

ALLEN COUNTY PUBLIC LIBRARY
3 1833 00662 9791

PERSONHISTORISK

TIDSKRIFT

SJUNDE ÅRGÅNGEN

1905 –06

UTGIFVEN AF

SVENSKA AUTOGRAF SÄLLSKAPET

GENOM

HOLGER ROSMAN

SÄLLSKAPETS SEKRETERARE

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1905

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Bilagor.

Porträtt.

I Tidskriften: Samuel Triewald, Karl Henrik Wrangel, Henning Reinhold Wrangel, Gustaf Georg Wrangel, Dorothea Albertina Wrangel, Karl Adam Wrangel, Anna Margareta Wrangel, grefve Stenbock(?), Gustaf Mauritz Armfelt, Adolf Hellman, Anna Elisabet Hellman, Johannes Rudbeckius, Gustaf Hesselius d. ä., Lydia Hesselius, Johan Johansson, Karl Fredrik Werner.

I bilaga 1. E. G. F. Acharius, O. v. Axelson, B. J. Bergman (2), C. L. v. Björnmarck, J. Cederström, C. M. Edholm, F. J. Ejserman, G. Envall, J. R. G. v. Hauswolff, A. G. Hällstrand, P. A. F. Kalling, E. G. Karlsten, A. Lagerbjelke, C. E. Laquist, A. R. Leuhusen, B. S. Lind, A. I. V. Mörner, A. S. Mörner, C. F. F. Psilander, J. P. D. Psilander, P. F. Ribbing, H. G. Schenfelt, C. G. Schiött, C. A. A. af Wetterstedt, J. F. G. Wirén, G. J. W. Åkerhjelm, E. G. Öhnqvist, P. H. F. Öman, C. S. Hallbeck.

I bilaga 2. Kristoffer Ekeblad, Gustaf IV Adolf, Hedvig Elisabet Charlotta.

Prinsessan Margaretas af Stora Britannien och Irland härstamning från Gustaf Vasa.

Af **Adam Lewenhaupt.**

Af konung Gustaf I:s elfva barn är det endast fyra, af hvilka legitima ättlingar i våra dagar lefva, nämligen Katarina gift med grefve Edzard II af Ostfriesland, Cecilia gift med markgrefve Kristoffer af Baden, Elisabet gift med hertig Kristoffer af Mecklenburg, och Karl IX genom hans dotter i första giftet Katarina, gift med pfalzgrefven Johan Kasimir af Zweibrücken. I synnerhet kunna Katarina af Ostfriesland och Karl IX räkna en mycket talrik afkomma, och det finnes intet af Europas regerande hus, som ej kan berömma sig af härstamning från gamle kung Gösta, till hvilken de i allmänhet kunna leda sig på flerfaldiga olika sätt.

Bland dem som på de flesta sätten nedstamma från konungen torde få räknas hertigens af Skåne trolofvade, prinsessan Margareta af Stora Britannien och Irland, ty på icke mindre än 34 olika vis kan man följa ättelinjer från henne till Gustaf Vasa.

Däraf kommer på hennes *farfars fader* hertig Ernst I af Sachsen-Coburg tre sätt, då han genom ätterna Schwartzburg, Sachsen, Mecklenburg och Ostfriesland härstammar från Katarina, genom ätterna Braunschweig och Mecklenburg från Elisabet och genom Braunschweig, Hessen och Pfalz från Karl IX. Nämnde hertig af Sachsen var gift med hertiginnan Louise af Sachsen-Gotha, hvilken icke mindre än 8 gånger kan räkna Gustaf I bland sina anor, däraf sju ätteledningar komma genom Katarina af Ostfriesland och en genom Karl IX:s dotter, pfalzgrefvinnan Katarina.

Prinsessan Margaretas *farmoders fader*, hertig Edvard af Kent, härstammar på tre sätt från Gustaf Vasa, alla genom dottern Katarina, däraf två genom hennes sondotter Anna Maria af Ostfriesland, gift med hertig Adolf Fredrik af Mecklenburg, och ett genom hennes dotter Maria, gift med hertig Julius Ernst af Braunschweig.

Hertigen af Kent var gift med hertiginnan Viktoria af Sachsen, syster till ofvannämnde hertig Ernst I, och genom henne återupprepas således de tre sätt, hvarigenom denne nedstammar från Gustaf I.

Gå vi till prinsessans möderne, synes att hennes *morfars fader*, prins Karl af Preussen, genom 5 olika ledningar kommer upp till konungen: genom husen Braunschweig och Mecklenburg till dottern Elisabet, genom Mecklenburg, Braunschweig och Ostfriesland till Katarina och genom Hessen, Hanau, Brandenburg och Pfalz till Karl IX. Prins Karl af Preussen var gift med hertiginnan Maria af Sachsen med 6 olika härstamningar, däraf på hennes fäderne tre genom Elisabet och Karl IX och på hennes möderne äfvenledes tre, däraf två dels genom det ryska holsteinska kejsarhuset och det svenska pfalziska konungahuset, dels ock genom Anhalt-Zerbst, Holstein, Baden och Pfalz till Karl IX, och den tredje genom Ryssland, Würtemberg, Thurn und Taxis, Lobkowitz och Baden till Cecilia, det enda sätt hvarpå prinsessan Margareta härstammar från denna konung Gustafs skönaste och olyckligaste dotter.

Prinsessans *mormors far*, furst Leopold af Anhalt, kan endast på ett enda sätt härledas från Gustaf Vasa, nämligen genom ätterna Hessen, Hanau, Brandenburg, Baden och Pfalz, då däremot hans maka prinsessan Fredrika af Preussen fem gånger räknar konungen bland sina förfäder, och då hennes fader prins Ludvig af Preussen var bror till konung Fredrik Vilhelm III och hennes moder hertiginnan Fredrika af Mecklenburg var syster till dennes drottning Louise, återfinna vi här samma ätteledningar som vid prinsessan Margaretas morfars far prins Karl af Preussen.

Såsom exempel anföras här, af de 34 olika härstamningarna, fyra härledningar, en från hvardera af de fyra i början af denna uppsats nämnda barnen till konung Gustaf I.

Gustaf I.
Elisabet g. m. Kristoffer af af Mecklenburg.
Margareta Elisabet g. m. Johan Albrecht af Mecklenburg.
Sophia Elisabet g. m. August af Braunschweig.
Ferdinand Albrecht I af Braunschweig.
Ferdinand Albrecht II af Braunschweig.
Sophie g. m. Ernst Fredrik af Sachsen.
Frans af Sachsen.
Ernst I af Sachsen.

Gustaf I.
Katarina g. m. Edzard II af Ostfriesland.
Enno III af Ostfriesland.
Anna Maria g. m. Adolf Fredrik af Mecklenburg.
Anna Maria g. m. August af Sachsen.
Magdalena Sibylla g. m. Fredrik af Sachsen.
Anna Sophia g. m. Ludvig Fredrik af Schwartzburg.
Charlotta Sophia g. m. Ludvig af Mecklenburg.
Fredrik Frans I af Mecklenburg.
Louise g. m. August af Sachsen.
Louise af Sachsen.

Albert af Sachsen.
Arthur af Connaught.

Gustaf I.
Karl IX.
Katarina g. m. Johan Casimir af Pfalz.
Karl X Gustaf.
Karl XI.
Hedvig Sophia g. m. Fredrik IV af Holstein.
Karl Fredrik af Holstein.
Peter III af Ryssland.
Paul af Ryssland.

Gustaf I.
Cecilia g. m. Kristoffer af Baden.
Edvard af Baden.
Vilhelm af Baden.
Maria Anna Vilhelmina g. m. Ferdinand August Leop. af Lobkowitz.
Louise Anna Francisca g. m. Anselm Frans af Thurn und Taxis.
Maria Augusta g. m. Karl af Würtemberg.
Fredrik II af Würtemberg.
Maria af Würtemberg.

Maria af Ryssland g. m. Karl Fredrik af Sachsen.
Maria g. m. Karl af Preussen.
Fredrik Karl af Preussen.
Louise Margareta af Preussen.

Margareta af Stora Britannien och Irland.

Genealogiska anteckningar.

Af K. H. Karlsson.

I. Tre rosor.

Enligt Schlegel och Klingspor[1] var *Joan Knutsson* (tre rosor) 1360 gift med Benkta Algotsdotter i Skoptaby, dotter af Algot Benktsson (griphufvud) och Ingeborg Eskilsdotter (ett lejon stående på en half lilja). Detta giftermål anföres äfven i tvenne af våra förnämsta släktböcker från början af 1600-talet,[2] och har således gamla anor, men ändock måste jag bestrida dess riktighet.

De äldre genealogerna ha tydligen gått ut från antagandet, att Joan Knutssons son lagmannen i Västergötland Knut Jönsson var broder till Märta Joansdotter, gift 1385 med riddaren och lagmannen i Västergötland Göstaf Magnusson (af släkten tre rosor till Horshaga), som på Skoptaby utfärdade sitt morgongäfvobref till henne[3] och äfven sedermera var bosatt därstädes.[4] Såsom moder till Märta Joansdotter nämnes 1399 Benkta Algotsdotter,[5] som 1397 kallas hustru Benkta i Skofteby[6] och då tydligen ägde detta gods. Häraf har nu dragits den slutsatsen, att Joan Knutsson varit gift med Benkta Algotsdotter. Då vidare Joan Knutsson i ett bref af år 1360[7] kallas »gener» till Ingeborg Eskilsdotter, har tagits för gifvet, att hon varit moder till Benkta Algotsdotter och gift med hennes fader Algot Benktsson (griphufvud).

Detta giftermål mellan Ingeborg Eskilsdotter och Algot Benktsson bestyrkes emellertid icke af några andra handlingar. Kändt är däremot, att Ingeborg 1340 var gift med riddaren Nils Tyrgils-

[1] Den med sköldebref förlänade men ej å Riddarhuset introducerade svenska adelns ättar-taflor, sid. 104.

[2] Utters collectanea genealogica i Riksarkivet, sid. 40; — Brahes släktbok i Kungl. Biblioteket (Rål. Saml. Fol. 12), fol. 149 v.

[3] Svenska Riksarchivets Pergamentsbref n. 2080.

[4] Styffe, Skandinavien under unionstiden (1880), sid. 127.

[5] Sv. R. A. P. n. 2995.

[6] Styffe, Bidrag till Skandinaviens historia 2. sid. 49.

[7] Sv. R. A. P. n. 484.

son (Färla),[1] som lefde ännu 1351,[2] och först därefter kan hon således blifvit gift med Algot Benktsson, som lefde ännu 1354.[3] Hon kan således icke i detta senare gifte haft en dotter gift redan år 1360. Om »gener» i ofvan anförda bref, såsom, på grund af sammanhanget i detsamma, ej synes otroligt, får öfversättas med måg, har Joan Knutsson varit gift med en dotter till Ingeborg Eskilsdotter och Nils Tyrgilsson (Färla) och har således icke varit gift med Benkta Algotsdotter i Skofteby, moder till Märta Jönsdotter. — Urkunderna lämna ej heller ringaste stöd för antagandet, att Knut Jönsson och Märta Jönsdotter varit syskon, och jag skulle vilja ansätta såsom fader till Märta Jonsdotter en för öfrigt föga känd frälseman Jon Birgersson, som 1370[4] tillböt sig Skofteby och Stora Bast. Han skulle således ha varit gift med Benkta Algotsdotter, som 1397 bodde på Skofteby. — Utter[5] anför, att Märta Jönsdotter i sigillet fört ett griphufvud; antagligen har det varit modern Benktas vapen, och hon har således, såsom Schlegel och Klingspor antagit, varit dotter till Västgötalagmannen Algot Benktsson.

Enligt den Braheska släktboken[6] har Joan Knutsson äfven varit gift med Märta, dotter till riddaren Jon [Erengislesson] Hjärne, som i vapnet förde en båt. Detta giftermål bestyrkes äfven af i behåll varande urkunder. 1419 säges nämligen Knut Jonsson vara systerson till Jon Hjärnes son riddaren Jönis [Jonsson] Hjärne,[7] och 1435 pantsätter han sitt arf efter sin morfader i Göinge härad, och där finnes äfven hans svåger Jönis [Jonsson] Hjärne ägt gods. — Utter anför vidare, att Knut Jonsson hade en styffader Björn Elefsson (båt), som förstörde mycket af hans gods, för hvilka Knut fick i ersättning Björns egna i Småland. Äfven denna uppgift torde vara riktig, ty 1386[8] nämnes denne Björn Elefsson såsom måg till Jönis Erengisslesson Hjärnes änka Kristina Nilsdotter.

Joan Knutsson var således gift 1) med en dotter till riddaren Nils Tyrgilsson (Färla) och Ingeborg Eskilsdotter (Lejonlilja), 2) med Märta (?), dotter till riddaren Jönis Erengislesson Hjärne och

[1] Sv. Dipl. IV. n. 3511.
[2] Sv. R. A. P. n. 4.
[3] Sv. R. A. P. n. 384.
[4] Perg. br. i Uppsala Univ. Bibliotek.
[5] Utters Collectanea fol. 40.
[6] Kungl. Bibl. Rål. Saml. Fol. 12. f. 149. v.
[7] Svenskt Diplomatarium fr. 1401, n. 2704.
[8] Rääfs Diplomatarium i Vitt. Hist. o. Ant. Akad.

Kristina Nilsdotter från Norge(?) Hon är 1386 omgift med Björn Elefsson (båt?).

Uti Joan Knutssons andra gifte föddes sonen *Knut Jönsson*. Enligt Schlegel och Klingspor[1] var han gift med Agnes, dotter till norske riddaren Alf Haraldsson till Sandbö och Katarina Jonsdotter till Manvig. Men äfven åt honom måste tilläggas ett annat gifte. — Enligt ett bref af år 1422[2] var nämligen Knut Jönsson måg till riddaren Jönis Magnusson (Leopard), och 1447[3] uppdrager riddaren Jönis Laga Pose, såsom bekant gift med en dotter till Knut Jönsson, åt Erik Jakobsson att tala å Lena gård, som han ärft efter fru Gesa Nilsdotter, sin hustrus mormoder. Denna fru Gesa, troligen dotter till Västgöten Nils Knutsson i Lena, var åter gift med förutnämnde Jönis Magnusson. Vidare omnämnas dombref,[4] enligt hvilka vid tvist mellan Jönis Knutsson (son till Knut Jönsson) och Knut Posse (son till Jönis Laga Pose) om sunderkulla och samkulla arf efter (den förres syster, den senares moster) Karin Knutsdotter (tre rosor), gift med riddaren Tord Filipsson Bonde, sunderkulla arf d. v. s. $^1/_4$ tilldömdes Knut Posse.

Knut Jönsson har således varit två gånger gift 1) med en dotter till riddaren Jönis Magnusson (Leopard) och Gesa Nilsdotter, 2) med Agnes, dotter till Alf Haraldsson till Sandbö och Katarina Joansdotter. Uti det första giftet föddes dottern Märta Knutsdotter, gift med Jönis Laga Pose.

---

[1] Anf. arb.

[2] Sparres kopiebok J. 7 i Sv. Riksark. fol. 37.

[3] Förteckning öfver herr Knut Posses till Satenäs jordabref i Kammarark. 1586.

[4] Kungl. Bibl. Käl. Saml. Fol. 12, f. 298 v., och Förteckning öfver Lars Flemmings jordabref.

Samuel Triewald och Teutsch-übende Gesellschaft i Hamburg.

Af **Martin Lamm.**

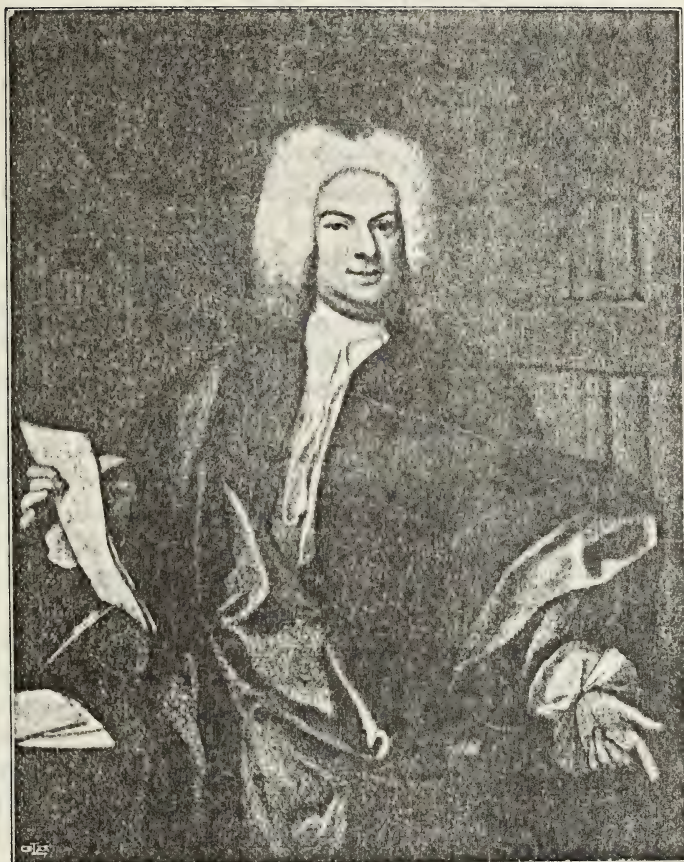
Omstående porträtt, som ägaren välvilligt ställt till tidskriftens förfogande, är det enda kända portättet af Samuel Triewald eller — såsom man stundom i utlandet kallade honom — von Triewald. Det är signeradt »G. E. Schröder pinxit», och en anteckning på baksidan upplyser om att det framställer »Samuel Triewald, etatsråd i Holsten». En senare hand har därtill fogat ett par biografiska upplysningar. Ehuru porträttet ej är dateradt, torde man med visshet kunna antaga, att det tillkommit mellan åren 1723 och 1728. År 1723 hemkom nämligen Schröder till Sverige från sin italienska resa, och i februari 1728 måste Triewald för alltid lämna sitt fädernesland på grund af sin anställning i holsteinsk tjänst och sin flygskrift mot den hannoverska alliansen. Det vackra porträttet skulle alltså framställa honom vid 35—40 års ålder. Antagligen utfördes det i samband med porträttet af hans yngre broder Mårten Triewald, som man känner genom en år 1735 af Geringius gjord gravyr efter Schröders original. Porträttet påträffades för några år sedan i en antikvitetshandel i Stockholm; om dess tidigare öden är ingenting kändt.

Då nu »vår svenske Boileau» för första gången in effigie presenteras för en större publik, torde det ej vara ur vägen att lämna ett litet bidrag till hans biografi. Jag väljer då hans medlemsskap i Teutsch-übende Gesellschaft, som hittills endast i förbigående omnämnts af hans biografer. Som hufvudkälla har jag begagnat sällskapets protokoll, som i handskrift förvaras i Hamburgs stadsbibliotek. En axplockning ur dessa är Chr. Petersens uppsats: »Die Teutsch-übende Gesellschaft in Hamburg» i Zeitschrift des Vereins für Hamburgische Geschichte för år 1847.

Då Triewald år 1713 utnämndes till guvernementssekreterare hos generalguvernören öfver Bremen och Vehrden, Mauritz Vellingk, kom han att uppehålla sig än i Hamburg än i Bremen, då själfva

provinserna voro i fiendens hand. Det var under sin vistelse i Hamburg, som han deltog i stiftandet af Teutsch-übende Gesellschaft. Den 12 januari 1715 samlades några af Hamburgs vittra storheter i skalden Brockes hem för att bilda ett sällskap »darin man sich zur Ausübung und Verbesserung der teutschen Sprache und Poesie bemühen sollte». Äfven Triewald var inbjuden, men förhindrad. En vecka senare hölls dock ett sammanträde hemma hos honom, då föreningens stadgar antogos och underskrefvos af medlemmarna. Dessa voro, utom Triewald, B. H. Brockes, J. A. Fabricius, Michael Richey och J. U. König. Verklig betydelse som skald hade af dessa väl blott Brockes, men vid denna tidpunkt var han ännu outvecklad och stod under Marinis inflytande. J. A. Fabricius, den berömde klassiske filologen, ägde en omfattande litterär beläsenhet, men hans poetiska bidrag äro obetydliga och bestå mest af öfversättningar. Richey, sällskapets sekreterare, var däremot en på sin tid högt uppburen tillfällighetspoet. Hans godmodiga bröllops- och begrafningsdikter förefalla vår tid något filiströsa. Emellertid förblef han under hela förra hälften af 1700-talet en af spetsarna i Hamburgs litterära lif och blef en af de drifvande krafterna i Hamburgs bästa moraliska veckoskrift »der Patriot», som ju skulle bli af betydelse äfven för våra svenska tidskriftsföretag. J. U. König höjer sig som poet föga öfver medelmåttan. Men han skulle skapa sig ett namn i Tysklands litteraturhistoria såsom en af de förste förkämparna för den fransk-klassiska smaken; hans »Untersuchung von dem guten Geschmacke» i 1727 års upplaga af Canitz' dikter är en stridsskrift mot den andra schlesiska skolan.

»Teutsch-übende Gesellschaft» skulle enligt stadgarnas första paragraf bestå »aus lauter gelehrten Teutschübenden, und in der Rede- und Dichtkunst erfahrnen, anbey honnêten, und nichtweniger zu einer Lehrbegierigen Conference als wahrer Freundschaft qualificirten Leuten», och ledamöternas antal skulle ej få öfverstiga sex. Det afsåg alltså ej att vara något stort aristokratiskt ordenssällskap i »Fruktbringande sällskapets» genre, utan en liten sluten förening med karaktär halft af litterär salong och halft af vetenskaplig akademi. Sammankomsterna, som skulle hållas turvis hemma hos medlemmarne hvar eller hvarannan vecka, skulle omfatta uppläsande och fritt kritiserande af deras poetiska eller språkvetenskapliga alster, som sedan (enligt lärda societeters exempel) skulle samlas till »Acta». För öfrigt skulle sammankomsterna gå måttligt och nyktert till, och sällskapets stadgar bestämma straff

SAMUEL VON TRIEWALD.

(OLJEMÅLNING, TILLHÖR HOFRÄTTSSEKRETERAREN AXEL DURLING.)

för den som understode sig att efter sammankomsten traktera medlemmarne med mer än en kanna vin och ett skålpund »ordinär konfekt».

Triewald deltog från början med mycken ifver i sällskapets arbeten. Då vid första sammankomsten man beslöt, att hvarje medlem skulle få ett särskildt språk att öfversätta ur, fick Triewald engelskan på sin lott och åtog sig dessutom hvad som kunde förekomma att öfversätta från spanska, portugisiska eller de nordiska språken. Han lofvade att börja med en öfversättning af Cowleys dikt öfver Van Dykes död. Denna, som lät vänta på sig i tvänne månader, då författaren ständigt fann den behöfva ytterligare »polering», är otryckt och finnes i sällskapets Acta. Sitt egentliga intresse har den som ett bevis på hans tidiga kännedom om engelsk diktning. Öfver hufvud använde Triewald mycket lång tid för sina öfversättningar. Ett litet fyrradigt epigram af Maynard, som alla medlemmarna skulle söka återge på tyska, lyckades han först öfversätta efter tre månaders arbete, och hans långsamhet medförde, att det stadgades plikt för dem, som ej på utsatt dag inlämnade sina alster. För öfrigt bestod det mesta af hvad som föredrogs vid sammanträdena af öfversättningar, oftast från franskan. Men därjämte idkades äfven tillfällighetsdikten, och för att få tillfälle att i denna genre uppträda inför en större publik beslöt sällskapet »dass wenn iemand aus unserer Mitte Ehren-Freuden-oder Trauerfälle begegnen sollten, alsdann ein jeder gehalten seyn sölle in Teutschen Versen etwas gutes obgleich nur kurtzes darauf zu verfertigen, welches dann zusammen auf gemeine Unkosten der Gesellschaft gedrucket werden solle». Ett dylikt tillfälle yppade sig, då Brockes miste en liten dotter. Sällskapet utgaf då sin första publikation: »Schuldigstes Beyleid über das frühzeitige Absterben des erstgebornen und einzigen Töchterleins S. H. T. Herrn B. H. Brockes» o. s. v. Sällskapets medlemmar kondolera här i tur och ordning med sinnrika epigram, som af den sörjande fadern oförtrutet kvitteras med komplimanger till diktarne med bibehållande af samma rim. En annan anledning till dylik exercis i »galant» poesi gaf Richeys lofdikt öfver Karl XII, som prisades af de andra medlemmarna i korta epigram. Dessa besvarades af Richey i »Poetische Revange». Särskildt hans dikt till Triewald, som blygsamt kallat sitt epigram l'avorton», är ett mönster på tidens krystade artighetspoesi.

Sällskapets verksamhet inskränkte sig emellertid ej till uppläsning och bedömande af medlemmarnas egna dikter. Redan vid

första sammanträdet hade man roat sig med föredragandet af några usla dikter, och sedermera underkastas ofta tyska diktsamlingar en ganska hårdhändt kritik. Dessutom diskuterades språkliga och litterära frågor. Att af protokollen få någon klar inblick i sällskapets litterära partiståndpunkt, är ej lätt. Dock märker man tydligt en opposition mot den andra schlesiska skolan. Man uttalade sig emot alltför vidlyftiga metaforer, man beslöt att endast i undantagsfall använda två epitet till samma ord, och vid ett annat tillfälle fördömde man de s. k. »Pegnitzherdarnes» begär att själfva uppfinna onomatopoetiska ord. I dylika angrepp och i hela den sträfvan efter tankereda och klarhet, den fordran på förnuftigt innehåll i dikten, som genomgår sällskapets verksamhet, märker man tydligt ett inflytande från den franskklassiska kritiken. Man märker det framförallt i den minutiösa granskning, som sällskapet utöfvade öfver sina egna alster. Alla de råd, som Boileau gifvit skalden i »L'Art poétique», att gång på gång polera sin dikt, att stryka och lägga till och att underkasta sig sina vänners stränga censur, hade man här tagit ad notam. Och man gick till verket med äkta tysk grundlighet. Ett enda ord i en dikt eller en öfversättning gaf ofta anledning till timslånga diskussioner. För att vid dessa tillfällen ha lämpliga uppslagsverk till hands beslöts, att hvar och en af medlemmarna skulle taga med sig en bestämd bok till hvarje sammanträde. Triewald åtog sig att medföra »Spatens Sprachschatz», en sorts etymologisk ordbok, under det att Brockes, som var mer uteslutande skald, skulle medtaga »Hübners Reimregister». Man delade äfven Boileaus förkärlek för det korta och afslutade, ansåg som han, att »en enda felfri sonett är värd ett långt poem». Epigrammet är därför den diktart man hufvudsakligen finner företrädd i sällskapets »Acta», och äfven tillfällighetspoemen få ofta formen af korta »sinndikter». Förebilderna äro hämtade från de mest skilda språk och litteraturer. Man ville, som protokollet säger, få en inblick i många nationers tankar och skrifsätt och jämföra deras »delikatesser». Flertalet stamma dock från Frankrike och tillhöra den preciösa småpoesien. Man stod nämligen i Teutsch-übende Gesellschaft — liksom öfverhufvud vid denna tid i hela Tyskland — i realiteten ännu på den preciösa smakens mark. I princip bekände man sig till Boileaus kritiska evangelium, men man försonade hans läror med den förkonstlade salongsdiktning, som ungefär samtidigt trängt in från Frankrike och i Tyskland kallades »galant lyrik». Man uppfattade den som ett utslag af fransk esprit, och dess lätta, graciösa konver-

sationston verkade vederkvickande ofvanpå den andra schlesiska skolans tunga, pompösa barockprakt. Att dess snirklade talesätt och svarfvade komplimanger i grunden voro lika onaturliga, och att den trots all sin »sinnrikhet» saknade det förnuftiga innehåll, som Boileau kräfde i hvarje dikt, det hade man ännu ej märkt. Så hyllade man i teorien den franskklassiska smaken, under det att man i praktiken ännu ej afkastat den preciösa lyrikens bojor.

För Triewald var säkerligen medlemskapet i Teutsch-übende Gesellschaft af stor betydelse. Visserligen var han ingen nybörjare, då han vid 25 års ålder kom till Hamburg. Redan år 1708 hade han i sin satir »Om dem som inbilla sig vara poeter» med Boileaus kraf på förnuft och sanning i dikten dragit i härnad mot allt det usla tillfällighetsrimmeri, som på hans tid florerade i Sverige. Äfven hans öfriga tidigare dikter visa honom som en hänförd lärjunge till Boileau. Hans andra litteratursatir har direkta lån från Boileaus »L'Art poétique» och hans »Gamla Jungfruns beröm», skrifven år 1712, från dennes tionde satir (»Contre les femmes»). Från samma år daterar sig hans öfversättning af Boileaus berömda åttonde satir. Hans senare produktion vittnar om vidare vyer och en större litterär beläsenhet. Härtill bidrog säkert i ej ringa mån hans medlemskap i Teutsch-übende Gesellschaft. Här uppläste han sin första öfversättning från La Motte, ett af dennes anakreontiska oden. Här lärde han antagligen först genom sina kamraters öfversättningar känna M:me Deshoulières. Från hans Hamburgvistelse och tiden närmast efter datera sig hans tre betydelsefulla öfversättningar af La Fontaines conter — äfven »Alpastejen», som man hittills ansett som en självständig dikt, är nämligen blott en öfversättning af La Fontaines »Paté d'anguilles». Också de öfriga epigram och smådikter, som han sedermera skulle öfversätta, tillhöra i stort sedt samma smakriktning som den man finner företrädd i Teutsch-übende Gesellschafts »Acta». Det är stundom samma författare och någon gång till och med samma stycken, som han tolkat. Och slutligen var det väl här han först kom i beröring med den nyaste tyska litteraturen. Canitz, hvars satir om friheten han öfversatt, stod i förbindelse med sällskapets medlemmar och skulle sedermera få till lefnadstecknare J. U. König.

Triewalds verksamhet i Teutsch-übende Gesellschaft afbröts af att han på hösten 1715 erhöll befallning att lämna staden. Han inbjöd då sällskapets medlemmar den 14 augusti till »Abendessen» hos M:r Gobert. Där upplästes och applåderades en af König

[illegible]

[illegible]

författad afskedsdikt till Triewald. Emellertid kom hans afresa att uppskjutas ett par veckor, och den 31 augusti bevistade han för sista gången föreningens sammanträde. Man beslöt da att låta trycka en samling afskedsdikter till honom, en plan hvarifrån man dock sedermera af vissa skäl afstod. I stället lades Königs dikt och en annan dylik af Brockes till Acta. Båda äro typiska för sällskapets tillfällighetspoesi med sin skildring af de tyska musernas sorg öfver hans afresa och de svenskas glädje öfver att återfå honom. Teutsch-übende Gesellschaft dog tre år därefter. Af de dikter, som funnos i dess Acta, utgafs den största delen år 1721 och följande år af C. F. Weichmann i hans »Poesie der Nieder Sachsen». I första delens företal förklarade utgifvaren sig ämna i de nästa delarna intaga »högtyska dikter af en mycket lärd svensk», och i andra och tredje delarna ha äfven de flesta af Triewalds tyska dikter fått inflyta. Själf tyckes Triewald ha känt sig något generad af att uppträda som tysk poet. I ett bref till den unge Carl Rudenschöld (dat. Sthlm d. 5 dec. 1723, i Uppsala Bibl.) uttrycker han sin glädje öfver dennes kärlek till det tyska språket och fortsätter: »Du moins je l'ai toujours trouvé belle et je suis obligé à present de la proner en titre d'office, depuis que M. Weichmann que Vous connaissez des Hambourg s'est avisé de me mettre fort innocement du Nombre des Poëtes Allemands dans la seconde Partie seiner Niedersächsichen Poesie, ou il a fourré mal à propos quelques foibles effets de ma muse tudesque en leur donnant une compagnie très dangereuse et qui les offusque entierement; Vous comprenez que je veux parler de celle de Brockes et de Richey.» — Att Triewald ej heller var bortglömd af sina tyska kamrater, kan man se däraf, att Richey fyrtio år senare i företalet till sitt »Idioticon Hamburgense» berättar om Teutsch-übende Gesellschaft, hvars enda kvarlefvande medlem han själf var, och därvid äfven nämner »den skarpsinnige Hr Secretaire Samuel Triewald, en svensk.»

Några anteckningar om släkten Ahnfelt

under 1600—1700-talen.

Af **Otto Ahnfelt**.

I K. krigsarkivet finnas upplysningar om trenne medlemmar af släkten Ahnfelt, nämligen om löjtnanten *Hans Jurgen Ahnfelt* († 1674), kornetten *Jonas Ahnfelt* († 1764) och underlöjtnanten *Jonas Ahnfelt* († 1780).

Hans Jurgen Ahnfelt (Anrep, Sv. adelns ättartaflor II s. 389: Jurgen Ahnfelt) var 1647—54 mönsterskrifvare, 1654—56 fältväbel och mönsterskrifvare, blef under kriget i Preussen 1656 fänrik, utnämndes d. 4 okt. 1661 till löjtnant »under öfverste Plichteners regemente» i Finland, dog i Riga i medio af februari 1674 såsom löjtnant i Heinrich Flemings regemente; gift med *Anna Jordan*, dotter af landshöfdingen i Nyslotts län Michaël von Jordan d. yngre (adlad Jordan och introducerad under n:r 243 7/1 1638).

I en skrifvelse den 15 maj 1671 har »Anna Jordan, Hans Jurgen Ahnfelds Eheliche HausFrau» hos K. krigskollegium andragit, att, som hennes »Mann Leutenanten Hans Jurgen Ahnfelt ifrån A:o 1647 in här til K. M:t och Kronan uti werckelige Krigstjänster . . . . . . hafwer opwachtet», och som han »nu icke hafwer nogon godz utan blot allena af de honom tilförordnade tractements penningar moste lefwa, som wij icke tilfyllest uthbekommit. och han för sin tienst der i Rijga icke personligen kan afkomma», har hon blifvit orsakad, att »i all som djupaste underdånighet anhålla, att Krigs Collegium vill göra den nådiga anordningen» att »hvad som på hans förtiänte Löhn ennu må återstå låtha nådigst extradera». Att utbekomma den förtjänta innestående lönen synes dock ha varit förenadt med ej ringa svårigheter. I ny skrifvelse (odaterad) till samma myndighet skrifver hon under året 1674 såsom »Leutenampt:s sal. Hans Jurgen Anfeltz efftерlåtna

Enckia», efter mannens »in medio Februarij» timade död, med anhållan om såväl hans lön för då innevarande år såsom henne tillkommande nådår som ock hvad som ej ännu utbekommits af hans lön från och med år 1669, under åberopande af, att hon sitter som änka »i een stor fattigdoom» och att mannen »tiändt Sueriges Crono in emot 30 åhr ifrån een gemeen Musqueter opåth till Leutenamptz Chargen wäl och troligen». Genom utslag den 7 juli s. å. beviljade krigskollegiet »Fru Anna Jordans» anhållan.[1]

På samma sätt som hennes man hade äfven hennes fader tjänt sig upp från gemen. Tillhörande den ursprungligen från Pommern inkomna släkten *von Jordan* försvenskade han vid introduktionen sitt släktnamn genom bortkastandet af *von*. Hans Jurgen är likaledes veterligen den förste i sin släkt, hvars namn skrifvits utan *von*. Om försvenskning vittnar ock stafningen med *t* i stället för *d*. Fru Anna skrifver omväxlande *Ahnfelt*, *Anfelt* (så äfven i krigskollegiets skrifvelse) och *Ahnfeld* (det sistnämnda i den tyska beteckningen: Hans Jurgen Ahnfelds Eheliche Haus-Frau).

Genom sitt i Stockholm d. 3 dec. 1652 gjorda testamente hade landshöfding Jordan förordnat, att hans bägge äldsta söner Johan och Carl[2] för sina excessers skull blott skulle erhålla hans donationsgods i Konga härad i Småland, hans fru skulle under sin lifstid behålla hans egendomar i Finland, hvilka sedan skulle delas mellan hans öfriga söner jämte hans rustkammare och sadeltyg, under det att hans döttrar skulle erhålla hans öfriga lösören såsom pärlor, diamanter, guldhalskedjor, ringar samt silfver (pokaler m. m.) och anständig brudskatt. Om dottern Ebba är bekant, att hon gifte sig med en ofrälse och därför miste sin arfsrätt (se Anrep, Sv. adelns ättartaflor II s. 389).

I generalmönsterrullan för Södra Skånska Cavalleri Regementet för år 1710, Östra Göinge Compagnie p. 118, förekommer kvartermästaren *Jonas Ahnfeldt*, som »tiänt hoos högwälborne Hr General Lieutenant Schytte, warit under Regementet Corporal och sedermehra till quartermestare avancerat, effter fullmagt af d. 26 Febru. A:o 1710. Barnfödd i Småland, Jönekiöpings Lähn,

[1] Ännu den 14 juni 1675 återstå dock, såsom hon i ny skrifvelse till presidenten i krigskollegium klagar, 6 tunnor spannmål, som regementsskrifvaren Stadius vägrat lämna, emedan »ingen stat pro A:o 1669 öfverkommen var».

[2] Carl Jordan dog såsom ryttmästare 1662, hans dotter Märta blef gift med kapten Gabriel Samuelsson Granfelt och blef sålunda farfars farmor till den berömde finske teologen *Axel Fredrik Granfelt* († 1892).

[3] Hjelmseryds.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Wästra härad och Jälrys[1] sochn, 25 åhr gammall, kan läsa och skrifwa.» I en annan kolumn står antecknadt: »Ähr commenderat till Stockholm effter wärijor, till Compagniet. Haar 2 rijd hästar, en klippare, och en drängh.» Den 14 juli 1716 avancerar han till kornett och erhåller därå kungl. fullmakt d. 6 okt. s. å. Fullmakten, af hvilken kopia finnes i krigsarkivet, är undertecknad: »Lund d. 6 october 1716. Carolus.» I kornettsfullmakten skrifves namnet *Ahnfelt*. Själf synes han dock ha skrifvit *Ahnfeldt*. Så skrifves namnet i tvenne hans egenhändiga trohetsförsäkringar, den ena till Ulrika Eleonora, den andra till Fredrik I, bägge befintliga i krigsarkivet. Ett särskildt intresse ha dessa bägge dokument genom sigillaftrycken under namnteckningen. Det första innehåller *Jordanska hjärtvapnet* (harneskklädd arm med draget svärd i italiensk sköld),[2] det andra ett lejon med draget svärd såsom hjärtvapen och harneskklädd arm såsom hjälmprydnad. Han har sålunda användt tvenne olika signet. Det synes ganska sannolikt, att det signet, han användt i trohetsförsäkringen till Ulrika Eleonora, varit ett arf från fru Anna Jordan och tillhört en af de *ringar*, som enligt faderns testamente skulle fördelas mellan döttrarna. Under all fattigdom har då denna signetring af henne och hennes närmaste efterkommande bevarats. Kornetten Jonas skulle sålunda antagligen vara sonson af löjtnanten Hans Jurgen. Det andra signetet har förmodligen varit ett arf på fädernesidan.

En hel liten biografi öfver kornetten Jonas Ahnfeldt finnes i Opmanna församlings dödbok. Den lyder så: »Jonas Ahnfeldt, afskedad kornett, f. i Småland, Jemseryd[1] sokn på Säfsjö herregård[3] af soldaten, sedermera sergeanten Jonas och hustru Ingar. Uppdragen i sin barndom hos öfversten Nils Skytte på Sinclairsholm i Östra Göinge härad, der han med bemälte herres barn nöt nödig undervisning och sedermera hos herr Generalen och omsider varande Gouverneuren Gustav Skytte på Råbelöf. Följde honom under Faderlig omsorg, såsom Betjent, til utrikes länder under

[1] Hjelmseryd.

[2] Hjälmprydnaden utgöres af troféer: gravören har sålunda i detta afseende afvikit från Jordanska vapnet, hvilket äfven såsom hjälmprydnad har en harneskklädd arm.

[3] Inom Hjelmseryds socken finnes ingen Säfsjö herregård. Det är uppenbarligen den i Lenhofda socken belägna, på den tiden i Skytteska familjens ägo varande Säfsjö herregård, som afses. Då emellertid uppgiften om Hjelmseryd såsom födelseort säkerligen är riktig, har ofvanstående felaktiga uppgift troligen uppstått därigenom, att föräldrarne eller möjligen modern såsom änka aflyttat från Hjelmseryd till Lenhofda.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

påstående krig, i Ryssland, Lifland och Polen. Vid återkomsten till Sverige försedd med corporals fullmagt vid södra skånska Cavalleriet 1709 d. 30 October och med Qvartermästare fullmagt derstädes 1710 d. 26 Febr., hvaruppå han måste vara Regementet följaktig vid det blodiga slaget vid Helsingborg. 1714 d. 14 Julij förordnad cornet vid bemälta Regemente, hvaruppå följde högstsal. konung Carl d. XII Confirmations Fullmagt. Bevistade theruppå Norska Campagnen och äntel. år 1724 d. 22 Febr. ärhöll uppå begäran högstsal. konung Fredrichs nådiga afsked. Under förbemälte tid 1713 d. 23 October trädde han i ägtenskap med då vararande Jungfrun numera änkefru Cornetskan Anna Margareta Gertner. Med henne under 40 års ljufva sammanlefnad aflat 6 barn, 2 söner och 4 döttrar, af hvilka 1 dotter är död, the öfriga lefva. Sal. herr Corneten var begåfvad med en god hälsa, under en stilla och sagtmodig vandel, til sidsta åren, då han var tämmelig skröplig. Sängliggande 14 dagar. Död d. 2 December 1764 af ålderdom 77 år gammal. Begrafven d. 12 Dec. på Opm. kyrkog.»[1] Därefter är gjordt ett tillägg: »Hustrun Anna Margareta Gertner f. 1687 29/1 i Öraholma[2], dotter af reg. trumpetaren Gabriel G. o. Maria Wellendorf, d. i Opmanna 7/6 1765.»

C. G. Platen, »Kungl. Skånska Dragonregementets historia, personhist. anteckn. öfver officerare och civilmilitäre af officers rang 1676—1900» (s. 54), uppgifver om kornetten J. Ahnfeldt, att han var född i trakten af Jönköping 1686, blef volontär vid generalmajor C. G. Skyttes infanteriregemente i Livland, korpral vid Svabesholms skvadron af S. Skånska kavalleriregementet 1709 30/10 o. s. v., samt att han afgick ur tjänsten 1723 1/9 (afskedet enl. uppgiften i Opmanna dödbok beviljadt först 22/2 1724). Därjämte meddelas ett vitsord af öfverstelöjtnant von Dellvig af år 1731, att »han altijd hållet sig nykter utj tiensten samt efterkommet hwad honom är blifwet anbefalt», samt att han med hustru och sex barn då var i stor fattigdom. Det var samma lott, som träffat så många andra, hvilka mäst efter fredsslutet taga afsked. Då han emellertid s. å. (1731) första gången förekommer såsom innehafvare af hejdridareboställlet i Opmanna, är det nog möjligt, att hans ekonomiska villkor sedan förbättrats.

Har kornettens fader, hvars namn också var Jonas, varit en son af Hans Jurgen, så kan förflyttningen till Småland möjligen

[1] I Opmanna bebodde han ett »hejdridareboställe», däraf härör den hos Sjöström, Sk. Nat. före afdelningarnas tid s. 309, förekommande uppgiften.

[2] I Finja socken

bero af, att fru Anna Jordans bröder enligt faderns testamente ägde gods därstädes. I Hjelmseryds och Lenhofda pastorsarkiv ha emellertid efter grundliga undersökningar inga urkunder påträffats, som gifva upplysning om vare sig kornetten eller hans föräldrar. Den faderliga omvårdnad, som först öfverste Nils Skytte, ägare af Säfsjö i Småland och Sinclairsholm i Skåne, samt sedan generalen Carl Gustaf Skytte ägnade den säkerligen under torftiga förhållanden uppvuxne gossen, har uppenbarligen varit af största betydelse för hans och hans släkts framtid.

Den gamle karolinen hade två söner: hofrättskommissarien och kronolänsmannen *Gabriel Ahnfelt* († 1788), fader till prosten Jonas A. (se Sk. Nat. före afdelningarnas tid s. 399),[1] och underlöjtnanten *Jonas Ahnfelt*. Af den sistnämnde uppgjorda meritförteckningar (i orig.) finnas i krigsarkivet.[2] Han var född $^{5}/_{1}$ 1724, blef »handtlang. vid artill. och Christianstads stat $^{1}/_{4}$ 1742, lärconstapel vid samma stat $^{5}/_{4}$ 1743, constapel på bemelte stat $^{30}/_{4}$ 1748, undergått Examen uti artillerie och Byxmesterie så aritmetice som mecanice $^{22}/_{2}$ 1750, ifrån 1751 til och med 1756 bevistat skånska Fäst. Byggn. i Chrstad, sergeant med lön på Callmar stat $^{28}/_{1}$ 1756 och samma år åter transporterad till Chrstads stat samt derstädes Fäst. Byggnaden åter bevistat». Han var sedan med i pommerska kriget. Året 1757 blef han nämligen »commenderad med arméen til Pommern och samma år varit med vid Penemynde skants intagande d. 23 September. Samma år d. 16 December befordrat til styckjunkare med förr innehafde Sergeants lön på Christiansta stat. 1758 bevistat Penemynde skantz intagande andra gången med capitulation af fienden.» Samma år »på marchen mellan Prentzlow och Boitzenburg skutit på fienden åtskillige gånger, som stadigt sökte oroa vårt Arriergarde; $^{4}/_{1}$ commenderad med Und.-löjt. Baron Gründels Canon med et Detachement 200 man infant. at soutenera wåra husarer och jägare som i skogen vid Abtzhagen chargerade med fienden. 59 commenderad på Ysedoms landet på postering i skogen emot Svinemynde stad med Und.-löjt. Baron Friesendorf och 2 Canoner samt 100 man af Gardet. Bevistade Svinemynde stad och skantz intagande då jag indelt vid 3:die Canon d. 26 Aug. sköt den ena Båten i sank under fiendens retirade med båtar till Wollinske landet.

[1] I Ifvetofta socken, där hofrättskommissarien Gabriel A. var bosatt, blefvo döttrar af honom gifta med allmogemän. Descendenter af dessa finnas ännu i nämnda socken och lära fortfarande betecknas med benämningen *Ahnfeltarne*.

[2] Namnet skrifves nu konstant *Ahnfelt*.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

60 Bevistat fiendens utjagande ur svänska Pommern samt indrifvande i Anklam, lässade då 18 skott. 61 d:o affairen vid Janow skog och Klemtenow pass, då uti löjtnant Baron Friesendorfs frånvaro i Regementets äränder jag commenderade dess Canon.» »22/12 bevist. Demmins intagande sista gången», hvilket skedde »på Preusiska sidan eller åt Anklamer Thor». »30/7 62 återkom från Pommern til Christianstad. 4/7 63 transporterad till Styckjunkarelön på Carlshamns Castell efter afl. Und. löjt. Hoffman. 11/5 64 commenderad til Stockholm med manskap af Christianstads, Malmö och Landscronas stater. 5/6 s. å. transp. til Calmar stat och Kapiten Berings Comp. 10/7 transp. til Öfver Mineur med lön vid Kapiten Ehrenstråles Comp. i Christianstad», »underlöjtn. med förr innehafde öfver mineurs lön 25/9 1772.»

Hans utnämning till underlöjtnant skedde kort efter Gustaf III:s statshvälfning och torde ha varit en belöning för tjänster, han gjort under revolutionen i Kristianstad. Enligt en uppgift i Sv. Biogr. Lex. (art. Schack v. Ahnefelt) skulle han ha väntat att bli introducerad och i harmen öfver att så ej skedde ha »krossat sitt adliga signet». I hvarje fall äro de signet, hans fader haft i sin ägo, försvunna utan andra spår än de af mig upptäckta aftrycken under trohetsförsäkringarna.

Han var gift tvenne gånger: 1:o med änkan Christina Bagge, med hvilken han firade bröllop i Kristianstad ett par år efter återkomsten från Pommern d. 19 dec. 1764, † 1776; 2:o med Anna Brita Bergman, änka efter tullinspektoren i Sölvesborg Lorens Törnebohm.[1] Han hade bröllop med henne i Sölvesborg 1778 och dog i Sissebäck inom Sölvesborgs församling 1780. Hans efterlefvande hustru dog i Sölvesborg 1806.

Det är emellertid ej blott de gamla signeten, som gått förlorade. Enligt uppgift af prosten Paul Gabriel Ahnfelt (Studentminnen II s. 324, 1:sta uppl.) skall dennes farfar ha »egt ett gammalt stamträd öfver sina förfäder som gått ända upp till den bekante Schack von Ahnefeld», en tysk riddare, som inkommit till Sverige med prinsessan Katarina af Sachsen-Lauenburg, och om hvars deltagande i ett tornerspel vid förmälningshögtidligheterna år 1531 Per Brahe berättar i sin krönika.[2] Namnet skrifves där icke Ahnefeld utan med försvenskning Anfelt eller Andfält (så i den

[1] Hon var farmoder till professor A. E. Törnebohm, chef för Sveriges geolog. undersökning (se Sjöström, Blek. Nat. sid. 335).

[2] Per Brahe d. äldres fortsättn. af Peder Svarts Krönika utg. af O. Ahnfelt, II, s. 90.

äldsta handskriften af Per Brahes krönika, den enda som tillhör 1500-talet).[1] På 1600-talet synes till en tid namnet ha skrifvits *von Ahnefelt* (omväxl. med *v. Anefelt*, *v. Ahnefeld* o. s. v.). I G. af Klerckers Genealog. Anteckn. (i K. Bibl.) förekommer en Benedict v. Ahnefelt, som varit Carl IX:s hofjunkare. Men den Hedvig v. Ahnefelt, som där betecknas såsom dennes dotter och som var gift med Moritz Gersdorff, är densamma, som eljest förekommer under namnet Hedvig Alfeld och som var dotter af Gotsche Moritzson Alfeld till Gosfeld. I ofvannämnda genealogiska anteckningar nämnes äfven en annan Hedvig v. Anefelt. Hon betecknas såsom änka och befinnes vara samtida med Hans Jurgen. Mannens namn nämnes ej. Barnen kallas Ericsson och Ericsdotter. Sonen Nils Ericsson var trumslagare och dottern Märta Ericsdotter blef gift med »Målaren Olof Hoffman». Man ser, att Hedvig v. Anefelts barn befunnit sig i liknande sociala villkor som kornetten Jonas Ahnfelts fader.

Författaren af art. Schack v. Ahnefelt i Sv. Biogr. Lex. förmodar, att kornetten Jonas tillhört en dansk gren af släkten, hvilken kvarstannat i Skåne, sedan detta blef svenskt. Då emellertid nu kornettens födelseort är känd, visar sig detta antagande säkerligen oriktigt. Är, såsom synes troligt, Hans Jurgen kornettens farfader, så har den ursprungligen från Tyskland härstammande svenska släkten Ahnfelt öfver Finland och Småland inkommit till Skåne. Vid den tid, då detta skedde (för omkring 200 år sedan), ha veterligen inga medlemmar af den danska grenen funnits kvar i Skåne.

---

[1] I Tyskland varierade namnets skrifning på åtskilliga sätt (Anevelde, Anefelde, Alevelde, Alefeld, Anvelde o. s. v.). Så skrifves t. ex. i förteckningen öfver dem, som besökt hospitalet S. Maria dell' Anima i Rom, för år 1450 på ett ställe *Johannes de Anvelde*, på ett annat *Johannes de Anefelde* om en holsteinsk riddare med detta namn, som aflidit i nämnda hospital, och om hvilken man förmodar, att han varit identisk med en, som i andra urkunder kallas *Hans Ahlefeld* (Kirkehist. Saml. IV, 6. Bind., s. 715).

Hans von Fersens anträd.

Medd. af **Th. K.**

I det Fersenska arkivet å Stafsund förvaras ett väl utarbetadt anträd för grefve Hans von Fersen, generallöjtnant, slutligen president i Svea hofrätt, † 1736. Hvem som målat taflan är ej bekant; då inga förarbeten eller släktanteckningar finnas i arkivet, vet man ej heller hvilka källor som anlitats. Taflans storlek är 115×65 cm., den är af pergament och afsedd att hänga. Vapnen äro allesamman färglagda, det största 4×4 cm., det minsta 1×1 cm.

Personerna äro här nedan numrerade inom hvarje led från vänster till höger; ledens nummer äro valda efter anornas antal, 2, 4, 8, 16 etc. Vidfogade reproduktion klargör närmare taflans anordning. Upplysningar om vapnen kunna erhållas genom arkivets ägare.

$\frac{1}{1}$. Der Hochwohlgebohrne Herr Graff Hans v. Fersen, Freyherr auf Cronendahl, Erbherr auf Maart, Walkül, Iegelecht, Abia, Pallofer und Poll. Ihro Königl. Maj:t zu Schweden bestälter General-lieutnant.

$\frac{2}{1}$. Der hochwohlgebohrne Herr Graff Reinhold Jean von Fersen, Freiherr auf Cronendahl, Herr auf Maart, Walkül, Iegelecht, Abia und Pallofer, Ihro Königl. Maj:t und des Reichs Schweden Raht.

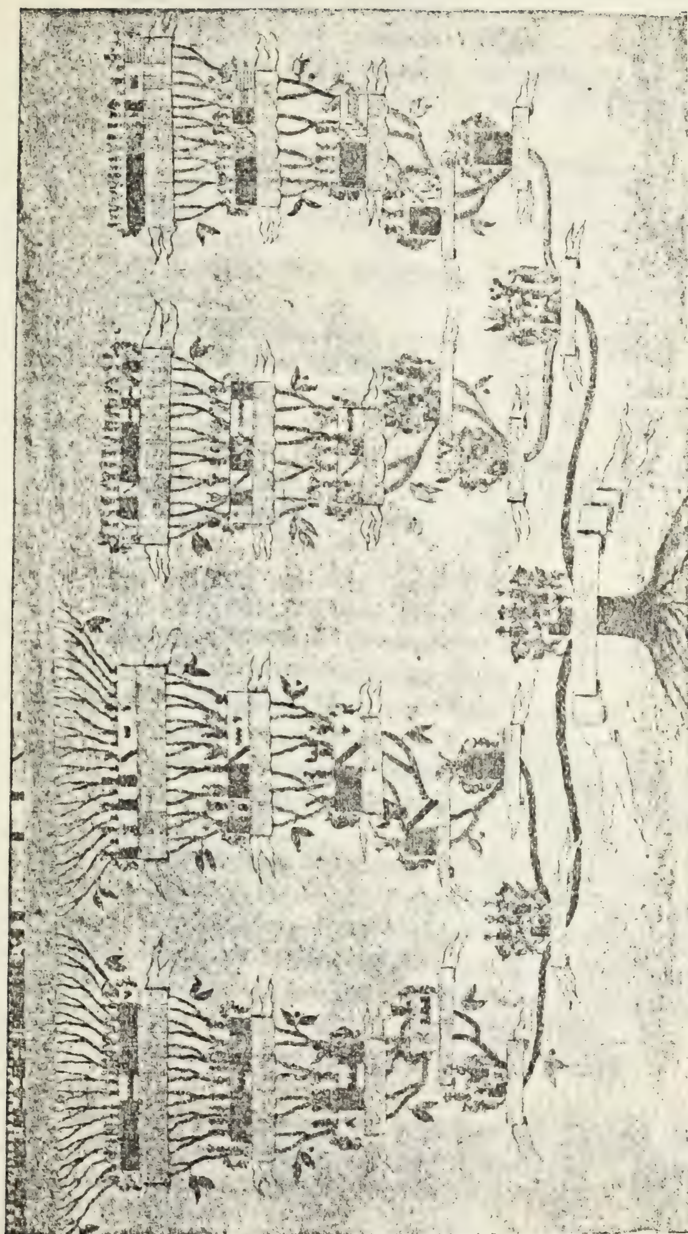
$\frac{2}{2}$. Die Hochwohlgebohrne Frau Baronnesse Anna Sophia von Ungern Sternberg aus dem Hause Purkel.

$\frac{4}{1}$. Hans Fersen, Freyherr auf Cronendahl, Erbherr auf Sip, Abia, Meckshoff, Laupa und Woddia. Generallieut. über die Infanterie, Gouverneur über Narva und Ingermanland.

$\frac{4}{2}$. Die Wohlgeborne Frau Catharina Elisabeth Bart aus Noistfer.

$\frac{4}{3}$. Herr Wollmar v. Ungern Sternberg, Freyherr zu Purkell, Herr zu Vogelsang u. Idel. Ihro Königl. May:t zu Schweden wohlbestellter Stadthalter zu Riga.

$\frac{4}{4}$. Die Wohlgebohrne Frau Sophia Yxkull Gyllenbandt, Freiherrin auf Purkell, Frau auf Padenorm.

128
64
32
16
8
4
2
1

$\frac{8}{1}$. Der Wohlgebohrne Hr. Reinhold von Fersen, Erbherr auf Sip und Abia. Oberstlieut. zu Pferde.

$\frac{8}{2}$. Die Wohlgeb. Frau Dorothea Wrangel, aus dem Hause Allo.

$\frac{8}{3}$. Der Wohlgeb. Herr Heinrich Burt, Erbherr auf Noistfer u. Tois. Maj: zu Schweden Obrister zu Ross und Commendant in Stralsund.

$\frac{8}{4}$. Die Wohlgeb. Frau Magdalena von Vietinghoff.

$\frac{8}{5}$. Der Wohlgeborrne Herr Wollmar v. Ungern, Freyherr zu Purkell, Vogelsang u. Ibden. Ihro Königl. May:t zu Schweden Stadthalter in Pernau.

$\frac{8}{6}$. Die Wohlgeb. Frau Magdalena Liewe von Parmel, Steinhaus u. Zointz.

$\frac{8}{7}$. Der Wohlgebohrne Herr Johann Yxkull, Erbherr zu Padenorm und Herkul. Obrister zu Ross.

$\frac{8}{8}$. Die Wohlgebohrne Frau Anna von Maydel, Frau auf Herkul.

$\frac{16}{1}$. Herr Fabian von Fersen, Herr auf Raijkül, Sip u. Abia. Landtraht.

$\frac{16}{2}$. Elisabeth von Üxkull, aus dem Hause Felchs.

$\frac{16}{3}$. Hr. Hans Wrangel, Obrister und Landtraht im Herzogthum Estland.

$\frac{16}{4}$. Barbara Anrep aus dem Hause Hael.

$\frac{16}{5}$. Hr. Hans Burt, Erbherr auf Noistfer, Tois u. Sack. S. M. zu Schweden Obrister u. Commendant in Capurien.

$\frac{16}{6}$. Die Wohlgeb. Frau Margareta Firks.

$\frac{16}{7}$. Der Wohlgebohrne Herr Ewert von Vietinghoff.

$\frac{16}{8}$. Die Wohlgeb. Frau Margareta v. Wedberg.

$\frac{16}{9}$. Herr Otto v. Ungern, Freyherr zu Purkel, Hr. zu Wittenfeld, Vogelsang u. Ibden. Erbzbischoff Wilhelms Raht u. Castelan zu (?)

$\frac{16}{10}$. Die Wohlgebohrne Frau Anna Gutzlef von Purkel.

$\frac{16}{11}$. Herr Reinhold Liewe auf Parmel Steinhausen und Zointz.

$\frac{16}{12}$. Die Wohlgebohrne Frau Margareta von Fahrensbach u. Walket.

$\frac{16}{13}$. Herr Reinhold Yxkul, Erbherr auf Kosk und Padenorm, Ritter.

$\frac{16}{14}$. Die Wohlgeb. Frau Sophia Yxkull, Frau zu Padenorm.

$\frac{16}{15}$. Hr. Hans Maydel, Erbherr auf Herkul, Obrister.

$\frac{16}{16}$. Die Wohlgeb. Frau Margareta Brehmen von (?)

$\frac{32}{1}$. Herrmann von Fersen, Herr auf Rayküll, Sip und Abia.

$\frac{32}{2}$. Anna v. Tiesenhausen, aus dem Hause Kotz u. Berson.

$\frac{32}{3}$. Herr Reinhold Üxkull, Erbherr auf Felchs u. Kosk, Landtraht u. Oberstlieutn.

$\frac{32}{4}$. Die Wohlgeb. Frau Dorothea Taube aus dem Hause Maart.

$\frac{32}{5}$. Herrmann Wrangel auf Ellestfer, Landtraht.

$\frac{32}{6}$. Frau Adelheit v. Üxkull, aus dem Hause Riesenberg.

$\frac{32}{7}$. Herrman Anrep, Erbherr auf Hael, Landraht.

$\frac{32}{8}$. Margaretha v. Rosen, aus dem Hause Allo.

$\frac{32}{9}$. Herr Robrecht Burt, Herr auf Noistfer u. Tois. Ihro K. M. zu Schweden Rittmeister.

$\frac{32}{10}$. Die Wohlgeb. Fr. Anna Douglas vom Hause Pendentein.

$\frac{32}{11}$. Hr. Moritz v. Firchs, fürstl., curländischer Landtraht.

$\frac{32}{12}$. Die Wohlgeb. Fr. Anna Taube.

$\frac{32}{13}$. Herr Hindrich v. Vietinghoff, Ihro K.M. zu Schweden Rittmeister.

$\frac{32}{14}$. Die Wohlgeb. Frau Elisabeth von Farensbach.

[$\frac{32}{15}$, $\frac{32}{16}$ saknas.]

$\frac{32}{17}$. Herr Georg v. Ungern, Herr zu Purkel, Vogelsang u. Ibden, Ertzbischoff Thoma u. Wilhelm Raht, Legatus an Kaiser Karl.

$\frac{32}{18}$. Frau Goedel Hastfer von Kostfer(?)

$\frac{32}{19}$. Herr Georg Gutzlef auf Purkel, Ober[herr?] unter König Sigismund.

$\frac{32}{20}$. Frau Barbara v. Rosen, von Grossroop in Moiahn.

$\frac{32}{21}$. Hr. Hindrich Liewe auf Parmel, Steinhausen und Zoinst.

$\frac{32}{22}$. Frau Margareta Fahrensbach aus Padua.

$\frac{32}{23}$. Hr. Wienreich Fahrensbach auf Walket. Ritter.

$\frac{32}{24}$. Frau Anna Taube v. Maydel.

$\frac{32}{25}$. Hr. Johann Yxkul, Erbherr auf Kosk, Landtraht in Estland.

$\frac{32}{26}$. Fr. Barbara Anrep v. Wittensee.

$\frac{32}{27}$. Hr. Conrad Yxkul, Erbherr zu Padenorm.

$\frac{32}{28}$. Frau Anna von Ungern von Lib . . .

$\frac{32}{29}$. Hr. Hindrich Maydel, Erbherr zu Kotz, Landraht in Estland.

$\frac{32}{30}$. Frau Anna Taube von Maart.

$\frac{32}{31}$. Herr Jacob Bremen, Erbherr auf Lachtis(?) Landtraht in Estland.

$\frac{32}{32}$. Frau Margareta Dücker.

$\frac{64}{1}$. Lorentz v. Fersen, Erbherr auf Rayküll, Landtraht.

$\frac{64}{2}$. Anna von Fürstenberg aus Rayküll.

$\frac{64}{3}$. Fabian von Tiesenhausen auf Kotz, Berson u. Katzenau, Landtraht.

$\frac{64}{4}$. Die Wohlgeb. Frau Gerdruta Taube von Maart.

$\frac{64}{5}$. D. Wohlgeb. Hr. Reinhold Üxkull v. Felcks.

$\frac{64}{6}$. D. Wohlgeb. Fr. Elisabeth v. Rosen.

$\frac{64}{7}$. Herr Claus von Taube, Herr auf Maart, Landtraht.

$\frac{64}{8}$. Die Wohlgeb. Frau Margaretha Wrangel.

$\frac{64}{9}$. Herr Hans Wrangel v. Ellstfer u. Addinal.

$\frac{64}{10}$. Magdalena Üxkull aus dem Hause Laket u. Ansim.

$\frac{64}{11}$. Hr. Johann v. Üxkull auf Riesenberg, Landtraht.

$\frac{64}{12}$. Dorotea Mecks, aus dem Hause Poll.
$\frac{64}{13}$. Hrr Johann Anrep auf Weisensee u. Hael.
$\frac{64}{14}$. Frau Wilmuth v. Schwartzhoff.
$\frac{64}{15}$. Hr. Reinhold v. Rosen auf [Hoch?]-Rosen u. Allo.
$\frac{64}{16}$. Agneta Dönhoff aus dem Hause Allo.
[$\frac{64}{17}$, $\frac{64}{18}$ saknas.]
$\frac{64}{19}$. Hr. Robert Douglas, Erbherr auf Pendentein, Ihro K. M. v. England Obrister.
$\frac{64}{20}$. Frau Anna Stuart aus d. Hause Lancaster in England.
[$\frac{64}{21}$—$\frac{64}{32}$ saknas.]
$\frac{64}{33}$. Herr Reinhold v. Ungern, Hr auf Purkel, Vogelsang u. Ibden.
$\frac{64}{34}$. Frau Hedvig v. Rummeln.
$\frac{64}{35}$. Herr Wilhelm Hastfer v. Kostfer.
$\frac{64}{36}$. Frau Gertrud v. Tiesenhausen.
$\frac{64}{37}$. Herr Kersten Gutzleff auf Purkel, Starost auf Pebal und (?)
$\frac{64}{38}$. Fr. Marta [Orries v. Rantenberg?].
$\frac{64}{39}$. Hr. Johan v. Rosen v. Grossroop u. Mojahn.
$\frac{64}{40}$. Fr. Magdalena v. Tiesenhausen.
$\frac{64}{41}$. Herr Ludwig Liewe auf Parmel.
$\frac{64}{42}$. Frau Anna Yxkull.
$\frac{64}{43}$. Herr Reinhold Fahrensbach auf Padua, Raht.
$\frac{64}{44}$. Frau Margareta Yxkull.
$\frac{64}{45}$. Herr Georg Fahrensbach auf (?)
$\frac{64}{46}$. Frau Agneta Delwig.
$\frac{64}{47}$. Herr Berendt Taube auf Ma(?)
$\frac{64}{48}$. Frau — — — Maydel v. (?)
$\frac{64}{49}$. Otto Yxkull, Erbherr auf Kosk.
$\frac{64}{50}$. Frau Anna v. Treyden.
$\frac{64}{51}$. Herr Johan Anrep v. Wittensee, Landtrath in Estland.
$\frac{64}{52}$. Fr. Wilmoth Schwartzhoff.
$\frac{64}{53}$. Herr Otto Yxkull v. Padenorm, Manrichter.
$\frac{64}{54}$. Frau Sefra v. Rosen.
$\frac{64}{55}$. Hr. Jürgen Ungern, Ritter S. M. Marschalk.
$\frac{64}{56}$. Frau Anna v. der Pahlen.
$\frac{64}{57}$. Hr. Johan Maydel auf Kotz, L.-R. in Estland.
$\frac{64}{58}$. Frau Margareta Dönhoff.
$\frac{64}{59}$. Herr Berendt Taube v. Maart, Ritter.
[$\frac{64}{60}$ saknas.]
$\frac{64}{61}$. Herr Johan Bremen auf Lachtis.
[$\frac{64}{62}$ saknas.]
$\frac{64}{63}$. Hr Johann Düker, Landtraht in Estland.

FÄLTMARSKALKEN FRIHERRE KARL HENRIK WRANGEL
TILL ADINAL.
F. 1681, † 1755.
(OLJEMÅLNING, TILLH. GREFVE G. HAMILTON Å HEDENSBERG.)

MAJOREN FRIHERRE HENNING REINHOLD WRANGEL
TILL ADINAL.
F. 1720, † 1783.
(OLJEMÅLNING, TILLH. GREFVE G. HAMILTON Å HEDENSBERG.)

Generalen och Envoyén Friherre Gustaf Georg Wrangel
till Adinal.
F. 1728, † 1789.
(Oljemålning, tillh. Grefve G. Hamilton å Hedensberg.)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Friherrinnan Dorothea Albertina Wrangel
till Adinal,
f. Barnewitz.
† 1761.
gift med Friherre G. G. Wrangel till Adinal.
(Oljemålning, tillh. Grefve G. Hamilton å Hedensberg.)

En af rikets herrar Friherre Karl Adam Wrangel till Adinal.

F. 1748, † 1829.

(Oljemålning af L. Pasch d. y., tillh. Grefve G. Hamilton å Hedensberg.)

FRIHERRINNAN ANNA MARGARETA WRANGEL
TILL ADINAL,
FÖDD GREFVINNA HAMILTON.
F. 1760, † 1815.
GIFT MED FRIHERRE KARL ADAM WRANGEL TILL ADINAL.
(OLJEMÅLNING AF L. PASCH D. Y., TILLH. GREFVE G. HAMILTON Å HEDENSBERG.)

$\frac{64}{64}$. Frau Margarete Stahl v. Holstein, Sonorm u. Kosch.

$\frac{128}{1}$. Joachim Fersen aus dem Hause Burtzlaff.
$\frac{128}{2}$. Margareta von Wapershau.
$\frac{128}{3}$. Ludloff v. Fürstenberg, Hr. auf Raijküll, Landtraht.
$\frac{128}{4}$. Margareta Wrangel.
$\frac{128}{5}$. Fabian v. Tiesenhausen auf Berson u. Katzenau.
$\frac{128}{6}$. Magdalena Krus v. Fehra.
$\frac{128}{7}$. Claus Taube v. Maart.
$\frac{128}{8}$. Anna Riesebiter.
$\frac{128}{9}$. Wilhelm Üxkull v. Kosch u. Firks.
$\frac{128}{10}$. Margareta v. Twiffeln.
$\frac{128}{11}$. Carsten v. Rosen v. Hoch Rosen.
$\frac{128}{12}$. Elisabeth v. Ungern aus Tistel.
$\frac{128}{13}$. Bartolomeus Taube, Hr. auf Sage u. Orten.
$\frac{128}{14}$. Elisabeth Fiffhusen aus dem Hause Roop.
$\frac{128}{15}$. Hr. Victor Wrangel auf Ellstfer u. Addinal.
$\frac{128}{16}$. Margareta Taube von Führen.
$\frac{128}{17}$. Wollmar Wrangel von Ellstfer.
$\frac{128}{18}$. Margaretha Taube von Maart.
$\frac{128}{19}$. Wollmar Üxkull v. Laket, Ritter.
$\frac{128}{20}$. Agneta Fahrensbach.
$\frac{128}{21}$. Conrad Üxkull v. Riesenberg, Ritter.
$\frac{128}{22}$. Anna Wedbroeck, sonst genannt [Brorický?]
$\frac{128}{23}$. Johann Mecks von Rabbifer u. Poll.
$\frac{128}{24}$. Anna Rehbock.
$\frac{128}{25}$. Adolph Anrep von Weisensee, Ritter.
$\frac{128}{26}$. Anna von F (?)husen.
$\frac{128}{27}$. Friedrich v. Schwartzhoff.
$\frac{128}{28}$. Barbara Grothusen v. Runnendahl.
$\frac{128}{29}$. Carsten von Rosen auf Hoch Rosen.
$\frac{128}{30}$. Elisabeth von Ungern aus Fistel.
$\frac{128}{31}$. Johann Dönhoff, Herr auf Allo.
$\frac{128}{32}$. Adelheit von Deoken aus Nienhoff.
[$\frac{128}{33}$—$\frac{128}{128}$ saknas.]

Wrangelska konterfej.

Wrangelska släkten, som på vårt riddarhus introducerats med icke mindre än 14 olika nummer, har dock aldrig varit synnerligen talrik, men dels på grund af släktmedlemmarnas ofta nog mycket framskjutna ställning i samhället, dels måhända till följd af enskilda medlemmars svaghet att låta föreviga sina drag mycket ofta, såsom t. ex. riksmarsken Carl Gustaf Wrangel, är antalet Wrangelska porträtt, som bevarats från äldre tider, jämförelsevis stort.

På Skokloster finnes en ganska ansenlig samling sådana, likaså finnes ett flertal på det Wrangelska fideikommisset Säby i Nyköpings län. Envoyén grefve H. Wrangel äger likaledes en vacker samling bilder af sina förfäder och andra medlemmar af ätten. På det forna Wrangelska godset Ovesholm finnas olika bilder af fältmarskalken K. H. Wrangel till Adinal och hans närmaste. Af samme man, hans hustru, son och sonhustru m. fl. finnas på Hedensberg i Västmanland goda bilder; det är dessa bilder, som i detta häfte inleda en större serie »*Wrangelska konterfej*», som är ämnad att efter råd och lägenhet intagas i Personhistorisk tidskrift.

I denna samling komma såvidt möjligt alla i enskild ägo befintliga mera framstående, målade Wrangelska porträtt att införas; det vore därför önskligt, ifall redaktionen från tidskriftens läsare kunde få emotse meddelanden om hvarest sådana porträtt finnas.

Texten till bilderna kommer att uppställas efter samma norm som den Rudbeckska förteckningen i föregående häfte, men kan gifvetvis ej utarbetas förrän alla porträtten äro insamlade och uppmätta. Bilderna inflyta därför tills vidare utan annan text än den, som finnes under hvarje bild.

S. S. S.

En porträttförteckning från 1700-talet.

Medd. af **Sune Ambrosiani.**

Då det personhistoriska intresset vidgats till att omfatta äfven framställningar i bild af de gamla släkternas medlemmar, ligger det nära till hands att också rikta en smula uppmärksamhet åt de nuvarande eller forna porträttsamlingarnas öden. En viktig källa för dylika studier bli de gamla inventarierna, som af olika anledningar, t. ex. sterbhusutredningar, ofta med stor omsorg upprättades.

Det efterföljande aftrycket är hemtadt ur en bouppteckning efter grefvinnan Beata Elisabeth Königsmark, hvilken, då hon afled, sedan många år varit änka efter riksrådet grefve Pontus Fredrik De la Gardie. Hon lämnade efter sig åt sina arfvingar ett på dyrbarheter och kontanter rikt bo — något, som väcker så mycket större förvåning, som hennes död inträffade kort efter de stora olycksåren under Karl XII:s sista tid.

Hennes porträttgalleri var ej stort och bestod så godt som uteslutande af hennes närmaste släktingars (Königsmarkarnes) konterfej. Det delades som allt annat efter henne i 3 lotter; den ena fick hennes dotterdotter Beata Elisabet Stenbock, gift med öfveramiralen, baron Carl G. Siöblad, den andra tillföll Hedvig Christina Stenbock, gift med öfversten grefve Arvid Posse, och den tredje tillkom en systerson till dessa grefvinnor Stenbock, den vid arfskiftet omkring årsgamle grefve Erik Brahe. För att ange till hvilken af dessa arfslotter en tafla hör, åtföljes hvarje uppgift i förteckningen antingen af S. (= Siöblad), P. (= Posse), eller B. (= Brahe).

I likhet med hvad jag eljest också sett vara fallet åsattes ej släktporträtten några värden i denna bouppteckning, utan prisuppgifter meddelades endast om andra, i förevarande fall tämligen obetydliga bilder. Värdet räknades i daler kopparmynt.

Aftrycket är gjordt efter en afskrift på opaginerade blad i folio, som förvaras i Rydboholms arkiv. Handlingen, som är rätt

diger och bunden i skinnband, härrör sannolikt från tiden kort efter dödsfallet, som måste ha inträffat, innan arfskiftet den 16 maj 1723 ägde rum. Anreps uppgift i Sv. Adelns Ättartaflor är således ej tillförlitlig.

Då möjligen något af dessa porträtt såsom okända hamnat i någon samling, kan ju publicerandet af förteckningen bli till nytta för identifiering.

Contrefaits.

Familia Portraiter.

1. Et stort framl:e H:r Fältmarskallkens Grefwe Hans Christopher Königsmarks portrait, till häst uthan Rahm. S.
2. Des framl:e Fru Grefwinnas dito, med förgylt Rahm. B.
3. framl:e H:r fältmarskalkens Grefwe Otto Wilhelm Königsmarks dito, med förgylt Rahm. S.
4. H:r Grefwe Cort Christopher Königsmarks dito. S.
5. H:r Grefwe Carl Lewenhaupts dito, mindre. S.
6. H:r Grefwe Eric Stenbocks dito. S.
7. H:r Grefwe Philip Königsmarks. S.
8. H:r Grefwe Carl Königsmarks. S.
9. Fru Grefwinnans Johanna Eleonora dela Gardies portrait, med swart Rahm. P.
10. Fröken Ebba Maria Dela Gardies dito med dito Rahm. B.
11. Dito Fru Grefwinnans Beata Elisabet Stenbocks. P.
12. Dito Fru Grefwinnan Wittenbergs. P.
13. Framl:e H:r Riks Rådets Grefwe Pontus Friedrich Dela Gardies Contrefait, utan Rahm. P.
14. H:r Fältmarskallkens Grefwe Hans Christoffer Königsmarks dito, med förgylt Rahm. B.
15. H:r Fältmarskalkens Grefwe Otto Wilhelm Königsmarks dito, utan rahm. P.
16. Et mindre dito, utan Rahm. B.
17. Framl:ne Fru Grefwinnans Beata Elisabet Königsmarks portrait utan rahm, 4-kantigt, förährtes till H:r Landt Rådet Heisling(?)
18. Ett mindre dito. P.
19. Ett än mindre dito, rundt. P.
20. Fru Grefwinnans Jeana Eleonora Dela Gardies dito, utan rahm och rundt. B.
21. Fröken Ebba Maria Dela Gardies dito. S.
22. Ett mindre dito. B.
23. Fru Grefwinnans Maria Aurora Königsmarks dito. B.
24. Fru Grefwinnans Amalia Wilhelmina Königsmarks dito. B.
25. Fru Grefwinnans Maria Stenbocks dito. P.
26. 11 st. mehrendehls stora ock gamla likstycken samt andra af familien, utan ramar. S. 4 st. P. 3 st. B. 4 st.

Andra Portraiter.

1.	Et stort Konung Carl XI:tes portrait med förgyldt bildthuggare rahm och zirater. P.	150: —
2.	Drottning Ulricas dito, mindre, med förgylt Rahm. B. .	120: —
3.	En Prinsessa af Danmark med förgylt Rahm. S. . . .	30: —
4.	Et fruntimmers portrait, 4-kantigt utan rahm. S. . . .	36: —
5.	2 st. fruntimmers dito à 5 Dr. S.	10: —
6.	Ett gammalt Enke Drottningens portrait utan Rahm. B.	3: —
7.	11 st. små 4-kantige Contrefaits utan ramar à 5 D. S. 4 st. P. 4 st. B. 3 st	55: —
8.	Ett mindre d:o, på koppar målat, med förgylt rahm. B.	5: —
9.	Ett större på koppar, med rahm. P.	12: —
10.	4 st. små diur- och blomstycken med glas öf: och swart: rah: S.	24: —
11.	2 d:o med glas öfwer samt 2 dito med söndrigt glas. B.	12: —
12.	2 st tuppar på atlash målade, med förgylta rahmar. P.	12: —

Wulfklouska grafkapellet eller den s. k. Björnögrafven vid Åby kyrka.

Anteckningar af **J. W. Goijer.**

Åby kyrka i Norra Möre härad torde vara den enda inom Kalmar stift, hvilken äger ett med kyrkan sammanbyggdt och samtidigt med densamma uppfördt enskildt grafkapell eller grafkor.

Nuvarande kyrkan nybyggdes 1774. Redan dess förinnan lärer emellertid vid den äldre kyrkan funnits ett särskildt grafkapell för ägarne till den inom socknen belägna säteriegendomen Björnö, bland hvilka från äldre tider nämnas flera medlemmar af friherrliga släkten Oxenstjerna och adliga släkten Wulfklou eller äfven Ulfvenklou som namnet skrefs i den tidens handlingar.

Vid den nya kyrkans uppförande hemställdes därför af dåvarande ägaren till Björnögodset, majoren Henrik Wulfklou, att i sammanhang med kyrkobyggningen äfven ett med kyrkan sammanbyggdt grafkapell måtte uppföras för hans adliga släkt.

Detta förslag väckte till en början mycket motstånd af de öfriga socknemännen, hvilka sade sig icke vilja bygga kyrka åt socknens adelsherrskap, men beslutet genomdrefs dock slutligen, i synnerhet sedan förutnämnde majoren Wulfklou kort före sin död till kyrkobyggnaden skänkt 500 daler.

På detta sätt tillkom således det Wulfklouska grafkapellet, hvilket utgöres af en större, nästan fyrkantig utbyggnad af 14 alnars längd och 12 alnars bredd, uppförd i det närmaste till samma höjd som kyrkan och i samma byggnadsstil, på dess södra långsida närmast intill koret, i motsvarighet med den på norra långsidan utbyggda sakristian.

Grafkapellet är afdeladt i tvänne våningar, af hvilka den undre utgör själfva grafhvalfvet och inrymmer de ofvan jord stående likkistorna, medan den öfre våningen, som ursprungligen varit helt och hållet öppen mot kyrkan och endast skild från densamma genom ett läktarskrank, som på senare tider ersatts af större glasrutor, bildar ett ganska stort och rymligt bönkapell, hvarifrån grafägarnes släktmedlemmar kunde, osedda af menigheten, afhöra predikan och den öfriga gudstjänsten.

Till själfva grafhvalfvet nedkommer man från kyrkogården genom en å västra sidan anbragt hög dörr, innanför hvilken endast ett par trappsteg leda ned till det rymliga, hvälfda, hvitmenade och med jordgolf försedda grafrummet, som upptages af omkring ett 20-tal större

och mindre, till största delen väl bibehållna likkistor af ek, bland hvilka åtskilliga äro ställda den ena öfver den andra, hvar och en försedd med namnplåt samt födelse- och dödsår, de flesta dock svåråtkomliga att läsa, enär kistorna stå mycket tätt intill hvarandra.

En större likkista är dock placerad särskildt för sig och tilldrager sig en särdeles uppmärksamhet genom sin prydliga, ehuru delvis illa medfarna yttre utstyrsel. Å den förgyllda, ovala, och rundt omkring ornamenterade hufvudplåten läses följande inskription:

»Kongl. Maj:tz wår Allernådigste Konung och Herres troe Man och Öfwerste öffwer Smålands Regemente till foot, Den E:le och Wälborne Herr Hinric Wulfklou, Herre till Hijlkolax, Björnö och Nöble, föddes i Stockholm Anno 1636 den 21 Aprilis, döder i Calmar den 16 Februari Anno 1677.»

Därunder finnes å en annan, likaledes förgylld plåt, i drifvet arbete anbragt det med hjälmprydnad och sköldhållare försedda Wulfklouska vapnet, utvisande en från en skogsbrant framspringande ulf.

Midt på kistans ena långsida är äfvenledes anbragt en förgylld plåt, i drifvet arbete afbildande åtskilliga krigiska sinnebilder, såsom korslagda fanor, svärd och kanoner, trumma m. m. Därjämte äro likaledes å sidorna fästade ytterligare flera andra plåtar med därå anbragta bibelspråk. Öfverst å locket finnes liggande ett väl arbetadt mindre krucifix.

Den ovanligt långa kistan är förfärdigad af tunn kopparplåt och för öfrigt såväl å locket som kring sidokanterna rikt sirad med krusigt ornamenteradt listverk, likaledes af tunn kopparplåt, samt har ursprungligen hvilat på klotrunda fotkulor af koppar, hvaraf fragmenter ännu finnas.

Enär öfversten Henrik Wulfklou afled redan 1677, men grafkapellet nybyggdes först 1774, har kistan, som delvis är mycket illa medfaren, hitflyttats från en äldre grafplats. Genom öppningar i det sönderbucklade locket kan man på botten af kistan skönja en i ena hörnet liggande hufvudskalle samt några förvittrade delar af skelettet tillsammans med stycken af gulnad svepningsduk.

Öfverste Wulfklou, som här ligger begrafven, var son af den förmögne handelsmannen och rådmannen i Stockholm, Henrik Wulf, hvilken för sina till kronan lämnade penningeförsträckningar blef utnämnd till hofkassör och kommissarie i kommersekollegium samt adlad 1654 med namnet Wulfklou. Sonen, förutnämnde öfversten Henrik Wulfklou, utmärkte sig i Karl XI:s danska krig och var vid skilda tillfällen kommendant, först på Kalmar slott och sedan i Kristianstad. Gift 1664 med Margareta Björnklou, dotter af riksrådet Mattias Björnklou, en af underhandlarne vid westfaliska fredskongressen. Hon afled 1684 på Olivehäll vid Strängnäs, men begrofs på samma ställe som mannen.

Nämnde öfversten och kommendanten Henrik Wulfklou, hvilken räknas såsom den förste chefen för det sedermera benämnda Kalmar regemente, tillbytte sig 1669, enligt Norra Möre dombok, af friherre Karl Eriksson Oxenstjerna säteriet Björnö i Kalmar län med därunder liggande allodialgods mot gods i Ulfsunds län jämte några andra gårdar i Finland. Enligt ättartaflorna säges han hafva blifvit skjuten i

duell strax utanför Adrianopel den 16 febr. 1677 af sedermera generalmajoren och landshöfdingen Gustaf Tungel. Uppgiften att duellen skulle ägt rum vid »Adrianopel» är naturligtvis misskrifning i st. f. Kristianopel. I kriget med Danmark 1676 var nämligen öfverste Wulfklou kommendant i Kristianstad. Då konung Kristian V efter sina framgångar vid Helsingborg och Landskrona kom utanför Kristianstad och uppfordrade stället, genmälde Wulfklou, att han ämnade försvara sig till sista man. Staden ansågs äfven ointaglig i följd af den omgifvande sumpiga marken. Försvaret räckte dock endast fem dagar. De omgifvande träsken voro nämligen af stark hetta uttorkade, och då några bönder i trakten, hvilka blifvit mutade, visat danskarne en föga känd gångstig öfver morasen, stormades staden och intogs af danskarne den 15 aug. 1676. Detta skedde två dagar före slaget vid Lund. Vid pass 500 svenskar blefvo nedhuggna och 300 tillfångatagne. Kommendanten själf undkom till Kalmar. Motgången vållade öfverste Wulfklou mycken försmädelse och torde därigenom varit den egentliga orsaken till duellen.

En annan större likkista af ek, som äfvenledes tilldrager sig uppmärksamhet, ehuru den saknar alla yttre prydnader, har å en enkel hufvudplåt denna inskription:

»Här hvilar Reihn Grefwinnan Högvälborna Fru Wilhelmina Louisa Wildt und Rhein, f. i Crumbach uti Tyskland år 1706. Gift med Öfwerste Stallmästaren, Riddaren Högvälb. Grefwe Nils Julius Lewenhaupt, Död på Sätesgården Björnö i Calmar län år 1780.»

Grefve Nils Julius Lewenhaupt, son af generalmajoren Karl Julius Lewenhaupt eller Leijonhufvud och grefvinnan Kristina Gustaviana Horn, var vid midten af 1700-talet ägare till den äfvenledes inom Åby socken belägna gamla säteriegendomen Stäflö, som han emellertid 1773 försålde till dåvarande ägaren af det angränsande Björnögodset, öfversten vid skånska kavalleriet Abraham Henrik Wulfklou eller Ulfvenklou, enligt följande anteckning i Norra Möre dombok:

»År 1773 den 19 novemb. upplät hofmarskalken grefve Nils Julius Lewenhaupt åt öfversten och riddaren af Kongl. svärdsorden Abraham Henrik Ulfvenklou hela Stäflögodset af 26 hela mantal mot villkor: 1:o) att öfversten betalar en godset vidhäftande gäld 39,000 daler s. m.; 2:o) godsets afkastning tillställes grefven, så länge han lefver; 3:o) dess frånskilda grefvinna underhålles på Björnö till döddagar.»

Bemälda frånskilda grefvinna Wilhelmina Lovisa Wildt und Rhein afled, enligt förut anförda inskription å hennes likkista, på Björnö 1780 vid 74 års ålder.

Bland sönerna till förut omnämnde öfversten och kommendanten Henrik Wulfklou hafva följande blifvit begrafna i Wulfklouska grafkapellet, nämligen: *Mattias*, kapten i Malmö, död ogift; *Karl*, volontär vid kungl. gardet, samt *Henrik*, död ung. Huruvida sonen Johan Gustaf, öfverstelöjtnant vid Kalmar regemente, här blifvit begrafven, förmäla ej ättartaflorna. Däremot har denne sistnämnde öfverstelöjtnanten Johan Gustafs son, majoren vid skånska kavalleriet Henrik Wulfklou här fått sitt sista hvilorum äfvensom hans maka friherrinnan Engel Cronhjort, dotter af den bekante, från en öländsk prästsläkt här-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

stammande, tappre karolinen, generalmajoren Abraham Cronhjort till Kläckeberga och Ryssbylund.

Likaså har sistnämnda makarna Wulfklous son, majoren vid skånska kavalleriet, sedermera öfversten och riddaren Abraham Henrik Wulfklou eller Ulfvenklou, herre till Björnö, Stäflö och Kläckeberga, död 1784, här funnit den sista hvilan tillika med sin maka friherrinnan Eleonora Charlotta von Grooth. Hon afled 1794 vid 60 års ålder på Knapegården i Ryssby socken.

Sedan öfversten Abraham Henrik Ulfvenklou aflidit barnlös, öfvergingo de betydliga Björnö- och Stäflögodsen till hans systerson, majoren vid norra skånska kavalleriet Henrik Walter Berg von Linde, hvilken åter 1814 fördelade nämnda gods åt sina barn och mågar, bland hvilka sistnämnda var majoren vid Smålands husarer grefve Karl Otto Posse.

En broder till förutnämnde öfversten Abraham Henrik, kaptenen i fransk tjänst Johan Gustaf Ulfvenklou, död 1762, hvilar äfven i Wulfklouska grafkapellet, likasom hans maka friherrinnan Anna Juliana Wrangel af Lindeberg. Nämnda makars son, kaptenen vid flottan Henrik Gustaf Ulfvenklou, var den bekante andebesvärjaren på 1780-talet. Han dog 1819 i Ronneby. Gift på Halsnäs i Ramkvilla socken, Jönköpings län, med Eva Helena Ehrenstråle. Deras son, Hans Henrik, föddes på Kläckeberga och afled därstädes i späd ålder samt blef begrafven i Wulfklouska grafkapellet. En annan son, Abraham Henrik, blef löjtnant vid Kronobergs regemente och afled ogift vid 30 års ålder 1823 »af ett vådaskott ur sin egen bössa under en jakt». Han slöt ätten på svärdsidan.

Den mycket omtalade öfverstinnan Dorotea von Zeidewitz, hvilken säges hafva varit markgrefven Georg Karls af Bayreuth frånskilda maka, född prinsessa af Holstein-Beck, och som tillbragte sin ålderdom i största tillbakadragenhet på säteriet Stäflö, har, såvidt man kunnat finna, icke fått sig lägerstad upplåten inom grafkapellets murar. Hon afled på Stäflö, enligt anteckning i Åby församlings kyrkobok, vid 75 års ålder den 21 dec. 1761, således 13 år före grafkapellets nybyggnad, och erhöll sin numera obekanta lägerstad å kyrkogården, hvarifrån någon omflyttning säkerligen ej ifrågakommit, när grafkapellet nybyggdes.

Senare innehafvare af Björnö- och Stäflögodsen, bland hvilka märkas medlemmar af adliga ätten Berg von Linde och grefliga ätten Posse, hafva sedan 1800-talets början icke användt grafkapellet till grafhvalf, ehuru de räknat nära skyldskap med den Ulfvenklouska ätten.

Grefliga Posseska släkten har sin särskilda familjegraf å kyrkogården, prydd med en hög och vacker obelisk af granit.

Till öfre våningen i grafkapellet leder från kyrkogården en hög yttertrappa af sten å östra sidoväggen, hvarest öfver själfva dörringången finnes i muren anbragt ett i sten särdeles väl arbetadt och väl bibehållet sköldemärke, utvisande de förenade sköldarna af adliga ätten Wulfklous och friherrliga ätten von Grooths vapen, hvartdera med sin krona öfver samt båda omslutna af ornamenterade eklöfsgrenar,

palm och lager. Å bandslingan nedtill läses följande initialier med årtal:

»17: A: H: U.—E: C: v. G: 84». Det är: Abraham Henrik Ulfvenklou. Eleonora Charlotta von Grooth. 1784.

Vid inträdet i bönkapellet har man att passera en mindre förstuga med ytterligare en inre trappuppgång till själfva bönerummet eller galleriet. Detta sistnämnda, som är regelbundet fyrkantigt, har de trenne väggarna helt och hållet täckta af 14 st. större och mindre oljefärgstaflor öfver bibliska ämnen, målade dels på trä och dels på duk. Flera af dem synas icke sakna konstvärde.

Inredningen utgöres för öfrigt af några enkla bänkar och länstolar från 1800-talets början.

De halft spetsbågiga fönstren å östra och västra sidoväggarna göra rummet ljust och behagligt.

Den ursprungligen fria, men i senare tider genom höga glasrutor afstängda norra väggöppningen mot själfva kyrkan, medgifver obehindrad utsikt öfver en del af kyrkans inre med predikstolen.

Från galleriet ned till kyrkan leder en särskild inre trappgång.

Galleriet, hvilket numera icke, eller åtminstone högst sällan användes vid gudstjänstens öfvervarande, inger i öfrigt, likasom kyrkans såväl inre som yttre i dess vackra, nyrestaurerade skick, ett mer än vanligt tilltalande intryck, hvilket ytterligare förhöjes vid tanken på de hängångna släkten, som led efter led här hafva firat sina andaktsstunder inom samma murar, som därefter fått i fridfullt hägn omsluta såväl förfädrens som deras eget multnade stoft. Gloria in excelsis.

Riddarhusgenealogierna och deras bearbetning.

Det nyligen afslutade adelsmötet har visat sitt intresse för genealogiska forskningar genom att bevilja tvenne anslag till ättartaflornas bearbetning.

Den 10 april beslöt ridderskapet och adeln att ställa till riddarhusdirektionens förfogande dels för de närmaste tre åren ett årligt anslag af 700 kr. att användas till inlösen af rättelser och tillägg till riddarhusets stamtaflor, dels intill 1908 års adelsmöte ett anslag af 6000 kr. att årligen utgå med 1600 kr. till en genealog såsom godtgörelse för en kritisk bearbetning af riddarhusgenealogierna och med 400 kr. till tryckning af lämpliga genealogiska meddelanden, till renskrifning m. m.

Det första anslaget innebär endast en förhöjning af den summa, 500 kr., som hitintills utgått för samma ändamål. Att en dylik förhöjning ansågs behöflig, vittnar om det ökade intresset för riddarhusgenealogiernas beriktigande och komplettering. I detta arbete kan ju enhvar, som sysslar med historiska dokument, deltaga genom att insända de nya eller emot de tryckta ättartaflorna stridande uppgifter, som påträffas i tillförlitliga aktstycken. Källan för uppgiften bör vara angifven, den måste bestyrkas af två personer, och hvarje uppgift, som ej förut är känd, ersättes därefter af riddarhusdirektionen med en krona eller därunder, beroende på uppgiftens värde. Då det nya anslaget beviljades, uttalades önskvärdheten af att intresset för detta arbete sprides mer än hitintills varit fallet.

Med det andra anslaget vill man försöka att mera på djupet behandla frågan om riddarhusstamtaflorna. Förslaget, som i motionsväg väckts af friherre Johannes Rudbeck, bifölls icke fullständigt i den af motionären framställda formen, då han näm-

ligen begärt att 2000 kr. oafkortade skulle utgå till den eventuelle genealogen. Vid afgörandet tog man nämligen hänsyn äfven till en af kapten W. Planting-Gyllenbåga framställd motion, i hvilken begärts ett årligt anslag af 1000 kr. till tryckning af redan inlämnade rättelser och tillägg. Då en tryckning af dylika lösryckta uppgifter icke ansågs vara af tillräckligt intresse, bestämdes i stället, att en del af det anslag, som friherre Rudbeck äskat, skulle utgå till tryckning af lämpliga meddelanden.

Den fråga, som därmed bragts till realitet, saknar icke sitt allmänna intresse. Enhvar som sysslat med personhistoria vet, hvilken värdefull källa de Anrepska ättartaflorna äro, men enhvar torde också vid något tillfälle ha kommit i beröring med deras brister och deras begränsning. I förstone, då man konstaterar den ena oriktigheten efter den andra, får man en viss benägenhet att totalt underkänna arbetets värde, och många torde de ha varit, som i anledning af egna, mer eller mindre djupgående fynd ha önskat en omedelbar omarbetning af hela verket. Emellertid vittna både den ena och den andra af dessa slutsatser om en något förhastad tankegång.

Gabriel Anreps arbete är icke värdelöst. Det är tvärtom ett sekulararbete, nästan imposant i sin säregna art, framkämpadt som det är genom ett intensivt intresse och med hela sin läggning och sin detaljrikedom en af de mest oskattbara handböcker, som någonsin blifvit skrifven till tjänst för historieforskning. De, som haft tillfälle att närmare syssla med hithörande ting, ha svårt att tänka sig, huru det var den tid, då ett dylikt arbete saknades; ej blott genealogen och historikern, äfven statstjänstemannen, arkivmannen, biblioteksmannen, enhvar som kastar den minsta blick på en den minsta sida i vår gångna kultur, kommer alltid i beröring med någon person, hvars namn och data han behöfver efterse i ättartaflorna. Det är också själfva det befintliga arbetet, som till stor del uppodlat hela det genealogiska intresse, som verkligen existerar hos oss. Huru mången är det icke som med hjälp af »Anrep» ritat sina anträd, räknat ut sin frändskap med åtskilliga och på grund däraf väckts till ett betydelsefullt samlararbete! Utom Messenius' Teatrum nobilitatis, som trycktes på 1600-talet, och en del specialbeskrifningar, är det den första egentliga släktbok, som här i landet utgifvits. Arbetet är längesedan i bokhandeln utgånget, men dess värde har år från år stigit och torde nu uppgå till mer än dubbelt af det ursprungliga. En sådan framgång torde vara få handböcker

[illegible]

förunnad, ty här beror arbetets prisvärde mindre på dess raritetsintresse än på dess fortfarande praktiska betydelse.

Det är framför allt under intryck af det praktiska behofvet, som man påyrkat en ny upplaga af ättartaflorna. Emellertid måste hvarje tanke på att under närmaste tiden kunna åstadkomma en dylik få anses omöjlig att realisera. Med fullt erkännande åt arbetets enastående betydelse, kan likväl ingen kritisk historiker tillstyrka dess utgifvande utan en grundlig omarbetning. Dess felaktigheter äro nämligen så många, dess bristande plan och uppenbara inkonsekvenser så stridande mot modern uppfattning, att det skulle vara ett trots mot all kritisk kompetens att vilja göra ett slags revision med varsam hand. Arbetet måste göras om från grunden, om det öfver hufvud taget skall göras om.

Anreps ättartaflor äro icke, som kanske mången föreställer sig, resultat af en mans forskningsarbete; de äro till största delen en tryckt upplaga af de vid 1800-tålets midt i riddarhuset befintliga stamtaflorna. Utgifvaren själf insåg nog, att en hel del af de uppgifter, han lät trycka, voro oriktiga, men han hade svårigheter att kämpa med, då han ville göra någon ändring. För att få verkställa arbetet förde han en strid, där skarpa ord icke saknades, och då medgifvande ändtligen gafs, var det med inskränkande villkor. De fel och ofullkomligheter, som återfinnas i ättartaflorna, kunna sålunda svårligen tillskrifvas Gabriel Anrep; de äro resultat af flera generationers, ja flera seklers arbete och därigenom påverkade af de skiftande fordringar, som olika tider uppställt på kritik.

De af Anrep begagnade riddarhusgenealogierna äro, om man efter moderna synpunkter söker bedöma dem, en tämligen löst hopfogad samling af genealogiska uppgifter, insamlade vid olika tillfällen och nedskrifna af olika personer. En stor del släkttabeller härröra från nyadlade personers egna berättelser, hvilka de vid adlandet varit skyldiga att inlämna, andra åter ha karaktär af mer eller mindre tillfälliga kompletteringar, som det ålegat ridderskapets och adelns medlemmar att själfva ombestyra. Slutligen har åtskilligt stoff hämtats ur genealogiska forskares arbeten, hvilka inköpts eller på annat sätt införlifvats med riddarhusets samlingar.

De sålunda inkomna uppgifterna hafva efterhand endast fogats till hvarandra, och den kritiska behandlingen har inskränkt sig till tämligen enkla kombinationer af de olika källor-

nas motsägande uppgifter. Något försök att efter ett enhetligt system sammanställa alla genealogierna har före Anreps tid icke gjorts; ännu mindre har man haft anledning att med hjälp af de offentliga arkivens material systematiskt komplettera uppgifterna efter någon praktisk plan, och minst af allt har man kastat en tanke på att fullt kritiskt och metodiskt verkligen undersöka deras tillförlitlighet. De ättartaflor, som till skenet framträdt såsom utarbetade, äro sålunda knappast annat än konglomerat af äldre genealogier, och deras tillförlitlighet är därför helt och hållet beroende på källornas.

Att källorna måste vara af det mest skiftande värde ligger i sakens natur, då en stor del af uppgifterna härröra från enskilda personer, hos hvilka man ofta ej ens vågar förutsätta intresset, än mindre förmågan att bedöma de frågor, som af dem behandlats. Om det i våra dagar är svårt att insamla egenhändiga upplysningar för biografiska verk, bör det ej ha varit lättare i forna tider med betydligt mindre möjligheter till kommunikation. Att uppgifterna uteblefvo och ofta måste trugas in, framgår af de många förordningarna, som t. o. m. hotade den försumlige med förlust af adelskap. Under dylika förhållanden måste de till riddarhuset insända uppgifterna a priori anses bristfälliga.

De enda af riddarhusgenealogiernas källor, som grunda sig på en systematisk forskning, äro hvad man skulle kunna kalla yrkesgenealogernas arbeten, Peringskölds, Stiermans, Åkersteins och von Schantz' omfattande släkttabeller, som nedskrifvits på 1700-talet och sedermera förvärfvats af riddarhuset. Men ej heller dessa äro i egentlig mening samarbetade. De utgöra, i sin bestående form, knappast något af vederbörande forskare själfva godkändt resultat af allsidiga undersökningar utan äro snarast samlingar af strödda uppgifter, möjligen afsedda att senare samarbetas. Därtill kommer, att de helt och hållet bära prägeln af sin tids kritiska kompetens; de äro i sin ordning grundade på äldre uppgifter, hvilkas sammanhang ingen sökt klarlägga och hvilkas källor varit af den mest komplicerade natur. Hufvudsakligen genom dessa genealogier ha tämligen kritiklösa uppgifter, rena gissningar och fantastiska förklaringsförsök kommit att få form af genealogiska fakta och influtit i stamtaflorna. Särskildt uppgifterna om våra äldsta släkters ursprung äro i ovanligt hög grad förvanskade. Personer ha dubbelräknats eller sammanslagit, släktled ha konstruerats, sägner ha sammanställts med missuppfattade arkivfynd, och personer, som

[illegible]

[illegible]

[illegible]

aldrig existerat, hafva tilldelats tjänster och värdigheter. Det råder ett fullkomligt kaos i vetandet om våra äldsta släkter, men ej blott om dessa, äfven om de yngre finnes en riklig mängd motsägande uppgifter.

Det är seklers arbete, som bär skulden därtill. Då forskningsarbetet nästan endast gått ut på att ur de förefintliga genealogierna utkristallisera sanningen, hafva alla uppgifter tillskrifvits en viss betydelse och sålunda äfven en del anteckningar, som 1500-talets genealoger, en Rasmus Ludvigsson, en Utter, endast gissningsvis nedkastat, fått värdigheten af att anses grundade på förkomna källor. I samma mån som detaljuppgifterna präglats af det gifna materialet, har äfven anordningen och planen fått sin karaktär af källornas godtycklighet. Inom vissa områden, där forskningen tillfälligtvis drifvits in, har man fått veta mera, och om en släkt, hvars medlemmar behagat lämna uppgifter, har man kunnat nedskrifva åtminstone något, under det att man om en mängd personer, ja om hela släktgrenar och släkter så godt som ingenting fått veta. Själfva samlandet af personaluppgifter har först tämligen sent ingått i ättartaflornas plan, då de äldsta genealogierna endast afsågo släktutredningar.

De på dylika källor grundade riddarhusstamtaflorna hafva efter utgifvandet af Anreps ättartaflor blifvit fortsatta. De nya generationerna hafva införts, och till de äldre uppgifterna hafva åtskilliga rättelser och tillägg inlämnats. I samband med en publicerad fortsättning af genealogierna efter 1857 (Wrangels och Bergströms ättartaflor) hafva nya omsorgsfulla utredningar blifvit gjorda om de lefvande släkternas ursprung. Det är nu de å riddarhuset förvarade, handskrifna stamtaflorna man ämnar revidera, tydligtvis under bestämd uppfattning af, att tiden ännu icke är mogen för en ny upplaga af Anreps ättartaflor.

En revision af de gamla riddarhusstamtaflorna måste först och främst grundas på en systematisk undersökning af genealogiernas ursprung och historia. Utan en dylik kännedom kan man nämligen icke bedöma värdet af de uppgifter, som förefinnas, och ej heller genomdrifva någon konsekvens i kompletteringsarbetet. Det var en dylik systematisk undersökning, som underläts, då genealogierna utgåfvos. Den medgafs icke, och — jag vågar påstå det — den skulle säkerligen ej heller på ett effektivt sätt kunnat göras med den tidens kännedom om vår genealogiska litteratur. På sätt och vis var det

[illegible]

en lycka; hade undersökningen påbörjats, hade vi kanske den dag som är saknat våra ättartaflor. Nu däremot har man, just därför att ättartaflorna funnits, större möjligheter att företaga ett dylikt systematiskt arbete.

Hvad som därefter måste göras är en metodisk undersökning af våra arkiv — ett arbete som sammanhänger med det det föregående, såvidt det rör de i arkiven förvarade släktböckerna, men som får sitt särskilda område, om man vill genomgå det öfriga material, som kan gifva genealogiska och biografiska notiser. Ett dylikt arbete är gifvetvis oerhördt, och under nuvarande förhållanden kan man svårligen tänka sig, att det kan utföras enbart för ifrågavarande syfte. Det gäller då hufvudsakligen att få till stånd en undersökning, som efterhand kan blifva gifvande. Om den fördelas på flera händer, fordrar arbetet dock en enhetlig ledning.

Det är att hoppas, att hela revideringen kommer att göras efter strängt vetenskapliga grunder, och att ingen bundenhet i form af tjänstgöring på bestämda tider och rum kommer att hindra den eventuelle genealogen att fritt samla sina tankar kring arbetet. De skäl, som föranledt adelsmötets utskott att jämställa arbetet med det, som utföres af tillfälliga biträden i ett af våra arkiv, behöfva nämligen icke öfva inflytande på den institution, som har den närmare uppgörelsen om hand. Riddarhusdirektionen ger kanske fortfarande uttryck åt de mera vidtskådande synpunkter, som förestafvade dess eget yttrande, då det utan begränsande villkor tillstyrkte friherre Rudbecks motion.

H. R.

Personhistorisk litteratur.

Genealogiska tabeller rörande släkterna Nordström, Ottelin, Hirn och Alopaeus. Af *Ernst Nordström.* Helsingfors 1904. 74 sid.

Innehållet innefattar redogörelse öfver magister E. Nordströms och hans hustrus förfäder på fäderne- och mödernesidan. Tack vare adliga giften kunna grenar af ofvannämnda finska släkter leda sitt ursprung icke allenast från Sveriges och Finlands högadel, utan snart sagdt från de flesta medeltida furstehus i Europa, såsom de romaniska (Karl d. store) och anglosachsiska regenterna, de nordiska konungarna m. fl. I många fall hafva dessa släkter gemensam härstamning.

Uppställningen af tabellerna, förtydligad af 5 särskilda genealogiska taflor och en anförteckning, är åskådlig och samvetsgrannt uppgjord på grund af tillgängliga källor. Dessa äro dock ej alltid tillförlitliga, (t. ex. en del konungalängder och härledningen af släkten Bure), något som författaren själf påpekar i företalet. Några oegentligheter förekomma i skrifsättet af de slaviska namnen.

E. S. T.

Per Hanngrens stamträd 1905. Utgifvet af *Ejnar Hanngren, Jur. stud.* Uppsala 1905. 27 sid.

Ifrågavarande lilla häfte innehåller uppgifter om alla ättlingar till Per Hanngren, kyrkoherde i Vika i Dalarne, död 1801. Då hans äldste son föddes 1759 och den yngsta ättlingen 1904, är det således närmare 150 år som släktledningen omfattar.

Vår litteratur är icke rik på dylika stamträd, som upptaga alla, både manliga och kvinnliga descendenter. Boken har jämte sitt rent genealogiska intresse äfven värde såsom material för demografiska studier. Särdeles talrik är afkomman icke — 118 ättlingar på 4 à 5 generationer är snarare mindre än medeltalet. Namnet Hanngren är mest talrikt representeradt. På kvinnolinjen leda grenar af släkterna Ros, af Ekenstam, Lundqvist, Ramström, Trolle, Berencreutz, Müller, Festin, Öhman, Löf-Edman, Nyblad, Hiort af Ornäs och Hagelberg sin härstamning från Per Hanngren.

Arbetet prydes af ett porträtt af Gabriel Handgren, Per Hanngrens fader, själf son till ättens förste kände medlem, Erik Handgren, som var borgare i Stockholm. Biografierna innehålla de sedvanliga data, systematiskt och väl sammanförda. Hvad man saknar är en tabellarisk

öfversikt. Vid ett stamträd sådant som detta ligger ju i alla händelser tyngdpunkten på det rent genealogiska. Det är också skada, att utgifvaren icke fått tillfälle utföra sin tanke att medtaga porträtt af ättlingarna. Det hela vittnar emellertid om ett starkt personhistoriskt intresse, som lofvar godt för framtiden. Utgifvaren, som i fjor började sina akademiska studier, har redan för flera år sedan offentliggjort genealogiska uppsatser.

Svenskt porträttgalleri. XXV. Riksdagens första och andra kammare 1867—1904. Stockholm 1904—05.

Otvifvelaktigt är ofvannämnda del af porträttgalleriet den från personhistorisk synpunkt mest intressanta — egentligen den enda som är historisk, då den går utöfver den lefvande generationen. Det biografiska systemet är detsamma som i föregående delar. De många data hafva säkerligen kostat utgifvaren, pastor *Albin Hildebrand*, en ej ringa möda att hopsamla, då arbetet till stor del rör aflidna personer, om hvilka officiella uppgifter icke stått att finna. Det är också beundransvärdt att i hela samligen endast ett enda porträtt saknas.

Frågor.

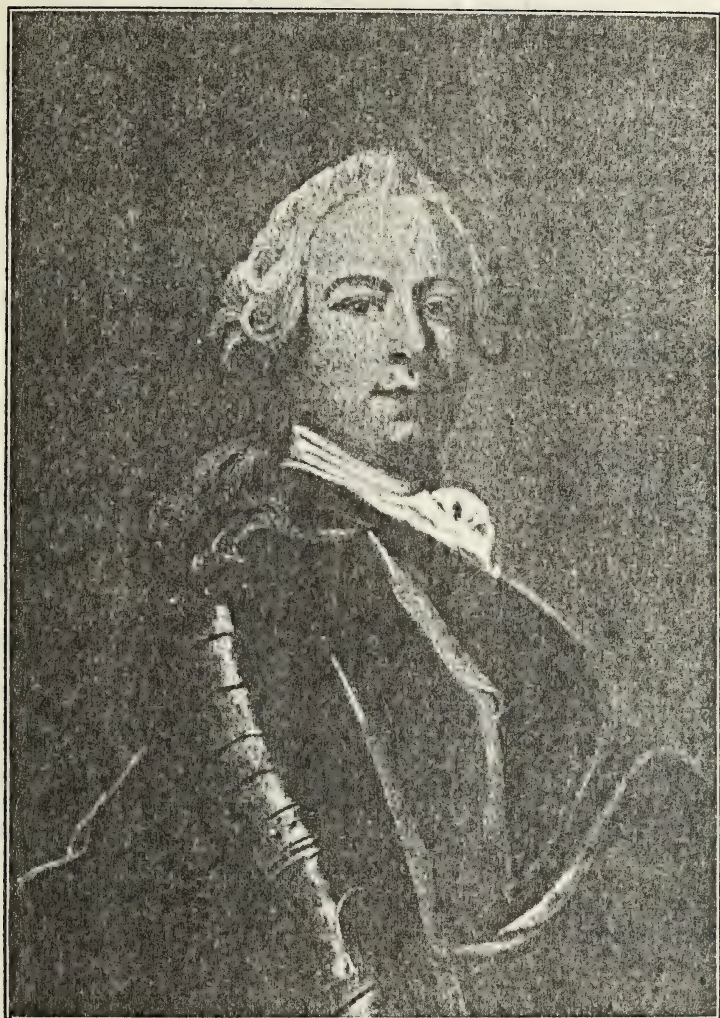
1. Vidstående porträtt, som inköpts i Bukowskis konsthandel, uppgifves i auktionskatalogen för december 1904 föreställa en grefve Stenbock. Kan någon möjligen lämna närmare upplysningar om porträttet?

A. E.

2. Henric Bratt, »Major vid Wermelands jägare battaillon» utgaf »Sex sonater för violin och basse, tillägnade Hans Kon. Maij:t Gustaf IV Adolph. Opera första. Stockholm och Königl. Privil. Not-Tryckeriet.» (utan årtal). Enligt uppgift i Katalog 154 (år 1904) från Leo Liepmannssohn's i Berlin Antiquariat, har detta nothäfte åsatts ett pris af 11 mark och där jämväl antecknats: »Dieser Componist ist den Bibliographen unbekannt.»

Frågas: Hvem var denne Henric Bratt? Uti G. Anrep, Svenska adelns ättartaflor, finnes icke någon Henric Bratt omnämnd. Af de i Örnbergs Svensk släktkalender och Svenska ättartal upptagna medlemmar af släkten Bratt finnas endast två militärer med namnet Henric, nämligen Henric, f. 1758, major vid Lifgardet, och Henric, f. 1783, löjtnant. Var komponisten en af desse, och i så fall hvilken?

G. Odencrants.

GREFVE STENBOCK (?)
(OLJEMÅLNING, TILLH. GREFVE A. EHRENSVÄRD Å LIATORP.)

[illegible]

[illegible]

3. I 1677 års dombok för Tveta, Vista och Mo härader i Jönköpings län är antecknadt, att då häradskistan nämnda år den 2 mars inventerades, funnos i densamma bl. a. Anders Zotherii domböcker för åren 1635—1655. Dessa handlingar saknas i riksarkivets samling af äldre originaldomböcker. Kan någon lämna upplysning, huruvida de ännu äro i behåll, och hvarest de i så fall förvaras?

G. E—a.

4. I min ägo finnas porträtt af öfversten grefve Hans Georg Mörner († 1737) och hans grefvinna, f. Sparre. Dessa äro emellertid endast kopior, synbarligen utförda på 1850-talet. Skulle någon godhetsfullt kunna lämna mig upplysningar om, hvar originalen till dessa porträtt finnas?

Birger Mörner.

5. Uti C. O. Nordensvans skildringar af finska kriget 1808—09 finnes reproduceradt ett porträtt af viceamiralen friherre S. M. von Rajalin. Kan någon upplysa om hvem som innehar originalet till detta porträtt samt om porträtt finnas af viceamiralen Thomas Johansson v. Rajalin och hans dotter Ulrica, gift med kapten-löjtnanten Henr. David Fust?

N.

6. Finnes något porträtt af friherrinnan Margaretha Åkerhielm, född Göthenstjerna den 2 februari 1704, dotter af assessoren Peter Tillroth, adlad Göthenstjerna, och Katarina Kristina Paulin, gift 1721 med friherre Lars Åkerhielm, död 1736?

B.

7. Hvar finnas porträtt af nedannämnda personer, hvilka samtliga varit chefer för Kalmar regemente:

Friherre Alexander Irwing, f. 1593, d. 1659; Gustaf Cruus af Edeby, f. 1620, d. 1665; Friherre Erik Soop, f. 1643, d. 1700; Hans von Dellinghausen, f. 1640, d. 1705; Friherre Gustaf Zülich, f. 1666, d. 1743; Caleb de Frumerie, f. 1670, d. 1738; Adam Johan Giertta, f. 1674, d. 1739; Friherre Ludvig Fahlström, f. 1686, d. 1759; Friherre Carl Gustaf von Roxendorff, f. 1697, d. 1784; Wolfgang August von Baltzar, f. 1715, d. 1795; Grefve Fredrik Posse, f. 1722, d. 1801; Abraham Daniel Schönström, f. 1729, d. 1809?

Upplysningar mottagas tacksamt af

löjtnant Rudelius.
Eksjö.

Svenska Autografsällskapet.

Årsmöte.

Sällskapets sedvanliga årsmöte afhölls måndagen den 20 mars 1904 å Grand Hotel under friherre *Carl Carlson Bondes* ordförandeskap.

Före början af förhandlingarna ägnade ordföranden några minnesord åt de under året aflidna, för sällskapet och dess syften synnerligen verksamma medlemmarna riksarkivarien *Odhner*, justitierådet *Olivecrona* och kammarherren friherre *Djurklou*.

Sedan kammarrättsrådet *Wallensteen* föredraget revisionsberättelsen, af hvilken utdrag meddelas här nedan, beviljades på revisorernas tillstyrkan ansvarsfrihet. I styrelsen återinvaldes öfverstekammarjunkaren friherre *Carl Carlson Bonde*, riksarkivarien *Emil Hildebrand*, kammarherren grefve *F. U. Wrangel*, auditören friherre *Johannes Rudbeck* och doktor *Holger Rosman*. I redaktionsutskottet insattes de tre sistnämnda. Till revisorer utsågos öfverkammarherren *Gustaf Celsing* och förre kammarrättsrådet *J. A. Wallensteen* med kapten *Otto Bergström* såsom suppleant.

Därefter höll grefve *F. U. Wrangel* ett med talrika skioptikonbilder illustreradt föredrag om »Vapen och minnesstenar å några äldre Stockholmshus». Under sammanträdet förevisades äfven en del arkivalier tillhöriga friherre *Axel Klinckowström* å Stafsund, bl. a. några bref från drottning Marie Antoinette till Axel Fersen.

Sammanträdet var besökt af ett 50-tal medlemmar och afslutades med ett samkväm, under hvilket grefve Wrangel fortsatte förevisningen af bilder från det gamla Stockholm.

Utlåtande af 1904 års revisorer.

— — — — — — — — — — — — — — —

De af oss granskade räkenskaperna utvisa följande:

Behållning från år 1903			kr.	2,623: 40
Inkomster 1904:				
Inträdesafgifter under året	kr.	30: 00		
» från föregående år	»	10: 00	»	40: 00
Årsafgifter under året	kr.	2,589: 47		
» från föreg. år	»	50: 00	»	2,639: 47
2 Ständiga ledamotsafgifter			»	150: 00
Försäljning af tidskriftsexemplar genom bokhandeln	kr.	350: 00		
» från lagret	»	165: 00		
» genom pren. å posten	»	38: 15	»	553: 15
Bidrag till uppsatsen om släkten Aspelin			»	410: 06
Räntor			»	66: 21
		Summa	kr.	6,482: 89
Utgifter 1904:				
Arvoden			kr.	890: 60
Tidskriften, för tryckning, autotypi, fotografi m. m.	kr.	3,090: 96		
» distribution m. m.	»	181: 82		
» inköp af äldre årg.	»	10: 95	»	3,283: 73
Lokalhyra för sammanträde			»	15: 00
Skrifmaterialier			»	5: 05
			kr.	4,194: 38
Behållning till år 1905				
å sparkasseräkning	kr.	1,439: 51		
» upp- o. afskrifningskonto	»	427: 41		
kontant i kassan	»	421: 59	»	2,288: 51
		Summa	kr.	6,482: 89

— — — — — — — — — — — — — — —

Stockholm den 20 mars 1905.

Gustaf Celsing. *J. A. Wallensteen.*

Sällskapets ledamöter
den 1 maj 1905.

Styrelse:

Bonde, Carl Carlson, Friherre, Öfverstekammarjunkare. Ordförande.
Hildebrand, Henrik Robert Teodor Emil, Riksarkivarie.
Rosman, Holger, Fil. doktor. Sekreterare.
Rudbeck, Johannes Reinhold Gustaf, Friherre, Auditör. Skattmästare.
Wrangel, Fredrik Ulrik, Grefve, Kammarherre.

Hedersledamot:

H. H. Prins *Johan af Holstein-Glücksburg*.

Ständiga ledamöter:

Abramson, A., Grosshandlare.
Bergström, O. W., Kapten.
Bildt, C. N. D. Friherre, Envoyé. London.
Bildt, H. K. C., Andre sekr. i Utr.-dep.
De Brun, R., Direktör.
De Geer, C. L. E., Friherre, Godsägare. Leufsta bruk.
Engblom, W., Kassör i Fångvårdsstyrelsen.
Holtermann, O. C. F., Kammarherre.
Karlsson, K. H., Biblioteksamanuens.
Lagrelius, A., Civilingeniör.
Lamm, H., Grosshandlare.
Lundstedt, B. W., Bibliotekarie.
Malmsten, K., Med. doktor.
Mörner, K. A. G., Grefve, t. f. Kanslisekreterare.
Naumann, T., vice Häradshöfding.
von Platen, C., Friherre. Bruksägare.
Platen, C. G., Öfverstelöjtnant.
Retzius, M. G., f. d. Professor.
von Rosen, C. G., Grefve, Öfverstekammarjunkare.
Wachtmeister, C. A. B., Grefve, Kammarherre. Vanås.
Wikström, P. M., Grosshandlare.

Ständig ledamot erlägger en gång för alla en afgift af 75 kr.

Årligen betalande ledamöter:

Adelsvärd, A. T., Friherre, Kammarherre. Åtvidaberg.
Afzelius, A. E., Kammararkivarie.
Afzelius, C. A., Disponent. Norrköping.
Ahlgren, P. O., Tandläkare. Göteborg.
Ahlquist, V., Hofrättsauskultant. Helsingfors.
Ahlford, T., vice Häradshöfding. Uppsala.
Ahnfelt, O. N. T., Professor. Lund.
Ahrenberg, A., f. *Lindhult*, Fru. Göteborg.
Algren, T., Ingeniör.

Almgren, *H.*, Amanuens.
Almgren, *O.*, Docent.
Almquist, *J. A.*, vice Slottsarkivarie.
Almquist, *V.*, Byråchef. Djursholm.
Alströmer, *C. J. A. J.*, Friherre, Kansliråd.
Alströmer J. M., Friherre, e. o. Hofrättsnotarie. Motala.
Ambrosiani, *S.*, Amanuens.
Andersson, *F. A.*, Ritare. Finspång.
Andersson, *N.*, Stadsnotarie. Lund.
Anjou, *A. F. K.*, vice Häradshöfding.
Annerstedt, *C.*, f. d. Universitetsbibliotekarie. Uppsala.
Antell, *K.*, Öfverste. Helsingfors.
Appeltofft, *P. G.*, Tullkontrollör. Göteborg.
von Arbin, *G. E.*, Aktuarie. Kristianstad.
Arborelius, *G. F.*, Kassör.
Areschoug, *S.*, Bankkassör.
Arfwidson, *S.*, Häradshöfding. Skansen, Kalmar.
Arnheim, *F.*, Fil. doktor. Berlin.
Arveson, *O.*, Bokhandlare.
Aspelin, *J. A.*, f. d. Läroverksadjunkt. Helsingborg.
Bager, *E.*, Godsägare. Thorsberga, Eskilstuna.
Bæckström, *A. E. O. A.*, Major.
Bagge, *G. A.*, Kapten. Göteborg.
Barfoth, *A.*, e. o. Hofrättsnotarie. Lund.
Barthelson, *F. A.*, Kassör.
Beck-Friis, *C. C.*, Grefve, Godsägare. Börringe.
Beck-Friis, *C. A.*, Friherre, Andre sekr. i Utr.-dep:t.
Beck-Friis. *H. J.*, Friherre, Envoyé. Konstantinopel.
Beck-Friis, *J. G.*, Friherre, Kammarherre. Söderö, Opphem.
Belfrage, *F. A. O.*, Med. doktor. Göteborg.
Belfrage, *A. F.*, Länsman. Herrljunga.
Belfrage, *G. F. W.*, Jur. fil. kand. Uppsala.
Belfrage, *I. F. R.*, Löjtnant. Karlsborg.
Belfrage, *J. G. W.*, Kammarherre.
Belfrage, *K. A.*, e. Provinsialläkare. Mölndal.
Belfrage, *Å. L. B.*, Underlöjtnant.
Belfrage, *Å. V.*, Disponent. Dal, Veda.
Bennet, *C. F.*, Friherre, Grosshandlare. Paris.
Bennet. *J. E. F.*, Friherre, Löjtnant. Örtofta.
Berg von Linde, *J. A. A.*, Godsägare. Dufeke. Axelvold.
Bergenstjerna, *G.*, Byråchef.
Bergenstråhle, *Gunhild*, Fru. Uppsala.
Bergenstråhle, *J. E. G.*, Kammarherre.
Berger, *S. T.*, t. f. Byråchef. Djursholm.
Berggrén, *E. W.*, Byggmästare.
Bergmanson, *G. E.*, Kontrollör. Helsingfors.
Bergmanson, *K.*, Kapten.
Bergstrand, *H.*, Fil. kand. Uppsala.
Bielke, *E.*, f. *Carleson*, Grefvinna. Slattefors, Linköping.
Bildt, *H. C. E.*, f. *Åkerhielm*, Fru.
Björkman, *G.*, Fil. doktor.
Björkman, *V.*, Direktör. Lübeck.
Björlin, *J. G.*, Generalmajor.
Bladin. *K. A.*, Kronofogde. Hedemora.
Blidberg, *J.*, Kontorist.
Blom, *E.*, Kamrerare. Vingåker.
Blomstedt, *C. O.*, Kammarherre, Kansliråd.
Bodin, *A.*, Bokhållare.
Bohnstedt, *A. H. M.*, Fröken. Rinkesta, Ärila.
Bonde, *C. C:son*, Friherre, Öfverstekammarjunkare. Eriksberg, Katrineholm.
Bonde, *C. J. Trolle-*, Grefve, Godsägare. Trolleholm.
Bonde, *G. F.*, Grefve, Godsägare. Säfstaholm, Vingåker.
von Bonsdorff, *C.*, Professor. Helsingfors.
Bore. *E.*, Grufpastor. Gellivare.
Borgström, *A. G. S.*, Hofrättsråd. Kristianstad.
von Born, *V. M.*, Friherre. Djursholm.
Bowallius, *B.*, Amanuens. Nacka.
Brahe, *M. P.*, Grefve, Kammarherre. Rydboholm, Rydbo.
Brahe, *N. C.*, Grefve, Öfverstekammarjunkare.
Brattström, *J.*, Köpman.
Brehmer, *N. E. D.*, Underlöjtnant.
Breitholtz, *C. G. E.*, e. o. Hofrättsnotarie.

Brodin, H., vice Häradshöfding. Malmö.
Burén, A. O. G., Öfverintendent.
Burenstam, C. J. R., f. d. Minister. Tjelfvesta, Snatlunda.
Bååth, L. M., Arkivamanuens.
Böttiger, J., Förste hofintendent.
Carlander, C. M., f. d. Grosshandlare.
Carlheim-Gyllensköld, S. V. G., Notarie i Telegr.-styr.
Carlson, C. F., Kamrerare.
Carlson, C. F. E., Öfverdirektör.
Carlson, G. A. J. G., Auditör. Norrköping.
Carlson, E. F. T., Kassör.
Carlsson, S. C., Distriktsläkare.
Cederström, B. C., Friherre, Revisionssekreterare.
Cederström, C. O. R., Friherre, Intendent.
Cederström, E. T., Friherre, Godsägare. Krusenberg, Uppsala.
Cederström, R. S. C. T., Friherre, Öfverstelöjtnant.
Celsing, G. H., Öfverkammarherre.
Clason, S., Professor. Lund.
von Collan, A., Protokollssekreterare. Helsingfors.
Colliander, C. O., Löjtnant. Göteborg.
Cramér, C., Bankdirektör.
Creutz, E. J. G., Friherre, Löjtnant.
Creutz, G. P., Grefve, Godsägare. Nyborg, Bålsta.
Croneborg, O. U., Kanslerssekreterare.
Cronhielm, C. E. M., Grefve, Löjtnant.
Cronsioe, L., Rådman. Malmö.
Cronstedt, F. W., Grefve, Godsägare. Fullerö, Västerås.
Dahl, J. I., Kapten.
Dahlberg, K., e. o. Hofrättsnotarie. Malmö.
Dandenel. A., Kamrer.
von Dardel, G. F. N., Student. Uppsala.
von Dardel, N. O., vice Häradshöfding.
De Geer, J. J. G., Friherre, Kammarherre.
De la Gardie, J. C., Grefve, Kammarherre. Helsingborg.
De Maré, T., Öfverste. Eksjö.
Douglas, L. V. A., Grefve, Landshöfding. Linköping.
Drake, C. F., e. o. Hofrättsnotarie.
Drakenberg, S. A., Kapten.
Dubois, S. E. J., Kontorsskrifvare.
Dufwa, A. W., Notarie i Kammarkoll.
Durling, A. E., Hofrättssekreterare.
Eckerbom, H. G., Juris stud. Växjö.
von Eckermann, E. E., f. *Åkerhielm*, Fru.
Edelstam, A., t. f. Hofrättsfiskal.
Edelstam, C. G., Arkivamanuens.
Edman, C. G., Kanslisekreterare.
Egerström, F. R., Ledamot i Landtbruksstyrelsen.
Ehrengranat, K. A., Kapten. Önafors, Venersborg.
von Ehrenheim, F. C. E., Kammarherre. Grönsö, Enköping.
Ehrensvärd, C. A., Grefve, Ryttmästare. Liatorp, Helsingborg.
Ekdal, A. J., Regementsläkare. Teckomatorp.
Ekelund, D., Landssekreterare.
Ekman, S. U. J., f. *Kurck*, Fru. Gubbero, Göteborg.
Ekstrand, V., Ingeniör.
Ekström, F. W., f. d. Expeditionschef.
Ekström, W., Juris kand. Helsingfors.
Ekströmer, C. I., e. o. Hofrättsnotarie.
Elfman, A., Hamnkamrer. Helsingborg.
Elgenstierna, G. M., Postexpeditör.
von Engeström, L. S. B. Benzelstierna, Grefve, Godsägare. Posen.
Ericsson, A. E., Apotekare. Fränsta.
Erlandsson, P., Kontorschef. Göteborg.
von Essen, A. H:son, Friherre. Signesberg, Bro.
von Essen, A. N., Friherre, Kammarherre. Helliden, Tidaholm.
von Essen, C. R. C. C., Trafikchef, Malmö.
von Essen, F., Friherre, Riksmarskalk, Excellens.
von Essen, W. H:son, Friherre, Ryttmästare. Sköfde.
Everlöf, J. G., Notarie i Tullstyrelsen.
Fabricius, K. F. K., Cand. mag. Köpenhamn.
Fahlbeck, P. E., Professor. Lund.
Falk, G., Bankkamrer. Malmö.
Falk, H., Löjtnant.
Falk, H. O., Ledamot i Försäkringsinspektionen.

Falkenberg, *C. W. H. G.*, Friherre, Kammarherre. Lagmansö, Vadsbro.
von Feilitzen, *C. G. O.*, Advokat. Karlskrona.
Flach, *A. W.*, Kansliråd.
Flach, *C. G. A. V.*, Kommendörkapten. Karlskrona.
Flach, *F. F.*, Revisor.
Fleming, *O. H. A.*, Friherre, Major. Finspång.
Fock, *C. A. H.*, Kammarjunkare. Höfverö, Sörby.
af Forselles, *J. M.* Fröken, Fil. mag. Helsingfors.
Fröding, *G. H.*, f. d. Öfverstelöjtnant.
Gahn, *E.*, Major. Uppsala.
Gavelius, *G.*, Kamrerare.
Geete, *G. W.*, f. d. Provinsialläkare. Borås.
von Gegerfelt, *C. E.*, Intendent.
Geijer, *R.*, Bruksägare. Uddeholm.
Gillberg, *H.*, vice Häradshöfding. Lund.
Grahn, *B.*, Banktjänsteman. Umeå.
Granfeldt, *L.*, Stationsskrifvare. Falköping.
Granlund, *A.*, Ant. bokhandlare.
Grundel, *J. L.*, Boktryckare. Kristinehamn.
Grönberg, *F.*, Bankdirektör, Eskilstuna.
Grönblad, *C. A.*, Biblioteksamanuens.
Grönwall, *F. W.*, e. o. Hofrättsnotarie. Vesterås.
Gullberg, *O. H.*, Förste aktuarie.
Gyllenhaal, *L. H.*, Distriktssekr. vid statens järnvägar.
Gyllenkrok, *A. T. G.*, Friherre, Kammarherre. Björnstorp.
Gyllenstierna, *A.*, Friherre, Kammarherre. Spannarp.
Gyllenstierna, *N.*, Friherre, Hofjägmästare. Krapperup, Höganäs.
Gyllenstierna, *N.*, Friherre, Godsägare. Elfdalen, Klippan.
Gyllenstierna. *S.*, Friherre, Ryttmästare. Malmö.
Gödel, *V.*, Biblioteksamanuens.
von Haartman, *B.*, Ingeniör. Kotka, Finland.
von Haartman, *J.*, t. f. Borgmästare. Helsingfors.
Hagberg, *T.*, Tjänsteman.
Hahr, *A.*, Docent. Uppsala.
Hallberg, *F. W.*, Rådman. Malmö.
Hallberg, *M.*, Grosshandlare. Helsingfors.
Hallström, *C. A.*, Kontraktsprost. Flodafors.
Hamilton, *G. M.*, Grefve, Godsägare. Hedensberg.
Hamilton, *H. A.*, Grefve, Kammarjunkare.
Hammarskjöld, *C. H. A.*, Arkivamanuens.
Hammarskjöld, *N. B.*, Fröken. Tuna Småland.
Hanngren, *E.*, Jur. stud. Uppsala.
Hansen, *H. J.*, Lärare. Kjöge, Danmark.
von Hartmansdorff, *A. E. C.*, Kanslisekreterare.
Hederstierna, *E. S. W.*, Kapten. Växjö.
Hedin, *G.*, Arkivamanuens.
Hedström, *F.*, Revisor.
von Heidenstam, *O. G.*, Kammarherre.
Heilborn, *O.*, Generalkonsul. Djursholm.
Henckel, *O.*, Banktjänsteman.
Henschen, *C. E.*, vice Häradshöfding. Uppsala.
Hermelin, *O. T.*, Friherre, Amanuens.
Hierta, *P. G. A.*, Friherre, Godsägare. Främmestad.
Hildebrand, *B. A.*, Pastor.
Hildebrand, *H. O. H.*, Riksantikvarie.
Hildebrand, *H. R. T. E.*, Riksarkivarie.
Hildebrand, *K. E. H.*, Redaktör.
Hillman, *A.*, Konsul.
Hirsch, *A.*, Fil. kand.
Holm, *C. T.*, Bokhållare.
Holm, *G. B. A.*, vice Häradshöfding.
von Horn, *A. G.*, Kapten. Karlskrona.
Hougberg, *E.*, Öfverläkare. Pitkäniemi. Finland.
Hult, *E.* Göteborg.
Hyltén-Cavallius, *C. H. O.* Växjö.
Härnqvist, *W.*. Aktuarie.
Höjer, *T.*, Arkivamanuens.
Indebetou, *G.*, Bokhållare.
Isberg, *A. U.*, Stadsarkivarie. Malmö
Jahnsson, *J.*, Hofjuvelerare.
Janse, *A. F. D.*, Major.
Johansson, *A. E. J.*, Rådman.

Jonsson, G. W. M., f. d. Kapten. Vänersborg.
Kallerman, F. W., Kapten. Landskrona.
Kalling, J. P. U:son, Grefve, Godsägare. Myrö, Örebro.
Kantzow, J. A., Friherre, f. d. Major. Hjulsta, Enköping.
Karlsson, J. O., Borgmästare. Västerås.
Kempe, E., Konsul.
Kennedy, J. T., Kammarherre. Råbelöf. Kristianstad.
Kiellman-Göranson, A. O. I., Komminister.
Kinberg, A. W., Revisor.
Klinckowström, A. A. C. R. E., Friherre, Godsägare. Stafsund, Stockholm.
Klinckowström, S. M. T., f. *Gyldén*, Friherrinna. Stafsund, Stockholm.
Klingspor, O. G. A., Friherre, Underlöjtnant. Råbäck.
af Klinteberg, F., Hofrättsråd.
Kniberg, K. G. E., Öfverstelöjtnant. Karlsborg.
Koschell, O., Bankkassör. Helsingborg.
Kronberg, J. J. F., f. d. Professor.
von Krusenstjerna, H. E. F., Underlöjtnant.
von Krusenstjerna, J. E., Generalpostdirektör.
von Krusenstjerna, J. G. F., Notarie.
Kugelberg, O. M., Revisor.
Küsel, E. H., Amanuens. Saltsjö-Dufnäs.
Kuylenstjerna, A. J. C., Kammarherre.
Kuylenstierna, O. F., Kapten.
Lagerberg, A. M. E., Kammarherre..
Lagerberg, S. C. A., vice Häradshöfding.
Lagerbring, M. G. C., f. *Hammarsten*, Fru.
Lagerfelt, F. M. A., Friherre, Kammarherre.
Lagerfelt, G. A. F., Friherre, Kabinettskammarherre. Lagerlunda, Malmslätt.
Lagergren, C. E. F. F. J. L., Markis, Kammarherre. Tyresö.
Lagergren, G. B., Kanslisekreterare.
Lagergren, K. H., Postexpeditör. Kristinehamn.
Lagerheim, C. H. T. A., Generaldirektör.
Lagerheim, H. G. W. E., Friherre, f. d. Major.
Langenberg, F. A. L., Kapten.
Larsson, K., Kapten. Borgvik, Grums.
Laurin, T., e. o. Hofrättsnotarie.
Lawski, J., Konsthandlare. Norrköping.
Leczinsky, C. A., Amanuens.
Leijonhufvud, B. S. A:son, Friherre, Öfverstelöjtnant.
Leijonhufvud, C. E. A:son, Friherre. Öfverstelöjtnant.
Leijonhufvud, E. T., Friherre, Underlöjtnant.
Leijonhufvud, G. C:son, Friherre, Amanuens.
Leijonhufvud, K. A. K:son, Friherre, Kapten. Åängen, Hållsta.
Leijonhufvud, K. G. A., Friherre, Löjtnant. Fridhem, Södertälje.
Leijonhufvud, S. A., Fröken, Fil. kand.
Leijonmarck C. E., Justitieombudsman.
Leinberg, K. G., Professor. Helsingfors.
Leuhusen, F. W. O., Friherre, Kammarjunkare.
Lewenhaupt, A. L. C., Grefve, Riksheraldiker.
Lewenhaupt, C., Grefve. f. v. Utrikesminister. Helsingborg.
Lewenhaupt, C. A. A., Grefve, Kammarherre. Claëstorp, Katrineholm.
Lewenhaupt, C. E. W. C. C:son, Grefve. Löjtnant. Linköping.
Lewenhaupt, C. H. E., Grefve, Fil. doktor. Säbylund, Kumla.
Levertin, A. P., Med. doktor.
Liliequist, G. N. J., Hofrättsaktuarie.
Lilja, A., Direktör.
Lilienberg, E., e. o. Hofrättsnotarie. Ronneby.
Lillichorn, P. F. P., Banktjänsteman.
Lillichöök, E. B:son, Löjtnant.
Lilliesköld, K. G., Amanuens.
Lindberg, A., Lärare. Manilla.
Lindberg, E. V., Grosshandlare.
Lindegren, A., Slottsarkitekt.
Linder, H., Kammarjunkare. Svartå, Finland.
Lindh, F. G., Amanuens.
Lindhé, C. J. H., Löjtnant. Hagby, Folkesta.

Lindhult, N. A., Amanuens.
Lindstedt, A. V., Kamrerare.
Lindström, A. F., f. d. Statsgeolog.
Lindström, O., Godsägare. Nolhaga, Alingsås.
Ling, A., Tandläkare.
Linnell, C. L., Redaktör. Växjö.
Linnell, E. G. F., Fil. kand. Växjö.
Ljungfors, V., Fil. kand., Lund.
Lundberg, A. W., Ingeniör. Lund.
Lundell, B., Posttjänsteman.
Lundin, C., Skriftställare.
Lundström, A. H., Professor. Uppsala.
Lundström, K. F., Marinunderintendent.
Lysholm, T. F. R., Major.
Läffler, L. F., f. d. Professor. Djursholm.
Löwen, A. O. L. Trolle-, Friherre. Godsägare. Häringe, Tungelsta.
Löwen, S. A. F., Grefve, Godsägare. Gerstaberg, Jerna.
Löwenadler, H., Handlande. Göteborg.
Löwenborg, F. W., Kapten. Karlberg.
Malmberg, E. F. V., Kapten. Uppsala.
Malmsten, E. H., Arkivamanuens.
Malmström, C. G., f. d. Riksarkivarie. Djursholm.
Mannerfelt, C. O., Kapten. Borås.
von Mentzer, O. F., Löjtnant. Karlshamn.
Millqvist, V., Redaktör.
Moberg, C. A. E., Häradshöfding. Landskrona.
Montan, E. W., Professor.
Montgomery, J., Kammarherre.
Montgomery-Cederhielm, R., Kammarherre. Segersjö, Lännäs.
Munthe, C. D. L. W. W:son, Öfverste.
von Möller, A. P., Godsägare. Skottorp.
Mörner, C. B., Grefve, Konsul. South-Shields, England.
Natt och Dag, Å. A:son, Kapten. Sköfde.
Nauckhoff, A., f. *af Klint*, Fru.
Nelson, C. G. A., Folkskolelärare.
Nilsson, C., Ant. bokhandlare.
Nordenfalk, C. O. C. J., f. d. Landshöfding. Blekhem, Almvik.
Nordenstierna, O. R., Kammarskrifvare. Helsingborg.
Nordenstreng, E., f. *Lindhult*, Fru. Uppsala.
Nordin, L., Apotekare. Malmö.
Nordlander, J., Läroverksadjunkt.
Noreen, C. A. E., Kapten. Varberg.
Norlander, L. G. F., Läroverksadjunkt. Umeå.
Norrmén, A., Bankdirektör. Helsingfors.
Norstedt, R., Landskapsmålare.
Nygren, C. E., Löjtnant.
Nystedt, G. C., Bataljonsläkare. Alingsås.
Nyström, R., Kamrerare. Karlstad.
Odelberg, C. A., f. d. Kapten.
Odelberg, O. W., Fullmäktig i Riksgäldskontoret.
Odelberg, V. J. V., Löjtnant. Farsta, Gustafsberg.
Odencrants, T. H, Häradshöfding. Annelund, Borås.
Odencrants, J. G., Kronofogde. Vimmerby.
Ohlson, O., Revisor.
Oldberg, E. O. M., Kommendör.
Oldberg, G. A., f. d. Kapten.
Olsson, A. F., Amanuens.
Osbeck, F. A. B., Regementsläkare. Fjugesta.
Ossbahr, C. A., f. d. Intendent. Kom.
von Otter, C. F., Friherre, Advokatfiskal.
Oxehufwud, B. F. O., f. d. Löjtnant. Umeå.
Oxenstierna, S. E. C., f. *Wallenberg* Grefvinna.
Palm, A. A. E., Regementsintendent Sollefteå.
Palm, C. U., Konsthandlare.
Palmén, E. G., Friherre, Professor. Helsingfors.
Palmgren, J. H. H., Kammarrättssekreterare.
Palmkvist, J. E., Läroverksadjunkt.
Palmstierna, N. O. M., Friherre, Löjtnant. Djursholm.
Peterzens, A. F. R., Registrator.
Pettersson, C. E., Hofkamrer.
Petrelli, D. T. J., Krigsarkivarie.
Peyron, G. F., Major. Engelholm.
Philipson, C. O., Godsägare. Marieborg, Norrköping.
Philipson, E., f. d. Generalkonsul. Yxtaholm, Flen.

Piltz, *C.*, Farm. kand.
Piper, *E. A. A.*, Grefve, Kammarjunkare. Snogeholm, Söfdeborg.
Piper, *E. H. S.*, Fröken. Löfstad, Okna.
Piper, *E. W.*, f. *von Haffner*, Grefvinna. Söfdeborg.
Planting-Gyllenbåga, *C. G. A.*, f. d. Kapten. Remmingstorp, Axvall.
Planting-Gyllenbåga, *C. G. O.*, Löjtnant. Helsingborg.
Planting-Gyllenbåga, *E. J. C.*, Assessor.
Planting-Gyllenbåga, *E. W. C.*, f. d. Häradshöfding.
Planting-Gyllenbåga, *G. H. W.*, Kapten.
Posse, *G. G:son*, Grefve, Kammarherre. Almnäs, Hjo.
von Post, *N. F.*, Direktör.
Printzsköld, *O. H. R.*, Förste hofmarskalk.
Psilander, *A.*, Litteratör.
Quennerstedt, *A. W.*, f. d. Professor. Lund.
Raab, *C. J. C.*, Friherre, Kapten. Klintehamn.
Ramel, *M.*, Friherre, Godsägare. Hviderup, Örtofta.
Ramel, *S. G. F. T.*, Friherre, Förste sekr. i Utr. dep.
Ramsay, *J. M.*, f. *Ekström*, Fru. Helsingfors.
Rappe, *F.*, Legationsråd.
Reenstierna, *J. L.*, Med. fil. kand. Uppsala.
Rehbinder, *H. W. J. N.*, Friherre, Kommerseråd. Djursholm.
Rettig, *J.*, Grosshandlare. Gefle.
Reuterskiöld, *S. H. C.*, Civilingeniör. Göteborg.
Reuterswärd, *K. A. H.*, Regementsintendent. Borås.
Rhedin, *C. W. F.*, Underlöjtnant.
Riben, *K. A.*, vice Häradshöfding.
Ridderstad, *C. W. E.*, Öfverste. Jerna.
Ringius, *E. S. E.*, vice Häradshöfding. Malmö.
von Rosen, *A. E.*, f. *Barnekow*, Friherrinna. Helgslätt, Sya.
von Rosen, *C. A.*, Grefve, Öfverstekammarjunkare.
von Rosen, *C. E.*, Grefve, Kapten. Helsingborg.
von Rosen, *E. E. A. A.* Grefve, Godsägare. Örbyhus.
von Rosen, *F. T. C.*, Grefve, Öfverceremonimästare. Hedenlunda, Vadsbro.
von Rosen, *G. P. A.*, Grefve, Hofrättsråd.
von Rosen, *G. T. A.*, Grefve, Kammarherre.
von Rosen, *R. G. E. M.*, Grefve, Ryttmästare.
Rosengren, *C. E. I. H.*, Regementsläkare. Östersund.
Rosenlind, *E.*, Direktör.
Rosensvärd, *C.*, Godsägare. Long, Grums.
Rosin, *F.*, Direktör.
Rosman, *H.*, Arkivamanuens.
Rosman, *N.*, Kammarskrifvare. Malmö.
Rudbeck, *C. R.*, Friherre, Godsägare. Marieberg, Tumba.
Rudbeck, *J. R. G.*, Friherre, vice Häradshöfding, Auditör.
Rudbeck, *O. T. G. A. F.*, Friherre, Agré.
Rudbeck, *R. H. J.*, Friherre, Kammarherre.
Rudbeck, *T. G. A. R.*, Friherre, Fil. kand. Edsberg, Tureberg.
Rudelius, *F.*, Underlöjtnant. Hultsfred.
Rudenschöld, *A. S. M.*, f. *Planting-Gyllenbåga*, Grefvinna.
Rydin, *K. R.*, Kammarråd.
Ryman, *F. V. A.*, Häradshöfding. Karlstad.
Sahlström, *M.*, Arkivforskare. Liljeholmen.
Salwén, *A. G. E.*, Officersaspirant. Grängesberg.
Samzelius, *H.*, Jägmästare. Neder-Kalix.
von Schinkel, *B. S.*, vice Auditör.
von Schmaltz, *C. H. L. S.*, Löjtnant. Östersund.
Schück, *J. H. E.*, Professor. Uppsala.
von Schwerin, *W. G.*, Friherre, Godsägare. Skarhult, Kristineberg.
Schürer von Waldheim, *M.*, Regementsintendent. Helsingborg.
Sederblad, *C. A. P.*, Stadsläkare. Linköping.
Selldin, *O. A.*, Kammarskrifvare. Göteborg.

Seth, M., Amanuens.
Settervall, J. G., Grosshandlare.
Settervall, K., Biblioteksamanuens.
Silfverschiöld, O. B. A., Friherre, Godsägare. Koberg, Upphärad.
Silfverskjöld, O. B. T., Amanuens.
Silfversparre, J. H. A. W., Auditör. Vänersborg.
Silfversvärd, E. L. I., Kapten. Örebro
af Sillén, E. O. G., Kammarherre.
af Sillén, H. G., Kommendörkapten. Karlskrona.
Sinebrychoff, P., Helsingfors.
Sjöberg, N. J. L., Förste stadsläkare. Landskrona.
Sjöberg, N. M., Biblioteksamanuens. Uppsala.
Sjöström, C., Stadsfogde. Lund.
Skjöldebrand, H. O., Löjtnant.
Skogman, K., Amanuens.
Smerling, C. O., Auditör.
Sodenstierna, G. A., Löjtnant. Skutskär.
Sondén, C. M., Professor.
Sondén, P. H. S., Arkivarie.
Sparre, C. A. G. S:son, Friherre, Disponent. Gunnebo, Mölndal.
Sparre, G. A., Grefve, e. o. Hofrättsnotarie.
Sparre, J. C., Grefve, Kammarherre. Brogård, Bro.
Spens, H., Grefve, Ryttmästare, Militärattaché. Rom.
Stackelberg, E., Friherre. Reval.
Stackelberg, F. M., Friherre, Direktör. Helsingfors.
von Stedingk, C. E. S., Friherre, Kammarherre. Gäringstorp, Vingåker.
von Stedingk, H. L., Grefve, Kapten.
von Stedingk, L. R., Friherre, Kapten. Bofors.
Stedt, N. G. C. A., f. d. Ryttmästare.
Stenström, K., Kamrerare. Norrköping.
Stille, A. G. H., Professor. Lund.
von Stockenström, H. A., Öfverkammarherre. Ekensholm, Dunker.
Strokirk, C. E., Kapten. Göteborg.
Stråle, G. V. T., Kammarherre.
Swalin, W., Registrator.
von Sydow, K. A., Kyrkoherde. Varnhem.
Södergren, J., Disponent. Norrköping.
Söderhielm, A. W. F., Civilingeniör. Gefle.
Söderlind, R., Kassör. Örebro.
Tamm, H. S., Revisor.
Taube, C. E. B., Friherre, f. d. Arkivarie.
von Taube, M., Friherre, Professor. S:t Petersburg.
Tegnér, E. H. W., Professor. Lund.
Tengstrand, I. E. O., Byrådirektör.
Tham, H. A. S., Löjtnant.
Tham, P. A. O., Tjänsteman i Sv. Telegrambyrån.
Themptander, H., e. o. Hofrättsnotarie.
Thomle, E. A., Arkivarie. Kristiania.
Thorssell, A. F., Major. Karlsborg.
Tigerschiöld, H. E., Kanslisekreterare.
Tigerstedt, E. S., Öfverstelöjtnant. Kotka. Finland.
Tigerstedt, J. M., Järnvägskontrollör. Äggelby, Finland.
Toll, H. G., Godsägare. Hjularöd, Asketöd.
Toll, K. O., Major.
Trana, E. A., Rådman. Göteborg.
Trolle, A. E. S., f. *Leijonhufvud*, Friherrinna. Trollenäs.
Trotzig, K. E., Kontrollör. Hedemora.
Trozelli, P. L., Ryttmästare. Björnsnäs, Åby.
Tullberg, H. W., Bokförläggare.
Tullberg, T., Professor. Uppsala.
Törnell, E. R., Amanuens.
Uddgren, H. E., Löjtnant.
Uggla, E. J. G., Friherre, f. d. Kapten.
Uggla, T., Auditör. Lund.
af Ugglas, F. O., Friherre, f. d. Löjtnant. Sneslingeberg, Forsmark.
af Ugglas, S. G. L., Grefve, Kammarherre.
Ulfsparre, J. A. O., Major. Helsingborg.
Ulrich, C. J., Auditör.
Upmark, G., Amanuens.
Vougt, C. F. T., Kanslisekreterare.
Vult von Steyern, J. F. W., Godsägare. Kaggeholm, Stockholm.
Wachtmeister, A. F. C:son, Grefve, Generaldirektör.
Wachtmeister, A. W., Grefve, Legationssekreterare.

Wachtmeister, E. S. L. C., f. *von Platen*, Grefvinna, Statsfru. Kulla Gunnarstorp, Helsingborg.
Wachtmeister, G. F., Grefve, f. d. Ryttmästare. Knutstorp, Axelvold.
Wachtmeister, H. G., Grefve, Kabinettskammarherre. Årup, Bromölla.
Wachtmeister, H. H:son, Grefve, Generaldirektör.
Wachtmeister, W. U. M., f. *Bennet*, Grefvinna. Christineholm, Nyköping.
Wadstein, A., Fil. doktor. Helsingborg.
Wahlund, J., Borgmästare. Östhammar.
Wallander, A., Artist.
Wallensteen, J. A., f. d. Kammarrättsråd.
Wallin, F. E. H., Bokförläggare.
Wancke, F. T., Direktör.
Warburg, K. J., f. d. Professor.
Wasastjerna, G. A., Godsägare. Nolinge, Tumba.
Wedberg, J. O., f. d. Justitieråd.
Weidling, C. H., Kontrollör. Göteborg.
Wennberg, C., f. d. Lasarettsläkare. Växjö.
Wennerberg, S. A., f. d. Ryttmästare. Helsingborg.
Wennerström, J. V., Apotekare. Växjö.
Werner, K. F., Kamrerare.
Wernstedt, H., Löjtnant.
Wessler, J., Tandläkare.
Westerdahl, E., Kamrerare.
Willers, W., Kamrerare.
Winquist, G. E., Borgmästare. Hedemora.
Wistrand, H. E. C., Öfverinspektor. Göteborg.
Wittlock, J. A. Z., Regementsläkare. Växjö.
Wrangel, A. M. H., Grefve, Envoyé. S:t Petersburg.
Wrangel, C. F., Friherre, Kabinettskammarherre. Ellinge, Eslöf.
Wrangel, E. H. G., Professor. Lund.
Wrangel, F., Grefve, Kansliråd.
Wrangel, F. U., Grefve, Kammarherre.
Wrangel, H. E. I., f. *Ehrensvärd*, Friherrinna. Hyby, Klågerup.
Wrangel, H. G. W., Kommendörkapten.
Wrede, H., Friherre, Hofrättsråd. Jönköping.
Wretman, J., Rådman.
Zethelius, G., Kanslisekreterare.
Zettervall, S., Ingeniör. Djursholm.
Åhrberg, C. H., vice Häradshöfding.
Åhsberg, S., Kontorschef. Göteborg.
Åkerhielm, A. L. E., Friherre, President.
Åkerhielm, C. A. F., Friherre.
Åkerhielm, C. H., Friherre, Redaktör. Gefle.
Åkerhielm, G. F. N., Friherre, Kabinettskammarherre. Torsåker, Väsby.
Åkerman, H., Envoyé. Paris.
Örnberg, L. M. V., f. d. Arkivarie. Vadstena.
Österman, E., Porträttmålare.

Korresponderande ledamöter:

Bovet, A., Bokhandlare. Paris.
Charavay, E., Archiviste-paléographe. Paris.
Cohn, A., Bokhandlare. Berlin.
da Cunha, X., Öfverbibliotekarie. Lissabon.
Fischer v. Röslerstamm, E., Skriftställare. Graz.
de Guëll-y-Borbon, F., Markis. Madrid.
Houghton, R. M. M., Baron. Fryston Hall, Yorkshire.
v. Mohr, von Morburg und Sunegg, Ritter, Jur. doktor. Graz.
Moniz Barreto de Aragão, E., Fil. doktor. Bahia.
de Prat de Nantouillet, Markis, Spansk envoyé.
Vallier, G., Godsägare. Grenoble.

Institutioner som åtnjuta ledamotsrätt:

Delegationen för de Antellska samlingarna. Helsingfors.
Falu läroverks bibliotek.
Finlands statsarkiv. Helsingfors.
Finska riddarhuset. Helsingfors.
Göteborgs realläroverks bibliotek.
Göteborgs stadsbibliotek.
Historiska föreningen. Uppsala.
Kalmar nation. Uppsala.
Karlstads läroverks bibliotek.
Krigsarkivet.
Kungl. krigsskolans bibliotek. Karlberg.
Nationalmusei konstafdelning.
Norska riksarkivet. Kristiania.
Skara gymnasiebibliotek.
Stora landslogens bibliotek.
Svenska akademiens nobelbibliotek.
Svenska riddarhuset.
Örebro läroverks bibliotek.

De af sällskapets ledamöter, för hvilka ej annorlunda uppgifves, bo i Stockholm.

Sedan föregående ledamotsförteckning meddelades, hafva 131 personer eller institutioner ingått såsom ledamöter i Svenska autografsällskapet.

Redaktionen är tacksam för uppgifter om ändrade titlar och adresser, insända till Svenska autografsällskapet, Riksarkivet, Stockholm.

Bidrag till vår medeltida personhistoria.

Af **L. Fr. Läffler.**

4. Johannes Swartepräst.

Under studium af våra medeltida latinska versifierade inskrifter kom min uppmärksamhet att särskildt fästas vid den i följande ordalag i det i Antiqvarisk Tidskrift för Sverige, del 2 (1869), s. 79 följ., tryckta »Utdrag af Antiqvitets-Intendenten P. A. Säves afgifna berättelse för år 1862» omnämnda, med inskrift på latin försedda grafsten från Vårdnäs kyrka i Östergötland: »Grafhäll(*) af täljsten midt i storgången; midtpå en vapensköld med ett svin inom en bågsirat. Kring kanten läses: † CORPORIS : HIC : META : *FOR* : *SWARTPST* : OPTO : Q(UI)ETAM : HIC : ANIMAM : LETAM : CERTO : MARIA : PETAM.» (a.a.s. 115.) Med asterisken angifves, att stenen är afbildad i Säves originalberättelse, som förvaras i det under K. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens inseende ställda Antiqvarisk-topografiska arkivet i Nationalmuseum. Afbildningen, ganska liten, visar en cirkelrund sten.

Denna grafhäll syntes mig i flera afseenden vara af ett ganska stort intresse. Dels är ju grafhällens runda form ytterst ovanlig, dels är det ju af intresse att finna ett adligt vapen återgifvet, dels är inskriften uppenbarligen af en mindre vanlig lydelse och af ett särskildt intresse såsom tydligen affattad i rimmad vers, dels måste det ju vara lockande att söka tyda det af Säve icke förstådda namnet på den under grafhällen hvilande ädlingen och utforska, hvem han för öfrigt kunde vara.

Detta namn gissade jag snart vara: *Jon Swartprest*, en gissning som sedan från flera håll vann bekräftelse, såsom snart skall nämnas.

På samma gång läste jag hela inskriften sålunda:

Corporis hic metam Jon Swartprest opto quietam.
Hinc animam letam certo, Maria, petam.

Som man finner, hade Säve orätt läst I och N i JON som F och R samt ej förstått, att i PST måste ha funnits det lilla vågräta streck ofvanför **P**, som utmärker **re**, som således gör ordet till *prest*, och att *meta*, *hic* måste ha varit skrifna *metā*, d. v. s. *metam*, *hīc* = *hinc*.

Inskriften befinnes utgöra ett verspar, bestående af ett distikon med fyrdubbelt rim (*metam*, *quietam*, *letam* = *lætam*, och *petam*), ett versslag som i senare medeltiden var ytterst omtyckt och vanligt (se därom min uppsats »Den gottländska Taksteinar-sägnen» i Lundells Bidrag till kännedom om de svenska landsmålen . . . XIX:6:9,26).

Bekräftelse på att jag uppfattat namnet rätt samt närmare upplysningar om mannen lämnas af följande uppgifter:

Hos Broocman, Öster-Götlands Beskrifnings senare del, 1760, s. 48 heter det: »redan år 1397 war en *D:n. Johannes Swartapræst* ej allenast här *Curatus* eller Kyrkoherde; utan ock tillika *Canonicus Lincopensis*, som then tiden war nog förnämt.»

I Linköpings stifts Herdaminne af J. I. Håhl, 3:44, läses: »Johannes Swartaprest, Canonicus Lincopensis och Curatus i Vålnäs 1397. Följde Biskop Knut på visitation i Wadstena Kloster åren 1402, 1409 och 1415, † 1426.» [*Vålnäs* är folkligt uttal för *Vårdnäs;* jfr *vålnad* för *vårdnad*, *hin håle* för *hårde*, och dylika fall.]

Från herr kyrkoherden i Vårdnäs J. A. Westerlund har jag erhållit den skriftliga upplysningen, att det i därvarande Series pastorum meddelas, att kyrkoherde Johannes Swartaprests grafsten finnes på stora gången i Vårdnäs kyrka med en inskrift, som öfverensstämmer med den af mig ofvan angifna, utom att det läses *hic* för *hinc* och *ferto* för *certo*. Kyrkoh. Westerlund hade ock godheten själf taga och sända mig en afritning — i större skala än Säves — af stenen med inskrift. Det framgick däraf, att Säves teckning i många enskildheter var onöjaktig. Jag fann det därför önskvärdt att få en fotografi af stenen och herr W. anskaffade då godhetsfullt en sådan, som här med benäget tillstånd af Riksantikvarien återgifves efter artisten Sörlings af mig granskade ritning. [Stocken tillhör Antiqv.-topogr. arkivet, där genom gåfva af mig äfven fotografien finnes.]

Om stenen har kyrkoherde W. benäget meddelat mig följande upplysningar:

»Hela stenens diameter är 1 meter och 2 cm. Bokstafsringens bredd 8 cm.

Sköldens längd från spetsen till midten af rätsidan — 51 cm. Ornamentlinien omkring det rutiga fält, som omger skölden, är 5,5 cm. bred.

Nämnda fält är indeladt i små kvadrater med en punkt i hvarje hörn och en punkt i midten af hvarje kvadrat. Dessutom är hvarje sida i kvadraterna rätvinkligt midt-ituskuren af ett kort streck (fig.), ehuru af rutorna numera knappt synes mera än punkterna. Stenen är af kalksten med 3 inbäddade orthoceratiter.»

I ett senare bref ($^{23}/_{11}$ 1903) meddelar mig hr W. den glädjande underrättelsen, att »stenen nu är flyttad från sin plats och oåtkomlig för vandaliserande klackar samt afvaktar ett värdigare rum vid en blifvande reparation af vårt gamla tempel».

Grafstenen är, som man finner, utförd med konstnärlig finhet och smak, hvilket så mycket mer förtjänar påpekas som andra medeltida grafstenar från samma provins, de i Vadstena, »utmärka sig genom det mest tarfliga utseende» (Hildebrand, Sveriges Medeltid 3: 459), äfven de som legat öfver de mest framstående personer.

Af bilden framgår följande. Det står tydligt *certo*, ej *ferto*. Svaga spår finnas af förkortningsstrecken ofvan *meta*, *pst* och *q'eta*. Dessa streck plägade i inskrifter af detta slag såsom här anbringas icke inom den inramning, inom hvilken den egentliga inskriften står, utan å den lilla kanten där utom. Vid det *Hic*,

som börjar andra versraden, är kanten så skadad, att man ej där kan se något förkortningsstreck. I ordet *Jon* måste första bokstafven vara J, ej F, liksom det säkert står N, ej R. Jag återger inskriften här med medeltida majuskelbokstäfver, förkortningar och skiljetecken så troget som det med tillgängliga typografiska hjälpmedel kan ske:

† CORPORIS : HIC : METĀ : JON : SWÂRTPST : OPTO
Q'ETĀ : HĪ[?]C : ANIMAM : LETAM : CERTO : MARIA :
PETAM :

Med ⌒ öfver A och R i ordet *Svartprest* utmärker jag, att dessa bokstäfver äro sammanskrifna. Efter Ī i det andra *hic* har jag satt frågetecken för att utmärka att förkortningsstrecket ej kan synas.

Vi ha sett, att den man, hvaröfver grafstenen lagts, dog 1426. Som majuskelstilen i regeln i Sverige upphörde att begagnas och ersattes af minuskler i början af 1400-talet — på Gottland synas minusklerna på inhemska arbeten ha hållit sitt intåg just detta år —, är det anmärkningsvärdt, att ännu år 1426 majuskler finnas använda på en grafsten. Å den 1391 aflidne biskop Nils Hermansons grafsten i Linköpings domkyrka äro redan minuskler använda; den kan ju dock ha förfärdigats några år efter biskopens död. I vissa trakter, såsom i Uppsala, bibehöllo sig majusklerna in i reformationstiden.

Öfversättningen af denna inskrift blir följande: »Här önskar jag, Jon Svartprest, ett lugnt slutligt mål för min kropp. Härifrån skall jag, o (jungfru) Maria, uppsöka min saliga själ.»

Den sista raden afser, som man finner, kropparnas uppståndelse på den yttersta dagen. Att den döde till uppståndelsen tänkes bo ej där hans själ tänkes finnas, utan där kroppen hvilar, d. v. s. vid och i kyrkan, är i öfverensstämmelse med katolsk medeltidstro. Se därom Troels-Lund, Dagligt Liv i Norden . . . 14:e Bog, Folkeudgave, s. 275 f.

Rörande *Johannes Svartprest* må ytterligare följande meddelas:

Denne man omnämnes rätt ofta i pärmebref från början af 1400-talet under namn: *Johannes, Jönis* eller *Jon Swartprest, Swarteprest* eller *Swartaprest.* Ett bref af 1405 25/8 är utfärdadt från hans gård i Linköping (se Silfverstolpe, Sv. Dipl. I: 479—80). Vid ett bref af 1409 4/9 är fogadt »incigle herra Jonisa Svartprest, kanikx i Lynköpunge». Sigillet beskrifves sålunda: »andligt, nederst

sköld med ett springande djur (svin?) och oläslig omskrift» (Silfverstolpe, Sv. Dipl. II: 170).

Af grafstenen får man bekräftelse på att ett springande (el. gående) svin verkligen var kanikens adliga vapensköld. Hans världsliga sigill har blifvit användt som motiv för grafstenen, så att denna har fullkomligt utseende af ett adligt sigill, endast med den skillnaden, att i stället för en längs yttre randen löpande sigillinskrift: Sigillum Johannis etc. grafversen blifvit insatt. Detta torde väl vara ett ytterst sällsynt, kanske unikt förhållande och är så mycket egendomligare i detta fall, då det är fråga om en prest, som ju i sådan egenskap hade ett sigill af andlig form. I viss mån kan jämföras förhållandet med Magnus Johansson Ängels grafsten, där hans sköld med vapenbild från hans sigill användts som prydnad. (Pers. Hist. Tidskr. V: 74).

Vapenbilden ett gående eller springande svin bars under medeltiden af den bekanta ätten *Glysing;* se B. Hildebrand, Sv. Sig., Ser. 3, n:r 95 (gående), 273 (springande), o. s. v. Men enligt uppgift af dr K. H. Karlsson bars detta vapen äfven af andra ätter.

Under namnet Johannes Svartprest har på senare tider en man fått en plats i vår litteraturhistoria såsom en stor predikant men, som jag nu skall visa, alldeles med orätt. I H. Schücks Svensk Literaturhistoria, I, 1890, s. 176, heter det: »Vår berömdaste predikant under medeltiden var Johannes Svarteprest, död 1391 i Vadstena kloster. Af honom finnes en stor *latinsk* predikosamling på Upsala bibliotek (Cod. Serm. 13) . . .» Han omtalas ytterligare af samma litteraturhistoriska författare i dennes Illustrerad Svensk Litteraturhistoria, I, 1896, s. 106, där »Johannes Swartprest» och »den väldiga foliant, som innehåller hans predikningar» omnämnes och den nämnda predikanten säges »af några samtida anteckningar att döma» hafva varit den mest berömda af de många Vadstenamunkar, som uppträdde som predikanter och homiletiska författare.

Nu är det emellertid att märka, att i Vadstena-diariet vid år 1391 finnes antecknadt:

»Item, in die sancti Barnabe apostoli obiit frater Johannes Prest, unus de primo intrantibus religionem Vazsten. qui gratiam magnam habuit prædicandi et ad prædicandum ferventissimus erat. Hic ab aliquibus dicebatur secundus Crisostomus, omnem enim bibliam scivit quasi cordetenus. Plura eciam volumina sermonum tocius anni, tam de sanctis quam de dominicis congregavit & compilavit». (SRS. I: 1: 104—5.) Öfversättning: »Likaså, på Sankt Barnabas apostelns dag, dog broder Johannes Prest, en af de första som ingingo i (Birgittin-) orden i Vadstena, som hade predikans stora nådegåfva och var den ifrigaste att predika. Han kallades af

några den andre Chrysostomus, ty han kunde hela bibeln nästan utantill. Han samlade och skref flera volymer predikningar för hela året, såväl om helgon som om söndagarna.»

Denna beskrifning erinrar ju i hög grad om hvad Schück anför om *Johannes Svart[e]prest*. Detta gaf mig anledning att tillskrifva bibliotekarien Bygdén i Uppsala och bedja honom att efterse, om det på Cod. Serm. 13 verkligen fanns antecknadt att *Johannes Swart[e]prest* var författaren eller om icke det möjligen stode *Johannes Prest*. Hans svar innehåller följande:

. . . »å fol. 156 (af nämnda cod.) står: »Hos sermones compilavit vir deuotus et multum religiosus pater Johannes Prest unus ex primiciis istius religionis in Watzstenis predicator egregius et recentissimus. Solebant nostri presbyteri seculares dicere mutuo de eo: Iste est qui totam bibliam scit cordetenus.» [Öfversättning: »Dessa predikningar sammanskref en gudaktig och mycket andäktig man, broder Johannes Prest, en af de första medlemmarna af den bekanta orden i Vadstena, en utmärkt och mycket oförtröttad predikant. Våra världsliga[1] präster plägade säga inbördes om honom: denne är det, som kan hela bibeln utantill.»] »Därefter följer på latin hvad Schück meddelar om honom. (Å först a. st.; ej af mig citeradt.) Din förmodan synes alltså vara fullkomligt riktig.»

(Jag hade skrifvit, att jag förmodade, att en förväxling förelåg mellan de båda med liknande tillnamn försedda Johannes.)

De uttryck, som här begagnas om författaren till Cod. Serm. 13, Vadstenamunken Johannes Præst, äro delvis alldeles de samma som i Vadstenadiariet nyttjas om den 1391 aflidne *Johannes Prest*. De äro uppenbarligen en och samma person. Men i så fall är *Johannes Swarteprest* en helt annan person. Han är icke någon berömd predikant och Vadstenamunk utan den kyrkoherde Vårdnäs och kanik i Linköping, som dog 1426 och som att döma af tillnamnet tillhörde dominikan-orden eller *svartbröderna*, äfven predikarbröder kallade. Kanske har förväxlingen mellan de båda olika personerna just tillkommit med tanke på svartbröderna såsom »predikarbröder». Professor Schück, till hvilken jag meddelat här gjorda iakttagelser, har i bref af 15/12 1902 svarat mig, att han icke kan förklara anledningen till misstaget, och tillägger: »Så vidt jag nu kan se, hette munken Prest eller kallades så, samt var en annan än Joh. Svarteprest». Jag tillägger här, att Schück i registret till de af honom i Antiqvarisk Tidskrift för Sverige V: 295 (1895) utgifna latinska biografierna öfver

[1] D. v. s. ej till någon andlig orden hörande.

heliga Birgittas biktfader Petrus Olavi och Linköpingsbiskopen Nicolaus Hermanni (»S:us Nicholaus») riktigt skiljer åt såsom två olika personer »*Johannes Prest* (frater Watzstenensis)» — om hvilken i den förra biografien säges, att han var »miro modo sacre scripture affectus studio» — och »*Johannes Swartprest* (canonicus lincopensis)», som i den senare biografien omtalas år 1402.

Om Johannes Swartprests namn sålunda måste utgå ur vår litteraturhistoria såsom den store predikantens, så torde det dock vara möjligt, att han kan förtjäna en blygsam plats i vår medeltida litteraturhistoria inom ett annat område än predikantens, nämligen såsom diktare på romerska kyrkans tungomål, latinet.

Jag skall här i korthet angifva de skäl, som föranleda mig till denna förmodan. Det skulle taga för mycket af tidskriftens utrymme och dess läsares tålamod i anspråk att utförligt ingå på frågan. Sådant må sparas till den kritiska granskning af ett antal medeltida latinska inskrifter på vers från Sveriges fastland, som jag har under arbete såsom ett slags fortsättning på en dylik under tryckning varande behandling af inskrifter af detta slag från Gotland.

I Vårdnäs kyrka har enligt äldre uppgifter — Messenius, Theatrum nobilitalis svec. p. 122, Broocman, Beskrifning Öfwer .. Öster-Götland, II: 50 — funnits på en tafla inristad en liten latinsk dikt om åtta leoninska versrader handlande om slaget vid Åsle 1389 — då kung Albrekt tillfångatogs —, af hvilken dikt fyra något varierande uppteckningar äro af mig kända. Att en sådan dikt funnits upptecknad i Vårdnäs kyrka beror uppenbarligen därpå, att i Vårdnäs socken det stora godset Bro eller Brokind var beläget som, förut två särskilda gånger innehafdt af *Bo Jonsson*, på Jon Svartprests kyrkoherdetid ägdes till en del af den förres änka fru *Margareta Lambrictsdotter*, äfven kallad *Greta Dume*, och deras dotter *Margareta Bosdotter*, enligt det testamente den förra, som herr Benkt Nilssons [Lejonansiktes] hustru, gjorde den 4 sept. 1409, ett halft år före sin död (Silfverstolpe, Sv. Dipl. II: 169). [Jämför dock Styffes uppgift, Skand. 2 uppl. s. 189]. Man erinre sig nu, att det var Bo Jonssons testamentarier, som inkallade drottning Margareta mot konung Albrekt, och att bland dem Linköpingsbiskopen Nils Hermansson var en. Trupper från Östergötland hafva då sannolikt deltagit i slaget och bland dem kanske äfven Bo Jonssons son Knut Bosson, som 1389 var väpnare (Tibell, Riddare-Längd) och 1399 var riddare.

Man kan då tänka sig, att efter herr Knut Bossons död 1406 hans efterlefvande moder låtit uppsätta minnesmärket till erinran om sonens eller i alla händelser hennes mans vänners deltagande i den märkliga tilldragelsen — flera omständigheter, som jag icke nu kan ingå på, bl. a. en onöjaktig uppgift[1], tala för att versen tillkommit ej allt för kort tid efter slaget —, eller ock har möjligen, ehuru detta förefaller mig mindre sannolikt, herr Knut själf, sedan han, efter att 1395 ha affallit från drottning Margareta, år 1398 åter underkastat sig henne (se härom Styffe, Bidr. till Skand:s hist. 2: XIII, XIV, Hildebrand, Sveriges Historia, 2 uppl. 2: 322—3), velat genom den i kyrkan uppresta minnestaflan offentligen kungöra sin afsvärjelse af sympatierna för kung Albrekt.

Hvilketdera af dessa båda alternativ än ägt rum, så hade det ju varit naturligt för den, som beslöt uppsätta minnestaflan, att vända sig till socknens kyrkoherde herr Johannes Swartprest med begäran om hans hjälp. Denne var såsom kanik och medlem af dominikanorden sannolikt i besittning af högre bildning än en vanlig präst. Det kan erinras om att dominikanorden var känd för sina vetenskapliga intressen. Vi ha sett, att den nämnda grafversen på Johannes Swartprests grafsten talar i första person; det synes vara all sannolikhet för att kyrkoherden i lifstiden själf författat den. Det bör då väl kunna antagas, att han kunnat författa de leoninska verserna i Åsle-dikten. I densamma förekommer ett uttryck som *vix novit Homerus*, som hänvisar på en författare af en viss högre bildning — pä en tid, då humanismen ej än gjort sitt intäg i Sverige och då väl här ännu, som förut i utlandet, orden »græca sunt, non leguntur» i regeln gällde. Det kan sist till stöd för det nu gjorda antagandet erinras om att han, såsom den omständigheten att han var Bo Jonssons änkas testamentvittne (se här förut nämnda bref af 1409 $^{4}/_{9}$) utvisar, tydligen stod på god fot med henne.

Det fanns i trakten en annan man, som man ett ögonblick kunde tänka på såsom den lilla patriotiska diktens upphofsman, nämligen ingen mindre än Linköpingsbiskopen Nils Hermansson, själf en af Bo Jonssons testamentarier och såsom sådan natur-

---

[1] Bland de i slaget tillfångatagna nämnas utom konung Albrekt, hans son hertig Erik, den förres kusin biskop Rudolph af Skara [i dikten, liksom i SRS. I: 1: 30 (jfr SRS. III: 1: 189, n. c.) äfven kallad »hertig af Mecklenburg» — annanstädes »hertig af Stargard» såsom son af hertigen af Mecklenburg och Stargard Johan] äfven *tre* grefvar, medan i verkligheten blott *två* grefvar — i rimkrönikan kallade hertigar — tillfangatogos (Albert af Holstein och Günther af Reppin el. Rupin, äfven kallad af Lindow). — Mera om detta misstag och till förklaring däraf annanstädes.

[illegible]

ligtvis intresserad af drottning Margaretas seger. Som han också var framstående latinsk skald, kunde det ju tyckas ej vara osannolikt, att han vore författaren. Jag tror dock ej, att så är förhållandet. Dels dog biskopen redan 1391 och flera omständigheter tala, som sagdt, för att dikten tillkommit senare. Dels och framför allt saknas i dikten helt och hållet det religiösa element, som man skulle väntat att finna i en dikt af den religiöse hymndiktaren, »Rosa rorans» skald, den fromme biskopen, det blifvande helgonet. Man skulle väntat, att han med några ord tackat Gud för segern och fosterlandets räddning.

Det ligger då närmare till hands att tänka på kaniken. Att döma af grafinskriften synes han ha tagit sin religion något lätt.

Hvad här senast anförts om författarskapet till Åsle-dikten kan ju icke vara mer än en gissning, som dock ej synes sakna sannolikhet.

Till sist kanske den lilla dikten, Jon Svartprests förmodade opus, här kan få plats till belysning af det förut sagda.[1] Den upptager ju icke mycket utrymme.

Jag återgifver den här med af mig tillsatt titel i medeltidsstil samt med urval af de läsarter, jag funnit riktigast:

De prelio in Aslo
MCCCLXXXIX.

Mille trecenteno ter trino bis quadrageno
Mathie festo magne litis memor esto,
Alberti regis captivi dum cadit egis
Cumque suus natus hic Ericus erat superatus,
Presul Scarensis capitur dux Megapolensis
Cum triplici comite, cum multo milite rite;
Armigeri numerus quotus est, vix novit Homerus.
Aslo locus litis Suecis est florida vitis.

Öfversättning:

»Om drabbningen vid Åsle 1389.

Kom ihåg den stora striden på Matthias dag (24 febr.) år 1389, då den tillfångatagne kung Albrekts sköld faller och då hans son den bekante[2] Erik öfvervanns och skarabiskopen hertigen

[1] Stycket har, mig veterligen, icke hos oss varit omtryckt sedan 1760 och återgafs då på några ställen mindre riktigt.

[2] Eller möjligen »den förre E.» i motsats till den nuvarande Erik (af Pommern). På medeltidslatin betyder *hic* den förre (och *ille* den senare) i motsats mot förhållandet i det klassiska latinet.

af Meklenburg lyckligen tillfångatages tillika med tre grefvar och många riddare — hur stort (de tillfångatagna) väpnarnes tal var skulle knappt en Homerus veta (att berätta). Åsle, platsen för striden, är för svenskarne likt ett blomstrande vinträd »(= lika angenämt som . . ., på grund af segern där).

Som man finner af de sista orden bör dikten vara författad på en tid, då man i Sverige hoppades det bästa af unionen, således antagligen under Margaretas regering, hvilket stämmer med antagandet, att Johannes Svarteprest varit författaren.

---

5. Gammal Kiärleek rostas intet.

(Gammalt ordspråk.)

Den mäktige stormannen *Bo Jonsson*, hans son herr *Knut Bosson* och dennes änka *Ermegard Bülow* hafva, som bekant, i Vadstena klosterkyrka fått en gemensam grafsten,[1] afsedd för en gemensam graf. Om de verkligen fått en sådan gemensam graf, må lämnas därhän. Grafstenen har nämligen blifvit flyttad, okändt när, från sin ursprungliga plats (se här längre fram).

Den mycket bekanta stenen bär kring sin halfva öfre kant, sin hela vänstra kant och sin halfva undre kant den i korsrimmade hexametrar affattade inskriften:

Hic Suecie tutus dapifer iacet incineratus
Bo Jonsson natus eius milesque Kanutus

d. v. s. på svenska: »Här ligger i ro Bo Jonsson, Sveriges drots, förvandlad till stoft, och hans son, riddaren Knut».

På stenens inre yta står öfver fru Ermegards vapensköld följande i fyra korta, horisontalt ställda rader inhuggna, likaledes versifierade hexameter (som dock är affattad med manliga rim[2]):

Armegardis te sequitur tua nupta Kanute

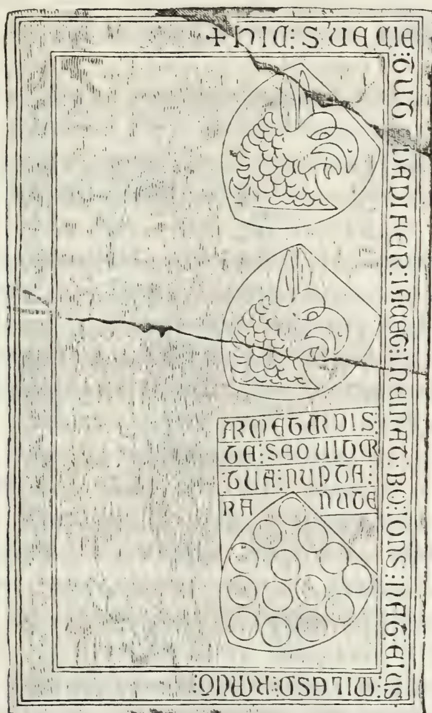
d. v. s. »Ermegard, din brud, följer dig, o Knut!»

---

[1] Afbildningen är hämtad ur Hildebrand. SMt 3: 459 och Sveriges Historia 2 uppl. 2: 305.

[2] Rimmen äro *te* och (Kanu)*te*. Dessa manliga rim stå här, enligt reglen i medeltidens latinska metrik, på samma plats som de kvinnliga leoninska rimmens sista stafvelse.

Det ligger något oändligt rörande i dessa få enkla ord, däri herr Knuts änka uttalar sin trohet mot den mans minne, hvars hustru hon var i sitt första äktenskap. Fru E. blef nämligen efter sitt första, sannolikt rätt kortvariga äktenskap — herr Knut var ännu omyndig 1386 och dog 1406 — omgift med grefve *Hans von Eberstein*, som öfverlefde henne (han dog omgift först 1447).

Det kan ju vara, att hennes önskan att få hvila i Vadstena klosterkyrka bidragit till hennes begrafning i den Bo-Jonssonska familjegrafven; men de ord, däri hon — ty säkerligen har hon själf bestämt den senast anförda inskriftens lydelse — säger sig i döden följa sin man Knut äro dock af en så äkta klang, att man icke kan tvifla på att varm kärlek i lifvet förenade de båda makarne — en kärlek hvaraf den efterlefvande makan, ehuru omgift, ännu in i döden bevarade minnet.

Man har mycket undrat öfver denna grafstens egendomligheter. Först att inskriften i yttre kanten blott omfattar halfva

stenen: »När denna omskrift höggs i stenen, hade man således afsigt att framdeles å det återstående för anbringande af omskrift afsedda bandet tillägga något — hvilket aldrig blifvit tillagdt» (Hildebrand SMt 2: 608). Så är det ju egendomligt med fru Ermegards inskrift på stenens inre yta, vidare att de tre vapensköldarne blott anbragts på stenens ena, vänstra halfva, m. m.[1] »Fru Ermegards inskrift visar, att hon låtit hugga stenen. Hvarföre lämnade hon bandets och fältets högra hälft tom? Denna anordning är nu oförklarlig och torde aldrig kunna komma att förklaras».

Jag tror dock, att dessa egenheter kunna åtminstone till en viss grad förklaras. Bo Jonsson efterlämnade vid sin död som änka sin senare hustru, fru *Margareta* [*Greta*] *Lambrictsdotter Dume*.[2] I sitt testamente af den $^{4}_{9}$ 1409 (Silfverstolpe, S. D. 2: 169—170) uttalar hon, som då var omgift med riddaren Benkt Nilsson (Lejonansikte)[3], sin önskan att begrafvas i sin första mans graf. Hon säger, att hon i Vadstena kloster väljer sin »læghwrstadh, thær min kære hwsbonde Boo Joansson ligger», hvarför hon gifvit en pänningsumma till klostret. Straxt förut i testamentet heter det: »Boo Joanssons siæl, min kære hwsbonde war, Gudh hans siæl nadhe». — Samma uttryck »min kære hwsbonde» begagnar hon, då hon i slutet af testamentet tilltalar sin andra man. — Huruvida i detta fall kärlek till förste mannen eller önskan att hvila i Vadstena klosterkyrka varit hufvudmotivet till fru Gretas förordnande om sin begrafning, må lämnas därhän.

Att hon verkligen blef efter sin önskan begrafven i sin första mans graf får väl antagas. I Vadstena-diariet omtalas vid 13 februari 1410, att »Domina Greta quondom uxor Boecii Jowansson, quæ post dicti Boëcii obitum accepit maritum Dominum Benedictum Niclasson» blef begrafven »in monasterio Vazstenensi». Det säges icke, att hon lades i sin första mans graf. Men icke heller om herr Knut Bosson, hvars död 14 okt. 1406 omtalas i

---

[1] Hildebrand påpekar också såsom eget, att sköldarna äro lutande mot vänster och griphufvudena vända mot vänster, ehuru förhållandet borde vara motsatt. Denna oriktighet får sin förklaring, om man antager, att dessa bilder blifvit mekaniskt kopierade efter sigillstampar (ej efter sigillaftryck).

[2] Då hennes tillnamn i Bo Jonssons testamente skrifves *Duma*, i st. f. *Dume* (genitiv *Dumen*), som är den rätta medelhögtyska formen och såsom hon eljest i diplomer och sigill kallas, beror väl det förra skrifsättet på en försvenskning af namnformen.

[3] Genom ett förbiseende säges hon i den af utgifvaren tillfogade öfverskriften till pärmebrefvet ha varit riddaren B. N:s änka i st. f. hustru, såsom hon nämnes i brefvet. Mannen, som i testamentet tilltalas af hustrun, öfverlefde henne. I registret lämnas riktig uppgift.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

diariet, säges, att han begrafts i samma graf som fadern (»Boo Joansson»). Denne senare omtalas ha blifvit den 25 aug. 1386 begrafven »in medio ecclesie Vazstenensis». (Grafstenen har senare flyttats: se Hildebrand, SMt. a. st.).

Vi kunna nu förstå, hvarför den ena hälften af inramningen kring grafstenen blifvit lämnad tom vid förfärdigandet af denna gemensamma vård öfver fader och son. Den förres sista hustru hade antagligen redan då hyst och uttalat sin bestämda önskan att få hvila hos sin första man. Plats lämnades därför öppen för en inskrift rörande henne att framdeles insättas å den tomma platsen inom inramningen. Och hennes vapen var det antagligen äfven meningen att inhugga vid sidan om mannens.

Hvilka omständigheter som föranledt, att intetdera kommit att ske, torde visserligen aldrig kunna komma att förklaras. Fältet är öppet för gissningar af flera slag.

Huruvida fru Ermegard eller fru Margareta låtit ombesörja grafvården lär väl icke kunna afgöras. I förra fallet vittnar sättet, hvarpå denna inskrift anbragts, om pietetsfull hänsyn för Bo Jonssons änka — i det att plats för hennes grafinskrift lämnades. Icke häller vet man, om inskriften öfver fru E. med hennes vapen blifvit inhuggen på samma gång som grafstenen förfärdigades eller efteråt[1]. Dock synes mig det senare vara troligast.

Vid sidan af de två nu påpekade fall, då omgifta änkor efter sin önskan blifvit begrafda i sina första mäns grafvar, kan förtjäna nämnas ett fall, då en omgift man, säkerligen efter sin en gång uttalade önskan, begrafts i sin första hustrus graf.

Därom förtäljer inskriften på den fordom i Riddarholmskyrkan befintliga grafstenen[2] öfver Tyrgils Knutsson.

---

[1] För frågan härom kan det vara af intresse att påpeka, att de tre sköldarnas former ej äro olika såsom i den gamla bilden i Sveriges Historia, 1 uppl. 2: 108, där fru Ermegards sköld företer en något olika typ med mindre svängda sidor än de båda Grip-sköldarna, hvilket förhållande, om det vore riktigt, ju kunde anföras som bevis för att den förstnämnda vore tillkommen på annan tid än de två sistnämnda. Å den nya bilden, den här meddelade, äro alla tre sköldformerna af alldeles samma typ, och att detta är riktigt framgår dels af äldre afbildningar i träsnitt (i Antiqvarisk- topografiska arkivet), dels af rundlarnas (besanternas) ställning i den Bülowska skölden. På den nyligen tagna, i Antiqvarisk- topogr. arkivet förvarade fotografien af stenen synas ej mer sköldränderna, endast vapenbilden (besanterna).

[2] Denna märkliga grafsten öfver en af Sveriges store män borttogs år 1697, då trappan och nedgången till Karolinska grafhvalfvet skulle anläggas, och »lades sönderbräckt ut på Kyrkogården» (Rothlieb, Beskrifning öfver Kongl. Riddarholmskyrkan s. 77). Den har sedan försvunnit.

Den är affattad i två hexametriska verspar, det förra in- och slutrimmadt, det senare fyrdubbelt rimmadt — båda versslagen voro i medeltiden vanliga, liksom det korsrimmade och det leoninska — och lyder sålunda:

Marscalcus regis iacet hic Thyrgilus humatus,
inmerite legis paciens, vi decapitatus
Birgiteque datus coniux, modo contumulatus
ad sponseque latus velut ante thoro sociatus.

Bilden är närmast hämtad från Sveriges historia, 2 uppl. 2: 168, där den är aftryckt från S. Brings Samling Af Åtskilliga Handlingar . . . i Swänska Historien, 2 (1754), pl. 1. Inskriften på bilden har af mig blifvit jämförd med den uppteckning af densamma, som finnes hos J. Messenius, Tvmbae . . . apud Sveones, p. 44. Det visar sig af denna senare, att ett ord, *ad* i början af fjärde versraden, hvilket både för meterns och innehållets skull är nödvändigt, blifvit öfverhoppadt på afbildningen hos Bring; det där stående *pacens* är väl också feltecknadt för *paciens*. Messenius har *immeritæ* och *patiens* äfvenså *Birgittæ*, hvilket allt torde bero på normalisering af skrifsättet; *Torchillus* får väl ock så uppfattas.

Öfversättning af inskriften: »Här ligger jordad konungens marsk Tyrgils, våldsamt halshuggen, lidande oförtjänt straff, gifven till gemål åt Birgitta, nyss begrafven och vid hustruns sida förenad (med henne) liksom fordom på den äkta bädden».

»Den korta inskriften innehåller en del verklig poesi, som icke så ofta framträder i medeltidens skrifter, allra minst i inskrifterna», säger H. Hildebrand (Sveriges Historia, 2 uppl. 2: 169) med rätta.

Vi erinra om, att marsken efter sin första hustrus, Birgittas död — det är ej kändt, hvilken släkt hon tillhörde — blef omgift med grefvinnan Hedvig af Ravenstein. Af den verkligt rörande inskriften framgår, att han högt älskat sin första hustru. Här talas, lika litet som i fru Ermegards grafskrift, om det senare äktenskapet. Får man däraf sluta, att detta varit mindre lyckligt? I sitt testamente skänker han sin andra hustru (»dilecta uxor») en egendom, men föreskrifver, att den skall gå ifrån henne, om hon gifter om sig. Detta synes ej vittna om någon högre grad af kärlek — ty om svartsjuka efter döden lär det väl ej vara fråga.

Människofiguren på grafstenen är ju högst egendomlig, så till vida som det ju är otänkbart, att en krigare återgifvits på detta sätt i en samtidig afbildning. Hildebrand, a. st., förklarar förhållandet så, att afbildningen »är tecknad i 1600-talets maner, då man icke alltid så noga återgaf föremålens verkliga utseende: figuren ser snarare ut som en kvinna än som en man».

Då det ej synes mig rätt troligt, att tecknaren, som ju rätt läst namnet på den aflidne och att han varit Sveriges marsk, skulle ha tecknat af personen som en kvinna, om det verkligen varit marsken Tyrgils som skolat afbildas, vågar jag framkasta den gissningen, att bilden verkligen skall föreställa en kvinna, nämligen fru Birgitta, på hvilkens graf stenen lagts strax efter hennes

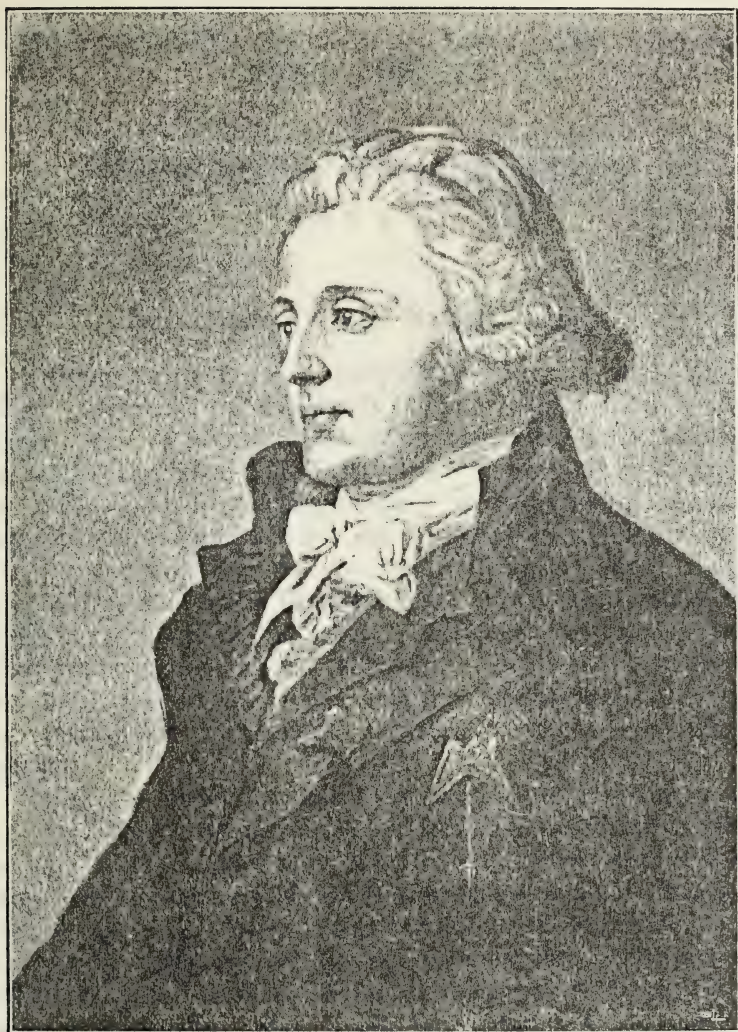
död. Af någon anledning uppsköts med att inhugga någon inskrift. Marsken ville kanske, att därmed skulle väntas, till dess han själf kunde läggas vid sin älskade hustrus sida.[1] Är denna gissning riktig, har vapnet, som är marskens, blifvit inhugget senare[2] vid marskens begrafning och på samma gång som inskriften. Marsken har kanske af hänsyn till sina mäktiga fiender ej önskat se sin egen bild återgifven på grafstenen, endast sin hustrus.

[1] Eget är, att marsken i sitt testamente endast säger, att han valt en grafplats i nuvarande Riddarholmskyrkan och därför skänkt kyrkan ett gods, men ej nämner, att denna graf var hans hustrus. Detta måtte han då muntligen ha tillagt.

[2] För detta antagande synes mig det sätt, hvarpå skölden blifvit anbragt, i någon mån tala.

En anmärkning till årg. VI, sid. 65, 66.

En intressant motsvarighet till felskrifningarna *tribus iij* för *tribus i* och *iij triplatum* för *i triplatum* träffas i grafinskriften å biskop Nils Hermanssons grafsten i Linköpings domkyrka, där årtalet MCCCXCI sålunda angifves: M CCC ter XC monos. Se Hildebrand, Sveriges historia, 1 uppl., 2: 209, där det anmärkes, att *CCC ter* »är en missskrifning för *C ter* (3:ne gånger 100).» Här se vi sålunda felet till och med hugget i sten.

Friherre Gustaf Mauritz Armfelt.
Öfverståthållare i Stockholm 1792.
(Oljemålning utförd 1793 i Dresden, tillhör Kammarherren Grefve Carl Armfelt, Åminne.)

Stockholms öfverståthållare.

Af N. v. D.

---

20. Friherre Gustaf Mauritz Armfelt.

Släkten Armfelt är af jämtländskt ursprung och vann sin adliga vapensköld på Tysklands blodiga slagfält under 30-åriga krigets dagar. I historien framträder densamma dock först med den tappre karolinen Carl Gustaf Armfelt, som för sina förtjänster blef belönad med generalsvärdighet och friherretitel och hvars namn är oupplösligen fäst vid det olyckliga återtåget från Norge 1718. En af hans sonsöner var landshöfdingen friherre Magnus Armfelt, gift med Maria Wennerstedt. I dessa makars äktenskap föddes å kaptensbostället Juva i Finland år 1757 en son, som i dopet erhöll namnet Gustaf, till hvilket han under en senare tid, efter hvad det förmäles som en gärd af beundran för den ryktbare marskalken af Sachsen, ytterligare lade dennes förnamn Mauritz.

Efter i hemmet åtnjuten förberedande undervisning sändes den unge Gustaf redan vid 13 års ålder till universitetet i Åbo, där han likväl ej synes med mycken ifver hafva skött sina studier. Den lärda banan anslog honom tydligen icke. Hågen för krigareyrket hade i stället tidigt vaknat hos denne ättling af talrika krigiska förfäder, och omsider lyckades han äfven vinna sina föräldrars medgifvande att få utbyta universitetet mot amiralitetsskolan i Karlskona. Han visade här större arbetslust och blef efter aflagd officersexamen 1774 utnämnd till fänrik vid lifgardet.

De 4 följande åren tillbragte han i garnisonstjänst i Stockholm. Full af jublande ungdomsmod, eldig, yr och nöjeslysten njöt han, trots ofta i hög grad bekymmersamma ekonomiska omständigheter, nu i fulla drag af det lättsinniga och muntra lif, som då florerade i hufvudstaden, och gjorde sig för öfrigt redan bemärkt genom sitt ungdomliga öfvermod och sina obetänksamheter, hvilka slutligen

gingo ända därhän, att de ådrogo honom själfva konungens uppmärksamhet och stora misshag. Denne tillkännagaf också i anledning häraf sin afsikt att förflytta den unga vildhjärnan till ett annat regemente. För att förekomma en dylik degradering begärde och erhöll Armfelt 1778 tillstånd att gå i utländsk krigstjänst.

Genom Finland, Ryssland och Polen gick nu hans färd till Preussen, under hvars store konung, den frejdade fältherren Fredrik II, han hoppades få lära sig krigets konst i den kamp med Österrike, som ansågs nära förestående. Misshälligheterna de båda staterna emellan voro likvisst redan bilagda, då Armfelt anlände till Berlin, och han fick nöja sig med att här liksom i de föregående hufvudstäder han besökt flitigt deltaga i det förfinade och njutningsrika umgängeslif, som i så hög grad utmärkte tiden före den stora revolutionens utbrott. Det blef ej krigaren utan hof- och sällskapsmannen Armfelt, som under denna resa vann sin utbildning, som nu understödd af lyckliga naturanlag framgångsrikt sträfvade att tillegna sig de lysande världsmannaegenskaper, som under hans kommande bana skulle bereda honom så stora framgångar och kanske mer är något annat bidraga till hans ryktbarhet. Liksom för att lägga sista handen vid denna sin salongsuppfostran begaf han sig från Berlin till Paris, i hvars vidt berömda och eleganta sällskapskretsar han lifligt umgicks och där han så väl trifdes, att, som han själf säger, han helst för alltid där velat kvarstanna.

Emellertid hade Gustaf III 1780 anländt till Spa, då en mycket besökt kurort, och Armfelt skyndade äfven dit för att göra konungen sin uppvaktning. Monarken, förut intagen mot den unge mannen, fann honom nu i hög grad förändrad till sin fördel. Af den självsvåldige, öfverdådige ynglingen hade blifvit en älskvärd och belefvad, i de förnämsta kretsar gärna sedd världsman, som, förenande med ett ovanligt skönt och manligt utseende mycken kvickhet, hurtighet och glädtighet, besatt just de egenskaper, som mest voro ägnade att anslå en man som Gustaf III. Under sådana omständigheter kunde det ej heller väcka förvåning, att konungen beslöt fästa Armfelt vid sitt hof. Denne utsågs sålunda redan nu att blifva kavaljer hos den lille kronprinsen, en befattning som han dock först följande år kom att tillträda.

Då den unge kavaljeren sålunda gjorde sitt inträde vid Gustaf III:s hof, var detta mer än någonsin blifvet ett de hvirf-

lande nöjenas och glänsande lustbarheternas hemvist. Den rastlösa reformverksamhet, som utmärkt de första åren af konungens regering efter 1772 års revolution, hade afstannat, och från de allvarliga statsangelägenheterna vände monarken med allt större förkärlek sin håg till sällskapslifvet med dess njutningar, dess lätta och glada tidsfördrif. I denna nöjesjäktande värld kände sig Armfelt snart i sitt rätta element. Hans yttre fägring och behagfulla skick, hans käcka och glada väsen och icke minst hans intellektuella egenskaper tillvunno honom äfven inom kort framför hofvets andra unga herrar en bemärkt ställning och jämväl mycket hastigt konungens synnerliga välbehag och bevågenhet. Härtill bidrog nog icke minst, att den unge hofmannen visade utpräglad böjelse och äfven begåfning för den dramatiska konsten, som vid denna tid utgjorde ett hufvudföremål för Gustafs intresse och detta i en grad, som väckte allmänhetens både förvåning och förargelse. Armfelt blef nu en af konungens mest nitiske medhjälpare i hans teaterverksamhet, snart nog hans biträde jämväl i dramatiskt författarskap, och gjorde sig småningom genom sin outtömliga förmåga att uppfinna och anordna ständigt nya och omväxlande såväl sceniska som andra förströelser liksom ock genom sina öfriga sällskapstalanger för den ledsnaden och enformigheten mer än allt annat skyende monarken oumbärlig. Också hade icke ännu ett år efter hans inträde vid hofvet gått till ända, innan han redan betraktades som konungens förklarade favorit.

Det kan förvisso med fog sägas, att det var två närbesläktade själar, som här funnit hvarandra. Monarken hade i Armfelt lyckats träffa en gunstling efter sitt sinne, en förtrogen vän sådan som han helst ville hafva honom, i hvars sällskap han städse kunde vänta att finna trefnad och behag, med hvilken han på ett lätt och angenämt sätt kunde meddela sig i alla de af hans vakna och rörliga intelligens omfattade ämnen, åt hvilken han, viss om förståelse, kunde anförtro alla sin rika, högtflygande inbillnings växlande skapelser, på hvars mod och hängifvenhet han äfven visste sig tryggt kunna lita. Armfelt åter hade i sin konung lärt känna en af tidens högt begåfvade andar, hvars vidt famnande snille, storslagna fantasi och djärfva planer starkt tilltalade hans eget stolta, dristiga sinne och ingåfvo honom den djupaste beundran, på samma gång Gustafs mildhet, vänlighet och tjusande älskvärdhet mäktigt bidrogo att med de starkaste band fästa honom vid denne. Emellan dessa båda rikt utrustade män slöts från denna tid en fast vänskap, som med några betydelse-

[illegible]

lösa afbrott skulle fortfara under hela deras återstående gemensamma lifstid och för Armfelt öppna den mest lysande bana men äfven utöfva ett för alltid bestämmande inflytande på hans kommande öden.

Att hans befordran nu skulle gå raskt torde vara själfklart. 1782 kapten, blef han redan följande år öfverstelöjnant i arméen, generaladjutant af flygeln samt kammarherre hos konungen. Icke nog härmed upphöjdes han äfven samma år till öfverstekammarjunkare, då Gustaf III för att öka glansen af sitt hof där införde sagda från Frankrike lånade värdighet. Denna höga samhällsställning, så hastigt vunnen af en 26-årig yngling, som ännu året förut befunnit sig, i löjtnantsgraden, måste helt naturligt väcka mycket uppseende liksom också gifvetvis på många håll framkalla afund och förtrytelse, hvilken sistnämnda känsla snart också erhöll riklig näring genom det i ögonen fallande själfsvåld och lättsinne samt det stötande öfvermod den nye konungagunstlingen hejdlöst lade i dagen.

Trots den utomordentliga ynnest, hvarmed Armfelt alltifrån denna tid sålunda af konung Gustaf omfattades, förblef dock hans inflytande tills vidare hufvudsakligen inskränkt till hofvet och dess tidsfördrif. Det har ej utan skäl blifvit sagdt, att detta hans inflytande på Gustaf III under ifrågavarande period varit öfvervägande ofördelaktigt, i det gunstlingen både af egen böjelse och för att därmed befästa sin ställning ytterligare eggat konungens redan förut nog stora lystnad efter flärd och förströelser och sålunda äfven medverkat att öka hans leda för statsbestyren samt härigenom jämväl att nedsätta hans anseende i landet. Att emellertid Armfelts begåfning sträckte sig längre än till att vara en oöfverträfflig ledare af hoffester och andra lustbarheter torde nog Gustaf snart hafva upptäckt. Tidigt synes han ock i sina ofta återkommande förtroliga samtal med denne begynt afhandla ämnen af allvarligare natur, och det dröjde ej länge, innan äfven politiska angelägenheter blefvo föremål för deras tankeutbyten. Konungen blef sålunda på detta område sin gunstlings lärare, och efter hand blef det för honom också en vana att äfven i hithörande frågor inhämta dennes mening och råd. Armfelts klara förstånd och lifliga fantasi, hans fyndighet och aldrig sinande rikedom på idéer och utvägar och först och främst den märkliga öfverensstämmelse i uppfattning, lynne och sinnesriktning, som ägde rum emellan dessa båda utpräglade representanter för upplysningstidehvarfvet gjorde favoriten också synnerligen ägnad att jämväl uti

ifrågavarande hänseende blifva sin konungs förtrogne. De framstående förtjänster Armfelt inlagt om hofvets dramatiska nöjen föranledde under tiden 1786 hans utnämning till förste direktör vid kungl. teatern. Med stort nit och intresse ägnade han sig nu under sin konungs öfverinseende åt sagda verksamhet och vinnlade sig särskildt i samarbete med denne om utbildningen af en självständig svensk skådespelarkonst. Ehuru han stundom för att upprätthålla ordningen inom sin trupp synes hafva förfarit med en viss militärisk stränghet, torde han dock, tack vare sin personliga älskvärdhet, förstått att i ej ringa mån vinna sina underlydandes tillgifvenhet. Sistnämnda år vederfors honom ock den äran att blifva den förste ledamot, som genom val inkallades i den nyinstiftade svenska akademien. Hänsyn lärer väl härvid mindre tagits till den invaldes litterära förtjänster, hvilka inskränkte sig till författandet af eller medarbetarskapet i några dramatiska tillfällighetsstycken, än till hans ofta ådagalagda vittra intressen och framför allt hans personliga ställning hos akademiens höge beskyddare, hvilken man härmed önskade visa en uppmärksamhet.

Politiken tog honom emellertid mer och mer fast. Vid 1786 års riksdag betraktades han redan som en af konungens mest betrodda rådgifvare, med J. C. Toll och A. F. Munck täflande om det främsta inflytandet. Då Gustaf III följande år begaf sig till Danmark för att i den redan nu planlagda kampen mot den ryske kolossen försäkra sig om detta rikes bistånd eller åtminstone neutralitet, åtföljdes han äfven af Armfelt, som var en af de få, hvilka konungen helt invigt i sina djärfva planer. Enda resultatet af resan blef emellertid, att Armfelt på Gustafs enträgna begäran erhöll den eljest blott åt furstar och de högsta statsfunktionärer förlänade elefanterorden. Konungens afsikt härmed var att genom denna hans favorit tilldelade ovanliga utmärkelse dölja sitt eget nederlag, hvilket äfven i viss mån torde lyckats. Armfelt hade likvisst personligen gjort ett synnerligen godt intryck vid danska hofvet, och fråga synes en tid varit om hans anställande därstädes som ambassadör. Däraf blef dock intet. Samma öde hade en annan konungens plan att upphöja den blott 30-årige gunstlingen till rikskansler. Det var ej som statsman utan som krigare Armfelt skulle skörda sina första lagrar.

På våren 1788 begaf sig sålunda Armfelt, som året förut blifvit öfverste för Nylands regemente, öfver till Finland för att

öfvertaga befälet öfver nämnda trupp och ombesörja dess försättande i stridsdugligt skick. Af sin konung hade han dessutom erhållit ett särskildt uppdrag. Det ålåg honom nämligen att förbereda finnarne på den förestående striden äfvensom bland dem söka framkalla en krigisk och ryssfientlig stämning. Med mycken ifver ägnade han sig åt denna uppgift, men huru föga han i sistnämnda afseende häri lyckades skulle emellertid snart händelserna utvisa. Då omsider fientligheterna på allvar begynte, och den svenska hufvudstyrkans förtrupp den 11 juli ryckte öfver gränsen, var det Armfelt, som anförde densamma. Efter några lyckligt utkämpade mindre strider stod han också inom kort vid Summa, i den omedelbara närheten af Fredrikshamn, hvilken stad, sedan de stolta planerna mot Petersburg måst öfvergifvas, var utsedd till första målet för svenskarnes angrepp. Utsikterna för en lycklig utgång syntes härvidlag också till en början goda. Men inom härens befäl hade alltifrån begynnelsen af kriget rådt ett starkt och vida utbredt missnöje med detsamma i förening med en häftig förbittring mot konungen såsom dess upphofsman, som snart slog ut i öppen låga. Det var det sorgligt ryktbara Anjalaförbundet, som nu begynte sin olycksdigra verksamhet och gjorde hvarje försök till vidare framträngande omöjligt. Förgäfves sökte Armfelt bekämpa missmodet och myteriet, konungen fann sig inom kort nödgad att gifva vika för den alltmer tilltagande våldsamma rörelsen och anbefalla återtåg. Under de bedröfliga dagar, som nu följde, då Gustaf ej blott såg alla sina stolta förhoppningar blekna men dessutom trodde sig hafva allt att frukta, då hans frihet, måhända äfven hans lif, syntes sväfva i fara, var Armfelt hans närmaste förtrogne, som främst sökte uppehålla den olycklige furstens mod, i hvars sköte denne älskade att utgjuta sina bekymmer, i hvars trofasta vänskap han helst sökte vederkvickelse och tröst.

Danmarks fredsbrott kom som en räddning i nöden. Konungen kunde från denna stund med bibehållen värdighet öfvergifva sin farliga post i Finland och med hopp om framgång skynda till Sverige för att kalla dess söner till sitt och rikets försvar. Sedan han kort därefter genom sin kraftfulla vältalighet förmått dalkarlarne att för detta ändamål upprätta en frikår, var det åt Armfelt han anförtrodde befälet öfver densamma. Med detta manskap äfvensom det, som i Värmland kunde hopbringas, hade denne nu att försvara sistnämnda provins och Dalsland mot danskarnes angrepp. Genom sin ovanliga förmåga att vinna

människor, sin energi och sin medryckande entusiasm lyckades han ock samla talrika bondeskaror under sina fanor liksom ock hos dem ingjuta en sant krigisk anda. De och deras anförare brunno snart af lika stridslust och längtan att få »slå juten på hufvudet». Tack vare Preussens och Englands bemedling inträdde emellertid inom kort ett vapenstillestånd, och Armfelt erhöll sålunda ej tillfälle att i spetsen för sina bondeskaror skörda ära och utmärkelse.

Det var nu Gustaf III fann tiden vara inne att sammankalla den riksdag, som alltsedan den upproriska rörelsens begynnelse af såväl Anjalamännen som ock öfriga talrika missnöjda i landet så ifrigt och hotfullt påyrkats, i förhoppning att hos ständerna finna verksamt bistånd i kampen mot den makt- och ärelystne monarken. Dock nu var stämningen i landet vorden en helt annan. Harmen mot de krigare, som i farans stund svikit sin konung, i förening med tillfredsställelsen öfver Gustafs eget behjärtade uppförande hade inom nationen framkallat en stark och mäktig rojalistisk hänförelse, och monarken, som sålunda med ens återvunnit sitt folks kärlek, kunde hädanefter med trygghet räkna på dess trofasta hjälp i kampen mot såväl inre som yttre fiender liksom ock i sina nu framträdande sträfvanden att åt den kungliga myndigheten bereda ökad styrka och befogenhet. Endast adeln, sedan länge missnöjets främsta härd, vidblef alltjämt sin fientliga hållning och reste sig nästan som en man till frihetens och sina hotade privilegiers försvar. Då rent af väpnadt motstånd mot de kungliga planerna från denna förbittrade samhällsklass var att vänta, och då hufvudstaden under nu pågående krig var nästan helt och hållet blottadt på trupper, beslöt Gustaf, för att gentemot sålunda befarade oroligheter äga en fullt pålitlig väpnad styrka till sitt förfogande, att ånyo vända sig till de trogna dalkarlarne. Armfelt erhöll därför i uppdrag att begifva sig till Dalarne och där söka samla en del af den upplösta frikåren. Sedan han på grund af oppositionens bearbetningar denna gång icke utan svårighet lyckats i sin uppgift, inkvarterade han sig med sin trupp å Drottningholm. Blotta närheten af dessa bondesoldater var emellertid tillräcklig att injaga en viss respekt hos hufvudstadens missnöjda element. Till denna mera passiva roll synes äfven Armfelt varit angelägen att inskränka sin verksamhet. Då konungen den 16 mars 1789, den dag säkerhetsakten behandlades å riddarhuset, röjde sin afsikt att själf föra dalkarlarne till Stockholms omedelbara närhet i tydligt syfte att här-

igenom söka inverka på adelns beslut, var det endast Armfelts bevekliga föreställningar, som förmådde honom att afstå från ett företag, hvilket äfven till följd af svårigheten att hålla dessa föga disciplinerade skaror i nödig tygel helt visst icke torde varit utan sina betänkliga vådor. Gunstlingen visade sig sålunda trots sin rojalistiska hängifvenhet ej vara ett viljelöst redskap i despotismens tjänst, och det var säkerligen också med mycket blandade känslor han nödgades bevittna den af konungen ledda hänsynslösa kamp, som förde till adelns förödmjukande och enväldets återupprättande.

Striden med moskoviten, för en tid trängd i bakgrunden af den konstitutionella kampen, tog snart på nytt alla krafter i anspråk. Då Gustaf III våren 1789 tillsatte en hemlig krigsberedning för att besörja anskaffandet af till dess fortsättning nödiga penningar och manskap, erhöll äfven Armfelt en plats i densamma. Han var utsedd att där företrädesvis representera konungens intressen och skulle i alla militära frågor vara den i främsta rummet bestämmande. Vid sidan häraf erhöll han äfven i uppdrag att föra diplomatiska underhandlingar i syfte att helt vinna Preussen och England för Sveriges sak.

Krigare som han var i själ och hjärta, brann han emellertid under denna sin verksamhet alltjämt af begär att få vara med i de åter öppnade vapenskiftena. Omsider kom ock det ifrigt efterlängtade ögonblick, då han i augusti 1789 i spetsen för den sista truppsändningen, den s. k. Armfeltska brigaden, fick öfvergå till Finland. En djärf och vacker bragd utförde han också kort därpå, då han i spetsen för 200 man med storm eröfrade det af ryssarne nyligen anlagda och af 440 man försvarade batteriet på Elgsö. Efter att mot slutet af året hafva med sin konung återvändt till Stockholm och som faktisk krigsminister under titel af generaladjutant ledt rustningarna till följande års strider, uppträdde han åter på krigsskådeplatsen i mars 1790. Hans främsta bedrift blef nu intagandet genom öfverrumpling af passen vid Parda- och Kärnakoski. Djärfheten och stridslystnaden kommo honom dock understundom att förgäta den nödiga varsamheten och föranledde sålunda ett nederlag, då han på enahanda sätt sökte sätta sig i besittning af den ryska ställningen vid Savitaipal. Det lysande mod, han i denna strid visat, liksom ock den sinnesnärvaro och rådighet, han lagt i dagen, då han ehuru svårt sårad dock förmått samla och till återtåg ordna sina flyende skaror, tillvunno honom emellertid berättigadt erkännande

[illegible]

[illegible]

[illegible]

äfvensom yttre belöningar i form af generalmajors värdighet samt riddaregraden af svärdsordens stora kors.

Armfelt, som inlagt så betydande förtjänster om kriget, fick äfven i väsentlig mån medverka till den nu å ömse sidor efterlängtade fredens åstadkommande. Underhandlingarna härom inleddes nämligen genom en på kejsarinnan Katarinas egen tillskyndan öppnad, af hvarjehanda förevändningar framkallad brefväxling mellan Armfelt och den mot honom kommenderande ryske generalen Igelströhm, och åt dessa män öfverläts också efter hand att formligen afsluta fredsfördraget. Vid fullgörandet af detta uppdrag hade väl Armfelt hufvudsakligen att följa sin konungs ledning, men han lade äfven härvid i dagen både nit och skicklighet samt en uppriktig kärlek till freden. Hans framgångsrika verksamhet härutinnan belönades också af konungen med serafimerorden.

Han stod nu på höjden af makt och anseende. Hans duglighet och tapperhet under kriget i förening med hans verksamma deltagande i fredsarbetet hade omsider tillvunnit honom den popularitet, han hittills saknat, och hans ställning hos monarken var sådan, att han utan att bära titeln likväl med allt skäl kunde betraktas som dennes förste minister. Såväl arméens angelägenheter som till stor del utrikes ärendena gingo genom hans hand, och äfven vid tillsättandet af civila tjänster samt i andra förvaltningsfrågor af betydelse torde han hafva utöfvat ett stort inflytande. Denna utomordentliga framgång kunde ej annat än stiga den redan af naturen stolte och tilltagsne gunstlingen åt hufvudet. Han sågs också uppträda med höga later och omgifva sig med en yttre ståt, som föga anstodo en undersåte, och hans öfvermod i ord och åthäfvor gick understundom därhän, att den väckte anstöt hos hans höge gynnare, den om sin kungliga värdighet ytterligt ömtålige Gustaf III. Emellanåt synes ock hans favoritskap varit hotadt, men det lyckades honom dock ständigt att skingra de stormbebådande molnen och sålunda intill konungens död intaga det förvisso främsta rummet i hans vänskap och förtroende.

I sin egenskap af konungens faktiske utrikesminister synes han i allmänhet hafva arbetat på ett stärkande af det genom freden uppkomna vänskapliga förhållandet till Ryssland, och det var äfven han, som förnämligast ledde de underhandlingar, hvilka förde till afslutandet af försvarsförbundet emellan Sverige och nämnda makt i oktober 1791. Däremot torde han, ehuru i rikt mått delande Gustaf III:s harm och afsky gentemot den franska revolu-

tionen, ingalunda hafva delat konungens illusioner uti ifrågavarande hänseende, hans förhoppningar att kunna förena det monarkiska Europa i kampen mot den revolutionära hydran och att i spetsen för dess härar med lätthet krossa densamma. Han synes med mera nykter blick hafva uppfattat ställningen och, äfven med fara att förlora sin ynnest, kraftigt sträfvat att bekämpa denna krigiska äfventyrspolitik samt att i stället leda sin konungs uppmärksamhet främst på landets inre angelägenheter, särskildt på nödvändigheten att söka upphjälpa dess betryckta finanser. I och för vinnandet af sistnämnda ändamål arbetade han äfven med mycken ifver för ett sammankallande af rikets ständer.

Vid den riksdag, som också i enlighet härmed 1792 utlystes i Gäfle, var Armfelt jämväl närvarande och förde i egenskap af tjänstgörande generaladjutant befälet öfver de i och omkring staden för tillfället samlade trupperna. Ej utan anledning ville man i denna omständighet se bevis därpå, att våldsamma åtgärder vore från vederbörandes sida att befara, och de utlåtanden, den frispråkige Armfelt vid denna tid skall hafva fällt, syntes nog äfven ägnade att i rikt mått gifva stöd för ett dylikt antagande. Riksdagen aflopp emellertid lugnt och fredligt. Konungen erhöll frivilligt hvad han begärde, våldet hade icke någon anledning att ingripa. I stället fick Armfelt under riksdagen å konungens vägnar och som hans ställföreträdare hålla taffel, till hvilken talrika riksdagsmän inbjödos och hvarvid värden genom sitt självsvåldiga uppförande, sitt stötande högmod och sina hänsynslösa uttalanden lyckades ytterligare uppdrifva den förbittring, som särskildt bland hans egna ståndsbröder redan dessförinnan i så hög grad var mot honom rådande.

Katastrofen den 16 mars skulle emellertid genom sina verkningar inom kort störta den öfvermodige gunstlingen från den svindlande höjd, hvartill en konungs ynnest så hastigt upplyftat honom. Detta lyckans bortskämda söndagsbarn, hvars lif under de sista åren varit snart sagdt som en enda lysande fest, endast då och då upplifvadt af krigiska bardalekar samt af det politiska intrigspelets och maktutöfningens njutningar, skulle omsider under förföljelser, landsflykt och bittra försakelser lära känna lifvets allvarliga sidor och sålunda småningom mogna till en verklig man, en man som väl alltid skulle bibehålla åtskilligt af ungdomens öfverdåd och lättsinne, men som genom sitt mod och sin ståndaktighet i motgångens dagar, sin ridderliga hängifvenhet för sin döde konungs minne och statskonst, sina krigiska talanger,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sin statsmannabegåfning och sin administrativa duglighet skulle vinna sin samtids aktning och erkännande samt äfven, åtmistone å det sista området af sin verksamhet, göra sig i hög grad förtjänt af eftervärldens tacksamhet.

Förgäfves hade den döende Gustaf III sökt förebygga detta fall. Genom en i sista stund tillagd kodicill till sitt testamente hade han nämligen åt den i följd af hans sjukdom tillförordnade regeringen, hvaraf Armfelt var ledamot, uppdragit att under den unge Gustaf Adolfs minderårighet alltjämt fortfarande utöfva riksstyrelsen. På grund emellertid af den i testamentet till regent under samma tidrymd förut utsedde hertig Carls häftiga föreställningar, och då sagda kodicill befanns vara illa affattad samt gifva anledning till olika tydningar, träffades emellertid nästan omedelbart utan motstånd från Armfelts sida den öfverenskommelsen, att densamma skulle helt och hållet lemnas å sido, mot det att hertigen skriftligen förband sig att bibehålla den förra regeringens medlemmar som sina rådgifvare, äfvensom att icke fatta något beslut af vigt, innan han inhämtat deras mening. Det skulle dock snart visa sig, hur ringa garanti denna furstliga försäkran innebar.

Förutom plats i regeringen hade Gustaf jämväl på dödsbädden förlänat sin favorit ytterligare en betydande post, i det han kallat honom till öfverståthållare i Stockholm, en befattning som Armfelt alltsedan Carl Sparres död ifrigt skall hafva eftertraktat. Hans första ämbetsåtgärd som sådan blef att på hertig Carls enträgna uppmaningar söka lugna hufvudstadens i anledning af det kungliga dödsfallet upprörda befolkning, som gentemot den nya regenten syntes intaga en föga vänlig hållning. Gustafs förtrognaste väns uppträdande bland den oroliga menigheten utöfvade genast en lugnande verkan. Hälsad af talrika bevis på sympati och deltagande begaf han sig nu till stadens rådhus, där han i ett rörande och kraftfullt tal manade till frid och endräkt samt därefter af borgerskapet mottog dess trohetsed.

Till den nye öfverståthållarens närmaste åligganden hörde äfven öfvervakandet af konungamördarnes bestraffning. Armfelt bevistade också flera gånger förhören med de anklagade och besökte dem äfven i deras fängelser. Trots den stora afsky, deras dåd måste ingifva honom, synes han dock gentemot dem, själfva Anckarström icke undantagen, hafva visat en humanitet, som i allo hedrar honom. Men den väl långt drifna mildhet, hvarmed de

inom kort, sedan hertig Carl kommit under inflytande af med dem till stor del liktänkande män, begynte behandlas, väckte däremot hans lifliga förtrytelse. Såväl med anledning häraf som ock af andra orsaker uppstod snart ett ytterligt spändt förhållande emellan honom och en af hans underordnade, polismästaren Liljensparre, som härvidlag med mycken benägenhet gick regentens och hans förtrognas ärenden och i hemlighet från högsta ort mottog befallningar, hvilka stredo mot förut lämnade officiella föreskrifter och hvilkas verkställande af den sin mördade konungs minne svärmiskt hängifne Armfelt sågs med allt annat än blida ögon.

Den enighet, som till en början synes ägt rum emellan regenten och hans gustavianskt sinnade rådgifvare, hade sålunda rätt snart försvunnit. Hertig Carl, svag och osjälfständig, behärskades inom kort fullständigt af män, som voro svurna motståndare till Gustaf III:s statskonst, och lade i dagen en tydlig afsikt att leda Sveriges öden in på nya banor. För dessa af den stora revolutionens idéer i viss mån besjälade statsmän blef det helt naturligt af vikt att från makten aflägsna den forne konungens vänner, och särskildt dem bland dessa, hvilka kunde befaras kraftigt vilja motsätta sig den nya kursens genomförande. Af alla syntes dem dock förvisso Armfelt på grund af sitt intima förhållande till den unge konungen, sin stora popularitet, sin djärfva tilltagsenhet och sin egenskap af det gustavianska partiets själfskrifne chef farligast och därför främst böra bort. Hans fall blef under dylika omständigheter endast en tidsfråga.

Seende sig småningom beröfvad allt egentligt inflytande, därtill utsatt för upprepade trakasserier och förödmjukelser, kunde Armfelt å sin sida ej heller undgå att snart nog finna ställningen allt annat än angenäm. Som han länge varit betänkt att för vårdande af sin starkt angripna hälsa besöka en utländsk badort, syntes honom nu tillfället härför synnerligen lämpligt. Han erhöll också utan svårighet en begärd tjänstledighet på 4 månader och afreste i juli 1792 från fäderneslandet, föga anande, att det skulle dröja nära 9 år, innan han skulle få återse detsamma.

Öfvertygad om att hans störtande från makten var oåterkalleligen beslutadt, hade han emellertid begynt se sig om efter en lämplig reträttplats. En sådan ansåg han sig också snart hafva funnit i den lediga generalguvernörsbefattningen i Pommern, hvadan han lät vederbörande förstå, att han mot densamma önskade utbyta sitt öfverståthållarskap. Man skyndade med

mycken ifver att taga fasta på hans sålunda uttryckta önskan att lämna sin nuvarande ställning men utnämnde honom icke till generalguvernör, som han begärt, utan i stället till svensk minister i Italien, en syssla af ringa betydenhet och som föga syntes anstå en man, som beklädt så höga förtroendeposter i sitt fädernesland. Man var tydligen angelägen att få honom aflägsnad så långt som möjligt. Den nya befattningen förenades för öfrigt med betydande löneförmåner, och Armfelt, ehuru bittert kännande den förödmjukelse, som härmed tillfogats honom, ansåg sig ej böra tillbakavisa det gjorda anbudet. Han anhöll emellertid om förlängd tjänstledighet, och det var sålunda först i början af år 1793, som han beträdde Italiens jord.

Efter längre eller kortare besök i Venedig, Rom, Florens och Genua anlände han omsider i slutet af oktober till Neapel, där han som minister ämnade taga sin bostad. Hans vistelse därstädes skulle likvisst komma att blifva af ganska kort varaktighet.

Misstänksamt hade den svenska regeringen följt hvarje Armfelts steg, alltsedan denne anträdt sin färd till utlandet. Att den stolte, maktlystne, dådkraftige mannen ej godvilligt skulle finna sig i sitt öde utan fasthellre uppbjuda alla medel för att söka återvinna sin förlorade ställning och tillika hämnas på dem, som störtat honom, befarades nog ej utan skäl från vederbörandes sida. Uppfylld, som han för visso var, af oro och förbittring öfver de nya styrelsegrundsatser, som på sista tiden begynt göra sig gällande i Sveriges politik, liksom ock af hat och förakt mot de män, som nu ledde dess öden och som af honom betraktades nära nog som jakobiner, bäfvande på grund häraf för sitt fosterlands öde och för den unge, af honom med entusiastisk tillgifvenhet omfattade konungens säkerhet, ja lif, djupt kränkt tillika såväl i sin stolthet som i sina grundsatser och van att i tal som skrift utan alla hänsyn eller förbehåll på ett lifligt, kraftfullt, ofta blodigt gisslande språk gifva ett omedelbart uttryck åt de känslor, som rörde sig i hans själ, hade han också ganska snart lämnat sina mäktiga motståndare, som härvidlag hvarken skytt att kränka brefhemligheten, ej heller att utsätta sitt offer för det mest närgångna spioneri, talrika bevis på sin mot dem i högsta grad fientliga sinnesstämning. Men icke nog härmed. I bref till närmare vänner och meningsfränder, främst bland dem hoffröken Malin Rudenschöld och sekreteraren Albert Ehrenström, hade han, ej nöjande sig med att häftigt beklaga, hånfullt förlöjliga och med hänsynslös skärpa klandra de nu rådande förhållandena,

snart nog öfvergått till att äfven framställa åtskilliga förslag till desammas afhjälpande. Än var det sålunda åter fråga om att uppbåda de trogna dalkarlarne till den hotade konungamaktens försvar, än skulle hertig Carl genom en större penningsumma vinnas på gustavianernas sida, än en riksdag utlysas i Falun för genomdrifvande af den önskade förändringen i rikets styrelsepersonal, än den unge konungen öfvertalas att fly till Petersburg och ställa sig under kejsarinnan Katarinas beskydd. Kring denna furstinna synes Armfelt i allmänhet hafva koncentrerat sina förhoppningar vid uppgörandet af sina planer. Gustaf III:s fränka och bundsförvant borde ju också hafva intresse af att beskydda såväl hans son som hans verk gentemot de med det republikanska Frankrike sympatiserande män, som nu styrde Sverige. I förlitande härpå hade han därför äfven utarbetat ett förslag, som han själf gifvit namnet »revolutionsplan», enligt hvilket kejsarinnan borde förmås att verksamt taga sig an de svenska angelägenheterna och »vänligt men i ganska befallande ton» fordra den nuvarande regeringens aflägsnande samt dess ersättande med en konselj af rena gustavianer, omgifvande den unge konungen. »En liten rysk flotta vid höjden af Stockholm» borde härjämte gifva ökad styrka åt dessa hennes yrkanden. Men Armfelt inskränkte sig icke denna gång till att endast för sina liktänkande vänner framlägga ifrågavarande nya uppslag. Han gick längre och vände sig direkt därmed till kejsarinnan, helt visst därvid föga besinnande de faror, hvarför han genom en dylik af honom sålunda påkallad främmande inblandning i Sveriges inre angelägenheter kunde utsätta sitt fosterland. Liksom sina vänner, de franska emigranterna, fann han det säkerligen fullt berättigadt att gentemot en regering, som för hans uppjagade inbillning framträdde som revolutionärt omstörtande, anropa utlandets hjälp, och full af beundran för den stora Katarina smickrade han sig äfven med den förhoppningen, att hon ej skulle missbruka sitt sålunda vunna insteg. Hur föga välbetänkt och af omständigheterna äfven föga påkalladt han än vid uppgörandet af såväl denna som sina öfriga planer förfarit och hur, om än också icke klart medvetet, opatriotiskt han särskildt i sistnämnda fall otvifvelaktigt handlat, röja dock det i allmänhet obestämda och sväfvande i hans förslag liksom ock den ringa ihärdighet, han ägnade åt deras fullföljande, den hastighet, hvarmed han åter öfvergaf dem, tydligt nog, att, om några stämplingar från hans sida mot Sveriges regering verkligen bedrifvits, de varit af ett tämligen lösligt och på det hela ofarligt slag. Nu-

mera torde det väl ock kunna anses ådagalagdt, att någon sammansvärjning under Armfelts ledning härvidlag aldrig ägt rum, att i själfva verket hela den s. k. konspirationen inskränkt sig till en mängd föga öfvervägda och föga utförbara flyktiga hugskott och dristiga uppslag, alster af Armfelts sällsynt lifliga inbillningskraft och djupt upprörda sinnesstämning, förslag, som efter att den ena dagen med stor ifver hafva förfäktats skulle den andra förgätas utan att hafva föranledt några egentliga verkställighetsåtgärder. Men i den ängsligt misstänksamma, lättskrämda dåtida svenska regeringens ögon togo desamma förfärande dimensioner och ansågos bevisa tillvaron af en farlig komplott mot såväl regentens lif som rikets nu gällande författning.

På grund af de sålunda gjorda upptäckterna i Armfelts brefväxling blefvo också Ehrenström och fröken Rudenschöld jämte ännu några personer i slutet af år 1793 häktade såsom misstänkta för delaktighet i en sammansvärjning i högförrädiskt syfte. Först i slutet af januari 1794 nådde denna underrättelse Armfelt. Ungefär samtidigt erfor han, att ett svenskt örlogsskepp var på väg till Neapel, och att dess chef erhållit order att arrestera honom såsom delaktig i nämnda förbrytelse. Själf ej medveten om någon skuld i detta afseende, såg han häri blott ett anslag från sina fienders sida att helt och hållet bereda hans undergång, men fann dock nödvändigheten att skyndsamt sätta sin person i säkerhet. I drottning Carolina af Neapel hade han emellertid tidigt lyckats förvärfva en mäktig beskyddarinna, hvars hjälp nu kom honom synnerligen väl till pass. Tack vare hennes inflytande blef svenska regeringens begäran om Armfelts utlämnande afslagen, och hon skaffade denne tills vidare i ett aflägset bergslott en fristad, där han kunde vara skyddad mot sina fienders försök att med våld bemäktiga sig hans person. Först sedan det svenska fartyget afseglat, återvände Armfelt till Neapel, där han erhöll ett glänsande mottagande. Likväl ansåg han sig ej länge där lämpligen kunna förblifva. Den 16 mars anträdde han därför under lånadt namn och iakttagande af den största försiktighet färden mot norden, där han i Ryssland hoppades vinna en hedrande verksamhet.

Dessa hans förhoppningar blefvo snart besvikna. Kejsarinnan undandrog honom väl icke sitt beskydd men, angelägen som hon nu var att för Europa ådagalägga, att hon var fullkomligt främmande för de anslag, för hvilka Armfelt anklagades, kunde hon icke uppenbart visa denne sin bevågenhet. Hon fann

[illegible]

det därför med sina syften bäst öfverensstämmande, att han tills vidare lefde så tillbakadraget som möjligt, och anvisade honom som uppehållsort den aflägsna och tämligen obetydliga landsortsstaden Kaluga. Hit begaf sig sålunda Armfelt och hade ett halft år senare den trösten att där mottaga sin hustru och sina barn. Ytterligare trenne år tillbragte han nu här, ägnande sig hufvudsakligen åt sin familj, särskildt sin dotters uppfostran, samt åt trägna studier men tillika tagande del i det sällskapslif, staden och orten kunde erbjuda.

Under tiden hade i Sverige offentlig stämning utfärdats å Armfelt att inställa sig inför Svea hofrätt och därjämte ett pris af 3,000 rdr specie blifvit satt på hans hufvud. Rannsakningen angående den s. k. Armfeltska konspirationen fortgick sedan utan hans hörande och slöt därmed, att han 1794 dömdes att mista lif, ära och gods. Han förklarades härjämte fridlös inom Sveriges landamären och hans namn skulle å skampålen uppspikas.

Vistelsen i Kaluga blef honom emellertid år efter år mer och mer outhärdlig. Sedan Gustaf IV Adolf omsider som fullmyndig konung intagit sin faders tron, syntes det börja ljusna äfven för den stackars förviste, och han greps af det ingalunda oberättigade hoppet, att befrielsens och upprättelsens timma nu ändtligen för honom skulle slå. Hans trofasta, hängifna maka begaf sig också till Sverige för att verka härför. Den unge konungen visade sig dock ingalunda benägen att uppfylla alla Armfelts stolta anspråk. Tills vidare fick denne alltså nöja sig med, att den i sammanhang med högmålsprocessen gifna befallningen om hans efterspanande återkallades och att han i september 1797 erhöll tillstånd att vistas hvar han ville utom Sveriges gränser. Af kejsar Paul lyckades han därefter, ehuru icke utan svårighet, utverka sig medgifvande att lämna Kaluga och kunde sålunda fritt vid utländska kurorter söka bot för sin hårdt angripna hälsa och bland den lysande societeten i Europas främsta hufvudstäder ersättning för den nödtvungna tillbakadragenhet, han så länge måst iakttaga. Ehuru motgångar och sjuklighet numera dämpat hans glada lefnadsmod, ehuru han äfven synbarligen i ej ringa mån åldrats, var han dock alltjämt samma intagande världsman och rönte, omgifven som han nu äfven var af den politiska martyrglorians skimmer, samma framgångar som förr, hvar helst han visade sig.

Den varmt efterlängtade upprättelsen sysselsatte likvisst under tiden mer än allt annat hans lifliga själ. Den kom ock omsider men endast småningom steg för steg. Början gjordes därmed,

att i februari 1799 hans namn blef borttaget från skampålen. Sedan hans maka kort därefter af konungen utsetts till hofmästarinna för den väntade tronarfvingen, blef i anledning af dennes födelse i slutet af samma år Armfelt äfven delaktig af de kungliga ynnestbevisen. Sålunda erhöll han nu af »gunst och nåd» förskoning från det honom ådömda straffet och »återställdes till namn, adligt stånd och heder». Slutligen i september följande år tillstaddes honom på hans makas förbön och »för att se sin moder och sina barn till godo» att åter vistas i riket.

Den förödmjukande form, hvari detta tillstånd meddelades, grämde Armfelt bittert. Först våren 1801 begagnade han sig också däraf, då han till en början begaf sig till Finland för att än en gång, den sista, se sin åldriga moder. Därifrån for han till Stockholm, där han fann allt mycket förändradt. Vid det fordom så lysande och glada hofvet härskade stelhet och ledsnad, och Gustaf III:s son, påverkad af mot Armfelt fientliga inflytelser, visade sig kall och förbehållsam mot sin fars trofaste vän. Denne insåg också snart, att han icke passade i den nya omgifningen; och efter föga mer än en månads vistelse i hemlandet lämnade han det åter. Konungen, som ej ansåg sig hafva bruk för Armfelt i Sverige, hade emellertid gifvit honom förhoppningar om en diplomatisk anställning i utlandet. Dessa uppfylldes äfven, då han 1802 utsågs till envoyé i Wien.

Så var han då åter anställd i svensk tjänst, men obetydligheten af de göromål, som voro med denna hans nya befattning förenade, tillfredsställde föga hans verksamma själ. Desto mera njöt han i stället af det angenäma sällskapslif Wien erbjöd och intog här som alltid till följd af sina personliga egenskaper en synnerligen bemärkt och gynnad ställning. Men fastän nu vorden diplomat synes han icke på samma gång hafva förvärfvat förmågan att iakttaga nödig diplomatisk försiktighet.

De österrikiska ledande statsmännen, hvilka han ständigt fann klenmodigt falla undan för den fruktansvärde franske herskarens maktspråk, blefvo snart nog föremål för hans harmsna utgjutelser oeh bittra sarkasmer, och dessa vunno helt naturligt ökad styrka, sedan Bonaparte genom hertigens af Enghien gripande och afrättning på det våldsammaste kränkt hela det monarkiska Europa och ännu drypande af detta oskyldiga blod låtit utropa sig till kejsare. Liksom sin konung intogs härvid Armfelt af den djupaste förbittring mot den redan dessförinnan förhatlige »korsikanen» och inför själfva kejsar Frans förde han nu

ett så otygladt språk mot dennes franskvänlige rådgifvare, att österrikiska regeringen fann sig föranlåten uttala sitt missnöje öfver hans uppförande samt någon tid därefter äfven begära hans återkallande. Innan officiell framställning härom ännu skett, anhöll han emellertid själf om sitt entledigande, hvilket äfven af konungen beviljades och detta under uttryck af dennes synnerliga bevågenhet.

Under Gustaf IV Adolfs uppehåll i södra Tyskland 1803 och 1804 hade nämligen Armfelt, som på konungens framställda önskan infunnit sig för att göra monarken sin uppvaktning, lyckats vinna dennes stora vänskap och förtroende och på grund häraf mera än 4 månader kvarhållits i hans närhet. Det gemensamma hatet mot Napoleon förenade dem snart ytterligare. Då konungen kort därefter begynte intaga en mer och mer fientlig hållning mot den mäktige mannen, var det därför också självklart, att han för den förestående kampen skulle taga Armfelts tjänster i anspråk. Denne förordnades sålunda nu att under generalguvernören vara högste militärbefälhafvare i Pommern, en befattning, som äfven syntes böra blifva af en viss betydelse, sedan det länge planerade kriget omsider i slutet af 1805 utbrutit. Men Gustaf IV Adolfs hufvudlösa ledning af krigsrörelserna tjänade endast att ådraga desamma ringaktning och åtlöje. Sedan konungen emellertid i september 1806 återvändt till Sverige, och fransmännen efter att vid Jena hafva slagit den preussiska krigsmakten och vid Pultusk den ryska, började vända en del af sina krafter mot det hittills föga beaktade Sverige, blef det allvar i leken. Stralsund inneslöts af en öfverlägsen fransk styrka i början af 1807 men försvarades tappert af Armfelt och generalguvernören H. H. v. Essen. Sedan förstärkningar omsider i mars ankommit, lyckades Armfelt, ehuru med svårighet, förmå Essen till en gemensamt företagen offensiv rörelse mot den numera försvagade franska styrkan. Den kröntes med fullständig framgång, och fransmännen fördrefvos ur Pommern. För den förtjänst Armfelt vid detta företag inlagt belönades han med generalsvärdigheten. Fienden återkom emellertid snart i förstärkt antal och efter ett kraftigt motstånd, hvarvid Armfelt själf blef sårad, måste han vika för öfvermakten. Harmsen öfver att härvidlag ej hafva blifvit behörigt understödd, missmodig och sjuk nedlade han i maj 1807 sitt befäl.

Vintern 1807—1808 tillbragte han i Stockholm i stilla tillbakadragenhet. Då emellertid Ryssland och Danmark i början

af sistnämnda år på en gång angrepo Sverige, fann man sig ej längre kunna undvara den hjältemodige krigarens svärd. Konungen erbjöd honom till en början öfverbefälet i Finland. Klart inseende ansvaret och vådorna af detta värf begärde han betänketid. Inom kort ändrade dock monarken mening, och Armfelt fick i stället befälet öfver den s. k. västra arméen, som skulle operera mot och så snart som möjligt eröfra Norge. Han ryckte äfven in i detta land och lyckades nästan omedelbart genom ett raskt anfall bemäktiga sig förskansningen vid Lier, ett af Kongsvingers fästnings utanverk. Hans nästan fullständiga brist på artilleri hindrade honom emellertid att mot sagda fästning fullfölja sin framgång. Densamma åtföljdes äfven snart af betydande motgångar för hans underbefälhafvare. Härens bristfälliga utrustning och konungens egensinniga, okloka inblandning i ledningen, som störande inverkade på krigsrörelserna, bidrogo härjämte i hög grad att försvåra allt vidare framträngande. I slutet af maj fann Gustaf emellertid för godt besluta, att hufvudanfallet hädanefter borde riktas mot Seland, hvadan Armfelt erhöll befallning att inställa inryckandet i Norge och i stället intaga en säker defensiv ställning. Den 15 därpå följande augusti skildes han alldeles från befälet och ålades att begifva sig till sin egendom för att där afvakta konungens befallningar.

Han befann sig nu i uppenbar onåd, orsakad dels däraf, att han ej enligt Gustaf Adolfs tillkännagifna önskan förmått eröfra Norge, dels af den hänsynslösa frispråkighet, hvarmed han sin vana trogen i ymnigt mått gifvit luft åt sin förtrytelse öfver krigets högsta ledning. Han slog sig nu ned på Nynäs i Södertörn, följande därifrån under den närmaste tiden med alltjämt vaket intresse världshändelsernas gång, för visso djupt bekymrad för sitt fosterlands öde men ingalunda modlös utan ifrigt sysselsatt med planer för dess räddning. Sålunda uppgjorde han nu ett förslag att med bistånd af en engelsk flotta genom öfverrumpling intaga Petersburg, där sedan en fördelaktig fred med lätthet borde kunna vinnas. Förslaget föranledde emellertid icke någon åtgärd.

Kringhvärfdt af fiender och enväldigt behärskadt af en själfrådig, halsstarrig, halft vanvettig konung, som efter att hafva kastat stridshandsken mot Europas väldigaste härskare förlamade hvarje försök till försvar mot den fruktansvärda öfvermakten genom sin hufvudlösa ledning, befann sig Sverige vid denna tid i ett hart när förtvifladt läge. För hvarje klarsynt patriot blef det under sådana förhållanden dag för dag alltmer uppenbart, att en verklig räddning

endast kunde vinnas genom den förryckte monarkens skiljande från regeringen. Äfven Gustaf III:s närmaste vän, som lofvat sin döende herre att troget tjäna, att aldrig öfvergifva hans son, måste om ock med stor motvilja nu göra sitt val mellan konung och fosterland, måste för att bevara det senare från undergång besluta sig för att låta den förre falla. Men han gick än längre, ända därhän att åtaga sig den främsta rollen vid den härför nödvändiga statshvälfningen.

Några unga män, de flesta officerare, hade, eldade af fosterländsk harm och offervillighet, beslutit att under en af konungens dagliga resor mellan Stockholm och Haga med våld söka bemäktiga sig hans person, skyndsamt föra honom till Vaxholms fästning samt därefter genomdrifva hans afsättning. Det ansågs emellertid nödvändigt, att ett af arméen kändt namn sattes i spetsen för företaget och därigenom betryggade dess framgång. Anförarskapet erbjöds i följd häraf åt Armfelt, som äfven förklarade sig villig att åtaga sig det farliga uppdraget. Å utsatt dag den 8 februari 1809 begaf han sig också till Stockholm men hade under resan det missödet, att hans släde stjälpte och att han illa slog hufvudet mot en trädstam. Utan att häraf låta afskräcka sig förband han emellertid sin blodiga panna och fortsatte färden men möttes snart af en af de sammansvurne till häst, som försiktigt närmade sig hans släde, och tillhviskade honom att skyndsamt vända, emedan företaget inställts.

I afgörandets stund hade nämligen modet svikit de unga konspiratörerna, och för en tid syntes det nu ej mer vara fråga om några våldsamma steg mot konungens person. Måhända var ej heller tiden för en revolution ännu mogen. Att emellertid något snart måste göras för att söka hejda monarken i hans landsfördärfliga framfart, kunde ej undgå mera upplysta medborgares uppmärksamhet. Också se vi kort därefter Armfelt deltaga i en sammankomst af äldre ämbetsmän samt därvid jämväl frambära ett förslag i sådant syfte. Enligt detsamma borde cheferna för hufvudstadens centrala ämbetsverk gemensamt göra konungen kraftiga föreställningar och, om dessa lämnades utan afseende, samtliga inlämna sina afskedsansökningar. Ett sådant steg vore efter hans uppfattning konstitutionellt, lagligt, vördnadsfullt och borde hafva åsyftad verkan. Hans förslag blef visserligen ej motsagdt men ledde ej heller till något beslutsfattande.

Sedan statshvälfningen omsider utan Armfelts biträde ägt rum, dröjde det icke länge, innan äfven hans medverkan togs i anspråk af den nya regeringen. Han blef sålunda ånyo chef för västra arméen. I denna egenskap fick han emellertid näppeligen befatta sig med några krigsrörelser men så mycket mera med politiska underhandlingar. Att i en förening med Norge söka en ersättning för Finlands förlust och att vinna detta mål genom den i Norge ytterst populäre prins Kristian August af Augustenburgs val till svensk tronföljare, var en af den nya svenska politikens ledande tankar. Det gällde nu för Armfelt att arbeta för dess förverkligande, och han synes äfven till en början med mycken ifver hafva ägnat sig åt detta värf samt skyndat att inleda förbindelser med prinsen. Då emellertid denne jämväl var befälhafvare för norska hären, gällde det först och främst under nu rådande brydsamma politiska förhållanden att med klokt framhållande af ifrågavarande lysande utsikter söka förmå honom att så vidt möjligt afhålla sig från alla angrepp mot Sverige. I detta afseende kröntes också underhandlingarne med fullständig framgång. Den redan vid Armfelts öfvertagande af befälet faktiskt bestående vapenhvilan förblef orubbad.

För en tid hade sålunda Armfelt, gustavianen par préférence, synts svika sina legitimistiska traditioner och, mäktigt påverkad af det bekymmersamma politiska läget samt i förhoppning att sålunda varaktigt befästa Sveriges framtida trygghet, förenat sig med dem, som efter Carl XIII:s död önskade öfverflytta kronan på en ny dynasti. Det dröjde dock icke länge, innan de gustavianska sympatierna åter vunno herraväldet i hans rörliga sinne, och då vid 1809 års riksdag ett icke obetydligt parti visade benägenhet att till tronföljare utse den afsatte konungens son, trädde han snart i förbindelse med detsamma. Såväl på grund häraf som af mera personliga skäl begynte från denna tid förhållandet mellan Armfelt och de s. k. 1809 års män, särskildt Georg Adlersparre, att blifva mer och mer fientligt. Å ömse sidor började man snart starkt misstänka hvarandra för allehanda intriger och våldsamma anslag. Befälet öfver västra arméen, som Armfelt, vid tronskiftet upphöjd till en af rikets herrar äfvensom till president i krigskollegium, vid mottagandet af sistnämnda ämbete förbehållit sig att härjämte bibehålla, gjorde honom under sådana förhållanden till en synnerligt farlig man i motståndarnes ögon. Att beröfva honom detsamma, blef därför nu deras mål. Genom oförsiktighet i tal och uppförande gaf han dem äfven vapen i

händerna, och det blef dem sålunda icke svårt att hos konungen och hans rådgifvare göra honom misstänkt för gustavianska och kontrarevolutionära stämplingar. Deras bemödanden kröntes snart med fullständig framgång. I början af september 1809 blef Armfelt skild från sitt befäl. I sin lifliga förtrytelse begärde han nu afsked jämväl från sina öfriga befattningar men förmåddes dock af den gamle konungen att ännu någon tid kvarstå i desamma. Men den förföljelse, för hvilken han sålunda fallit offer, bidrog helt naturligt att ytterligare vidga klyftan emellan honom och hans vedersakare, att allt närmare förbinda honom med det gustavianska partiet och att sålunda än mer blottställa honom för de nu maktägandes ovilja och förföljelser.

Emellertid hade prinsen af Augustenburg blifvit korad till svensk tronföljare. Då denna furste var ogift, trodde sig gustavianerna ännu icke behöfva uppgifva alla sina förhoppningar. Det syntes dem icke osannolikt, att han skulle kunna förmås att genom adoption af den unge prins Gustaf åt det gamla konungahuset bevara Sveriges krona. Armfelt gjorde sig särskildt till tolk för denna förväntan och tillsände den nyvalde kronprinsen en anonym skrifvelse, i hvilken han varmt besvor honom att genom ett dylikt steg »för sekler befästa Sveriges sällhet och lugn». Carl Augusts kort därpå timade död afklippte plötsligt alla planer i denna riktning. Valet af en af revolutionens söner, en af den förhatlige Napoleons marskalkar till hans efterträdare kunde ej annat än djupt uppröra Armfelts legitimistiska känslor, och han skyndade att ånyo begära sitt entledigande ur Sveriges tjänst, hvilket äfven den 11 oktober 1810 beviljades.

Det var nu Armfelts mening att blifva finsk undersåte. Endast som sådan kunde han också fortfarande besitta det i Finland belägna, efter faderns död honom tillfallna fideikommisset Åminne, och förhållandena i Sverige syntes honom numera outhärdliga. Han ingaf alltså till ryske kejsaren en ansökan i sagda syfte, hvilken på det mest smickrande sätt bifölls. Öfverflyttningen till Finland uppsköts likväl till våren 1811. Under vintern förblef Armfelt i Sverige. Han erhöll sålunda tillfälle att göra bekantskap med kronprins Carl Johan, hvilken från första stund helt och hållet intog honom och som själf gärna synes hafva underhållit sig med den spirituelle gustavianen, ja fattat ett visst tycke för honom. Fruktan för Armfelts växande ynnest, som syntes kunna innebära en fara för 1809 års verk, dref nu dettas upphofsmän att med all makt söka blifva honom kvitt.

Af hans allmänt kända gustavianska sympatier såväl som af den hänsynslösa öppenhet, hvarmed han i tal och skrift så häftigt och ihärdigt angripit det nya statsskicket och dess ledande män, begagnade man sig nu för att för den af naturen misstänksamme Carl Johan framställa honom som en för kronprinsen och hans dynasti farlig person. Sedan man äfven lyckats öfverkomma och inför regeringens ögon lägga en kort efter Carl Augusts död af annan man författad men af Armfelt öfversedd och egenhändigt rättad politisk uppsats, hvari önskningar om den gamla dynastiens återkallande oförtäckt uttalades och jämväl möjligheten af ett inbördes krig antyddes, ansågs omsider måttet rågadt, och nu bröt stormen lös. Kronprinsen, som under konungens sjukdom var regent, befallde Armfelt att genast lämna riket. Befallningen, såsom enskildt gifven, ägde i själfva verket ingen laglig giltighet, och den stolte, oförfärade mannen var till en början besluten att trotsa densamma. Hänsyn till hans familj förmådde honom dock att gifva efter. Sedan han hos ryske ministern aflagt trohetsed till kejsar Alexander, lämnade han med bitterhet i hjärtat sitt gamla fädernesland den 1 april 1811.

I Finland blef han med mycken utmärkelse mottagen. Stora förhoppningar fästes genast vid honom såsom den där syntes mer än någon annan ägnad att hos Finlands nye suverän bevaka och befrämja dess intressen. Det dröjde också ej heller länge, innan han erhöll kallelse att inställa sig hos kejsar Alexander, som genast lifligt anslogs af hans snillrika, fängslande personlighet, på samma gång Armfelt själf greps af beundran för sin ädle, upplyste härskare. Att ett samarbete dem emellan under sådana förhållanden skulle blifva både lätt och angenämt, kan ej väcka undran. »Ett himmelrike» har han också själf kallat detsamma. I sin egenskap af ordförande i den nu i Petersburg inrättade kommittén för finska ärenden blef han från denna tid kejsarens främste rådgifvare i hithörande frågor, hans främste medhjälpare i arbetet såväl för tryggandet af Finlands självständighet som för dess andliga och materiella förkofran. Hans hastigt tillväxande, till en tid synnerligen stora inflytande hos Alexander inskränkte sig emellertid icke härtill. I såväl Rysslands inre styrelse som i den stora europeiska politiken tog han äfven en betydelsefull del, och alltjämt samme obeveklige motståndare till Napoleon och hans maktlystna sträfvanden som fordom, gjorde han allt för att stärka Rysslands själfhärskare i dennes nu framträdande benägenhet att skaka af det förhatliga franska oket.

Han författade i detta syfte en vidlyftig »mémoire politique et militaire», hvari han jämväl utkastade planen för ett blifvande fälttåg, därvid i hufvudsak tillstyrkande samma defensiva stridssätt, som ej långt därefter skulle medföra så märkliga framgångar och för alltid göra slut på det napoleonska världsherraväldet. I öfverensstämmelse härmed verkade han äfven kraftigt för ett närmande emellan Sverige och Ryssland och för tillkomsten af den förbundstraktat, som 1812 afslöts emellan dessa båda stater och som tillförsäkrade hans gamla fädernesland besittningen af Norge. Sedan brytningen med Frankrike omsider ägt rum, följde han äfven sin monark i striden och tog som en af dennes talrika militära rådgifvare del i fälttågets tidigare skede. Hans ställning vid arméen syntes honom dock i längden föga behaglig, hvartill äfven kom att han kände sig långt ifrån tillfredsställd med det sätt, hvarpå kriget från rysk sida fördes. Med kejsarens tillstånd återvände han därför till Petersburg och till ledningen af de finska angelägenheterna. Han var emellertid sedermera närvarande vid det bekanta mötet i Åbo och tjänstgjorde äfven under en del af åren 1812 och 1813 som t. f. generalguvernör i Finland. Som ett vedermäle af kejsarens fortfarande bevågenhet erhöll han förstnämnda år finsk greflig värdighet.

I november 1813 angreps Armfelt af den sjukdom, som efter 9 månaders plågor skulle göra ett slut på hans växlingsrika lif. Ännu i det sista förblef han trots sina lidanden liflig och verksam, alltjämt med vaket intresse omfattande såväl de finska som de allmän-europeiska angelägenheterna, särskildt striden mot den alltid lika lidelsefullt hatade korsikanen, hvars efterlängtade fall han också till sist fick skåda. Sålunda nåddes han af döden i sin villa i Tsarskoe-Selo den 19 augusti 1814 efter att endast hafva hunnit en ålder af något öfver 57 år.

Få framstående män från detta på märkliga personligheter så rika tidehvarf hafva väl blifvit till den grad olika bedömda som Gustaf Mauritz Armfelt. Å ena sidan högeligen prisad och lifligt beundrad både som snillrik statsman, ridderlig hjälte och den älskvärdaste af människor, har han å den andra blifvit frånkänd snart sagdt alla högre och ädlare egenskaper och framställd som en utan förtjänst framdragen öfvermodig och själfsvåldig favorit, som en äregirig, egennyttig och opålitlig ränksmidare, som den lättsinnigaste, öfverdådigaste och mest slösaktige af sin tids rouéer, som en man utan grundsatser, utan allvar och utan

moral. Denna stora skiljaktighet i uppfattningen af Armfelts väsen låter sig dock utan svårighet förklara. Ty detta synes i sanning hafva varit lika skiftande som hans lefnad. Än godhjärtad, förbindlig, tjänstaktig, sprittande glad, lekande kvick och oemotståndligt intagande, än åter lidelsefullt häftig, högdragen, retsam, cynisk, bittert elak, skonlöst sarkastisk; än den trognaste vän, den bästa, den angenämaste kamrat och förman, den ömmaste, mest hängifne son, make och fader, än åter en utpräglad Don Juans-typ, en lättfärdig vällusting, en för sina nöjen allt uppoffrande egoist; än en storslagen statsman, som med skarp, klar och fjärrskådande blick omfattar den politiska horisonten, än åter en äfventyrlig förslagsmakare, en lättsinnig intrigör, som tanklöst leker med sitt och sina vänners lif liksom ock med sitt fosterlands välfärd, har han otvifvelaktigt i ovanligt hög grad varit en de skarpa motsatsernas man. Men i trots af dessa täta förändringar, dessa tallösa växlingar i hans sinnesriktning och handlingssätt, hvilka i hög grad försvåra ett rätt bedömande af hans karaktär, återfinner man dock hos honom vissa bestämda drag, vissa i det hela orubbliga egenskaper. Troheten mot Gustaf III och hans minne var honom alltid helig, och den politiska visdom han i denne konungs skola inhämtat förblef under alla skiftande öden hans säkra ledstjärna. Sålunda kvarstod han till sin död som en hängifven och oförfärad kämpe för det af tidens stormar hotade monarkiska samhället, för den »ancien régime», som hans beundrade konung i det sista sträfvat att värna, och som en oblidkelig motståndare till såväl de revolutionära idéerna som till alla dem, hvilka i mera eller mindre män gjorde sig till deras vapendragare. Liksom Gustaf III:s statskonst varit genomgående fosterländsk, förblef också Armfelt trots alla sina förvillelser städse i själ och hjärta varm patriot, om han ock understundom i sin lågande förbittring mot dem, hvilka syntes honom vilja i Sverige ödelägga hans konungs verk, kunde drömma om anlitande af utländsk hjälp till dessa mäns störtande, och om också mot slutet af hans bana denna hans fosterlandskärlek hufvudsakligen kom att omfatta den aflägsna landsdel, där hans vagga stått. Karakteristiska egenskaper för Armfelt förblefvo ock ständigt det eldiga och oförvägna mod, hvarmed han ej blott på slagfältet utan ock i kampen för idéer och politiska syften mötte sina motståndare, den frimodiga öppenhet och skoningslösa skärpa, hvarmed han i tal som skrift aldrig skydde att utan minsta betänklighet eller förbehåll yppa sitt hjärtas mening om såväl personer som till-

dragelser; den lättsinniga bekymmerslöshet och utmanande oförsiktighet, hvarigenom han gång på gång blottställde såväl sig själf som sina vänner för de svåraste faror och olägenheter, den lifliga inbillningskraft och outtömliga uppfinningsrikedom, som utan uppehåll hos honom födde ständigt nya, hvarandra jagande idéer och uppslag; det med brinnande äregirighet och stark maktlystnad men tillika orolig ombytlighet förbundna rastlösa verksamhetsbegär, som städse dref honom att söka intaga en af de främsta platserna i ledningen af de allmänna angelägenheterna; den med blixtrande kvickhet, rik intelligens och det mest odlade umgängesvett parade älskvärdhet, som, när han ville, eröfrade snart sagdt alla, hvilka kommo inom trollkretsen af hans tjusningskraft; och först och sist det manligt käcka, stolt ridderliga, öfverdådigt dristiga sinnelag, som, förenadt med godhjärtad sorglöshet och brusande lefnadsmod mer än något annat bidragit att göra denne Nordens Alkibiades till en af de populäraste gestalterna i tidens historia, till en af de mest glänsande och mest karakteristiska representanterna för det gustavianska tidehvarfvet.

Medan han ännu befann sig på sin lyckas middagshöjd, hade han 1785 ingått äktenskap med hoffröken Hedvig De la Gardie, som sedan under motgångens dagar med osviklig trohet och hängifvenhet stod vid sin makes sida, modigt delande med honom farorna, kraftigt stödjande honom i pröfningarna, kärleksfullt förlåtande honom hans förvillelser. Med henne hade han en dotter och fem söner, af hvilka två dock dogo i späd ålder. En af sönerna blef finsk generallöjtnant och senator, en annan fick som minister-statssekreterare för Finland fullfölja sin faders förnämsta verk.

Tessiniana i Kungl. Preussiska Husarkivet.

Medd. af **Fritz Arnheim.**

Den 22 september (nya stilen) 1744, några få veckor efter sin ankomst till Sverige, underrättade den unga kronprinsessan Lovisa Ulrika sin moder, preussiska änkedrottningen Sophia Dorothea, att hon hade för afsikt att med nästa post tillsända henne ett par skämtsamma småpjeser, hvilka grefve Carl Gustaf Tessin nyligen hade författat, på det att kronprinsessan och hennes svit icke skulle ha det alltför tråkigt under den långvariga resan från Berlin till Drottningholm. »Säkerligen», heter det i hennes bref, »torde de komma att roa min käraste mamma; ty allt hvad som flyter ur hans penna, är ypperligt».

Det var för en ung och liflig kvinna som Lovisa Ulrika för visso ingen frestande uppgift, att sitta hela timmar å rad stilla vid sitt skrifbord för att afskrifva en utaf grefve Tessins »badineries», och det dröjde därföre några dagar till dess hon hade slutfört detta sitt arbete. Småskrattande påminde hon sig då, under det hon jämförde kopian med originalet, ännu en gång den tokroliga domstolsscenen, som den 25 augusti i hennes närvaro hade uppförts på Strömsholms slott. Men plötsligen blef hon fundersam. Gick det väl an att sända kopian till modern, utan att på samma gång upplysa henne om hela situationen och om de i texten befintliga hänsyftningarna till olika lustiga äfventyr, som man under själfva resan hade upplefvat? Nej! Det måste ovillkorligen bifogas förklarande noter, ty annars blefve ju hela pjesen för kära mamma rentaf obegriplig!

Den 28 september afsände svenska kronprinsessan den första, prydligt skrifna kopian till Berlin. »Jag har», yttrar hon samma dag i ett bref till modern, »bifogat anmärkningar, för att min käraste mamma må blifva bättre informerad om allt. Jag vet visserligen icke riktigt, om innehållet kommer att roa Eder lika mycket som det har lyckats att divertera oss. Egentligen borde

man ha sett med egna ögon grefve Tessins allvarliga min samt arrangemangen i rummet, där seansen hölls. Grefve Tessin satt i en stor fåtölj, prinsen [Adolf Fredrik] till höger, jag till vänster. De fyra kvinnliga anklagade sutto på bänken som arma synderskor, och bakom dem stodo tre exekutionsbetjänter: grefve Liewen, Sparre och Taube. Fersen skref upp talet, som hölls af grefve Tessin. Allt detta såg så tokroligt ut, att man omöjligen kunde afhålla sig från att skratta. Det finns några andra pjeser af samma slag kvar och jag vill försöka att afskrifva dem så småningom för att sända en af dem med hvarje post till min käraste mamma».

Gamla änkedrottningen synes ha funnit mycken smak i Tessins lilla pjes. Hjärtligt tackade hon dottern för att denna gjort sig så mycket besvär samt till och med lofvat att inom kort göra henne bekant med andra af grefvens litterära alster. Lovisa Ulrika torde ha känt sig litet generad, då hon fick mottaga detta bref. Hon hade dock under de sista veckorna haft så ondt om tid, att hon ej alls befattat sig med kopieringen! Det gällde således för henne att återigen sätta sig till skrifbordet, så framt hon ville stå vid sitt löfte. Den 3 november informerade hon sin moder om att hon höll på att kopiera en annan utaf grefve Tessins litterära produkter, nämligen ett »narrdiplom (brevet de la calotte) för fröken Sparre». »Jag vet icke», säger hon bl. annat, »om jag hinner därmed till dagens post. I alla fall måste jag dock bönfalla, att min käraste mamma icke förevisar det för någon. Ty sådant skulle kunna förorsaka honom [Tessin] olägenheter, enär där omnämnas såväl berlinare som personer från detta land. Jag har bifogat noter, för att min kära mamma skall få reda på vissa omständigheter, hvilka annars mista hela sin charme».

Äfven denna lilla humoristiska bagatell synes ha vunnit lifligt erkännande vid preussiska hofvet [1].

Som bekant är, hafva Lovisa Ulrikas bref till Sophia Dorothea gått ganska märkliga öden till mötes. De öfverfördes nämligen efter moderns död till Sverige och spriddes där senare åt olika

---

[1] Den 8 jan. 1745 afsände Lovisa Ulrika till Berlin några af grefve Tessins pjeser på vers, i förhoppning att modern skulle finna i dessa lika mycket behag som i de tidigare insända badineries, hvilka ju hade lyckats vinna moderns »approbation». — Lovisa Ulrikas samtliga här citerade bref till Sophia Dorothea förvaras på Eriksbergs slott. Jag begagnar detta tillfälle att till Öfverstekammarjunkaren Friherre Carl Carlson Bonde uttala min vördsammaste tacksamhet för att han ställt dessa bref till mitt förfogande.

håll, så att de f. n. förvaras dels i riksarkivet i Stockholm, dels i Uppsala universitetsbibliotek, dels på Eriksbergs slott[1]. De i det föregående omnämnda båda kopiorna hafva däremot, besynnerligt nog, icke sökt sig väg till norden utan finnas i Kungl. Preussiska Husarkivet i Charlottenburg bland Lovisa Ulrikas bref till systern, prinsessan Amalia. Antagligen var den sistnämnda så förtjust i grefve Tessins kvickheter, att modern gifvit henne kopiorna till skänks.

Hvad tiden för originalens affattande beträffar, så skönjes det af en not af kronprinsessans egen hand, att narrdiplomet upplästes af grefven ombord på skeppet »Ulrika» kort efter hennes och hennes svits embarkering, d. v. s. den 6 eller 7 augusti. Domstolsscenen åter uppfördes, enligt författarens egen uppgift, den 25 augusti på Strömsholms slott.

De båda i Kungl. Preussiska Husarkivet förvarade kopiorna meddelas här ordagrannt i kronologisk följd. Lovisa Ulrikas stafningssätt har af mig moderniserats enligt de längesedan bepröfvade principer, som efterföljts af Kungl. Preussiska »Akademie der Wissenschaften» i dess mönstergilla publikationer »Œuvres de Frédéric le Grand» (30 bd., Berlin 1846—56) samt »Politische Korrespondenz Friedrichs des Grossen» (30 bd., Berlin 1879—1905). För öfrigt skulle i föreliggande fall en ortografisk noggrannhet vara rent utaf en ohöflighet mot denna tidskrifts läsare. Ortografien är nämligen så afskyvärd, att det ganska ofta beror af en slump, om man lyckas gissa sig till den rätta meningen.

För bättre öfversikts skull hafva Lovisa Ulrikas noter, i motsats till mina egna anmärkningar, kursiverats.

Bil. I.

Nous, Saint Martin, par la grâce de Momus général du régiment nombreux de la calotte[2], salut, joie et folie à Nos loyaux calotins!

Il est notoire, par combien de soins et de recherches Nous avons à cœur de tenir le vieux corps que Nous commandons, complet et

---

[1] Ett på två band beräknadt urval af dessa bref samt af Lovisa Ulrikas skrifvelser till syskonen prins August Wilhelm (biblioteket i Stockholm), konung Fredrik den Store och prinsessa Amalia (Kungl. Preuss. Husarkiv) kommer jag att offentliggöra uti publikationen »Quellen und Untersuchungen zur Geschichte des Hauses Hohenzollern, herausgegeben von Ernst Berner» (Berlin, Alexander Dunckers förlag).

[2] Le régiment de la calotte (jfr Nordisk Familjebok, art. Kalottister) var ett humoristiskt sällskap, som i början af 18:e seklet stiftades i Paris. Satiriska kallel-

en ordre. À telle fin Nous n'épargnons ni dépenses ni fatigues, soit à payer, soit à ouïr le rapport des gens à portée à s'informer des mœurs et des coutumes des personnes le plus singulièrement renommées.

Ce serait à Nous et à tout le régiment d'un grand secours, si ceux qui aspirent à la gloire d'y être enrôlés, voulussent se mettre à courir le monde. Leurs hauts faits et gestes en seraient plus universellement connus, leur[s] mérite[s] plus généralement applaudi[s] et la caisse mieux en état de fournir aux extraordinaires qui surviennent journellement. Mais plus cette attention est rare parmi les aspirants, plus la Nôtre doit-elle être grande à éterniser la mémoire de ceux et de celles qui promènent leurs tics et leurs cervelles délicates par les divers pays du monde de Notre dépendance.

Or, ayant appris que dame Charlotte, baronne de Sparre [1], a non seulement cet esprit ambulant, mais aussi toutes les autres qualités indispensablement requises pour orner Notre illustre corps —, en établissant sa propre fortune, Nous n'avons pas balancé, de l'avis de Notre conseil, de récompenser et d'animer, en autant qu'il dépend de Nous, des talents si peu connus.

À ces causes, ayant mûrement considéré son goût qui va jusqu' à un généreux mépris pour les dîners [2] (à moins que ce ne soit chez quelques milords [3] de ses amis), et Nous ayant fait rapporter sa profonde science dans l'art de cultiver une terre aussi difficile à gouverner au gré du possesseur que c'est la tête d'une femme, Nous eussions désiré, ainsi que Nous le désirerions encore, de l'élever au poste le plus éminent.

Mais comme malheureusement l'esprit, par une prévention ridicule, ne saurait ajouter à la taille et que d'ailleurs les usages militaires ne permettent guère que les nains ou les naines soient admis ou admises dans le régiment — ainsi Notre embarras a été grand sur les expédients

---

ser att vara medlemmar i detta sällskap utfärdades till personer, som gjort sig kända för någon dumhet, dårskap eller besynnerlighet, något snedsprång eller någon afvikelse från konvenansen inom sällskapslifvet eller litteraturen. Ledamotskapet delgafs medelst diplom, som medgaf den nyintagne rätt att bära en kalott, för att skydda sitt klena hufvud mot yttre inflytelser. — Förmodligen har Tessin inskrifvits vid detta sällskap, då han såsom svensk ambassadör vistades i Paris (1739—42).

[1] Friherrinna Charlotta Fredrika Sparre (1719—95) var nièce till herrskapet Tessin, till hvilket hon stod i dubbelt släktskapsförhållande. Hon beledsagade grefven och hans hustru under deras resor till Paris och Berlin och väckte på båda ställena genom sin skönhet och glädtighet allmän beundran. Vid hofvet i Versailles kallade man henne »den charmanta rosen». I Berlin åter blef prins August Wilhelm, Lovisa Ulrikas bror och stamfader till den i Preussen-Tyskland regerande grenen af Hohenzollernhuset, dödligt kär i »lilla fröken» Sparre. 1748 gifte hon sig med kammarherren, sedermera öfverhofjägmästaren grefve Carl Reinhold v. Fersen (1716—86) och blef moder till de i Gustaf III:s tid namnkunniga »gratierna» Ulrika Eleonora (v. Höpken) och Kristina Augusta (Löwenhielm). Hon måste ha varit mycket liten till växten.

[2] *Mademoiselle Spar[re] préférait quelquefois le sommeil aux dîners et était la plupart du temps dans sa chambre.* Lov. Ulrikas anm.

[3] *Cette aventure qui lui arriva à Berlin, quand on lui fit accroire que milord Hinfort l'avait prié à dîner.* Lov. Ulrikas anm. — Lord Hyndford var 1744 engelsk envoyé vid preussiska hofvet.

les plus propres pour satisfaire à son ambition et à Nos désirs. Notre propre gloire était sur le point d'en souffrir, ce qui arriverait indubitablement si le mérite restait sans récompense et l'émulation serait suffoquée [et] s'il n'y avait que des sujets d'une certaine taille qui puissent aspirer aux emplois et aux émoluments qui y sont attachés.

Nous étions réduit à cette fâcheuse extrémité, lorsque par bonheur Nous Nous sommes ressouvenu que, quand même la charge de quartier-maître général ne vaquerait pas, elle ne saurait être trop multipliée pour les aises et commodités d'un corps aussi considérable que le Nôtre.

C'est donc, en vertu des présentes lettres, que Nous l'élevons à cette dignité, laquelle — outre les devoirs de veiller en général sur les pompons, le moutonnage, les mouches et autres atours qui rendent, par leur juste emplacement, Notre régiment aussi agréable à la vue qu'il l'est à l'ouïe — l'oblige au soin particulier d'employer tous les ans régulièrement le 17 de juillet à orner les environs de la cervelle alambiquée de la demoiselle de Monbail[1], en mémoire des soins que ladite demoiselle a prise, d'embellir ses appas le jour du mariage d'une princesse, qui doit une partie de ses perfections au ridicule que son exemple lui a fait connaître.

Et afin que Notre preux et féal quartier-maître général, dame Charlotte, baronne de Sparre, ait de quoi subvenir aux frais immenses, auxquels l'achat de tant de milliers de pompons et sa propre parure l'obligent, Nous lui assignons — soit bon ou mal an — trois mille phrases galantes, glanées et recueillies sur les harangues faites à Greiffswalt[2], six mille écus sur les serments des matelots[3] qui sont au port, et autant sur les brouillards de la mer Baltique, vingt-cinq mille florins sur la politesse et le savoir-vivre d'un amiral[4], cinq mille faux-pas des gouverneurs des provinces[5], deux mille quatre cent succatoires (?) de madame de Kameke[6], huit cent révérences de l'amant[7] de Mademoiselle la très belle, cinquante mille écus sur les plaisirs de la ville de Stral-

---

[1] Fröken Marthe du Maz de Montbail (död 1752), f. d. hofmästarinna hos Lovisa Ulrika. Den 17 juli hade vigseln genom ombud blifvit förrättad i Berlin. Bilägret firades på Drottningholms slott den 29 aug. 1744.

[2] *Petite ville où j'ai passé et entendu de fort mauvaises harangues.* Lov. Ulrikas anm. — I en skrifvelse till Fredrik den Store, dat. Stralsund 31 juli 1744, berättar hon att representanten för Greifswalds konsistorium hade komplimenterat henne med ett »ganska komiskt tal». Han hade nämligen tillönskat henne mycken lycka till »inflyttandet i samt afflyttandet från riket»!

[3] *Cette pièce a été faite en mer.* Lov. Ulrikas anm.

[4] *Le comte Taube, le plus brutal du monde.* Lov. Ulrikas anm. — Öfver-amiralen och riksrådet grefve Edvard Didrik T. (1681—1751), fader till konung Fredrik I:s älskarinna, kommenderade eskadern, på hvilken kronprinsessan hemfördes till Sverige. I ett bref till Fredrik den Store, dat. Stralsund 4 aug. 1744, betecknar hon amiralen såsom en »brutal» person, som var »i saknad af all esprit samt mycket intagen af sina egna idéer».

[5] *Le comte Meierfelt, gouverneur de Stralsund. Il fut cause que je restais toute la nuit sans pouvoir me coucher, ayant manqué de chevaux.* Lov. Ulrikas anm. — Generalguvernören öfver Svenska Pommern, grefve Joh. Aug. Meijerfelt (1664—1749).

[6] Fru v. Kameke, öfverhofmästarinna hos Sophia Dorothea.

[7] *C'était un marchand de Stralsund.* Lov. Ulrikas anm.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sund[1], neuf mille deux cent distractions de monsieur Frissendorph[2] et enfin vingt-cinq mille écus sur le produit de la gaze de monsieur Morian[3].

Lui donnons en outre pleine puissance et faculté de porter sur son chef moutonné: triple calotte de plomb, grelot à son choix, rats en bandouliére, têtes de coq en sautoir, fusées volantes, cassolettes, papillons, aîles de moulin et marottes à double face. Lui faisons défense très expresse de toucher aux têtes de celles qui n'ont besoin d'aucun des ornements frivoles de son département, mais lui donnons puissance plénière d'employer toute l'étendue de son art autour du tignon léché de madame de Schli[e]ben.[4]

Donné l'année que Vénus fit serment de ne plus paraître sur l'onde, depuis qu'on y a vu briller les appas de la déesse à laquelle elle cède moitié gré moitié force l'empire de l'univers. L'an depuis le grand chant des coqs.

Signé: *St. Martin.*

Bil. II.

Après que les juges furent placés — les quatre crimelles assises sur la sellette et la Spa[r]re, dite la Naine, accusée, par-dessus le procès-verbal, de contumace et de ris immodérés — le rapporteur ouvrit la séance par l'exposé suivant:

Messeigneurs et Messieurs du parlement de Strömsholm!

Je pense qu'il serait inutile d'établir que le maintien de l'ordre et des lois fait la sûreté d'un État. Lorsqu'une bouche sacrée dicte ses volontés, les tribunaux ordonnés à cette fin doivent tenir la main à l'exécution de ce que le souverain a dicté. Cette vérité est si constante qu'au défaut de cette maxime des républiques entières et les gouvernements d'ailleurs les mieux consolidés sont journellement menacés d'un bouleversement général.

Nous voyons devant nos yeux, assises sur la sellette, quatre perturbatrices de cet ordre et de cette discipline dont nous venons en

---

[1] Det skönjes af många Lovisa Ulrikas bref, att hon haft det mycket tråkigt under vistelsen i Stralsund.

[2] *Maréchal de la cour du Prince, qui est fort distrait.* Lov. Ulrikas anm. — Sedermera riksrådet grefve Fredrik von Friesendorff (1707—1770).

[3] Kanske friherre Ferdinand von Morrien, öfverhofmästare hos Sophia Dorothea. Han gällde vid preussiska hofvet för att vara ett dumhufvud. Så berättades det bland annat, att han någon gång för änkedrottningen hade presenterat en engelsk grefve Essex med följande ord: »Icke den där grefve Essex, som halshöggs under drottning Elisabets regering»! Jfr *Reinhold Koser*, Vom Berliner Hofe um 1750; i »Hohenzollern-Jahrbuch», VII, S (Berlin u. Leipzig 1903).

[4] Kunde det månne vara f. d. hoffröken grefvinnan Schlieben, som 1742 hade gift sig med Fredrik den Stores bäste vän, Dietrich v. Keyserlingk?

peu de mots de démontrer la nécessité absolue — savoir la demoiselle de Knesebeck, dame du palais de Sa Majesté la Reine-Mère de Prusse, les demoiselles de Gri[e]sheim et de Taube, filles d'honneur de Son Altesse Royale la Princesse Royale de Suède, et la demoiselle de Sparre, réputée fille vagabonde depuis près de quatre années, connue en France sous le nom de la Rose, à Berlin sous celui de Charmantinechin[e], en Suède sous celui de la Naine de la Princesse, aux foires sous celui de Marionette et enfin dans le royaume des fées sous celui de la fée Moinette[1].

Voici le fait:

Un homme, à mon avis, et surtout dans le cas dont il s'agit, extrêmement sensé, prit la liberté de proposer à Madame la Princesse que ses dames, vu leur extrême paresse, eussent à partir deux heures avant celle fixée pour le départ de Madame Royale, afin d'arriver à temps aux dîners et aux gîtes.

Cette Princesse dont à la première vue on connaît la bonté et la justice, ne se fit aucune peine d'y consentir et de laisser le moment du départ à leur choix. Sa bonté la porta à se passer de leurs services, mais sa justice établit en même temps la loi irrévocable d'une punition arbitraire, si, sous quelque prétexte que ce puisse être, elles vinssent à tarder leurs voyages.

Qu'arrive-t-il, Messeigneurs et Messieurs? Ces nonchalantes (car il faut trancher le mot), au lieu de profiter de l'indulgence d'une si bonne maîtresse, s'amusent: l'une[2] à poudrer une sale cornette, l'autre[3] à examiner une volante neuve et à la verité d'une beauté séduisante, une autre à se mirer; et que sais-je, moi? On connaîtrait plutôt la route des vents et le chemin des lames de la mer que les frivoles amusements d'une fille mondaine.

Laisserons-nous une pareille licence impunie, faute d'en trouver la punition écrite dans Justinien ou dans Cujas[4] ou établie dans les coutumes de nos pays?! Non, Messeigneurs et Messieurs, un semblable relâchement ne servirait qu'à autoriser le libertinage. La petite prétexte l'ignorance de la loi, mais ne savons-nous pas que »Ingnorantia (!)

---

[1] Angående friherrinnan Charlotta Fredrika Sparre, se ofvan sid. 90 not 1. — Wilhelmine von dem Knesebeck, då hoffröken hos preussiska änkedrottningen, var Lovisa Ulrika följaktig under resan till Sverige samt stannade där intill början af år 1747. Om henne jfr *R. Koser*, a. st. VII, 10. — Friherrinna Ernestine von Griesheim (d. 1767), sedan 1752 gift med friherre Gust. Palmfelt, betecknas af Lovisa Ulrika i ett bref till modern, dat. Stralsund 2 aug. 1744 (Eriksberg), såsom »kvick» och »mycket kunskapsrik». — Grefvinna Katarina Charlotta Taube (1723—63) var dotter till öfveramiralen grefve T. (se ofvan) och gifte sig 1748 med sedermera generallöjtnanten grefve Pontus Fredrik de la Gardie. Enligt Lov. Ulrikas ord i ett bref till Sophia Dorothea (dat. Stockhom 6 nov. 1744) var hon ganska kvick, ehuru visserligen »intet stort geni».

[2] *Le comte Tessin, allant un matin chez la Gri[e]sheim, la trouva occupée à poudrer sa coiffure, parcequ'elle était sale.* Lov. Ulrikas anm.

[3] *Le comte Tessin avait ce jour-là fait voler à la Spar[re] ses habits et lui avait fait mettre à la place une volante d'un gros drap rayé, avec laquelle elle resta toute la journée.* Lov. Ulrikas anm.

[4] Kejsar Justinianus, den berömde upphofsmannen till »Corpus iuris». — Jacques Cujas (1522—90), Frankrikes främste civilrättslärare.

legis neminem excusat», l'ignorance de la loi n'excuse personne? Peut-être ont-elles trop bu la veille[1], mais l'ivrognerie n'est-elle pas un acte volontaire?! Nous connaissons les criminelles, nous savons le lieu du délit, nous n'ignorons pas la nature du crime.

Il serait inouï que des juges restassent sans jugement. Or je conclus — comme autorisé en qualité de rapporteur à ouvrir les avis — que la demoiselle de Knesebeck, vu sa qualité d'étrangère, ne sera que reprise en justice, et, pour lui apprendre à l'avenir ce que c'est que l'humilité et la parfaite obéissance, elle sera reçue dès ce soir dans l'ordre vénérable des Mops par la grande-maîtresse[2] ici présente, et cela sans égard à sa qualité de sans-quartier. La demoiselle de Gri[e]sheim, afin de l'accoutumer à captiver ses volontés, n'en sera plus la maîtresse, et dans tous les lieux relevés où elle se trouvera, on lui fera des cendres[3]. Pour enseigner à mademoiselle Taube ce que c'est que l'attention, elle ramassera un mot de chacun de ses juges et composera ensuite une histoire, où tous ces mêmes mots entreront, nous réservant, en cas d'oubli d'aucune(!) d'icelles (!), de lui infliger une nouvelle peine. La Naine en sera quitte pour coucher cette nuit dans sa belle robe neuve, et l'on a lieu d'espérer qu'un pareil chiffonnement de ses atours la rendra dorénavant plus matineuse. Mais comme par-dessus ce premier délit la petite est encore accusée de contumace et de ris immodérés, mon avis est qu'avant de sortir de la place, elle fasse six vers à la gloire de Madame Royale. J'ai dit.

Ouï les conclusions du rapporteur, la sentence passa tout d'une voix. En foi de quoi nous signons.

Exécuté le même jour 14 [25] août 1744.

Louise Ulrique.
Adolph Friderich.
H. E. Wrangel[4].
Ulrique L. Sparre[5].
G. F. v. Rosen[6].
Tessin, rapporteur.
Fersen, greffier[7].

---

[1] *Le soir auparavant on s'était amusé à faire de petits bateaux d'amande qu'on allume et que l'on met dans un verre pour l'(!)avaler.* Lov. Ulrikas anm.

[2] *La comtesse Tessin.* Lov. Ulrikas anm. — Ulrika Lovisa Tessin, f. grefvinna Sparre (1711—68), blef inom kort öfverhofmästarinna hos kronprinsessan och dennas förtroliga gunstling.

[3] *C'est la badinerie que l'on fait monter une personne sur la chaise. Ensuite on allume un morceau de papier et l'on [la] fait descendre.* Lov. Ulrikas anm. — Obs. ordleken »des cendres» och »descendre»!

[4] *C'est madame de Strömfelt. Les femmes signent toujours ici par leur nom de famille.* Lov. Ulrikas anm. — Hofmästarinnan grefvinnan Hedvig Eleonora Strömfelt, f. Wrangel (1687—1751), änka efter riksrådet grefve Joh. Strömfelt (1678—1736). Lov. Ulrika skattade henne och hennes barn mycket högt.

[5] *C'est la comtesse Tessin.* Lov. Ulrikas anm.

[6] *C'est un sénateur.* Lov. Ulrikas anm. — Riksrådet och generalmajoren friherre (sedermera grefve) Gust. Fredrik von Rosen (1688—1769).

[7] Om grefve Carl Reinhold v. Fersen, se ofvan sid. 90 not. 1.

Ett par gustavianska porträtt.

Af **August Hahr.**

Hvilka vackra föreställningar väckas icke af blott orden: »ett gustavianskt porträtt»! Knappast någon ålder har lämnat porträtt med en sådan bedårande tidscharm. Och vi tänka oss dem gärna i en salong i tidens stil med ljusa, smäckra möbler och med en fläkt af elegans och förfining, som senare tider svårligen uppnått. Ur sina ovala förgyllda ramar blicka porträtten småleende, blidt mysande mot oss. Det ligger ingen stolt självhäfdelse i de afbildades drag och hållning som i barockperiodens morska konterfej. I stället möter oss något intagande och lekande, naturligtvis mest i kvinnoporträtten, men de unga kavaljererna bli vanligen koketta eleganter, och de äldre herrarna göra sitt bästa att se världsmannamässiga ut och att få en glad ton öfver sina ej så sällan om bordets nöjen skvallrande ansikten.

Det är det ljusa och lätta i tidslynnet, som konstnärerna kanske alldeles omedvetet alltid pointera. Och gifvet är, att det individuella och personliga då mången gång trängts i bakgrunden, att vi icke så lätt kunna bilda oss en föreställning om den afbildades karaktär som nu till dags i en god konstnärlig porträttframställning. Målade porträtt från Gustaf III:s dagar finnas i vårt land i ej ringa antal. Konstvärdet är naturligtvis af mycket växlande halt; porträttmåleri var en på grund af efterfrågan lifligt idkad sysselsättning, som äfven tämligen handtverkmässiga konstutöfvare med ekonomisk framgång ägnade sig åt. Till de i Sverige bosatta förmågorna af högre kvalitet hörde emellertid, som bekant, *Per Krafft d. ä.* Det är denne, som är mästaren till de båda, förut icke publicerade eller omtalade porträtt, som här meddelas.[1]

Porträtten återgifva en af konung Gustafs tappre sjöofficerare, en af hjältarna i slaget vid Hogland, majoren *Adolf Hellman*

[1] Den förteckning, som åtföljde en af förf. för en del år sedan utgifven skrift, om Per Krafft d. ä. hoppas han i fullständigare skick, kunna publicera och mottager därför med nöje fortfarande underrättelser om säkra bilder af denne konstnär.

och hans hustru *Anna Elisabeth Lund* i hennes andra gifte. De ägas af fröken Sofi Hellman i Uppsala, som är sondotter af major Hellman. Så nära står den gamla, ännu ungdomsraska damen i förbindelse med tredje Gustafs dagar.[1]

Må vi först kasta en blick på porträtten! Några personhistoriska underrättelser kunde därefter kanske intressera denna tidskrifts läsare.

Mest fäster man sig vid porträttet af hustrun. Det har verkligen den gustavianska charmen, trots att den afbildade ännu ej är i sin första ungdom. Hon är klädd i en ljusblå sidenklänning

med en öfver axlarna och kring barmen lagd fichy af tyll. Det pudrade håret är rikt och högt uppsatt. Dragen äro kraftfulla, litet karlavulna till och med, och tillkännage en viss mognad; ögonen äro stora och bruna och fulla af spelande lif. Det är en oneklig solid ärlighet i denna bild. Konstnären har synbarligen föga ansträngt sig att göra den afbildade ännu mer älsk-

[1] Min uppmärksamhet på dessa porträtt fäste prof. Hj. Öhrwall i Uppsala, hvars hustru, Elise Axelson är sondotters dotter till major Hellman.

värd, än hon i verkligheten var. Det är, med ett ord, en viss realism i bilden, som märkbart sticker af mot så mycken annan gustaviansk porträttkonst. Krafft var äfven realisten par préference bland tidens porträttörer och tog nog ibland med en viss tyngd på det, som fordrat litet mera esprit och delikatess i återgifvandet. Icke desto mindre har han i sina kvinnoporträtt ofta uppnått lyckliga resultat. Jag tänker t. ex. på hans porträtt af sin egen hustru, som han förstått förläna ett graciöst tycke, en inre värme och ett poetiskt skimmer, som visst icke alltid är för honom kännetecknande.

Porträttet af fru Hellman kan med detta icke mäta sig, särskildt i rent koloristiskt hänseende, i det färgstämningen är ganska dunkel. Emellertid hvilar äfven öfver detta en blid, solljus värme, och med kännedom om Kraffts mera realistiska syn på tingen känner man sig förvissad om originaltrohet och skänker sitt erkännande åt målarens karakteriseringskonst. Detta desto mera, som porträtten stamma från Kraffts dödsår. Båda äro nämligen signerade: »P. Krafft 1793».

På det manliga konterfejet gör sig den dunkla tonen ännu mer gällande. Bilderna från konstnärens sista skede lägga vanligen i dagen en tung, trist färgstämning. Dräkten är en blå sjöofficersuniform med stor utvikt krage och öfver denna en hvit, likaledes utvikt halsduk. På bröstet svärdsorden. Dragen äro manliga samt med något visst »laisser-aller» och käckt i uttrycket. Hyn har den rödbrusighet, som ofta utmärker Kraffts manliga konterfej från de senare åren.

Båda dessa gamla porträtt äro alltså ej utan sitt konsthistoriska intresse. Nu några ord om de afbildade!

Adolf Hellman var född 1744 och gick tidigt till sjöss på kofferdifartyg. Löjtnant i svenska flottan vardt han 1766. Befordringar och uppdrag följde sedan tämligen fort. Svärdsriddare blef han 1773 och kapten 1778. Efter en del andra kommenderingar vardt han 1788 sekond på linjeskeppet »Dygden» och deltog som sådan i slaget vid Hogland. Han har i ett bref till sin hustru lämnat en skildring af bataljen, såsom den tedde sig från hans synpunkt. Ur brefvet förtjänar ett och annat att anföras. Naturligtvis ha orden endast värde som ett ögonvittnes utan några som helst militärvetenskapliga anspråk.[1]

»Den 14 juli klockan 3 om morgonen gingo vi till segels härifrån[2] med fullt uppsåt att söka ryska flottan, hvilken var liggande utanför Petersburg, men färdig att samma dag som vi gå till segels. Vår flotta bestod af 15 linjeskepp och 10 fregatter. Den 17 om morgonen fingo vi den ryska eskadern i sikte. De såväl som vi gjorde all möjlig flit att komma hvarandra inom skotthåll. Vi kommo hvarandra mot middagen så nära, att vi kunde räkna deras styrka, hvilken var några och trettio och däribland trenne tredäckare. — — — Klockan 4 började första salfvan från ryska eskadern; inom två minuter voro båda flottorna i full aktion; vår lott var att fem ryska linjeskepp lade sig på ena sidan af oss, och med den häftigaste eld, som möjligt kunde utöfvas, utstodo vi till kl. 10 om aftonen, då de ryska måste ge vika, en beständig eld. — — Med glädje sågo vi ett 64-kanonskepp af dem, som sköto på oss, sjunka, och de öfriga fyra retirerade. — — Bataljen upphörde strax efter 10, då vi saknade »Prins Gustaf», vid hvilken båda grefvarne Wachtmeister, kapten Gyllenskepp,* löjtnant Norman och två fänrikar voro kommenderade. Vi sågo till slut »Prins Gustaf» vara af de ryska tagen, vi däremot hade tagit ett ryskt 70-kanonskepp med metallkanoner på undre laget, så vi alltid vann på bytet. Gudi ärad slutade vi så bataljen med segerkronan; hade ej mörkret fallit, och kulor och krut börjat fattas, hade vi visst jagat

[1] Brefvet äges af fröken Hellman i Uppsala. Stafningen har moderniserats, då blott de viktigaste partien i brefvet ha medtagits, och det icke som ett aktstycke in extenso aftryckts.

[2] Sveaborg.

efter dem igen och börjat ånyo. Sedan vi då kommit i stillestånd, undersökte vi, huru det stod till med hvarandra samt besättningen och skeppet. Gudi ärad! ingen officer ombord hos oss skjuten, men 93 gemene man dödskjutne och blesserade. Skeppet (»Dygden») var sådant, att vi med knappaste möda kunde komma hit i hamnen igen. Intet skepp i hela flottan var så illa skjutet som vårt; masten, segel och tågverke hängde som trasor; vi hade ej mindre än 86 svåra skott i själfva skeppet, så vi voro rädda hvar minut att sjunka. — — — Jag var som min chefs närmaste man placerad på backen. Hundratals kulor dansade omkring mig och borttog den ene karlen efter den andre samt förstörde tågverke m. m. omkring mig. Folket varnade mig flera gånger, men mitt ordspråk följde mig, »Det får gå». Den högste Guden var jag säker, hade sin hand med mig; således fruktade jag intet, utan gick utan den minsta fara emellan kulorna och splint de förorsakade; våra däck voro mer lika slaktarhus än skeppsdäck, ett skrik och elände var omänskligt att höra; vi hade, som ännu bekant är, de mesta döda och blesserade ombord hos oss — — — Prinsen har yttrat sitt synnerliga välbehag öfver samtliga officerares förhållande. Härombord försäkrade han oss alla all möjlig belöning och uppmuntran; vi vänta konungen ombord till oss i dag, säges det, vi vänta ock besiktning på våra skador och tänka sedan här undergå reparation, en månad komma vi visst att ligga här; om vi sedan skall ut igen och försöka vår lycka eller vi skola gå hem, vet jag ännu icke. Just nu kom rapporten att kapten von Horn skall vara rätt illa blesserad, att han lärer visst somna af; dylika rapporter vänta vi beklagligen många ännu hvar timme och stund.»

Dessa enkla rader måla tillräckligt en sjödrabbnings fasor och ha sitt värde som en skildring från nära håll, från stridens hetaste skiften, sådana de syntes den enskilde deltagaren.

Hellman befordrades kort efter bataljen till major och innehade därefter en mängd kommenderingar som sekond och som befälhafvare samt deltog bland annat i det Viborgska gatloppet 1790. Han förde därvid befälet på 64-kanonskeppet »Vasa». Han skrifver därom i en meritförteckning af samma år: »Under reträtten, som fregatten »Gripen» varit nödsakad för öfverlägsen makt att vika, började fienden jaga mitt skepp; (jag) placerade därpå kanoner såväl i arkliportarna som i kajutportarna, kapade alla mina fartyg ifrån mig och i 3:ne fulla timmar spelte på fienden, så han nödsakades upphöra med jakten, hvarpå fregatten »Gripen» hissade sin flagg samt sina märssegel och därpå lyckligen inkom på flottan jämte skeppet »Vasa», som med den Högstes styrelse anfördes af Adolf Hellman.»

Den käcke och duglige mannen afled redan 1801.

Om hans hustru har jag blott att anteckna, att hon var född i Växjö 1756, där hennes far var auditören Gustaf Lund, samt

att hon tvenne gånger var gift, första gången med en major Krook, af hvilken hon vid 14 års ålder skall ha blifvit enleverad. Efter Hellmans död fick likväl den förmögna och ungdomliga änkan mottaga nya giftermålsanbud, däribland från ingen mindre än en af finska krigets hjältar, general Sandels, af hvilken bref till henne finnas bevarade. Hon afled 1842. De stora bruna ögonens glans tyckas icke fort fördunklats.

Ett porträtt af Johannes Rudbeckius.

Samtliga kända i olja målade porträtt af den berömde vesteråsbiskopen Johannes Rudbeckius förete sins emellan ganska stor likhet och kännetecknas af en synnerligen hög, uppåt afsmalnande panna samt lugna, något slutna ögon; sålunda se vi honom på Upsalaporträttet (afbildadt i denna tidskrifts bilaga V: Svenska porträtt [i Upsala] förtecknade af N. Sjöberg, 1903) samt å porträtten i Västerås domkapitel, i Kolbäcks och Mora kyrkor, hos friherre Clas Rudbeck å Marieberg och i Örebro skola. Det här bifogade porträttet af Rudbeckius utgör en reproduktion af en blyertsteckning, tillhörig en samlare i Stockholm, hvilken teckning synes vara kopia efter ett oljefärgsporträtt. Detta porträtt utmärkes genom en del olikheter mot de förenämnda bilderna, pannan är här ej så hög, ögonen öppna, blicken liflig. Å ifrågavarande blyertsteckning finnes följande anteckning: »Dr Johannes Rudbeck, biskop i Västerås. Originalet finnes vid nämnda stad på egendomen Emaus, tillhörig brukspatron Sebastian Grave Hülphers». Obekant är hvarest detta original nu finnes; det skulle emellertid vara af ej ringa intresse, om någon upplysning härom eller om andra möjligen befintliga porträtt af R. kunde lämnas, i hvilket fall sådant meddelande torde insändas till denna tidskrifts redaktion.

O. U.

Johannes Rudbeckius

Biskop i Västerås.

Balzar von Dahlheims meritförteckning.

Medd. af **T. J. P.**

I dessa dagar har, såsom bekant, genom en enskild mans frikostighet en minnesvård blifvit rest ute vid Södra Stäket till ära åt de män, som genom sitt tappra försvar därstädes räddade Stockholm 1719. Den ene af de personer, som där förde befälet, Rutger Fuchs, har af fosterlandet både i lifvet och efter döden blifvit väl ihågkommen. Men han var icke ensam om hedern. Genom fortifikationsöfversten Balzar von Dahlheims försorg var det, som de försänkningar och förskansningar blifvit anlagda, hvilka stängde ryssarnas väg; under hans ledning blefvo fiendens försök att genom sundet tränga sig fram tillbakaslagna, och utan hans sega uthållighet skulle ej södermanländingarna hunnit fram och kunnat utföra sin vackra bedrift.

Eftervärlden tillkommer att skipa rättvisa, och så har redan vår Konung gjort, då han vid vårdens aftäckning främst nämnde v. Dahlheims namn. Men för den stora allmänheten är Dahlheim en så godt som okänd person. Så mycket lyckligare är då den omständigheten, att Arkivarien i Riksarkivet, Doktor T. Westrin, lyckats att ur frihetstidens digra riksdagshandlingar (Sekreta deput. akter 1734: 12) framleta v. Dahlheims utförliga meritförteckning, som han vänligen delgifvit Krigsarkivet.

v. Dahlheims i behåll varande, på olika tider skrifna inlagor äro icke så få — en följd af hans bekymmersamma ställning[1] — men han förde svärdet bättre än pennan, och därför händer, att vare sig han skref på svenska eller tyska språket, de fläckvis äro obegripliga, ett förhållande, af hvilket äfven efterföljande merit-förteckning bär spår.

I denna saknas uppgift om hans födelseort och -år. Anrep uppgifver, att han skulle varit född i Sachsen 1669, men i en officiell förteckning öfver fortifikationsofficerarna och deras meri-

ter 1723 säges han vara född i Pommern 1673. Som den utförliga meritlistan slutar med 1719, må här tilläggas, att trots arfprins Fredriks löfte miste v. Dahlheim sin tjänst, då med 1721 års utgång fortifikationens fältstat blef indragen. En svår tid följde nu för honom. Förut hade han haft i årlig lön 1,874 daler s. m., härefter anvisades åt honom en pension af blott 250 daler s. m., och han utfick 1722 ej ens denna summa, utan fick nöja sig med en anvisning på 175 daler. Efterhand kom han visserligen i åtnjutande af den beviljade pensionen, men hade fortfarande mycket svårt att reda sig. I nov. 1731 sökte han blifva kommendant i Marstrand, i januari 1733 sökte han samma beställning på Dalarö och i oktober s. å. landshöfdingeplatsen i Södermanland, men allt förgäfves. 1748 finner man honom vara bosatt på ett kronohemman Stångeberga i Ösby-Garns socken i Uppland, och han klagar då, att han för sitt uppehälle måst pantsätta sina bästa kläder. Han fortfor att bo på Stångeberga, tryckt af bekymmer, och slutade sitt lif, enligt Anrep, den 16. maj 1756 i Stockholm.

På Hollandsk staat: Öfwersten af Fortifikations fältstat Balzar von Dahlhems meriter wid de utj Braband stående regementer.

1693. Volunteur wid Schlippenbachs regemente och för bataillen wed Nerrangen extra ingenieur commenderat till retrenchementet utj bataillen på högra flygelen.

1694. Qwartermästare wid regementet och wid belägringen Hoij extra jngenieur på hollandska staten.

1695. Wid belägringen Namour extraordinarie Jngenieur på Hollandska staten, och adjutant wid regementet.

1696. Extra ordinarie Jngenieur på Hollandska staten wid armeen, sampt Lieutnant wid regementet.

1697. Extra ordinarie Ingenieur på Hollandska staten och Lieutnant wid regementet, samma åhr slötz Freden emellan Frankrijke och de Alligerades.

1698. Jag besedt dels de considerableste fransöske och hollandske fästningarne.

H:r Capitain von Scheven H:r Lieutnant von Hochmuth Jag Lieutnant von Dahlheim	Tiänt tilsammans utj Brabant och Flandern på Hollandska staten, extra ord:e Ingenieurer wed stora armeen, sampt wid regementerne, och kommit till Kongl. Maj:ts armee igen.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

Öfversten af Fortifikations Fältstaten Balzar von Dahlheims meriter.

1699. Bijwistat pommerska, bremenska och luneburgiske, zelliske trouppar wed hans Excell:ce Gref Nills Gyllenstierna, och hans Furstel. durchlechtighet från Zell, uti Hollstein, Ingenieur och Lieutnant.

1702. Erhölt H:r General Lieutnanten Stuartz bref, och ifrån hans Excell:ce gref Nills Gyllenstierna fullmacht, Lieutnant af Pommerska fortifikations fältstaten, blef commenderat på marchen i Pohlen måste tijden föruth med några manskap at sända åth hans Excell:ce effterrättelsse, oprijtat huru lägret bäst kunde blij upslagne, sampt hade ordre at lembna försäkra och förmögne pålska adelsmän af mitt manskap salv: guardie, enär de uthstälte deras försäkring för karlen, at lefwerera den igen till hans Excell:ce wed afmarchen, sampt och at anskaffa proviant och skiutz, som till armeen behöfdes wed ankombsten wid Kongl. Maij:ts armee, blef commenderat hoos hans Excell:ce Greff Stenbock wid hans detachement, föruth recognoscera situationen, gifwa berättelsse om subsistance, städer, byar, gåhlar, sampt uthdela qwartererna för detachementets indehlningar wid Jarislaw, blef commenderat med H:r Öfwerst Burenschiöld åth staden Przemysslaw och slåttet Lesk. Sedan wart commenderat med föruth åth Sokal, till att öfwerstiga wallen med H:r Grefwen Leijonhufwud, utsee bästa lägenhet, at i hast intaga, derpå marchen föruth fast offtare händtz skiärmüsslingar med pålackar som warit olijka starke.

1703. Wid Samosk, skiermysserat med en starck partie pålackar, sampt följdt under wallen. Thereffter wid Samek Horodke i en natt 3:ne gånger med pålackarne skiermysserat, 3:die gången then 4:ra fältstycke afftagit och H:r Grefven lefwererat eij långt effter 3/4 mihl ifrån Chelms Staden, nattens med littauske troppar kom at skiermyssera, händes at H:r Grefwen utj hast, herren Öfwerst Horn med 600 man cavallerie effterändt till securs, och ehrhölt iag 100 Specie R:d:r skiänckt af hans Kongl. Maij:t, effter hans Excell:ce Grefwens, och bem:te H:r Öfverstes berättelsse, och kom wid bemelte detachement åth Kongl. Maij:t armee wid Warsaw.

Utj Warsaw blef commenderat med Premmeske cavallerie 100 man åth Bugström recognoscera, sampt thes lägenhet till bredden och situationen uprijtta. Thereffter åth Weissel ström upsökia båtar och mehra som tillhörig är. Wid marchen med för uth anwijsa subsistance och lägenhet till broers bästa öfwergiörande, Hans Excell:ce Gref Stenbock commenderat mig at see, huru möijelig med dragonerna bemächtiga bron öfwer Walpudhström sampt med inkomma utj Pultausk som och skiedde. Dereffter situation af actionen upritat. Ifrån Pultausk med föruth wid lägretz uthstakiande, wägen observerand, wägwijsare eller pålska adelsmäns inhämptande, sampt som wanligit fortifications officerarna wid marchen giöra och ordinera broer och wägbättringar föruth, therwid offtare skiermysslar med pålackar händt.

Wid ankomst åth Thorn commenderat åth skiepzbron, dels med bocker och båtar, dels med skiutor at bygga, först åth Dribentz ströms

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sijdan, öfwer Weisselström, bemelte bro, der och händes skiermüsslingar, att några 1000:de pålackar attaqverat, och wille förhindra arbetet, blef en dahlkarl ihiälskutin sampt några pålackar, och som emellan kom flera af wåra till hielp, retererades sig pålackarna tilbaka. Thereffter på then andra sijdan staden, hielpte H:r Majoren Hochmuth bron färdig giöra. Samma åhr för Thorn fått confirmation på min förre fullmacht på Pommerska staten, sampt transport Lieutnant på Kongl. Maij:tz armees fortifications staat; Effter detta, blef commenderat af Kongl. Maij:st General Adjutant, H:r General Major Lagercrona, att befästa en stor qvarn af 6 par stenar för armeen at mala miöl på, emellan kom artilleriet, och amunition blef commenderat uthsättia approcher effter indehlningen med mina stalbröder, under commando af H:r Öfwersten Gyllenkrook, alt som fortifications officerares beställning ehrfordras wid hehla belägringen. Thereffter med armeen som på marchen wanligit åt Elbing och Heilsberg i winterqwarter, blef commenderat åth Dantzig till hans Excell:ce Gref Stenbock ther samma tijd hans Excell:ce gref Ekeblad kom med sitt regemente.

1704. Wid hans Maij:ts och armeens marche, som förr händt och nämbdt mine beställningar in till Iarislaw lägret. Ifrån Iarislaw blef hos H:r Nu warande Öfwersten Kannifehr commenderat med 60. en spännare och 770 pålackarna åth slåttet Lesko med at intaga och förbränna, som och skiedde. Marchen åth Lemberg, derifrån blef commenderat med afleden H:r Öfwerstelieutnant Claes Bonde, åth fästningen Zamost med surpriss sökia at intaga. Aftalte med bem:te H:r Öfwerstlieut:te Bonde, tillredande stormlättare och föranstaltning till surprissen. Enär med manskap kom utj fästning grefwen capitulerat Zamoiske och giorde staden up. Så kom till armeen som giorde på marchen mina commenderat wanliga syslor, in till Prag, så wid broers redskap som åth Utdworsk giöra bron öfwer Weisseln; then marchen med armeen åth Bunitz actionen blef sänd åth hans Excell:ce Gref Reenschiöld.

Hans Excell:ce inhämptade några batailloner ryssar med ryska artilleriet, amunition pagage wid staden Fraustadt. Hans Maij:t kom andra dagen åth Rörsdorf, och iag blef commenderat hos hans Excell:ce gref Stenbock som öfwerlade projectet till armeens winterqvarter. Beordrat med H:r Öfwerst Lieutnanten Schewen åth Rawitz, och der för hans Maij:t giöra högqwarter, sampt hade ordre med hoos mig gifwane commissair om subsistance, blef beordrat åth H:r General Major Lagercrona, sampt med commenderade manskap låta uthur anslagna högqwarters subsistance qwarterarne inlefwerera prowiant, penningar och fourage.

1705. Blef commenderat med H:r General Lagercrona till Warsaw och Blonie, anstalt giöra utj närmaste destricter, för regementers subsistance och stånd, sampt dereffter utj districtu Lowiensis åthsända proviant och fourage till högqvarteret, till thes hans Maij:st upbrutit. Wid armeen och föruth, utj mina wanliga syslors stånd, wägar, broer, låta laga, som war beordrat.

1706. Wid Grodno war commenderat hoos hans Excell:ce Gref Stenbock emoth ryssische retrenchementet, och thereffter följade Kongl.

Maij:t åth Saludeck. Ifrån Saludeck blef först med Woijwoda Troski, Sapia och Starosta Bobroiskij commenderat åth Olita, derstädes littauske Generalen Sinitzkij blef slagen och några 100:de fångna, fört åth Saludeck. Igen blef commenderat med afledne hans Excell:ce Gref Dycker, som kom med littauske troppar charmijtzera wid Olkinikij, fölliade till Willna staden, blef commenderat med pålackarna åth Kawno, sampt kom igen åth Kongl. Maij:ts armee, med samma hela långa marchen åth Sijlesien blef commenderat med H:r Öfwersten Giertz avan guardie och action wid saxiske gräntzen, följdt med regementerne under residentzstaden Dresden; derifrån till Kongl. Stanislai högqwarter Leisnick, widare till Altranstad, som blef hans Kongl. Maij:ts högqvarter. Jag blef commenderat giöra charta öfwer Leipziger och Meijsnisske districhter, och som de färdig, war min major H:r Hochmuth siuklig och blef iag commenderat i hans ställe giöra qvarter charta öfwer Würtanbergiske districht, samt öfwer och Neder Lausitz.

1707. Wid marchen till Pohlen igen wanliga fortifications officerares syssla, wid H:r Generalmajor Hummerhielms Collum in till Wienitz. Blef af hans Kongl. Maij:t beordrat till högqwarteret, för theras subsistance skull, Uthcommenderat eij långt effter, med H:r Öfwerst Gyllenkrook följdt hans Kongl. Maij:st och armeen, sampt föruth med wägar, och broar, öfver stora Masschuriske skogen och långa bron åth Littauen till Grodno och Raduskewitz.

1708. Blef iag benådat med Capiteins fullmacht utj Raduskewitz, der hans Maij:t stod stilla.[1] Wid upbrättet till Loboisk blef iag commenderat för uth med 50 man enspännare åth Bereszijna ström, och effter iag beság samma lägenheet och marcherat något tilbaka åth en pagage, om eij mig låta coupera, och som the mårgons kom öfwer watten, och attaqverat wåra qwartermästare, tog iag fienden emot, blef soutenerat af drabanternas och regementzqwartermästarne, sampt dref dem tilbaka in utj Bereszijna ström. Ehuruwähl wid ryssarnes salwa utj början, iag blef utj wänstra foten skutin, hölt iag uth ändå till dess armeen kom. Ther effter hans durchlechtighet Printz af Wurtenberg, enär han kom att besee ryssarna, blef han öfver strömen blesserat, at fältskiären förr måste förbinda hans durchlächtighet, fast det war swårt hos mig at utskiära kulan, hwartill iag sielf måste hielpa, sampt med victriol ollia resten deraf i foten utränsa, om at få rent uth till läka! Och kom iag eij för något at giöra, än wid Hollowzijn, blef iag commenderat hoos hans Exaell:ce gref Renschiöld lät utskiära rästen af kuhlan utj Mohilow. Marchen med armeen åth Gorkij, blef iag commenderat med 150. hästar åth staden Mscislaw om at taga alla wagnar som iag kunde få wid (lucka) strömen in till Kritzow, och then stora bron som ryssarna emellan staden Mscislaw och stadz Kritzow giordt, at rainera för än iag kom, hade ryssarne dragit sig åf ifrån bron iag gick effter och hämptade största delen af wagnar med torrt bröd och bränwin, wid wägen på cosakiske sijdan öfwer

[1] Den 28. maj. I en del afskrifter står, att han blifvit nämnd till fortifikations och guarde capitain, hvilket skall vara fortifikations och guidecapitain.

Anm. af meddel.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

strömen, lät kiöra wagnarna öfwer bron, ruinerade effter mina ordre den samma, och wille med sådana wagnar åth lägret, effter iag hade några af wåra wolloscher och pålack:r med mig, och omkring sändt at recognoscera, kom en och berättade mig, at H:r General major Lagercrona marcherade wägen åth Kritzow, och hans Maij:t effter följde med armeen, wände iag mig åth Kritzow. Eij långt derifrån kom H:r Öfwersten Gyllenkrook med qwartermästarne, då ehrhölt iag ordre at lefwerera wagnarna åth guardies commissarien utj Kritzow, och blef wagnarna uth delte för heela armeen. Kom med Öfwersten Gyllenkrook, för armeen marchera öfwer skogen, sampt låta uphugga, hwad som fans at hugga, hela marchen continuerade åt Dychna ström therstedz ryssarna stådt wid watten, och H:r General majoren nu H:r Fältmarschalck Stakelberg slogz med ryssarne, widare marchen in till Rumme. Wid samma blef iag commenderat åth H:r General major Creutz utj Przipulukij, therifrån åth hans Excell:ce gref Meijerfeldt i Lachowitza, och så till hans Maij:t, then med Öfwersten Santol hoos Walloch. Regementen 1½ mihl från Hadiatz funnit uppstält 100. man ryssar som med H:r Öfwerst Santoll, omringade, at eij mehr än 4. blef borta, som har stådt wacht på en högd, de andra wart ihiälskutna, huggna eller fångna.

1709. Kom marchen med armeen utj stora byn juhltijden, blef commenderat åth Litenka ström. Enär iag kom tilbaka, war hans Maij:t för Wijbrijck och H:r Öfwerst Fritkij med Upländning:r hade sina stormlättrar färdige, och som hans Maj:t wid ett afbrändt huus wid en stenhop hölt, som guarnisonen utj staden hade afbrändt, mätte iag högden af wallen, och fant, at de giorde lättrar woro 6 foot för korta, sampt at lättrarne skulle ha en leed at luuta till wallen, samma berättade iag Öfwersten H:r Sijroth, som sades till hans Maij:t, sampt att ryssarne giuter continuerlig watten på wallen at det blir bara ijss. Hans Maij:t sade: Dahlheim will alt ha på hollandskt sätt, som här eij kan wara, H:r Öfwerst Sijroth sade: Allernådigste herre, Dahlheim har rätt, lättrarne äro för korta. attaquen måste äntel gå fram; Och ehuruwähl hans Maij:t fick staden, at the gaf sig till krigzfångar, miste armeen wackra officerare som blef ihiälskutna; Therifrån med armeen åth staden Litenka sampt och ät staden Opotzno, hade cavallerietz qwartermästare, och kom tillijka med Taubens dragon regemente, åth rysiske fältmarschalck Mentzikows cawalleriet, som stod utj Opotzno, hwilka sig retirerade. Therifrån hade Dychers dragon avangarde åth en liten stad Horodno. Enär rysiske cavallerie kom igenom, stälte the sig up. Ett regemente stod närmast för forten, hwilket hans afledne Excell:ce fältmarschalk Dycher dref in till de andra, iag med qwartermästare på twenne esqwadroner, som på högra sijdan något för deckt, dref them utj kiärre och tresket, at många nedsiunckte, emellan kom wåra cavallerie regementer. Enär ryssarne såg, at thet war armeen, drog de sig utj ordningen åf till närmaste bijn Molnicka som låg på en högd, och upstälte sig utj en dahl bak byn. Ryska dragoner afsatt ifrån hästarne, wåra cawallerie qwartermästare inryckte wid Horodno till regementerna, infanteriets qwartermästare på slätta hästar blef hoos mig, och som ryssarna kom, med wåra första wid avanguarde

[illegible]

[illegible]

at skiärmytzera, emellan wid Molnicka iag afsatt af hästarne, och Kongl. Gvardies qwartermästare marcherat ned åth en qwarn, iag med andra regementers qwartermästare på högra Molnijck förbij, emot rysiske dragoner, så satte de sig up, och drog sig utj ordningen åf. Mårgons marcherat hans Maij:t wägen åth Woronitz, och enär armeen kom wid en ström, gick ijsen up, at wattnet steg så högdt, att hans Maij:t tog marchen åth Opotzno öfwer bron igen. Therifrån marcherat armeen åth Budiecze, hwarifrån iag blef commenderat med H:r Öfwerst Gyllenkrook och H:r Öfwerste Siegroth recognoscera staden Pultawa, så wed marchen åth Pultawa. Snart börjades belägringen, ther iag en tijd effter wid approchers uthsättande blef skutin utj högra sijdan, Continuerade några dagar, thereffter arbeta igen, effter mina stallbröder som mäst war ihiälskutna, blef commenderat till hans Excell:ce Greff Renschiöld, och annotera situationen med hans Excell:ce, enär ryssarna eij hinte komma öfwer wid Pultawa, och dragit sig tilbaka, ungefär en mihl ifrån Pultawa, kom öfwer Worschlaström och giorde theras retrenchement, och redoutter. Uthj Pultava bataillen blef commenderat hoos H:r Grefwen Leijonhufvud, som war för Kongl. Maij:tz Gvardie, och enär Granadier bataillon slog de på den kommande ryssarna och ehrhölt theras regementz stycken, så länge till thess wänstra flygelen gick öfwer ända, blef iag skuten igenom högra benet, och resten af hans Maij:ts Guardie måste sig reterera, thervid buskar förbij, kom wid ett träsk, där hans Maij:ts bähr, som guardies karlarne bar honom uppå, blef sönder skuten, och drabanterne hielpte hans Kongl. Maij:t åth hästen. Thereffter eij långt wid en wägskillning hans Maij:t hölt stilla, och som iag förr med hans Excell:ce Gref Renschiöld hade recognoscerat och wiste lägenheten berätta, at denna medla wägen gick åth pagage, then wänstra åth staden Pultava, och then högra åth Buditze. Wijsade wägen till pagage, som bröt up åth Szandarow, Kobilack och Przewoletzna. Wid Przewoletzna kom H:r Lieutnant Schultz med ordre, iag skulle föllia hans Maij:t öfwer Nieper strömen. Kom med hans Maij:t öfwer öcknare åt Bender.

1710. Commenderat med flere herrar officerare åth Tartariska Printzen med Budzcaks, Tartaren, cosakiske fältherren Orlick, och woijwoden Kijowfskij, och thes troppar, Tracten åth Kiew och Biale, Cierkiew.

1711. D. 31. Januarij blef benådat med General qwartermästare Lieutnants fullmacht wid Bender; Thereffter blef commenderat åth Tartar: Cham at upsätta en geomerisck charta utj Budzack Tartariet, så länge han war utj Budzach.

Blef commenderat med 1500 turkar till Seroka, therwid ryssarna bygde en skantz och broar öfwer Niestern, som med turckarne intagit, dels ryssarne retererat sig öfwer watten, dels blef fångna. Med H:r General Dahldorff och flera h:rar officerare commanderat till turkiska stora armeen, på Budzackiske campi deserti, ther turkarna giorde 2:ne broar öfwer Prutt strömmen, som the öfwer marcherat, [:Tartarna gick allestans genom Watten:] och så trenne dagar up längst strömen, kom åth ryssarna slagit General Janusch med rysiske avangarde och plund-

rat alt deras pagage, som widare relation iag wid hans Maij:ts rörelser annoterat.

1712. War wid hans Maj:t utj thet turkiske kallabalick, wijd Bender utj Warnitze, som igenom turkiske stora Vitziern och thes adherentes tagna rysiske penningar händt! som hans Maij:t och hela svitten sålt. Therwid alt hwad iag ägdt, mist med alla mina journaler och rijtningar, hästarne lät hans Maij:t ihiällskuta.

Widare blef commenderat med hans Kongl. Maij:t, at föllia öfwer Danubius ström, giöra qwarter för Hans Maij:t och hans svitt, in till Demertosch wid Adrienopel, ther hans Maij:t stod stilla.

1713. Så en tijd effter åth Dimotika, huru hela staden den tijden war inwicerat af siuka, unnade äntå den stora Guden hälsa för hans Kongl. Maij:t sampt des switt, och stillstått åhret, 1714,

1714 — som hällsamer [är] belägit en Demertosch;

1715. Dereffter blef commenderat at ordenera qwarter med på wägen utur Turkiet in till Stralsund, effter charta af marchen som blef lef:t i strahlsund till hans Excell:ce Greff Hård. Samma åhr blef benådat med öfwerste fullmacht, sampt utj belägringen commenderat upföre wallen af utan wärcket wijd qwarn för Tripsces porten, therpå Preutziske giorde attaque, och eij hindt med alt artilleriet skiuta breche, effter iag then altid igen jämt lätte slå, och kuhlor blef sittiande utj wallen. Thereffter enär then preutziske surpriss genom förräderij hindt utj Franken retrenchement, blef iag commenderat för franken portens utan wärck, sampt wid the preutziske stormande samma wärket skutin genom kinbenet utj halsen.

1716. Och som iag theraf lång tijd siuklig 1716. och 1717. hindt först at alt bly uthfått, och min hälsa med stor omkåstning ehrhållit. Hwarföre iag Gudj hiertinnerl:n betackar; och som för bägge åhren

1717. halfwa lönen liqviderat för en blesserat, mycket swårt är, den för penningars ehrhållande skull, af liqvidat:n giärna hälfften afstådt; altså litet spijsat, till de stora omkåstningar för hälsan skull, som anwändade.

1718. Hinte iag åth Lund till högst Sal. hans Kongl. Maij:st, blef anförtrodd General Qwartermästare beställningen wid Kongl. Maij:ts armee utj Norrje, sysslorne äro bekante. Uthj Strömstad commenderte Hans Maij:t mig med 600 Man, at lata draga och fortskaffa gallejen Luur på Iddefiolen watten wid Pihlegard, som iag och förrättat. Och som iag hade förr experience af flössen, inhändte hans Maij:t rijtningen theraf, som thereffter blef bygdt trenne och med stora canoner besatt. Enär the färdiga och dansken kom med sina skiepp och galerar utj stort antal till 30. stycken, tå af hans Maij:t blef commenderat på största flössen, hoos mig Hr Capitain Leutrum. Galerar och flösserne war alla besatt med officerare och granaderer, och gallerar och flössarna ankom emot de danska, händes dansken blef drefwen tillbaka, at han natten försänckt alla sina skiepp utj watten.

Hans Maij:tz march, utj Norje, är General Qwartermästar syssla bekant, kom med hans Maij:t och hans Excell:ce Grefwen Thure Bielke commando, sampt med woloscherna fölia, indrifwa danska ifrån Idde kyrckia in åth Fredrichs Hall. Några dagar effter blef med granadirer

commenderat öfwer watten wid Tistedahlen emot the danska, och som de eij wänta så länge oss åf, utan retererat sig uthur deras skantzar wid Tistedalen, gick wolloscher och cavalleriet effter; Jag blef beordrat med regementerne åt Dignäs, Askin, längst Glomma ström, Jsberg, Oos, Warla, Borgo, och så kom öfwer Ullerö, Ingedahl, Berg åth Tistedalen tilbaka, belägringen och hwad som händt, klädde seij allenast wår Aller Nådigste Arf Printzessa, Aldra Nådigste drottningen, sampt nu Aller Nådigste hans Maij:t med alla Swea män och nympher igenom hans Maij:tz dödzfall, uthj swarta sorgekläder.

Af Öfwersten Dahlheims Meriter wid Kongl. Maij:tz Allernådigste Drottnings Regeringar.

1719. Jag war först thetta åhr commenderat hoos hans Excellens fältmarschalken Greff Deijcher, och enär några af the twenne rysiska escadrer galerar Waxholm längre uth i skiärgålen gåt förbij, blef iag på hans Höghet Generalissimi ordre commenderat af hans Excell:ce fältmarskalken Deijcher med trenne galerar ifran Waxholm åth Stäketz sund och Baggers fiähld, om at giöra med gambla skiuttar försänkningarna utj Stäkets sund, hwarwid iag blef förstärckt med 4. galerar, som alla under mitt commando mig anförtroddes, med besättningen af Hr General Major Cojett, och Hr Grefwen Oxenstiernas Regementer[1] med Hr Major Bock commenderat manskap. Mine ordre war, the fyra af mig giorde försänckningar, ther utj hwardera försänckningen stod en skuta ännu med sten lastat, igenom borat, och stör instötta, som kunde öpnas, om uth- och in passera, at iag samma skuta utj hast kunde i linien insättia, störar uthtaga och nedsänkia, sampt med galerars canon och manskap förswara, wid ryska attaquen, och förhindra ryssarnes galerars eller slupars inlop. Sådant mitt anförtrodde commando så wähl ryssars giörande utj skiärgåhlen observerande, sampt the fyra giorde försänckningarna, har iag bewijsat: Enär Hr Capitain Wachtmeister hade sidste recognoscering, följde Ryska slupar och galerer honom effter, in till min längst uthsatte lieutnants post, för Hr Major Bock på Wärmdö och Bågåls sijda.

En annan Lieutnant hade iag uthsatt wid Baggars fiälen, till att kunna see öfwer hela fiählen och raportera, Hr Capitain Wachtmeister på fasta landetz sijda, wid första försänckningen, och galerar utj deras anwijsas ställe, som de kunna beskiuta sundet, och med canon förswara försänckningarne och inlop på wattnet, att enär wår allernådigste Kongl. Maj:t den tijden Generalissimus beság ryska escadrer på Baggers fiälen, war ryssarna på wägen at lända till landz, och några canon skått skutit effter hans Maij:t, tå allernådigste Kongl. Maij:tt giorde alt föranstaltning, sampt få regementerna att förswara rijket, med stor

[1] Gustaf Vilh. Coijet var chef för Upplands och Gustaf Oxenstierna för Östgöta Tremänningar till fot. Georg von Bocken var major samt Leonard Wrangel och Fritz Wachtmeister kaptener vid Östgöta tremänningar. Jean Bolld (Ridderboll) och Ulrik Alex. Hercules, kaptener vid Södermanlands reg:te. *Anm. af meddel.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ymnigheet, och först Hr General Major Fuchs med Sörmanlandz Regemente ehrhöltz emellan stigit Ryssarne till landz, och wille på bägge sijdor afdrifwa ifrån försäkringarna mig anförtrodde galerar och manskap. Theras General Laszij commenderat på landz sijdan med ett detachement wägen up åth wijkan, befalte wår nådigste Kongl. Maij:t Hr General Major Fuchs, them att repoussera, och såsom mycket skoug och buskar utj bärgen war, nådigste Kongl. Maij:t beordrat mig anwijsa Hr General Majoren Fuchs huru bäst komma åt lillegiärde som ryssarna stådt. Hr General Major Fuchs anförde sin bataillon öfwer berget genom skogen och attaqverat med stor braveur, sampt Hr Öfwerste Essen sin battailon genom wijkan och buskar åth giärdet. Förbemte General Laszij med ryssar, började ifrån lång at skiuta emot anmarchen, sampt ryska granaderar emot Hr Capitain Wrangel, som war på flygelen af bemelte Hr Generals bataillon, eij långt ifrån första försänckningen, tå iag hindte Hr Capitain Ridderboll och Hr Capitain Hercules förbij åth Hr Capitain Wrangels compagnie, blef han blesserat, ändå wåra, de ryska granaderar drefwo tilbaka. Som galeran phenix war stält och kunde beskiuta hela längden af sundet, gick ryska slupar sachtelig under Bågåls landetz betäckning åth första försänkningarna. Emellan continuerades elden och salvorna continuerligen på bägge sijdor in till afton at lille Adjutanten [lucka i texten]

effter manskapet af Hr Capitain Wrangels Compagnie, söckte dem up at hämpta till Hr Generalen. Och som Hr Capitain Heldenhielm på galeren phenix mig lät weta ned åth första försänckningen, at ryssarnes anmarche på Wärmdö sijdan, fast närmare, skyndade iag mig åth galerar med thes manskap, lät äntä med samma en capitain af Sudermanlandz regemente med några fahnor[1] upföra på galeren Jungfrun, gick med slupen åth andra sijdan, sampt med galerarnes canon och manskap, dref ryssarne tillbaka, at de hans Excell:ce Gref Thessins diurgårdz giärdesgård en stor längd med nedtryckte, och som emellan kom ryssarne at uphugga ett stort stycke af första försänckningen, afdref iag med galerers canoner sampt sluporne wåra på Wattnet och Hr Capitain Wachtmeisters manskap på landet ryssarne därifrån, ehuruwähl mörckret betog mig, at iag eij långt kunde see. Samma tijd så giorde ryssarna eld på skogen å många ställen, och derefter, som förr, mehr än en tijma hördes, nu aldranådigste Kongl. Maij:t ankomma, med trummors slående och trumpeters march blåsande, regementerne, ungefär kläckan 11. in till 12. Ryssarna dragit sig tilbaka på theras galerer, och gick öfwer på andra sijdan baggars fiählen, sampt andra dagen emoth afton utj stor hast fältström förbij, och igenom skiärgålen åth Ahlands haff. Såsom iag mitt anförtrodde commando troligen förrättat, nu hans allernådigste Maij:t andra dagen betackade mig med allernådigst tillsäijelse, at sådant wille ihogkomma, till min conservation. Sampt hans Excell:ce Gref Deijcker lijkaledes. Enär då iag altid rejicerat utj Krigztijden och wid så många commenderingar wällgiort, aldrig af mitt anförtrodde manskap spilt, at hans

[1] Liknande uppgift anför han äfven i en inlaga till konungen d. 5. juni 1722 *Anm. af meddel.*

Högst Sal. Kongl. Maij:t offta benådat mig med recompangsering, som ändå war hierteligt öm, at kiänna wähl en officerare, huru skall nu mitt förhållande wara uthslächt wid fredztijden, då utj krigetz tijder med heder uthrättat mine beställningar. Af en trogen undersäthe vasal och Underdån:

Balz. von Dahlheim.

NB.

at eij månad, weka, dag eller datum nämbdt, händ effter uti Turkiet, alla mina juornaler rijttningar och alt mist, samt resten uti Tysklandt, hoos Hr Baron och Corporalen af Drabandterna Ehrenschiöldt med förlorat.

En förlorad sigillstamp.

Då i personhistorisk tidskrift flera ganger förekommit notiser — längre eller kortare — angående adliga vapen, torde denna lilla ofullständiga uppsats, rörande en sigillstamp, som högst antagligen försvunnit, eller om hvilken, om den finnes kvar, det skulle vara af intresse få erfara några upplysningar, försvara sin plats.

År 1610 den 22 april blef sedermera riksrådet Abraham Eriksson Leijonhufvud upphöjdt i friherrligt stånd, och skulle enligt friherrebrefvet hans friherrliga vapensköld utgöras af hans förra adliga vapen i midtelfältet, som skulle omgifvas af fyra fält, hvilka skulle innehålla: det första och fjärde en på hvit botten på alla fyra benen gående björn i naturlig färg; det andra och tredje fältet en hvit oxe med en röd ros med två gröna blad i munnen på blå botten. De båda hjälmarna skulle prydas af adliga kronor med hjälmprydnader, utgörande för den ena hjälmen ett lejonhufvud, omgifvet af två i blått och gult fördelade buffelhorn, och för den andra hjälmen, ett björnhufvud i naturlig färg, omgifvet af två i svart och hvitt fördelade buffelhorn.

På den af honom använda sigillstampen — kanske han ägt flera — hvars aftryck jag tagit närmare kännedom om, förekomma de två björnarna, gående på bakbenen. Af hvad anledning vapnet i sigillstampen fått annat utseende än det i friherrebrefvet fastställda är svårt att afgöra.

Han dog 1618 och begrofs i familjegrafkoret under Lillkyrka kyrka i Örebro län. På hans mycket väl bibehållna kopparkista, som vid reparation af grafkoret sommaren 1900, togs i närmare skärskådande af undertecknad, finnes vapnet med björnarna målade, gående på alla fyra benen. Abraham Eriksson Leijonhufvuds halfbroders son, landshöfdingen friherre Abraham Leijonhufvud använde ofvannämnde sigill-

stamp är 1658 eller sedan hans fader och dennes efterkommande blifvit friherrar med annat vapen. År 1662 börjar han under sina ämbetsskrifvelser och enskilda bref använda ett sigill med sitt eget vapen. Efter hans död begagnar hans änka åren 1676 och 1677 Abraham Erikssons sigillstamp, hvilken efter hennes död kom i sonen Karl Gustafs ägo, ty denne nyttjar den under bref, skrifna åren 1695 och 1697 från Greifswald och Wollin, där han var i tjänst vid general Bielkes regemente. I ett bref från Karl Gustaf af år 1692 den 8. mars omtalas en Kaulbars, och 1693 den 1. september använder en von Kaulbars sigillstampen. Dennes bref är skrifvet från Namur till svenska residenten Palmqvist i Frankrike. von Kaulbars hade antagligen till låns bekommit sigillstampen, ty Karl Gustaf Leijonhufvud använde den som ofvan nämnts flera år efteråt. Vid Karl Gustafs död den 9. september 1710 i Bender fanns den troligen bland hans kvarlåtenskap, och om denna ej hemsändes till hans änka i Sverige, hölls antagligen auktion därpå, som ofta var fallet med i utlandet fallne krigares tillhörigheter. Möjligen kan då någon af hans krigskamrater bland de tappre karolinerna kommit öfver sigillstampen, som på så sätt kanske letat sig hem till Sverige igen. Men hvart den tagit vägen under århundradens lopp är ej lätt att säga. Af intresse skulle vara om upplysning kunde vinnas angående dess vidare öden.

Karl K:son Leijonhufvud.

[illegible]

[illegible]

Personhistorisk litteratur.

(Till redaktionen insända arbeten.)

Album Scholæ Arosiensis. 1618—1650. Utgifvet af *Wilhelm Molér.* Västerås 1905. 70 sid.

Utgifvaren af denna namnförteckning öfver Vesterås skolas alumner har otvifvelaktigt härpå nedlagt ej så litet arbete. Intresset för ett sådant arbete blifver naturligtvis större, när man en gång i tiden utgifver en biografisk matrikel öfver Västmanlands och Dala nation i Uppsala. Då kan man ju lättare återfinna dessa skolynglingar, som nu endast återgifvas med *för-* och *farsnamn* utan åldersbeteckning, men i de flesta fall får man reda på dessa skolynglingars födelseort. Endast undantagsvis anges ett tillnamn med en uppgift om deras kommande vitæ genus. År 1619 t. ex. har man i matrikeln »Matthias Erici Aros. NB. Riksrådet Björnklou». Genom att jämföra hans ålder får man ju ett begrepp om hans kamraters. Jämför man denna skolmatrikel med bibliotekarien i Upsala Aksel Anderssons utgifna *Album Studiosorum*, får man äfven reda på, huru länge de legat i skolan, samt kan rätta en och annan felaktighet, som vid tolkningen af hemorten finnes uti Upsala studentmatrikel. För Stockholm vore det af stor vikt att få reda på Trivialskolans första matrikel — den i Norra Latinläroverket befintliga begynner först 1733 — men den har ej ännu påträffats. Att den funnits till bevisas bland annat däraf att den citeras af Clas Lundin i hans Gamla Stockholm.

Dr Molér skulle beredt läsaren en stor fördel, om han i slutet af sitt arbete bifogat en alfabetisk förteckning på de olika ortnamnen, med angifvande af deras nuvarande namn.

A. L—n.

Slägtanteckningar. Af *G. Collander.* Jönköping 1904. 11 sid. Upplaga 100 numrerade exemplar.

Dessa genealogiska anteckningar röra en smålandssläkt, hvars stamfader, Jöns Månsson, var född antingen 1695 eller 1700. Från

hans gård Kråxhult eller Kullen i Langaryd, Jönköpings län, togo hans tre söner namnet Collander (Collis—Kulle, ἀνήρ — man.)

H. H.—C.

Slägten Weber i Savolax. Genealogiska anteckningar af *E. S. Tigerstedt.* Fredrikshamn 1905. 26 sid. Upplaga 100 exemplar.

Släkten Weber blef kort efter Karl XII:s krig bofast i Savolax. Sannolikt är den af tyskt ursprung och befryndad med den släkt af samma namn, som en tid fanns i Stockholm; skaldinnan Sofia Elisabet Brenner var ju född Weber och dotter till en inflyttad köpman.

Ifrågavarande arbete afser icke att klargöra sambandet mellan de svenska och finska ättegrenarna; det sysslar endast med ättlingarna till majoren Konrad Anders Weber, hvilken deltog i det stora nordiska kriget och sedermera afled på Anttola gård i S:t Michels socken 1754. Hans afkomlingar hafva under svenska tiden hufvudsakligen varit militärer, och släkten lefver ännu i olika delar af Finland.

Anteckningarna äro grundade på forskningar i kyrkoarkiv och i finska statsarkivet. De biografiska data synas tämligen fullständiga; en och annan person har utgifvaren dock icke lyckats följa till slutet, men då han anlitat alla tillgängliga källor, är det väl knappast sannolikt, att släkten fortlefver i andra grenar än de här upptagna.

Der deutsche Herold. Zeitschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde, herausgegeben vom Verein Herold in Berlin. XXXVI. Berlin 1905. N:r 1—7.

De under året utkomna häftena af denna äldsta och mest bekanta af de tyska genealogiska tidskrifterna hafva jämte redogörelser för föreningens sammanträden samt litteraturöfversikter, notiser, frågor och svar innehållit följande uppsatser:

Die Entwicklung des Wappens v. Bose; Heraldisch verzierte Bildnisse in der Breslauer Stadtbibliothek [forts. i flera nummer]; Zwei interessante heraldische Stücke aus Hildesheim; Der Grabstein des Hofpredigers Jacquelot in französischen Friedrichstadtkirche zu Berlin. Ein Siegelapparat aus dem 18. Jahrhundert. — N:r 2. Heraldik auf Exlibris; Zum Aachener Wappenbuch; Wann ist das alte märkische Adelsgeschlecht v. d. Weyde ausgestorben?; Verbindungen der Familien von Bardeleben; Heraldische Flaggen; Ahnentafel des Johann von Schwarzenberg; Genealogischer Dillettantismus. — N:r 3. Eine heraldische Kuriosität [Gottfried Fuchs' vapen]. — N:r 4. Norwegische Städtewappen; Polinisierte Familien-Namen; Professor Rehm und sein »Modernes Fürstenrecht»; Türklopfer. — N:r 5. Drei Würtembergische Städtesiegel; Der Streit um die Zugehörigkeit des Grafen Alexander von Welsburg zum Oldenburgischen Hause; Geschichtliches über die melker Familie Knauer;

Schillers Wappen. — N:r 6. Eine Vermählung am kurbrandenburgischen Hofe aus vergangener Zeit; Das Wappen der Stadt Charlottenburg; Einige kurze Bemerkungen über die v. Schütz und v. Konow; Verbindungen der Familien von Arnswald. — N:r 7. Das Wappen der Familie Trolle; Staats- und Adelsrechtliche Streitpunkte; Stammtafel der Familie Schiller; Einige Bemerkungen über der Zusammenhang der Familien v. Konow, v. Bruun und v. Kauffungen.

Program, utgifna vid Upsala universitet 1599—1700. Bibliografi af *Ernst Meyer*, docent vid Upsala univ., biblioteksamanuens. Upsala 1905. 162 sid. (Upsala univ. årsskrift 1905, filosofi etc. 3) Pris 2 kr. 50 öre.

Dessa program äga ofta ett kulturhistoriskt eller litterärt intresse men i första rummet äro de i biografiskt hänseende af betydelse, enär de innehålla ett rikhaltigt material för kännedomen om personer, som lefvat och verkat vid universitetet. Särskildt äro härvid begrafnings- och installationsprogrammen att beakta, af hvilka de förra utfärdades af universitetsrektorn till professorernas och deras hustrurs och barns samt studenters jordfästning; dessa program innehålla vanligen en mer eller mindre innehållsrik lefnadsteckning öfver den aflidne. Förf. har för den ifrågavarande tidsperioden lyckats från olika håll samla icke mindre än 1,163 program, om hvilka meddelas datum, en kortfattad upplysning om innehållet o. s. v.; dessutom har jämväl antecknats, hvar originalen finnas. Sid. 147—161 upptagas af personregister.

J. R.

Frågor.

8. Jag vore tacksam för upplysningar om möjligen i Sverige befintliga porträtt (vanliga eller miniatyr-) af följande personer: landshöfd. *Ernst Creutz*, d. 1635;

amiralen frih. *Lorentz Creutz d. ä.*, d. 1676 (ett porträtt finnes hos mig och ett i Falun), och hans maka *Elsa Duwall;*

landshöfd. frih. *Lorentz Creutz d. y.*, d. 1698 (finnes på Gripenstedts Nynäs) och hans maka *Hedvig Eleonora Stenbock* (finnes på Vibyholm);

majoren frih. *Carl Johan Creutz d. ä.*, d. 1757, och hans båda hustrur *Beata Charlotta Wrede* och *Hedvig Juliana Stackelberg* (alla tre finnas hos mig); äfvensom

lagmännen *Joh. Christ. von Morian d. ä.* och *d. y.* samt deras hustrur eller andra medlemmar af v. Morianska ätten.

Djursholm & Tomtebo, den 5 maj 1905

V. M. von Born.
Friherre.

9. I ett bref af d. 30 nov. 1764 skrifver erkebiskopen C. F. Mennander till sin son C. F. Fredenheim: »Din present af Tigerstedts contrefait var mycket välkommen.» Enär med Tigerstedt torde afses Mennanders första hustrus morfar, professorn, hofrättsassessorn och v. landshöfdingen Erik Falander, adlad Tigerstedt, så frågas, om detta porträtt finnes i behåll hos Fredenheims efterkommande eller på hans gods Östanå samt om så är fallet, hurudant?

E. S. T.

Svenska autografsällskapet.

Sedan den 1 maj 1905 hafva följande personer ingått som ledamöter i sällskapet:

Gosling, Augusta, Lady. Näsby, Taxinge Näsby.
af Klercker J., Fil. doktor. Lund.
Lundahl, N., Folkskollärare. Lund.
Låstbom, T., Kassör. Björneborg. Finland.
Nycander, O., Ingenjör.
Ros, C., Bruksägare. Årås, Gullspång.
von Saltza, J. L., Friherre, Amanuens.
Schulman, H., General. Borgå. Finland.

Tillägg

till

Svenskarne under Dannebrogen 1848—50

af

Birger Schöldström.

Sid. 3. **Acharius.** Var riddare af Dannebrogen. — Porträttet är från 1860-talet.

Sid 4. **Adelswärd.** Friherrinnan Augusta Adelswärd, f. Berg, död i Stockholm 18 maj 1905.

Sid. 6. **Ankarcrona.** Ståthållare å Stockholms slott 1889.

Sid. 7. **v. Axelson.** Porträttet är från 1870-talet.

E. G. F. Acharius.

O. v. Axelson.

Sid. 9. **Berglund,** P. G. Blef hofjägare å Kungl. Djurgården. Död.

Sid. 9. **Bergman.** Till de meddelade militära data om honom tillägges:

Född den 2 juli 1823 å Lagerfors bruk i Västergötland; föräldrar: bruksägaren C. G. Bergman och dennes maka Gustava Magdalena Thun; genomgick Skara elementarläroverk och blef vid 17 års ålder volontär och vid 19 furir vid Västgötadals regemente. Åren 1843—44 elev vid Degebergs landtbruksinstitut samt köpte 1845 egendomen Ingemarstorp i Östergötland. Han ville dock ytterligare sätta sig in i landtbrukets rationella skötsel och begaf sig 1846 till Danmark. Han konditionerade på flere större egendomar i Jutland och Slesvig, tills kriget i början af 1848 utbröt. I dess första början bildades frikårer — de s. k. Herregaards-

B. J. Bergman 1849.

B. J. Bergman 1864.

skytterne — med grefve Viggo von Holstein-Rathlou, baron Blixen-Finecke och andra adelsmän i spetsen, och häri ingick redan i mars den unge svenske agronomen, den allra förste svenske frivillige. Bergman deltog i affärerna vid Bau 9 och vid Slesvig 23 april samt i flere skärmytslingar. I september 1848, efter första stillestandets ingående, upplöstes fribataljonen, och Bergman, hvilken redan i april befordrats till sekondlöjtnant, blef detachementsbefälhafvare för en trupp af 60 man, hvilken afsändes till Bornholm, dels för att inöfva därvarande milis, dels förstärka garnisonen å fästningen Christiansö. I augusti 1849 placerades han vid 3:dje linie- och i oktober vid 10:de lätta bataljonen, där han 1850 blef premierlöjtnant. Sedan efter Fredericiaslaget de fleste svenske frivillige aftackats, hade nämligen Bergman kvarstannat i danska armén. Han gjorde nu hela fälttåget till slut och blef därefter fortfarande i dansk krigstjänst samt var, när kriget änyo bröt ut 1864, kompanikommendör vid 3:dje linieregementet och förde befäl vid Dannevirke. Efter detta senare krigs slut tog han, som kapten, afsked ur dansk krigstjänst samt återvände till fäderneslandet, där han i många år var egendomsägare i Småland. Är numera bosatt i Karlshamn. — Änkling två gånger (efter Gustava Zethelius och Charlotte Witthoff) är han i sitt tredje äktenskap förenad med Julia Esolinda Kinmansson (dotter af premiäraktören Lars Gustaf Kinmansson och dennes 1:sta maka Zelma Carolina Esolinda Berghnér).

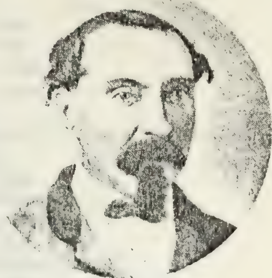
Sid. 9. **Bergström.** En man af mildt och vänligt sinnelag. (Uppsala ärkestifts herdaminne, 1893.)

Sid. 11. **Betzholtz** var före sitt inträde å den militära banan anställd som bokhållare å sockerbruket Tuppens kontor vid Adolf Fredriks torg. Var i början af 1860-talet lärare vid Gymnastiska centralinstitutet.

Sid. 12. **Björksten**, Johan August Ferdinand. Föräldrar: öfverstelöjtnanten, postmästaren i Ystad Gustaf Magnus Björksten och Augusta Sophia Uggla (båda födda i Finland). Han uppgifves fått någon anställning i Åbo.

Sid. 12. **v. Björnmarck.** Hr Robert Gronberger i Forest Lake, Minnesota, skrifver 13 juni 1904 i bref till utgifvaren:

C. L. von Björnmarck tjänade under amerikanska kriget som kapten vid ett Wisconsin-regemente. År 1870 nedsatte han sig i St. Croix Falls, Wisconsin, och uppehöll sig som lärare i de engelska county-skolorna däromkring; sedan han några år därefter vistats å olika orter, återkom han till nämnda plats och lefde på en liten krigspension. Död i den lilla staden Taylors Falls, Minnesota, 20 januari 1901. Hans hustru, Pernilla Jacobsen, från Stavanger i Norge och af god familj, dog i samma stad 29 juli 1902, i en ålder af 81 år. De efterlämnade ej barn. Kapten v. Björnmarck var en treflig sällskapsman, humorist och gladlynt; ej särdeles stor till växten, men med militärisk hållning och värdighet.

C. L. v. Björnmarck.

Sid. 13. **Blomqvist.** Var 1855 anställd vid engelska främlingslegionen å Krim. (Uppg. i Aftonbladet 12 april 1864.)

Sid. 17. **Cederström, J.** I Stockholms Dagblad 29 juli 1862 läses ett längre bref från Jacques Cederström, däri han skildrar sitt deltagande i kriget i Nordamerika, där han då var detacherad vid kavalleriet i den under general Stahels befäl stående 1:sta brigaden. I samma blad 28 okt. s. å. läses ett nytt bref, däri C. berättar, att han förflyttats till general M' Clellans stab. — Porträttet är från slutet af 1860-talet.

Sid. 19. **Creutz** medverkade i medlet af 1850-talet något i stockholmska tidningspressen.

Sid. 20. **Dahlström** deltog i fregatten Eugenies världsomsegling 1851—53.

Sid. 21. **Donneaud**, son af franske språkmästaren Claude Donneaud, som i början af 1830-talet vistades i Göteborg. Efter krigets slut var Jean Médor D., i början af 1850-talet, bokbindaremästare i Göteborg.

Sid. 22. **Edholm.** Porträttet från 1870-talet. — I kassören F. Barthelsons autografsamling finnes i original följande, hittills otryckta poem af *Frithjof Grafström* »Till Carl Martin Edholm och Carl Arendt Ångström vid deras resa till Danmark den 31 Maij 1848»:

Jacques Cederström.

Farväl! Farväl! I Norrlands tappre söner!
I Bröder från vår jord, vårt hem, vår vagga,
Där Nordanvinden spelar öfver fjällen
En krigisk hjältesång om fädrens ära,
Där nattens sol i sitt midsommarguld
En runskrift ristar in om flickans trohet.
Farväl! I resen ej dit åt. — Er väntar
Ej hemmets glädje med sin barndomsfrid,
Ej syskonringen med sin krans af minnen,
Ej trogen tärna med sin varma kyss.
Nej! annat är hvad edert hjärta önskar.
I gån att kyssa Hildurs bleka läppar,
Att brottas om i yster kamp med döden
Och knyta segerns krans på blodig bana.
Till Seelands kust, där boken lummig krona
I Sundet speglar, och där Bältets bölja
Ett härskri vaggar från den andra stranden,
Till Jülland, blodbestänkt, i bojor slaget,
Där våldet rufvar öfver stulna skatter
Och Tysklands örnar gripit värnlöst rof,
Dit längten I; dit styren I er färd.
Där viljen I det gamla Svenska stålet,
Hvars anor stiga opp till Hedenhös,
Ånyo blotta, och er ställa fram
I bröders glesa ring mot Preüssens härar.
Men varen lugna; eder sak är rättvis.
I kämpen för hvad menskan skönast eger,
För friheten, den himlaborna, hon
Är mor till alla tapperhetens under.
Det var för henne vid Thermopyle
Som Greken dog; vid Marathon han blödde;
Och Gustaf Adolph skar för hennes skull
Åt fattigt hem ju mången ståtlig lager.
Ty Gud är med, då man för frihet kämpar;
Han väger striden på sin viljas vågskål,
Och sanningen, en sköldmö, går till slut,
Som i de Gamles myth, utur hans hjessa
Med spjut och lans, en segrande Minerva.
Så faren väl! Må vågen vänligt bära
Er snabba segling emot Danmark ner!
O! mån I Tysklands alla skaror lära,
Att ej mot våldet segrens Gudom ler.
Se'n — kommen åter med er vunna ära!
Två rum i brödraringen vänta er.
Men stupen I, o! hören nu! och göm' det i ert sinne —
Vi gråta väl en tår, men glädjas vid ert minne.

Sid. 23. **Egerström.** Under titeln »En svensk vid Stilla hafvet» har Birger Schöldström i kalendern Nornan för 1905 lämnat en närmare skildring af Carl Axel Egerströms lif.

Sid. 24. **Ejserman,** Fredrik Joël (ej Julius, såsom orätt uppgifves i danska bat. rapp. 1849); född i Grimethon, Halland, 1 okt. 1823; föräldrar: landtbrukaren Carl Daniel E. och Anna Lovisa Lagercrantz; var utlärd kopparslagaregesäll och anställd i medlet af 1840-talet som ångpannebyggare vid först Nyköpings, sedan Motala mekaniska verkstad; var efter kriget — där han svårt blesserades vid Fredericia — anställd vid Keillers mek. verkstad i Göteborg, därefter å Trollhättan,

sist, från 1855 och ända till sin död, förman vid Lindholmens mek. verkstad vid Göteborg; död å Lindholmen 22 okt. 1890. — Gift å Trollhättan 1853 med *Augusta Mathilda Lennartson* (ännu i lifvet). — Ejserman var en inom sitt verksamhetsområde framstående och högt

C. M. Edholm.

F. J. Ejserman.

aktad man, fast och bestämd; var hela sitt lif igenom en varm skandinav och hade svårt att fördraga tyskar. (Uppgift 1905 af Ejsermans systerson, öfvermaskinisten F. Kuylenstierna.) — Porträttet från 1870-talet.

Sid. 25. **Enebuske** deltog i fregatten Eugenies världsomsegling.

Sid. 25. **Envall.** Jämte sitt porträtt från 1904, har major Envall lämnat följande litliga och intressanta skildring af sitt fältlif 1848—49:

Gustaf Envall.

Som student i Uppsala, Upplands nation, deltog jag i det stora skandinaviska studentmötet i Kjöbenhavn 1845 och var således med i »Ridehuset», när Orla Lehmann tog löfte af Nordens studenter, att de med lif och blod skulle försvara den skandinaviska idén, om yttre våld mot densamma höjdes. Jag hade absolverat min examen för inträde i rikets rättegångsverk och tjänstgjorde bl. a. i Rikets ständers bank, när kriget i Slesvig 1848 bröt ut. Jag tänkte på mitt löfte och beslöt att genast resa ned, taga musköten på axeln och ställa mig i de danska leden. Den 1:ste juni lämnade jag Stockholm ombord å ångfartyget Svithjod. Bland passagerarne voro flere andra unge män, hvilka liksom jag ämnade som frivillige deltaga i kriget. Jag minnes särskildt löjtnanterne grefve Löwen och Axel Adelswärd samt studenterne Edholm, Weman och Ångström. Den 5:e på eftermiddagen anlände vi till Kjöbenhavn. De svenskar, som ej förut voro

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

militärer, måste genomgå rekrytskolan, som började den 8 och slutade den 19 juni. I mina anteckningar från 1848 är om denna tid i korthet antecknadt: »Glada dagar; hvarje kväll i Tivoli.» Midsommaraftonen togs afsked af alla våra nyförvärfvade vänner i den danska hufvudstaden, ömmast af väninnorna. Vi stego ombord å ångbåten Valdemar. Där befunno sig 21 tyske krigsfångar, som skulle utlösas, och bland dem en mycket hygglig preussisk officer, Rolla von Rossey. Dagen därpå voro vi framme i Christiansfeld i Slesvig, general Hedemanns hufvudkvarter. Här blef jag placerad på Första reservbataljonens 3:dje kompani. Vid samma bataljon placerades ofvannämnde Weman och ett par andra Uppsalastudenter, Erland Berg och Gabriel Ödmann, samt Edvard Laquist, en rask och präktig Vingåkerspojke, broder eljes, i förbigående sagdt, till den framstående kommunalmannen grosshandlaren Hjalmar Laquist i Stockholm.

Den 28 var stilleståndet slut, och redan dagen därpå fick bataljonen order att marschera till Haderslev, som hotades af fienden. Under striden, som här uppkom, fick jag emellertid stå i reserven, och först följande dagen, då vi allarmerats kl. 3 på morgonen och armén retirerade till Kolding under ständig strid med den förföljande fienden, fick jag elddopet. Från den 30 juni till den 17 juli fick bataljonen göra förposttjänst vid Kolding; detta var strapatserande i ganska hög grad, helst väderleken var regnig och danska armén ej ännu fått kappor, hvarför vi ofta genomvåta måste gå på förpost.

I allmänhet sleto vi ej så litet ondt under fälttåget 1848, och våra kvarter voro ofta allt utom inbjudande. Så t. ex. fick jag i en half månad ligga i samma säng som en skröplig 80-års gubbe. En annan gång var min primitiva bädd placerad på ett stengolf i ett rum, hvari befanns en stor vattenpump. För att ej blifva genomförkyld, fick jag på en kamin värma en stor sten, den jag, innan jag lade mig, rullade fram och åter i sängen. En annan gång blef jag inkvarterad i en seldonskammare; om natten drömde jag, att jag gick på en sjöstrand, och då jag vaknade, hade jag stuckit ut ena foten genom väggen, som var af ler. Råttor och andra mycket, mycket mindre, men mycket, mycket obehagligare djur fick man ock dragas med, detta senare i synnerhet en tid, då jag på 6 veckor ej var ur kläderna.

En och annan lustig situation erinrar jag mig från denna tid. Så t. ex. blefvo vi en afton omkring 20 man inkvarterade i en fårkätte, hvari fanns afbalkad ett rum för höns och en kalf. Under natten skulle en man gå ut, men tog i mörkret vilse på dörr och klef in till kalfven och hans sällskap. Tuppen slog alarm, hönsen kacklade och kalfven kilade i förskräckelsen ut och gjorde skutt på skutt bland oss, som yrvakna sprungo upp, troende, att fienden var öfver oss, och då kalfstackarn ändtligen blifvit utmotad, var det obehagligaste i hela affären, att han på våra uniformer lämnat »souvenirer» som ej voro vidare behagliga. Äfven med provianten var det ibland illa beställdt. Så minnes jag, att jag en gång på flere dagar ej fick en bit kött, utan måste lefva på bröd och svart bohvetegröt. Men allt detta nedstämde på intet sätt humöret hos oss svenske frivillige. Vi voro unga, glada och hänförda för den sak, under hvars fana vi ställt oss, trifdes utmärkt bland de godmodige och präktige danske landssoldaterne, och studenterne bland oss bemöttes utom tjänsten af officerarne alldeles som kamrater.

Från 17 juli till 26 oktober kantonerade bataljonen i Jutland, hvarefter vi fingo order att gå i garnison i Kjöbenhavn. Jag hade emellertid, den 4 augusti, befordrats från menig soldat till underkorpral. I den danska hufvudstaden garnisonerade jag nu från 8 november till 17 december, då jag, på begäran, förflyttades till Första lätta infanteribataljonen. Mitt afskedsbetyg från Första reservbataljonen, hvilket jag ännu i original bevarar, innehåller, att »frivillig Gustaf Envall har stedse vist Lyst til Tjenesten og Aktpaagivenhed deri og saa vel i som udenfor Tjenesten i et som alt udvist et rosverdigt Forhold og en fortrinlig Charakter».

Så kom året 1849. Från Kjöbenhavn hade jag rest till Als, där min nya bataljon befann sig och vid hvars 4:e kompani jag placerades. På nämnda ö kantonerade vi under årets tre första månader; den 3:e april fördes vi öfver till Slesvig, och jag fick vara med där det gick hett till, nämligen i affären vid Gravenstein. För mitt förhållande därunder befordrades jag till korpral, med underofficers titel. Den 6:te rasade äfven en häftig strid — mycket häftig till och med, ty då efter dess slut 3:e reservbataljonen marscherade förbi oss, hade den blott 4 officerare kvar — men däri fick jag ej vara med, ty jag stod den dagen i reserven; den 12:e

[illegible]

däremot var jag med i den strid, som då utkämpades i grannskapet af Dybböl. Från denna dag och till den 22 juni, då vi öfverfördes till Fyen, fingo vi stanna i våra baracker, omväxlande med förposttjänst. Den 4 juli blef jag kallad till öfverste Rader, som underrättade mig om att han ämnade »anbefale» mig till officer. Den följande dagen öfverfördes vi till Fredericias fästning, som länge belägrats af tyska armén. Vi visste, att man ämnade söka upphäfva denna belägring genom ett utfall, och voro beredda på att striden skulle bli het och mer än vanligt blodig. Och dagen därpå, den 6:e juli 1849, stod också det stora, för danska vapnen så ärorika slaget »ved Frederits», och det är mitt lifs stoltaste minne att den dagen ha faktat under dannebrogen. Under natten kastade tyskarne ett helt regn af bomber öfver staden och fästningen. Hvar gång vi hörde ett skott, blickade vi upp, men sågo vanligen ej bomben, blott elden ur tändröret. Vid ett tillfälle slog en stor trägren, som splittrats af en bombskärfva, mössan af mig. Vid 10- à 11-tiden på aftonen uppställdes bataljonerna hvar för sig; renslar och kappor hade vi aflagt, för att vara så mycket rörligare. Väl 200 svenske frivillige voro vid Fredericia med i de danska leden — flere af dem stupade, en mängd sårades, *nu* äro vi blott fyra kvar i lifvet.

Kl. 1 på natten marscherade den danska armen i största tystnad ut ur Fredericia. Det kompani jag tillhörde gick i tëten af bataljonen. Efter en kort stund upptäcktes vi af de tyska forposterna, ett skott small, och en man i mitt närmaste grannskap fick armen illa skadad. Skyttelinje formerades genast af bataljonen, och vi framryckte under eldgifning. Vi sågo att börja med ingen man, utan vi sköto med ledning af fientliga eldlinjen. Efter en stund kommo kulor bakifrån hvinande och orsakade stor oro i vår kedja. Jag sände en underkorpral bakåt, men då han ej återkom, sprang jag själf under höga rop, att det vore danskar framföre. En officer kom mig till möte, och den at orätt håll började gevärselden upphörde. Den hade uppstått därigenom att i mörkret en annan dansk trupps kedja hade kommit bakom vår vänstra flygel.

Mitt kompani hade snart intagit en betäckt ställning, med order att på inga villkor förr än befallning blefve uppgifva den. Striden däromkring blef allt hetare och hetare. Både tyskarne framför oss och vi sköto allt hvad vi förmådde. Hela kompaniet låg i kedja, sida vid sida. Närmast bredvid mig låg en mulatt vid namn Snollelöw, från någon af de danska besittningarna i Västindien; han blef sårad och kvidde. Jag tog honom i axlarna och reste upp honom; kulan hade träffat midt för hjärtat, och blodet sipprade ut genom hålet på rocken. Karlen fördes bort — i förbigående må nämnas, att han, märkvärdigt nog, kom sig, och i slutet af året råkade jag i Kjöbenhavn min svarte vapenbroder som konvalescent. Emellertid hade jag, när jag hjälpte upp min sårade kamrat, blottat mig för den fientliga elden, och i ett nu kände jag en häftig stöt och gaf till ett rop. »Hvad är det?» ropade närmaste officeren. »Underofficer Envall er skudt!» svarade soldaterne, som sågo, hur det rann ur min vänstra sida. Det var dock ej blod som rann, utan — det härligaste danska kornbränvin. Min »lærke» hade mottagit kulan, gifvit denna annan riktning, men låg nu själf krossad i bitar — den gamla hederliga pluntan, som följt mig hela fälttaget, hade till sist offrat sitt eget lif och räddat sin herres.

Nu blåstes till anfall, vi rusade upp och stormade med fälld bajonett mot den fientliga linjen. Den höll sig tappert, men måste dock snart vika tillbaka. En tysk jägare var blott ett par tum från min bajonett i det ögonblick han gaf sig undan. Det var troligen hans kula, som minuten förut pep förbi mitt hufvud.

Klockan mellan 10 och 11 på förmiddagen kommo vi till byn Kongsted, men dessförinnan utgjorde vi betäckning åt ett i fullt engagement med fienden varande half-granatbatteri. Härunder sammanträffade jag med den ofvan nämnde frivillige grefve Sven Löwen, hvilken under slaget tjänstgjorde som general de Mezas adjutant; flere granater kreverade i vårt nära grannskap, men vi blefvo oskadade. I den nämnda byn stannade vi till aftonen, då vi, vid 10-tiden, åter ryckte in i fästningen. Vår bataljon hade förlorat 4 officerare i döde och 5 i sårade samt en mängd soldater; endast i mitt kompani hade närmare 40 man stupat.

Efter Fredericiaslaget följde vapenstillestånd, och de svenske frivillige aftackades. Mina afskedsbetyg från bataljonen äro af följande lydelse: »Frivillig Korporal Gustaf Envall har været ansat fra den 1 Januarii til den 28 Augusti 1849

ved 1:e Lette Bataillon och i denne Tid fyldt sine Pligter med Nöiaktighed og Dristighed og til sine foresattes Tilfredshed; han har med Heder deeltaget i Affairen ved Gravenstein d. 3 april og Slaget ved Fredericia d. 6 julii 1849, hvor han viste sig som en tapper og dygtig Kriger; og bevidner Bataillonen ham sin fuldkomne Tilfredshed av dette i hans Tjenestetid udviste Forhold.» Och till sist kom utnämningen till sekondlöjtnant samt dannebrogskorset. Till var bataljon hade sändts order, att soldaterne själfve skulle medels namnsedlar rösta på hvilka de ansågo gjort sig förtjänte af dekorering. En vacker dag kom min överkommandersergeant, Dauthe, emot mig och sade: »de faar nok dannebroge, Envall: de fik saa hersens mange lapper». Jag har således att tacka, näst Frederik den syvendes könungsliga nåd, förstås, för min dannebrog »den tappre landsoldat».

Sid. 28. **Flyborg.** Hans »Dagboksanteckningar under Danmarks krig mot Slesvig-holsteinarne 1850» finnas tryckta i tidskriften »Förr och nu» 1877, sid. 155—58, 175—78 och 198—99.

Sid. 30. **v. Gegerfelt.** Enl. C. A. Egerströms »Borta är bra, men hemma bäst» (tr. 1859) sid. 59, skulle J. G. v. Gegerfelt begifvit sig till Nordamerika och där såsom »läkare» försökt sig i samma bransch som den på sin tid bekante charlatanen »doktor Roback», men troligen ej med samma framgang som denne.

Sid. 31. **Hagberg.** Hans gamle studie- och vapenkamrat jägmästaren C. A. Thorsén skrifver i ett bref, dat. d. 1 februari 1904:

Ekonomiska skäl hade förmått Hagberg att för någon tid taga plats som biträde på kronofogdekontoret å Yttersta gård i Västmanland, hos kronofogden Iverus — en hedersman i åminnelse —; men det var hans afsikt att vid Uppsala universitet fortsätta studierna. Dock, hans norna ville annat och förde honom ut i kriget och till en tidig död. Under stridstumultet på morgonen d. 6:e juli träffade jag honom; han stod vid 2:a kompaniet; visande mig den genomskjutna kokarden å sin fältmössa, ropade han: »ser du här, gosse, om jag icke spått sannt: ingen kula träffar mig!», och jag kunde icke svara honom med andra ord än: »rätt så; men tämligen nära!» Åter skild från honom i stridsvimlet, såg jag honom aldrig mer i lefvande tillstånd. En löjtnant Torkelin såg honom hastigt sträcka upp armarne och under utrop: »nu fick jag!» störta till marken, stendöd — en kula hade träffat midt i bröstet. Sedan liken af de fallne blifvit af ambulanssoldaterne införda i fästningen och upptrafvade i flere hvarf, det ena öfver det andra, i en af stadens kyrkor — om jag rätt minnes den s. k. Tyska kyrkan — med general Olav Rye, genomborrad af flere kulor, utsträckt på högaltaret, började jag trefva i likhögarna, men misslyckades den gången att finna Hagberg. Det var ju också en mindre angenäm sysselsättning att klifva på och vältra med blodiga kroppar, de flesta med förvridna anletsdrag och stympade lemmar. Sedan de fallne blifvit utburna och lagda i enkla rader utefter gatan för igenkänning, fann jag snart min vän, stel i döden, men med lugna, oförändrade anletsdrag. För att erhålla ett minne af honom nödgades jag, likväl i vittnens närvaro, att afskära en hårlock, ännu i min ägo. Men snart hade man uppkastat kämpagrafven, och under kanondunder och gevärssalut af hela garnisonen invigdes de fallne hjältarne till dödens ro.

Sid. 32. **v. Hauswolff.** Porträttet, från 1850-talet, är efter orig. i 18:de danska reg:ts officersalbum.

Sid. 32. **Hellberg, A. J.** Står: Thorås, läs: Harås.

Sid. 33. **Hellström,** Frans Richard; läs: *Hellström,* Fredrik Anders; född 29 dec. 1813; sergeant vid Andra gardet; afsked

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

därifrån; reste kort efter hemkomsten från kriget till Nordamerika. I bataljonsrapporten af nov. 1849 står han med dopnamnen Frans Richard, likaså i många år i danska statskalendern, bland dannebrogsmän. Detta har skett genom förväxling med en broder till honom, också han f. d. sergeant vid nämnda garde och hvilken af misstag 1853 erhöll dannebrogstecknet. Se härom en relation i tidningen »Folkets röst» 26 febr. 1853. Hr V. Pousette, 1848—49 bataljonskamrat med Anders Hellström i danska armén, bekräftar, att det varit denne och icke brodern Frans Richard som tjänstgjorde i nämnda armé under kriget.

Sid. 34. **Hoborg** var 1849 anställd å danska linieskeppet Skiold.

Sid. 35. **Häggbladh.** Föräldrar: öfverstelöjtnanten vid Topografiska kåren Abraham H. och Brita Clara Cronacker.

v. Hauswolff.

A. G. Hällstrand.

Sid. 35. **Hällstrand.** Föräldrar: komministern i Edsberg, Strängnäs stift, Anders H. och Anna Elisabeth Hjulhammar.

Sid. 36. **Höckert** kvarstod 1851—52 som sekondlöjtnant i danska arméns reserv.

Sid. 37. **Jochnick** var efter sitt afskedstagande från Göta artilleri bruksbokhållare.

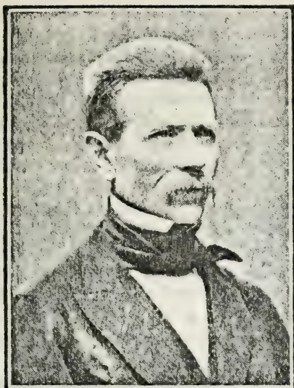
Sid. 38. **Kalling.** Porträttet från 1860-talet.

Sid. 38. **Kastengren.** Död i Uppsala 8 april 1904.

P. A. F. Kalling.

Sid. 39. **Karlsten.** Född 6 nov. 1822; föräldrar: kronolänsmannen i Västra Fernebol, Dalarne, Karlsten och Beata Dahlgren (dotter af den hofmålare Dahlgren, hvilken målat freskerna i Västerås domkyrka); furir vid

E. G. Karlsten.

Lifregementets grenadjärer; efter hemkomsten från kriget först fanjunkare vid Värmlands fältjägare, sedan e. o. kanslist vid landskansliet i Linköping samt 1858 kronolänsman i Hammarkinds härads västra distrikt; hade under sina sista lefnadsår en mycket anlitad advokatbyrå i Norrköping; död i nämnda stad 29 september 1887; som bårtäcke på hans kista lades dannebrogsflaggan och alla i Norrköping bosatte danskar slöto sig till sorgetåget. — Gift 1) å Bjälbo gård i Östergötland 12 juli 1857 med Mathilda Lindberg, 2) med Augusta Pettersson.

I förvar — hos dottern, häradshöfdingskan Sigrid Almgren — finnas ännu två längre bref, skrifna af Karlsten under kriget till hans föräldrar och hvarur här några utdrag göras:

Kjöbenhavn 11 maj 1849. Jag skrifver detta iklädd den Danske Riffelbösseskytte Bataljonens uniform, af mörkgrönt vallmar med röd krage och hvita knappar, den jag i går utfick från förrådet. Sedan jag aflagt prof af 8 skott, hvaraf 7 träffade i bröstet på den på skydetaflen uppritade mannen, blef jag antagen till riffelskytt, med underofficers aflöning, eller 28 sk. sv. rgds om dagen och ett bröd, omkr. 3 qv. långt samt mellan 4 o. 5 tum i fyrkant, för 5 dagar. I dag har jag varit å Skydebanen och profskjutit min riffel, och den gick ej illa. — — Sedan jag nu fått den danska uniformen, har jag på allt sätt bättre; går jag för att köpa en cigarr, kostar den hälften mindre än förr; lika förhållande är på mat och dryck. Här går man icke som i Sverige i allmänhet och pimplar och super, utan man går på ett café, dricker sin flaska öl eller en kopp thé eller kaffe samt spelar ett parti biljard om 3 à 4 sk. eller någon liten snaps som det här heter. Punsch veta de ej hvad det är. Vin är det mesta som här dricks samt en dansk sup vid maltiderna. Någon riktigt trasig ser man ej här på gatorna, men ej heller någon synnerlig lyx bland karlarne; man kan gå hur man vill, då man går ut. Fruntimmerna däremot äro utstyrda i siden från topp till tå. — — Forsslund, fiscal Forslunds son, är härstädes blifven secundlöjtnant samt gift med en dansk »pige», som lärer ha 20 à 30 tusen svenskt. — — D:o 16 maj. I dag kl. 2 e. m. afgår jag och öfrige riffelskyttar härifrån med jernbanan till Roschild och därifrån med marcheforcé till Middelfart, så att om 3 à 4 dagar härefter har jag nog varit i batalj eller skärmytsling. Vid corpsen äro vi 5 svenskar, som alla följas åt, de äro Ståhlbom, f. d. underofficer, Acrel, Upsalastudent, Stjerneman, volontär vid Upl. dragoner, och Lindqvist, volontär vid Vestgöthadahls reg., samt 2 norrmän Brynö och Ziegler, två bra män. — — Fredericia 22 maj kl. 11 f. m. Från Fredericia fästning å Jylland skrifver jag nu detta. Genast så fort vi kommo hit uppsökte jag två svenske kamrater, Berglund och Hällstrand vid Svea artilleri, båda redbare och duglige vänner. I tisdags på morgonen kl. en qvart öfver 3 började tyskarne ytterligare bombardera fästningen och staden. Jag jämte 5 andra voldriffelskyttar blef utkommenderad på en förpostfäktning, som varade till kl. 2 e. m. Första hälsningen från tyskarne var kulor på kulor, men tack vare Gud, jag och vi öfrige blefvo helbregda med undantag af en officer och en man, som blefvo blesserade af en bomb. I dag började ytterligare kanonelden. I går blef ingen af våra förposter blesserad, däremot i dag hafva 3 nu redan blifvit sårade, däribland en svensk frivillig Pozzé [Pousette]. I går sköto vi på förpostkädjan en tysk officer. Jag och två andra voro de som sköto, hvem som träffade, veta vi ej. — — Denna stad är så förstörd och uppbränd af inkastade bomber och granater, att endast få hus äro oförstörda. Få innevånare äro mera qvar, de flesta äro flyttade öfver till Fyen. O, hvilken syn! med pennan kan jag den ej beskrifva. Bomber och gra-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

nater falla, husen brinna, ruinerna ryka, människor ihjälslås, qvinnor och barn skrika och flygta, männen söka taga det reelaste med sig. Kreaturen gå omkring på marken utan mat och utan vatten. Ingen mat finnes annat än hvad som hitsändes som proviant, hvilken dock är god och tillräcklig. Dricka har jag ej sett och smakat sedan jag kom hit. Modet har ännu ej för mig svigtat, måtte jag fortfarande få behalla det. Danske soldaten är dugtig och modig samt känslofull, däremot ha de icke så godt och dugtigt befäl som kan anföra dem som vi ha i Sverige. Första ögonblicken i går, då kulorna hveno om örona på mig, var det ledsammaste jag någonsin upplefvat, sedan blef det bättre då jag blef van därvid. Nu fruktar jag icke kulorna mer, blott Gud, han, som styrer öfver allt och äfven öfver striden, bevarar mig. Jag och alla svenskar som finnas här uppmana Svea folk att hasta sina danske bröder till hjälp, och det snarliga, ty få de icke hjälp snart, så kunna de ej uthärda längre; deras folk är i striden, deras land härjas, krigskostnaderna äro stora, tillgangarne små, öfvermakten är stor. Kl. 3 e. m. Just nu kom jag från fästningsbastionen, där tyskarne beskjuta oss rysligt. En kanonkula föll 3 à 4 alnar framför mig, men träffade ej. 3 man äro i dag af kanonkulor träffade, innan kvällen ha vi allt fler. — — Kl. half 5. Just nu hviner det rysligt. Jag öfverger nu för andra gången huset där jag bor; halfva staden är brunnen. Här är man ej ett enda ögonblick säker. Farväl och hälsa mina vänner, och varden ni själfva, älskade föräldrar, mäst halsade från sonen och krigaren Gustaf. Hur mar mina hundar? Hälsa gumman Ohman i Hellby!

Sid. 41. **Kullberg** var redan 1848 i dansk örlogstjänst.

Sid. 42. **Lagerbjelke.** Porträttet är efter en målning, tillhörande Svea Lifgardes porträttsamling.

Sid. 42. **Laquist.** Född 30 dec. 1823 å Krämbohls bruk, Östra Vingåker; föräldrar: bergsfogden Carl L. och Lovisa Fredrika Bonnedal (apotekaredotter från Arboga). Efter kriget var han först, 1851—53, volontär vid Lifgardet till häst och ägnade sig därefter åt bryggeri-

Axel Lagerbjelke.

C. E. Laquist.

yrket, först i Stockholm, sedan i Finland; död i Helsingfors, där han bodde i Villa Lugnet, 12 nov. 1886. — Gift, i Finland, med Anna Catharina Grönholm. — Porträttet är från början af 1860-talet.

Sid. 44. **Leijonhufvud.** I tidningen Tiden, n:r 169—78 år 1849, förekommer en följetong: »En svensk frivillig i danska kriget», däri Erik Leijonhufvud tyckes vara hufvudpersonen; berättelsen är emellertid mycket romantiserad. Äfven i C. J. Ivendorffs novell »Smålandsflickan» (Växjö 1849) är Leijonhufvud bland de uppträdande personerna. Till samma litteratur torde ock böra räknas: »Ett besök vid Erik Leijonhufvuds graf 1851» (Götheborgs-Bladet n:r 30 och 33 år 1852) samt »Cecilia. En episod ur Danska kriget» (samma blad n:r 43—47 år 1849).

Sid. 44. **Leuhusen.** Porträttet är från medlet af 1870-talet.

Sid. 45. **Liebeck.** Mauritz Liebeck var göteborgare och något slags mekaniker; »en ståtlig karl, lugn och oförskräckt i alla ödets skiften». (Uppg. i bref fr. C. A. Thorsén.)

Sid. 46. **Lilliehöök** utgaf 1867 i Paris »La Suède, son développement moral, industriel & commercial», en god öfversättning af C. E. Ljungbergs, på hans anmodan, författade afhandling. (P. v. Möller, Hallands herrgårdar, sid. 64.)

A. R. Leuhusen.

B. S. Lind.

Sid. 47. **Lind.** Porträttet — som ses en karrikatyr, men enligt uppgift af ännu lefvande personer, som känt originalet, mycket karaktäristiskt — fanns i framl. öfverstelöjtnant C. A. Rudbecks album. — I Barthelsonska autografsamlingen finnes följande bref från Lind, till d. v. löjtnanten vid Göta artilleriregemente Chr. Staaff, rörande förhållandena å krigsskådeplatsen 1848:

Min Käre Broder!

Vid min afresa från Stockholm fick jag icke nöjet personligen taga afsked af dig, sedermera har jag flere ganger tänkt uppvakta dig med bref; men 2:ra omständigheter ha hindrat mig: forst min tröghet att skrifva och sedan att jag väntat att få berätta något nytt, d. v. s. att jag varit i affaire: men da jag nu förtviflar härom, sa vill jag i alla fall uppvagta med nagra rader, hvari jag tecknar, hur jag tillbragt mitt lif.

Efter att en vecka hafva i Köpenhavn väntat på anställning, afreste jag till Sonderburg: ett falskt allarm förde mig genast till förskansningarna framom bron: de syntes vara nästan ointagliga: framför desamma utsträckte sig en längre slätt, som var fullkomligt under portée: sjelfva förskansningen, bruten i in- och utgående vinklar, medgaf godt sidoförsvar och var forsedt med ett slags blockhus till redutt, samt var vid tillfället väl besatt af artilleri, infanteri och espingoler och dertill sidobestruken af grofva batterier från Als: position var nästan ointaglig, hvarför ock det enda fel den ägde, nemligen att retraiten gick öfver *en* smal bro, här mindre betydde. Öfver espingolerne, som har har ett högt anseende, skulle jag villja lemna Dig beskrifning: men dels var jag nu, enda gangen jag sett dem, för mycket upptagen af annat, dels är vapnet en hemlighet: en annan dylik sak är brandraketerna, som skjutas ur handgevär, hvarom jag vid tillfälle skall berätta dig en rolig historia.

Från Sonderburg afreste Wetterstedt och jag till 1:a Jägar-Corpsen vid Vollerup på Als: dagen derpå gingo vi ombord till en expedition till Aarö: meningen var att gemensamt med corpsen vid Haderslev angripa fienden vid Vilstrup, men efter något framryckande kom contra-ordres: vi inskeppades anyo och landstego vid Halsminde och erhöllo här quarter: angenämast var att se landtfolkets glädje, hvar vi framkommo: öfverallt mötte de oss med saar med mjölk och öl, samt hopar af smörgasar: alldrig togs betalning af manskapet: efter nagra dagar framryckte vi till Hammelen i bivouaque: hvarest vi tourvis voro pa fältvagt i närheten häraf och i qvarter omkring Christiansfeldt: att täta alarmeringar förekommo, är naturligt då fienden stod gentemot och patrouler af bada partierna ofta råkades: synnerligen näsvisa voro friskarorne.

Närheten af Christiansfeldt begagnade jag att bese densamma och nagot närmare lära känna denna sect. Staden är liten, men ganska vacker synnerligen för den utomordentliga renlighet, som der rader: hos invanarne förråder ingenting mer än fruntimrens hufvudbonad qväkare. Fruntimren under 25 år hafva högröda, de öfver chaira band pa sina hattar och mössor, de gifta bla, enkorna svarta. Jag var inne i »fruehuset», ett slags tillflygtsort för de systrar, som ej vilja hafva enskildt hushåll: öfverallt rådde den största snygghet: sofrummen voro ofantligt stora, höga och luftiga, samt gemensamma för alla: arbetsrummen deremot flera mindre: särdeles vacker var deras bönesal: en prägtig have, en blandning af park och trädgård, ökade behaget af denna boning: deras mat var välsmakande utan nagot öfverflöd: härefter besåg jag »pige-stuen» en pensionsinrättning, der få elever voro från Danmark, några från Sverige, manga fran Norige och de Westindiska öarn m. m. Tyska språket betraktas som modersmål: der läses för öfrigt Engelske Fransk och Dansk. Sång och musik var likväl det hufvudsakligaste: jag hörde några solo-stycken och några qvartetter, som gafs utomordentligt väl: äfven en drenguppfostringsanstalt gifves här, men den intresserade mig icke.

Någon olikhet i deras religion och vår lär icke finnas: men nöjen såsom dans och spectacler äro bannlysta: lottning vid giftermål förekommer icke oftare, än då missionärer reqvirera hustrur: denna äger dock rätt att neka.

Sedan jag nu alldeles utttråkat dig med Christiansfeldt, fortgår jag i min berättelse.

Den 29:de förledne blefvo förposterne allarmerade, hvarefter vi drogo oss tillbaka på Jutsk botten och intogo ställning från Kolding till Hasselvad: ställning mera concentrerad än vår förra, men dock alldeles för vidsträckt: fienden följde oss och enskildte patrullkarlar skötos: i följe af underhandlingar om stilleständ drog arméen sig tillbaka till Veile och ett compagnie jemte något rytteri besatte Kolding: med 30 man vid Paaby och 12 man vid Eistrup 3/4 mil från staden: på dessa sednare ställen förer undertecknad nu befälet.

Efter att således hafva redogjort för mina vistelseorter gömmer jag omnämnandet af hvad jag tänkt och lärt härstädes: ingendera är af stort värde: jag har emellertid, efter hvad jag smickrar mig med, lärt i grunden känna ett med oss beslägtadt folk, men hvilket dock genom sin communication med Tyskland och sitt mildare climat har fått något sydländskt, något brist på vår nations bersärkakraft: hvars karlar äro glade och godmodige och hvars fruntimmer, oaktadt deras stora fötter och händer förbjuda dem att täfla med Sveriges väna döttrar, dock genom sin vänlighet och okonstlade väsende tilldraga sig ovilkorligt uppmärksamhet: man är mera bekant med en Danska genast efter presentation, än med en Svenska efter 10 soupeer: deras attraction är sådan att man, om de träffas allena, är färdig att ta eller begära en kyss; något som än lyckas, än misslyckas: men äfven i sednare fallet förlåtes lätt detta, såsom ett prof på förtjusning: ty qvinnans fåfänga här som allastädes låter henne gerna se en tillbedjare vid sina fötter och efter hvad jag märkt heldst en utlänning, troligen emedan hon då anser sig triumphera öfver ett helt lands qvinnor.

Kolding, dit jag i dag på morgonen skall afgå, (vi hafva nemligen nu 1 på natten) är en rätt nätt stad, bättre än våra flesta småstäder samt räknar bland merkvärdigheter ruinerna af slottet, som afbrendes under Bernadottes vistande derstädes, efter somlige i följd af mordbrand.

Sedan jag skrifvit ofvanstående, har jag blifvit aflöst: först stått i Kolding i 24 timmar: som vapenhvilan var slut, tog jag för afgjort att fienden skulle angripa: då jag egde först att med mina 50 man försvara mig i det längsta och sedermera retirera på det 5 mil aflägsna Veile, der våra trupper stodo: kl. 4, då jag skulle intaga dagställningen, angreps vi äfven af en fiendtlig patrul: hvarför jag erhöll ordres af den i Kolding posterade Husarsquadronens chef, att draga mina poster in och afvagta fiendens angrepp: emellertid qvarstod fiendens vedetter i vår dagställning ännu då jag aflöstes kl. 10 f. m. utan att hafva vidare oroat oss: aflösningen utgjordes af rytteri, så att vi nu icke ega något infanteri söder om Veile.

Jag hade länge hört Veile omtalas såsom Danmarks herrligaste trackt och såsom ett under af naturskönhet: jag fann ett till hela sin prägel rent svenskt landskap, synnerligen om man ersätter Bokskogarne med Björk: det glädde mig, emedan man gerna ser sitt hemlands natur och hör denna prisas såsom paradisisk.

Vid arméen har skett en förändring, som om icke fred mellankommer, troligen kommer att betydligt influera på detta krig. General Hedemann hade öfverbefälet öfver Danska Arméen: länge hade man hört omtalas oenighet mellan Krigsministerium och den activa delen af Generalitetet: Hedemann eller rättare den utmärkte Læssöe, chefen för Staben, önskade krig, hoppandes kunna motstå eller slå fienden, hoppandes med tiden vinna allt och önskade ej en lång vapenhvila med fullt syfte till fred: en fred som de ansågo blifva mindre fördelacktig än den, som kunde erhållas, om man med blod försvarade hvarje god position och gaf Tyskland tillfälle att betänka om Slesvigs nesliga besittningstagande vore värdt uppoffrandet af Tysklands bästa krafter: Tscherning, en person äfven af sälsporda egenskaper, men aflägsen från Krigstheatern och invigd i Cabinetternas modstulna politik, ansåg Danmark icke vuxen striden och i det han ville spara på soldaterna väntade han allt af underhandling: efter hvar och ens enskildta åskådelse väntade man Tschernings eller Læssöes bortgång: men i det stället afgick Hedemann och ersattes af Krok [Krogh] en man af, som man påstar, depraverad natur, men lyckligt begåfvad: många säga att den nye Generalen ständigt är vid spelbordet och alldrig kommer att bekymra sig om Arméen: andra att Læssöes magt är ute och att han tänker afgå från sin plats: en förlust efter min öfvertygelse för stor, att under detta krig kunna ersättas.

I dessa dagar har åtminstone det — — — — pratet om fred något afstannat — — — Jag hoppas det bästa af framtiden.

Emellertid vill jag icke längre uttrötta dig med snack, utan slutar med förklaring att undertecknads adress är Köpenhavn Venstra flank Corpset, 1:a Jägar-Corpsen, och utbeder några rader från Dig till

Din

vän

B; S; Lind.

Veile den 26 Juli 1848.

[illegible]

Sid. 47. **Lindahl** deltog i fregatten Eugenies världsomsegling.

Sid. 48. **Lindqvist,** C. W. D:o d:o.

Sid. 49. **Linnström.** Uppgifves hafva, såsom officer i italienska armén, deltagit i kriget i Lombardiet 1859.

Sid. 49. **Ljunggren,** Carl J. Född 1826; död i Kjöbenhavn 19 okt. 1855. (Berl. Tidende 31 s. m.)

Sid. 50. **Lundgrén,** J. F., hade börjat sin militära bana i början af 1840-talet såsom 1:ste konstapel vid det i Visby förlagda depôtkompaniet af Svea artilleri; därifrån kom han till Lifg. t. häst, där han tjänade upp sig till sergeant. — Bland Torsslow'ska papperen i Musikhistoriska muséet i Stockholm finnes en längre, 1844 skrifven supplik på vers från L., då »volontaire vid Kongl. Lifgardet till häst», om anställning vid Torsslows teater.

Sid. 51. **Löhr** tog, under namnet **Lövenberg,** 1853 värfning vid Andra gardet och tjänade upp sig till fanjunkare; blef därefter anställd å ett grosshandelslager i Stockholm och fick till sist plats som underlärare vid frih. Hiertas skola å Sicklaön. Död 1892.

Sid. 52. **Malmberg,** född 27 okt. 1815.

Sid. 53. **Molander** deltog, som kadett, i fregatten Eugenies världsomsegling.

Sid. 54. **Möller,** A. W. Död i Skeninge 1 januari 1904. Om hans högtidliga och ståtliga jordafärd, se, bl. a., Aftonbladet d. 12 s. m.

Sid. 55. **Mörner,** A. I. V. Porträttet är från 1870-talet.

A. I. V. Mörner.

A. S. Mörner.

Sid. 55. **Mörner,** A. S. Porträttet är från 1860-talet.

Sid. 56. **Pantzerhielm** afled i Stockholm 9 maj 1905. — Hans maka Luise Sophie Gustafva Friederike Altvater afled 1902.

C. F. F. Psilander.

Sid. 58. **Pousette.** Föräldrar: undervägaren vid Järnvågen Johan Peter P. och Maria Charlotta P.

Hr Pousette's afskedsbetyg från danska krigstjänsten är af följande lydelse:

»I Fölge Armeebefalingen af 9 August D: A: dimitteres herved svensk Frivillig *Johan Victor Pousette*, Undercorporal i 5:te Linie Bataillonens 1:sta Compagnie, fra sin Tieneste ved Bataillonen.

Det er Bataillonen en kier Pligt ved denne Leilighed at bemærke, at ovennemte Undercorporal i den Tid han har tjent i den Danske Armee ligesaavel har udmærket sig ved Mod og Udholdenhed under Felttogets Farer og Besværligheder som ved exemplarisk god Opförsel baade i og udenfor Tienesten, hvorfor han fra Bataillonen til Krigsministeriet er instillet til Dannebrogsordenens Hederstegn.[1]

Stabsqvarteret
Kjærsgaard
d: 19:e August 1849.

Helgesen.
Major,
p: t: Commandeur
for 5:e Linie Bataillon.»

Sid. 63. **Psilander,** C. F. F. Gift 1858. — Porträttet är från medlet af 1850-talet.

J. P. D. Psilander.

Sid. 64. **Psilander,** J. P. D. Porträttet är från 1850.

Sid. 65. **Regnér.** En i Aftonbladet för 2 och 3 augusti 1848 förekommande uppsats: »Ett besök på Als. En skizz från krigstheatern» uppgifves vara författad af löjtnant Regnér.

Sid. 65. **Ribbing.** Porträttet från 1870-talet.

Sid. 65. **Roos,** A. E., var sergeant vid Göta artilleri till 1849.

---

[1] Utmärkelsen har ännu, efter 56 års förlopp, ej kommit den »instillete» tillhanda.

Sid. 66. **Rosén,** A. Om honom meddelar änkefru S. Svensén följande:

Anton Rosén var född i Alem, i byn Ramsås; fick efter vederbörlig skolbildning anställning som biträde hos en härad-skrifvare; gifte sig, men efter ett års äktenskap blef han änkling (hon dog i barnsäng och äfven barnet dog), hvilket gick honom så till sinnes, att han 1848 reste ut som frivillig till Danmark för att i kriget söka döden; han hemkom emellertid med lifvet, och jag vet sedan ej mer om honom, än att han efter några år gifte om sig med en m:ll Westelius från Virserum samt att han varit i små omständigheter.

Sid. 67. **Rudbeck.** Död i Upsala 20 maj 1904.

Sid. 69. **Rönnblom.** Fadern var tenngjutare i Jönköping. R:s Runebergs-byst modellerades sommaren 1853 i Borgå samt förvaras nu i Svenska litteratursällskapets Runebergs-bibliotek i Helsingfors.

P. F. Ribbing.

Sid. 70. Änkefru C. S. **Röök,** f. Rundqvist, död i april 1905.

Sid. 70. **Schenfelt.** Porträttet är från medlet af 1860-talet

H. G. Schenfelt.

C. G. Schiött.

Sid. 71. **Schiött.** Föräldrar: kaptenen vid Vendes artilleri Carl Gustaf S. och Maria Margaretha Davidsson. — Porträttet från 1870.

Sid. 71. **Schmiterlöw.** Till Schmiterlöw har Carl A. Kullberg skrifvit poemet »Till en frivillig». (Dikter, 1850, sid. 84—85.)

Sid. 72. **Schosty.** Föräldrar: bomullsfabrikanten Andreas S. och Anna Petronella Ekman.

Sid. 76. **Sohlman** deltog i slutet af sin fälttid i en expedition till Femern.

Sid. 79. **Stjerneman** var 1849 volontär vid Uplands dragoner.

Sid. 84. **Stjernstam** var på 1860-talet öfverbefälhafvare för Uddevalla frivilliga skarpskyttekår. — Han afled i nämnda stad 1 juli 1904.

Sid. 89. **Söderberg.** Föräldrar: inspektoren Söderberg och Johanna Hallberg. Han lär ha dött omkr. 1870.

Sid. 90. **Thorsén** hade aflagt dimissionsexamen. — Hans afskedsbetyg ur danska armén lyder:

»Candidat i Theologien Carl August Thorsén, der som frivillig Skarpskytte har tjent i den danske Armee i Krigen 1848 og 1849 ved det 3:die Jægercorps 3 Compagnie, har altid hvor dertil har været Leilighed vist sig som en udholdende, modig og rask Soldat; hans Opförsel udenfor Tjenesten har været som man kunde vente af en Mand med hans Dannelse. Det er mig derfor en sand Fornöielse, efter hans eget Önske, at kunne meddele ham dette Beviis paa min fuldkomne Tilfredshed og Agtelse.

Nyborg den 11 September 1849.

Georg v. Tersling.
Capitain og Compagniechef i det 3:die Jægercorps, Ridder af Dannebroge.»

Sid. 94. **Wendin,** O. A., var 1856—59 Göteborgs sjömannasällskaps vaktmästare.

C. A. A. af Wetterstedt.

Sid. 95. **Westberg,** Johan Peter, kvarstod efter kriget i danska armén; var 1851—57 sekondlöjtnant vid 3:dje linieinfanteribataljonen; 1864 vid krigets utbrott var han premierlöjtnant vid 4:e regementet, hvars 7:e kompani han hela detta års krig kommenderade, från Dannevirke till Als; stupade å Als under striden där d. 29:e juni, hvarefter den frivillige svenske löjtnanten Påhlman öfvertog befälet öfver kompaniet.

Sid. 96. **Westin.** Hans medaljdiplom af 1850 har hamnat i Kongl. Bibliotekets samlingar, afdeln. Numismatica.

Sid. 96. **Wetterstedt.** Porträttet är från medlet af 1860-talet.

Sid. 97. **Wijkander.** Öfver sitt fältlif har Oscar Wijkander efterlämnat följande lifliga skildring:

»Den Gang jeg drog afsted . . .»

När man från Fyens vestligaste udde, der staden Middelfart är belägen, blickar ut öfver Lilla Belt, som här mellan Fyen och Jutland tränger sig samman till ett smalt sund, mötes ögat af en förtjusande syn. At höger intager Fredericia en imponerande plats. Till venster och midt framför oss skjuta de täckaste uddar ut i vattnet och ur den täta löfskogens saftiga grönska framskymta flere vackra herresäten, af hvilka Snoghöi ligger oss närmast. Om vi så begifva oss öfver sundet och följa vägen utmed hafvet norrut, öfverraskas vi af leende ängder, skogomkransade höjder och bördiga dalar. Och sådan är nästan hela Jutlands ostkust. Men rikast på fägring är dock Greisdalen och framför allt det högt och pittoreskt belägna Veile, hvars hänförande naturskönheter jag aldrig kan glömma.* De med statliga bokar prydda höjderna, på hvilka det tronar, och fjordens djupblaa vatten framtrolla ett landskap, som i prakt och behag söker sin like.

Det var den 5 augusti 1848. Så står det med urblekt skrift i en liten dagbok, som fått sitt innehåll än här, än der, mot en trädstam i en skog, på en trumma midt på vägen eller på disken i en krog. Jag hade då ännu blott under sex veckor stått som frivillig, »simpel karl» vid den danska härens fjerde liniebataljon. Den röda fracken och de blåa byxorna voro gjorda efter särskildt mått enligt krigsministeriets särskilda, artiga befallning, så att jag såg rätt hygglig ut. Då dessutom denna skandinaviska artighet sträckt sig ända derhän, att jag, i egenskap af student, fått officersinqvartering och rättighet att hålla mig uppassare, var jag en ganska lyckligt lottad simpel karl, som emellanåt fick sofva under dunbolster och ofta nog var borstad. Visserligen hade den beskedlige Jens, som nu i sex veckor hållit mitt »töi» i ordning, fått någon politisk koller i sitt hufvud och samma dag helt oförmodadt gått öfver till fienden, dit han såsom slesvigare ansåg sig egentligen höra; men klockan 4 på morgonen, en kort stund innan han gaf sig af, såg jag, huru han tystare än vanligt kom in i mitt rum och gjorde i ordning både vapen och uniform, så att ingenting fattades, när jag en timme derefter intog min plats i ledet. Stackars Jens! Han vågade icke begära att få ut sin veckoaflöning, som jag ännu i dag är honom skyldig, och kom nog med torr strupe till de fiendtliga utposterna, dit vägen likväl, till lycka för Jens, icke var så lång. Jag var den dagen jemte halfva kompaniet under befäl af löjtnant Brion kommenderad på förposttjenst i närheten af Veile. Morgonen var solig och vacker och humöret förträffligt. Våra marscher voro vanligtvis muntra och glada med sångarne i têten. Öfverallt utdelades eller såldes för 2 skilling stycket lustiga visor och allvarliga krigs- och fosterlandssånger, i hvilka, så väl de ena som de andra, folkhumorn ofta på ett utmärkt sätt gjorde sig gällande. Jag har en hel samling af dessa tillfällighetsdikter, hvilka ganska troget afspegla den danska folkkaraktären, och till nästan hvarenda visa anknyter sig minnet af någon glad eller sorglig tilldragelse under kriget. I dag var det den preussiske öfverbefälhafvaren, general Wrangel, som fick sitta emellan, samme man, som sedan blef den berömde fältmarskalken, hvilken berlinarne hedrade med benämningen »pappa Wrangel». Han hade velat brandskatta Jutland på fyra millioner thaler, men danskarnes segrar hade omintetgjort hans afsigt. Genast sammansattes och trycktes »en ganske ny comisk Sang om General Wrangels lange Næse». Under en half mils marsch drogos näsan och sången ut så långa som möjligt på en allbekant melodi, och man hade i synnerhet roligt åt de två sista verserna:

»Wrangel blev i Jylland feed,
Han fick röde Kinder,
Man hos Jyden, alle veed,
Sundhedslivet finder.
Nu är Staklen meer ei röd,
Han skal ligne Aeblegröd —
:,: Frakken atter passer. :,:»

»Daglig speculerer han
Paa den lange Næse;
Skjær'en af gaaer ikke an,
Det jo var Fadaice.
Hör mit Raad, forkast det ei:
Fölg kun Retfærds sande Vei,
:,: Da vil Næsen svinde! :,:»

Det hela var mera godmodigt än elakt och gjorde soldaterne ett ofantligt nöje. Vi närmade oss allt mera Veile, som vi skulle marschera igenom och der vi skulle rasta. Solen föll tryckande på våra tunga schakåer och på den ännu

tyngre packningen; men hon gjorde det härliga landskapet ljust och gladt och fjorden glittrade i blått och guld. »Det var ett återsken», yttrade en artig skandinav, »af de svenska färgerna, hvilkas bärare nyss tagit Fyen i vänskaplig besittning.» — När vi tågade in i staden, var där ett ovanligt lif, och mycket folk samladt från olika trakter af Danmark. En afdelning utvexlade krigsfångar hade nyss återkommit, och stadens invånare bespisade dem midt på torget. Ett sådant lif! En sådan fröjd! Hvilka scener — där återseendets glädje stundom gaf sig luft på det tokroligaste sätt och stundom med ett allvar, så djupt och rörande, att det framlockade våra tårar! En gammal mor hade vandrat långa vägar för att få trycka sin återvunne son till sitt hjärta, medan fadern stolt lade sin hand på hans hufvud, liksom ville han säga: den här tappre gossen är *min* son! Och när Karen fick se sin Peder och Maren fick syn på Niels . . . sådant väsen, som började med gråt och slutade med skratt! Och knappt hade Peder hunnit taga Karen i famn, innan en välvillig borgare körde i honom ett glas rom, så att han höll på att storkna, och i samma ögonblick Maren skulle ge Niels välkomstkyssen, kom en af stadens matronor och täppte till hans mun med ett stycke »pölse», så stort som välviljan kan skära för när den är i farten. Alla skulle äta och dricka och hämta sig efter den nöd, de lidit, hvilken jag dock förmodar ej hade varit så stor, då de kommo från Stade, som är en fet ort. Men först och sist drogos alla blickar och hjertan till två barn, ett par små trumslagarpojkar, som också ovillkorligen voro dagens hjältar. Den ene af dem hade fått en kula i högra armen och var ännu ej fullt återställd efter sin blessyr. Pojkarne sågo glada och hurtiga ut, men hvar de gingo fram tårades alla ögon. Man lyfte upp dem och kysste dem, man stoppade deras fickor fulla med bakelser och karameller och silfverslantar. När så soldaterne, hvilka kunde alla krigssångerna utantill, togo upp den populära »Mindesangen om den lille Hornblæser, som faldt i slaget ved Dyppel», blef rörelsen allmän. Grämelsen öfver kriget och dess fasor gaf sig luft på mångahanda sätt, och der det fanns en tunna eller ett bord att stå på, där stod snart en talare. Men vår rastetid var ute, och vi måste bereda oss på att marschera vidare. Vår omtyckte löjtnant hade bland de återkomne fångarne återfunnit sin broder, hvilket hos oss alla uppväckte deltagande och glädje. Men . . . tjänsten framför allt! Vi måste framåt. Några ögonblick innan uppställningen kom en hederlig Veilebo fram till mig och fattade min hand. »Jeg hörte nys paa deres Tale», sade han mycket vänligt, »at De er Svensk. Hvis det var deres sidste Skilling, De gav den lille Tambour, maae De dog derfor ikke være uden Tobak. Vær s'go'!» Och så räckte han mig en stor bundt cigarrer och försvann. Sådana små vackra drag, vittnande om fin takt och skandinavisk hjertlighet, förekommo då mycket ofta.

Vi tågade fram öfver höjderna kring staden, genom svala bokskogar och doftande ängar. De raske gossarne började åter sjunga, och om det ej alltid var så musikaliskt, var det dock lif och lust i sången. Särskildt anslående och uppfriskande lät en krigssång, som började:

> Naar Hornet lyder, Trommerne gaar,
> Nyt Liv, frisk Mod Soldaten han faar. . .

Och vid tonerna af den nästan framåtstormande melodien[1] gick marschen som en dans öfver berg och backar. Snart voro vi vid målet. Vi slogo läger i en härlig trakt mellan hvitstammiga bokar och skyhöga lindar. I närheten låg en djup dal, bördig, vidsträckt och med en mark så jemn, som endast vatten kan göra den. Fjorden hade också gått fram der i forna dagar. På kort afstånd syntes Pedersholms vackra, smakfullt byggda herregård.

Vi hade under hela fälttåget varit i saknad af tält och skyndade oss nu att uppföra hyddor af löf och halm för att hafva något skydd, i fall de mörka moln, hvilka började hotfullt visa sig vid horisonten, skulle urladda sig öfver oss. Men ännu sken solen varmt på våra bosättningsbestyr, och när hyddorna voro färdiga, njöto vi i deras skugga en angenäm hvila efter marschen. Ett par timmar derefter gick löjtnant Brion för att visitera de längst söderut placerade utposterna. Han medtog,

---

[1] Melodien till denna sång — hvilken af de danske landssoldaterne så ofta sjöngs under kriget 1848—50 samt äfven finnes inlagd i Betzonichs folkskådespel »Landsoldaten» — är svensk, af J. P. Cronhamn. Äfven de ursprungliga orden: »När hornet smattrar, trumman den går» äro svenska, af Wilhelmina Stålberg.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

utom mig, min krigs- och Upsalakamrat Daniel C. och en dansk teol. student, en älskvärd ung man, som jag hoppas nu är en gammal, lika älskvärd prost eller kanske biskop i sitt fäderneslund. Vår marsch var ganska ansträngande och räckte i flera timmar. Slutligen anlände vi till en höjd, derifrån jag och min danske vän skulle rekognoscera, medan de andre hvilade sig nedanför. Vi stodo snart på höjdens topp och skådade ut öfver ett vidsträckt landskap. Solen, som hade att kämpa med de mörka molnen, hvilka nu dragit sig längre upp på himlen, kastade stundom ett förvillande sken på en lång, glänsande linie, som snart tilldrog sig hela vår uppmärksamhet. Hvarken jag eller min kamrat hade särdeles skarpa ögon, och vi ansträngde oss för att kunna utröna, hvad den där linjen kunde vara. Den föreföll i hög grad misstänkt. Vi sågo på hvarandra och så åter på den glänsande linien, och när vi ännu en gång frågande sett på hvarandra, voro vi öfvertygade om, att den långa, af solen egendomligt belysta linien utgjordes af en rad preussiska pickelhufvor. Vi drogo oss något tillbaka för slippa höra kulornas hvinande musik kring våra öron; men sedan störtade vi ned utför höjden för att afgifva vår rapport, hänförda af ungdomligt öfvermod och en oskrymtad glädje öfver att vara fienden så nära. Något misstrogen reste sig löjtnant Brion från sin plats, och ett par minuter derefter förkunnade Daniel från höjden, dit han skyndat upp, att våra pickelhufvor icke voro något annat än långa, långa — vedtrafvar! — Så gick det ofta i detta krig. Äfven när Dannebrogen svajade för medvind, sväfvande missräkningar och svikna förhoppningar omkring den.

Sedan vi sköljt ned vår förtret med en klunk St-Croix-rom, hvilken danska kolonialprodukt af god kvalité gafs åt soldaterne i s. k. naturaförplägning, begafvo vi oss åter hem till våra hyddor. Det är rätt svårt för en trupp, som kamperar i det fria och ofta byter om plats, att finna något lämpligt tidsfördrif, och derför tog man till hvad som närmast var till hands. Under en lummig bok, på en stor flat sten spelade vi écarté. Men snart kom en ljungande blixt och lade sig i spelet och en väldig regnskur gjorde slut på det. Vi flydde in i våra hyddor. Det mörknade hastigt, åskan rullade våldsamt midt öfver oss, och det såg ut som om både vi och våra hyddor skulle dragas in i stormhvirfveln. Ovädret var lika långvarigt som häftigt och fortfor ända till kvällen. Hyddans tak befanns snart vara ytterst bristfälligt, och då vår bostad var mycket trång, kunde man icke flytta sig från den plats man en gång intagit. Den fina vattenkonst, som från ett litet hål i taket spelade öfver min venstra axel, kunde jag således icke för ombytes skull förflytta till min högra, men den lilla nätta puss, som uppfriskade min högra fot, utsträckte godhetsfullt sin verksamhet äfven till den venstra. När detta hade räckt i flera timmar, började vi finna det ganska obehagligt, trots vår benägenhet att taga allt från den lustiga sidan. Fältflaskan anlitades flera gånger, och vi funderade skarpt på att försöka sofva; men det visade sig snart, att vi tagit oss vatten öfver hufvudet. Sofva var omöjligt. Men då nöden är som störst, är hjelpen närmast. Vid ingången till hyddan skymtade fram en gestalt, som i skymningen tog sig mycket nätt ut och genast uppväckte vår nyfikenhet. Det var en betjent i vackert livré. Han såg ut att vara ganska generad af regnet, och ändå hade den gynnarn ett stort paraply öfver sin galonerade mössa. Jag har sällan hört på något tal med sådan uppbyggelse som på de människovänliga ord, hvilka han nu ställde till oss. Han frågade nämligen, om icke löjtnanten och de två svenske studenterne skulle vilja göra proprietär Hansen den äran att intaga supé på Pedersholm. Jag undrar, om icke den betjenten hade något tycke af dufvan, som kom till Noachs ark.

Genomvåta, med gyttja ända upp till knäet, stodo vi snart i en inbjudande och varm förstuga, der packningen lades på golfvet och gevären ställdes i ett hörn. Dorrarne till salongen slogos upp. Ljus och blommor skimrade emot oss, och »Kung Carl den unge hjältes» kära melodi klingade från ett piano längst bort i rummet. Hvilken förändring på några ögonblick! Det var som i en saga ur »Tusen och en natt»! Vår artige och vänlige värd skyndade emot oss och önskade oss välkomna. Men vi vågade knappast med ord uttrycka vår tacksamhet, för att icke störa den musik, som ännu några ögonblick fortfor. Med ryggen vänd emot ingångsdörren satt en ung dam vid pianot och framlockade de toner, som inneburo en hyllning åt oss och vår nationalitet. När hon kom till den strof i melodien, hvilken i ord uttryckes med: »Friskt mod, I gossar blå!» vände hon sig om och nickade på det mest intagande sätt, reste sig upp och kom emot oss med utsträckta händer. Jag var så rörd och, jag erkänner det, så hänryckt, att mitt hjerta ännu i

dag klappar varmt vid detta minne. Och om den älskvärda värdinnan på Pedersholm, såsom jag hoppas, ännu lefver och kanske ännu gör les honneurs i salongerna där, skall hon icke förtänka mig, att jag nu, så många år efteråt, vågar tala om, att hon var en af de vackraste kvinnor jag någonsin sett. Med hjertlighet och osökt behag helsade hon sina gäster, och inom några ögonblick förstod hon att göra oss hemmastadda i sin boning, där rikedomen med smaken till bundsförvandt åt henne skapat ett förtjusande hem. En utmärkt supé serverades ganska snart, och jag behöfver förmodligen icke berätta, att vi gjorde heder åt anrättningen. Skålar druckos och några små tal höllos, dervid den då för tiden oundvikliga politiken skulle vara med. En af gästerna, en äldre man, ansatte mig svårt och frågade slutligen rent ut, om icke svenskarne snart skulle komma öfver från Fyen för att hjelpa danskarne i kriget. Jag blef alltid orolig, när den saken kom på tal, och råkade i stor förlägenhet för mitt svar. Men nu räddades jag af vår vackra värdinna, som just såg ut som jag alltid tänkt mig, att en räddande ängel skulle göra. Med ett godt skratt gjorde äfven hon mig en fråga, som satte mig i förlägenhet, ehuru på helt annat sätt. »Hvad har ni der för distinktionstecken», frågade hon, alltjemt skrattande, »der under sleifen på er venstra axel?» Ehuru generad kom jag likväl i den muntraste sinnesstämning, då jag upptäckte, huru en våt och illa medfaren spaderdam melankoliskt stack fram hufvudet under sleifen. Förmodligen hade hon hoppat dit, när regnskuren afbröt vår écarté under den stora boken, och sedan med tålamod emottagit de första intrycken af den der lilla vattenkonsten. Nu följde allmänt skratt och förklaringar. Jag var räddad från politiken, och vi återvände till salongen.

Här satte sig vår värdinna åter till pianot och sjöng med sympatetisk röst flere sånger ur Frithiofs saga. »Min hustru är en ifrig skandinav», yttrade proprietären; »när edra landsmän komma hit öfver från Fyen, ämnar hon sjunga för dem så der». »Ack, om de visste det», svarade jag, »skulle de komma genast». Men fru Hansen menade, att de kanske ej voro så lätta att locka, och den gamle herrn, som talat politik vid bordet, mumlade något, som han nog ville, att vi icke skulle förstå. Sveriges deltagande i kriget var en sak, som låg alla danskar om hjertat, och däraf hjertat är fullt, deraf talar munnen. Men politiken fick ändtligen vara i fred, och ett par oförgätligt angenäma timmar förflöto under gladt och lifligt samtal. Slutligen måste vi bryta upp. Det kändes förfärligt svårt. Att lemna älskliga menniskor och ett hem, som doftade af blommor och strålade af ljus, för att åter krypa in i den fuktiga och mörka halmkojan, det var hårdt, men det måste ske. — Den natten sof jag icke mycket. Aftonens ljufva minnen sysselsatte länge mina tankar, och när jag ändligen slumrade in, var jag afundsjuk på spaderdam, som fått stanna kvar — visserligen under bordet, men ändå kvar på det gästvänliga Pedersholm.

Tidigt följande morgon kom en ordonnans ridande i sporrstreck med ordres, att vi genast skulle draga oss tillbaka. Åh, dessa eviga reträtter! (I min dagbok stå tio utropstecken.) Vi begåfvo oss således i väg och stannade en half timme i Veile. Här berättades, att kung Frederik beslutit att blockera hamnarne och att åter gå anfallsvis till väga, i fall icke Frankfurt-parlamentet innan den 12 augusti gifvit med sig. »Det dagas!» står det med stor stil i min dagbok. »Lefve kong Frederik!» ropade löjtnanten, och truppen hurrade. Och så bar det af igen, och lust och mod lyste i allas blickar, och åter ljöd sången: Naar Hornet lyder, Trommen den gaaer, nyt Liv, frisk Mod Soldaterne faaer! — En halfvuxen bondgosse bad enträget att få bära mitt gevär. Nå ja, hvarför icke? Han såg välmenande ut . . . men knappt hade han fått geväret i sin hand förr än han frågade, när svenskarne skulle komma. Gubbar, kvinnor och barn . . . samma . . . pinsamma fråga! Jag gaf honom några af den hederlige Veilebons cigarrer och tog igen mitt gevär; men svaret blef jag honom skyldig. — Nu stannade vi utanför ett litet, krithvitt hus invid vägen. Det var ett värdshus, öfver hvars port satt en stor blå skylt med namnet Constantia. Alla fönstren på nedra botten voro uppslagna, och husets kvinliga personal var der samlad för att se på oss. Det smickrade oss naturligtvis, och jag gick fram till ett af fönstren, i hvars ram visade sig ett ganska täckt flickhufvud. Jag begärde ett glas rom, i fall man ville vara så artig och servera mig det på fönsterbrädet. Flickan rodnade lätt, men inom några ögonblick stod glaset der, fyldt ända till brädden. När jag tömt det och begärde att få veta, hvad jag var skyldig, öfverraskade hon mig med det vänliga svaret, att af »de svenske» ville

hon ingen betalning ha. Jag tog mitt gevär och skyldrade för henne; men när jag åter satte ned geväret, måtte hon i mina ögon ha läst en fråga, som hon ansåg sig skyldig att besvara, ty hon lutade sig fram och — ja, nog kan jag tala om det, då det skedde i åsyn af mint ett hundra tappre kamrater — gaf mig en äkta skandinavisk kyss!

Sid. 98. **Wirén.** Porträttet är från medlet af 1890-talet.

Sid. 98. **Zibell** var 1852—54 sergeant vid Lifgardet till häst.

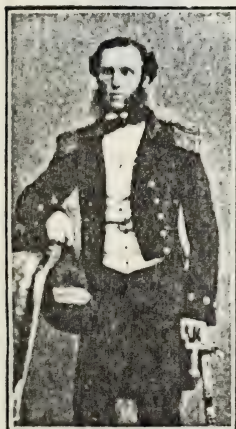

J. F. G. Wirén.

Sid. 98. **Åbjörnsson.** Enligt egen uppgift af Åbjörnsson — se Helsingborgs-Posten 15 juli 1899 — skulle han 1849 varit menig vid 2:dra jägarkåren och sårats vid Fredericia samt först 1850 anställts vid apoteket i danska arméns ambulans. Af bataljonsrapporten af nov. 1849 bekräftas emellertid ej uppgiften om anställning i den nämnda kåren samma år.

Sid. 98. **Åkerhjelm.** Porträttet är från början af 1860-talet. — Frih. Åkerhjelm var en af vår örlogsflottas utmärktaste officerare och noblaste personligheter samt ansågs, om längre lif beskärts honom, inom sjövapnet haft en lysande framtid.

Sid. 99. **Ödmann.** I Kongl. Biblioteket förvaras ett längre bref af 1847 från Ödmann till Otto Lindblad, innehållande redogörelse för hans musikaliska studier i Kjöbenhavn m. m.

G. J. W. Åkerhjelm.

E. G. Öhnqvist.

Sid. 100. **Öhnqvist** var riddare af Dannebrogen. — Porträttet är från 1870-talet.

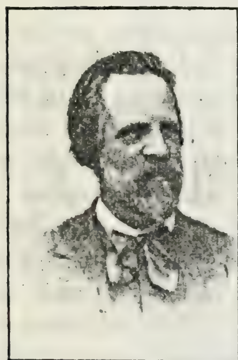
Sid. 100. **Öman.** Föräldrar: kornetten vid Kronprinsens husarer, s. m. ryttmästaren i armén Johan Fredrik Öman — en veteran från bataljerna vid Grossbeeren, Dennewitz, Leipzig och Bornhöft — och grefvinnan Henriette Catharina Cronhjelm af Flosta.

P. H. F. Öman.

Under sin fälttid förde Fredrik Öman dagliga anteckningar — numera i förvar hos familjen — hvilka delvis användts af hans vapenbroder O. v. Knorring vid dennes utarbetande af »Minnen från 1849 års danska fälttåg». — I det tjänstebetyg, chefen för 3:dje danska jägarkåren, major Coch, tillställde Öman vid hans afsked ur danska armén, heter det, att »han vid alla tillfällen der han under kriget varit med uppfört sig som det anstått en dugtig soldat, hvadan han tillvunnit sig manskapets tillit, sina kamraters högaktning och sina förmäns fullständiga tillfredsställelse». — Om Ömans framstående egenskaper såsom järnvägstjänsteman, se en uppsats i Svensk Järnvägstidning n:r 19 år 1900. — Porträttet är från 1869.

* * *

C. S. Hallbeck.

Sid. V (företalet). **Hallbeck,** Carl Svante. Född i Göteborg 14 april 1826. Fadern handlande. Elev 1846—51 vid Det kgl. Akademi for de skönne Kunster i Kjöbenhavn; *frivillig menig 1848—49 vid Kjöbenhavns Borgervæbning*, som under dessa år bestridde militär vaktgöring m. m. i den danska hufvudstaden; åren 1851—87 bosatt i Stockholm, såsom framstående tecknare, litograf och akvarellmålare samt konstkritiker; artistisk redaktör 1868—82 af Svenska Familj-Journalen. Död i Everett, Mass., Förenta staterna 17 dec. 1897. — Gift i Stockholm 1871 med Clara Emerentia Meijer (1844—95). — Porträttet från 1885.

* * *

Stenström, Sven. Född 1823; *frivillig menig i dansk krigstjänst 1848—49;* materialförvaltare i Göteborg. Död den 25 april 1884. — Gift med Elise König.

Nämnes ej i danska bataljonsrapporterna — i fall han nämligen ej kunnat vara identisk med den sid. 89 nämde Sven Svensson —; att han varit bland de svenske frivillige, ses emellertid af en notis i Göteborgs-Posten 7 mars 1877, att han erhållit Erindringsmedaljen för deltagande i danska kriget 1848—50.

Ulmstedt, Carl Fredrik Salomon. Född i Stockholm 24 nov. 1820; föräldrar: styrmannen Carl Johan U. och Margaretha Olofsdotter Klintberg; *frivillig menig i dansk krigstjänst (å flottan) 1848—49;* uppsyningsman vid rörliga bevakningen vid Norrtull; ångbåtsbefälhafvare; död å Danviken 24 maj 1892. — Gift med Augusta Charlotta Sandblom.

Nämnes ingenstädes i rapporterna från kriget; men att han som frivillig däri deltagit, ses af dels en notis i tidn. »Folkets röst» 20 juli 1850, dels ett officielt tillkännagifvande i Post- o. Inr. Tidn. 12 sept. 1877, att han erhållit K. M:ts tillstånd att bära Erindringsmedaljen för deltagande i danska kriget 1848—50.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Våra grafstenar.

Ett till förintelse dömdt personhistoriskt material.

Af Sune Ambrosiani.

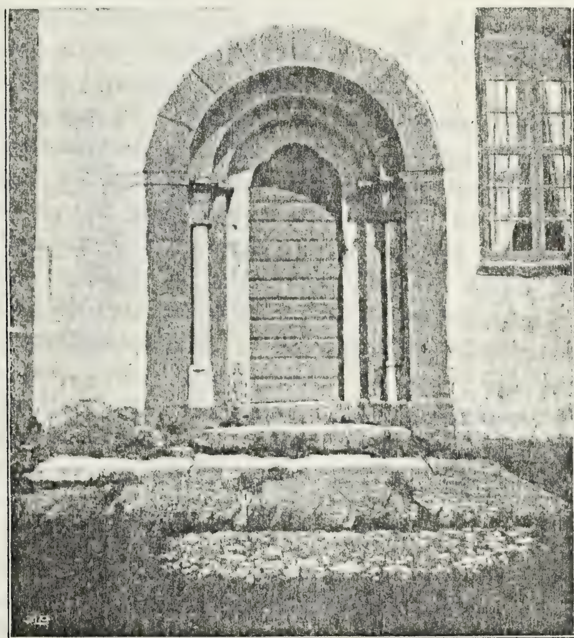
Hvem har väl icke någon gång känt det svida i hjärtat, när man nödgats på den smala midtgången i någon kyrka beträda de ofta väl utförda grafminnena öfver några af ortens mera bekanta män? Från hufvudingången kan man ofta följa en nött fördjupning hela vägen framåt, som visar den mest begagnade stråten öfver fädrens grafhällar.

I andra kyrkor har man en gång beslutit sig för att borttaga de talrika ohygieniska resterna efter århundradens begrafningar under golfvet. Med dessa hafva de allra flesta stenarna fått göra sällskap ut på kyrkogården, där de vanligen snarare fått det sämre än när de tjänstgjort som golfstenar. De hafva efter omflyttningen användts till olika ändamål. Omstående figur visar sålunda en belägenhet, som tyvärr alldeles icke är någon sällsynthet. Stundom lades de, såsom t. ex. flerestädes på Gottland, längs murfoten, just där allt öfvervatten från taken måste träffa marken. Det kan för sådana stenar egentligen endast blifva en tidsfråga, när inskrifterna såväl som bildframställningarna eller till äfventyrs inläggningarna utplånats eller fyllts. När det på växtkraftiga orter så småningom inträder öfvervallning, skulle ju detta nästan kunna betraktas som en välgärning, för så vidt den icke komme för sent, och därmed också kunskapen om stenens plats vore borta.

I vissa trakter, där somliga starka vindar äro förhärskande, medförande stoft och orenlighet, kan man vanligen iakttaga, hurusom stenar, resta ute på kyrkogårdarna med den ristade sidan utsatt för averkan, helt enkelt förvittra eller inskrifterna utplånas. Exempel på något dylikt gifva åtskilliga grafstenar i sandstensområdet på Gottland, ty sandstenen är ofta mera ömtålig för vinden än annan sten.

På samma ö, där man, trots den rika materialtillgången på förut ej arbetad sten, haft för vana att lägga de »sämre» stenarna

som tröskelstenar i portalerna eller af dem gjort gångbanor längs kyrkans väggar, har man i vissa fall sökt bevara de grafstenar, som förefallit ur någon synpunkt anmärkningsvärda, genom att resa dem mot kyrkogårdsmuren eller mot kyrkans ytterväggar, med den huggna sidan vänd inåt muren; så t. ex. vid Sjonhems kyrka. Otvifvelaktigt konserveras stenarna på detta sätt. Men är man ej ett större sällskap, utrustadt med kraftiga armar, så blir det — för turister eller forskare — en alltför stor utgift att få taga i betraktande de vanligen mycket tunga stenarnas inskrifter och bilder.

Grafstenar utanför en portal, Eke kyrka, Gottland.

Ofta få de utvräkta stenarna icke ens stanna på kyrkogården. Den, som behöfver ett stycke sten, tager dessa grafstenar efter eget godtycke, och detta sker äfven i trakter, där det ej finnes någon brist på andra, ej förut som grafstenar använda hällar. Redan de första kyrkobyggarne ha på många håll i den under byggnad varande kyrkan satt in runstenar med kristna emblemer, och alltintill våra dagar har man gått till väga på ett likartadt pietetslöst sätt. En landshöfding på Gottland använde i 18:de

århundradet Roma berömda klosters grafvårdar till bottenfyllning i en väg! Exemplen i smått som stort kunna mångfaldigas och utan svårighet hämtas från hvilket landskap som helst.

Om man nu vill låta dessa grafstenar komma till nytta för forskningen, är det hufvudsakligen tre synpunkter, som måste göra sig gällande i fråga om dem liksom i fråga om hvilka som helst andra minnesmärken, nämligen att de konserveras, att de utan särskilda svårigheter hållas tillgängliga och att de få ett sådant läge, att de kunna afbildas med mekaniska hjälpmedel, t. ex. fotografering. För sistnämnda syfte äro de efter flyttning resta stenarna naturligtvis mindre svåratkomliga än de efter flyttning utlagda eller de, som ligga i kyrkornas golf, ty det fordras i allmänhet en speciell utrustning för att få en god afbildning, d. v. s. parallelfotografi, af en liggande sten, och med en dylik specialutrustning är man i vanliga fall sällan försedd.

Naturligtvis har vid tillfällen, då en intresserad person haft med en kyrkoreparation att göra, mycket särdeles aktningsvärdt arbete nedlagts på grafstenarnas och grafvårdarnas bevarande inom kyrkan, men på huru många orter ser det icke ut, som om detta oersättliga, dyrbara personhistoriska material skulle komma att bli endast en saga för nästa eller kanske därpå följande generation! Grafstenarna äro dock ett för personhistorien särskildt viktigt och oersättligt material, ty de innehålla ofta dokument om den hädangångne, hvilka endast under de senare århundradena kunna kompletteras eller bekräftas genom urkundsmaterial af annat och lika trovärdigt slag. Om deras stora betydelse för andra studier, t. ex. heraldiska, epigrafiska och kostymhistoriska, kan här endast antydningsvis erinras.

Det är naturligtvis icke meningen påstå, att man skulle ha försummat att ägna en tanke på tillvaron af detta material. Nej tvärtom, både vid populära verks illustrerande och för vissa vetenskapliga studier ha hela grupper af graf- och minnesstenar studerats och afbildats eller deras inskrifter uppttecknats. Särskildt torde i detta fall som på så många andra områden här i landet språkmännen ha insett betydelsen af detta material, därför att stenarna tidigare än andra till eftervärlden komna minnesmärken lämna bidrag till kunskapen om svenska språkets äldre byggnad och utveckling. En del stenar, särskildt betydande på grund af sina bildframställningar, äro vid flera tillfällen behandlade, och den flitige samlaren professor G. Lindström har gjort en första början till en corpus af sin fäderneö Gottlands medeltida inskrifter med latinska bokstäfver

och med minuskler. Men hvem har tänkt på stenarna från och med renässansen? I Sverige torde det ej finnas någon offentlig myndighet, som tagit dem under sitt särskilda hägn; lika litet har veterligen någon enskild samlare satt in sin energi på deras beskrifvande och afbildande, och likväl — i huru hög grad medför ej hvarje dag, som går, en minskning af detta obearbetade för att ej säga okända historiska material.

Äfven om så lyckligt skulle vara förhållandet, att en monumental samling inskrifter från och bilder af grafstenarna verkligen förelåge, vore det därför berättigadt, att en forskare i den gångna svenska odlingens utveckling utan protester och med jämnmod konstaterade, att monument efter monument förfores? Samlar icke och vårdar icke arkivmannen hvarje Gustaf Vasas bref, äfven om han har sig bekant, att det återfinnes i denne konungs registratur? Tar någonsin en generation på sitt ansvar, att den, trots de utvecklade afbildningsmetoder, som kunna stå till förfogande, gjort ett i hvarje detalj afslutadt vetenskapligt arbete, som onödiggör originalmaterialets bevarande? Så förmäten vågar nog ingen vara!

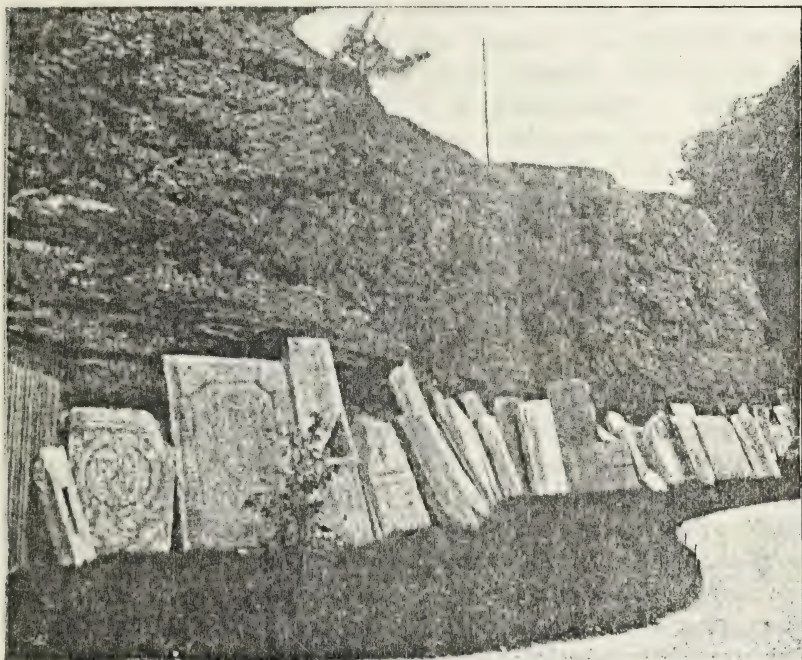
I Sverige föreligger emellertid hvarken någon publikation eller en omfattande primärsamling af inskrifterna lika litet som af bildframställningarna å grafminnesmärkena. Samtidigt bli dock grafstenarna på de flesta ställen alltmer skadade, deras inskrifter allt otydligare, allt svärare att tolka, de prunkande snideriarbetena alltmer nötta och förvittrade. Bör det här i landet få ske på dylikt vis med detta oersättliga, dyrbara personhistoriska material?

Hvilka måste då önskemålen blifva i fråga om särskildt grafstenarnas konservering, deras inskrifters och bilders bevarande åt eftervärlden?

Svaret skulle kanske kunna sammanfattas i — en effektiv konservering, men att realisera denna i vårt vidsträckta land är en betydande penning- och personfråga. Visserligen äro numera de flesta kyrkornas golf upptagna och stenarna i dem således flyttade och nedlagda på annat ställe, än där grafplatsen förut var belägen. Den enskilda äganderätten till stenarna har också vanligen upphört, ty någon ägare gör icke anspråk på dem, men i gamla bygder har det dock inträffat, att rungrafstenar, daterade på 1400-talet, fortfarande ligga på en viss bys graf i stora gången och således ej utan samhällets medgifvande kunna rubbas.

Men bortsedt från dylika omständigheter, som kunna verka hämmande och möjligen med arbete öfvervinnas, är det dock ett

jätteatbete att genomföra att få flyttade alla dessa grafstenar till en för nötning och vittring skyddad plats, där de dessutom ha sådant utrymme, att de kunna ses och fotograferas. Särskildt viktigt måste detta bli i de orter med gammal kultur, där en stenhuggarkonst rentaf under generationer florerat; man kan nämligen knappt låta sig nöja med att — som det lär ha händt i en skånsk stad — hvarftals gräfva ned grafstenarna i jorden, ehuru ett dylikt förfaringssätt otvifvelaktigt måste anses

Grafstenar nedom Klinten på S. Marias kyrkogård, Visby.

konservera dessa grafstenar väl. Hvad skulle icke behöfva göras t. ex. i Linköpings domkyrka, där golfvet är fylldt med grafstenar, flera för öfrigt från en tid, 1500-talets senare hälft, som eljest är svagt representerad genom dylika dokument i den svenska odlingens historia.

Ofvanstående bild visar en annan samling grafstenar i den mest olyckliga belägenhet. De stå på Visby domkyrkogård, resta mot klinten, utsatta ej blott för regnet utan ock för allt vatten, som silar ned från det skrofliga, spruckna berget. Dessa hundra-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

den äro likväl endast en del af hvad som finnes att skydda i olika delar af denna Nordens kanske mest minnesrika stad. Ej blott i de gamla ruinerna, utan ock på enskilda gårdar träffar man på sådana, ofta äfven konst- och kulturhistoriskt märkliga grafstenar. Nästan med vemod ser man nya blottas på de ställen, där gräfningar pågå, ty hvarför skall man egentligen taga fram stenarna från en plats, där de varit skyddade, då ett så dåligt öde väntar dem inom en mansålder?

Å platser sådana som Linköping och Visby borde så fort som möjligt uppföras för ändamålet afsedda, praktiskt inrättade byggningar. I Visby skulle man kanske vilja tänka på att restaurera någon af ruinerna till denna uppgift. Så har som bekant flerestädes försökts, t. ex. i S. Bavoklostret i Gent med ett lyckligt resultat. I detta klosters refektorium, som man gjort till grafstensmuseum, fyllas de rättmätiga krafven såväl på konservering som på möjlighet att få beskåda och afbilda de enskilda stenarna. Någon af ruinerna i Visby torde emellertid ej vara lämplig att tagas i anspråk; dels äro de i allmänhet mycket för små, dels lämna deras väggar så viktiga bidrag till studiet af en ofta invecklad byggnadshistoria, att man ej skäligen bör sätta i fråga deras öfvertäckande.

Hur man bör förfara med landsbygdens många stenar kan man ej ge ett allmänt recept för. Det beror på god kännedom om lokala omständigheter, om det i vissa fall är förmånligast att söka skydda dem genom anordningar vid de enskilda kyrkorna eller i andra fall på en gemensam plats för ett större område.

Detta är gifvetvis ett omfattande och tidsödande arbete. Innan man kan hoppas att få gå mot detta mål, som är det enda riktiga och effektiva, så måste ett preliminärarbete göras, som icke blott är att betrakta som ett led utan ock som en själfständig uppgift med sitt eget betydande värde, nämligen att planmässigt genomföra afbildandet och beskrifningen af grafmonumenten landskap efter landskap, kyrka efter kyrka. Detta är också ett omfattande arbete, men med hjälp af nödiga arbetskrafter torde det inom öfverskådlig tid kunna verkställas. Det måste blifva det nödvändiga förarbetet, ty sedan man på detta sätt fått en öfverskådlig kännedom om hvad som finnes i landet, blir det egentligen först tänkbart att i detalj planera för grafstenarnas effektiva konservering.

Skulle icke initiativet till ett dylikt arbete kunna tagas af en förening, som gjort svensk personhistoria till sitt speciella syfte?

Gustaf Hesselius d. ä.

En bortglömd svensk konstnär.

Af Sigrid Leijonhufvud.

Aprilhäftet för innevarande år af The Pennsylvania magazine of history and biography (vol. 29, Philadelphia) har som titelplansch porträtten af »Gustavus Hesselius» och hans hustru; de illustrera en artikel af utgifvaren, John W. Jordan, där han, i anslutning till en tidigare publicerad undersökning af den amerikanske konstkännaren Ch. H. Hart[1] tillerkänner svensken Hesselius hedern af att vara »den förste målaren och orgelbyggaren i Amerika». Denna påminnelse om en förgäten son af Sverige, som i det fjärran Västerlandet varit en banbrytare för sin konst, torde förtjäna att uppmärksammas äfven här hemma.

Gustaf Hesselius, farbroder till sin yngre från Stockholms slotts byggnadshistoria bekanta namne, var son till kyrkoherden Andreas Olai, som efter sin födelseby Hesse i Stora Tuna i Dalarna tog namnet Hesselius; hans mor var Maria Bergia, syster till biskop Jesper Svedbergs andra hustru. Han föddes i Folkarna socken i Dalarna enligt hans amerikanska biografer 1682; Muncktell har i Västerås stifts herdaminne (d. 3, s. 59), då han uppräknar kyrkoherden Anders' barn, om sonen Gustaf endast uppgiften: »målare, slutl. bofast i America.» Den mångsidighet i Gustaf Hesselius' begåfning, som tillät honom att med sin konstnärliga verksamhet förena orgelbyggarens, står helt säkert i sammanhang med hans härstamning från det uppfinningsrika och slöjdskickliga dalafolket.

Mr Hart har i »the swedish record»[2] funnit några anteckningar om konstnären, som till Amerika åtföljde sin till den svenska missionskyrkan i Delaware utskickade äldre bror Anders.

---

[1] »The earliest painter in America.» Recently discovered records of G. Hesselius and of our first public art commission». I: Harper's Magazine, New York 1898 (s. 566—70.)

[2] The records of Holy Trinity (Old Swedes) Church, Wilmington, Del., from 1697 to 1773, transl. from the original swedish by Horace Burr. Wilmington 1890.

Denne anlände till Christina (nuv. Wilmington) 1 maj 1711, och kyrkboken berättar att magister Hesselius' broder, herr Gustaf Hesselius, porträttmålare, några dagar därefter kom med deras saker på båt från Apoquinema (nedanför New Castle). En senare anteckning berättar att herr Gustaf efter några veckors förlopp flyttade till Philadelphia för att där söka verksamhet. Kort därpå uppvaktade båda bröderna därstädes vice guvernören, Charles Gookin, och blefvo af honom mycket väl mottagna, sedan de legitimerat sig och uppvisat ett bref af guvernören, William Penn.

Någon anteckning om Gustaf Hesselius' giftermål har ej kunnat påträffas; men 29 juli 1716 döptes i Trinity Church i Wilmington[1] en dagen förut född son till Gustaf och Lydia Hesselius, som efter hans bror fick namnet Andreas. Magister Anders, som äfven gift sig i Amerika, hemkallades och återvände 1723, men redan dessförinnan hade en yngre broder, Samuel, kommit ut som adjunkt; han efterträdde sedermera mag. Anders och stannade till 1731, då han, uttröttad af åtskilliga förvecklingar, var glad att få anträda hemresan.

Gustaf Hesselius återsåg däremot aldrig fäderneslandet. Kort efter magister Samuels ankomst, flyttade han till Prince George's County, Maryland, där han i juni 1720 fick i uppdrag att med målning dekorera St. Barnabas' sockenkyrka, uppförd 1708 af tegel. Den 5 september 1721 talar St. Barnabas' kyrkbok om en öfverenskommelse med honom att måla en altartafla, framställande nattvardens instiftelse, för ett pris af £ 17. Den var färdig i slutet af november 1722, då kyrkoherden, rev. Jacob Henderson, fick i uppdrag att utbetala den öfverenskomna summan[2]; men taflan försvann då den gamla kyrkan nedrefs år 1773.

Det är framför allt anteckningen om altartaflan, som föranledt mr Hart att kalla Gustaf Hesselius den förste målaren i Amerika. »Det förhållandet», säger han, »att mer än sju år innan John Smibert,[3] som gemenligen betraktas som målarkonstens fader, när det gäller amerikanska kolonierna, kom hit till landet, ett officiellt uppdrag gafs åt en här boende artist att för en offentlig byggning utföra en altartafla, framställande nattvarden, med tretton figurer — Kristus och de tolf apostlarna — det är förvisso ett

---

[1] Den svenska kyrkan, invigd 1699. (Se: Norberg, Svenska kyrkans mission vid Delaware i Nord-Amerika (i f. d. kolonien Nya Sverige.) Ak. afh. Sthlm 1893, s. 16.

[2] Mr Hart anför ordagrant utdragen ur kyrkboken.

[3] F. i Edinburgh 1684, verksam som porträttmålare i Amerika från 1729 till sin död 1751.

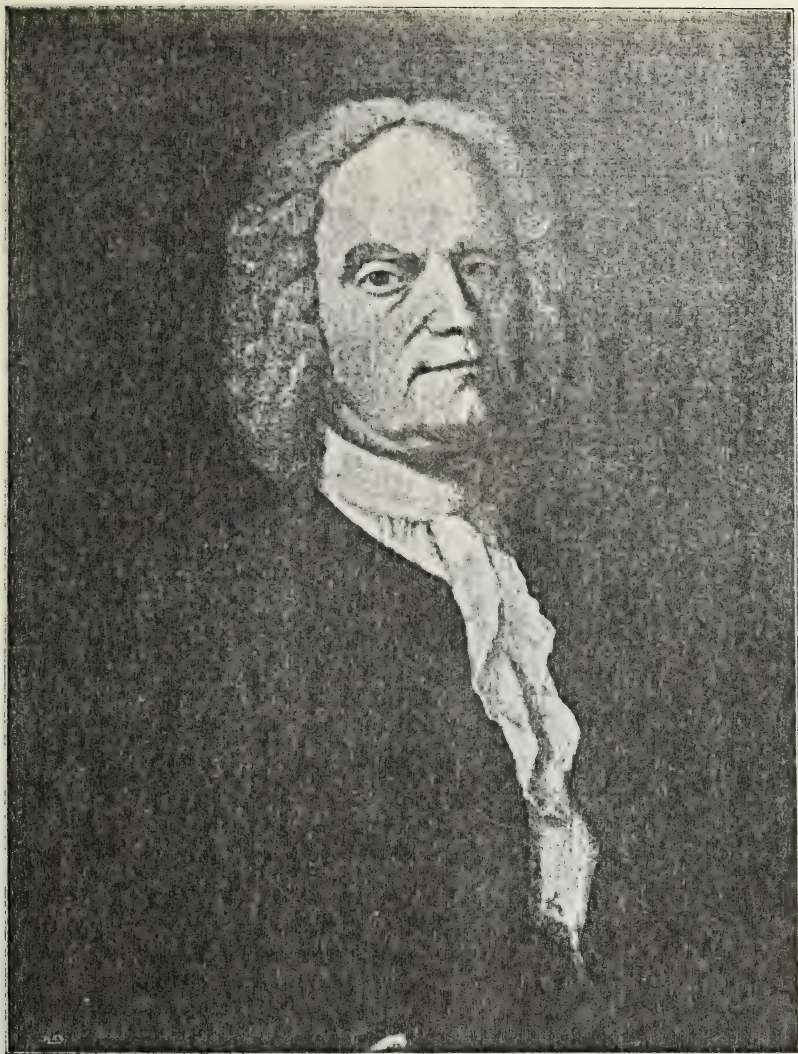
[illegible]

[illegible]

[illegible]

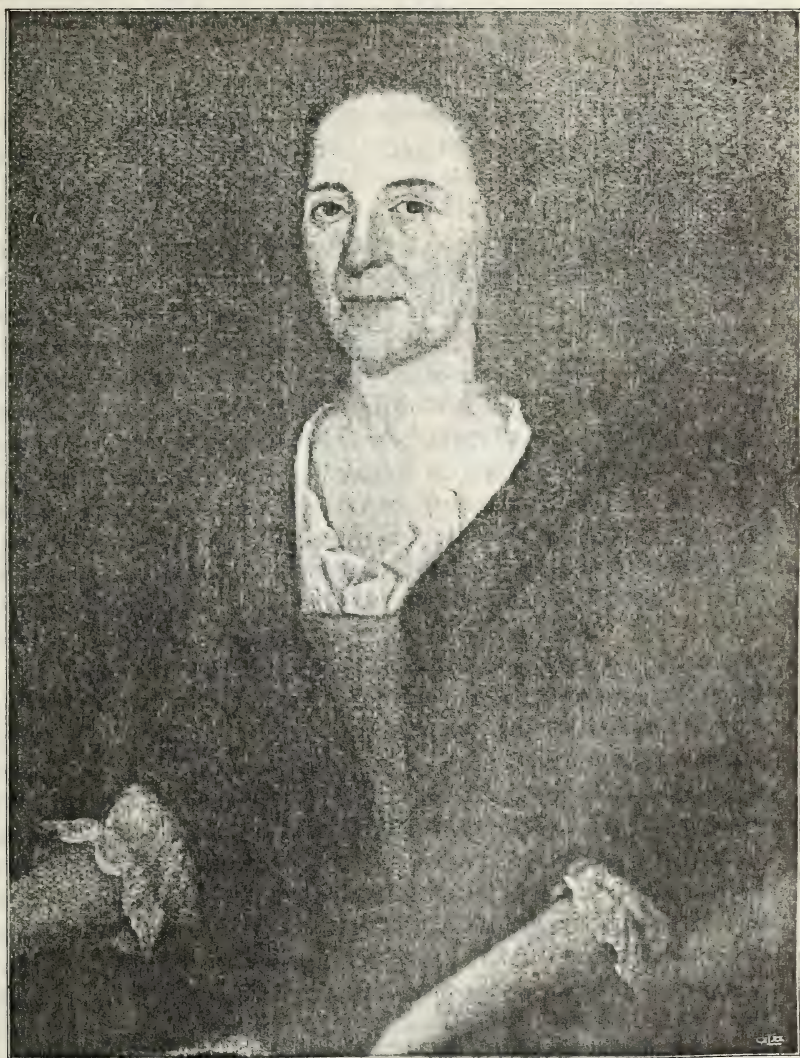
[illegible]

[illegible]

Gustaf Hesselius d. ä.

(Självporträtt i olja, tillh. The historical society of Pennsylvania.)

Fru Lydia Hesselius.

(Oljemålning af Gust. Hesselius, tillh. The historical society of Pennsylvania.)

[illegible]

epokgörande faktum, som förtjänar mer än blott en flyktig uppmärksamhet.» I ett annat sammanhang intygar mr Hart dessutom den svenske konstnärens gifna öfverlägsenhet öfver Smibert som porträttmålare.

Man vet ej hur länge Hesselius bodde kvar i Maryland. Ännu i juli 1725 omtalas han såsom sysselsatt att måla altaret och altarringen i St. Barnabas, men 1735 var han åter i Philadelphia; detta år köpte han nämligen vid norra sidan af Highstreet ett hus, där han sedan bodde till sin död. Han fick medborgarrätt i Pennsylvanien 26 september 1740. Att han fortsatte sin verksamhet och lika litet som sjuttonhundratals-artister i allmänhet ansåg dekorationsmåleriet under sin värdighet, framgår af en annons i Pennsylvania Packet för 11 december 1740. Där tillkännagifva nämligen Gustaf Hesselius från Stockholm och John Winter från London att de måla vapensköldar på vagnar och bärstolar, utföra skyltar och all slags ornamentering, förgyllning, textning m. m. äfvensom rengöring och renovering af gamla målningar. Enligt benäget meddelande har mr Jordan, sedan han skref sin artikel i Penn. Mag., äfven lyckats konstatera att dekoreringen i färger af det gamla stadshuset i Philadelphia, där oafhängighetsförklaringen 1776 proklamerades, mer än fyrtio år före denna tidpunkt blifvit utförd af Gustaf Hesselius.

En man af fast öfvertygelse synes den svenske konstnären icke hafva varit. Mr Hart omtalar att han först öfvergick till anglikanska kyrkan, sedermera slöt sig till herrnhutarna eller, såsom de här plägade kallas, moravianerna och slutligen genom påverkan af sin måg, pastor Erik Unander, återfördes till svenska luterska kyrkan och sin fäderneärfda bekännelse. Herrnhutismens stora utbredning inom de svenska församlingarna och den söndring, som däraf vållades, skildras af Norberg i hans ofvan citerade arbete. Som en af dess främsta förkämpar uppträdde den svenske studenten Abraham Reinke, som skall hafva omvändt Hesselius, något som dock ej stämmer med uppgiften att denne 1743—50 tillhörde brödraförsamlingen i Philadelphia. Reinke kom nämligen först 1744 till Amerika och först 1747 till Philadelphia. (Se Norberg, s. 60, not).

De amerikanska biograferna citera åtskilliga utdrag ur brefväxlingen mellan biskop J. C. F. Cammerhoff och grefve Zinzendorf, herrnhutismens ledare, i hvilka Gustaf Hesselius omtalas. 1745 nämnes, att han har en plan att återvända till Maryland, och i febr. 1748, att han i ett af sina fönster utställer sin målning »Korsfästelsen»,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

som väcker uppmärksamhet. Här omtalas äfven hans verksamhet som orgelbyggare. 1746 byggde han för herrnhutarkolonien Betlehem ett orgelverk, för hvilket han betalades £ 25, sedan det af hans arbetsförman, John Klemm, blifvit uppsatt på sin plats. En beskrifning på detta orgelverk jämte redogörelse för första gången det användes finnes äfven bevarad.

Gustaf Hesselius dog den 25 maj 1755 och begrofs i Gloria Dei kyrkan i Philadelphia, den 1699 uppförda svenska församlingskyrkan i dåvarande Vicacoa. Hans testamente visar, att han samlat en rätt vacker förmögenhet med sin pensel. De här efter fotografier, som red. af Penn. Mag. benäget ställt till förfogande, meddelade porträtten af honom och hans hustru äro målade af honom själf och tillhöra The historical society of Pennsylvania, hvars organ tidskriften är. De ha skänkts dit af Charles Hare Hutchinson och ha förut tillhört Hesselii dotterdotter Lydia Henderson, gift med vår framstående målare Wertmüller, hvilken som bekant flyttade öfver till Amerika och dog där. Sällskapet äger ännu ett af Hesselius måladt porträtt, som framställer Robert Morris, far till den från revolutionen bekante statsmannen, som blef förste chefen för den unga republikens finansförvaltning.

Mr Jordans biografiska skiss afslutas med en förteckning på Gustaf Hesselius' i hans testamente nämnda barn och notiser om dem och deras ättlingar; hans hustru hade dött före honom. I förteckningen upptagas icke den förut nämnde äldste sonen Anders, som troligen dött tidigare, ej heller dottern Maria, som 19 sept. 1750 blifvit gift med svenske kyrkoherden Erik Unander och med honom 1760 flyttade öfver till Sverige.[1] Detta tillägg, som synes angifva, att den hesseliuska släkten i sitt nya hemland utslocknade på svärdssidan redan med Gustafs sonson, torde förtjäna att här fullständigt meddelas.

1. *Elisabeth*, f. 8 juni 1724, g. 1. 16 okt. 1745 i Christchurch i Phil. m. Samuel Price; 2. m. Brainerd från Mt Holly, New Jersey; d. 1793 i gula febern.
2. *John*, f. 1728.[2] Antecknad bland subskribenterna till »Philadelphia dancing assembly» 1749. G. 30 jan. 1763 m. Mary Young (f. 1735), enda barn till col. Richard Young och änka efter Henry Woodward från Primrose Hill nära Annapolis,

[1] Härnösands stifts herdaminne har ingen uppgift om henne, men Norberg uppger (a. a. s. 112, not) att hon öfverlefde sin make. Han dog i Härnösand 30 apr. 1766.

[2] Mr Hart omtalar honom i sin artikel som lärjunge af fadern och verksam som porträttmålare i Philadelphia och Annapolis.

Maryland, med hvilken hon hade fyra döttrar. Från 1764 till 1766 medlem af kyrkorådet (»vestryman») i S:t Ann's församling, Anne Arundel county, Maryland. Död 9 april 1778 och begrafven på Bellefield vid Severn River, en gård om 1,000 acres, som han bestämde åt sin son John, dock med villkor att utbetala legat åt de ogifta döttrarna Charlotte, Caroline och Eliza Dulaney.

Barn till John och Mary Hesselius, nämnda i dennes testamente:

John, g. m. Mary Wharton. Barn: *Mary Young*, g. m. Dundas. *Rachel*, g. m. Smith.

Charlotte, f. 14 juni 1770, g. 5 juni 1792 m. Thomas Jennings Johnson; d. 1794. Hade en dotter, g. m. Hugh W. Evans.

Caroline, g. 1. m. Clagget; 2. m. De Butts.

Eliza Dulaney, f. 1775, g. 5 juni 1792 m. Walter Dulaney Addison, d. 31 juli 1808.

3. *Sara*, g. i aug. 1746 m. Walter Porter, d. cirka dec. 1783.

4. *Lydia*, g. m. David Henderson 15 maj 1756 i Gloria Dei kyrkan i Phil. Han blef advokat (»admitted to bar») i aug. 1755 och dog cirka mars 1784. Hon dog 13 jan. 1796 och begrofs på S:t Paul's kyrkogård, Phil.

Barn:

John, f. 1 mars 1757. Blef 19 sept. 1777 genom fullmakt, utfärdad af öfversten och generalkommissarien Benjamin Flower, förordnad till »superintendant and conductor of the painters in the middle district» i Carlisle, Pennsylvanien. Han var till yrket vagnmålare,[1] men tillika organist vid S:t Paul's church. Dog 24 nov. 1792 och begrofs på S:t Paul's kyrkogård.

Gustavus Hesselius, d. 7 jan. 1784 och begrafven på S:t Paul's kyrkogård. Han var underfältskär vid 7:e pennsylvaniska linieregementet och gjorde äfven hospitalstjänst till arméens reorganisation 1781. Blef af kommodor Gillon förordnad till fältskär vid Syd-Carolinas flotta och tjänstgjorde på fregatten South Carolina.

---

[1] En tidigare art. i Pennsylvania Mag. (vol. 27, s. 374) omtalar honom som efterträdare till Philadelphias på sin tid förnämsta vagnfirma, hvars traditioner han upprätthöll.

Lydia. Vigdes 8 jan. 1801 af kyrkoherden Nils Collin[1] vid Adolf Ulrik Wertmüller,[2] den framstående svenske målaren; d. 17 jan. 1812 vid omkring 50 års ålder och begrafd i Gloria Dei kyrkan i Philadelphia.

Var Mikael Agricola ätten Leijonmarcks stamfader?

Af **Jully Ramsay.**

På släktforskningens speciella område gäller framför allt, att mången sanning får vara sanning, endast emedan ingen kommit att vidröra den. Det är icke tillfylles för genealogen att samla årtal och nya namn till stamtaflan, han måste skaka om hvarje generation, rycka i hvarje länk af kedjan för att konstatera dess pålitlighet. Och ju längre ätteledningen är, ju lättare brister den. Släkter, som fostrat personer, kända af samtid och eftervärld, äga dock gifvetvis i dessa säkra hållpunkter, hvilka stöda ett led tillbaka och något led framåt. Så förefaller äfven adliga ätten Leijonmarcks officiella stamtafla på riddarhuset och i tryckta ättartal oantastlig på grund af sina bemärkta namn.

Finlands frejdade biskop Mikael Agricola, † 1557, är uppförd såsom ätten Leijonmarcks stamfader. Hans ende son, biskopen i Reval, Christian Agricola, adlad 1584, — genom gifte med Elin Fleming, adl. ätten n:r 4, herre till betydande frälsegods i Finland, — var en rik och mäktig man. Sven Agricola, som 1686 fick det gamla adelskapet bekräftadt och lät introducera sig under namnet Leijonmarck, var sekreterare i riksarkivet, slutligen president i Åbo hofrätt, känd rättslärd och riksdagspolitiker. Tvifvelsutan är det han, som i och för sin introduktion uppgjort stamtaflan. Han gällde för släktkännare, hans åsikter i släktfrågor anfördes till och med inför domstol. Också hafva biograferna

---

[1] Siste svenske kyrkoherden i Pennsylvanien, verksam därstädes från 1770 till sin död 1831. (Norberg, a. a.)

[2] Han dog nära Wilmington i Delaware 5 oktober 1811. (G. Göthe, Nationalmusei tafvelsamling 2. Sthlm 1897.) En bevarad anteckning af honom om hans hustrus morfader föranledde mr Harts undersökning.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

endast tvistat om i hvilket led, tredje eller fjärde, han härstammade från Mikael Agricola.

Likafullt går denna kedja af lysande namn isär för ett ryck i en oriktig länk, brister itu och kan icke hopfogas. Sven Agricola Leijonmarck hade intet annat gemensamt med biskoparne Agricola än det på sin tid rätt vanliga tillnamnet.[1] Han har med lösa skäl grundat sitt adelskap på Reval-biskopens sköldebref af 1584 och i sitt vapen infört dennes klerikala insignier. Leijonmarck förtjänade ju för egna meriter bättre än mången annan att uppflyttas i landets första stånd, men antagligen önskade han med ens stiga till dem, hvilkas frälserätt var äldre än riddarhuset och hvilka med förakt sågo ner på Carl XI:s tjänsteadel. För åskådlighet följer här riddarhusstamtaflans ätteledning:

Mikael Agricola, biskop i Åbo; † 1557.

Christian Agricola, biskop i Reval, adlad 1584, † 1586.

Simon Christiansson Agricola; förde faderns erhållna vapen. Var 1595—98 konung Sigismundi höfvidsman på Åbo. Krigsöfverste hos konung Karl IX; † 1605 7/9 i slaget vid Kerkholm i Livland.

Christiernus Simonis Agricola, prost och kyrkoherde i Uskela, Finland; † 1662.

Christiernus Christierni Agricola, prost och kyrkoherde i Uskela, Finland; † 1669.

Sven Agricola Åkerman, sedan Åkermark, nobil *Leijonmark* 1686.

Gif akt på Simon Christiansson Agricola, Sigismunds höfvidsman, Carl den niondes krigsöfverste. Alltså inblandad i tidens politik, men aldrig nämnd i tidens handlingar, icke ens i någon kvittens. Hans namn kan icke uppletas i några frälselängder, ej heller i mantalslängder på Åbo slott. Han innehade intet af biskop Christian Agricolas eller fru Elin Flemings gods. Hans föregifne fader var född 1550 och hans föregifne son, prosten i Uskela, var född 1593. Men icke ens den knappa tid, som honom sålunda tillmätts, behöfde han taga i anspråk, ty han har helt enkelt aldrig existerat. Reval-biskopen Agricola efterlämnade ett enda barn, Brita, gift omkring 1602 med sedermera assessorn i Åbo hofrätt, Carl Persson Svinhufvud af Qvalstad, † 1634. Hon lefde ännu 1649 på sitt säteri Torlaks i Nykyrko

---

[1] I Finland funnos under 1600-talet fyra för hvarandra främmande prästsläkter Agricola. 1) Mikael Agricolas släkt. 2) Agricola, adlad Leijonmark. 3) Agricola släktgren af adl. ätten Esping. 4) Agricola, prästsläkt i Wichtis socken, liksom ätten Leijonmarck med orätt härledd från Mikael Agricola och på grund däraf introducerad på finska riddarhuset 1864.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

och gaf till denna sockens kyrka en röd biskopskappa, sin döda släkts prunkande emblem.

Sven Agricola Leijonmarcks fader, Christiern Christierni Agricola, † 1669, och farfader Christiern Simonis Agricola, f. 1593, † 1662, äro lika kända som välkända. De anträffas i domkapitlets handlingar, i Uskela sockens kyrkoarkiv och i tingsprotokoll. Hos Christiern Simonis lefde ännu 1640 hans åldriga moder Brita Sigfridsdotter, han har nämnda år kvitterat hennes underhåll af 8 tunnor spannmål. Denna årliga pension, som hon åtnjöt i sitt änkestånd, kvitterade hon eljest själf från Uskela prästgård: »Biritha Sigfridsdotter, Salighe Simon *Nilssons*, fordom knektehöfvidsmans enka.» Konung Gustaf Adolf hade i Åbo 1614 $^{3}/_{4}$ utfärdat bref på årligt underhåll af spannmål för »denna brefviserska och knektehöfvidsmans Simon Nilssons[1] efterlåtna enka Brita Sigfridsdotter, hvilken sin man för riksens fiender misst.» Någon gång har änkan under sitt namn tecknat sin aflidne mans bomärke.

Sven Leijonmarcks farfarsfader brukade således icke, såsom riddarhusstamtaflan uppgifver, adligt signet. År från år förekomma Brita Sigfridsdotters kvittenser, i tiden före 1614, bland Viborgs slotts räkenskaper. Ståthållaren på Viborgs slott hade 1606 $^{30}/_{6}$ förlänat henne 2 tunnor korn och 2 tunnor råg i årlig ersättning »för det hon misste ett hemman i Samola by, Viborgs socken, som hennes man i lifstiden haft på sin beställning». Den 24 dec. 1605 kvitterade hon, på Viborgs slott, salige Simon Nilssons, höfvidsmans, återstående lön. Riktig och bestyrkt blir härigenom Leijonmarcks uppgift att hans farfarsfader stupat vid Kerkholm 1605 $^{24}/_{9}$. Denne Simon Nilsson omnämnes första gången 1593, då han var fänrik vid Hans Perssons fana. Han hörde till hertig Carls folk och låg hösten 1599 vid Viborg »tillbetrodd skeppshöfvidsman öfver några hans furstliga nådes, hertig Carls krutskepp». Efter Viborgs öfvergång s. å. blef han höfvidsman för Viborgs stads knektar och fick därpå beställningsbref 1600 $^{29}/_{11}$.

---

[1] Kyrkohistorikern professor K. G. Leinberg, hvars uppsats om biskopliga släkten Agricola, i Finska Hist. Samfundets årsskrift XV, jag anlitat och här med tacksamhet vill omnämna, har fäst sig vid att den äldre uskelaprostens fader i kungl. brefvet af 1614 kallas Simon Nilsson, men anmärker härtill blott att detta är ett vanligt skriffel och bör vara Simon Christiansson. Det måste ju medgifvas, att dylika skriffel äro lika vanliga som vilseledande. Men genomgår man i följd, år för år, räkenskaperna för samma trakt, så kontrollera uppgifterna ofelbart sig själfva. Kvittenserna, årligen förnyade och af utgifvaren egenhändigt underskrifna, äro pålitliga. Sådana finnas utgifna af Simon Nilssons änka i Finlands Statsarkiv: 5,833, fol. 32—5,847, fol. 47—5,924, fol. 70—5,925, fol. 159—1,729, fol. 88—1,824, fol. 61—1,918, fol. 33 o. s. v.

Hans fänika bestod af 20 befälspersoner och 234 knektar. Han fick i årslön 20 daler, 1 läst spannmål och skläde såsom andre höfvidsmän. Jämte andra har han inventerat Viborgs slott 1601; under inventarielängden finnes hans namn och bomärke. År 1601 3/7 blef han förordnad att med 145 knektar uppå gallejer begifva sig till vakt i Narfvens åminne.[1]

Simon Nilsson, knektehöfvidsman, † 1605 vid Kerkholm, är således adliga ätten Leijonmarks stamfader. Hans födelseort och släkt kunna näppeligen utforskas. Säkert var han dugande och kraftfull såsom hans herre, hertig Carl, säkert höll han god vakt med krutskepp under Viborgs belägring, med gallejor vid Narvaflodens inlopp. Hans död i det olyckliga slaget vid Kerkholm har blifvit erkänd af hans ättling i tredje led, Sven Leijonmarck, hvilken eljes förnekat den torftige höfvidsmannen för Viborgs stads knektar och gjort honom till krigsöfverste af hög härkomst.

Det är svårt att numera afgöra, huruvida Leijonmarck sammanställt sin stamtafla i god tro eller med uppsat. Dopnamnet Christiern eller Christian, som förekom i hvardera släkten Agricola, kan hafva styrkt honom i antaganden, uppkomna genom tradition. Han egde rik fantasi och ledde den till sin fördel. I sin ungdom drog han kring bygden och spelade till dans, men processade sedan i häradsrätten om betalning. Han var barn af ett tidehvarf, som ville se glans och färger, och för honom lyste den röda biskopskappan.

Leijonmarks tilltag eller misstag år 1686 kan förklaras och ursäktas, om man besinnar, att finska riddarhuset år 1864, — sedan kritik och forskning alltså hunnit framskrida nära två hundra år — på grund af biskop Christian Agricolas adelsbref, upptog en alldeles oskyld prästsläkt Agricola.[2] Biskop Christian Agricola, hvilken, enligt hvad vi sett, i verkligheten endast efterlämnade en dotter, men 1686 i riddarhusstamtaflan fått en son — Leijonmarcks Simon Christiansson — försågs nu 1864 utan vidare med ytterligare en telning, Bartold Georg,[3] och genom denne med en ny, talrik afkomma. Han kunde ju icke opponera sig.

[1] Räkenskapsböcker i Finlands Statsarkiv: 3,467, fol. 93—3,782 fol. 122—5,783, fol. 86—5,777, fol. 25—5.778, fol. 69.

[2] Finska adl. ätten Agricola, introducerad 1864 under n:r 238, fortlefver numera i en enda medlem, hvilken genom domstolsutslag förlorat sina adliga privilegier.

[3] Schlegel & Klingspor i sina Ättartaflor, pag. 3, reservera sig mot denne Bartold Georg. Eljes är deras uppställning af adl. ätten Agricola vilseledande och oredig.

Att belysa detta senare fall hör icke hit, likväl må nämnas, att denne Bartold Georgs egentliga namn var Bartold Georgi, i hvardagslag rätt och slätt: Bertil Göransson, fältsekreterare.

Äfven svenska adliga ätten Åkerman vill anses härstamma från biskoparne Agricola. Enda skälet härför är — så vidt jag kunnat finna — att ättens stamfader, enligt ättartaflorna, i Finland »innehaft en chefsplats vid tullverket». Med all sannolikhet var denne stamfader tullförvaltaren i Viborg Erik Åkerman, † 1739, hvilken likvisst torde varit svenskfödd och hvars söner återflyttade till Sverige.

Släkten Agricola,

adlad 1584, utgangen pa svärdssidan 1586.

Olof Simonsson, hemmansägare i Torsby, Pernå socken. Gift med..................., som efter hans död blef omgift med Tomas Larsson, hemmansägare i Torsby under 1550-talet. Med denne sin senare man hade hon dottern Katarina Tomasdotter, hvilken 1582 öfverlät till sin brorson Christian Agricola, sin andel uti Torsby.

Mikael Agricola, f. omkring 1508 i Torsby. Biskop i Åbo 1554. Medlem af fredsbeskickning till Ryssland, afled under hemresan 1557 $^{9}/_{4}$. Gift 1:o med ....; 2:o med Brigitta Olofsdotter; † omkring 1590. Hon blef omgift med kyrkoherden i Åbo, Henrik Jakobi; † 1587.	Dotter, gift med Clemet Krok.	Dotter, gift med Måns Jönsson i Torsby.

Christian Agricola, f. i Åbo 1550 $^{11}/_{12}$. Inskrifven vid Universitetet i Leipzig 1573 $^{23}/_{4}$, utnämnd 1587 $^{12}/_{10}$ till rektor för Åbo skola. Erhöll 1581 skattefrihet för sina två fäderneärfda hemman i Rusko kapell. Utnämnd 1583 till biskop i Reval och superintendent i Estland. Erhöll 1584 $^{1}/_{4}$ frälsefrihet på hemman i Rimito socken, där hans hustrus arfgods Williais var beläget, samt 1584 $^{5}/_{5}$ förläning af Fegefeuer hof med kringliggande bönder i Revals slotts län.
Upphöjd i adligt stånd 1584 $^{12}/_{5}$; † 1586 $_{2}$, begrafven i Revals domkyrka. Gift med Elin Fleming, adl. ätten n:r 24, dotter af Per Fleming till Williais och Margareta Ram till Torlaks, samt omgift 1588 $^{17}/_{11}$ med Hans Johansson Stalarm, adl. ätten n:r 32.

Brita, lefde änka 1649 pa Torlaks i Nykyrko socken, var död 1653. Gift 1602 med befallningsmannen, sedermera assessorn i Åbo hofrätt, Carl Persson Svinhufvud af Qvalstad, adl. ätten n:r 145, † 1634. Hon innehade faderns förläningar i Rusko kapell och i Perná socken. Efter modern ärfde hon Torlaks säteri, medan moderns andra säteri Williais gick till släkten Stålarm.

Släkten Agricola,

adlad 1686, och introducerad med namnet Leijonmarck.

Simon Nilsson, fänrik vid en knektefana 1593. Skeppshöfvidsman på hertig Carls krutskepp under Viborgs belägring 1599. Utskref knektar i Viborg 1599 $^{8}/_{12}$. Höfvidsman för Viborgs stads knektar, beställningsbref 1600 $^{30}/_{9}$. Förordnad till Narva 1601 $^{3}/_{7}$; † 1605 $^{24}/_{9}$ i slaget vid Kerkholm. — Gift med Brita Sigfridsdotter, hvilken efter honom uppbar årligt underhåll och antagligen † 1640 i Uskela prästgård.

Christian Simonis, antog namnet Agricola, f. 1593, prästvigd 1617. Kyrkoherde i Uskela församling med kollationsbref af 1627 $^{12}/_{2}$. Kontraktsprost; † 1662. I S:t Bertils kyrka finnes en tafla, som föreställer honom, hans hustru, hans son Christiern, och hans dötttrar. Gift med Kerstin Svensdotter, som lefde änka 1663.

Christiern Christierni Agricola, student i Åbo 1643, utgaf 1644 en oration samt 1655 en likpredikan: »De Christtrognas förnämsta omsorg.» Kaplan i Lojo 1650. Förordnad till sin åldrige faders medhjälpare i Uskela 1657 $^{6}/_{3}$. Kyrkoherde i Uskela och kontraktsprost 1662 $^{13}/_{12}$. Han lät, delvis på egen bekostnad, i Uskela uppföra en korskyrka af trä; † 1669. — Gift med Brita Svensdotter Forssenia; † 1689, dotter af kyrkoherden i Lojo, Sven Torihilli och Kerstin Munck. Hon öfverreste 1683 till Stockholm, för att »där blifva till dödedag».

Barn:

Sven Agricola, Åkerman, Åkermarck, nobil. *Leijonmarck* 1686 $^{28}/_{9}$, introd. s. å. under n:r 1092. (Se Anreps ättartaflor. Biogr. Handbok I, 343. Finsk biogr. handbok 1312.)

Christiern Agricola, student i Åbo 1670.

Abraham Agricola, f. 1656, student i Åbo 1670. Kyrkoherde i Uskela 1683; † 1706. Gift med Margareta Andræ, och hade två söner, Sven, kaplan i Geta på Åland, och Anders, fänrik, hvilka bägge afledo barnlösa.

Helena, gift med Petrus Johannes Walstenius, kyrkoherde i Loimijoki 1658—75.

Christina, gift med kyrkoherden i Küsko, Tomas Paccalenius, † 1679. Hon lefde 1686, fattig änka, med 8 barn.

Ingeborg, var † 1653. Gift och efterlämnade ett barn.

Karin, lefde 1666, gift med sedermera häradshöfdingen Matias Henriksson, adl. Ehrenhoff.

Brita, lefde 1653, ogift, i Uskela. Sedermera gift med kanslisten Per Körling (Schlegel Klingspor.)

Maria, begrofs 1653 i Uskela. Ogift.

Simon, kallade sig Ackerman. Löjtnant 1659 vid Nylands läns kav.-reg:te. Ryttmästare. Tog afsked och arrenderade Kärkis säteri i Sagu socken 1671. Lefde 1679 men 1684 var hans änka, Maria Itimenia omgift med kaptenlöjtnanten, Abraham Caspersson. † 1702.

Döttrar:

Maria, gift 1699 $^{17}/_{2}$ i Karislojo med Nils Larsson.

Margareta, † 1741 $^{14}/_{6}$. 73 år gl. Gift 1699 $^{17}/_{2}$ i Karislojo med fältpredikanten Josef Melartopäus.

Helena, gift 1703 $^{1}/_{10}$ i Karislojo med tullskrifvaren i Åbo, Erik Huutaja.

Anna, kallad 1653 »Lill Annika». Gift med kaplanen i Bjerno, Nils Andræ Thauvonius, † 1670.

Tvenne samlare.

Af **Alfred Lindberg.**

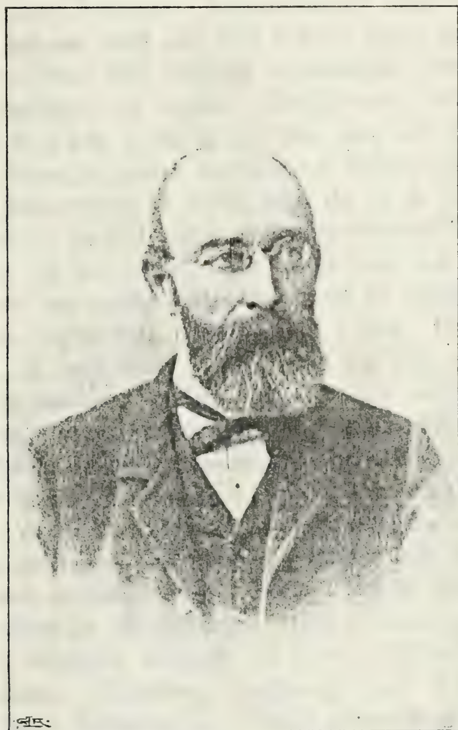
Bland de förluster, som det snart gångna märkesåret 1905 medfört för den historiska forskningen, är att anteckna tvenne namn, som i lifvet buros af två hvardera i sin art särdeles framstående personligheter: riksgäldsfullmäktigen, riksdagsmannen och författaren *Joh. Johansson (fr. Noraskog)* och f. d. kamreraren i Stockholms stads vattenledningsverk, litteraturkännaren och biografen *K. F. Werner.* Den förre träffades vid ett fullmäktiges sammanträde på middagen den 2 februari af hjärtslag, som inom en kort stund ändade hans lif, och den senare hemma i sin bostad, Tegnérgatan 29 i Stockholm, af blodpropp i hjärtat, som efter en timmes andnöd medförde döden kl. 10,30 på aftonen den minnesvärda 7 juni. Med anledning häraf torde åtminstone några ord till deras eftermäle vara på sin plats i denna åt den personhistoriska forskningen särskildt ägnade tidskrift.

Det hedersamma uppdraget, som blifvit af redaktionen gifvet, och på grund af personlig mångårig bekantskap äfven mottaget, att teckna, om också endast i flyktiga konturer, dessa mäns minne, är ändå icke så alldeles lätt att verkställa, och detta af den anledningen, att hvad som kan sägas på ett begränsadt utrymme redan är sagdt, exempelvis i Nordisk familjebok, där de båda hafva plats. Om hvardera skulle dock kunna skrifvas en ganska utförlig monografi, något som helt visst också en dag förr eller senare torde komma att blifva händelsen, särskildt om honom, som nu här i första rummet skall blifva föremålet för en stunds erinring.

Johan Johansson.

Han var född den 1 nov. 1840 på Ringshyttan i Västmanland, nära Nora, af en framstående bergsmanssläkt. När det heter att han efter skolgång i Örebro och Nora vid 15 års ålder af brist

på medel måste afbryta sina studier och bli dräng hos sin far, undra vi om hufvudorsaken därvidlag var så stor brist på medel. Åtminstone hade Johansson en yngre bror, som beträdde den vetenskapliga banan och för några år sedan dog som praktiserande läkare i Stockholm. Men väl är det sannt, att hemmanet och hyttan ej hörde till de större domänerna och att bergsbruket på 1850- och 60-talen låg nere. Den goda tiden kom först med

Johan Johansson.

70-talet. Nej, snarare tro vi att det var gammal god sedvänja, som följdes, att äldste sonen skulle öfvertaga gården efter sin far. Och många år hade han icke att sätta sig in i förhållandena, ty 4 år därefter dog fadern, hvarvid Johansson öfvertog Ringshyttan med jord- och bergsbruk. Men han behöll den blott till 1872. Sedan ägde han Bergsäng 1876—80 och hade slutligen sitt hem i Noraskog, dit han alltjämt längtade från riksdagarna och andra bestyr i Stockholm, som med tiden kommo på hans del.

Oförtyngd af mycken läxläsning i skolan, hade Joh. Johansson dock fått smaka på frukterna af kunskapens träd så pass mycket, att hans håg för alltid stod åt detta håll. Och han kastade sig nu med ungdomens hela kraft och lust in i praktiska bestyr vid hemgården, hyttan och i trakten, samtidigt med att han städse på egen hand sökte utvidga sina kunskaper. Som duktig skrif- och räknekarl, och med förvarfvade insikter i landtmäteri, blef han mycket anlitad vid expropriationer för järnvägar och kommuner o. s. v. och var därvid ej blott ledamot i kommittéerna utan oftast också sekreterare, blef bekant med alla och enhvar inom sin ort, hedrades så småningom med alla möjliga kommunala förtroendeuppdrag och valdes slutligen till ortens riksdagsman, ett värf hvarmed han hedrades från sitt 29:de år till nära nog sin död, varande de sista åren i riksdagen andra kammarens ålderspresident. Hvilken härlig tid i Johanssons lif måtte icke de 17 år hafva varit, som följde på hans 15 första! Och hvilket medvetande, hvilken känsla att på så kort tid ha vunnit, först tidigt hem och härd och maka och sedan hela sin trakts förtroende i en så utomordentlig grad, att han snart sagdt var bygdens allt i alla. Hvilken dådkraft, ungdomsfart, lif och lust! Och jämte det han mäter och skrifver och kompromissar mellan köpare och säljare, stiftar folkbank och konsumtionsföreningar, sköter kommunens angelägenheter och deltar i Örebro landstings förhandlingar och slutligen i andra kammarens i riksdagen, finner han tillfälle att öka eller rättare skapa det redan af farfadern grundlagda *Noraskogs arkiv* — ty ett sådant fanns och finnes verkligen och är inte bara titeln på ett af hans omfångsrikaste verk — och är färdig redan 1872 med den vidlyftiga afhandlingen »*Om vederlaget för tackjärnstionden* med särskildt afseende på Nora, Hjulsjö, Lindes, Ramsbergs, Grythytte, Hellefors, Karlskoga och Nya Kopparbergs bergslager» (hela Noraskog!). Denna afhandling på 186 sidor + 243 sid. bilagor började tryckas i Nora, de 5 första arken, men fortsattes med arken 6—18 hos Ivar Hæggström i Stockholm, den officin, där snart sagdt alla Johanssons Noraskogsskrifter sedermera trycktes med undantag af Noraskog III, som kom att utgå från Kungliga boktryckeriet.

Redan år 1870 utgaf Johansson en broschyr i en för bergslagerna viktig angelägenhet »*Några ord i fråga om tackjärnstiondens eftergifvande*». År 1872 lät han i Nora stads och bergslags tidning »af pietet för enskild vänskap» inflyta ett »*Försök till historisk beskrifning öfver Stadra och Finnå bruk*», hvaraf togs

[illegible]

[illegible]

ett separataftryck i 50 exemplar. Dessa Johanssons första skrifter höra redan till antikvariatens sällsyntheter, liksom hans sista bok, sista eller elfte delen af »Noraskogs arkiv,» som utgafs i slutet af förra året, ej heller torde bli lätt att finna, så vida icke i Nora, dit hans böcker och samlingar, »Noraskogs arkiv och bibliotek», skänktes och kort efter frånfället fördes.

Var den första hälften af Johanssons lif ägnad hufvudsakligen åt hembygdens angelägenheter, blef den senare hälften till sin väsentligaste del ägnad åt offentliga värf, hufvudsakligen i riksdagen. Att börja med väckte där den försynte mannen, som sällan uppträdde i debatten och hade få motioner att framföra, ej synnerlig uppmärksamhet, helst han att börja med icke heller slöt sig till något särskildt parti. Så småningom gjorde sig dock äfven här hans förmåga och skrifkunnighet gällande, många hans kamraters motioner lära vara af honom sammanfattade, och sedan han slutit sig till gamla landtmannapartiet, sedan hans lugna, jämna, fogliga och trefna personliga egenskaper vid enskilda samkväm och sammanträden börjat göra sig gällande jämte den mångsidiga rikedomen på insikter, förvärfvade i hans hembygds offentliga lif och genom städse fortsatta studier och forskningar, kommo riksdagens uppdrag i mängd, han blef ledamot i viktiga utskott, bl. a. bevillningsutskottet, och användes slutligen äfven af regeringen som medlem i olika kommittéer. Men att följa hans skiftande bana på detta håll skulle föra oss för långt, det tillhör riksdagshistorien, och kan som ofvan nämnts i kort sammanfattning ses i Nordisk familjebok (se ock Supplementet!) eller i ännu kortare framställning i nyutkommande upplagan af Hofbergs Svenskt biografiskt handlexikon.

Vi måste därför här inskränka oss till att antingen förbigå eller ock blott i största korthet omnämna de skrifter, som voro en följd af Johanssons riksdagsmannauppdrag såsom »*Historik om de till bergverkens understöd anslagna skogar*» som 1881 öfverlämnades till Skatteregleringskommittéen, hvars verksamhet fortgick åren 1879—1883; »*Hvarför? Spörsmål och reflektioner rörande försvars- och skattefrågorna vid 1883 års riksdag af —n—»*; »*Försvar och grundskatter*» 1884; »*Indelningsverket*, ett bidrag till statistiken öfver skatternas fördelning i Örebro län, 1883»; »*Äldre bref och resolutioner rörande städernas tolag*» samma år, samt hans redigering af sakregistren till Riksens Ständers protokoll med bihang för åren 1809—66 och till riksdagens protokoll med bihang för åren 1867—99, fyra digra folioband,

som det behöfdes Johanssons tränade förmåga af uthållighet och tålamod att uthärda.

Men jämte alla dessa för vanligt folk kanske nästan afskräckande arbeten, fann »Noraskogen» såsom Johansson förtroligt kallades, tillfälle att genom trägna arkivforskningar både i hufvudstaden och i hembygden fullborda det verk, som var hans ungdoms dröm, hans mannaålders kärlek och öfver och under allt annat intill det sista hans lefnads id, lust och åtrå — arbetet om *Noraskog*, det stora i sitt slag enastående monumentet öfver hans hembygds historia, topografi, kultur- och ej minst personhistoria, hvilket skall förblifva för dess författare och utgifvare en den varaktigaste minnesvård: monumentum ære perennius. Det är ett tjogtal »häften», rättare böcker af ganska ansenligt omfång, som innehåller två serier: 1. *Om Noraskog*, 9 häften eller 3 delar; och 2. *Noraskogs arkiv*, 10 häften eller 4 delar och en femte del påbegynt med elfte häftet i slutet af fjolåret.

Med *Noraskog* menas geografiskt, som bekant, det stora område, som innefattar Nora, Hjulsjö, Grythytte och Hällefors bergslager i Örebro län. I forna tider räknadt till Närke och Strängnäs stift, förlades det sannolikt på 1570-talet till Västerås stift och kom med tiden att räknas till Västmanland. Det är detta område som af Johan Johansson i Noraskogsböckerna företrädesvis behandlas i nyssnämnda hänseenden.

»*Om Noraskog*» började utgifvas 1875, första delen; andra åren 1881—82, och tredje 1884, 86 och 87, liksom de föregående i tre häften, men med den något ändrade titeln: »*Noraskog*, anteckningar och bidrag till Örebro läns historia och topografi.»

»*Noraskogs arkiv*, bergshistoriska samlingar och anteckningar», i större format än »Om Noraskog» och illustrerad med vyer, porträtt, vapen, facsimiler, började utgifvas 1889, tydligen som en fortsättning af de förut utgifna anteckningarna om Noraskog, och utkom i fyra delar eller 10 stora »häften». Ett elfte häfte utkom, och manuskript fanns färdigt till flera häften, som skulle utkommit, därest lifvet blifvit utgifvaren förunnadt.

Innehållet af båda dessa storverk är i det föregående antydt och blir för långt att specificera. Kritiken, representerad bl. a. af så framstående kännare som presidenten Hans Forsell (i Nordisk tidskrift) och doktor K. H. Karlson (i Historisk tidskrift) gåfvo ampelt erkännande, men ensam fick författaren, hvars ekonomi så småningom af åtskilliga omständigheter försämrats, kanske just emedan han offrat tid och kraft på forskning och på allmänna

angelägenheter, bära bördan af den dryga utgifningskostnaden. En anmälare af arkivets tredje häfte (D. N. 21/5 1892) yttrade: »Redan det, att utgifvaren, som varit en af de verksammaste bland våra folkrepresentanter, mäktat samla hela det ofantliga material som ligger till grund för »Noraskogs arkiv» och hans föregående arbeten, är ett bland de största litterära stordåd, som utförts af en enskild man.»

Det kunde väl tyckas som om det varit i sin ordning att Örebro läns landsting eller enskilda bisprungit vid utgifvandet. Utgifvaren klagade, att då han gratis verkställde arbetet och allt hvad därtill hörde, kunde han väl fått göra anspråk på att få *tryckningskostnaden* betäckt af andra. Men »bergslagen har inga mecenater» skref han en gång; afsättningen gick trögt till och med i den trakt arbetet berörde, förlusterna blefvo ansenliga, tusentals, ja tiotusentals kronor, om själfva utarbetningen skulle i någon mån tagits med i räkningen. Men han förtröttades icke. Slutligen fick han ett mindre anslag af enskild person i Linde för utgifvande separat af hvad som särskildt rörde denna stad, och på det allra sista, från och med i fjor, ett anslag från Örebro län. Det sista gladde honom mycket. Men hans kraft var tömd. Han hann icke utgifva mer än *ett* häfte för detta anslag, innan han gick hädan. Till det yttersta hade han offrat allt hvad han ägde för sin stundom hånade »bygdepatriotism»: gifvit sitt arbete, sin kraft, sina ej allt för stora inkomster.

Samtidigt med »Noraskogs arkiv» hade han utgifvit särtrycken ur detsamma: »*Lindesberg*, bidrag till stadens och omliggande bergslags historia» (1 häftet 1896) och »Bidrag till *Karlskoga krönika*» (1895) samt fortsatt utgifvandet af det af redaktör Gustaf Lindberg begynta arbetet: »*Karlskoga bergslag*, historia och beskrifningar» (1895), hvars senare del (1897) Johansson högst väsentligt utvidgade. Utom artiklar i Nordisk familjebok, Örnbergs släktkalender, Historisk tidskrift och flerestädes, redigerade han afd. 5. *Riksdagen 1896* i det af Hasse Tullberg utgifna verket »Svenskt porträttgalleri.»

Det förtjänar slutligen att nämnas en egendomlighet. Ehuru Johanssons skrifter upptaga hundradetals tryckark, är hans piktur i manuskripten städse den allra vackraste, redigaste *skönstil*. Och dock skref han ingalunda långsamt! Äfven en annan omständighet förtjänar anföras: hans böcker utgingo i små upplagor, som blefvo ännu mindre af de häften, hvaraf en del utgingo som särtryck; hans skrifter voro ej heller i bokhandeln tillgängliga. I

början pröfvade han på detta utgifningssätt, men fortsatte icke. Härom yttrar han på ett ställe: »Om vissa kommissionärer och bokhandlare gäller hvad vår berömde Tegnér en gång i tiden skref till en sin förtrogne vän, att de 'väl nöja sig med 50 procent af försäljningssumman för sitt besvär, men med villkor att aldrig utbetala de återstående femtio.'» Somliga häften råkade dock bli begärliga, och detta gör att det numera är med ganska stora svårigheter förenadt att erhålla en komplett serie af »Noraskog» eller »Noraskogs arkiv» eller i allmänhet af Johanssons skrifter, som redan börjat blifva sökta och numera börjat betinga allt högre pris.

Vid Nora kyrka hvilar Johanssons stoft och i samma stad finnas numera hans samlingar. Hvem fortsätter utgifvandet af Noraskogs arkiv af de till utgifning afsedda och färdiga manuskripten? Det torde vara ett värf som tillkommer Örebro läns landsting, af de medel som till företaget af samma landsting blifvit anslagna.

Karl Fredrik Werner.

Personhistorisk tidskrift — liksom dess föregångare Autografsällskapets — kan erinra sig kamrer Werner, som en af sina intresserade medarbetare. Hvad han än var, ämbetsman, samlare, donator, litteraturkännare, framför allt var han intresserad biograf och släktforskare, liksom han ock hade anseende för att vara en af vårt lands största kännare på just dessa områden. Eget är det då, att man om honom själf skall känna så litet hvad beträffar hans släkt och hans första ungdomstid. Det är ej kändt, att han ägde mer än en enda släkting i lifvet, hans efterlefvande ålderstigna syster fröken Anna Werner, hvilkens väl låg honom så varmt om hjärtat under hans lefnad. (Fröken Werner ligger beklagligtvis sedan flera månader svårt nervsjuk.)

Men det är kändt att kamrer Werner var född i Norrköping den 15 augusti 1830, att han, omkring 1840, gick i Swartziska skolan i samma stad, men aldrig blef i tillfälle att idka några högre eller akademiska studier på grund af medellöshet. Enligt egen uppgift till Nord. familjebok biträdde han en tid hos landtdomare; det måtte då skett före hans 21:sta år, ty 1851 lärer han kommit till Stockholm, där han snart synes fått plats i Fr. Grönlunds klädeshandel i Storkyrkobrinken. Från Grönlunds kom Werner 1853 till då begynnande grosshandlaren August Österlind,

som sedan blef delägare i firman Hylin & c:os tvålfabrik,[1] hos hvilken han stannade tills han år 1860 blef kamrer hos Vattenledningsstyrelsen. Och då staden själf senare öfvertog vattenledningsverket, anställdes kamrer Werner som bokhållare vid detsamma, med bibehållen titel af kamrer. Skötte så i 35 år sin

Karl Fredrik Werner.

befattning vid »verket» med punktlighet och plikttrohet, lät obevekligt afstänga vattnet till den, som ej i rättan tid inkom med sin betalning och lärer som tack för sin trohet fått hela sin lön som pension, säges det, då han år 1895 afgick vid uppnådda 65 år. Desslikes vasaorden!

[1] Enligt benäget meddelande af den välkända signaturen *Cervus* (jägmästare E. G:son Hjort, Kisa.)

Men ända från Swartziska skolan till sin död behöll Karl Fredrik Werner en kunskapstörst, som aldrig kunde släckas. Och alla hans från dagsarbetet lediga stunder användes till umgänge med litteraturkännare och till förkofrande af hans insikter i humaniora, i språk, historia o. s. v., i synnerhet allt slags historia. Han blef till sist så hemma i allt, som hörde till svensk bokkunskap i högre mening, särskildt hvad beträffar litteraturhistoria, kulturhistoria, konst- och personhistoria, att han åtminstone i dessa fack gick för ett lefvande lexikon. Var litet säker på sig, men *var* också ganska säker, utom att han möjligen någon gång på sista åren var litet glömsk och måste »ty» till sina uppslagsböcker. Han visste städse *genast hvar* han skulle söka klarhet, om något förekom honom dunkelt. Ty hans bibliotek var dessutom af ett eget slag.

Ja, detta *bibliotek*, det är något att tala om! Visst vistades kamrer Werner mycket i Stockholms arkiv och bibliotek, särskildt Kungliga biblioteket, där han väl var som barn i huset, men han trifdes ändå helst hemma i sitt eget bibliotek, i denna helgedom, dit de utvalda skatterna, mången gång kanske ej utan försakelse, med sådan glädje blefvo förda under så många decennier af hans eljes kanske »glädjetomma» lif, — fast han städse hade godt humör, där »inga ledsamheter hvilade». Kamrer Werner var en förstockad ungkarl, men älskade sitt bibliotek som en hustru den han hade innerliga kär. Där behöfde han inte som på de offentliga biblioteken skrifva lappar för att få fram de saker han önskade, där behöfde han inte vänta tills någon amanuens fick tid att taga ut hans rekvisition, där var han genast »i tur» och sin egen amanuens och kunde frässa »tvärt», när kunskaps- eller nyfikenhetshungern kom rasande i inälfvorna. Och han var visst jämnt hungrig! »Men ständig flit hjälper inte», klagade han ibland. Han var alltjd flitig, äfven i antikvariaten, där man mest träffade honom när han var »ute», helst Klemmings eller på senare tider äfven Sahlbergs.

Hans bibliotek var omfattande, valdt med kunskapsrik urskiljning, ytterligt vårdadt, fint, rent, rentaf ett nobelt institut. Där fanns historia, litteraturhistoria, kultur- och konsthistoria, *framför allt personhistoria*, åtskillig topografi, särskildt rörande de svenska städerna, *Stockholmiana* i ord och bild, vitterhet, bibliografi, uppslagsböcker i mängd, tidskrifter i mängd, porträtt i tiotusental, dock kanske mest urklipp (med påskrifven ursprungsbeteckning), böcker i finansvetenskap och statsekonomi, kuriösa skrifter

och ströskrifter i alla möjliga ämnen, hela sviter af sammanhörande saker, öfverflödsförordningarna från 1700-talet t. ex., allt ordnadt så, att han kunde utan att söka och utan tvekan taga fram hvad han önskade, de obundna småskriftsserierna inslagna i buntar med »kapprock» och »tak» af fraicht tjockt papper, för att dammet ej skulle tränga in — qvantus amor librorum! Huru ljuflige dina lustgårdar, o bibliomania!

Men biblioteket var ej blott omfångsrikt valdt och vårdadt på antydda sätt! Kamrer Werner köpte nästan hellre i antikvariat än på auktioner af den anledningen, att han på det senare sättet bättre var i tillfälle att syna i sömmarna *beskaffenheten* af de exemplar, som skulle inkomma i hans samling. Hvad det obundna beträffar skulle de gamla skrifterna vara kompletta, hela, rena, oskurna, helst försedda med originalomslagen (och *gärna* med författarens namnteckning eller dedikation!) vare sig de voro bundna eller obundna. Hvad banden beträffar skulle de äldre böckerna vara försedda med samtida band i tidens bästa bokbandsstil, och de nyare, som togos direkt från Fritzes boklåda vid Gustaf Adolfs torg, skulle hälst bindas hos vår förnämste bokbindare, Gustaf Hedberg, elegant och solidt, men utan större lyx. Hela samlingen är i stort taget *så ren och fin*, som ägaren själf städse var — ej underligt, invänder kanske någon vid tanken på hur intimt och länge han mer än andra umgåtts med tvål och vatten!

Men det bästa till sist: utom det att samlingen bestod af planmässiga serier med inre samband, voro de särskilda böckerna af den insiktsfulle forskaren försedda med rättelser, anmärkningar, tillägg, hänvisningar till andra i samlingen befintliga böcker, som kanske åter i sin ordning hänvisade till ännu mera djupgående insiktsmöjligheter, *så att det hela blef en lefvande enhet, ett organiskt helt*, som fick sitt förnämsta värde genom *samhörigheten.*

Ej underligt då, att denna samling blef kär, att dess ägare önskade att dessa hans hela lifs kära vänner, som liksom kommit i familj med hvarandra, ej skulle skingras och skiljas, utan få förblifva »evigt» tillsammans, när han själf ej kunde undgå att gå bort från dem en gång. Honom själf skulle döden nå, men sina vänner, de lefvande närskylda böckerna ville han så långt möjligt skydda mot den förgängelse, som eljes oftast så snart i dylika fall vill infinna sig. Ville, att frukterna af hans egen långa och rika forskning äfven i framtiden efter hans frånfälle skulle vara

tillgängliga för forskare så, som de ofta varit det jämte honom själf under hans lifstid.

Huru denna hans allt mer lifliga önskan skulle kunna förverkligas var nog mången gång målet för hans allvarliga tankar. Men då Stockholms stadsfullmäktige ändtligen beslutat upprättandet af ett stadsarkiv, som skulle omfatta, förvara och hålla tillgängliga ej blott otryckta utan också tryckta skrifter rörande kommunens allehanda sociala förhållanden under såväl de närvarande som de gångna tiderna, beslöt Werner skänka sina stora och värdefulla samlingar till Stockholms stad, hvilket skedde genom donationsbrefvet af den 24 nov. 1900 på synnerligen blygsamma villkor, bland hvilka de väsentliga bevisade donators fortfarande kärlek och intill sin död offervillighet för samlingarna samt därjämte allenast omsorg för ett passande underhåll för den ålderstigna sjukliga systern, som var af honom helt och hållet beroende, ifall hon öfverlefde honom. De som förstodo gåfvans betydelse och betygade gifvaren sin vördnad, fingo det vackra svaret, att det ju ej var mer än tillbörligt att staden finge hvad han samlat, då allt hvad han ägt kommit till honom från staden.

Men man kan nog vara öfvertygad om, att de höge herrar och vise fäder, som heta Stockholms stadsfullmäktige, den gången ingen aning hade om värdet af den storartade gåfva de mottogo!

Detta svåra påstående kan man våga fälla *därför* att det är lätt att bevisa. Den tacksamhetsskrifvelse som beslöts upptager i fullmäktiges tryckta handlingar *5 à 6 rader* (sic!); och under de fem år som donator efteråt lefde, hann icke ens nordstjärneorden till hans bröst. När en grosshandlare af sitt öfverflöd skänker 15 à 20,000 kronor till inköp af ett konstverk till Nationalmuseum, eller när Sveriges rikaste man, ägare af flera tiotal millioner, skänker en bit mark af 15,000 kronors värde till Skansen, har detta utmärkelsetecken lättare att leta sig fram. Men när en framstående forskare, som varit vetenskapens yngre väpnare och svenner till tjänst under årtionden, till Sveriges hufvudstad skänker en unik samling af ett utomordentligt värde utom det materiella, som går till *många gånger* både 15 och 20 tusen kronor, skänker så godt som allt hvad han äger, då förblir det lysande tecknet fjärran — nescit occasum! Och ändå är hvad donationens värde beträffar ej det viktigaste sagdt. Hade jag så 100,000 kronor i hand, kunde jag icke köpa en sådan samling.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ty den finns icke och kan icke skapas på 10, icke på 50 år. Den är som antydt frukten af ett helt lifs vetenskapliga insiktsfulla arbete, offer af tid, af påpasslighet i de rätta ögonblicken. Numer ha samlarne blifvit flere, men samlingarnas betydelse och kvalitet äro ojämförligt mindre. Endast samlingen af Stockholmiana t. ex. *i så rena fina exemplar*, af gamla Stockholmskartor och Stockholmsvyer i gravyr och stålstick etc. som i den Wernerska donationen, med behållna breda marger, fraicha som komme de från gravören som l'éprouve d'artist, och massan af rariteter i de utsöktaste exemplar, kan icke skapas ensamt med plånbok. *Det är större makter som därvid tarfvas.*

Men vi måste stanna. Vi måste försaka framställningen af kamrer Werners betydelsefulla författarskap, af hans arbete som litteraturgranskare och slutligen äfven af hans originella och trefliga egenskaper som privat person. Vi kunna också lättare göra detta med hänvisning till, utom Nord. familjebok, företalet i d:r Bernhard Meijers svenska litteraturlexikon, d:r Upmarks vackra minnesruna i nyutkomna »Samfundet Sankt Eriks årsbok» 1905, och slutligen till den fina och intressanta kamerabild, som Birger Schöldström tagit med aronjonasonsk mästarehand och som influtit i den nyss till julen utkomna kalendern Svea.

Man var alltid välkommen till Werner, helst dock på laga tid efter kl. $^1/_2$ 6 och efter föregången anmälan. Han bodde länge och trefligast Artillerigatan 10 B, 1 tr., i stora rum, flyttade, när värden höjde hyran, till Norrtullsgatan 37 n. b. t. h., där det var skarpt golfdrag, och gladde sig ofantligt att få bo bredvid sina samlingar i stadens hus 29 Tegnérgatan, dit han flyttade i fjol. Men ej länge fick han njuta af den glädjen. I februari detta år, ej långt efter Joh. Johanssons i Noraskog i det föregående nämnda frånfälle, nedlades kamrer Werner på den sjukbädd, hvarifrån han ej mer skulle uppstiga. Han halkade på gatan och fick ena benet under sig, hvaraf detta svullnade. Blef dock fri från svullnaden efter en månad, men måste åter förblifva liggande, enär blodpropp bildat sig i benet. Det var denna som en stund efter läsningen af aftontidningarna revolutionsdagen den 7 juni flyttade sig till hjärtat och ändade hans lif. Under hela sin sjukdom och intill det sista glad till lynnet och i arbete med läsning som vanligt, hade han helt visst ingen aning om sin förestående bortgång, som inträffade oförmodadt för alla. Begrafdes vackert på Nya kyrkogården i närvaro af syster, stadsfullmäktige och

vänner och med ett erkännsamt varmt tal af komminister Ring. Hvile han i frid!

Alla jämförelser halta. Joh. Johansson var ett bygdens barn, Werner ett stadens. Den förre omfattade med sitt intresse Bergslagen, den senare Stockholm. Den ena det offentliga lifvets man, den senare den stilla forskaren. Men båda, ehuru ingendera infödd stockholmare, kommo att tillbringa den större eller senare delen af sitt lif i Sveriges hufvudstad, båda voro de begåfvade, framstående, vidtbekanta och berömda män, självlärda, insiktsfulla, plikttroget verksamma, båda förnämliga författare, låt vara i olika grad, men båda särskildt på det personhistoriska forskningsfältet, båda förmådde offra sin tid och kraft och som donatorer, till slut sin egendom, på, man kan väl säga, sitt fosterlands altare, och båda hafva på detta ovanskliga sätt självfva rest sig en bestående minnesvård i eftervärldens erkännsamma och vördnadsfulla hågkomst.

En autograf, som väckt uppseende.

I Historisk tidskrift 1904 offentliggjorde arkivarien Th. Westrin en kritisk studie »Om Częstochowas belägring af Karl X Gustafs trupper 1655». Såsom bilaga till uppsatsen inflöt en autograf af pater *Augustinus Kordecki*, klostrets hjältemodige försvarare, hvilken just för sina bedrifter vid detta tillfälle besjungits i polska litteraturen och i folkmedvetandet inregistrerats bland landets nationalhjältar. Då det under en skriftväxling mellan arkivarien Westrin och en polsk historiker sedermera visat sig, att denna autograf är nästan unik, kan det möjligen intressera tidskriftens läsare att äfven här se den reproducerad och att tillika höra något om det uppseende de offentliggjorda handlingarna väckt i Polen, där de hotat förtaga den nimbus, som legat kring hjältens gestalt.

Autografen utgör underskrift å ett i svenska riksarkivet förvaradt bref till svenske öfverbefälhafvaren generallöjtnant Müller von der Lühnen, slutande sålunda: »Illustrissimæ et Excellentissimæ Dominationis vestræ humillimus in Christo servus et exorator indignus, Fr[ater] Augustinus Kordecki, Prior Clari Montis. mpp.»

Częstochowas belägring har af svenska historici knappast blifvit berörd. I polska litteraturen däremot har den framhållits såsom ett af hufvudmomenten i den mångåriga striden, då svenskarnes tillbakaträngande efter 40 dagars belägring innebar en moralisk seger med

vidtgående följder. De polska skildringarna af striden ha nästan alltigenom grundat sig på pater Kordeckis egen redogörelse i hans år 1657 utgifna »Nova Gigantomachia». Arkivarien Westrin har velat godtgöra de svenska historieskrifvarnes försummelse, då han med hjälp af svenska källor väckt uppmärksamhet på striden. De svenska befälhafvarnes bref och rapporter ha sålunda ställts i jämförelse med Kordeckis skildring, hvarvid det visat sig, att den sistnämnda ej är tillräcklig källa för ett allsidigt bedömande. Särskildt ådagalägger det här ofvan citerade brefvet, att Kordecki under ett visst stadium af belägringen i ödmjukhet vändt sig till den svenske befälhafvaren och betygat sin »djupaste vördnad och underkastelse under konungen af Sverige, som hela riket hyllade, och för hvars välgång munkarne uppsände böner». I sin egen skildring däremot, där han också omtalar

skrifvelsen till Müller von der Lühnen, har Kordecki gifvit denna en för folkets dom mera lämpad lydelse, så att de uttryck, som ägnats konungen af Sverige, lika väl kunna tänkas åsyfta Polens konung. Arkivarien Westrin har uppdragit en intressant paralell mellan de båda affattningarna.

Gifvet var, att arkivarien Westrins meddelande skulle väcka uppmärksamhet i Polen. Flera tidskrifter omnämnde uppsatsen. En af dessa, Przewodnik Bibliograficzny, tog sig emellertid för att betvifla äktheten af de dokument som företetts och förklarade det helt enkelt omöjligt, att Kordecki kunnat skrifva något sådant som det citerade brefvet. Det måste vara understucket. Det vore för landets nationalhjälte en fläck, som man måste göra allt för att utplåna. Vetenskapsakademien i Krakau borde anse det som en nationell plikt att ombestyra en utredning i frågan.

Arkivarien Westrin fann sig af den egendomliga anmärkningen föranledd att svara och ingaf till samma tidskrift en utförlig paleo-

grafisk beskrifning af aktstycket, hvars äkthet icke kunde ifrågasättas. Han föreslog också, att man för identifiering skulle jämföra den tryckta autografen med någon i Polen befintlig. Inför den sakliga utredningen måste man falla till föga, och den polske recensenten förklarade vid införandet af arkivarien Westrins svar, att det blott var en med förvåning blandad barm, som förmått honom taga till orda. Han hade betviflat äktheten af det märkliga skälet, att ingen autograf fanns, med hvilken man kunde jämföra denna. Vid förfrågan hos en af Polens förnämsta historiker hade meddelats, att man förgäfves letat i landets arkiv för att finna en autograf af den märklige mannen! Då den enda autograf, som man på detta oförmodade sätt lärt känna, nu ställde honom i en från polsk synpunkt mindre tilltalande dager, måste man betrakta mannen på ett helt annat sätt än förut. Tidskriften förklarade helt enkelt, att från och med denna dag kunde Kordecki ej längre betraktas som en vördad nationalhjälte. Han hade för att ställa sig själf i bättre dager i sin skildring omåttligt öfverdrifvit svenskarnes styrka och tendensiöst ändrat innehållet vid referat af sina egna bref. Sådant hade man ej läst om honom i polska skildringar. Dessa borde därför fortast möjligt undergå revision, då Nova Gigantomachia icke längre kunde anses som en tillförlitlig källa. Upptäckten, ansåg man, kom synnerligen olägligt just nu i den nationella uppryckningens dagar, samtidigt med att man i landet firat 300-årsdagen af Kordeckis födelse!

Om också dessa harmsna utgjutelser icke återspegla någon genombrytande folkmening — att utplåna en historisk tradition går nog ej så lätt — så vittna de i alla händelse om den uppmärksamhet saken väckt, då en enda autograf hotat att omvärdera bilden af ett helt folks nationalhjälte! Det skall bli af intresse att se, om vetenskapsakademien i Krakau verkligen följer uppmaningen, och om den i så fall kan mildra den dom, som författaren i Przewodnik Bibliograficzny redan ansett sig befogad att fälla.

Senare har man vid noggrannare efterletande verkligen funnit två nya autografer af Kordecki — en i Warschau och en i Krakau — och sålunda fått bekräftelse på identiteten hos den här anförda. Från kuriositetssynpunkt har denna därigenom förlorat i betydelse, men den ger ju i alla händelser ett godt vittnesbörd om hvilka skatter äfven för andra länders historia våra arkiv förvara.

Personhistorisk litteratur.

13:de årgången af släktsamlingsverket Svenska ättartal 1905. Vadstena, V. Janssons bokh., 1905.

Det är säkerligen med odeladt nöje den genealogiskt intresserade världen skall erfara att åter en årgång sett dagen af detta gamla, välkända och redan för länge sedan som afslutadt ansedda arbete. Något har väl under årens lopp den gamla bekante förändradts både till det yttre och det inre, men dock ej mera, än att de goda egenskaperna kännas igen, och jag hade så när sagt värmt upp känslorna en smula vid tanken på, huru olika ändå det kan tänkas och forskas, skrifvas och ställas upp äfven på det genealogiska området, där uttrycksmedlen annars borde vara mera begränsade. Värmas, säger jag, ty man behöfver ej läsa många rader i den nya årgången för att finna, huru mycket verkligt arbete det fordras för att framföra så mycket verkligt nytt (i stället för gammalt gods i nytt tryck), och huru sanningskärleken och forskningsnitet hålla intresset för arbetet uppe, äfven om dettas resultat rör sig om smärre förhållanden och sålunda få försaka alla de långa granna (mer eller mindre bekanta) biografier öfver fåtalet, som ega en viss benägenhet att ställa mindre representativa släktingar i skymundan.

Utgifvaren af ofvanstående har alltjämt framhållit den uppfostrande sidan af genealogiska studier, då dessa ej kunna undgå att visa, huru släktledens villkor växla och huru hög och låg ofta äro vid hvarandra förbundna genom de närmaste blodsband. På sätt och vis är innehållet i den utgifna delen en fortsättning på samma tema. Så till vida framgår detta måhända mindre tydligt, som släktledningarne i många fall ej framdragits till närvarande tid, men ser man närmare på saken, skall man finna, att större delen af här införda stamtaflor eger sitt intresse mindre i och för sig än genom de ättegrenar, i hvilka de fortplantat sig: flertalet släkter äro döda på svärdsidan eller åtminstone hafva redogörelserna för dem ej förts fram till närvarande tid, men talrika hänvisningar gifva vid handen, att förbindelsen med nutiden icke därför är afbruten. Många skola därför här finna, kanske icke så mycket upplysningar om sig närliggande förhållanden, men desto flera svårtillgängliga frågor lösta, som de måhända förgäfves själfva sökt besvara under tidsödande forskningar.

Ett vackert exempel på en grundlig och ihärdig undersökning bildar den utredning utgifvaren lämnat rörande den släkt, som af honom benämnes »Bengtsläkten». Det rör sig visserligen om »bara bönder», men med denna redogörelse har på ett uttömmande sätt uppvisats de bekanta familjerna Hildebrands och Hildebrandssons såväl fäderne- som

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

möderne-härstamning från 1600-talets början. Detsamma gäller (Elias-) Fries-släkten, som här *slutar* med den store professorns farföräldrar (forts. har utg. f. ö. meddelat redan förut), släkterna Burén (»Daniel-släkten»), Cassel (»Korpaklef-släkten») m. fl. Ett än mera celebert släktskapsförhållande har utg. sökt utreda i ätten Eld, där spörsmålet rört frih. ätten Stjernelds mycket omdebatterade härstamning. Som bekant har en gammal tradition sökt göra troligt, att denna ätt härflöte direkt från Vasahuset genom Erik XIV:s son. Utg. framdrager nu fakta, som göra detta åtminstone ännu mindre sannolikt än förut. Säkert är, att Anreps ståtlige »Laurentius Karthetskij Eld» reduceras till fogden Lars på Hendelö, och ehuru två funnits af det namnet ungefär samtidigt (†† 1657 och 1660), hette ingenderas fader Gustaf, men väl den enes Björn och den andres Nils. Ehuru saken väl ej kan sägas till full evidens bevisad, äro emellertid de bidrag, som lämnats till frågans bedömande, otvifvelaktigt värdefulla.

Det är för öfrigt med den utgifna delen en särskild sak, som förtjänar beaktande. De resultat, som här vunnits, hade varit så godt som omöjliga att ernå om icke dessförinnan det glädjande faktum egt rum, att kyrkoarkiven nu börjat insamlas i landsarkiven. Ur denna synpunkt sedt blir arbetet en af de först synliga frukterna af en verksamhet, i hvilken utg. ej blott varit en banbrytare, men till hvilken man väl kan säga, att han på sitt sätt kan räknas som första upphofvet. På samma gång han således med skäl kan lyckönskas till att hafva fått framlägga sitt sist utkomna arbete, må en förhoppning om dess snara fortsättande ej anses vara opåkallad eller dess förverkligande utesluten.

Aqut.

Sveriges Ridderskaps och Adels kalender 1906. Utgifven af *Adam Lewenhaupt.* Tjugonionde årgången. Stockholm 1905.

De enda anmärkningsvärda nyheter, som förekomma i denna andra årgång under nya regimen, äro uppgifter för vederbörande personer om ledamotskap i landsting, i styrelser för de enskilda järnvägarne och de viktigare bankerna, ordförandeskap hos stadsfullmäktige och städernas drätselkammare samt i styrelserna för större aktiebolag och industriella anläggningar. Gifvetvis ha dessa uppgifter sitt stora intresse i våra dagar, som med allt skäl karakteriserats som mångsyssleriets, och vid flera af våra bemärkta män tätla tjänstelistorna i längd med ordensförteckningarna. Då för åtskilliga personer dylika befattningar kunna betraktas som hufvudsysslor, är det ju fullt berättigadt att de anföras, skada blott att systemet icke ännu kunnat fullständigt genomföras.

Kalendern har för öfrigt sin sedan gammalt välkända utstyrsel, den innehåller sju porträtt af bemärkta medlemmar af ridderskapet och adeln — däribland två af underhandlarne vid Karlstadskonventionen — samt tre bilder af adliga herresäten.

Ur skånska Båt-släktens häfder. Bidrag till Skånes person- och odlingshistoria, samlade af *A. W. Lundberg.* Lund 1905. 208 s.

Utgifvaren har förut framträdt såsom författare på det genealogiska området, i denna tidskrift med en uppsats om ätten von Hackewitz, och under de senaste åren varit en flitig medarbetare i Ny svensk släktbok, men dessa meddelanden äro obetydliga i jämförelse med hans nu utgifna arbete.

Vid en blick på käll- och litteraturförteckningen i början af boken häpnar man öfver den mängd särskildt otryckta källor, som blifvit rådfrågade, och ett närmare studium af arbetet bekräftar, att dessa handskrifter begagnats med synnerlig stor noggrannhet och framgång. Man torde utan öfverdrift kunna påstå, att hittills i Sverige knappast utgifvits en släktmonografi, på hvilken så mycket forskningsarbete blifvit nedlagdt.

»Det försök till utredning af den gamla skånska Båtsläktens ursprung och öden, som härmed bekantgöres, har icke kunnat utföras, innan landsarkivet i Lund kommit till stånd», säger författaren i företalet. Däri har han utan tvifvel rätt, men han har äfven visat hvilket gagn släktforskningen kan hafva af landsarkiven, och hvilka högt ställda fordringar man på denna grund numera kan äga rätt att ställa på släktböcker. Tyvärr måste man dock tillstå, att mycket, som under de senaste åren i den vägen utkommit från trycket, ej kan tåla en strängare kritik.

Som ättens stamfader anses Magnus Baad, rådman och fogde i Lund samt landsdomare i Skåne i början af 1400-talet, men att definitivt fastslå härstamningskedjan från honom har ej lyckats, då källorna under 1400- och 1500-talen äro mindre upplysande än för följande tider.

Hvad som mycket bidrager till att göra boken intressant äro de kulturhistoriska notiser, hämtade ur kyrkoböcker, domböcker och bouppteckningar, som antingen beröra ättemedlemmarne själfva eller deras samtid. Så meddelas ur Oxie församlings äldsta kyrkobok om en Elsa Pärsdotter, som föddes 1596: »kom 5:te gången uthi ächtenskapsstånd med mannen salig Hans Mårtensson och lefde tillsammans 42 åhr». Död »uppå sitt ålders 96 åhr. Ett sådant exempel hafver man icke ofta hördt» — något, hvari vår tid äfven kan instämma.

Flera intressanta afbildningar af medeltida Båt-sigiller, några grafstenar och kyrkor samt porträtt af fru Cecilia Bååth-Holmberg och skalden A. U. Bååth utgöra bokens illustrativa del.

Stamtaflor och anträd samt 12 nya Båt-släkter, sådana som antingen ej äga någon släktskap alls med Båt-släkten eller endast härstamma därifrån på mödernet, bidraga jämte fullständigt personregister att göra arbetet ännu mera värdefullt.

Säkert skulle vännerna af vår personhistoriska litteratur vara att lyckönska, om de finge emottaga flera så gedigna arbeten af författaren, som å sin sida därigenom i än högre grad skulle göra sig förtjänt af deras tacksamhet.

G. I.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ätten af Klint. Anteckningar ur släktpapper af *Adelaïde Nauckhoff, född af Klint.* Stockholm 1905. 231 sid. + en stamtafla.

Författarinnan har med detta arbete icke velat gifva en systematisk släktbeskrifning i häfdvunnen stil. Ej heller har hon med poetiserande fraser sökt framtrolla s. k. kulturbilder, mer eller mindre lösryckta från verkligheten. Hon har sakligt, men på samma gång i en lättläst form skildrat släktmedlemmarnes lif sådana de tett sig i de bevarade anteckningarna. Arbetet är hvad det ger ut sig för att vara: en samling »anteckningar ur släktpapper», hvarken mer eller mindre. Det är också från den synpunkten det måste bedömas.

Det rent genealogiska inskränker sig till en kortfattad redogörelse för släktens ursprung jämte en tabellarisk öfversikt öfver ättlingarne till Erik af Klint, som adlades år 1805. Ättens förste kände stamfader Håkan skall på 1500-talet hafva ägt gården Svaneryd i Kronobergs län, troligen Svaneryd i Hallaryd socken. En sonson till honom, prosten Nicolaus Birgeri Klintæus, är nog den Nicolaus Birgeri Smolandus, som blef student i Uppsala 1628 den 12 oktober. Då han ej där kallas Klintæus, synes han först senare hafva upptagit namnet, hvadan man nog får betvifla uppgiften, att fadern Börje äfven kallat sig Klint eller att namnet »burits i den småländske bondens stuga» — såsom författarinnan med en viss licentia poetica säger. Man styrkes i en dylik förmodan däraf, att namnet Klint ej finnes i den namnlängd från början af 1600-talet, som Hyltén-Cavallius meddelar i »Värend och Virdarne».

Något försök till utredning rörande de ofrälse grenarna af släkten förekommer icke, då författarinnan gör de historiskt biografiska sidorna till hufvudsak och inom det genealogiska området bestämdt begränsar sin uppgift. De rena personalnotiserna om den adliga ätten äro ungefär desamma som återfinnas i ättartaflorna. Då boken icke gör anspråk på att vara en släkthandbok, kan man knappast fordra, att den med hänsyn till uppställningen skall fylla modernt praktiska kraf. Hvad som i öfverskådlighet brister ersättes emellertid af ett utförligt personregister. Att författarinnan, då hon gått utom »släktpapperens» område, icke kritiskt analyserat de skriftliga källorna, är förklarligt nog. Så t. ex. inflikas på tal om Tofta gård, som ägts af släkten, några reflexioner om Sparre-ätten, hufvudsakligen grundade på uppgifter hos Anrep. Legenden om Sixten Sixtensson och hans son såsom Sparre-ättens stamfäder är emellertid redan för flera år sedan aflifvad i Wrangel-Bergströms Ättartaflor och i supplementet till Nordisk familjebok. Att fel af antydd art kunna förekomma behöfver dock ej förtaga arbetets värde ens inom det område, vid hvilket författarinnan tydligtvis icke lagt hufvudvikten.

Det är, som sagdt, de biografiska skildringarna öfver de bemärkta männen, som utgöra bokens kärna. Här gifva släktpapperen det rikligaste stoffet, här ha händelserna den största tjusningen, och här rör sig författarinnan bland minnen och traditioner, med hvilka hon tydligtvis redan från barndomen vuxit samman. Onekligen läser man både krigsskildringarna och de små anekdoterna med odeladt nöje, typiska som de äro enhvar för sin tid. Att beskrifningen af de krigs-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

händelser, i hvilka Erik och Gustaf af Klint deltagit, ej i någon mån få anses uttömmande, betonas uttryckligen. Huruvida de slutsatser, som författarinnan här och där framlägger, verkligen kunna slutgiltigt dragas utan en allsidig undersökning af andra källor, synnerligast de officiella, lämnas därhän. I alla händelser är dock det anförda en värdefull tillökning — särskildt genom dess privata karaktär — till det material, som redan finnes för bedömande af de för vår flotta ärorika krigsåren i slutet af 1700-talet och början af följande århundrade.

Erik och Gustaf af Klints historia upptar närmare två tredjedelar af arbetet. Från de senare »fredliga» familjemedlemmarnes tid finnes mindre stoff, bl. a. därför, att utförliga släktanteckningar upphört att existera. De brefsamlingar som till äfventyrs finnas från ännu lefvande personer, kunna kanske i en framtid dragas fram af nya generationer, försåvidt äfven det kommande släktet bevarar aktning för släktsambandet, minnena och traditionen.

Författarinnan har genom sitt arbete liksom velat mana till detta. »Skrif familjehistoria» är ett af bokens motton, »och lär den kommande generationen att hålla familjetraditionerna och namnet i ära, ty det är familjekänslan som gör släktet starkt och adlar det.» Och den som har tillfälle att i en så vacker form som den föreliggande samla märkliga bilder ur en vacker släkts historia, den tjänar också andra intressen än släktens enskilda.

Arbetet, hvars gedigna utstyrsel förhöjes af ett antal porträtt jämte reproduktioner af teckningar och autografer, tillhandahålles endast i Fritzes, Nordin & Josephsons och Nordiska bokhandlarna och Granlunds antikvariat samt hos författarinnan, Kommendörsgatan 10, Stockholm, till ett pris af 10 kronor.

Ransäter. Värmländska släktminnen från adertonhundratalets förra hälft, upptecknade af *Lotten Dahlgren*. Stockholm 1905. 317 sid.

Liksom nyss anförda arbete är äfven detta byggdt på anteckningar ur familjearkiv. Men dessa äro icke infogade i ramen af någon släktbeskrifning och gifva icke några märkligare personaliska data, som förläna arbetet en plats bland den genealogiska litteraturen.

Boken har sitt hufvudintresse såsom en skildring ur det gångna århundradets litterära och konstnärliga lif. Kring den mångbesjungna Ransäters-bygden och det forna Geijers-hemmet formar författarinnan biografiska skildringar ur Brita Charlotta Geijers, Uno Troilis och Fredrik August Dahlgrens lif — belysta framför allt af deras brefväxling med fränder och intimare vänner, men äfven af de personliga minnen, som författarinnan genom sin nära släktskap med dem haft tillfälle att samla. »En ung värmländskas dagbok», skrifven af en systerdotter till Geijer, för oss in i 1840-talets uppsaliensiska lif. I brefven och anteckningarna, som i regel få tala sitt eget oförfalskade språk, möta oss de flesta af tidens märkligare personligheter inom vetenskapen och litteraturen.

Arbetet, som i sin föreliggande form med sina väl tecknade detaljer kan hälsas med nöje af alla dem, som ha känsla af samband med en gången tidsålder, skall säkerligen för den framtida forskningen inom mer än ett område bli till nytta. En del förut ej reproducerade porträtt, ritningar och autografer, likaledes hämtade ur familjesamlingar, förstärka genom sin tidsprägel det historiska intrycket. Ämnets art och den underhållande formen ha redan förskaffat arbetet en så vidsträckt läsekrets, att det efter några veckor utgått i en andra upplaga.

Svenska porträtt i offentliga samlingar, utgifna under medverkan af Personhistoriska Samfundet. I. *N. Sjöberg*: ***Drottningholm.*** Hasse W. Tullbergs förlag, Stockholm 1905, 4:o, 52 sid. text, 50 pl. i autotypi.

Såsom framgår af meddelande å annat ställe i tidskriften planeras under Personhistoriska samfundets medverkan utgifvandet af olika serier planschverk öfver porträtt i offentliga svenska samlingar. Det är första seriens första del som nu utkommit, omfattande porträtten på Drottningholms slott utgifna af amanuens Nils Sjöberg, som äfven torde komma att fortsätta det planerade verket. I den första serien, som kommer att omfatta sex delar, skola samlingarna å Gripsholm, de kungliga lustslotten och Stockholms slott samt Nationalmuseum behandlas.

Drottningholmsdelen omfattar först en kortare historik öfver samlingens uppkomst och tillväxt efter ett rikt inventarie- och förteckningsmaterial i slottsarkivet, riksarkivet och nationalmuseum, därefter den egentliga beskrifvande förteckningen samt en förteckning öfver företrädda konstnärer och en alfabetisk förteckning öfver de i tidsföljd ordnade planscherna.

Arbetet är typografiskt vackert och smakfullt. Omsorgsfullt tryckta, få planscherna fram konstverkens valörer mer än man är van att se på svenska autotypier; men autotypien är nu ett trakigt reproduktionssätt. Utbyttes det mot ljustryck, skulle planscherna både stå bättre i samklang med verkets öfriga utstyrsel och för vetenskapligt ändamål bli bättre användbara. Urvalet af planscherna — ej fullt en tredjedel af samtliga porträtten äro återgifna — är godt och representativt; många af porträtten på Drottningholm finnas dessutom i original eller bättre exemplar i andra samlingar och afbildas därför med större fördel i kommande delar af verket.

Texten är koncentreradt innehållsrik, och dess värde ökas väsentligt af den stora porträttkännedom den förråder, en kunskap som kommer allmänheten till godo både i form af kritisk undersökning om hvem porträttet verkligen föreställer och konstnärsbestämningar. På det senare området har förf. exempelvis på de af David von Krafft målade porträtten kunnat beriktiga uppgifter t. o. m. af specialisten på denna konstnär, doc. Aug. Hahr. Vid personbestämningen ha äfven flera senare uppkomna felaktiga uppgifter kunnat beriktigas. Blott i

ett par fall har förf. ej lyckats identifiera den rätta personen, såsom vid porträttet af »Kongl. Maj:ts General Maijor von Essen», hvaraf, då porträttet målades, funnos tvenne species. Samma är förhållandet med porträttet af amiral Wachtmeister i det att tvenne amiraler Wachtmeister funnos år 1719, då porträttet målades. I porträttförteckningen har förf. bestämt porträttet till Carl Hans Wachtmeister af Johannishus, men i planschförteckningen och planschunderskriften anges det däremot föreställa Carl Hans W. af Björnö [tryckfel för Biörkö]. Att det likvisst är den förre som afbildats framgår af att inskriften nämner honom såsom »Kongl. Maij:ts Amiral *Grefwe* Wachtmeister.»

Vid verkets fullföljande äro fästa så många intressen, kulturhistorikerns, konsthistorikerns och icke minst personhistorikerns, den objektive forskarens såväl som den släktintresserades. Tillsammans med de förteckningar öfver enskilda samlingar, som Samfundet utgifver som bilagor till sin tidskrift, skall det bilda ett värdefullt helt, och man må därför hoppas, att verket från allmänhetens sida må få det stöd, som skall möjliggöra det planerade stora företagets genomförande.

R. C.

Södermanlands-Nerikes nations historia på nationens uppdrag utarbetad af *Erik Hamnström.* Uppsala 1905. 186 sid. — ***Södermanlands-Nerikes nation i Uppsala,*** vårterminen 1898—vårterminen 1905. Stockholm 1905. 116 sid.

Förestående två arbeten utkommo till den minnesfest, som firades i Uppsala den 19 sistlidna maj med anledning af de båda nationernas 100-åriga förening.

I det förra skildrar doktor Hamnström, som efter lektor C. O. Lundgrens död 1903 öfvertog uppdraget att skrifva nationshistorien, på ett särdeles intressant och medryckande sätt nationernas öden alltsedan 1595, då de första sudermanni voro Achatius Johannis Luth och Olaus Erici Leerboënsis, båda på kyrkans område bemärkta män.

Nerikingarnes sammanslutning förskrifver sig från slutet af 1640-talet. Källorna från äldre tider äro emellertid ganska sparsamma, och de bidrag, som konsistorieprotokollen gifva, beröra vanligen endast de tillfällen, då landsmännen varit i delo med rättvisan, men de lämna därvid många värdefulla upplysningar i kulturhistoriskt afseende om forna dagars studentlif.

Redan tidigt uppstår fråga om nationernas förening, men först 1805 bringas denna till stånd efter långa underhandlingar. Sedan är det byggnadsplanerna för ett eget nationshus, som i nära 80 års tid stå såsom en synnerligen svårlöst fråga på dagordningen. Men äfven denna bringas omsider till en lycklig lösning, och på hösten 1897 tages det nya huset i besittning.

Författaren har försett arbetet med kortfattade men värdefulla personhistoriska noter, så mycket mera välkomna, som ett biografiskt arbete om i Uppsala inskrifna sörmlänningar och nerikingar ännu saknas. Det är att hoppas, att denna brist inom en icke alltför långt

aflägsen framtid måtte kunna fyllas, och tro vi oss veta, att en början därtill redan blifvit gjord. Men ett sådant verk kräfver gifvetvis flera års forskningsarbete.

Boken prydes med många bilder från Uppsala, såväl det förgångna som det nuvarande, och med porträtt af flera om nationerna högt förtjänta män. Bland dessa nämna vi endast Bernhard Elis Malmström, nationssångens kände författare.

Det senare arbetet är egentligen en porträttkatalog, utgången från Hasse W. Tullbergs tryckeri och till format lika med Svenskt porträttgalleri. Det har tillkommit genom en af nationen utsedd kommitté af tre personer, som till porträtten fogat korta biografiska notiser. Ett supplement lämnar sådana äfven för dem, som under den angifna tiden tillhört nationen, men hvilkas porträtt saknas. Då porträtten äro reproducerade i så stort format, att endast 3 stycken inrymts å hvarje sida, får man här en särdeles klar och tydlig bild af de skilda nationsmedlemmarne.

Det vore lyckligt om de till format särdeles obekväma och ovaraktiga, i fotografi utförda nations- och föreningstaflorna härefter vore bannlysta och i stället porträttkataloger utfördes. Föreningen Heimdal och Upplands nation hafva i detta fall varit föregångare, och Södermanlands-Nerikes nation är en värdig efterföljare. *G. I.*

Svensk postmatrikel 1905. Utgifven af *Helmer Lagergren*, förste postexpeditör. Kristinehamn 1905. 335 sid.

Arbetet utgör en ny upplaga af den matrikel som af samme författare utgafs år 1900 (anmäld i Pers. Tidskr., Årg. III, sid. 112). Liksom sina föregångare upptar den alla nu lefvande ämbets- och tjänstemän vid postverket och postsparbanken. Uppgifter om lönegrader samt en statistisk tablå öfver tjänstemännens extra inkomster äro nya. Med sina fullständiga uppgifter om vederbörandes personalia, i regeln äfven omfattattande föräldrarnes namn och viktigare data om hustru och barn, är den omsorgsfullt utförda matrikeln en värdefull tillökning i vår biografiska litteratur.

De till Sverige inflyttade vallonernas religiösa förhållanden. Akad. afhandling af *Per Pehrsson*. Uppsala 1905. 203 sid. 8:o.

Från släkthistorisk synpunkt har ofvanstående arbete sitt stora intresse såsom resultat af de senaste forskningarna rörande en märklig folkinflyttning till vårt land.

Om de svenska vallonerna är redan förut åtskilligt skrifvet. Wibergs afhandling »Louis de Geer et la colonisation en Suède» torde vara den mest systematiskt anlagda undersökningen af de vallonska släktnamnen, men uttömmande kan den ingalunda anses. Pastor Pehrsson, som haft tillfälle att grundligt anlita de uppländska bruksarkiven, framletar särskildt ur de bevarade arbetskontrakten en mängd nya

namn, liksom han också statistiskt och geografiskt, hufvudsakligen med hjälp af kyrkoböcker, söker bedöma vallonernas inflytande på den svenska folkstocken. Någon totalsiffra för invandringen fastslår han icke, men de strödda uppgifterna om »fransosernas» förekomst i skilda delar af Uppland, Östergötland, Västmanland och Värmland vid 1600-talets midt äro till stor del nya.

I ett arbete sådant som detta ligger det nära till hands att sammanblanda vallonerna och holländarne, hvilka såsom kalvinister härstädes behandlades efter samma lagar och troligen äfven i det allmänna medvetandet ansågos såsom samhörande folk. Emellertid har författaren i själfva framställningen sökt afgränsa sitt område och väl beaktat den skillnad, som förefanns mellan de vallonska smederna, som kommo från ett industridistrikt för att åt arbetsmetoderna gifva fullkomning, och de handelsidkande holländarne, som hufvudsakligen slogo sig ned i städerna för att därifrån föra våra varor ut på världsmarknaden. Louis de Geer förenar märkligt nog både industriidkarens och köpmannens egenskaper, född som han var i Liège och i Amsterdam fostrad till affärsman. I den namnlängd, som pastor Pehrsson i sin afhandling lämnar — omfattande 500 nya släktnamn till de 300 som Wiberg upptagit —, förekomma otvifvelaktigt äfven namn af holländskt eller flamländskt ursprung. Från den synpunkten blir undersökningen äfven ett bidrag till historien om den holländska inflyttningen, som ännu icke från demografisk synpunkt är undersökt, åtminstone icke mera än för en del af vårt land, Göteborg och trakten däromkring.

Sveriges rikes krönika från Ansgars födelse i det året 801 till det året 1906. Utgifven af *Karl Malmsten.* Stockholm 1905. 39 sid.

Doktor Malmstens krönika är i sitt slag en bok för dagen. Ett af dess titelblad bär den högsvenska prägeln med reminiscenser från storhetstiden och Atlanticans dagar, dess hufvudsyfte är reformatoriskt, och dess innehåll är lättfattligt och konkret, såsom väl anstår en demokratisk tidsålder. Boken är i sin helhet en kalendarisk namnlängd med noter hänvisande för hvarje dag till märkliga händelser i vår historia.

Namnlängden är icke den i almanackan införda utan en samling namn, som författaren anser lämpligare än de nuvarande, bl. a. därför att mans- och kvinnonamnen äro fördelade i bättre proportioner. Den tyder på att intresset för almanacksreformer icke upphörde samtidigt med att kälkborgerligheten dräpte den traditionella karaktären hos vår lilla folkbok. Reformifvern kommer kanske att fortsätta till dess den »praktiska vetenskapligheten» framtvungit en regelbunden namnstatistik, som får ligga till grund för en årligen växlande namnlängd, eller krafvet på »lika rättigheter» förmått vederbörande att insätta ett tiotal namn på hvarje dag, så att ingen blir utan namnsdag. Tilldess få väl de missbelåtna nöja sig med att göra enhvar sin egen almanacka.

De historiska händelser, som doktor Malmsten upptecknat, äro säkerligen med flit och urskiljning sammanletade, förmodligen en kritisk komplettering af de data-serier, som ingått i vissa kalendrar och tidningsårgångar. Utan tvifvel blir den lilla boken med sin prydliga utstyrsel till stor glädje för dem som älska minnesdagar, hvilka ju alltid kunna förhöja stämningen vid namnsdagsfester.

Der deutsche Herold. Zeitschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde, herausgegeben vom Verein Herold in Berlin. XXXVI. Berlin 1905, Nr. 8—12.

De senast utkomna häftena af denna tidskrift hafva bl. a. innehållit följande uppsatser:

N:o 8. Zwei und dreissig Ahnen; Ein neuer heraldischer Zeichner [Franz Buschmeyer]; Ein Bergedorfer Zweig der Familie von Münchhausen; Auffindung eines Familienarchivs [in Hildesheim]. — N:o 9. Das Wappen des eichsfeldischen v. Hagen in und bei Duderstadt; Heraldisch verzierte Bildnisse in der Breslauer Stadtbibliothek; Eine hervorragende Familiengeschichte [Ammann]; Das Wappen v. Trolle. — N:o 10. Über Warenzeichen-Heraldik; Verbindungen des braunschweigischen Geschlechts v. Damm; Über Ahnenbezifferung. — N:o 11. Genealogisches und heraldisches von der Hauptversammlung des Gesamtvereins der deutschen Geschichts- und Altertumsvereine und vom fünften deutschen Archivtage zu Bamberg 1905; Zu Sachen des Wappens der Eichsfeldischen von Hagen. — N:o 12. Wie Schiller geadelt wurde; Ein Stammbuch aus dem 16. Jahrhundert; Heraldisch verzierte Bildnisse in der Breslauer Stadtbibliothek.

Då Svenska autografsällskapet står i bytesförbindelse med föreningen Herold, är för medlemmarne möjlighet beredd att genom sällskapets sekreterare låna tidskriften. Om någon af medlemmarne intresserar sig för de dansk-norska publikationerna *Personalhistorisk Tidskrift* och *Personalhistoriske Samlinger*, finnes tillfälle att på likartadt sätt taga del af dessa.

Fråga.[1]

10. Är det bekant hvar porträtt finnas af de forna cheferna för Östgöta infanteriregemente *Salomon von der Osten genannt Sacken* (N. 684, Anrep tab. 3) samt *Gustaf Johansson Ulfsparre af Broxvik* (N. 9, Anrep tab. 13)?

Svar mottages med tacksamhet i *Regementsexpeditionen* vid *K. 1. Lifgrenadjärregementet*, *Linköping*.

[1] På förekommen anledning erinras, att medlemmar, som önska framställa frågor i tidskriften, böra för redaktionen uppgifva sina namn, äfven om endast initialer användas under själfva frågan.

Svenska Autografsällskapet.

Sammanträden.

Med anledning af väckt fråga om ändring af sällskapets namn hafva tvenne allmänna sammanträden hållits i riksarkivet onsdagen den 6 och lördagen den 9 december 1905. Vid sammanträdena hafva äfven stadgarna undergått revision hvarjämte meddelande lämnats om de af styrelsen vidtagna åtgärder för insamlande och publicerande af porträttförteckningar.

Ändring af sällskapets namn.

Denna fråga, som redan för åtskilliga år sedan var föremål för öfverläggning i samband med ändring af namnet på sällskapets tidskrift, har nu till behandling upptagits på grund af följande från grefve F. U. Wrangel och doktor H. Rosman till styrelsen inlämnade skrifvelse:

»I samma mån som Svenska autografsällskapet i enlighet med de några år efter sällskapets stiftande i dess stadgar fastslagna principer vidgat sina intressen till att omfatta alla grenar af personhistorien. har det synts många af sällskapets medlemmar olämpligt att sällskapet behåller ett namn, som blott ger uttryck för en sida af dess verksamhet.

Oafsedt den rent teoretiska motsägelsen, har man anfört, att vissa praktiska olägenheter äro förbundna med bibehållandet af det gamla namnet. Genom ett mera betecknande namn kan sällskapet säkerligen med större lätthet ernå den ökning i medlemsantalet, som är nödvändig för en fortgående utveckling. Åtskilliga personer, som intressera sig för släktkunskap och därmed samhörande ämnen, misstänka icke ens, att bakom Svenska autografsällskapets namn döljer sig en förening, som gjort studiet af allt slags personhistoria till sin uppgift. Sällskapets vetenskapliga karaktär skymmes också i någon mån af ett namn, som närmast leder tanken på kuriositetsintresset och samlarenitet. Genom namnet på sällskapets tidskrift motverkas visserligen olägenheterna af dessa förhållanden, men så fort sällskapet äfven genom andra medel än tidskriften vill verka för sina syften, exempelvis de genealogiska och ikonografiska, så är det onekligen mindre lämpligt att uppträda under det hittillsvarande namnet.

Med fullt behjärtande af de skäl, som flera af sällskapets medlemmar till oss personligen anfört, få undertecknade härigenom till styrelsens pröfning framlägga frågan om ändring af sällskapets namn. Valet blir måhända icke lätt, då svårigheter alltid möta att få ett kort och koncist uttryck för ett så mångskiftande ämne som det personhistoriska. För vår del anse vi att »Personhistoriska sällskapet» både är det enklaste och det mest betecknande namnet, men vi önska naturligtvis att andra förslag äfven framkomma antingen inom styrelsen eller vid det allmänna sammanträde, till hvilket frågan måste hänskjutas. Vi anse icke, att någon afsevärd olägenhet kan möta genom en förändring i antydd riktning. Sällskapets ursprungliga ändamål att verka för autografintresset kan fullkomligt ingå under det allmännare namnet och det är ingalunda meningen, att låta detta intresse undanträngas af de öfriga hvarken i sällskapets tidskrift eller under dess verksamhet i öfrigt.

Med anledning af det sagda få vi sålunda hemställa, att styrelsen måtte till sällskapet ingå med förslag om ändring af sällskapets namn till »Personhistoriska sällskapet» eller till något därmed likartadt namn, som bättre än det nuvarande ger ett uttryck för de skiftande sidorna af sällskapets verksamhet.»

Vid styrelsesammanträde lördagen den 2 december handlades frågan, och beslöt styrelsen att med den i skrifvelsen anförda motivering föreslå sällskapet att ändra sitt namn till Personhistoriska sällskapet.

Vid det allmänna sammanträdet yttrade sig samtliga talare till förmån för saken. Professor Läffler ansåg dock, att »samfundet» vore ett lämpligare namn än »sällskapet», och då detta förslag understöddes af några talare, beslöt man att välja namnet *Personhistoriska samfundet.* Det hvilande ändringsförslaget blef den 9 december slutgiltigt antaget.

För kontinuitetens skull bibehålles å detta tidskriftshäfte ännu sällskapets gamla namn, men redaktionen har det oaktadt icke ansett hinder möta att låta en af tidskriftens bilagor bära det nya namnet.

Nya stadgar.

Den revision af stadgarna, som företagits, har hufvudsakligen afsett att i en del punkter fastslå hvad som i praxis småningom utvecklat sig. Några väsentliga ändringar hafva icke företagits. De nya stadgarna komma att tryckas i det första tidskriftshäfte, som utgifves under sällskapets nya namn.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Förtecknandet af porträtt.

Det förslag, som i Personhistorisk tidskrift 1904 framlades af friherre V. M. von Born, att Svenska autografsällskapet skulle söka åstadkomma ett systematiskt insamlande af porträttförteckningar, har nyligen af styrelsen upptagits till behandling. Ett inom redaktionsutskottet uppsatt cirkulär har af styrelsen blifvit godkändt och har man beslutat utsända detsamma till sällskapets medlemmar samt till öfriga personer, som äga eller vårda större och mindre porträttsamlingar. Några personer i skilda trakter af landet hafva välvilligt åtagit sig att verka för cirkulärens spridning.

På detta sätt hoppas man att åtminstone få de viktigaste porträttsamlingarna i landet förtecknade. Om företaget också icke vinner allmän tillslutning, så bör i alla händelser något blifva vunnet, ty hvarje förteckning, hur liten den än är, har ju alltid ett för framtiden bestående värde.

Mycket beror gifvetvis på det intresse, som sällskapets medlemmar visa för saken. Det är af stor vikt att den bekantgöres i de vidsträcktaste kretsar. Redaktionsutskottet, som närmast har frågan om hand, är tacksamt för medlemmarnas hjälp vid spridande af cirkulären och vågar därför anhalla, att medlemmarna ville i största utsträckning lämna hänvisningar och adresser på ägare af porträttsamlingar.

Tillsvidare är det endast fråga om *insamlande* af porträttförteckningar. Huruvida de i framtiden kunna *tryckas* blir en senare fråga. Emellertid finnes intet som hindrar att förteckningar öfver *enskilda samlingar* efter hand med några ark årligen meddelas i sällskapets tidskrift, under förutsättning att samlingarnas ägare bidraga vid kostnaderna.

Större *offentliga samlingar*, för hvilkas förtecknande i regel kräfvas särskilda åtgärder, kunna däremot svårligen publiceras i tidskriften. Styrelsen har därför aftalat med bokförläggaren *Hasse W. Tullberg*, som ämnar utgifva en serie beskrifvande porträttförteckningar, att under samverkan med sällskapet i sina publikationer behandla de offentliga samlingarna. De af herr Tullberg utgifna förteckningarna, af hvilka den första, omfattande samlingarna på Drottningholm, redan utkommit (se vidare här ofvan sid. 154) skola tillhandahållas sällskapets medlemmar för ett pris, som med en tredjedel understiger det i bokhandeln betingade. Särskildt för

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

seriens fortbestånd är det af vikt, att så många som möjligt af sällskapets medlemmar begagna sig af denna förmån och nu närmast förskaffa sig det nyss utkomna porträttverket, hvilket jämte förteckningen omfattar 50 reproduktioner i stort helsidesformat. Bokhandelspriset är 15 kronor, priset för medlemmar 10 kronor. Rekvisitioner göras hos sällskapets skattmästare, *friherre Johannes Rudbeck*, *Kommendörsgatan 34*, *Stockholm*, hvarefter boken från förlaget expedieras emot postförskott. Vid prenumeration på hela verket, lämnas det lägre priset för följande delar gifvetvis endast under förutsättning att ledamotskapet fortfar. Likaså är det naturligt, att medlemmarna blott för egen räkning kunna rekvirera arbetet genom sällskapet.

Nya ledamöter

sedan augusti 1905:

Adelsköld. *C.*, f. d. Major.
Akrel, *C.*, Kapten.
Armfelt, *C. A.*, Grefve. Salo-Åminne, Finland.
Berg, *Aug.*, Handlande.
Bäckström, *T. M.*, Bankkamrerare. Sala.
Carlsson, *A.*, Amanuens.
Coyet, *G.*, Kammarherre. Torup, Bara.
Fant, *G. W.*, Postmästare. Laxå.
Fåhræus, *F.*, Kontraktsprost. Ramnäs.
Hahr, *A.*, Jägmästare, Uppsala.
von Hallwyl, *W. A. F.*, f. *Kempe*, Grefvinna.
Henning, *B.*, Registrator.
Lagerholm, *F.*, Löjtnant.
Lind, *A.*, Bankdirektör. Norrköping.
Michaelson, *K. G.*, f. d. Bruksägare.
Ramsay, *W.*, Brukspatron. Högfors bruk, Finland.
Romdahl. *A.*, Fil. doktor.
Sahlin, *C.*, Disponent. Laxå bruk.
Sandberg, *G.*, Rådman. Sköfde.
Sjöberg, *N.*, Amanuens.
Sparre, *S. A:son*, Friherre, Löjtnant.
Sundell, *H. M.*, Bokhandlare.
Uppsala landsarkiv.
Wolff, *E.*, f. *Ramsay*, Fru. Helsingfors.

Om tidskriftens bilagor.

Förteckningen öfver porträttsamlingen å Hedensberg är afsedd att tillsamman med den i tidskriftens förra årgång meddelade förteckningen öfver samlingen å Edsberg utgöra ett band af serien »Skrifter och handlingar utgifna genom Svenska Autografsällskapet». Ett för båda förteckningarna gemensamt titelblad medföljer. Med hänsyn till innehållet utgöra emellertid förteckningarna hvar för sig ett själfständigt helt, så att de utan annan olägenhet än den af pagineringen härflytande äfven kunna inbindas i respektive tidskriftsårgångar.

Professor Läfflers afhandling, hvars hufvuddel redan för några år sedan ställdes till tidskriftens förfogande, har först under sistförflutna höst blifvit kompletterad af »ytterligare meddelanden».

Vid bindning af tidskriftsårgången torde iakttagas, att de med romerska siffror (I—XII) paginerade sidorna i häft. 1, innehållande medlemsförteckning m. m., lämpligast infogas i början af bandet.

PERSON-REGISTER.[1]

[1] Utarbetadt af O. B.

Rättelse:

Sid. 49, r. 4 uppifr. *står* vapensköld, *läs:* vapenbild.

PORTRÄTTSAMLINGEN

Å

HEDENSBERG

TILLHÖRIG GREFVE

GUSTAF MALKOLM HAMILTON

FÖRTECKNAD

AF

NILS SJÖBERG

Den älsta delen af porträttsamlingen på Hedensbergs fideikomiss i Västmanlands län stammar från det gamla Ekebladsgodset Stola i Vestergötland. Med denna förenades 1777, sedan generalen och riksrådet grefve Adam Horn på Fogelvik aflidit, den del af hans samlingar som ärfdes af hans dotter Brita, gift med landshöfding Klas Julius Ekeblad. Efter sin mor Eva De la Gardie ärfde denne Mariedal och där förvarade porträtt. Hela den så hopförda samlingen gick efter Klas Julius Ekeblad till hans systers son grefve Gustaf Piper, och från honom till den nuvarande egaren, grefve Gustaf Malkolm Hamilton.

Med denna Ekeblad-Piperska samling har sedan förenats en samling Hamiltonska familjeporträtt, en samling porträtt af innehafvarna af Hedensbergs fideikomiss, samt den vackra samling den nuvarande egaren själf hopbrakt.

Vid användandet af denna förteckning är att märka, att höger och venster tagas i heraldisk mening; matten äro, där ej annat särskildt är anmärkt, tagna efter spännramens ytterkant. Med F. utmärkes att porträttet tillhör fideikomisset; numret före beskrifningen är porträttets nummer i samlingen.

För detta arbete har jag haft synnerlig nytta af de handskrifna: Anteckningar rörande samlingarna på Hedensberg af G. M. Hamilton, som ställts till mitt förfogande, och ber jag härför få uttala mitt vördsamma och hjärtliga tack, så väl som för all välvilja som visats mig under mina studier på Hedensberg.

Stockholm d. 4 dec. 1905.

N. Sjöberg.

Anna, prinsessa af Polen. F. 1699, d. 1717.

68. Ung dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon, håret med blåa band uppkammadt i lockar, två halfmånformiga lockar i pannan och en kanonlock på h. axeln. Klänning af blåfodrad guldbrokad, morgonrocksfason, med djup spetsig tyllkantad urringning; röd hermelinfodrad mantel öfver axlarna. Mörkbrun bakgrund. På baksidan signaturen: I Starbus pinx. — Olja på duk, 79×64 cm., af Jaen Starbus. Från Areslöf. Samma porträtt på Gripsholm (n:r 29).

von Ascheberg, Rutger. F. 1621, öfverstlöjtnant 1655, generalmajor 1664, general 1674, fältmarskalk 1678, kgl. råd 1681, grefve 1687, d. 1693.

85. Medelålders man, midjebild fas, ansiktet t. h., kroppen t. v., med gråblå ögon och svart allongeperuk. Hvit lindad halsduk, gult kyller, guldfodradt harnesk, axelknäppen af gult läder med järnbeslag och guldnitar, gul lifrem. Mörk bakgrund. — Olja på oval duk, 91×70 cm., af David Klöcker Ehrenstrahl. Från Salsta. F. Samma porträtt i helfigur på Drottningholm och litograferadt af J. Cardon i Sveriges store män. Sthlm 1840—49.

Barnekow, Brita. F. 1700, gift 1717 med generalguvernören grefve Johan August Meijerfelt, d. 1771.

Medelålders dam, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., med gråbruna ögon, hvitpudradt hår benadt i midten, i lockar på ryggen. Gul klänning med hvitt-gult-rödt mönster, djup rund spetskantad urringning, blått draperi öfver h. armen. Mörk blågrå bakgrund. På baksidan står: Grefv. Meijerfelt Född Barones : Barnecow. — Olja på duk, 49×38 cm. Från Stola. F.

Barnekow, Sofia Lovisa Hedvig Mariana. Född 1833, gift 1853 med grefve Gustaf Malkolm Hamilton, d. 1900.

28. Medelålders dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon och mörkt hår benadt i midten, nedkammadt öfver öronen, i chinjong i nacken. Blåhvit djupt urringad dräkt, spets i urringningen, rosor i

bröstet; öfver axlarna hvit randig silkesschal. Mörk gråblå bakgrund. Signeradt nere t. h.: A. Schiött 1861. — Olja på oval duk, 68×55 cm., af Heinrich August Schiött. F. Pendant till G. M. Hamiltons porträtt.

von Barnewitz, Dorotea Albertina. Gift med generalen friherre Georg Gustaf Wrangel, d. 1761.

53. Ung dam, bröstbild, hufvudet fas t. h., kroppen profil t. h., med händerna instuckna i en brun skinnmuff med skära rosetter. Hon har blå ögon och uppkammadt pudradt hår med svandun och blommor, i lockar öfver öronen och på v. axeln. Spets kring halsen, spetskantade engageanter, blå sammetsmantilj med hermelinskant. Bakgrund himmel, t. v. kolonn; i målad oval. På baksidan namnet. — Olja på duk, 63×49 cm. Från Hedenlunda. F. Afbildad i Personalhistorisk tidskrift 1905.

Brahe, Ebba. F. 1601, gift 1631 med riksrådet Axel Gustafsson Banér, d. 1642.

99. Medelålders dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon och ljusbrunt hår täckt af hvitt tylldok, som hänger ner öfver axlarna; päronformig pärla i örat. Svart klänning med rund urringning kantad med en hvit nervikt remsa skuren i runda flikar. Bakgrund mörk oliv. På baksidan står: Fru Ebba Brahe. — Olja på duk, 54×44 cm. Köpt i Stockholm hos Bukowski. F.

Broman, Fredrik Erland. F. 1750, d. 1763.

Litet barn, helfigur sittande fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., håller en papegoja i v. handen. Ljust hår, blå ögon, tylldraperi öfver lifvet. Han sitter på en röd kudde lagd på ett marmorpostament, öfver hvilket är bredt en röd matta; blommor i knäet, på kudden och mattan. Bakgrund rödt draperi med gula fransar, t. v. landskap. — Olja på aflång duk med de öfre hörnen insvängda, 86×115 cm. Köpt 1879 på Ekebyholm. Pendant till följande porträtt.

Broman, Sofia Agneta. F. 1747, gift 1765 med kammarherre Fale Henrik Lohe-Burensköld, d. 1826.

Liten flicka, helfigur fas, hufvudet t. h., sitter i en liten rödklädd soffa med förgylldt skulpteradt underrede, stöder v. handen i sitsen, håller med den högra upp en klase hvita blommor. Hon har blå ögon och hvitpudradt uppkammadt hår med blomma på v. sidan. Blå klänning med hvit rund urringning i hvilken tyll, halfärmar och vida korta linneärmar, blomstergirland öfver v. axeln. Interiör, t. h. rödt och brunt draperi, t. v. utsikt genom ett fönster, rutigt parkettgolf. — Olja på aflång duk med de öfre hörnen insvängda, 86×116 cm. Köpt 1879 på Ekebyholm. Pendant till föregående porträtt.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Bygler, Karolina. J. N. Byströms älskarinna.

Ung dam, bröstbild, hufvudet något t. v. med öfver pannan vågigt hår i knut i nacken. — Marmorbyst, 44 cm. hög, på framtill rundad plint af annat marmorslag, höjden med plinten 75 cm. Af Johan Niklas Byström.

von Böhnen, Karl Fredrik. F. 1777, ryttmästare 1805, öfverste 1816, d. 1840.

88. Barn, bröstbild fas t. h., håller en piska i h. handen. Han har gult hår framkammadt i pannan, i lockar öfver öronen, blå ögon. Gul lifrock med två rader gula knappar, hvit rund nervikt tyllkrage, tyllmanschetter, blått sidenskärp med stor rosett på v. sidan. Olivbrun bakgrund. På baksidan står: Detta portrait tilkommer efter min död min Broder Johan C. von Böhnen samt efter hans död upbrännes. Ch. v. Böhnen. — Olja på oval duk, 67 × 53 cm. Gåfva af fröken Ch. v. Böhnen. Pendant till följande.

von Böhnen, Karl Gustaf. F. 1733, kapten 1758, major 1771, riddare af svärdsorden.

89. Medelålders man, bröstbild fas t. v. med blå ögon och piskperuk. Hvit lindad halsduk, krås, hvit väst med silfverknappar, blå uniformsrock med röda revärer på axeln och axelpuffarna, röd krage och rödt bröst, kring hvilka hvita revärer, silfverknappar, hvit bindel kring v. armen. Mörk bakgrund. På baksidan står samma som på föregående porträtt. — Olja på oval duk, 69 × 53 cm. Gåfva af fröken Ch. v. Böhnen. Pendant till föregående.

Creutz, Gustaf Filip. F. 1731, envoyé i Madrid 1763, i Paris 1766, ambassadör 1772, riksråd och kanslipresident 1783, d. 1785.

86. Medelålders man, bröstbild, ansiktet fas t. v., kroppen profil t. v., med blå ögon, piskperuk, stor svart nackrosett med ändarna om halsen. Spetskrås, blå sammetsrock med guldknappar, nordstjärneorden i knapphålet, under v. armen svart trekantig hatt med hvit plumet. Mörk blågrå bakgrund. På baksidan står: Grefve Gustav Ph. Creutz ambasadeur i Frankr. målad i Paris af Roslin och cop. i Stockh. af Krafft 1777. — Olja på oval duk, 66 × 56 cm., kopia efter Alexander Roslin af Pehr Krafft d. ä. Gåfva af friherre D. L. Stierncrona.

Cronhjort, Karl Gustaf. F. 1694, löjtnant vid Lifgardet 1716, major vid Kronobergs regemente 1731, öfverste 1747, riddare af svärdsorden 1748, landshöfding i Västernorrland 1755, president i krigskollegium 1762, d. 1777.

81. Medelålders man, bröstbild, kroppen profil t. v., ansiktet fas t. v., med hvit allongeperuk hopbunden med svart rosett i nacken, blå ögon, små bruna uppstrukna underrakade mustascher. Hvit

lindad halsduk, harnesk framtill förgylldt med guldkantadt foder, blå uniformsrock med gul nervikt krage, gula uppslag uppknäppta på guldkapparna, gula ärmuppslag, gula kraghandskar; under v. armen den svarta trekantiga hatten. Bakgrund himmel. På baksidan står: Carl [?] Abrahamson. — Olja på duk, 80×66 cm., af Johan Henrik Scheffel. Porträttet, som är köpt på auktion på Björnö 1871, föreställer antagligen K. G. Cronhjort. De enda Abrahamsöner, som varit besläktade med ägarne till Björnö, äro sönerna till generalen friherre Abraham Cronhjort; deras syster Engel var nämligen gift med major Henrik Ulfvenklou på Björnö.

Cruus af Gudhem, Anna. F. 1654, gift 1675 med kungl. rådet friherre Klas Fleming, grefvinna 1687, hofmästarinna 1688, d. 1692.

Bröstbild fas t. h., med urringad klänning och randig slöja öfver hufvud och axlar. På baksidan står: Håfmesterin Grefwin: Anna Kruus Contrefait, som Sal Konung Carl XI:s Gemål Drätning Ulrica Eleonora har ritat med egen hand och penna. — Bläckteckning på papper, uppfäst på trä, 19×14½ cm. af drottning Ulrika Eleonora d. ä. Köpt 1871 i en bondstuga vid Tillberga.

De Geer af Leufsta, Charles. F. 1720, hofmarskalk 1750, kommendör af vasaorden 1772, d. 1778.

44. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet starkt t. v., kroppen något t. h. Hvit piskperuk med svart nackrosett, hvars ändar äro knutna om halsen, bruna ögon. Hvit lindad halsduk, spetskrås, blågrå nedtill knäppt väst, grå rock med gråa knappar, vasaordens kraschan och band, i knapphålet nordstjärnan, under v. armen svart trekantig hatt. Blå bakgrund. På baksidan står: Charles De Geer baron de Leufsta à l'age de 56 ans en 1776. — Olja på duk, 67×51 cm., kopia af Jakob Björck efter pastell af Gustaf Lundberg. Pendant till Katarina Charlotta Ribbings porträtt. Samma kopia på Gripsholm (n:r 1051), en kopia af Magnus Hallman efter samma original i Uppsala universitets samlingar. Träsnitt af Evald Hanson i Illustrerad Sveriges historia V. 1879, s. 392. Gravyr signerad: Peint par G. Lundberg. Gravé par J. Gillberg.

De Geer af Leufsta, Charles. F. 1747, kammarherre, frisinnad politiker, d. 1805.

46. Ung man, bröstbild fas, ansiktet t. v., kroppen t. h., med gråblå ögon, hvit piskperuk med svart nackrosett. Hvit lindad halsduk, spetskrås, svarta och röda svenska dräkten med kappa på v. axeln. Bakgrund himmel. — Olja på oval duk, 63×52 cm. Kopia af Jakob Björck efter pastell af Gustaf Lundberg. Köpt på Lydinge efter excellensen Fleming. F. Pendant till Ulrika Elisabet v. Liewens porträtt.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

De Geer af Leufsta, Charlotta. F. 1746, gift 1765 med generalen baron Rudolf Du Rietz, d. 1820.

50. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. v., kroppen t. h., stöder v. handen till höger på ett spjut. Hon har bruna ögon och pudradt uppkammadt hår med hvita blommor och blå rosett, lockar på v. axeln, om halsen spets med blåa rosetter. Hvit klänning med djup guldkantad, i flikar skuren urringning, i hvilken tyll, vid armbågen tyllengageanter. Draperad i panterhud, fäst på vänstra axeln med agraff af blå sten och tre pärlor och sammanhållen i bröstet af en röd sten. Bakgrund himmel och träd. — Olja på duk. 67 × 50 cm., kopia af Jakob Björck efter pastell af Gustaf Lundberg. Originalet på Leufsta. F. Pendant till A. R. Du Rietz porträtt n:r 49.

De la Gardie, Eva. F. 1724, gift 1741 med riksrådet grefve Klas Ekeblad, d. 1786.

94. Medelålders dam, midjebild fas, ansiktet t. v., kroppen något t. h., håller med v. handen hop sin mantel. Hon har blå ögon, pudradt uppkammadt hår med blommor och lock på v. axeln. Hvit klänning med djup, rund, spetskantad urringning, spetsengageanter vid armbågarna; draperad öfver båda axlarna i blå hermelinsfodrad sammetsmantel, fäst på v. axeln med en juvelagraff. Bakgrund blågrå vägg, t. v. pilaster. — Olja på duk, 82 × 67 cm. På baksidan står namnet. Från Mariedal. F. Pendant till Klas Ekeblads porträtt n:r 93.

De la Gardie, Magnus Gabriel. F. 1622, öfverste för lifgardet 1645, general 1648, riksmarskalk 1651, riksskattmästare 1652, rikskansler 1660, riksdrots 1680, d. 1686.

62. Medelålders man, knäfigur sittande fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., håller kommandostafven med båda händerna. Han har blå ögon, hvitgult hår benadt i midten, i lockar på axlarna, små hvitgula mustascher och pipskägg. Hvit lindad halsduk med ametist framtill, lifrock med silfverbrokadbårder och korta ärmar, pösiga linneärmar, romersk halfrustning, rödt draperi fästadt på h. axeln. Bakgrund mur, t. v. utsikt öfver park med slott. — Olja på duk, 138 × 116 cm. Köpt i Stockholm.

63. Äldre man, bröstbild fas t. h., med blå ögon, ljus allongeperuk, svart kalott, hvitgula mustascher och litet hakskägg. Hvit lindad halsduk, rustning med etsade förgyllda ränder och guldnitar. Bakgrund mörk oliv i målad oval ram. — Olja på duk, 96 × 78 cm., af David Klöcker Ehrenstrahl. Från Mariedal. F. Pendant till Maria Eufrosinas porträtt.

Du Rietz af Hedensberg, Anders Rudolf. F. 1722, major vid Sörmlands regemente 1749, öfverste för Helsinge regemente

1762, landshöfding i Göteborg 1772, generallöjtnant 1776, kommendör af svärdsorden 1777, d. 1792.

79. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., med blå ögon, piskperuk, svart nackrosett med ändarna om halsen. Hvit lindad halsduk med litet spetskrås, harnesk med rödviolett guldkantadt foder, blå sammetsrock utan krage med silfverbroderade bårder och silfverknappar, svärdsordens band, svart trekantig hatt med guldgallon under v. armen. Bakgrund himmel. — Pastell, 65 × 50 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. F.

49. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen något t. v. Blå ögon, hvit piskperuk med svart nackrosett, hvars ändar äro knutna om halsen. Hvit lindad halsduk med litet spetskrås, harnesket framtill förgylldt, med rödt guldkantadt foder, blå sammetsrock utan krage med blå knappar, svärdsordens band och kraschan, under v. armen svart trekantig hatt med guldgallon och gul rosett. Blågrå bakgrund. — Olja på duk, 66 × 51 cm., kopia af Jakob Björck efter Gustaf Lundberg. F. Pendant till Charlotta De Geers porträtt.

Du Rietz af Hedensberg, Jaquette Eleonora. F. 1777, gift 1798 med öfverstekammarjunkaren grefve Gustaf Piper, d. 1816.

41. Ung dam, midjebild fas t. h., med blå ögon och mörkbrunt lockigt hår. Hvit empiredräkt med djup fyrkantig urringning, blått sidenband under bröstet, halfkorta ärmar kantade med guldband, öfver h. axeln och v. armen röd schal. Bakgrund mörk silfvergrå. Signeradt t. h.: C. F. v. Breda pinx 1800. — Olja på rund duk, 71 cm. i diameter, af Karl Fredrik von Breda. F. Sander: Breda n:r 146.

Ekeblad, Fredrika Ulrika. F. 1745, gift 1764 med kapten Henrik Johan Fock, d. 1771.

95. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., håller med h. handen ett spjut t. v. Hon har blå ögon och pudradt uppkammadt hår med skär rosett och hvita blommor, lock på h. axeln, om halsen skärt sidenband i rosett framtill. Pärlgrå klänning med djup, i flikar skuren guldkantad urringning, i hvilken tyll, tyllengageanter vid armbågen; draperad i panterhud fäst på h. axeln med agraff af blå sten och tre pärlor, sammanhållen i bröstet af en violett sten. Bakgrund himmel och träd. — Pastell, 65 × 51 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Mariedal. F.

Ekeblad, Hedvig Katarina. F. 1746, gift 1769 med öfverkammarherren grefve Karl Gustaf Piper, öfverhofmästarinna, d. 1812.

38. Ung dam, bröstbild fas, hufvudet t. v., kroppen något t. h., håller med h. handen en låda, som hon bär i skärt band öfver v. axeln, lyfter skälmskt varnande den högra. Hon har blå ögon och

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

pudradt uppkammadt hår med blå bukett och hvit tyllfischy knuten under hakan, om halsen blått band i rosett framtill. Gul blåkantad klänning med fyrkantig, framtill uppskuren urringning, hvari spets, halfärmar med spetsengageanter; öfver ryggen och högra axeln blått draperi. Bakgrund himmel och träd. — Pastell, 66 × 50 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Mariedal. F. Pendant till K. G. Pipers porträtt n:r 37.

Ekeblad, Johan. F. 1629, resident vid franska hofvet 1668, d. 1697.

105. Medelålders man, midjebild fas t. v., med blå ögon och brun allongeperuk. Svart dräkt, hvit lindad halsduk, stor röd bandrosett, nedanför rockärmen synes skjortärmen med åtsittande linning. Draperad öfver ryggen och v. armen i rödt guldtygsfodradt draperi, fasthållet framtill med högra handen. Mörk bakgrund. Öfverst t. h. vapnet och : I. C. E. B. Kongl Maijtz af Swerige Envoye till Frankeriket och Camar Herre A:o 1670. — Olja på duk, 91 × 77 cm. Från Stola. F.

Ekeblad, Klas Kristoffersson. Född 1625, öfverstlöjtnant vid Västgöta kavalleri, d. 1657.

10. Ung man, midjebild fas t. v., med blå ögon, brunt i midten benadt hår, i lockar på axlarna, små bruna mustascher. Blå rock, däröfver brunt kyller hopsnördt med blått snöre med nedhängande flätade ändar, blått axelgehäng, blå fältbindel öfver v. axeln. T. v. hjälm med hvita, gula och blå plymer. Mörk bakgrund. Öfverst t. h. vapnet och: J: A: S: E: B: till Stola. Kongl. Maijtz Ståthållare på Elfsborg och Ryttmästare för Wästgiöte fanan. — Olja på duk, 88 × 70 cm. Från Stola. F. Antagligen föreställer porträttet Klas Kristoffersson Ekeblad. Det är samtidigt med faderns porträtt och måladt som pendant därtill, dock antagligen icke af samme konstnär. Att det skulle föreställa Johan Andersson (d. 1608), som den sent ditmålade inskriften angifver, är på kostymhistoriska grunder omöjligt.

Ekeblad, Klas d. ä. F. 1669, kapten 1691, öfverste 1704, generalmajor 1710, friherre 1711, riksråd 1719, grefve s. å., d. 1737.

92. Ung man, midjebild fas t. v., med blå ögon och brun allongeperuk. Svept i blåfodradt guldtygsdraperi. Mörk bakgrund. — Olja på oval duk, 83 × 74 cm., af Martin Mijtens d. ä. Från Brännö. F.

Ekeblad, Klas d. y. F. 1708, kammarherre 1731, kansliråd 1741, riksråd 1746, serafimerriddare 1748, öfverste marskalk 1751, kanslipresident 1761—1765 och 1769—1771, d. 1771.

93. Medelålders man, midjebild fas, ansiktet t. h., kroppen t. v., stöder h. handen på den blå kronströdda krönta riksmarskalkstafven. Han har blå ögon och liten allongeperuk med den svarta nackrosettens band om halsen. Lindad hvit halsduk, litet krås, riksråds-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

dräkt: lifrock af hvit sidenbrokad med hvita knappar, purpurfärgad sammetsmantel med hermelinskant, krage och ärmuppslag, serafimerkedja och kraschan. Blågrå bakgrund. På baksidan namnet. — Olja på duk, 84×65 cm. Från Mariedal. F. Pendant till Eva De la Gardies porträtt.

Ekeblad, Klas Julius. F. 1742, kaptenlöjtnant vid drabantkåren 1780, generalmajor 1782, landshöfding i Skaraborgs län 1784, öfverstekammarjunkare 1787, serafimerriddare 1799, d. 1808.

97. Medelålders man, bröstbild fas, ansiktet t. h., kroppen t. v., med blå ögon och piskperuk. Hvit lindad halsduk, litet spetskrås, gult kyller, guldkantadt harnesk med violett foder, violetta axelknäppen med förgyllda beslag, serafimerordens band, om halsen svärdsorden; draperad öfver ryggen och v. armen i röd hermelinfodrad mantel med serafimerkraschan. Bakgrund himmel. — Pastell, 66×51 cm., af Gustaf Lundberg. Från Mariedal. F. Pendant till Brita Margareta Horns porträtt.

Ekeblad, Kristoffer. Öfverstlöjtnant 1639, öfverste, d. 1664.

104. Äldre man, midjebild fas t. v., med kommandostafven i h. handen, stöder den v. armen på hjälmen. Blå ögon, mörkbrunt, i midten benadt hår nedkammadt till axlarna, uppstrukna bruna mustascher och spetsigt pipskägg. Hvit halsduk sammanknuten med svart rosett, halfrustning med guldnitar öfver gult kyller, blå fältbindel öfver v. axeln. Till v. hjälmen med gula, blå och hvita plymer. Öfverst t. h. vapnet och C: J: S: E: B: till Stola Kungl. Maijtz öfwerste till fot A:o 1620. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 90×79 cm., af Sebastian Bourdon. Från Stola. F. Vapnet och inskriften sent tillmålade.

Ekeblad, ?.

102. Medelålders man, midjebild fas t. v. med mörkbruna ögon och mörkt hår nedkammadt till axlarna, mörkbruna mustascher och spetsigt pipskägg. Blå rock, ärmen på innersidan med uppskärning kantad af guldbroderi, däröfver gult kyller, stor nervikt spetskantad krage, uppvikta spetsmanschetter, öfver h. axeln rödt guldbroderadt gehäng, i hvilket värja med guldfäste. Mörk bakgrund. Öfverst t. h. ekebladsvapnet och A: H: S: till Stola Sweriges Rikes Råd och Konung Gustawi I:mi Regementz Råd 1540. — Olja på duk, 91×71 cm. Från Stola. F. Vapen och inskrift sent ditmålade. Dräkten från 1630-talet.

Erik XIV. F. 1533, kung i Sverige 1560, afsatt 1568, d. 1577.

2. Midjebild fas t. h. med barett, hvit slitsad rock, mörk pälsfodrad kappa. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 70×94 cm. Från Torstuna kyrka. 1700-tals kopia.

Kristoffer Ekeblad.

[illegible]

von Essen af Zelle, Beata Elisabet. F. 1761, gift 1781 med grefve Axel Hamilton, d. 1818.

87. Ung dam, midjebild fas t. h., bruna ögon och pudradt, uppkammadt hår med pärlband och lockar vid sidorna och på axlarna. Hvit djupt urringad underklänning med pösärmar, däröfver gult lif, hopsnördt med hvitt band, mörkblått skärp med spänne framtill, öfver axlarna tyllfischy med tyllspets och ändarna nerstuckna i bröstet. Mörkgrå bakgrund. På baksidan står: Copia af L. Wrangel efter Pasch 1893. — Olja på oval duk, 75 × 60 cm., kopia af fröken Lily Wrangel efter Lorentz Pasch d. y. F. Originalet på Ovesholm. Målad som pendant till Axel Hamiltons porträtt.

Forcade, Mademoiselle.

76. Ung dam, bröstbild fas t. v., håller en svart mask i högra handen. Hon har blå ögon och högt uppkammadt, vågigt, pudradt hår i lock på h. axeln. Djupt urringad; ljus spetskantad med skärt fodrad domino. Blågrå bakgrund. — Pastell, 44 × 36 cm. dagyta. Från Fogelvik. F.

Giroust, Marie-Susanne. Gift 1759 med målaren Alexander Roslin, d. 1772.

78. Ung dam, bröstbild sittande fas t. h., stöder hufvudet i h. handen, högra armbågen på ett bord med ritningar, v. handen på h. armen. Hon har bruna ögon och uppkammadt pudradt hår i lockar på ryggen med pärlband och blommor. Skärt, djupt urringadt lif med spetsar i urringningen och halfärmar med tyllengageanter, blåhvit klänning; öfver axlarna hvit, med skärt fodrad tyllmantilj, olivfärgad bakgrund. — Olja på duk, 81 × 64 cm., af Alexander Roslin. Från Dåfö.

Gustaf I. F. 1496, kung i Sverige 1523, d. 1560.

1. Bröstbild fas t. v. med mörkt halflångt skägg, svart barett med hvit plym, svart guldbroderad dräkt. — Olja på duk, 98 × 72 cm. Från Torstuna kyrka. 1700-talskopia.

Gustaf II Adolf. F. 1596, kung i Sverige 1611, d. 1632.

Helfigur stående fas t. v. med h. handen i sidan, håller handskarna i den vänstra. Svart slitsad dräkt, hvit nervikt fyrkantig krage, uppvikta spetsmanschetter, i byxornas nederkant synas spetsiga bandskoningar af guld, svarta strumpor, skor med runda svarta rosetter och bruna klackar; svart kappa, om lifvet guldbroderadt gehäng, värja med guldfäste. T. h. bord med röd duk, på hvilket den svarta hatten med guldkedja. Bakgrund t. h. rödt draperi med lambrekänger, t. v. landskap med ryttarstrid. — Olja på duk, 210 × 147 cm. Bukowskis auktion 1886, 15/12. F. Samma typ som porträttet från 1530 i Uppsala universitets samlingar.

Gustaf IV Adolf. F. 1778, kung i Sverige 1792, afsatt 1809, d. 1837.

117. Som yngling, bröstbild fas t. h., med det i midten benade och pudrade håret nedkammadt i lockar öfver öronen. Hvit lindad halsduk, tyllkrås, blå direktorialrock, serafimerkraschan, svärdsordens band i knapphålet. Rödbrun bakgrund. Signeradt nere t. h. Bolinder. — Rund miniatyr, 102 mm. i diameter, af Johan Erik Bolinder. Daterad på ramen 1796. Har tillhört excellensen Fleming. Från Lydinge.

Gyllenstjerna af Lundholm, Nils. F. 1526, riksråd 1555, friherre 1569, riksdrots 1590, d. 1601.

106. Gammal man, bröstbild fas t. v., med blå ögon, uppstruket hvitt hår, långt hvitt spetsigt klufvet helskägg, små mustascher. Pipkrage, svart dräkt och kappa. Bakgrund mörk oliv i målad oval. T. v. står: Nils Gyllenstierna F: Herre till Lundholm och Fuglewijk Riddare Sweriges Rijkes Drotzet och Cantzler. Obiit 1601. På baksidan samma inskrift etc. — Olja på duk, 78×62 cm. Från Stola. F. Samma porträtt på Gripsholm (n:r 149).

Hamilton, Anna Margareta. F. 1760, gift 1779 med excellensen friherre Karl Adam Wrangel, d. 1815.

52. Ung dam, midjebild fas, ansiktet starkt t. h.; blå ögon och mörkt, något pudradt, uppkammadt hår med skärt band och lockar på axlarna. Blåhvit sidenklänning med djup urringning hvari tyll, i bröstet skär rosett, öfver axlarna tyllfischy knuten framtill. Mörk olivgrå bakgrund. Signerad t. h.: L. Pasch pinxit 1785. — Olja på oval duk, 75×64 cm., af Lorentz Pasch d. y. Från Sperlingsholm. F. Pendant till K. A. Wrangels porträtt. Afbildadt i Personalhistorisk tidskrift 1905.

Hamilton, Axel. F. 1755, ryttmästare vid adelsfanan, godsägare, d. 1781.

24. Medelålders man, bröstbild fas t. h., med blå ögon och piskperuk med nackrosett. Liten mjuk, hvit, utvikt krage, lindad hvit halsduk knuten i lös knut, tyllkrås, mörk gråblå rock med nervikt krage och metallknappar, fodret hvitt med dubbla gula ränder. Olivgrå bakgrund. På baksidan namnet. — Olja på oval duk, 73×59 cm., af Ulrika Fredrika Pasch. Från Huseby. F.

Hamilton, Gustaf David. F. 1699, ryttmästare vid Östgöta kavalleri 1727, öfverste 1741, generalmajor 1747, grefve 1751, fältmarskalk 1765, serafimerriddare 1769, d. 1788.

22. Äldre man, midjebild fas t. v., stöder med h. handen kommandostafven mot bröstet, den vänstra på hjälmen. Blå ögon, hvit piskperuk med svart nackrosett, hvars ändar äro knutna om halsen.

Gustaf IV Adolf.

Hvit lindad halsduk med litet kräs, rustning med blått guldkantadt foder, serafimerbandet, om halsen svärdsorden, grå handskar, öfver v. axeln och ryggen brunt pälsverk. Bakgrund blå-grå. — Olja på duk, 75 X 64 cm. Från Huseby. F. Kopia efter original på Barsebäck. Samma porträtt på Gripsholm (n:r 215).

Hamilton, Gustaf Malkolm. F. 1826, godsägare.

27. Medelålders man, bröstbild fas t. v., med mörkt hår, blå ögon, små bruna mustascher. Hvit lindad halsduk, adelsuniform: blå rock, guldepåletter med guldfransar, guldknappar med tre kronor. Bakgrund mörkt blågrå. Signerad nere t. v.: A. Schiött 1862. — Olja på oval duk, 67 X 56 cm., af Henrik August Schiött. F. Pendant till Sofia Barnekows porträtt.

Hamilton, Florentina Henrietta. F. 1750, gift 1766 med hofmarskalken friherre Johan Kasimir Fleming, d. 1773.

113. Medelålders dam, bröstbild fas, ansiktet t. h., kroppen något t. v., med blågrå ögon och pudradt uppkammadt hår, öfver hvilket hvit tyllfischy knuten under halsen, om halsen svart band. Hvit djupt urringad klänning med spets i urringningen, framtill hvita rosetter, i bröstet en bukett, halfärmar med hvit rosett i armvecket och spetsengageanter. Öfver klänningen en blå hvitfodrad sammetsmantilj med hvita oknutna bröstband. Bakgrund himmel och träd. På baksidan står: Grevinnan Henrietta Florentina Fleming född Hamilton. Detta porträtt testamenteras af hennes son Riksmarschalken, En af Rikets Herrar Friherre Claes Fleming till hans syskonbarn grefvinnan Hedvig B. C. Hamilton, med önskan att detta måtte stanna inom hennes fäderne familj. Hvarföre jag testamenterar det till min son grefve Gustaf Axel Hamilton. — Olja på duk, 69 X 55 cm. F.

Hamilton, Hugo Didrik. F. 1791, major vid Smålands husarer 1822, öfverstlöjtnants afsked, d. 1876.

25. Äldre man, bröstbild fas t. v., med blå ögon och grått, vågigt, på h. sidan benadt hår. Hvit lindad halsduk, adelsuniform: blå rock, guldepåletter med fransar, guldknappar med tre kronor, på bröstet vasakraschan, svärdsorden och Karl XIV Johans-medaljen, om halsen vasaorden. Mörk bakgrund. Signerad nere t. v.: A. Schiött, 1862. — Olja på oval duk, 68 X 54 cm., af Heinrich August Schiött. F. Pendant till Hedvig Ch. J. Pipers porträtt.

Hamilton af Hageby, Anna Margareta. F. 1737, gift 1754 med generalen friherre Fredrik Ulrik Wrangel, d. 1761.

54. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., sitter med korslagda armar i förgylld blåklädd stol. Hon har pudradt uppkammadt hår och blå ögon. Hvit morgondräkt med tyllspetsar kring hals och handleder, hopknuten i halsen med rödt band. Oliv-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

grå bakgrund. På baksidan namn och data. Olja på duk, 80×63 cm. F.

Hamilton af Hageby, Charlotta Fredrika. F. 1720, altfröken i Vadstena adliga jungfrustift, d. 1789.

Ung dam, bröstbild fas, ansiktet t. h., kroppen något t. v., med blå ögon och hvitpudradt uppkammadt hår i lockar öfver öronen och på h. axeln. Djupt urringad klänning, urringningen besatt med hvit spets, öfver v. axeln Vadstena altfrökensband: hvitt med blåa kanter. Bakgrund himmel. — Pastell, 41×32 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Medföljer ett af fröken Hamilton stiftadt penningefideikommiss, som skall innehafvas af den äldsta fröken med detta namn, nu fröken Elisabet Hamilton.

32. Äldre dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon och hvitpudradt uppkammadt hår, hvit och blå mössa med juvel framtill, däröfver en hvit tyllfischy hopknuten under hakan med en blå rosett. Blå klänning med rak urringning i hvilken tyll, blå rosett i bröstet, öfver h. axeln Vadstena altfrökensband, tyllmantilj öfver axlarna. Olivgå bakgrund. På baksidan står: Mademoiselle Charlotte F. de Hamilton fit tirer son portrait à l'age de 55 ans en 1775 et en fit present à sa cousine et eleve Mademoiselle Anne Marguerite Hamilton.

Quand mon corps subira sa destruction totale
que cette copie allors vous trace l'originale
Sur tout n'oublie pas toutes mes conceilles d'amie
que je vous ay donné en mere pendant ma vie
et même apres ma mort retenés cette leson
craigné Dieu et en toute consulté la raison.

Charlotte Hamilton.

Olja på duk. 68×56 cm. F.

Hamilton af Hageby, Hedvig Margareta. F. 1760, gift 1799 med hofmarskalken Johan Jakob Frans Jennings, d. 1800.

34. Som barn, bröstbild fas, hufvudet t. h., håller i h. handen en svarfvad trädocka. Blå ögon, hvit mössa, svart hatt med blommor och skärt band knuten med skärt band i rosett under hakan. Blåhvit klänning med rund urringning, i hvilken spets, halfärmar med skär rosett i armvecket och spetsengageanter, öfver ryggen och v. armen blått draperi. Bakgrund himmel. På baksidan står: Hedvig Marg. Hamilton. Scheffel pinxit. — Olja på duk, 45×35 cm., kopia efter Gustaf Lundberg. F. Inskriften på baksidan är modern.

Hamilton af Hageby, Hedvig Ulrika. F. 1706, d. 1766.

31. Ung dam, bröstbild fas, hufvudet t. h., med mörkblå ögon, hvitpudradt uppkammadt hår, diamantagraff på v. sidan, om halsen svart band i rosett framtill med diamantkors. Blåhvit klänning med hvitt och blått mönster, rund spetsbesatt urringning, spetsärmar, öfver ryggen och h. armen blått draperi. Bakgrund himmel, inom målad

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fyrkantig ram, på hvars inskriftstafla står: La Baronne Hedvig Hamilton. — Olja på duk, 80×64 cm. F. Pendant till Johanna K. Hamiltons porträtt

Hamilton af Hageby, Hugo. F. 1655, kom till Sverige 1680, löjtnant vid Älfsborgs regemente 1683, kapten vid Lifregementet till fot, öfverste för Jönköpings regemente 1710, generalmajor s. å., general och generalfälttygmästare 1719, d. 1724.

21. Medelålders man, bröstbild fas t. v., med svart allongeperuk, blågrå ögon, krökt näsa. Hvit lindad halsduk med en sten framtill, harnesk med förgylld kant och maskaron upptill, blå uniformsrock med guldbroderade knapphål och guldknappar med kors. Olivgrå bakgrund. — Olja på duk, 78×64 cm., enligt Eichhorn af Georg Desmarées. Från Huseby. F.

Hamilton af Hageby, Johanna Katarina. F. 1689, stiftsdam i Pretz kloster i Holstein, d. 1746.

30. Medelålders dam, midjebild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v., med mörka gråblå ögon, hvitpudradt hår i fläta på v. axeln, däröfver hvit slöja fästad med svarta stjärnor. Svart klänning med spetsig urringning och hvit isättning framtill, svart kappa. Bakgrund arkitektur, inom målad fyrkantig ram, på hvars inskriftstafla står: La Baronne Jane Hamilton en Habit de noviciat des Dames Chanoinesses de Pretz. — Olja på duk, 79×66 cm. F. Pendant till Hedvig U. Hamiltons porträtt.

Hamilton af Hageby, Karl Axel Hugo. F. 1722, kapten 1746, riddare af svärdsorden 1750, öfverste 1760, landshöfding i Kristianstads län 1762, d. 1763.

33. Ung man, midjebild fas, hufvudet t. v., kroppen t. h., med blå ögon, piskperuk, svart nackrosett med ändarna om halsen, hvit lindad halsduk, harnesk med gult silfverkantadt foder, blå uniformsrock med hvit nervikt krage och hvita ärmuppslag, knapphål med silfvergaloner och silfvertofsar, silfverknappar, svärdsorden i knapphålet. Under v. armen svart trekantig hatt med silfvergalon och svart rosett med silfverknapp. Bakgrund himmel. — Olja på duk, 80×65 cm., af Johan Henrik Scheffel. F.

Hamilton af Hageby, Karl Otto. F. 1704, öfverkammarherre hos prins Gustaf, hofkansler 1751, riksråd 1755—1765 och 1769, riddare af elefanterorden 1764, d. 1770.

29. Medelålders man, bröstbild fas t. v., med blå ögon och piskperuk. Hvit lindad halsduk, rustning med förgyllda kanter och guldkantadt blått foder, öfver h. axeln S:t Annæ-ordens, öfver vänstra elefanterordens band; på h. axeln röd hermelinsfodrad mantel med

S:t Annæ ordens kraschan. Mörkgrå bakgrund. — Olja på duk, 83 × 69 cm. Från Barsebäck. F. Samma porträtt på Gripsholm n:r 1534.

Hedvig Eleonora, prinsessa af Holstein-Gottorp. F. 1636, gift 1654 med Karl X Gustaf, d. 1715.

10. Medelålders, knäfigur sittande fas t. h., stöder h. armen på ett bord, v. handen i knäet. Håret benadt i midten, i lockar på ryggen, prydt med ett juvelsmycke, päronformig pärla i örat, pärlhalsband. Hvitt snibblif med guldbroderier, djup rak urringning besatt med tyll, fästadt i bröstet med smycke af sten och tre päronformiga pärlor, halfärmar, nedanför hvilka de pösiga linneärmarna, hvit klänning, om ryggen den hermelinsfodrade guldbrokadmanteln. Hon sitter i en förgylld skulpterad stol, t. h. kronan på bord med grön duk. Bakgrund grönt draperi; t. h. kolonner. — Olja på duk, 139 × 118 cm., af David Klöcker Ehrenstrahl. Köpt i Stockholm. F.

Hedvig Elisabet Charlotta, prinsessa af Oldenburg-Delmenhorst. F. 1759, gift 1774 med hertig Karl [XIII] af Södermanland, drottning i Sverige 1809, d. 1818.

12. Som ung, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen något t. v., uppkammadt hår med skärt band och lockar på båda axlarna. Skär djupt urringad klänning, tyllspets i urringningen, pösiga korta tyllärmar med skära rosetter hertill, öfver axlarna hvit tyllfischy knuten i bröstet. Mörk silfvergrå bakgrund. Signerad t. h.: C. F. v. Breda pinx 1784. — Olja på oval duk, 75 × 62 cm., af Karl Fredrik von Breda. Gåfva af hertiginnan till sin hofmästarinna friherrinnan Ramel. Köpt på Tullebo. F.

Hildebrand, Jakobina Henrietta. Gift 1740 med fältmarskalken grefve Gustaf David Hamilton, d. 1769.

23. Ung dam, bröstbild fas t. h., kroppen något t. v., med blå ögon och hvitpudradt uppkammadt hår, hvari röda blommor och svart ägrett. Rödt lif med hvit isättning, hvarpå chiffonremsor och rosetter, hvit spets i den runda urringningen, öfver axlarna hvit spetsmantilj hopknuten framtill med ett hvitt band. Bakgrund himmel. — Pastell, 64 × 49 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Huseby. F.

Horn af Ekebyholm, Brita Margareta. F. 1745, gift 1775 med landshöfdingen grefve Klas Julius Ekeblad, d. 1791.

98. Ung dam, bröstbild fas, hufvudet lutadt åt h., kroppen t. v.; blå ögon, pudradt uppkammadt hår med röda blommor och lock på h. axeln. Ljus klänning med djup, rundad, spetsbesatt urringning, framtill på lifvet chiffonremsor, spetsärmar med skär rosett i armvecket, öfver ryggen och v. armen rödt draperi, fästadt i bröstet med en pärla. Bakgrund himmel. — Pastell, 64 × 50 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Mariedal. F. Pendant till K. J. Ekeblads porträtt.

HÉDVIG ELISABET CHARLOTTA.

Horn af Marienborg, Karin. F. 1675, gift 1695 med öfversten grefve Kasper Otto Sperling, d. 1742.

56. Ung dam, midjebild fas, lutar hufvudet t. h.; mörkblå ögon, mörkbrunt uppkammadt hår med två nedhängande halfmånformiga lockar vid tinningarna och t. v. guldsmycke i form af en gren med diamantkläpp. Hvit klänning, morgonrocksfason, med spetsig urringning, rödt sammetsdraperi öfver axlarna. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 81 × 64 cm., af David von Krafft. Gåfva 1872 från Brännö. F. Pendant till K. O. Sperlings porträtt.

Horn af Rantzien, Henning Rudolf. Kapten 1676, öfverste 1697, generalfälttygmästare 1715, riksråd och grefve 1719, d. 1730.

82. Äldre man, bröstbild fas t. v., med mörklå ögon och hvit allongeperuk. Hvit lindad halsduk med spetsändar, dräkt af guldbrokad, röd sammetsmantel med hermelinfoder, -kant och -krage. Mörkbrun bakgrund i målad oval. — Olja på duk, 82 × 65 cm. Från Areslöf.

Johan III. F. 1537, kung i Sverige 1568, d. 1592.

4. Midjebild fas t. h. i hög hatt, svart dräkt med kappa, medaljong på bröstet. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 93 × 70 cm. Från Torstuna kyrka. 1700-talskopia.

Karl XI. F. 1655, kung i Sverige 1660, d. 1697.

6. Medelålders, knäfigur stående fas, hufvudet t. h., stöder sig med h. armen mot ett postament, v. handen i sidan. Svart allongeperuk, hvit lindad halsduk med en ametist framtill, grå lifrock med guldbroderier nertill och kring ärmlinningarna, romersk halfrustning med förgyllda kanter; draperad i mörkblå purpurmantel med broderad guldbård, fodrad med silfverbrokad och fäst på v. axeln med spänne af ametist. T. h. postament, hvarpå rödt draperi med bård af guldbroderi och guldfransar och förgylld romersk hjälm; t. v. lejon. Bakgrund gulbrunt draperi, t. v. utsikt genom ett fönster. — Olja på duk, 145 × 121 cm., ur David Klöcker Ehrenstrahls atelier.

Karl XII. F. 1682, kung i Sverige 1697, d. 1718.

7. Som ung, Narva-typen, midjebild fas t. h. med uppstruket hår. Svart lindad halsduk, harnesk, blå lifrock fodrad med hvitt brunfläckigt pälsverk, guldknappar, guldgehäng om lifvet, handskar med guldfransar. Mörk bakgrund i målad oval. — Olja på duk, 84 × 67 cm., af David von Krafft. Från Torstuna kyrka.

Karl Fredrik. F. 1700, hertig af Holstein-Gottorp 1702, d. 1739.

13. Som pojke, helfigur fas, hufvudet t. h., kroppen något t. v., stöder med h. handen kommandostafven mot en kolonnbas, den

vänstra i sidan. Uppstruket hår, svart lindad halsduk, gult kyller, blå uniformsrock med liten nervikt krage, guldknappar framtill och på ficklocken, hopfästa skört, Karl XII:s värja i gult lädergehäng, gula kraghandskar, gula byxor, höga kragstöflar. Interiör, t. h. kolonn, på basen den röda manteln, golfvet i svarta och hvita rutor. T. v. står: Carolus Fredericus Dux Holsat. 1713. Signerad nere t. v. D. Krafft. — Olja på duk, 184×117 cm., af David von Krafft. Köptes 1834 på Areslöf. Samma porträtt på Gripsholm (n:r 506).

Kristina. F. 1626, drottning i Sverige 1632—1654, d. 1689

9. Medelålders, höftbild sittande fas t. h., fingrar med högra handen vid halsen, håller spiran i den vänstra. Håret benadt i midten i lockar till axlarna. Höghalsadt linne med svart band i halsen, svart klänning med rak urringning och stora pösiga halfärmar, nedanför hvilka de pösiga linneärmarna, sammanhållna af ett svart band; ring med ametist på v. handens lillfinger. Hon sitter i en rödklädd guldkantad stol. Mörk bakgrund, t. h. kolonn med rödt draperi. På baksidan står: Rom: B. D. L. G. — Olja på duk, 108×95 cm., af Sebastian Bourdon. Från Ugerup. F.

von Liewen, Karl Fredrik. F. 1721, kapten 1741, major 1747, riddare af svärdsorden 1750, öfverste, d. 1763.

75. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v.; blå ögon, piskperuk, svart nackrosett med ändarna knutna om halsen, lock på h. axeln. Hvit lindad halsduk, litet spetskrås, harnesk, blå sammetsrock utan krage med blå knappar, svärdsorden i knapphålet, svart trekantig hatt med guldgalon. Bakgrund himmel. På baksidan står: Öfwersten Grefwe Carl Liewens portrait målat af Lundberg. — Pastell, 65×50 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Köpt på Tullebo efter grefvinnan Ulla Ramel.

von Liewen, Ulrika Elisabet. F. 1747 gift 1770, med kammarherren friherre Charles De Geer, d. 1775.

74. Ung dam, bröstbild fas, hufvudet t. v., kroppen något t. h., med blå ögon, uppkammadt pudradt hår med hvita blommor, lock på v. axeln, om halsen spets. Svart klänning med djup, rund urringning i hvilken spets, i bröstet juvelbrosch, öfver ryggen blått draperi. Bakgrund gråblå. På baksidan står: Ulrique de Lieven Dame d'honneur promise au Comte de Brahe 1768. — Pastell, 48×40 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Fågelvik.

47. Ung dam, bröstbild fas, ansiktet t. v., kroppen något t. h.; mörkblå ögon, pudradt uppkammadt hår med hvita blommor, lock på v. axeln, om halsen hvitt tyllband i rosett framtill. Hvit klänning med fyrkantig spetskantad urringning och rosett i bröstet; blått draperi öfver ryggen. Gråblå bakgrund. — Olja på oval duk, 64×52 cm. Kopia efter Gustaf Lundberg af Jakob Björck. Köpt på Ly-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

dinge efter excellensen Fleming. F. Pendant till Charles De Geers porträtt n:r 46.

Lilljenstedt, Kristina Johanna. F. 1703, gift 1725 med hofstallmästaren Johan Henrik Sparfvenfelt, d. 1755.

70. Ung dam, midjebild fas t. v., med blå ögon, en liten bukett på v. sidan i det hvitpudrade håret. Blå klänning, morgonrocksfason, med djup rundad urringning, i hvilken tyll, halfärmar nedtill, utskurna i runda flikar; öfver v. axeln och ryggen gult draperi med rödt mönster. Bakgrund mörk oliv. — Olja på duk, 69 × 58 cm., enligt Eichhorn af Georg Engelhard Schröder. Köpt i Ransta by.

Lovisa Ulrika, prinsessa af Preussen. F. 1720, gift 1744 med Adolf Fredrik, drottning i Sverige 1751, d. 1782.

11. Som Aurora, ung, sittande i moln, knäfigur fas, hufvudet t. v., kroppen t. h., håller en brinnande fackla i h. handen, den v. armen i knäet, stjärna öfver hufvudet. Uppkammadt hvitpudradt hår i lockar öfver öronen och på v. axeln, med pärlsnöre och gulddiadem. Hvit sidenklänning med djup, spetsig urringning, i hvilken tyll, kantad med pärlbesatt guldband, halfärmar, nedttil med guldkantad rosett, pärlagraff och tyll; öfver knäet blå kronströdd mantel. Bakgrund himmel. — Olja på duk, 100 × 82 cm., af Latinville. Från Ulfsparreska auktionen på Stiernarp 1854. F. Samma porträtt på Gripsholm och i Uppsala universitets samlingar.

Maria Eufrosyna, prinsessa af Pfaltz-Zweibrücken. F. 1625, gift 1647 med grefve Magnus Gabriel De la Gardie, d. 1687.

64. Medelålders dam, midjebild fas t. v., med blå ögon och askfärgadt hår i lockar, päronformig pärla i örat, pärlhalsband. Gul klänning med djup rundad urringning i hvilken spets, guldbroderier kring urringningen och de halfkorta ärmarna, spetsengageanter uppfästade med en ametist, i bröstet agraff af ametist och päronformig pärla, blå sammetsmantel med foder, kant och krage af hermelin, fäst på axlarna med ametist. Mörk bakgrund i oval inramning. — Olja på duk, 97 × 78 cm., af David Klöcker Ehrenstrahl. Från Mariedal. F. Pendant till M. G. De la Gardies porträtt n:r 63. Samma porträtt på Gripsholm (n:r 219).

Mörner af Morlanda, Ulrika Kristina. F. 1709, gift 1731 med presidenten grefve Karl Fredrik Piper, d. 1778.

36. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. v., kroppen något t. h., med blå ögon och uppkammadt hvitpudradt hår med blommor. Blåhvit klänning, djupt urringad med tyll i urringningen, i bröstet agraff af safir och tre päronformade pärlor, safirer i armvecken; draperad öfver ryggen och v. armen i blått draperi. Mörk blågrå bakgrund. På baksidan står: Restaurerat af P. Clausen malaremestare. Lund i

Maij 1859. — Olja på duk, 78×64 cm. Från Toppe Ladugård. F. Pendant till K. F. Pipers porträtt n:r 35.

Piper, Gustaf. F. 1771, ryttmästare vid Lifregementets husarer 1794, major vid Lifregementets kyrassierer 1802, öfverstekammarjunkare 1835, d. 1857.

40. Medelålders man, midjebild fas t. h., med blå ögon, ljusbrunt hår och polisonger. Svart lindad halsduk, hvaröfver skjortlinningen synes, husaruniform: blå rock med hög uppstående hvit krage, på bröstet silfversnören och guldknappar, silfverkartuschrem, på v. axeln mörk dolma med silfversnören och grått pälsverk. Bakgrund himmel. Signerad nere t. v.: C. F. v. Breda pinx 1804. — Olja på duk, 75×66 cm., af Karl Fredrik von Breda. F. Utställd 1805. Sander: Breda n:r 236.

Piper, Hedvig Charlotta Jaquette. F. 1799, gift 1824 med öfverstlöjtnanten grefve Hugo Didrik Hamilton, d. 1791.

26. Äldre dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon, grått hår benadt i midten och nerkammadt öfver öronen, hvit mössa med hvita plymer. Svart klänning med hvit, nervikt, broderad tyllkrage, briljantbrosch. Mörk bakgrund. Signerad nere t. h.: A. Schiött 1862. — Olja på oval duk, 68×54 cm., af Heinrich August Schiött. Pendant till H. D. Hamiltons porträtt. F.

Piper, Karl Fredrik. F. 1700, kammarherre 1719, kammarråd 1733, president i kammarkollegium 1747, d. 1770.

35. Medelålders man, bröstbild fas t. h., med blå ögon och hvit allongeperuk. Hvit lindad halsduk, harnesk med förgylld kant och nitar, gult silfverkantadt foder och gula silfverkantade axelknäppen med järnbeslag, röd blåfodrad guldfållad sammetsrock utan krage, knapphål med guldbroderier, guldtofsar och guldtygsknappar. Mörk gråblå bakgrund. På baksidan står: Renoverat af P. Clausen malaremestare. Lund i Maij 1859. — Olja på duk, 78×64 cm. Från Toppe Ladugård. F. Pendant till Ulrika K. Mörners porträtt.

Piper, Karl Gustaf. F. 1737, kammarherre 1757, öfverkammarherre hos Sofia Magdalena 1777, d. 1803.

37. Ung man, bröstbild fas, ansiktet t. h., kroppen t. v.; blå ögon och stångpiskperuk med svart nackrosett, hvars ändar äro knutna om halsen, lock på h. axeln. Hvit lindad halsduk, spetskrås, hvit sidenväst med guldbroderad bård och hvita guldbroderade knappar, röd sammetsrock med röda blommor vid de aflånga knapparna, vid hvilka knappsleiferna äro fästade. Under v. armen svart trekantig hatt med guldgalon och hvit plumet. Bakgrund himmel. — Pastell, 64×50 cm. dagyta, af Gustaf Lundberg. Från Mariedal. F. Pendant till Hedvig K. Ekeblads porträtt.

Piper, Karl Gustaf. F. 1802, d. 1811.

43. Gosshufvud med änglavingar, profil t. h., med gråblå ögon och askbrunt, lockigt hår. Blågrå bakgrund. — Olja på rund duk, 22 cm. i diameter, af Johan Gustaf Sandberg. F.

Gosse, bröstbild, håret nedkammadt, naken. — Gipsbyst på fyrkantig plint, 58 cm. hög. Framtill Piperska vapnet och inskriften: Grefve Carl Gustaf Piper Född den 9 Octo. 1802 död d 29 Dec 1811. La mort n'a fait qu'étendre la sphere de ton souvenir. F.

Piper, Karl Klas. F. 1770, stabsryttmästare vid lifhusarerna 1795, major vid Lifgardet till häst 1802, generalmajor 1818, öfverstekammarjunkare 1825, excellens 1830, d. 1850.

39. Ung man, midjebild fas t. v., med blå ögon; lockigt pudradt hår, små polisonger. Svart lindad halsduk, öfver hvilken skjortlinningen sticker upp, gul väst med guldknappar, mörkblå uniformsfrack med guldknappar, guldepåletter med silfverkrona och silfverfransar, gul kartuschrem med plåt, på hvilken sveavapnet i silfverkrönt glob med blåemaljerad botten och därunder två grönemaljerade lagerkvistar, blått skärp. Blågrå bakgrund. — Olja på duk, 76 × 66 cm., kopia efter Angelika Kauffmann. F.

Ramel, Else. F. 1633, gift 1654 med Kristian Barnekow, d. 1658.

57. Ung dam, höftbild fas t. h., håller solfjädern i högra handen. Hon har hvitpudradt hår i lockar öfver öronen med pärlband och juvelagraff på bandrosett, pärlhalsband. Röd dräkt, besatt framtill och på ärmarna med guld- och silfverspetsar, rak urringning med hvit tyllkappa, halflånga ärmar med uppvikta tyllmanschetter, pösiga linneärmar, i bröstet oval juvelagraff på röd rosett, likadan agraff i rödt band fästad t. v. på bröstet. Öfverst t. h. Ramels och Skeels vapen, mellan hvilka : F. |ER| E O M. Daterad under: 1658. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 116 × 99 cm. Från Ugerup.

Ribbing af Zernava, Katarina Charlotta. F. 1720, gift 1743 med hofmarskalken baron Charles De Geer, d. 1787.

45. Medelålders dam, bröstbild nästan profil t. h.; bruna ögon, hvitpudradt uppkammadt hår i lockar öfver örat med en liten bukett af blåa och hvita blommor och guldkantad violett tyllslöja, som faller ner öfver ryggen och i hvilken hon håller med h. handen, om halsen svart hvitkantad chiffonremsa. Blå klänning med djup fyrkantig urringning, i hvilken en spets, besättning af mörkt pälsverk, i bröstet hvit isättning med hvita rosetter. Grönblå bakgrund, t. h. kolonn. På baksidan står: Charlotte baronne de Ribbing épouse de Charles De Geer baron de Leufsta à l'age de 56 ans en 1776. — Olja på duk, 66 × 51 cm., kopia af Jakob Björck efter Gustaf Lundberg. F. Pen-

dant till Charles De Geers porträtt n:r 44. Gravyr signerad: Lundberg pinx:t J. F. Martin sculps:t.

Rikissa, prinsessa af Sverige, dotter af Magnus Ladulås, abedissa i S:t Klara kloster i Stockholm omkring 1339—1347.

15. Helfigur stående fas t. v., håller med båda händerna ett radband af röda och hvita kulor. Blå ögon, brunt hår i flätor öfver öronen, öppen guldkrona, om halsen dubbelt halsband af röda kulor. Åtsittande urringad kjortel, h. halfvan hvit, den vänstra svart, öfver axlarna röd svartfodrad kappa, sammansnörd i bröstet med ett rödt snöre i guldmaljor, öfver axlarna guldkedja med rundt hängsmycke, röd väska i rödt band om höfterna, röda skor med gula klackar. Mörk interiör, t. v. kolonner och grönt draperi, vid kolonnbasen renässanssköld med tre kronor på mörk grund. Öfver står: Elena des Khuniges Magni Ladlås Dochter zu Suden ihr Herr Fatter hat sie in S. Claren Closter gegeben A:o 1288 da sie noch nicht ihr 7 Jahr erreichett ist ge Conterfeyt Anno 1299. — Olja på duk, 70×49 cm. Köpt hos Bukowski 1877. F. Samma porträtt på Gripsholm n:r 383. Angående namnet se: J. A. Nordberg: S:t Claræ minne, Sthlm 1727 sid. 7. Dräkten är från början af 1300-talet, och porträttet går antagligen tillbaka på ett medeltidsoriginal.

Sigismund. F. 1566, kung i Polen 1587, i Sverige 1592—99, d. 1632.

5. Som äldre, bröstbild fas t. v. med bredt helskägg. Svart dräkt, svart kappa, nerliggande, fyrkantig, spetskantad krage, gyllene skinnet i guldkedja. — Olja på duk, 93×70 cm. Från Torstuna kyrka. 1700-talskopia.

Skytte af Dunderhoff, Wendela. F. 1608, gift 1626 med landshöfding Hans Kyle, d. 1629.

59. Ung dam, midjebild fas t. h., håller i h. handen en lagerkrans, i den vänstra en herdestaf omvirad med lager. Hon har mörkblå ögon, brunt, i midten benadt, öfver öronen i lockar nedkammadt hår, krökt näsa, juvelörhängen, pärlhalsband. Gråhvit, grönfasonerad klänning, djup, rak urringning med röd besättning, fasthållen i bröstet och på axlarna af juvelagraffer, sömmarna besatta med rosetter af hvita och röda snören, halfärmar, under hvilka tyllärmar sammanknutna med ett rödt band, kring armarna svarta band med juvelagraffer, på v. handens lillfinger juvelring. Bakgrund himmel, t. v. kolonn. — Olja på duk, 105×87 cm. Från Ugerup.

Sparre af Sundby, Ulrika Lovisa. F. 1711, gift 1727 med riksrådet grefve Karl Gustaf Tessin, d. 1768.

73. Medelålders dam, bröstbild fas, hufvudet t. v., kroppen något t. h. Blå ögon, pudradt uppkammadt hår, hvit spetsmössa, öfver hvilken svart spetsfischy knuten under hakan, briljantstjärnor i öronen,

om halsen tyllspets med ändarna nerstuckna i bröstet, på denna en briljantrosett. Gul klänning med djup urringning i hvilken en spets, framtill gula rosetter, öfver axlarna svart spetsmantilj. Blågrå bakgrund. — Olja på duk, 64×51 cm., kopia af Jakob Björck efter Gustaf Lundberg. Köpt på Silfåkra. Pendant till K. G. Tessins porträtt. Originalet på Nationalmuseum.

Sperling, Fredrika Ulrika. F. 1735, hoffröken, gift 1764 med major Georg Gustaf Stael v. Holstein, d. 1814.

110. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. h., blå ögon, uppkammadt pudradt hår med blå blommor och lock på h. axeln, om halsen blått band i rosett framtill. Blåhvit klänning med djup urringning i hvilken spets, vida ärmar uppfästade vid armvecket med pärlagraff, därunder spetsar; öfver ryggen och v. axeln blått draperi. Bakgrund blågrön-rödbrun. På baksidan står: Grefvinnan Stahl von Holstein född grefvinnan Sperling 1766. — Olja på duk, 71×59 cm. Från Stola. F.

Sperling, Kasper Otto. F. 1664, kapten vid Skaraborgs regemente 1695, öfverste 1706, d. 1709.

55. Ung man, bröstbild, ansiktet fas t. h., kroppen profil t. h., med grå allongeperuk, blå ögon, krökt näsa. Hvit halsduk, blåfodrad rustning med förgyllda nitar, mörk bakgrund. På baksidan står namnet. — Olja på duk, 77×64 cm., af David von Krafft. Gåfva från Brännö 1865. F. Pendant till Karin Horns porträtt.

Tessin, Karl Gustaf. F. 1695, öfverintendent 1728, riksråd 1741, kanslipresident 1747—1752, serafimerriddare 1748, d. 1770.

72. Medelålders man, bröstbild nästan profil t. h., med blå ögon och liten allongeperuk. Hvit lindad halsduk, krås, röd riksrådstalar med hermelinskrage, serafimerordens kedja och kraschan, om halsen svärds- och nordstjärneordnarna, öfver v. axeln svarta örnsordens band, håller i h. handen riksrådshatten. Bakgrund olivgrön, t. h. kolonn. — Olja på duk, 64×52 cm., kopia af Jakob Björck efter Gustaf Lundberg. Från Silfåkra. Pendant till Ulrika Lovisa Sparres porträtt. Originalet på Nationalmuseum.

Tigerhjelm, Katarina Elisabet. F. 1710, gift 1) 1726 med kaptenen friherre Johan Fredrik v. Friesendorff, 2) med löjtnant Erik Emporell, d. 1780.

96. Ung dam, midjebild fas t. h., håller på v. handen en papegoja. Hon har uppkammadt hvitpudradt hår med blommor, i lockar öfver öronen och på ryggen, brungrå ögon. Gul hvitfasonerad klänning med djup rund tyllkantad urringning, blå robe med gulhvitt foder, vida spetskantade uppslagna halfärmar nedanför hvilka linneärmarna; rödt draperi öfver ryggen och h. armen. Mörk gråbrun bakgrund i målad oval. På baksidan står Tigerhielm. Catharina Eli-

sabeth Tigerhjelm. På spännramen på en lapp: O. Leschke pinx., samt en modern inskrift: Elisabeth Catharina Papegoja † 1735 gift med öfverste löjtn. Tigerhjelm. — Olja på duk, 77 × 54 cm., af O. Lescke. Gåfva af jägmästare Arpi.

[Vase], Margareta Eriksdotter. Gift 1) 1515 med riksrådet Joachim Brahe, 2) 1525 med grefve Johan von der Hoja, d. 1536.

14. Ung dam, bröstbild fas t. h., med blå ögon, gult hår, pärlhufva, stor rund svart hatt kantad med små hvita plymer, rödt hakband. Gul klänning med hvitt bladmönster, djup rund urringning ofvanför hvilken det höga veckade linnet slutande i en pipkrage; om halsen guldkrage med nerliggande fyrkantiga flikar besatta med blå och röda stenar, guldband med liknande stenar och guldkedja. Mörk bakgrund i målad oval. — Olja på duk, 81 × 69 cm. Från Skuggan, Djurgården. F. Skiljer sig betydligt från Gripsholmsporträttet n:r 451, som väl skall vara originalet till denna 1600-talskopia.

von Winterfeld, Eleonora Kristina. F. 1720, d. 1741.

71. Ung dam, midjebild fas, hufvudet t. v., kroppen t. h., håller en mask i högra handen. Hon har bruna ögon, hvitpudradt hår uppkammadt i vågor, liten lugg i pannan, på v. sidan liten trekantig pärlkantad hatt med hvita och röda plymer och svart ägrett med diamantfäste. Svart klänning med röda revärer, fyrkantig djup urringning kantad med tyllspets, ärmarna med uppskärningar i sömmarna, i hvilka det röda fodret pöser ut, lifvet nertill i fyrkantiga flikar. Olivgrå bakgrund. På baksidan namnet. — Olja på duk, 75 × 60 cm. Från Areslöf.

Wrangel, Elisabet Beata, gift von der Lith.

114. Medelålders dam, bröstbild fas t. v., med bruna ögon, svart i vågor högt uppkammadt hår, lock på h. axeln och två halfmånformiga öfver tinningarna, pärlband. Blå klänning med djup urringning i hvilken tyll, rödt hvitkantadt draperi fästadt i bröstet och draget öfver h. axeln, ryggen och v. axeln. Mörkgrå bakgrund. På baksidan står: Ilsebe Biata de Wrangel Anno 1710. Verheirrat mit den Herren von der Lith den 30 Maji. — Olja på duk, 78 × 63 cm. Från Areslöf.

Wrangel af Adinal, Gustaf Georg. F. 1728, kapten 1750, öfverste 1761, generalmajor 1769, landshöfding och generallöjtnant 1775, minister i Italien 1789, d. 1795.

101. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet t. v., kroppen t. h.; blå ögon, piskperuk, svart nackrosett med ändarna knutna om halsen. Hvit lindad halsduk, litet spetskrås, harnesk med förgyllda kanter och blått guldkantadt foder, blå sammetsrock utan krage med

blå knappar; öfver ryggen och h. armen rödt draperi fodradt med brunt pälsverk. Bakgrund himmel. På baksidan namnet. — Olja på duk, 66×52 cm. Från Hedenlunda. F. Afbildad i Personhistorisk Tidskrift 1905.

Wrangel af Adinal, Henning Reinhold. F. 1720. ryttmästare vid N. skånska kavalleriregementet 1741, major 1753, d. 1783.

Medelålders man, midjebild fas t. v. med h. handen i sidan; blå ögon, hvit piskperuk. Svart lindad halsduk, harnesk med rödt silfverkantadt foder, blå uniformsrock med hvit nervikt krage, hvita uppslag uppknäppta på de gula knapparna, hvita ärmuppslag, tyllmanschetter, öfver h. axeln blå och gul fältbindel, under v. armen svart trekantig hatt med guldgalon och svart rosett med guldknapp. Bakgrund himmel. — Olja på duk, 79×64 cm. Från Areslöf. F. Afbildad i Personhistorisk Tidskrift 1905.

Wrangel af Adinal, Karl Adam. F. 1748, kammarherre 1774, landshöfding i Kristianstads län 1786—1803, excellens 1825, d. 1829.

51. Medelålders man, bröstbild fas, starkt t. v.; bruna ögon och piskperuk med svart nackrosett. Lindad hvit halsduk, tyllkrås, olivgrön rock med nervikt krage kantad med smal guldgallon, guldgallon kring knapphålen, guldtygsklädda knappar. Mörk olivgrå bakgrund. Signerad t. h.: L. Pasch pinxit 1785. — Olja på oval duk, 75×64 cm., af Lorentz Pasch d. y. Från Sperlingsholm. F. Pendant till Anna Margreta Hamiltons porträtt n:r 52. Afbildad i Personhistorisk tidskrift 1905.

Wrangel af Adinal, Karl Henrik. F. 1681, kapten vid Lifgardet 1705, öfverste 1722, general 1743, fältmarskalk 1754, d. 1755.

100. Medelålders man, midjebild fas t. v., med h. handen i sidan. Han har blå ögon, piskperuk med svart nackrosett, små svarta underrakade mustascher. Hvit lindad halsduk, harnesk, öfver hvilket den gula kyllerkragen synes, blå rock med nervikt krage, gult foder och guldknappar, gula kraghandskar, under v. armen svart trekantig hatt med guldgallon. Bakgrund mörk oliv. På baksidan står: »Friherre Carl Hinrich Wrangel Öfwerste öfwer Nylands Dragoner Regiment. natus 1681 d. 28 Januari. Sedermera blef Högbemelte Herre General Major, General Lieutenant, General, och sluteligen Feltmarskalk» och signaturen J. H. Scheffel p. 1731. — Olja på duk, 79×66 cm., af Johan Henrik Scheffel. Från Hedenlunda. F. Afbildad i Personhistorisk Tidskrift 1905.

Okänd dam *från midten af 1500-talet*, kallad Karin Månsdotter.

3. Ung dam, midjebild fas t. h., med blå ögon, gult uppkammadt hår, pärlhufva. Rund utstående spetskantad krage, gulgrön klänning, lifvet framtill besatt med guldsnörmakerier, uppskurna ärmar, uppskärningen kantad med guldsnörmakerier, röda underärmar med guldsnören och guldknappar; öfver axlarna kedja af guldlänkar besatta med pärlor och stenar, i kedjan hängsmycke i hvars midt S inom ett hjärta. Mörk bakgruud, i målad oval. — Olja på duk, 85 × 70 cm. Köpt af fru Gripenstedt på Alfhulta.

Okänd dam *från 1540-talet.*

69. Ung dam med intelligent utseende, bröstbild fas t. h., med grönbruna ögon och brunt hår i lockar till axlarna. Svart dräkt med fasonerade guldband framtill, kring axeln och på insidan af halfärmarna, nedanför hvilka de pösiga linneärmarna. Hvit nervikt snibbig mjuk krage öfver hvilken är knuten en smal hvit halsduk. Blågrå bakgrund. — Olja på duk, 69 × 58 cm., af Abraham Wuchters. Gåfva af doktor Svederus i Sala.

Okänd herre *från 1650-talet.*

65. Medelålders man, bröstbild fas t. v., med mörkbrunt i midten benadt öfver öronen nedkammadt hår, bruna ögon, små bruna mustascher och pipskägg. Svart dräkt med silfvertygsknappar, hvit nervikt styf fyrkantig krage, hopbunden med hvita snören med tofs, nedanför de spetskantade ärmarna pöser skjortärmen fram, öfver h. axeln gehäng af sifvertyg med silfverbroderier och silfverspänne. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 82 × 71 cm. Köpt på major Lundbergs auktion i Uppsala 1868. Pendant till följande.

Okänd dam *från 1650-talet.*

66. Medelålders dam, midjebild fas t. h., håller i h. handen en kvist. Hon har gråblå ögon, på hufvudet hvit och svart hufva. Svart rakt urringad klänning, halflånga ärmar med korta uppvikta hvita manschetter; öfver urringningen det höghalsade linnet, vid axlarna smal utvikt krage, som delvis går in under lifvet, nedanför klänningsärmarna pösiga linneärmar, dubbel guldkedja om halsen, guldkedja om h. handleden. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 82 × 71 cm. Köpt på major Lundbergs auktion i Uppsala 1868. Pendant till föregående.

Okänd herre *från 1660-talet.*

58. Ung man, midjebild fas t. v., håller h. handen i sidan, under v. armen sin svarta guldfållade hatt. Han har mörblå ögon och mörkbrunt i pannan framkammadt hår, sidohåret nedkammadt till axlarna och uppburradt, svart kalott. Hvit spetshalsduk sammanknuten till en puff med ett hvitt guldrandadt band; gult kyller framtill med silfverband, ärmen till armbågen uppskuren i innersömmen med rödt uppslag och på innersidan besatt med guld- och silfverband, hvarmed uppskärningen nedtill är hopknuten, pösiga linneärmar; öfver h. axeln svart gehäng, hvari värja med silfverfäste, i v. handen de gula

handskarna. Signerad nederst t. h.: Hans Schütte fecit. — Olja på duk. 104×83 cm, af Hans Schütte. Köpt i Dalarna.

Okänd dam *från 1660-talet.*

60. Medelålders dam, höftbild stående fas, hufvudet t. h., kroppen något t. v., håller med v. handen det blå draperiet öfver axeln, stöder h. armbågen mot ett postament och håller med h. handen draperiet framför sig. Hon har blå ögon och brunt hår i lockar i pannan, päronformade pärlor i öronen, pärlhalsband. Gul klänning med djup urringning i hvilken tyll, snörmakerier nedtill och längs sömmarna, diamantknappar, korta ärmar nedanför hvilka linneärmarna i två puffar och med spetskant. Bakgrund grönska. — Olja på duk, 120×85 cm., enligt Eichhorn af Martin Meijtens d. ä. Från Ugerup.

Okänd man *från 1680-talet.*

83. Medelålders man, bröstbild fas t. v., med blå ögon och svart allongeperuk. Hvit lindad halsduk med spetsändar, gråviolett mantel med blått foder och guld- och silfverbroderad bård. Mörk bakgrund. — Olja på duk, 80×66 cm. Från Ugerup.

Okänd man *från 1690-talet.*

108. Medelålders man, bröstbild fas, hufvudet t. h., kroppen något t. v., med bruna ögon och mörkgrå allongeperuk. Hvit lindad halsduk, dräkt af silfver- och guldbrokad med guldknappar, mörkviolett draperi öfver båda axlarna. Mörk bakgrund. — Olja på oval duk, 81×66 cm. Köpt 1879 på Ekholmen. Pendant till följande.

Okänd dam *från 1690-talet.*

107. Medelålders dam, bröstbild fas, hufvudet t. v., kroppen t. h., blå ögon, hvitpudradt hår med rödt band fäst öfver pannan med en juvelagraff och nerhängande på v. axeln. Hvitblå rödfodrad klänning, morgonrocksfason, med spets i den spetsiga urringningen, sammanhållen i lifvet af en juvel; blått draperi öfver v. armen. Mörk bakgrund. — Olja på oval duk, 81×66 cm. Köpt på Ekholmen 1879. Pendant till föregående.

Okänd dam *från 1730-talet.*

77. Medelålders dam, midjebild fas, ansiktet t. h., kroppen t. v., håller med h. handen i sin mantel. Hon har blå ögon och pudradt hår med juvelagraff på v. sidan i lockar öfver öronen och på v. axeln. Blåhvit klänning framtill broderad, med djup rundad tyllbesatt urringning, i bröstet juvelsmycke, öfver axlarna röd hermelinfodrad mantel. Bakgrund himmel. På baksidan står: Ulrica Eleonora Regina. — Olja på duk, 84×68 cm. Genom byte från grefve Fredrik Fredriksson Posse.

Okänd dam *från 1730-talet.*

84. Medelålders dam, midjebild fas, hufvudet t. h., kroppen t. v.; hvitpudradt uppkammadt hår med svart plym fäst af pärl- och juvelagraff på v. sidan och hvit blåkantad slöja fästad öfver pannan och på h. axeln med liknande agraffer, mörkblå ögon. Röd klänning med djup, rund urringning i hvilken tyll, uppskuren framtill och där sammanfäst med två juvelagraffer och en hvit rosett, halfärmar ej fastsydda utan endast fästade med agraffer, på innersidan uppskurna och hopfästade med agraff och hvit rosett, linneärmar. Bakgrund himmel, t. h. träd. Signerad på baksidan: af J. Streng pinx A:o 1731. — Olja på duk, 70×59 cm., Johan Joakim Streng. Gåfva af doktor Swederus i Sala. Har uppgifvits föreställa »någon af Sparfwenfeltska familjen».

Okänd dam *från 1730-talet.*

80. Medelålders dam, midjebild fas, hufvudet t. h.; blå ögon, hvitpudradt uppkammadt hår med en päronformig pärla på v. sidan. Blåhvit klänning med djup rund tyllkantad urringning, lifvet framtill uppskuret och sammanhållet af smycken af diamanter och pärlor; öfver v. axeln och h. armen rödt grönfodradt draperi. Bakgrund himmel och grönska. — Olja på duk, 78×65 cm. Gåfva af jägmästare Arpi i Köping.

På Hedensberg finnas dessutom följande utländska porträtt:

16. Kristian IV, kung i Danmark, af Karl van Mander, gåfva 1648 af kungen till Otto Krag. F.

17. Louise af England, drottning af Danmark, Fredrik V:s gemål. Kopia efter C. G. Pilo.

18. Marie Anne de Bourbon, princesse de Conti. Från Salsta.

19. Eugène af Savoyen-Carignan, af Johan Kupetzky. Från Björnö. F.

20. Achilles, kung af Georgien. F.

61. Tyko Brahe. F.

67. Barbara Villiers, duchesse of Cleveland. Från Mariedal. F.

116. Olimpie Mancini, comtesse de Soissons.

Konstnärsförteckning.

Björck, Jakob. 1726—1793.
Charles De Geer d. ä., Charles De Geer d. y., Charlotta De Geer, A. R. Du Rietz, Ulrika E. v. Liewen, Katarina Ch. Ribbing, Ulrika L. Sparre, K. G. Tessin.

Bolinder, Johan Erik. 1768—1808.
Gustaf IV Adolf.

Bourdon, Sebastian. 1617—1671.
Kr. Ekeblad, Kristina.

Breda, Karl Fredrik, von. 1759—1818.
Jaquette E. Du Rietz, Hedvig Elisabet Charlotta, K. G. Piper.

Byström, Johan Niklas. 1783—1848.
Karolina Bygler.

Desmarées, Georg. 1697—1795.
H. Hamilton af Hageby.

Ehrenstrahl, David Klöcker. 1629—1698.
R. v. Ascheberg, M. G. De la Gardie, Hedvig Eleonora, Karl XI, Maria Eufrosyna.

Kauffmann, Angelika. 1751—1807, schweitziska.
K. K. Piper.

Krafft, David von. 1655—1724.
Karin Horn, Karl XII, Karl Fredrik, K. V. Sperling.

Krafft, Per d. ä. 1720—1793.
G. F. Creutz.

Kupetzky, Johan. 1667—1740, österrikare.
Eugène af Savoyen.

Latinville.
Lovisa Ulrika.

Leschke, O.
Katarina E. Tigerhjelm.

Lundberg, Gustaf. 1695—1786.
Charles De Geer d. ä., Charles De Geer d. y., A. R. Du Rietz, Fredrika U. Ekeblad, Hedvig K. Ekeblad, K. J. Ekeblad, Charlotta F. Hamilton af Hageby, Hedvig M. Hamilton af Hageby,

Jakobina H. Hildebrand, Brita M. Horn, K. F. von Liewen, Ulrika E. v. Liewen, K. G. Piper, Katarina Ch. Ribbing, Ulrika L. Sparre, K. G. Tessin.

Mander, Karel van, d. y. 1610—1672, holländare-dansk.
Kristian IV.

Mijtens, Martin d. ä. 1648—1736.
K. Ekeblad d. ä., Okänd dam från 1660-talet.

Pasch, Lorentz d. y. 1733—1805.
Beata E. v. Essen, Anna M. Hamilton, K. A. Wrangel.

Pasch, Ulrika Fredrika. 1735—1796.
A. Hamilton.

Roslin, Alexander. 1718—1793.
G. F. Creutz, Marie-Suzanne Giroust.

Sandberg, Johan Gustaf. 1782—1854.
K. G. Piper.

Scheffel, Johan Henrik. 1690—1781.
K. G. Cronhjort, K. A. H. Hamilton af Hageby, K. H. Wrangel.

Schiött, Heinrich August Georg. 1823—1895, dansk.
Sofia Barnekow, G. M. Hamilton, H. D. Hamilton, Hedvig Ch. J. Piper.

Schröder, Georg Engelhard. 1684—1750.
Kristina J. Liljenstedt.

Schütte, Hans.
Okänd herre från 1660-talet.

Starbus, Jaen. 1679—1724.
Anna af Polen.

Streng, Johan Joakim. 1707—1763.
Okänd dam från 1730-talet.

Ulrika Eleonora d. ä. 1656—1693.
Anna Cruus.

Wrangel-Christie, Sofia Lovisa (Lily). F. 1861.
Beata E. v. Essen.

Wuchters, Abraham. 1610—1683.
Okänd dam från 1640-talet.

Nils Takstens gravhäll.
(Ur Hildebrand, Sveriges Medeltid, III: 444.)

BIHANG TILL PERSONHISTORISK TIDSKRIFT 1905.

DEN GOTTLÄNDSKA TAKSTEINAR-SÄGNEN

(EN SVENSK MYTBILDNING I NYARE TID)

AV

L. FR. LÄFFLER

FÖREDRAG HÅLLET VID DET SJÄTTE NORDISKA FILOLOGMÖTET
I UPPSALA DEN 15 AUGUSTI 1902
JÄMTE
YTTERLIGARE MEDDELANDEN

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1905

Då den följande uppsatsen, som ursprungligen tryckts för tidskriften »Bidrag till kännedom om de svenska landsmålen ock svenskt folkliv» (XIX: 6), behandlar ett intressant personhistoriskt ämne från medeltiden och då Personhistorisk tidskrifts publik på få undantag när är en annan än landsmålstidskriftens, har redaktionen af Personhistorisk tidskrift trott, att den borde med tacksamhet begagna sig af den tillåtelse till uppsatsens reproducerande, som landsmålstidskriftens redaktör gifvit. Landsmålstidskriftens stafsätt har därför här bibehållits.

Quidnam sibi saxa cavata,
quid pulchra volunt monumenta,
nisi quod res creditur illis
non mortua sed data somno?

Så sjunger Aurelius Prudentius Clemens i sin sköna, ryktbara grifthymn.

Vi skola i det följande göra till föremål för vår granskning ett för sin tid ansenligt gottländskt gravminnesmärke, en stenhäll av »ljussprecklig marmor»[2] med dess inmäjslade inskrift, rörande vilken man har stor anledning att upprepa Prudentii nyss anförda fråga, här nedan återgiven i den form en ung svensk diktare givit den:

Säg, hvadan den mäjslade kammar,
hvad mening vid marmorn du fäster?[3]

Vi skola under vår granskning finna, att det vid denna gravvård under århundraden ock ända intill dessa dagar varit fäst en helt ock hållet falsk mening, en för den mans minne, som anförtrotts åt denna »mäjslade kammar», i hög grad kränkande folktro, samt att det om honom blivit bland annat sagt ock trott, ehuru i annan mening, än Prudentius inlade i den först anförda latinska värsens slutord, att han icke var död.

Den gravhäll, vi åsyfta, är en ålderdomlig, trapezoidalformad sten, liggande i koret av Lärbro kyrka på norra Gottland, vilken sten längs sin övre ytas fyra kanter har en inramad latinsk värsifierad inskrift i majuskler. Inskriften är avfattad i fyra värsrader, av vilka tre äro hexametrar ock den fjärde, sista, en pentameter, rimmande liksom två av hexametrarna. Den lyder sålunda (med normaliserat skrivsätt):

Mille ducenteno bis bino septuageno
in Martis Nonis obiit Taxten Nicolaus.
Qui legis hic, ora! Vitæ cito præterit hora.
Crimina deplora! Mors venit absque mora.

Det har uttolkats på svenska så: »Nils Taksten avled den 7 mars år 1274. Den som läser här, bed! Hastigt förflyta livets timmar. Begråt brotten! Döden kommer utan dröjsmål».

Denna översättning har jag med avsikt icke gjort själv, utan jag har tagit den från det arbete, där inskriften — med en avbildning av stenen — senast meddelats, nämligen i HANS HILDEBRANDS »Sveriges Medeltid», tredje delens tredje häfte, utkommet år 1900 (s. 443). Som man finner, är översättningen av orden »crimina deplora», vilkas rätta förstånd, såsom vi i det följande skola finna, är av största vikt för hela inskriftens begripande, här helt allmänt hållen. Det heter helt neutralt: »begråt brotten»; men vems brott det är fråga om, angives icke i denna översättning.

Annorlunda är förhållandet med den översättning, som meddelas i prof. GUSTAF LINDSTRÖMS »Anteckningar om Gotlands medeltid», andra delen, utkommen 1895 (s. 94). De ifrågavarande orden översättas där med: »beklaga (hans) brott», ock till denna översättning fogas den märkliga upplysningen: »Sägnen berättar om denne bondes onda gerningar».

Litet närmare besked lemnas i arbetet »Gotländska Kyrkor i Ord och Bild», som sedan 1897 är under utgivning i Visby av tidningen »Gottlänningens» redaktion med kand. O. WENNERSTEN som författare av täxten. Det heter där (s. 18), att »om den under ifrågavarande gravsten begravde Nikolaus Taksten gamla Gotlandssägner veta att berätta, huru han förgick sig mot Herrans tjänare i templet och, därför ihjälslagen, ej efter döden fick någon ro, förrän den från fastlandet hemtade seidkarlen Kettil Runske bundit honom».

Där ha vi i största korthet antydda den gottländska sägnen ock myten om Taksteinar eller Taksteiner — ty så har Nikolaus Taksten omdöpts i sägnerna ock myten[4] — ock vi finna denna myt levande ännu 1897, d. v. s. så gott som ännu i dag.

Vi skola nu taga litet närmare reda på innehållet av denna Taksteinar-sägen.

Den förekommer till sin mytiska del utförligt nog återgiven i en handskriftlig uppteckning, daterad den 15 juli 1704, således för 200 år sedan, ock undertecknad J. Molijnus[5]. Denna handskrift, som saknar början, förvarades på gården Taxtens i

Lärbro socken ännu år 1800, då den av en överkommissarie Ek förevisades för konduktör C. G. G. HILFELING, som på uppdrag av den bekante fornforskaren PEHR THAM till Dagsnäs under flera år besökte Gottland ock granskade dess fornminnen, varav frukten blev ett antal handskrivna band *Resejournaler*, nu bevarade i Kungl. Biblioteket i Stockholm. I en av dessa Resejournaler finnes nämnda handskrift »ord från ord» återgiven. HILFELING kallar den »ett nog Paradoxt Fragment rörande den gamle Taxtein, hvilken enligt tradition i lifstiden varit en öfvermodig, grym man, och efter döden genom Spökeri oroat de lefvande, men att [så!] en Trollkarl sluteligen så jordfästat honom, att han sedan legat stilla».

Denna handskrivna berättelse finnes även senare tryckt i något moderniserad form bland en samling *Sägner om Kettil Runske*, som av GUNNAR OLOF HYLTÉN-CAVALLIUS meddelas i Läsning för folket, 8:de årgången, 1842, med det fantastiska tillägget, som ej finnes hos HILFELING ock som antagligen härrör från den gottländing, som meddelat avskriften till HYLTÉN-CAVALLIUS, att den är avskriven »efter en urkund, som enligt sägen varit runskrift». Berättelsen med sin fragmentariska början lyder enligt HILFELINGS avskrift (s. 82—84) sålunda:

»Wandrande igenom hafvet hit til Gottland uti ett Glas och hade inte så stor fara som allenast då han råkade en stor grufvelig Fisk uti hvilken han 3 dagar låg men änteligen utråkade och kom väl öfver. När han nu kom hit blef han förder ner i änget till Tackstener men han kunde intet få igän honom för änn han fan på ett råd han tog en Wit märr och satte sig bakfram ok söp ur ändan[6] på märren med en Silfversked ok när Takstener detta såg kunde han intet längre bärga [så!] utan log och sade galet hafver jag sedt ok galet har jag hört men aldrig galnare Carl än du est ok vid detsamma kastade denna Trollkarlen runstaften[7] för Takstener sägandes spark den ifrån dig han gjorde så Benet fastnade sade åter trollkarlen tramp bort honom med det andra Benet han gorde så men det fastnade och sade åter Trolkarlen tag löst med handen så slipper du Takstener tog med den ena handen ok han fastnade också då sade till honom tag med den andra handen så slipper du vist Takstener gorde så men den fastnade såsom förr Trollkarlen sade Bit med tenderna men han fastnade med munnen

Och när nu Takstener låg såsom ett pinnesvin[8] ihopknyter kunde hvarken röra hand eller Fot mante Trollkarlen honom till kyrkan hvarest han blef invältad genom Norra dören på Lärderbro kyrka i en graf och dörren blef igenmurad som ännu synes och Trållkarlen kastade på honom bly och sade ligg til det rottnar Takstener sade må göra det lefver jag väl ut Så tog han en Björnnahud och kastade på honom ock sade ligg här ett år för hvart hår (:år:) Takstener svarade så länge lefver jag väl det tar väl en gång ände så tog Trolkarlen och kastade Lind-kål på honom och sade ligg til det rottnar då svarade Takstener det sker aldrig; och dermed blef Takstener rolig och sedan hade ingen oro af honom eljest för en god tid skall vara händt att när en Dödgräfvare skulle grafva åt ett lik en graf ok han kom för när Takstens graf [gaf] Takstener til et rop och sade Intet närmare detta korteligen om den gamle Takstener.»

I »Läsning för folket» tillägges det efter anförandet av denna sägen: »Man igenkänner lätteligen i denna berättelse om Trollkarlen och den gamle Taksteiner en något förändrad uppfattning av fornsagan om Kettil Runskes strid med Gilbert». Denna saga har omedelbart förut meddelats i tidskriften efter berättelser från Östbo härad i Småland, från Visingsö ock från Skåne. Den anföres redan av Olaus Magni i hans *Historia de gentibus septentrionalibus*, som däråt egnar ett särskilt kapitel, med överskrift »De mago ligato»[9]. Sägnen omförmäles även av Rudbeck i hans *Atlantica*[10], av Lenæus i *Delsboa illustrata*, av Sjöborg i hans »Samlingar» m. fl. Sägnen torde hänföra sig till hedendomens strider med kristendomen[11], den senare representerad av någon, för övrigt obekant, utländsk missionär.

Denna berättelse är i sin gottländska form säkerligen uppsatt efter på den tiden gängse gottländska folksägner. Sin fragmentariska form har den nog avsiktligt fått av upptecknaren, för att den därigenom skulle förefalla mera intressant ock ålderdomlig.

Som man finner, innehåller denna uppteckning intet om vem den däri s. k. Takstener varit i livet ock varför han blivit en gengångare. Detta har förmodligen upptecknaren ansett vara allmänt känt ock därför utelemnat det. Emellertid ha vi nyss hört, att Hilfeling i inledningen till sitt meddelande om

Taksteinsägnen omtalat, det »den gamle Taxtein», såsom han där kallar honom, »i lifstiden varit en öfvermodig, grym man» ock därför efter döden blivit ett spöke.

I ett tillägg efter Molijnus' berättelser säger Hilfeling utförligare härom: »Att denne Taxtein i lifvet varit en orolig, Högmodig och grym man, berättas allmänt. Han mördade sin Prest inför Altaret, men blef af allmogen förföljd och ihjälslagen i Lädbro presthus.» »Jag har legat», tillägger Hilfeling, »i samma antiqva rum, där han säges blifvit mördad». Sist har Hilfeling här det märkliga yttrandet: »Hans grafsten utmärker förblommeradt dess hastigt timade Död». Vi återkomma snart till detta sista uttalande.

I utförligare framställning meddelas sägnerna om Takstejnar senast år 1868 i »Gotlands läns nyaste tidning», där den gottländske skriftställaren A. T. Snöbohm (signaturen Alf) i en samling »Gutniska Sagor och Sägner» berättar dem. Han anför först sägnen om prästens ijälslående av »den gamle Takstejnar» ock denna senares dödande av allmogen, vilket här säges ha skett även i kyrkan. Därefter berättas åtskilliga spökhistorier, som tilldragit sig efter Takstejnars död i hans förra hem, ock i dessa historier är Takstejnar förvandlad till spöke. Så anföres, hurusom han genom en pigas rådighet att slå hett vatten över hans ben blivit för alltid förjagad från sitt hem ock därefter bosatt sig uti en äng, vari fanns ett kärr. Här fortsatte han sitt spökeri. För att slippa detta skickade man, berättar folksägnen, till Sverge efter den vittberyktade trollkarlen Kettil Runske, som med sin mäktiga runkavle kunde binda troll. Han skulle nu binda Takstejnar. Därpå anföres sägnen därom ur samma handskrift[12], som Hilfeling avskrivit, ock till denna berättelse lägges åtskilligt ur muntlig folktradition. Här må av detta blott anföras det, att Takstejnar yttrat, att alla havande kvinnor, som ginge över hans grav, skulle få missfall. »För den skull, heter det, skall kyrkodörren, vid hvilken hans graf var belägen, blifvit tillmurad, på det ingen hafvande qvinna skulle gå öfver Takstejnars graf. Vestra dörren är igenmurad sedan lång tid tillbaka.»

Emellertid anför Snöbohm sägnen om den ijälslagne prästen från tre andra kyrkor (Grötlingbo, Anga ock Guldrupe) på Gottland, ock han anför skäl, som tala för att den ursprungligen

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

tillhört någon av dessa (Grötlingbo eller Guldrupe); den skulle då först sedan blivit överförd till de andra.

Vad kan då ha föranlett, att denna sägen blivit lokaliserad även till Lärbro? Om vi sammanställa prof. LINDSTRÖMS förut anförda översättning av stenens ord »Crimina deplora» med »begråt (hans) brott» ock därtill lagda upplysning: »Sägnen berättar om denne bondes onda gerningar» med konduktör HILFELINGS nyss anförda skriftliga anmärkning: »Hans grafsten utmärker förblommeradt dess hastigt timade Död», vilka senare ord tydligen syfta på gravinskriftens uttryck »vitæ cito præterit hora» ock »mors venit absque mora», så kunna vi lätt förstå denna den historiska sägnens lokalisering till Lärbro. Man har tolkat inskriften så, att under stenen en man låg begraven, som begått ett brott ock som fått en hastig död[13]. Då låg det ju rätt nära till hands att tänka på sägnen om den bonde eller — mera modernt uttryckt — godsägare, som mördade en präst ock därför själv blev ijälslagen.

*

Mot denna lokalisering av sägnen kunna emellertid kraftiga skäl anföras.

Först ock främst måste det framhållas, att det är i högsta grad osannolikt, att den man, som begått ett brott av nämnda slag ock därför blivit av sina församlingsbor ijälslagen, skulle fått sin begravningsplats i kyrkans kor ock en prydlig gravvård över sig där[14].

Någon torde möjligen erinra om drotsen Bo Jonsson, som mördade en av sina fiender inför högaltaret i gråbrödernas kyrka i Stockholm, men dock fick sin grav med gravhäll ock inskrift i Vadstena klosters kyrka. Men för det första var det ej kyrkans präst han mördade; för det andra blev hans brott ostraffat både av landets lag ock av Lynch-lagen; ock för det tredje blev han dock ej begraven i den kyrka, där mordet skett.

Vidare måste vi säga, att sägnens lokalisering till Lärbro kyrka ock Nils Takstens grav säkerligen beror på en missuppfattning av gravinskriftens betydelse. Det är nämligen uppenbart för envar, som i våra dagar med nykter kritik prövar dess innebörd, att det icke kan vara tal om att med orden »crimina deplora» avsetts att angiva, att en missdådare blivit begraven under hällen med denna inskrift. Dessa ord,

liksom det övriga innehållet av inskriftens två sista värsrader — distikonet — som äro ställda till inskriftens läsare, »qui legis hic», avse att uppmana honom att bedja: »ora!» — att besinna livets korthet: »vitæ cito præterit hora» — att i tid, innan döden drabbar honom, avbedja sina synder: »crimina deplora! mors venit absque mora». Det bör alltså översättas: »Du, som läser här, ... begråt dina synder!» Att ordet **crimen** i det medeltida katolska kyrkospråket användes i samma mening som **peccatum**, »synd», kan man finna t. ex. av Lundabiskopen Andreas Sunesons hexametriska dikt **Hexaëmeron**. I index till professor GERTZ' upplaga därav heter det: »crimen, sæpe = scelus, culpa, peccatum». Det mänskliga livets korthet är en bekant kyrklig tanke. Därmed avses ju i regeln icke ett liv kortare än det vanliga människolivet. De anförda orden behöva därför ej alls syfta på någon i förtid död person. Men å andra sidan är det ej omöjligt, att dessa ord blivit valda, emedan den under hällen begravne mannen dött en hastig, för tidig död. Så mycket av sägnen kan vara sant.

Den uppfattning av inskriftens två sista rader, som jag nu framlagt, får en avgörande bekräftelse genom en jämförelse mellan dessa två sista rader ock inskriftens två första värsrader med hänsyn till värsernas beskaffenhet, deras metriska byggnad ock poetiska värde. De två första värsraderna (vilka för övrigt äro avfattade på dåligt latin):

Mille ducenteno bis bino septuageno
In Martis Nonis obiit Taxten Nicolaus

äro ju i metriskt hänseende tarvliga därutinnan att, oaktat den första värsraden är rimmad på för leoninska värser övligt sätt, den andra är orimmad. Detta är så mycket mer påfallande, som de två följande värserna, eller distikonet

Qui legis hic, ora! Vitæ cito præterit hora.
Crimina deplora! Mors venit absque mora.

äro rimmade med det slags fyrdubbla välljudande medeltidsrim[15], som hos någon av medeltidens metriska författare förvärvat åt värsslaget, bestående av ett sålunda samrimmande distikon eller hexameterpar[16], namnet »versus concatenati» eller »sammankedjade värser»[17].

På tal om värsernas metrik må det framhållas, att **Martis** i andra värsraden icke beror på meterfel för **Martiis**[18], utan är

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fullt riktigt enligt medeltidens poetiska språkbruk. I stället för den vanliga formen **Martius** för månaden »mars» användes nämligen i den medeltida poesien även formen **Mars**, gen. **Martis**, eller gudens namn, alldeles som man i stället för **Januarius** ock **Februarius** använde de kortare formerna **Janus** ock **Februus**[19], således i alla tre fallen de gudars namn, av vilka månadsnamnen ansågos vara bildade. Även **Janus** ock **Februus** förekomma i arbeten av svenska medeltidsförfattare[20]. Jag nyttjar tillfället att påpeka ett hittils vanställt ock missförstått ställe, där **Janus** förekommer i meningen av **Januarius**. I det i klingande medeltida rimmade hexametrar av omväxlande slag[21] avfattade epitafiet över konung Magnus Ladulås, vilket finnes uppteknat på inre pärmen till en handskrift i Kongl. Biblioteket i Stockholm, innehållande Stockholms minoriters (gråbröders) diarium[22], vilket epitafium antagligen har varit inhugget i den gravvård, som i Riddarholmskyrkan funnits över Magnus Ladulås[23] före den nuvarande — denna är uppsatt av konung Johan den tredje ock försedd med ett epitafium i klassiska, således orimmade distika — förekommer följande värs:

Jani ter quina migravit luce calendas,

d. v. s. »han bortgick den fämtonde dagen före den första januari», d. v. s. efter romersk kalenderberäkning den 18 december. **Calendas Jani** är detsamma som **Cal. Januarii** eller på klassisk latin **Kalendas Januarias**. I 300 år, alltfrån MESSENIUS i hans »Tumbæ» till ock med KLEMMING i våra dagar i hans arbete »Latinska sånger från Sveriges medeltid», har emellertid här i stället för det i handskriften värkligen stående **Jani** av alla avskrivare ock utgivare felaktigt lästs **Jam**, varigenom metern förstöres ock värsen blir alldeles meningslös med **Calendas** utan angiven månad![24]

Men jag återkommer till formen **Mars** för månaden. Denna form är av särskilt intresse för svenskan, emedan vår svenska namnform **Mars** kanske bör förklaras därur, ej ur **Martius**; jämförelsen med lågtyska **Märte**, holländska **Maarte**, medelhögtyska **Merze**, varav nyhögtyska **März**, synes visa detta.

Vi återgå efter denna utflykt till jämförelsen mellan de båda strofhälfterna i vår gravskrift.

I poetiskt hänseende äro ju de två första värserna helt tarvliga. De innehålla blott en enkel dödsnotis utan spår till poe-

tiska vändningar, medan de två sista däremot ha en viss poetisk schwung.

Begrundar man närmare dessa omständigheter, frestas man starkt till det antagandet, att de båda delarna av den fyrradiga gravinskriften, de två första värsraderna ock de två sista, ha ett helt olika ursprung. De två första raderna förmodar jag härröra från en vid latinsk diktning mindre van gottländsk författare, de två senare torde härflyta från en övad latinsk diktare — eller rimmare, om man så vill. Denne senare har antagligen icke varit någon gottländing, utan distikonet har kommit till Gottland från något annat land, i det att det varit ett den katolska kyrkans »commune bonum»[25], som blivit använt här i Nils Takstens gravinskrift för att förgylla upp dess tarvliga början. Det har sålunda från början icke haft något med denna man att göra.

Av intresse skulle vara att kunna uppvisa det ifrågavarande distikonet annanstädes ifrån. Detta har emellertid icke lyckats mig. Dock har jag återfunnit den sista satsen »Mors venit absque mora» — åtföljd av en så lydande andra värshalva: »Tu nocte dieque labora!», som visar den föregående satsens allmänna karakter — i de s. k. Proverbia Wiponis, en samling rimmade latinska ordspråk från 1100-talet[26].

Till stöd för min mening om gravinskriftens tillkomst genom sammanfogande av två olikartade beståndsdelar kan jag åberopa ett intressant motstycke från en annan medeltida gravvård.

På en gravsten i Fornåsa kyrka i Östergötland, varav enligt benäget meddelande från kyrkoherde G. Edmark två fragment med inskriftdelar i majuskler finnas kvar i kyrkans vapenhus, har, enligt Broocman[27], följande inskrift funnits:

Junge polo, Christe! quos constringit lapis iste!
Hic Nicolaus enim sua cum Margareta quiescunt.

Översättning: »Förena i himlen, o Kristus! dem, vilka denna gravsten sammanbinder! Ty här vila Nils ock hans Margareta».

Det är icke svårt att inse, huru denna gravinskrift tillkommit. Först har dess kompositör, att jag så må säga, tagit en inom kyrkan bekant, så till innehåll som form förträfflig inskriftsformel för gravar, som gömma man ock hustru tillsamman, ett commune bonum för gravvärsfabrikanter, ock sedan

har han därtill fogat av egen fatabur den till innehållet tarvliga, till den metriska formen ytterst underhaltiga slutvärsen (obs. meterfelen: **suă Mărgaretă**), som är orimmad, oaktat den föregående värsen är leoninsk.

*

Sedan nu, såsom ovan nämnts, gravinskriften över Nils Taksten blivit missuppfattad ock sägnen om mördaren, som själv blev ijälslagen, blivit lokaliserad till denna grav, fortgick sägnens utbildning hastigt. En mördad illgärningsman blev efter allmän folktro en gengångare, ett spöke. Åt spöket gavs ett mera nationellt namn än Nikolaus; tillnamnet **Taksten**, vartill vi straxt återkomma, ombildades till **Tak-stainar**, **Taksteinar** eller **Takstener** (jfr fno. **Steinarr**, fsv. **Stenar**). När så sägnen om Kettil Runske kom från fastlandet över till Gottland[28] ock denne trollkarl borde ha en nationell gottländsk motkämpe, befanns spöket Taksteinar så populärt, att det utvaldes därtill. Ock så var Taksteinar-myten snart färdigbildad.

Att folkfantasien bemäktigar sig en gammal gravsten, sedan dess inskrift eller bilder[29] — eller båda delarna — blivit missförstådda, detta är icke något nytt. Professor Dietrichson har i första häftet av Nordisk Universitets-Tidskrift i den intressanta uppsatsen *Folkefantasiens sagndannende virksomhed overfor kunstverker* meddelat ett nästan komiskt exempel därpå i sägnen om Montefiascone-gravstenen med dess vittbekanta inskrift »Est-est-est! Propter nimium est Dominus meus Johannes de Fuciis hic mortuus est», varav Montefiasconevinet »Est-est-est» fått sitt namn. Ock bibliotekarien Bygdén har i en skarpsinnig uppsats[30] visat, att ursprunget till den historiska myten om Fale Bure är att föra till en gammal gravsten i Sköns kyrka i Medelpad, vars vapenbild ock möjligen ock nu nästan utplånade inskrift blivit missförstådda. Från Vadstena klosterkyrka har man ett exempel i den folksägen, som uppstått rörande den gemensamma gravstenen över riksdrotsen Bo Jonsson, hans son härr Knut ock dennes maka Ermegard Bülow: vapenbilden på den sistnämndas vapen, som utgöres av fjorton guldmynt, s. k. besanter, vilka se ut som kulor, berättas utmärka fjorton gårdar, som Bo Jonsson skulle hava skänkt till kyrkan för att få begravas fjorton alnar inom kyrkans murar[31].

Jag har kallat detta föredrag »En svensk mytbildning i nyare tid». Det återstår nu att motivera denna tidsbestämning. Gravvården med sin inskrift härrör från 1274, såsom vi hört. Med vad rätt säges det då, att den mytbildning, som utgått från denna inskrift, härrör från »nyare tid»? Varför icke lika gärna från medeltiden, som räckte ännu 250 år efter Nils Takstens död?

Se här mina skäl. Hela Taksteinar-myten grundar sig, som vi sett, på en missuppfattning av den latinska värsifierade gravinskriften ock särskilt av den del därav, som jag antagit vara en inom den katolska kyrkan allmänt känd ock nyttjad gravinskrift. Det är nu tydligen mindre antagligt, att ett så svårt missförstånd, som här ägt rum, skulle ha inträffat, medan ännu katolska präster funnos, som måste antagas känna inskriftens rätta betydelse ock kunna förklara den för menige man.

Men annat blev förhållandet, när reformationen infördes. Det tvära avbrott i kyrkliga traditioner, som därmed följde, medförde bland annat även den värkan, att den andliga latinska diktning, som idkats inom kyrkan, upphörde samt utbyttes mot en diktning i delvis annan anda ock i andra, reformerade former. Detta skedde för övrigt icke blott genom religionsförändringens tillskyndelse, utan därtill medvärkade också den allmänna nya andliga rörelse, som är känd under namnet humanismen. Det återvändande till de klassiska diktmönstren, som denna bland annat predikade, medförde, att ett annat uttryckssätt, ett annat ordval, än den katolska kyrkans, inkom i dikten, även då den nyttjades i kyrkans tjänst, ock gjorde även med ens slut på den rimmade latinska medeltida poesien.

I stället för de medeltida latinska hexametrarna (ock pentametrarna) med deras allmänt vedertagna medeltidsregler, såsom rimflätningar av många växlande slag, cesurförlängning, undvikande av elision med förkärlek för hiatus, ombildad metrisk valör för en mängd grekiska lånord[32] ock enstaka latinska ord[33] m. m., vilka värsslag under medeltidens senare del voro så omtyckta ock allmänt använda, framträda nu plötsligt såväl inom den religiösa som inom den världsliga dikten de efter den strängt klassiska metrikens lagar bildade, således bland annat orimmade, hexametrarna ock pentametrarna. Övergången sker hos oss, som sagt, ytterst hastigt ock har karakteren av en fullkomlig metrisk

revolution eller rättare restauration. Ännu i början av 1500-talet, senast, så vitt känt, 1520, diktade dåvarande kaniken i Skara, sedermera dess förste protestantiske biskop, den lärde Sveno Jacobi, ett antal rimmade hexametriska dikter på latin i äkta medeltidsstil.[34]

Redan ett par årtionden därefter, sedan med den första Vasakonungen reformationen ock humanismen hållit sitt intåg i vårt land, voro sådana värser omöjliga ock hade den latinska diktningen hos oss fullständigt återvänt till de antika mönstren, få obetydliga fall av avsiktlig efterhärmning av den rimmade medeltidsvärsen undantagna[35].

Jag kan ej underlåta att här i förbigående påpeka det egendomliga ock, så vitt jag vet, hittils ej förklarade förhållandet, att den rimmade hexametern, sedan den förvisats från latinet, i Norden trängde in på det inhemska språkets område. I Danmark skedde ju detta genom Arreboe, i Sverge — för att ej nämna ett litet försök av Bure — genom Stiernhielm, Spegel m. fl. Till Tyskland kom detta bruk från Sverge, i det en svenskfödd man, Carl Gustaf Heräus, där för första gången 1713 skrev rimmade tyska hexametrar ock pentametrar.[36]

Sedan den gamla medeltida diktningen sålunda blivit både till innehåll ock form främmande för landets folk ock särskilt för prästerna, då kan det lätt tänkas, att ett missförstånd av inskriften i fråga kunnat uppkomma, i all synnerhet som de första nya lutherska prästerna säkerligen i bildning stodo efter de gamla katolska ock särskilt nog fingo sakna den undervisning i kyrklig diktkonst, som hörde till de senares prästerliga uppfostran ock på vars frukter vi torde ha många prov i de över hela landet förekommande värsifierade medeltida latinska gravinskrifterna — ensamt från Gottland kunna omkring 50 dylika uppvisas[37].

En mindre bildad luthersk präst vid 1500-talets mitt har kanske för nyfikna församlingsbor oriktigt tolkat Lärbrogravens inskrift, på sätt ovan visats, ock så har folkfantasien bemäktigat sig densamma.

Det kan till det sagda tilläggas, att det ju bör ha åtgått en ej alltför kort tid, innan den gamla traditionen om den värklige Nils Taksten kunnat utbytas mot en ny om en illgärningsman vid detta namn ock slutligen om spöket Taksteinar.

Därmed tror jag mig ha givit ganska talande skäl för min mening, att den mytbildning, varom här är fråga, tillhör nyare tid, ej medeltiden.

*

Ett spörsmål av intresse återstår ännu att besvara. Vem har i värkligheten den i gravinskriften s. k. **Taxten Nicolaus** varit? Jag skall lemna de upplysningar till denna frågas besvarande, som numera stå att få.

Namnet har ovan i översättningen av gravskriften återgivits med **Nils Taksten**. Det berättigade i denna omkastning av den ordning, namnen intaga i gravinskriftens andra värsrad, framgår av en jämförelse med åtskilliga andra fall, där på samma sätt som här i gravinskrifter på värs tillnamnet står före förnamnet, t. ex. **Halgvi Haldiandis = Halldiand Halgvi, Kirkebynga—Olavus = Olof Kirkebynga**[38]. Eljest, där ej metern fordrar motsatsen, sättes på vanligt sätt tillnamnet efter förnamnet; sålunda i andra gravinskriftvärser: **Botedis Halgvi, Halvidus Segby**[39]. Ock så är i prosaiska inskrifter det allmänna förhållandet, t. ex. **Ømundus Segby, Thomas Lokarum, Botolf Dune, Botulf Kattelund, Jacob Eyksta**[40].

Som vi se av dessa exempel, alla utom ett hämtade från majuskelinskrifter, voro tillnamn tagna av gårdsnamn redan före 1400-talet brukliga på Gottland. Ja sådana voro där ytterst allmänna. Detta kan här förtjäna att framhållas, enär det åtskilliga gånger på senare tider starkt betonats av framstående forskare, både språkmän ock historiker, att — såsom en yttrar sig — »det visserligen hos andra folk vanliga, direkta upptagandet af ett ortnamn som familjenamn icke hos oss någonsin, hvarken då [= på 1500-talet] eller senare, varit brukligt» eller, såsom en annan säger, att »det ej förekom i Sverige», att man »tog tillnamn direkte från stamgodset», vilket säges vara »ett obestridligt förhållande»[41]. Dessa yttranden ha fällts vid den för åtskilliga år sedan förda diskussionen om Vasanamnets ock Vasavapnets ursprung.

Som man finner av det här förut anförda, bör ett undantag göras för Gottland. Ja, det förtjänar att här ytterligare nämnas, att ansatser till ett dylikt bruk obestridligen funnits även på Sverges fastland under medeltiden. Jag skall här blott påpeka följande särdeles anmärkningsvärda fall. Det finnes en svensk

medeltida frälseätt, förande i sitt vapen en lilja mellan två jorthorn — för övrigt märkligt såsom befintligt i det älsta bevarade svenska adliga sigillet (av år 1219) — av vilken ätt flere medlemmar redan under medeltiden kallade sig **Boberg**. Redan på 1200-talet bäres detta tillnamn av en ättmedlem, riddaren ock konung Magnus Ladulås' råd **Laurentius Boberg**, vars bevarade sigiller av 1277 ock 1292 bära inskriften **S(igillum) Laurencii Boberg** (tillnamnet skrives även **bobyrgh**; så i två brev av 1291, Sv. Dipl. I: 116, 117). Detta **Boberg** är ju tydligen ursprungligen ett ortnamn. Bobärgs härad finns ännu i Östergötland ock flera byar ock gårdar med detta namn i flere provinser (Östergötland, Västergötland m. fl.). Hos B. E. Hildebrand, Svenska Sigill, 2: 60, heter denna släkt »Bobergs-ätten»[42].

På 1300-talet förekommer en annan ätt **Boberg(h)** (med en flygande skäkta i vapnet), varav en medlem, herr Lars Boberg, blev biskop i Västerås i senare hälften av 1300-talet[43].

Ett annat märkligt ock oomtvistligt fall är följande. En medlem av Bielke-ätten, förande Bielke-vapnet ock bosatt i Småland, som just förmodas vara Bielke-ättens hemtrakt, kallas i flere diplom ock i bevarade sigill av 1341 ock 1343[44] **Nicholaus Dannæs** eller **Dannes**, i andra handlingar **Nils Turesson**. Detta **Dannæs** är uppenbarligen ett som tillnamn använt ortnamn. (Detta exempel har dr K. H. Karlsson för mig påpekat.) En gård ock en socken av detta namn finnas ock i Västbo härad av Finnveden i Småland, nu skrivna **Dannäs**[45].

Dessa fall[46] äro ju för historikerna välbekanta; men man synes alldeles hava glömt bort dem vid den här föreliggande frågans bedömmande eller också stundom ha uppfattat dem oriktigt.

På grund av de nu anförda gottländska exemplen på ortnamn använda som tillnamn samt av de nu befintliga gårdsnamnen i Lärbro socken **Stora** ock **Lilla Takstens** (**Taksteins**) kunde det synas ligga närmast att förklara **Taksten** som ett gårdsnamn, som upptagits som tillnamn. Åtskilliga betänkligheter mot en dylik förklaring kunna dock framläggas.

Först är det då att märka, att **Taksten** i denna form svårligen kan vara ett ursprungligt ortnamn. Ordet **Taksten**, som nu i riksspråket torde vara nästan obrukligt — det upptages

ännu i Dalins stora ordbok, men med hänvisning till sitt synonym — betyder nämligen taktegel[47]. Ock ett sådant ord lärer väl ej ha kunnat användas som ortnamn ensamt. Däremot kan av detta ord ett gårdsnamn som þakstainsgarþrin eller þakstaingarþrin tänkas ha bildats på gottländska, utmärkande en gård, vars hus haft taktegel till skillnad från andra gårdar, vilka blott haft torvtäckta tak, eller där taktegel tillvärkades. Jämföras därmed kunde nu levande ortnamn som Tegelstorp (i Skåne), Tegelsmora (i Uppland), Tegelgården (Skåne) m. fl. dylika. Men med detta antagande möter den svårigheten, att det knappast förefaller sannolikt, att av detta sammansatta ortnamn redan i medeltiden genom förkortning en namnform Takstains eller Takstain använts som ortnamn. Jag kan ej uppvisa säkra analogier därtill. Gårdsnamn på -s av mansnamn, varav många finnas på Gottland, t. ex. Smiss = Smedens, Ejmunds, äro icke analoga, ty i dessa fall har väl icke någon värklig sammansättning med det (nu underförstådda) garþr ägt rum, utan blott en sammanställning av en genitiv med ett huvudord: Smiss garþer, »smedens gård» o. s. v.[48]

Det torde därför vara möjligt, att en annan förklaring av namnet Taksten är den riktigaste. Om man erinrar sig en sigillinskrift i majuskler från Gottland, som lyder sålunda: S(igillum) Movrici Stenhus ock förekommer (enligt Lindström[49]) på »ett vackert sigill i sköldform, likt ridderliga sigill från slutet af 1200- och början af 1300-talet» (således från en tid ej mycket senare än Nils Takstens), vilket har en bild av ett gammalt hus med trappstensgavlar ock sålunda tillhör de så kallade »armes parlantes» eller »redende wappen», d. v. s. sådana vapen vilkas vapenbild motsvarar familjenamnet; vidare att i Sverge funnits en adlig ätt med namnet Tegel, vilket namn tydligen är hämtat från vapnet, som är tre tegelstenar[50]; ock slutligen att i Strelows »Guthilandiske Cronica» en Mickel Taksten i Ledebroe [= Lärbro] nämnes — i Spegels »Rudera Gotlandica»[51] kallas han Michel Takstein — bland de säx »fornemme Adelsmænd oc Hofdinger», som voro Gottlands allmoges »førere» i striderna mellan Visby borgare ock landsborna år 1288[52]: så kunde man vara frestad att förmoda, att Nils Taksten, som säkerligen var en nära släkting, kanske fader eller broder

till Mickel Taksten, tillhörde en adlig släkt, som i sitt vapen bar ett taktegel eller flera dylika[53], varav släktnamnet bildats[54].

Av det sålunda uppkomna tillnamnet **Taksten**[55] har sedan gårdsnamnet **Takstens (Taksteins)** bildats. På Gottland förekomma nämligen en stor mängd gårdsnamn, som äro bildade av mansnamn, varvid ofta ägarens tillnamn i stället för förnamnet användes som bildningselement. Jag skall anföra ett par exempel därpå. I Bunge socken finnes en gård, som nu heter **Ducker**. Då man nu vet, att i Bunge två medeltida gravstenar finnas, den ena från 1294, den andra från 1351, med latinska majuskelinskrifter, vilka omtala, att den förra gravstenen lagts över en man, som var »pater **Botulfi Dukcur**», den andra över »**uxor Botulphi Ducka**»[56], så är det all anledning att antaga, att gården är uppkallad efter detta den forne ägarens tillnamn **Ducka** (docka), som vanligt vid bildning av gårdsnamn på Gottland satt i genitiv: **Duckur** (med den egendomliga gottländska genitiven på **-ur** av feminina ōn-stammar), varav blivit **Ducker** (jfr **Längers** av **Längjur**; på en gravsten av 1353 med latinsk inskrift står: **in Lengivm**)[57]. I förbigående sagt se vi, att i nyss anförda latinska exempel tillnamnet **Ducka** är än oböjt efter förnamnet i genitiv, än böjt. Jag påpekar det, emedan det är av vikt att erinra sig detta vid bedömmande av vissa tillnamns riktiga form. Med det manliga tillnamnet **Ducka** kunna jämföras sådana gottländska medeltida manliga tillnamn som **Butta** (fisknamnet), **Hyna** (höna), **Kista**[58].

Andra exempel äro det nuvarande gårdsnamnet **Lauks** i Lokrume socken — en **Gerwidus Lauk** nämnes i en gravinskrift av 1380 från Lokrume[59] — vidare **Hardings** i Vall, **Kallings** i Follingbo, som erinra om två medeltida gottländska folkhöfdingar Peter Harding[60] ock Bottel Kalling[61] från nämnda socknar m. fl.

Gent emot möjliga invändningar mot nu gjorda försök till förklaring av namnet **Taksten** vill jag först ock främst framhålla att, om det också är sant, att i Sverge den stora mängden av levande medeltida adelsätter av inhemskt ursprung med »armes parlantes» först flera århundraden senare än den tid, det det här är fråga om, nämligen på 1500- ock 1600-talen, fingo sina mot vapenbilderna svarande familjenamn, såsom **Banér**[62], **Bielke, Giös, Horn**[63], **Leijonhufvud, Lillie, Lilliehöök, Oxen-**

stierna, [Roos[64]], Rosenstråle, Rålamb, Silfversparre, Sparre, Ste(e)nbock, Stålhandske, Svinhufvud, Uggla, Ulfsax (eller Ullsax)[65], så träffas dock redan på 1200- ock 1300-talen ett antal dylika adliga namnbildningar på svenska fastlandet, ehuru dessa ätter nu mästadels äro utdöda. Exempel på det sagda äro: And, Mus, Ængel, Læma, Baat, [Blapanna?], Gædda, Duwa, Siik, Simpa, Strale, Stut, Trolle (Trulle) samt Oxe[66].

En sådan namnbildning som den här förut av mig till förklaring av namnet Nils Taksten föreslagna, enligt vilken tillnamnet skulle ha bildats efter personens vapenbild, kan sålunda mycket väl tänkas ha skett på Gottland inemot slutet av 1200-talet. Tyskt inflytande kan också väl tänkas ha där medvärkat — den nämnda släkten Stenhus (von dem Steinhauss) är en tysk medeltidssläkt från Hannover. Det kunde emellertid också tänkas, att familjen Taksten inkommit från Tyskland till Gottland (ty. Dachstein har samma betydelse som det svenska ordet). Att de två älsta kände släktmedlemmarna buro ickenordiska förnamn (Nils, Mickel), talar i någon mån för utländsk härkomst. Att framför tillnamnet på 1300-talet i latinsk täxt de brukas — t. ex. Fridgerus de Thaksten i Visby minoriterbröders diarium[67] — oaktat namnet enligt nu gjorda förklaring ej ursprungligen skulle vara ett gårdsnamn, talar kanske ock för utländskt ursprung. Av den nyss anförda tyska familjen Stenhus känner jag ett annat medeltidssigill än det med inskriften S(igillum) Movrici Stenhus, som här förut omtalats, nämligen ett i ett brev av 1342 med inskriften S(igillum) Conradi de Sthenhus[68]; således nyttjas även i detta fall, där tillnamn ock vapenbild motsvara varandra, tillnamnet än med de framför, än utan preposition.

Vidare må det anmärkas, att Strelows nyss anförda uppgift om »fornemme Adelsmænd» på Gottland vid denna tid — han understryker den ytterligare genom att tillägga: »Thi der hafuer værit mogen Adel i Landet, som Nafnene oc Vabene gifuer tilkiende» — ej får tillbakavisas såsom helt otillförlitlig, om den också kanske är något överdriven. Det fogar sig nämligen så lyckligt, att en gravsten över en annan av de säx nämnda hövdingarna från 1288 ända till senaste tider funnits kvar — den är numera, skamligt nog, illa sönderslagen ock splittrad i bitar, varav några förkommit — ock på denna grav-

[illegible]

häll, som varit lagd i Valls kyrka över stoftet av Gottlands kanske största medeltida nationaljälte, **Peder Harding i Vald**, såsom han kallas på det anförda stället hos STRELOW — honom vilken den värsifierade latinska gravinskriften å stenhällen, där han kallas **Petrus Harding**, prisar med de stolta orden:

Petra suæ gentis fuit et constantia mentis,

vilken på annat sätt förut tolkade[69] sats[70] jag skulle vilja översätta sålunda:

Han var sitt folks klippa ock en fast karakter

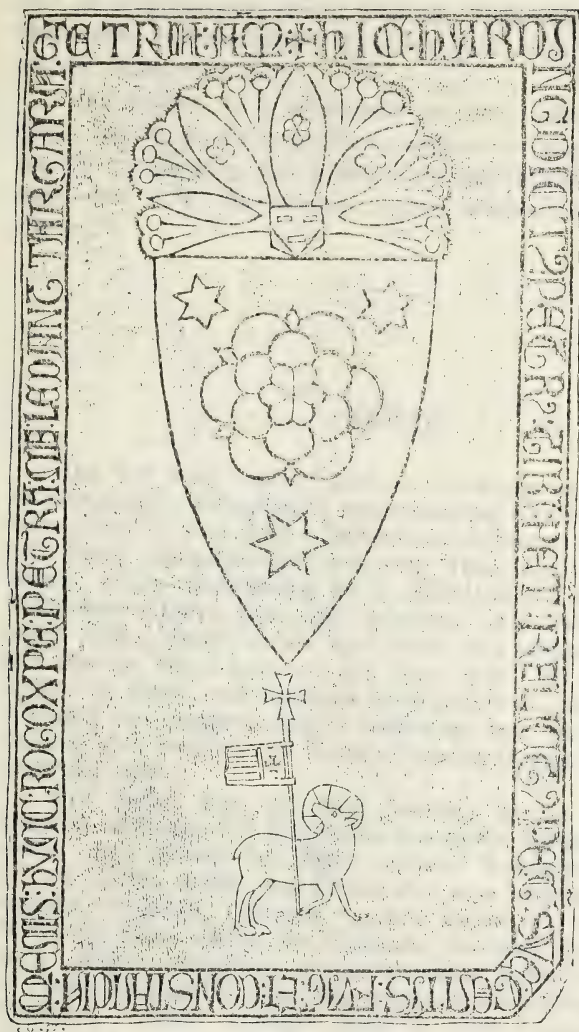
— på denna gravhäll, säger jag, finnes ett ståtligt adligt vapen inhugget. Jag hänvisar till avbildningen som här, s. 21, återgives efter Hildebrands Sveriges Medeltid II: 588, III: 445.

På tal om vem Nils Taksten i livstiden varit, kan det till sist omnämnas, att i en roman »Taxteinaren»[71] den under denna benämning såsom bokens jälte skildrade Nils Taksten, vars levnad fått en högeligen romantisk utsmyckning — han göres här till en historisk (ej till en mytisk personlighet), ock av sägnen medtages blott prästmordet, som han skulle ha gjort sig skyldig till, ock hans eget dödande därefter — säges vara en oäkta son till Eskil lagman i Västergötland av Folkungaätten, över vilken härstamning till yttermera visso en stamtavla meddelas! Detta är naturligtvis helt ock hållet en fri uppfinning av romanförfattaren.

Namnet **Taksten** må emellertid vara att förklara huru som hälst. I hög grad sannolikt synes det i alla händelser vara, att **Nils Taksten**, vars nära samtida frände var en hövding för Gottlands allmoge, tillhörde en ansedd släkt, vare sig att denna var en odalmannasläkt eller en adlig ätt. Då han själv fått sin ansenliga gravvård i sin församlingskyrkas kor, är det väl antagligt, att han även själv varit en ansedd man.

Den dystra ock trolska vävnad, som sagan hittils ostört fått spinna kring den gottländske stormannens grav, har nu, som man hoppas, för alltid slitits sönder. Trollkarlens runkavle har icke längre någon makt över Nils Taksten i hans grav. Må hans minne i stället tagas i den vetenskapliga forskningens hägn!

Hans gravsten, som lyckligtvis bevarats länge nog, för att hans ära skulle kunna återupprättas, har på senaste tider vid

Peter Hardings gravhäll.

Inskriften lyder: Hic Harding dictus Petrus tibi, petra! relictus.
Petra sue gentis fuit et constancia mentis.
Hunc rogo, Christe petra! ne ledant tartara tetra.

en reparation av kyrkan blivit sönderslagen[72], ock hans grav har på samma gång blivit förstörd. Delarna av gravstenen hava dock åter sammanlagts i kyrkans golv, men å en annan plats, än där hans grav var[73].

Jag slutar med uttalandet av den önskan, att man måtte sörja för att de sista synbara minnena av den man, som spelat en så egendomlig rol i Gottlands sagohävder som Nils Taksten, den s. k. Taxteinaren, måtte räddas från fullständig förstöring[74].

Tillägg.

Det har icke ingått i planen för denna uppsats att anställa en komparativt folkloristisk undersökning rörande förekomsten av de sagomotiv, som ingå i Taksteinar-myten, utöver hänvisningen till deras huvudsakliga ursprung från Kettil-Runske-Gilbert-myten, vilken hänvisning ju är tillfyllest för den belysning av Taksteinar-myten, som här behöves. Att även andra smärre motiv ingå i denna senare myt, sådan den berättas av Hilfeling, har läsaren säkerligen av sig själv sett. Så finnes ju strax i början ett motiv, som tydligen är hämtat från gamla Testamentet: historien om profeten Jona i valfiskens buk ligger ju till grund för det, som berättas om Kettil Runskes liggande tre dagar i »en grufvelig fisk».

För övrigt kan det med ledning av de här förut (s. 6) nämnda källorna för Kettil-Runske-myten förtjäna påpekas, att denna myt liksom den därav avledda Taksteinar-myten består av två skilda delar: den första den som handlar om bindandet medelst runkavle (jfr not 8), den andra den som handlar om de övriga olika sätten för bindande (medelst bly, djurhud, lindkol). Några uppgifter om förekomsten annorstädes av ett par av dessa sagomotiv, som den fräjdade folkloristen pastor H. F. Feilberg i Askov benäget ställt till mitt förfogande, torde förtjäna att här anföras såsom ett tillägg till den föregående framställningen.

1. Om »staven som fanger hænder og fødder».

»Tilsvarende træk kommer frem i en mængde eventyr. Helten siger: hold fast, og slæber en stor rakke bagefter sig foran slottet og får prinsessen til at le. En hel mængde er der henvist til i min Jyske Ordb. I: 639, b under 'holde ved'.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Selve fremstillingen, at hænder, födder, mund gribes af runekavlen, har et ejendommeligt tilsvarende i Jataka nr 55 (overs. af Chalmers, Cambridge 1895), hvor helten på lignende måde overfaldes af et uhyre og fanges. Dernæst forekommer den i en mængde sydafrikanske varianter, i fortællingen 'The tar boy' hos Uncle Remus: en klæbrig tjære-dukke fanger kaninen 'Brer Rabbit'; udsigt over varianterne er givet i Jacobs Indian Fairy Tales s. 255 (London 1892). Om dette er et vandrende motiv, — det er så ejendommeligt, at man fristes til at tro derpå — eller ikke — quien sabe?»

2. Om att »tælle hårene i skindet».

I Dania II, 213—214 har pastor Feilberg meddelat exempel därpå såväl från Norden som från andra land.

I Zeitschrift für Volkskunde IV: 380 har Weinhold härom meddelat »en række henvisninger og sammenstillinger».

Pastor Feilberg erinrar om att ifrågavarande sägen även omtalas hos Aldén, »Getapulien» s. 92, ock Nordlander, »Mytiska sägner från Norrland», särtrycket s. 11 (ur Svenska Fornminnesföreningens tidskrift).

Noter.

1) Övertiteln, tillägg samt alla noter äro tillfogade vid tryckningen. Några smärre ändringar ock tillägg ha före tryckningen vidtagits i täxten.

2) Så uppgives det i HILFELINGS Resejournal (se därom s. 5 i det föregående). Men med »marmorn» bör förstas gottländsk kalksten, enligt vad jag på förfrågan fått veta av härr kyrkoherden CARL SIK.

3) Se *Fornkristna hymner. Svensk tolkning af* JOHAN BERGMAN. 2:a uppl. Göteborg 1895. S. 69.

4) Den rätta gottländska uttalsformen är naturligtvis **Takstainar**.

5) Jag har förgäves sökt få någon upplysning om vem denne man varit.

6) Här har tydligen ett i sammanhanget bättre passande ord såsom alltför grovt utbytts mot det nu här stående. Det är av intresse att uppmärksamma detta, emedan det i sin mån visar, att en muntlig sägen ligger till grund för uppteckningen.

7) Så handskriften; måtte vara skrivfel för **runstafven** eller **runstafren**. HYLTÉN-CAVALLIUS återgiver stället med »sin Trollstaf».

8) = igelkott.

9) Bok III, kap. XVIII. — Det är den till Visingsö sig anknytande sagan som där framställes. Den innehaller blott första hälften av ovan anförda trolleriscen, eller bindandet medelst runkavlen. En bifogad bild visar Gilbert sittande på Visingsö bunden med ej mindre än två runkavlar, en över bröst ock armar, en över fötterna. SJÖBORG (Saml. f. Nordens fornälskare, 3: 54—55) berättar, att »såsom ett minne af de nämde Trällkarlarne, voro vid Wisingsborgs slott, på yttre borggården, tvänne stora träbilder uppsatte, nämligen på västra altanen Kettil Runske med sin Runkafvel, och på den östra, Gilbertel med sin klubba». I DAHLBERGS Suecia Antiqua kan den, som är intresserad därav, få se Kettil Runskes gravvård avbildad(!). Visingsö-sägnen är fäst vid en särskild naturföreteelse, varom se t. ex. Nordisk Familjebok, artikeln **Gilberts hål** (av E. Erdmann). Jfr artikeln **Kettil Runske** i samma arbete. Se ock »Vettern och dess kuster». Andra resan. Af J. BOHMAN, Örebro 1840. s. 185 f.

10) T. I, p. 701—702.

11) Att Kettil Runske är en urgammal sagofigur, synes därav, att han i en sägen från Småland, meddelad i »Läsning för folket» a. st., berättas ha fått sina runkavlar av »sjelfve Oden». Enligt andra skulle han ha stulit tre runkavlar från Oden. — Det torde möjligen invändas mot vad ovan föreslagits, att fatta sägnen såsom ett minne av hedendomens strid mot kristendomen, att i så fall väl ej kristendomens representant borde vara den besegrade ock hedendomens den segrande. Men man finge väl tänka sig, att sägnen härrör från de älsta sammanstötningarna mellan hedendom ock kristendom, då den förra ännu ofta blev segrande. Sedan kristendomens representant Gilbert även blivit i sägnen förvandlad till trollkarl, fanns ju intet hinder för att låta honom alltjämt vara den besegrade. Det finnes för övrigt en sägnvariant, från Småland, däri det heter, att »Kettil runske lät sig döpa och undervisas i christendomen» (Läsn. f. folket s. 173), vilket tyder på att man sökt jälpa upp den gamla sägnen. I samma sägn heter det strax förut, att till Kettil kom »en man, benämnd Gilbert, och erbjöd sig att lära honom mångahanda wisdom och idrotter», vilken Gilbert »var bördig från Wisingsö, och en stor trollkarl». Det förra yttrandet synes tyda på ett dunkelt minne av att Gilbert varit missionär. — I P. Wieselgrens »Minnes-Sånger ur Wärend», Sthm 1824, är Kettil kristen; hans motståndare jätten har där, som det uppgives efter en sägnvariant, fått utbyta namnet Gilbert mot Vising.

12) Författaren kallas dock här J. Moleijnus; denna namnform synes ange det nygottl. uttalet av Molijnus (ī -> gotl. äi).

13) I Inledningen till en roman med titeln *Taxteinaren. Äfventyr från slutet af 1200-talet. Af C. G. B.* [= C. G. Björkman enligt benäget meddelande av bibliotekarien L. Bygdén], Visby 1885, anföres gravinskriften både med latinsk täxt ock i svensk översättning (. . . . . »begråt brotten» . . . . .), varefter det säges: »Inskriften synes således antyda brott, begångna af tvänne parter, och ber oss beklaga eller begråta bägges med försonlighet och tankar på det eviga». Sedan meddelas sägnen om mordet på prästen ock huru »herr Nikolaus» därefter blivit dödad.

14) I nyssnämnda roman »Taxteinaren», inledn. s. 6, finnes det tillägg till folksägnen, att »slägtingarne» till den ijälslagna mördaren, Nikolaus Taxten, »skulle stuckit en penning i presternas hand och fått honom begrafven i koret i kyrkan samt lagt ofvannämde, från ansedde mäns grafvar oskiljaktige sten öfver hans krossade lemmar». Detta tillägg om prästernas mutande härrör antagligen från romanförfattarens fantasi; i alla händelser är det säkerligen av nyare ursprung.

15) För dem, som äro alldeles obekanta med medeltidens metriska regler, må det påpekas, att vid rimmen intet avseende

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fästes vid kvantiteten: ōrā, hōrā ock mōrā voro sålunda fullgoda rim.

16) Detta värsslag har sitt särskilda intresse för oss, emedan detsamma är nyttjat vid det tillfälle, då svenskt språk sannolikt för första gången användes till hexameter, nämligen i de bekanta munkvärser (s. k. makaroniska värser), vilka ursprungligen torde hava haft följande lydelse:

Contigit in Lenum, duo danskir lupu for enum,
Af swenskum swenum toku dorsum verbere plenum.

(Jag har valt duo för varianten twa, emedan därigenom jämt en hel latinsk ock en hel svensk hexameter kan avläsas, vilket torde varit meningen med språksammanblandningen.) Dessa värsers rätta metriska karakter har i senare tider råkat i förgätenhet, så att de plägat skrivas som fyra kortvärser, avdelade efter rimmet, varigenom så ofta de leoninska värserna bruka vanställas, såsom man hos oss ännu på senaste tider kan få se. (Klemmings fyra samlingar »Latinska sånger» lemna talrika exempel på sådant bedrövligt vanställande av den rimmade hexameterns form; man kan där t. o. m. få se en hexameter uppdelad i ända till fäm kortrader!)

Då jag ovan sagt, att det sannolikt här är första gången som svenska språket användes till hexametrisk värs, har jag förutsatt, att de nämnda munkvärserna äro äldre än de två hexametrar, som påpekats av Kock (ock Tegnér) bland medeltida ordspråk; se Kock ock af Petersens arbete *Östnord. och lat. medeltidsordspråk* I, s. 121. I dessa senare fall kunna för övrigt hexametrarna bero på en tillfällighet, vilket ej kan vara förhållandet i det första fallet.

17) Se Zarncke i Berichte über die Verhandl. der Kön. Sächs. Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig. Phil.-hist. Classe 1871, s. 91. Detta namn användes emellertid av andra förf. på andra slag av rimmade hexametrar, såsom dels på korsrimmande (»cruciferi») hexameterpar (se ett exempel på detta värsslag i de två första raderna av inskriften på broderiet från Holmgers grav, ill. Sveriges hist., 1877, I, s. 400 samt H. Hildebrand, Sveriges Medeltid, III, s. 608), dels på slutrimmande hexameterpar, vilka dessutom hava särskilda inrim (se exempel därpå i det andra hexameterparet i sistnämnda inskrift). — Ovan anförda fyrdubbelt samrimmande värser kallas av andra medeltida värslärare »unisoni» eller »uniformes». Se W. Meyer, Radewins Gedicht über Theophilus i Sitzungsber. der philos.-philol. Classe der k. b. Akademie d. Wiss. zu München H. I, 1873, s. 75.

Jag kan ej underlåta att här anföra ännu ett prov på detta värsslags utomordentliga välklang. På en klocka i Frankrike läses följande inskrift (E. du Méril, Poésies populaires latines s. 310):

Festa sonans mando; cum funere proelia pando;
Meque fugit, quando resono, cum fulmine grando.

Man tycker sig höra malmens klang återljuda i dessa värsrader. Allt tal om den rimmade hexameterns »onaturlighet» borde förstummas inför dylika värser; det beror också blott på en av klassiciteten närd fördom. Den även ofta klandrade »enformigheten» undveks därigenom, att de medeltida skalderna mycket ofta brukade i samma, även kortare, dikter låta olika slags rimvärser växla (se t. ex. nyssnämnda värser över Holmger samt det här s. 10 omtalade epitafiet över Magnus Ladulås).

18) Eller snarare på medeltidslatin **Martii** (**Marcii**).

19) I Du Canges ordbok förekommer under artikeln **Februus** följande medeltida distikon:

Quid defixus iners hæres, velut inter Ianum
Februus et Martem, si tibi cura fugæ est?

20) Jag återkommer därtill vid annat tillfälle.

21) Jfr därom vad som nyss sagts i not 17.

22) Märkt A. 21; även i en yngre handskrift, se Scriptores Rer. Svecic. II: 2, s. 176, där epitafiet är avtryckt (med åtskilliga fel).

23) Se *Tvmbæ Veterum ac nuperorum apud Sveones à* Johanne Messenio, Holmiæ CIↃ IↃC XI, p. 39.

24) Till jämförelse kan erinras om ett epitafium över en biskop i Århus (Danmark), däri följande värsrad förekommer:

In Jani deno cessit moriendo Calendas.

Se Scriptores Rer. Danic. VIII: s. 213.

25) Således något jämförligt med det bekanta värsparet:

Quisquis eris, qui transieris, sta, perlege, plora!
Sum quod eris, fueramque quod es. Pro me, precor, ora!,

som i flere varianter förekommer på åtskilliga svenska ock norska, liksom utländska, medeltida gravstenar. Se därom mina *Inscriptiones Gotlandiæ*.

26) Se *Veterum scriptorum et monumentorum historicorum dogmaticorum collectio*, Tom. IX, Paris MDCCXXXIII, där dessa ordspråk äro avtryckta å sp. 1095 f.

27) Beskrifn. öfw. Öster-Götland, 2, s. 146.

28) Rudbeck säger i Atlantica, a. st., rörande sägnens spridning i Sverge: »Det är intet barn i Swerige som icke weet tala om **Gilbor** och hans band, som skiedde på Wisingszö med en Runstaf, den **Kættil** Runske honom band med».

29) I Dania II: 124 meddelar pastor Feilberg ett par exempel, därav det ena från Sverge, på sägner, som uppstått genom missförstånd av avbildningar på gravstenar, vilka sägner just röra den avlidnes dödssätt.

30) Se Samlaren, 11 årg. 1890, s. 43 f.

[illegible]

31) Se artikeln Bo Jonsson (förf. av H. Hildebrand) i Nordisk Familjebok; Hildebrand. Sveriges Medeltid II: 609. Jfr Svenskt Biograf. Lexikon, Ny Följd, I: 121; Sv. Fornm.-för. tidskr. XI: 260.

32) Exempel på dessa egendomligheter för medeltidshexametern ses i not 34.

33) Ett mycket vanligt fall är muliēris.

34) Se Hist. Bibl. V, 1878, s. 151 f.; Klemming, Lat. sånger från Sveriges Medeltid, s. 112—121 (på senare stället är värsernas form förstörd genom tudelning av varje värs. Jfr här förut n. 16). Endast två rader må här få plats som prov på denna diktning:

Defleat ecclesia tam sacrilege spoliata
Dampna, que, illata sibi, nondum sunt releuata.

Vi ha här rimmade hexametrar, cesurförlängning (ecclesiā, illatā), hiatus (que ill-), förkortning av andra stavelsen i det grekiska ordet ecclēsia (allmänt vedertaget bruk i medeltidspoetiken). Skrivningen que för quæ är också ett känt medeltidsdrag. Humanisterna återinsatte æ i dess rättigheter. (Den omständigheten, att en inskrift har æ ock icke e, kan stundom tjäna som bevis för att den ej är en äkta medeltidsinskrift.)

35) Jag syftar på ett sådant fall som de tre korrekta latinska leoninska hexametrar, som Johannes Thomæ Agrivilliensis Bureus sammansatt för sin år 1611 daterade stentavleinskrift i Uppsala domkyrka. Se Peringskiöld, Monum. Ulleraker. p. 270. — Ett särdeles intressant fall av misslyckad efterbildning av de medeltida latinska leoninska värserna, som härrör från ingen mindre än den lärde konung Johan III, skall jag vid annat tillfälle påpeka. Jag skall då även visa, att det i 18 rimmade latinska hexametrar (början så: Ecce trium regum . . .) avfattade epitafiet över de tre sista konungarna av Erikska ätten, som ännu finnes att läsa på en sten i Varnhems klosterkyrka, ingalunda är, såsom Brunius påstår (se Antiqv. och arkitekt. resa genom Halland år 1838, Lund 1839, s. 314), »en misslyckad efterhärmning» av »munkarnes rimverser», som skulle ha tillkommit på Jakob De la Gardies föranstaltande, utan äkta medeltidsvärs.

36) Till hela detta ämne skall jag vid annat tillfälle återkomma. Om Bures värser se Ant. tidskr. f. Sv. b. 13.

37) Ett arbete om dessa gottländska inskrifter med övertiteln *Inscriptiones Gotlandiæ medii ævi versibus latinis compositæ. Recognovit* L. F. A. Læffler är f. n. under tryckning i Ant. tidskr. f. Sv.

38) Dessa exempel förekomma i värsifierade latinska medeltidsinskrifter på Gottland. Se G. Lindström, Anteckn. om Gotlands medeltid, II: 74, 78.

39) Lindström a. a. II: 74, 88.

40) Lindström a. a. II: 87. 33 (de fyra sista sigillunderskrifter).

41) Det förra yttrandet härrör från ESAIAS TEGNÉR i uppsatsen om *Svenska familjenamn* (tryckt i Nord. Tidskr. 1883), s. 33 i säravtrycket; det senare från EMIL HILDEBRAND i Sv. Autograf-Sällskapets Tidskr., Del 2, nr 1. maj 1889, s. 9.

42) Hos Hildebrand, Sveriges Medeltid II: 560, heter det, efter vapenmärkets beskrivning: »Tre medlemmar af ätten föra — hvilket under medeltiden var ovanligt — ett tillnamn. Detta — Boberg — står utan allt sammanhang med bilden».

43) Se om honom Svenska Riks-arch. Pergamentsbref (= SRAP.) III: 245, sp. 1.

44) Se B. E. Hildebrand, Svenska Sigill 3: 528, 548.

45) Se K. H. Karlssons uppsats »Svenska Bjelke-slägten under Medeltiden» i Svenska Attartal för år 1889, s. 150.

46) Här må anföras några ytterligare av mig antecknade exempel:

Ett intressant fall är följande. En ock samma man kallas i ett brev av 1325 **Karolus de Lerum** (Sv. Dipl. III: 680) ock i ett annat något senare brev av samma år **Karolus Magnusson dictus Leræ** (SD. III: 702). **Lera** är, som det upplyses i registret till SD., en gård i Kaga socken av Östergötland (ännu befintlig).

»1333 obiit **Canutus dictus englatorp**» heter det i en gammal kronologi, som går till 1473 (Scr. Rer. Svec. I: 1, s. 94), med vilket tillnamn **englatorp** kan jämföras ett nysvenskt ortnamn som **Englarp** i Västergötland, Halland ock Skåne.

En **Claus Apellegard** nämnes bland svenske män aff wapn [jfr nuvarande ortnamn som **Apelgården, Aplagården** flerstädes i Västergötland] i Nyköpingstraktaten ar 1396 (Rydberg 1: 662).

Swenungir Kalgardh i Västergötland nämnes i brev av 1391 (SRAP. II: 223).

Bröderna **Jon Ysberg** ock **Tyke Ysberg[h]** [jfr nysvenska ortnamnen **Isberga, Isberget** i Småland ock Östergötland] nämnas i svenska pärmebrev av 1356 ock 1363 (SRAP. I: 77, 179), vilka brev äro utfärdade av en häradshövding i Tveta härad i Småland.

Olaff Bredhewik (som så kallas i brev av 1392, SRAP. II: 232) identifieras av KULLBERG (SRAP. III: 273) med en man, som eljest i flere brev kallas **Olof (Olaf) Skytte (Skytta)**, vilken att dömma av ett brev av 1386 (SRAP. II: 121) synes ha förvärvat den gård (nu kallad **Brevik**) i Eksjö socken i Småland varav han fått sitt tillnamn efter den 12 år förut avlidna »hustru Sigridh af Bredhauik» (se sistnämnda brev).

Magnus Larabo ock **Birger Larabo** äro fastevittnen vid Gullbärgs ting i Östergötland 1397 (SRAP. I: 455), ock utan tvivel ha de sitt tillnamn från gården **Larabo** (SRAP. I: 213),

nu **Lårbo**, i den till Gullbärgs härad gränsande Ledbärgs socken i Östergötland.

Birger Larabo är, förmodar jag, densamma som den **Birgerus de Laarbo**, som i Vadstena-diariet omnämnes vid år 1428, då hans änka, Vadstenanunnan Ingeborgh dog; deras son »Dominus Ulpho Birgeri Scolasticus de Lyncopia» blev 1407 vigd till munk i Vadstena ock dog som Confessor generalis 1433. Se SRS. I: 1, s. 147, 123—4, 151, 230.

Magnus Larabo, som kanske var en bror till den förra, för i sitt sigill till brev av 1389 (SRAP. II: 160) »klufven sköld utan hjälm, med tvänne bjälkar i högra fältet» m. m.; i omskriften står **S. Magni Gvnnars.** Han kallas »vördig herre» i brev av 1365 (SRAP. I: 207), ock i brev av 1361, som han beseglat, kallas han **Magnus Larbo.**

»**Katarina, Starbecks** hustru», nämnes som husägarinna i Västerås i ett pärmebrev av 1381 (se SRAP. I: 514). Tillnamnet har troligen tagits av någon gård **Starbeck.** Det finnes f. n. två dylika, en i Skaraborgs, en i Kalmar län, från vilken sista det nu befintliga släktnamnet **Starbäck**, förr **Starbeckius**, är taget (omkring år 1600; se Löfgren, Tjenstemän uti Kalmar stift s. 39). En gård **Starbäcksbo** finns i Husby socken av Kopparbärgs län.

Karl Yterbo nämnes som byaman i Skeninge i brev av 1379 (SRAP. I: 457). Tillnamnet härrör sannolikt från gården **Ytterbo** i Kinda härad, Östergötland, i alla händelser säkerligen från ett gårdsnamn.

Mihiel Kastorp heter en husägare i Stockholm 1422 (se Stockholms stads jordebok 1420—1474 utg. av H. Hildebrand, s. 4). Tillnamnet har motsvarighet i nuvarande gårdsnamn **Kastorp** i Jönköpings ock Kalmar län ock är säkerligen taget från något forntida dylikt.

Troligen höra hit **Karl Kulhögh**, som var rådman i Söderköping 1377 (SNAP. I: 584), ehuru jag ej kan uppvisa motsvarande svenskt ortnamn (**Kulhult** finns det en mängd ortnamn som heter).

Med någon tvekan tillägger jag följande exempel. Två borgare i Lödöse anföras i ett latinskt pärmebrev av 1340, enligt Sv. Dipl. IV: 707, under namnen »**Henetinus** [= **Henecinus**; t ock c skrivas, som bekant, ofta ytterst lika] dictus **Bøle** ock **Laurencius** dictus **Wællingøne**». Oaktat den förres tyska förnamn synes hans tillnamn kunna vara svenskt, liksom det senares sannolikt är, ock båda kunna vara tagna från ortnamn. Två **Böle** finnas ännu i Älfsborgs län ock en mängd gårdar av detta namn i skilda trakter av landet, ett **Vällingsö** finns i Stockholms län, **Vällingebacka** i Älfsborgs län ock andra gårdar på **Välling-** (samt en sjö **Vällingen** i Södermanland). **Wællingøne** är dat. sing. i bestämd form; det har ursprungligen varit styrt av prepo-

[illegible]

sition. Liksom i detta fall (den bestämda) dativformen upptagits som tillnamn i nominativ, så kan en liknande företeelse uppvisas i följande fall.

Byaruidus dictus Olafsthorpe nämnes i ett brev av 1325 (Sv. Dipl. III: 702). Med upptagandet av bestämda dativformer som nominativ kan i viss mån jämföras det fall, då av i **Særtone** — för äldre **Særtöne?** — stundom blivit skrivformen **Svärtuna** för socknen **Særta** (förr **Særtö**) i Södermanland; se Styffe, Skandinavien und. Unionstid.[2] s. 224, n. 1.

Nästan alla namn, som kunna identifieras, synas hänföra sig till göta-landskapen.

Till jämförelse med vad nu anförts kan här ytterligare nämnas ett fall, då en hel provins fått tjänstgöra som tillnamn: **Frederichus Finland** kallas en gårdsägare i Stockholm i ett pärmebrev av 1336 (Sv. Dipl. VI: 500). Jämför namnet på en präst i Lund: »herr **Petrus Danmark**» i brev av 1395 (SRAP. II: 292), en annan gång omtalad som »Petrus Jænisson dictus Danmark» (a. a. II: 287). — Även ett stadsnamn kunde användas som tillnamn: en minoriterbroder vid namn **Petrus Thorsarg** (= Thorshälla) omtalas i SRS. I: 1, s. 73.

Här må till sist erinras om det stundom förekommande bruket att sätta namnet på huvudorten i en förläning som ett slags tillnamn efter det vanliga personnamnet, t. ex. **Nicholaus Eringislonis Faxholm, Johannes Sworte Schoning Øresteen** (se urkund av 1319 hos Rydberg, Sverges Trakt. 3: 37 f. — jag har dr Karlsson att tacka för påpekandet av detta fall). Detta bruk synes förutsätta, att gårdsnamn använts som tillnamn av godsens ägare.

47) Ordet saknas i Söderwalls »Ordbok öfver svenska medeltidsspråket» — liksom en mängd andra, delvis ytterst intressanta tillnamn av appellativt ursprung ock som appellativer eljest i fornspråket okända — men hör, som man finner, till vår medeltida ordskatt (**Thaksten**). — Ordet **cementtaksten** har jag nyligen påträffat i en tidning, varav synes, att ordet **taksten** ännu är levande.

48) Det är för övrigt att märka, att ordet **gård** finnes som senare led i många gottländska ortnamn både i äldre ock nyare tid; ex. på det senare äro **Alfvegårds, Friggårds, Gullgårda, Hallgårda, Norrgårda, Sudergårda, Västergårda.** Till jämförelse med de två sista bör nämnas, att även gårdar finnas med namnen **Nors, Suders, Västers,** liksom även ett gårdsnamn **Austers** finns. Men dessa namn böra icke uppfattas såsom lösta från en sammansättning med **gård**, ty de ha redan funnits under medeltiden: **Joan westers, Halwi westers** finnas nämnda i två minuskelinskrifter av 1439, 1457 i Boge socken, där ännu gården **Westers** finns; **Swders,** nu **Suders** i Gothem, nämnes i en handling av

1487 (se Lindström a. a. I: 54, 55). Jag förmodar, att dessa gårdars namn efter väderstrecken i genitiv form uppstått sålunda. att ett uttryck sådant som »garþrin vestr», gården i väster — jämför därmed i viss mån härjedalska ortnamn som Öst i gårn (se Sv. landsm. XIX. 2, s. 153) — senare med uteslutande av garþrin ock ombildande av vestr till vesters efter de redan på 1300- ock 1400-talen förekommande gårdsnamnen på genitivt -s, såsom Bryungs, Burs, Dals, Endragars, Smis (= Smiss) m. fl., (se Lindström a. a. I: 48 f.) fått sin nuvarande form.

Det finnes värkligen ett par exempel på gottländska gårdsnamn, som ha dubbelformer med eller utan ett sammansatt gård, men i dessa fall synes gård vara ett yngre tillägg. Så heter en bekant gård i Dalhems socken både Duna ock Dunagårda (se ortregistret till Snöbohms »Gotlands land och folk», 1:a uppl. — i nya upplagan finns det värdefulla ortregistret tyvärr icke avtryckt). Men under medeltiden synes blott den förra osammansatta formen förekomma (Dune i en sigillinskrift i majuskler, Dwn i en urkund av 1412; se Lindström a. a. II: 33, I: 49). Nuvarande gården Klinte i Follingbo hette, enligt Lindström a. a. I: 52, år 1515 Klinthegord, men att dömma av sockennamnet Klinte (Klintj, Clynte på 1300-talet; Lindström a. a. I: 52) synes den osammansatta formen vara älst. Klinte är även gårdsnamn i Fole ock Gammelgarn socknar.

49) Gotl. Medeltid II: 31.

50) Tre fyrkantiga stenar, förmodligen även tegelstenar, buros i vapnet redan av en medeltida adlig ätt. En Oloff Karlsson bar nämligen i sigill till ett brev av 1385 »tre mindre, fyrkantiga stenar, en i hvartdera hörnet af en sköld» (SRAP. II: 94). En av stenarna är kvadratisk, de två andra ha »en mer tvifvelaktig form, troligen genom gravörens förvållande», men »utan tvifvel är det meningen, att alla stenarna skola vara kvadratiska» (enligt benäget meddelande av arkivarien P. Sondén). Den kvadratiska formen anger väl, att tegelstenarna setts från deras kortsida. Detta är väl förhållandet med teglen i Tegelska vapnet.

51) Utg. av Wennersten, Visby 1901, s. 117.

52) Strelow s. 145.

53) Väl då tre: ett övertegel (»munktegel»), två undertegel (»nunnetegel»). Det kan förtjäna påpekas, att medeltidens taktegel voro mera dekorativa än nutidens.

54) Någon skulle häremot kanske vilja invända, att i så fall vapnet bort vara avbildat på gravstenen, liksom förhållandet är med Peter Hardings vapen. Men det finnes åtskilliga medeltida gravstenar, som bevisligen lagts över frälsemän, men ändock ej liksom Lärbrostenen hava inhuggna adliga vapen. Jag vill här blott erinra om den trapezoidformade gravstenen i Vreta klosterkyrka över frälsemannen Magnus (»Nobilium proles Mag-

nus», såsom den gamla gravinskriftens första värsrad börjar), han som flera hundra år efter sin död helt oförskyllt av konung Johan III befordrades till svensk konung (såsom Magnus Nilsson) ock fick sitt svenska fantasivapen (jämte prosainskrift om upphöjelsen) inhugget på stenens tomma mittyta (se avbildningen i Dahlbergs Suecia Antiqua); vidare om stenen i Uppsala domkyrka över riddaren Andreas Eskilsson (som dog 1359 ock i vapnet bar en halv lilja ock ett läjon) ock hans syster Ingeborg, vilken sten har en inskrift på två rader längs kanterna, men, liksom Lärbrostenen, mittytan alldeles tom (se avbildningen hos Peringskiöld, Monum. Ullerak. s. 80). För övrigt kräver ju anbringandet av ett adligt vapen mer konstnärsskicklighet hos stenhuggaren än blotta inmäjslandet av bokstäverna i inskriften; ock det är ju möjligt, att en sådan mera förfaren stenhuggare ej stått till hands, då Nils Takstens gravsten skulle förfärdigas, ett antagande som synes bekräftas därav, att stenens mittyta alldeles saknar ornamentering, medan dylik eljest är vanlig på de gottländska medeltida gravstenarna. Så äro alla de åtta hos Hildebrand, Sveriges Medeltid III, s. 444, 458 avbildade gottländska gravstenarna försedda med bilder eller ornament på mittytan.

55) På forngutniska skulle det ju heta **Þakstain**, på yngre gottländska **Takstain** eller **Takstein**. Formen **Taksten** (även **Thaksten**, **Taxten**) är att förklara genom inflytelse från fastlandssvenskan, vilken redan på 1200- ock 1300-talen gjorde sig starkt gällande i nomina propria, såväl person- som ortnamn. Så finnes **Stenstofu** på en gravsten av år 1200 (Lindström II: 102), men **Stainkirkia** i Gutasaga (**Steinkirki** 1430, Lindström I: 54); vidare **Botedis**, **Buthedis** vid sidan av **Botaydis** (Lindström II: 74, 95, 56); **Ømundi** (lat. gen., Lindström II: 87) av ett gutniskt **Oymundr** (således ej för **Øgmundi**, varmed det återgives i Månadsbladet 1892, s. 86), vilket återfinnes i nuvarande gårdsnamnet **Öjmunds** eller **Ejmunds** i Hamra socken — Snöbohm har bägge formerna, Postortlexikonet den senare — som »de gamla av allmogen nog skriva **Öjmunds** eller **Ömunds** ock uttala såsom **Ojmunds** eller **Åjmunds**», enligt benäget skriftligt meddelande av härr kyrkoherden N. P. Gadd; **Botnyuti** (i brev av 1350, SRAP. I, s. 468; jfr registret), men **Botthiaudis** (Lindström II: 88). I samma ortnamn växla ofta former på **(h)em** ock **(h)aim**, **eim**, t. ex. **Hiskilem** (Lindström I: 49) ock **Yskilaim** (runskrift, Säve Gutn. urk. nr 35), nu skrivet, med fastlandssvensk form även av första sammansättningsleden, **Eskelhem**, men av allmogen ännu uttalat **Yskilaim** (Säve a. a. s. 75), **Othem** — **Otaim**, **Oteim** (Lindström I: 53), o. s. v.

Jag nyttjar tillfället att framhålla, att det hittils oförklarade **y** i **Yskilaim** — jfr Pipping, Ardre-stenarna, s. 21, n. 1 —

[illegible]

tydligen har uppkommit genom i-omljud av ǫ́: Ǫ́skil → gutn. **Yskil**. Detta fall är av största språkhistoriska intresse, emedan hittils intet säkert fall på detta i-omljud kunnat uppvisas. Jfr Noreen, Altnord. Gr. I, § 63, där yttrandet, att »ǫ́ nie lautgesetzlich, sondern nur durch ausgleichung innerhalb eines paradigmas in der betreffenden stellung steht» — varför det säges att »Beispiele sind äusserst selten» (det anförda exemplet **spøner** kan ju också lika gärna komma av **spónn** som av **spǫ́nn**) — med anledning av nu uppvisade fullt säkra fall, där ǫ́ är ljudlagsenligt, måste ändras. (Det kan anmärkas, att i Noreens Altschw. Gr. i-omljudet av ǫ́ ej alls finnes omnämnt.)

56) Se Lindström a. a. II: 60.

57) Lindström a. a. II: 108 (orätt: **Longiv**).

58) Se Lindström II: 75, 140, 330. Dessa tillnamn äro ju liksom **ducka** egentligen feminina appellativer ock böra därför ej sammanställas med **Siba** (Pipping, Ardre-stenarna, s. 25).

59) Lindström II: 91.

60) Lindström II: 108.

61) Strelow, Guthil. Cron. s. 146.

62) Om dess vapen såsom föreställande ett baner se Hildebrand, Sv. Medeltid II, 568.

63) till Åminne.

64) till Hjälmsäter (förmodas vara av norskt ursprung).

65) Dessa ätters vapenbilder kunna lättast ses i någon av de sista årens adelskalendrar.

66) Som det skulle taga alltför stort utrymme för att lämpligen inpassas i noter ock tilläventyrs vara av föga intresse för en god del av denna tidskrifts läsare, om de här ovan anförda exemplen skulle med utförliga bevis styrkas, har jag sparat detta till en särskild uppsats med titeln »Några svenska 'talande vapen' på 1200- och 1300-talen», vilken nu är tryckt i Personhistorisk Tidskrift för 1903, h. 2. Jag ber få hänvisa de av ämnet intresserade till denna uppsats. Här må blott påpekas, att **Læma** är samma ord, som ingår i Dalalagens **læmu gildri**, hvilket Schlyter förklarar alldeles oriktigt (Söderwalls Ordbok hänvisar blott till Schlyter). Ordet är en svag biform till det nysvenska **läm**, som är vapenbilden i Læmaättens talande vapen. Ur den nämnda uppsatsen framgår, att det är ovisst, om ock i vilka av de anförda fallen vapnet bildats efter namnet ock namnet efter vapnet. I några fall äger förmodligen det förra, i andra fall det senare förhållandet rum.

67) Se Lindström II: 491.

68) Anfört hos C. U. Grupen, Origines et Antiquitates Hanoverenses, Göttingen 1740, s. 67.

69) Man fattar vanligtvis — se de anförda arbetena — **constancia** som ablativ, men denna stora metriska frihet, varpå

visserligen exempel kunna anföras från medeltidens slut ock även i andra avseenden uppenbarligen tarvliga rimmerier — jag har just i det föregående (s. 11 här) anfört ett dylikt exempel från en östgötsk gravvärs — har man icke rätt att antaga här (se vidare mina Inscriptiones Gotlandiæ). Denna uppfattning passar ej häller i sammanhanget.

Jag hade tillfälle att efter mitt föredrag vid filologmötet rådfråga en sådan auktoritet som utgivaren av Andreæ Sunonis Hexaëmeron, den vid mötet närvarande professor M. C. Gertz om min tolkning av värsen, ock han godkände den ock har sedan skriftligen uttalat sig sålunda (jag har fått rätt att offentliggöra det): »Hvis der virkelig i Texten staar, som De angiver her, kan Ordene utvivlsomt ikke betyde andet end:

'og selve den personificerede Charaktersfasthet'».

Om läsningens riktighet kan icke vara något tvivel, tillägger jag.

70) Värsen erinrar om den från Nya Testamentet välbekanta ordleken mellan **Petrus** ock **Petra**.

71) Se här förut n. 13.

72) Enligt skriftligt meddelande av härr kyrkoherden Carl Sik i Lärbro av 11/10 1902 skall blott »en ej synnerligen märkbar spricka finnas i stenen». — Uppgiften i täxten är hämtad från inledningen till romanen Taxteinaren, s. 5, där det heter att »genom det oförsvarligaste slarf blef stenen spräckt i två delar».

73) Enligt uppgift i inledningen till romanen Taxteinaren, s. 5: »i golfvet till höger om altaret» i st. f. »till venster i koret», där den förut låg.

74) Kyrkoherden Sik skriver 11/10: »För ytterligare förstöring är stenen skyddad, enär den har sitt läge så, att den ej är utsatt för nötning af skosulor, endast vid nattvardsgången kan möjligen en och annan taga plats på densamma».

Den gottländska Taksteinar-sägnen.

Ytterligare meddelanden

av

L. Fr. Läffler.

1. En ny uppteckning av Taksteinar-sägnen, härrörande från 1600-talet.

Av Gottlands i Uppsala studerande nations bibliotekarie, filosofie licentiaten O. W. Wennersten, bekant som kännare av Gottlands forntid, erhöll jag, kort efter det min uppsats genom särtryck blivit känd — jag hade tillställt hr W. ett exemplar därav — ett meddelande om en av hr W. funnen ny handskrift, innehållande Taksteinar-sägnen, delvis i fullständigare form än den av mig meddelade. Jag har ansett det vara av intresse att här meddela den nya handskriften in extenso tillika med de slutsatser, som av detta fynd kunna dragas.

Jag följer därvid till en början hr W:s sedermera av trycket offentliggjorda uppsats i ämnet: »Ett bidrag till Kännedom af Taksteinar-sägnen» i tidningen Gotlands Allehanda för den 2 november 1904, om vilken mot mig starkt polemiska uppsats, som är undertecknad W—sten, jag genom herr lektor M. Klintbergs välvilja mot slutet av november fick kännedom.

Herr W. skriver, att utom den av mig meddelade Hilfelingska avskriften av Molijnus' uppteckning av Taksteinar-sägnen — som herr W. anser »snarast böra betraktas som en del af ett tillfälligtvis särrifvet manuskriptark eller kanske än hellre som ett lösryckt blad ur någon af de åtminstone under 1700 och början af 1800-talet allt annat än ovanliga sammelböckerna, i hvilka ägarne

afkopierade allt hvad som för tillfället föll dem i smaken eller af dem ansågs beaktansvärdt — finnes af Taksteinarsägnen ett annat sådant blad i behåll. Detta är dateradt 15 martij 1696 och innehåller ej blott den hos MOLIJNUS saknade början, utan har äfven ett godt stycke gemensamt med dennes manuskript. Tyvärr saknas här sjelfva afslutningen. Manuskriptet påträffades vid det förberedande ordnande, som antecknaren af dessa rader vidtagit med den honom anförtrodda delen af den om Gotland högt förtjente prosten M. Gustafsons manuskriptsamlingar. Det mäter i längd 32 cm. 2 mm., i bredd 20 cm. 7 mm., och synes utgöra ett lösblad ur någon sammelbok i folioformat. Bladet är å dess andra sida nederst försedt med ett folionummer, samt numera åttaviket, starkt fuktfläckadt och delvis remnadt efter vikningen, delvis på ett ställe skadadt af ett större genom mögel orsakadt hål och på 12 ställen starkt fuktfläckadt, dock ej hårdare än att skriften kunnat återuppfriskas. Såväl papperet med dess vattenstämpel som sjelfva stilen och bläcket borga för den uppgifna dateringens äkthet. Texten, som täcker begge sidorna och genom ett fortsättningstecken visar sig hafva fortsatt på ett följande blad, är genom margsiffror och nya rader med extra stora begynnelsebokstäfver indelad i 5 kapitel. Den nu felande delen af sägnen torde ha bildat en andra afdelning af det 5:te och möjligen ett sjelfständigt 6:te kapitel. Vi återge — på grund af deras vikt för utredningen af den ursprungliga myten — här nedan de i det föreliggande 1696-årsmanuskriptet bevarade kapitlen . . . .»:

Sanfärdig Relation om Gambla Höfdingen til Taxsten korteligen extraherat d. 15 martij A:o 1696.

Effersom Taxstener war en mächtig höfding och hadde mychet at säja torde ingen giöra honom emot och derföre måste och då varande [: twifvelsutan :] muncken eller prästen icke förrätta almen tiänsten, utan han var tilstädes, utan måste vänta hvar gång effter honom, och effter herr Taxstener detta misbruchte, så at almogen måste merendels hvar gång venta effter honom, ja in til bara qvällen, förtröt det dem storliga, at de begynte på, murra och låta illa emot Munkerna trugandes dem medh döden, icke dess mindre torde icke Prästen endå bryta sitt contract emot Taxstener förend hans medtiänare honom ophissade, sägandes, giör din tiänist, vi ville stå derföre, der igienom Prästen en gång, tog sig dristighet til, effter almogens inständiga begiäran at förrätta tiänsten uti Taxsteners frånvaro,

hvilcken emot tiänstens slut och emot qvällen kom togandes til kyrckian och förnam vidh kyrkiodören Prästen allaredo vara på Prädickstolen, då han och strax giek derifrån onder, och in i Präst[st]ugan, som kallas grönstugan, att förevita Prästen, hvilken då han inkom, emottog Taxstener honom illa med svåra och hårda ord, hvarför han sådan schimf hadde emot honom giort, då de kommo uti ordvexling och trätte, till på sidstone Munkens tiänare effter deras löffte togo ihop med Taxstener med hug och slag, och slogos de sa jämmerliga at blodet satt på alla väggar, hvilket aldrig sedan kunne utgå, och entel. togo de lifvet af Taxstener. Som nu detta rycktades uti mång land at Taxstener var ihiälslagen, så kommo myeket förnämt folk och främmande at bese denna bloden, om det så var, hvilcket lände Prästen til stor omkostnat, derföre han förorsakades att låta panela stugan [1], att dett optoget kunne stillas.

2.)

Som nu Taxstener med process skulle begrafvas uti Romæ Closter, med stort följe kördes h[an på] en vagn af en dreng och som de kommo till Kellunge, red följet neder vägen genom Kellunge, för närhet skull, men lijket måste drengen köra den andra vegen öfver Malmen, befallandes honom att köra sachta med lijket. Men denne som fruchtade sig at komma senare fram end de andra, körde temmelig fort, därför reste sig Taxstener uti kistan, och sagde, hörde du icke de befalte dig köra sachta med lijket, hvarför schakar du mig så illa? Drengen förfärat språng af vagnen och lop. til fotz och mötte följiet vid Eikeby, förtälliandes dem hvad som schedt var, då de måste effter lijket tilbakars och föra honom fram till Closteret och begrafvan.

3.)

Men Taxstener löp samma natten hem till Taxstens, och fantz intet mera [vid] Closteret, giörandes stort skelmeri och oro inne och uti gården så att ingen kunne hafva frid för honom natt eller dagh — viste eij heller någor något rådh för honom, ehvad de och söchte till rådh. Utan var en Estpiga den samma gång till Taxstens som tog sig en g[ång dri]stighet till, och tände en bra brasa på och hadde tillredz Ekvedh, entelig kommer Taxstener in, och pigan tog en stoll fram satte för spisen, och bad honom sitta och verma sig, hvilket han gjorde, (hvar

[1]) »Jag har», säger Hilfeling i sina anteckningar, »legat i samma antiqua rum, där han säges ha blifvit mördad».

efter syns hool efter helarne i spiseln[1]), strax tog pigan ekeveden och slog dicht på honom, frågandes hvad han lop effter, (icke heller hadde Taxstener måhl mot Ekveden,[1]) när nu pigan intet meera kunde, och han reeste sig op effter henne, for hon uth på dör och kröp op på ugnen, Taxstener effter henne uth på dör, men fan henne intet, utan for dermedh neder i Taxstenes Moderen (är nu eng[2]) hvarest han sedan lång tidh vistades, och kunne ingen fölie för honom der komma, antingen hösta, lässa las, eller molka koner (eller något[1]), så giorde han dem alltidh schada, så att de ingen roo eller nytta kunne hafva af den Engen (eller däromkring[1]), eij heller kunne nogen vara så mechtig att dempa hans öfverväld, ty alla de som ville mana honom, kunne intet uträtta, om de icke voro heel rena för någon svaghetz syndh, ty dem förevitade han strax, och bregde dem deras fehl, så att ingen fantz som kunne bestå.

4.)

Entelig hadde varet en ung[3] man på Öhlandh som hadde kommit till ett hälleberg, och hadde der seet en jungfru, hvilken han tog sig till hustru, . . . gafs henne 3 ting att vällia uti till medgift, nemblig en kista med penningar, : 2: att blifva drotning uti berget, eller och 3: en runkafla, af hvilka tre ting hon uthvalde runkaflen. Dessa personer aflade en son, som var en mächtig (svart-[4]) konstnär, och blef sedan hijt förskrifven om han kunde något förmå mot Taxstener. Denne samme Sohn

vandrade i genom haffvet uti ett glas innelycht hijt til Gotlandh, och hade intet så stoor fahra, som allenast då han råkade i en stor och grå fläckig fisk benämbd ålmoren uti hvilken han 3 dygn måste med stor möda omkring vandra til des han entel. uteråkade och kom väll öfver.	wandrande igenom hafvet hit til Gottland uti ett Glas och hade inte så stor fara som allenast då han råkade en stor grufvelig Fisk uti hvilken han 3 dagar låg men änteligen utråkade och kom väl öfver.

[1]) Tillagdt mellan raderna, tydl. af samma hand som skrifvit det hela.

[2]) *Modren* utgjorde på Hilfelings tid en del af en Taxtens gård tillhörig äng. Namnet på ängsstycket, enl. Hilfeling, för dess godhet och såsom en moder för alla ängar.

[3]) Originalet har skriffelet: »eng ung».

[4]) Ofvan ordet står med svagt bläck och annan hand(?): »Nils». Stilen samtida med det öfriga.

5.)

När han nu hijt kom och blef hemförder til Moderen der Taxtener vistades, kunne han icke få Taxstener til stånd och tal, ty Taxstener fruchtade för honom, ente[ligen fan]t han på detta grep, han tog en vijt mär och satte sig afvog med en s[il]fversched, och söp uhr ändan på märren, hvilket när Taxstenar såg, kunne han eij länger halla sig, utan log och sagde, en gammal man ähr jag, galet hafver jag hört och galet hafver jag sedt, men aldrig galnare kar en du est: och med det samma kasta denne Trolkaren runkaflen[1] fö[r Tax]stener, sägandes spian bort den ifrån dig, der med span Taxstenar [med] den ene foten, hvilken strax fastnade, sade trolkaren spian med den andra foten så slipper du; Taxstener span med den andra, den blef och fast. Sade Trolkaren tag löst [me]d handen. Taxstener tog med den ena handen ock den blef fast. Trolkaren sagde tag med andra handen så slipper du. Taxstener tog med den andra handen och blef f[ult?] fast. Sade Trolkaren bijt med mun, så slipper du lös. Han gjorde så, men tenderna blefvo alla sittandes fast.

När han nu kom hit blef han förder ner i änget till Tackstener men han kunde intet få igän honom för änn han fan på ett råd han tog en Wit märr och satte sig bakfram ok söp ur ändan på märren med en Silfversked ok när Takstener detta såg kunde han intet längre bärga [så!] utan log och sade galet hafver jag sedt ok galet har jag hört men aldrig galnare Carl än du est ok vid detsamma kastade denna Trollkarlen runstaften för Takstener sägandes spark den ifrån dig han gjorde så Benet fastnade sade åter trollkarlen tramp bort honom med det andra Benet han gorde så men det fastnade och sade åter Trolkarlen tag löst med handen så slipper du Takstener tog med den ena handen ok han fastnade också då sade til honom tag med den andra handen så slipper du vist Takstener gorde så men den fastnade såsom förr Trollkarlen sade Bit med tenderna men han fastnade med munnen

[Den på denna spalt stående täxten är den gamla förut kända. Se här s. 43_{14}.]

Hr W. framlägger därefter följande betraktelser med anledning av den nya täxten:

»En jämförelse mellan det för de bägge originalmanuskripten gemensamma stycket, hvilket börjar med: »vandrade igenom

[1]) Läffler har runstaften; Fr. Bergmans kopia af Hilfel:s journaler i Gotl. nat:s bibl. i Upsala har runstaflen; möjl. begge läsarterna beroende på felläsning af ett slarfvigt skrifvet: »runkaflen»?

hafvet» (kap. 4 slutet), visar så pass många öfverensstämmelser i ordvändningar och satsfogningar, att det är svårt anse dem vara upptecknade efter muntlig tradition, t. o. m. om man skulle vilja gå så långt att man skulle antaga dem vara gjorda efter samma berättelse.

Däremot synas de snarare vara hvar sin sista länk i ett par serier afskrifter utgångna från en och samma ursprungliga uppteckning. De bägge föreliggande manuskripten — Molijni och 1696:an — äro, efter en hel del språkegendomligheter — för hvilka här blefve för långt redogöra — att döma, med säkerhet skrifna af fastlänningar, och 1696-års-manuskriptet synes snarast vara en öfversättning eller en kopia af en öfversättning från en gotländsk text. Närmast föreligger då att anta, att sägnen ursprungligen varit upptecknad på gotländska och att de få olikheterna i texten hos Molijnus och 1696:an bero på att de äro mer eller mindre direkta representanter för tvenne olika öfversättares bearbetning af den ursprungliga texten. Hyltén-Cavallius (i Läsning för folket, 8:de årg. 1842) uppger att det till sägnen skulle ha funnits en runskrifven urkund. Hvarifrån han fått uppgiften torde numera ej vara lätt afgöra. Troligt är att antingen någon af Sävarne eller ock M. Gustafsson lemnat den. Att helt och hållet som fantastisk utdöma denna uppgift om runurkunden torde ej vara befogadt, då man från Gotland har runinskrifter af så pass ungt datum, att de väl kunna bevisa det folket å sagda ö känt och brukat runorna långt efter den tid, då Taksteinarsägnen uppkom.

Sägnens hufvudperson framställes i manuskriptet af 1696 i en betydligt annan dager än den hvari han framstår i uppteckningarne af Hilfeling och Snöbohm, i det prästmordet inför altaret bortfaller. Men på samma gång svinner ock det skäl som Läffler anfört mot att Taksteiners grafplats skulle vara inom kyrkan, och af mördaren och kyrkoskändaren blir det den mördade Taksteiner, hvilken just på grund af sin våldsamma bråddöd blef *gengångare*. En helt annan natur skulle han ha fått, efter att själf ha begått samma illdåd eller försvarat sig, i det han då måst byta gestalt och som *gast* eller *hyse* företrädesvis uppträda under djurskepnader — häst, get e. dyl. Sägner om denna klass af spöken äro ej sällsynta på Gotland — till stor del daterbara och af ganska ungt ursprung, liksom de ock

uppvisa obetydligt med ålderdomliga drag i jämförelse med Takstenarsägnen och med den besläktade: Hufvuddraget där är sättet för uppträdandet — i den naturliga gestalten — liksom ock valet af boplats — träsk eller i allmänhet vatten — och just detta hufvuddrag utgör kännetecknet för det gengångarskap, som skulle kunna betecknas med de *Odintagnes*. Dit höra bland annat de som dött oförmodadt ej blott genom mord utan ock på andra sätt, så t. ex. de som dött i barnsäng. Ofta äro detaljerna i dessa sägner af den natur, att man tvingas att för att förklara deras uppkomst anta att de härstamma från den tid, då kristendomen ännu ej hunnit bryta tron på gamla gudar så pass mycket som under nyare tid skett. Och för att förklara särskildt Taksteinarsägnen behöfver man ej tillgripa den utvägen att den skulle utvecklats och fäst sig vid Nikolaus Takstens genom en feltolkning af inskriptionen å dennes grafvård i Lärbro kyrka. En historisk händelse kan mycket väl ha legat till grund för sägnen, och om Nikolaus Takstens anno 1274 dött en våldsam död bör sägnen om hans genfärder ej ha behöft många år för att utveckla sig. Hvad sedan beträffar sägnens afdelning om trollkarlen med runkaflen kan den vara ett något senare tillägg — möjligen hämtadt från någon annan äldre sägen.»

Vad nu först beträffar frågan om de båda uppteckningarnas förhållande till varandra, så har jag ovan s. 40—41 till underlättande av jämförelse avtryckt vid sidan av varandra det nyfunna ock det äldre manuskriptets motsvarande delar.

Jag vågar tro, att varje läsare, som gör sig mödan att omsorgsfullt jämföra uttryck ock satsvändningar i de båda uppteckningarna, skall komma till det resultat, att här med all sannolikhet i uppteckningen av 1704 föreligger en något moderniserad ock förtydligad, således ganska fritt behandlad avskrift av 1696 års manuskript eller möjligen av ett original, varav denna är »extraherad». Man märke t. ex., hurusom 1704 års ms. har uteslutit det ovanliga ordet **ålmoren** — ålmoder är ett i Småland ock Östergötland förekommande namn på »ett förment egendomligt sjödjur, varifrån ålen tros härstamma» (se Rietz) —, utbytt det för icke gottlänningar obegripliga »modren» mot **änget**, tycks ha missförstått eller missläst orden **gråflekig**

ock **runkaflen,** utbytt den äldre formen **spian**[1] mot de nyare **spark, tramp bort,** omskrivit **span** (sparkade) ock för övrigt enligt tidens sed förfarit fritt på flerfaldigt sätt vid meningarnas återgivande.

Jag förmodar nu, att denna avskrivare av 1704 varit en yngre prästman från Linköpings stift på fastlandet, som varit missiverad på Gottland någon kortare tid. En prästsläkt Molinus fanns vid denna tid i Östergötland. Uppteckningen av 1696 eller dess original förmodar jag också ha blivit upptecknad av någon präst med anledning av den bekanta uppmaning, som från K. Maj:t i cirkuläret av den 18 dec. 1666 utgick till bl. a. andliga myndigheter, att »uppspana alla antiqviteter» ock därvid bl. a. »icke allenast uppteckna, utan ock granneligen efterspörja . . . Traditioner och Sagor» om bl. a. »kumbel och annat slikt», som »i deras kyrkor och socknar hittas» (se Ant. Tidskr. f. Sverige I: 10—11).

Att, såsom hr W., antaga 1696 års manuskript »snarast vara en öfversättning eller en kopia från en gotländsk täxt», därtill finnes icke det ringaste skäl — en annan sak är, att sagoberättaren förmodligen berättat sägnen på gottländska för uppteckaren — liksom ej häller till antagandet, att »sägnen ursprungligen varit upptecknad på gotländska» ock att de båda uppteckningarna skulle vara »mer eller mindre direkta representanter för tvenne olika öfversättares bearbetning af den ursprungliga texten.»

Än orimligare är det att, såsom hr W. gör, sätta någon lit till den fantastiska uppgiften om en runskriven urkund. Då hr W. söker stöd därför i den omständigheten, att »man från Gottland har runinskrifter af . . . ungt datum» (se ovan), så förbiser hr W. den väsentliga skillnad, som ligger i användandet av runor till korta inskrifter ock deras användning till värkligt litterärt bruk. Det förra »bevisar» intet för det senare. Hr W. skattar, fruktar jag, med det förra som det senare antagandet åt en lokalpatriotisk iver att med all gevalt göra sägnen i fråga till en äkta gammal gottländsk saga; vi få uppvisa flera prov därpå i det följande.

---

[1]) I en avskrift, som hr W. förut meddelat mig, har han läst **spiern** (första gången), **spien** (andra gången).

Vi skola nu tillse, om innehållet av den nyfunna täxten lemnar stöd för detta antagande, att här en äkta gottländsk fornsägn föreligger, eller om tvärtom därav stöd kan hämtas för min mening om »en svensk mytbildning i senare tid».

Vi fästa oss då först vid kap. 2, som tydligen visar, att en sägen om en annan person blivit överflyttad på »Taxstener». Ty att denne först blivit begraven vid Roma kloster, är ju orimligt att antaga. Detta lilla sagobrott har blivit införlivat med »Taxstener»-sagan, alldeles såsom efter mitt antagande skett med Kettil-runske-sägnen.

Vidare inhämta vi av kap. 4 en intressant upplysning om vilken väg denna senare sägen kommit till Gottland, nämligen över Öland. Detta stämmer ju bra med det av mig påpekade förhållandet, att nämnda sägen varit bekant i Småland.

Hr W. säger, att »hvad beträffar sägnens afdelning om trollkarlen med runkaflen, kan den vara ett något senare tillägg — troligen hemtadt från någon annan äldre sägen». Han visar med dessa ord, hur svårt han har att låta kritisk forskning segra över lokalpatriotiska känslor ock därpå grundade förutfattade meningar. För alla andra av sådant oberörda, kritiska forskare står det utan tvivel fast, att kapitlet om trollkarlen med runkaflen är en från fastlandet kommen, till Taksteinarsägnen löst fogad episod.

Det är klart, att här påpekade förhållanden äro mycket ogynnsamma för teorien om Taksteinar-sägnen såsom en äkta fornsägen. Om kapitlen 2 samt 4, 5 ock 6 (det senare = slutet i 1704 års manuskript) kunna visas vara från andra håll komna, till »Taksteinars» person överflyttade sägner, så blir det icke så mycket kvar av fornsägnen om denne, ock den misstanke måste ju alltid kunna uppstå, att även detta lilla kan vara av någon anledning från annat håll överflyttat till Taksteinar — såsom jag just antagit.

Det bör kunna visas goda skäl, varför just detta lilla återstående skulle vara äkta, när allt det andra är oäkta.

Vi komma så till den viktigaste nyheten i 1696 års uppteckning: den omständigheten, att »Taxsteners» död framställes på annat sätt där än i den nyare folksägnen, som jag anfört. Taxstener skall icke ha mördat prästen ock därefter ha blivit ijäl-

slagen av allmogen, utan han skall ha, av anförda skäl, trätt på prästen ock därefter blivit ijälslagen av »Munkens tiänare».

Hr W. fäster ofantlig vikt vid detta förhållande. I några inledningsord till sin uppsats tager han sig därav anledning att i en hög ton — som lämpligen, såsom av det följande torde framgå, hade kunnat betydligt nedstämmas — förklara både premisser ock slutledning i min uppsats för falska, samt att »man måste vara gotlänning eller ock under åratal i detalj ha studerat de gamle gutarnes föreställningssätt» i frågor om de avlidnes tillstånd »för att kunna draga en rätt slutledning».

Låtom oss först tillse, vilka fakta föreligga. En uppteckning av 1696, möjligen härrörande från ett högst några få tiotal år äldre original, berättar en sägen på ett sätt. Folksägner, upptecknade något över 100 år senare, berätta den på ett annat sätt. Med vad rätt kan man då påstå, att den förra berättelsen ovillkorligen måste vara den ursprungliga, den senare den yngre, förvanskade? Det är ju tydligt, att upptecknaren av 1696 kan ha kommit över en sämre tradition än den av 1801. Om, såsom hr W. vill, det är fråga om en äkta medeltidssägen, kanske från 1200-talet, kan ålderdomsskillnaden mellan båda sägnvarianternas uppteckning ännu mindre vara bevisande.

Jämföra vi nu de båda sägnvarianterna opartiskt med varandra, kunna vi också icke neka, att den senare traditionen om mordet på prästen o. s. v. har ett vida mer ålderdomligt tycke än den förra om »Munkens tiänare», som ijälslogo den stolte ock mäktige hövdingen inne i ett rum.

Vi skola emellertid pröva båda möjligheterna.

Låtom oss till att börja med antaga, att den av hr W. meddelade varianten om hövdingen, som blev ijälslagen av »Munkens tiänare», emedan han trätt på kyrkoherden, värkligen är den ursprungliga.

I så fall förfaller, det är sant, min anmärkning om det otroliga i att mördaren Taksteinar skulle blivit begråven inom kyrkan. Men för övrigt blir ju historien om Taksteinar som gengångare även enligt hr W. fullt riktig. Men att den därför är en äkta medeltidssägen, har hr W. ej på minsta sätt bevisat. Att en sägen i ock för sig om en genom bråddöd avliden person, som blivit gengångare efter döden ock uppehållit sig i ett träsk, har äkta forndrag, har hr W. alldeles rätt uti ock är av mig

inte på minsta sätt bestritt. Jag har ock därvidlag åberopat mig på »allmän folktro». I fråga om de avlidnes uppehåll vid vatten, dammar o. d. kan hänvisas till Mogk, Germ. Mythol., kap. 5 »Der Seelenglaube der alten Germanen» s. 29.

Men av det nu sagda är man ju ingalunda berättigad att utan vidare, såsom hr W. gör, sluta, att en sådan sägen om Nils Taksten är äkta medeltidssägen. Man måste, för att kunna vetenskapligt pröva detta, undersöka hela sägnen i dess sammanhang. Vi ha då redan förut påpekat, att denna nyfunna sagovariant till en god del visar sig bestå av sägner, som tydligen överflyttats till Takstens person från andra håll.

Den presumption, som hr W. utgår från, att här en gammal äkta gottländsk sägen föreligger, förlorar ju redan därmed betydligt i sannolikhet. För att nu den återstående delen, som handlar om Taksteinars mördande, skulle i trots därav antagas vara äkta, skulle, som sagt, starka skäl därför kunna anföras. Men förhållandet är tvärtom det, att denna historia bär alla spår av att vara tillkommen på en tid, då man hade dunkla föreställningar om såväl medeltiden som katolska kyrkan. Att den mäktige hövdingen blivit ijälslagen av »Munkens tiänare» för vanvördnad mot prästen är efter all sannolikhet helt enkelt en tarvlig — barnsaga eller »rövarhistoria». Fråga vi nu, hur den kunnat uppkomma, så ha vi just gravinskriften att hänvisa till + en gammal gottländsk sägen om en träta mellan en präst ock en mäktig hövding. Det är gravinskriftens ord, »vitæ cito preterit hora», »mors venit absque mora» ock »crimina deplora», som missförstådda, på sätt jag i förra uppsatsen påpekat, givit anledning till att hövdingen Nils Taksten blivit jälten i den efter honom benämnda sagan.

Då vi se, hurusom nyare forskare ock författare — Hilfeling, Lindström, Björkman — missförstått de nämnda orden ur gravskriften, äro vi berättigade att antaga, att sådant även skett längre tillbaka i tiden, då man ej mera förstod inskriftens kyrkliga tankegång, såsom jag i min förra avhandling uppvisat.

Vi komma så till den andra möjligheten, att den av mig avtryckta, senare uppteckn.ade sägnvarianten om hövdingen Nils Taksten såsom prästens mördare ock därefter ett offer för allmogens hämd värkligen är den älsta. Det är denna variant

av sägnen som ännu är levande. Prosten Sik meddelar mig i brev av 5/12 1902 följande: »Här i orten är sägnen om Taxteinaren i det närmaste utslocknad. Det enda, man vet omtala om honom, är att han varit en mäktig, myndig man, som i vrede öfver att presten vågat börja gudstjänsten före hans ankomst till Lärbro kyrka, skjutit ned honom der han stod vid altaret, och att den på prestens sida stående allmogen i sin ordning efter gudstjenstens slut nedskjutit honom på kyrkogården.»

Hr W. påstår, att den mördade i detta fall, såsom själv en illdådare, ej kunnat bli gengångare, såsom han skildras i sägnen, utan måst få »en hel annan natur» — t. o. m. om han blott »försvarat sig» — »och som gast eller byse företrädesvis uppträda under djurskepnader». Det skulle nämligen enligt hr W. på Gottland existera denna åtskillnad i folktron om de avlidna. Hr W. tillägger emellertid, att »sägner om denna sistnämda klass af spöken äro ej sällsynta på Gotland — till stor del daterbara och af ganska ungt ursprung, liksom de ock uppvisa obetydligt med ålderdomliga drag i jämförelse med Takstenarsägnen och med den besläktade» . . .

Med anledning av denna hr W:s framställning må följande anmärkas. Först må påpekas, att det eljest icke är känt, att någon sådan skarp skillnad i folktron existerar mellan sådana avlidnas uppträdande efter döden, som dött bråddöd utan att vara brottslingar, ock sådanas som varit illgärningsmän. En framstående svensk folklorist, amanuensen N. E. Hammarstedt, skriver till mig härom följande: »Någon motsvarighet till den gottländska uppgiften, att mördare skulle efter döden antaga djurskickelse, kan jag ej erinra mig och har ej häller lyckats uppleta någon i litteraturen.»

Jag hänvisar för min del till framställningen hos Mogk a. a. rörande förhållandet i forntiden. Man finner därav, att även avlidna barnsjälar kunde förändras till fåglar, jungfrur till svaner o. s. v. Det var alldeles icke något karakteristiskt för missdådare att övergå till djurgestalt. Därest en sådan uppfattning värkligen utvecklats på Gottland — ock hr W. icke oriktigt generaliserat ett antal enskilda av honom kända fall —, så är detta då en speciell gottländsk utveckling. Nu uppgiver hr W., att dylika sägner på Gottland äro »af ganska ungt ursprung»

ock »till stor del daterbara»[1]. För att nu hr W:s påstående, att en dödad mördare, såsom Taksteinar efter den av mig tryckta berättelsen skulle varit, omöjligen kunnat bli en »gengångare», utan måst »byta gestalt» ock »företrädesvis uppträda under djurskepnader», skulle vara riktigt, skulle han naturligtvis ha försökt uppvisa, att den nyss nämnda gottländska folktron om mördare efter döden uppstått före den tid, då jag antagit sägnen om Taksteinar ha uppstått, eller 1500-talet. Men detta bevis har, som vi se, hr W. alls inte presterat, utan efter hans framställning kan det mycket väl antagas, att ifrågavarande folktro är av yngre datum än nyss nämnda tid[2].

För övrigt, om också något enstaka fall av dylik tro skulle till äventyrs kunna visas vara äldre än nyssnämnda tidpunkt, kan ju tydligen därav icke slutas, att en sådan absolut differentiering i fråga om folktron om mördares eller icke-mördares uppträdande efter döden, som hr W. antager, skulle då inträtt!

Vi se sålunda, att det icke jälper en till att »draga en säker slutledning» att vara gottländing eller »under åratal ha studerat de gamle gutarnes föreställningssätt i dessa frågor». Därmed kommer man ingen vart, om man vid sin bevisföring förbiser logikens ock den vetenskapliga kritikens krav.

Vad nu en sägen som den, att en präst av en storman blivit mördad i kyrka ock den senare därför ijälslagen av all-

---

[1]) Jag anmärker i förbigående, att man av vad jag nyss anfört kan se, att själva tron om de avlidnas förvandlande till djur alls icke är ung, utan urgammal.

[2]) Ja, hr W. kan nästan sägas ha givit ett indirekt bevis därför. Han säger nämligen, att om hövdingen endast försvarat sig vid mordet på honom, så skulle han, enligt nuvarande gottländsk folktro, ej ha kunnat bli sådan gengångare, som i sägnen sägs. Nu är det ju ytterst osannolikt, att den stolte hövdingen låtit helt trankilt slå ijäl sig, utan att ha försvarat sig mot »Munkens tiänare», som »togo ihop» med honom »med hug och slag», att märka icke oförmodat, utan »på sidstone» efter en längre träta mellan prästen ock »Taxstener». Skildringen huru »blodet satt på alla väggar» syftar väl på en häftig inbördes strid. — Är det nu så, att denna (nyfunna) variant av sägnen närmast måste anses beskriva tillvägagåendet vid N. Takstens mord så, som nu antagits, ock hr W. för övrigt har rätt i sin framställning av den nuvarande gottländska folktron, så kan ju denna ej hava varit utbildad så, som hr W. menar, vid den tid, då »Taxstener»-sägnen uppkom, i fall den variant är den älsta, som hr W. vill!

mogen, angår, så kan den väl härröra från medeltiden. Den saknar icke medeltidsprägel. Jag har i min förra uppsats påpekat, att, enligt Snöbohm, dylika sägner finnas i flere socknar å Gottland.

Men för att pröva denna sägens äkthet just i fråga om Taksteinar, bör man alldeles så, som med hänsyn till den förra sägnvarianten skett, pröva denna variant av Taksteinar-sägnen i dess helhet. Ock då det befunnits, att den del av den Hilfelingska uppteckningen därav, som handlar om trollkarlen ock runkavlen, är överflyttad från annat håll till Taksteinars person, så måste man fråga sig: är möjligen också den övriga delen av sägnen, som handlar om att T. blivit gengångare, ourspruuglig med hänsyn till Taksteinars person? Då vi därvid se, att flere forskare genom tydliga missförstånd av gravskriften trott sig finna stöd för sägnen, så hava vi goda skäl att antaga, att själva sägnen från början uppstått genom att man i följd av missförstånd av gravskriften överflyttat folksägner från andra håll på Nils Takstens person. Se min förra framställning.

Det finnes i hela hr W:s framställning, trots hans stora ord, intet som är egnat att rubba denna min uppfattning av Taksteinar-sägnens uppkomst. Jag är också livligt övertygad därom, att varje kritisk sagoforskare skall giva min uppfattning avgjort företräde framför hr W:s, åtminstone varje från gottländsk lokalpatriotism frigjord forskare.

Hr W. åter, som känt sitt järta värmt av kärlek till sin fäderneorts forntid, har fördenskull med sorg sett, att en gottländsk sägen, som ser så pass ärevördig ut, blivit visad vara ett jämförelsevis nytt mackvärk. Då han nu med mera iver än kritik kämpat för sägnens ärevördighet, har han visat, hur farligt det är att taga järtat till råds i vetenskapliga frågor,

»det stackars hjertat, som så litet vet».

2. Om en medeltida dansk adlig ätt med ett tegeltak som vapenbild, i släktböcker kallad Tagsteen.

Jag har härmed den tillfredsställelsen att kunna meddela, att ett märkligt stöd vunnits för min hypotes om uppkomsten av namnet **Taksten**, vilken, som man torde erinra sig, gick ut

därpå, att gårdnamnet **Takstens** bildats av det personliga tillnamnet **Taksten** ock detta åter av vapenbilden i ett förmodat adligt vapen, återgivande **taktegel** (taksten).

Den ansedde danske heraldikern archivar A. THISET har nämligen i brev av 26/10 1903 benäget meddelat mig, »at de gamle danske Slægtebøger godt kjende en adelig Familie av Navnet **Tagsteen**. De berette nemlig, at en bekjendt sønderjydsk Slægt, der ellers kjendes under Navnet Emmiksen, i Virkeligheden hed **Tagsteen** efter sin Stamfader **Jesper Tagsteen**.» »Samme Slægts Vaabenskjold», tillägger hr T., »viser et skraatstaaende Tegltag», som i brevet avbildas. Jag tillägger efter mottagna ytterligare upplysningar, att denna släkts stamtavla under släktnamnet Emmiksen finnes intagen i Danmarks Adels Aarbog 1892 (årg. 9) s. 112—116, varjämte därsammastädes vapnet finnes efter ett sigill från 1537 (ock vapnets beskrivning i Dansk Adelslexikon, där »røde Tagsten» sägas finnas i skölden) i färger återgivet på en helsidesplansch, utvisande en från höger nedåt snedskuren sköld med tre rader röda tegelpannor, åtskilda av silverränder (väl återgivande murbruket?) i högra fältet samt det vänstra tomma fältet silverfärgat. Av detta vapen återgives skölden å s. 51, fig. 3 här.

I Da. Ad. Aarb. förmoda utgivarna, att »da Slægtebøgerne kalde Stamfaderen **Jesper Tagsten**, hvad der aabenbart kun er en Forvanskning af hans virkelige Navn **Esbern Tagesen**, og da Vaabnet i de ældste Sigiller snarere viser en Skaktavl end et Tegltag, har sikkert hverken Tagsten-Navnet eller Tagsten-Vaabnet synderlig gammel Hævd». Hr Archivar THISET (den ene utgivaren av D. A. A.) har i brev av 17/11 1903 benäget meddelat mig, att han härvid utgick från »at man først har læst Feil af Stamfaderens Navn **Tagsten** for **Tagesen** og derefter ret naturligt ændret Skaktavlen i hans og Slægtens Vaaben til et Tegltag». Hr T. tillägger härom: »men jeg maa erkjende, at Feiltagelsen for Vaabnets Vedkommende kan föres meget langt tilbage, thi som de vedlagte Calquer, hentede fra den endnu ikke udkomne Del af min Fortsættelse at Henry Petersens Sigilværk viser, findes Tegltaget ikke blot i 3 Sigiller fra 1537, men endog i et Sigil fra 1427, der er fört af Esbern Tagesens egen Søn, der jo dog ikke kan have været i Tvivl om at hans Fader hed **Tagesen** og ikke **Tagsten**. Langt de fleste Sigiller fra det 15. Aarh., ja

endnu enkelte fra det 16 Aarh. vise imidlertid Skaktavlen, der jo imidlertid nok med lidt god Villie lod sig opfatte som en stiliseret Gjengivelse af et Tegltag». Till sist säger hr T: »At Slægten Emmiksen selv har kaldet sig **Tagsten** kan ikke godtgjöres. Det er kun en Slægtebogs Tradition, om hvis Oprindelse kun haves løs Formodning.» Uppgiften i Dansk Adelslexikon I : 137, att »en linie» av släkten Emmiksen har »ført Tilnavnet Tagsteen, rimeligen af Vaabnet, som er skraadelt fra højre Hjørne af Sølv og røde Tagstene» (därtill en vapenbild av 6 rader röda taktegel i nedre sneda högra fältet — en variant av vapnet, som jag ej sett annorstädes), anser hr THISET i ett nytt meddelande av den 16 januari 1904 (som svar på en förfrågan av mig) vara »sikkert kun en letsindig Omskrivning af de gamle Slægtebøgers Beretning om, at Stamfaderen hed Jesper Tagsten. En Mand af dette Navn kjendes imidlertid ikke af historiske Kilder, men derimod en Ridder Esbern Tagesen, Fader til Emmek Esbernsen og Lyder Esbernsen, fra hvem alle kjendte Emmiksenner nedstamme. Jeg nærer derfor ingen Tvivl om, at Jesper Tagsten kun er en Feillæsning af Esbern Tagesen, og at denne alt i gammel Tid skete Feillæsning mulig kan have foranlediget, at den oprindelige Skaktavl i Skjoldet ændredes til et Tegltag; thi at Esbern Tagesens sigil 1392 er en Skaktavl, tvivler jeg i Modsætning til hr Professoren ikke om, kun har Skaktavlens ophöiede Kvadrater ved Aarhundreders Tryk mistet deres firkantede Form og ere blevne næsten runde.»

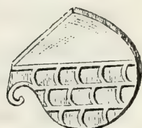
Här nedan följa avbildningar av sköldemärken, hämtade från tre sigiller, som tillhört tre olika medlemmar av släkten Emmiksen (»Tagsteen»):

1. Från sigill av 1392, som tillhört »*Esbernus Taagsson* armiger». (I sigillomskriften: *S. Es. . rni Tagyson.*)

2. Från sigill av 1427, som tillhört den föregåendes son *Emmike Esbernsen.*

3. Från sigill av 1537, som tillhört den föregåendes sonsonsson *Anders Emmiksen.*

Sigillen 2—3 återfinnas i det, när detta skrives, utkomna 23:e häftet av THISET, Danske adelige Sigiller fra det 15, 16 og 17 Aarhundrede, ock sigill 1 hos K. PETERSEN, Danske adelige Sigiller.

Min uppfattning av i det föregående berörda förhållanden är följande: Jag kan icke tro på att namnet **Tagsteen** skulle ha uppkommit genom en felläsning av **Tagesen** (obs. i sigill ock brev -son, -søn!) ock att vapnet i följd därav ändrats från schackspelsruta till »Taksten». Granska vi de hos Thiset a. a. upptagna till släkten hörande 9 sigiller (n:r 51—59), finna vi, att flera av dem, såsom hr T. erkänt, måste uppfattas som återgivande ett tegeltäckt tak, dock så att sigillen hava att uppvisa olika varianter av taktegel-täckning. Varianterna äro ganska betydliga. Den enda möjligheten att uppfatta dessa sigill såsom återgivande i huvudsak samma vapenbild är just att uppfatta dem på nämnda sätt. Vi se, hur olika de båda bilderna å fig. 2 ock 3 ovan äro. Men uppfatta vi dem såsom från olika håll sedda ock även med något olika tegel försedda tak, förstå vi olikheten. Gravören har fått i uppdrag att återgiva ett tegeltäckt tak ock har gjort så utan att slaviskt följa någon viss typ.

Om vi vända upp ock ned på n:r 2, se vi tydligt 3 rader konvexa munktegel lagda så nära varandra, att underliggande »nunnetegel» ej synes, således en variant — som jag även sett på avbildningar av medeltida byggnader — till den hos Ambrosiani, Medeltida kyrklig byggnadskonst i Sverige (1904) fig. 158, återgivna taktäckningsformen. I n:r 56 se vi en intressant variant med refflade tegel (jämför en avbildning av en sådan hos Viollet-le-Duc, samt en hos Ambrosiani a. a. fig. 157).

Sigill n:r 52 hos Thiset, från 1446, har en bild, som det synes svårt att uppfatta som en taktäckningsform. Denna bild ansluter sig närmast till fig. 1, men kvadraterna stå mycket glesare än på denna (där de upphöjda kvadraterna, så som av Thiset påpekats, i vaxavtrycket förlorat sin form). Dylika bilder pläga av heraldiska forskare, såväl in- som utländska, angivas som schackspelsrutade, men detta är tydligen ett missbruk av denna tärm. För att denna tärm skall vara berättigad, måste ju kvadraterna stå alldeles intill varandra såsom i nedanstående bild av ett svenskt medeltida sigill (från H. Hildebrand, Sveriges medeltid II: 572), som har fullkomliga motsvarigheter i utländska sigill:

I fig. 52 hos Thiset åter stå upphöjda(!) kvadrater skilda från varandra med betydligt mellanrum, så att de synas stå fria på ett öppet fält. De torde där få anses återgiva en arkitektonisk bild (av normandiskt ursprung), bestående av flera eller färre rader dylika kvadrater, en sådan som på franska kallas **damier** (se Viollet-le-Duc, Dict.), på engelska **billet** (med många skiftande former), vilken senare term också återfinnes i heraldiken[1] liksom det franska **billettes** (se Viollet-le-Duc). Av namnet **damier** att dömma, är det inom arkitekturen som den föga exakta jämförelsen (beroende kanske på invärkan av skuggan) mellan ifrågavarande arkitektoniska list ock damspels- eller schackspelsbrickor uppkommit; den har då därifrån överförts till heraldiken. Vill man se en avbildning från Sverge av denna arkitektoniska list, kan hänvisas till Stockholms stads äldsta sigill, där två typer därav (en med rektanglar, en med kvadrater) förekomma (se B. Hildebrand, Svenska sigill I, ser. 3. n:r 755 ock H. Hildebrand, Sv. medeltid I: 361). I Hammarlövs kyrka i Skåne förekomma under triumfbågen också två varianter av denna list, såsom en av d:r Ambrosiani mig benäget tillställd fotografi visar.

Det är nu obestridligt, att vapenbilden till fig. n:r 52 (hos Thiset) närmast liknar ifrågavarande arkitektoniska list, nämligen den variant därav, som har de fristående kvadraterna i varannan rad ställda emellan — ej under, såsom i en annan variant — kvadraterna i raderna ovan ock under.[2] Jag tror, att detta bör förklaras så, att det ursprungliga familjevapnet, ett tegeltäckt tak, där liksom i några andra sigill stiliserats under invärkan av den i heraldiken bekanta nyssnämnda arkitektoniska listen, ock att detta möjligen även redan skett med det äldsta bekanta sigillet, det av 1392 (ovan n:r 1, se s. 51). Det synes mig rimligare att tänka sig denna utveckling än den motsatta, ock detta i all synnerhet därför, att det näst äldsta sigillet, det av 1427 (se n:r 2, s. 51 här), visar en form av tegeltak, som synes vara ursprunglig ock ej kunna vara uppkommen genom stilisering eller missförstånd. Det är Esbern

---

[1]) Se J. Woodward and G. Burnett, A Treatise of Heraldry I: 186.

[2]) En form, avbildad hos Banister Fletcher, A History of Architecture[5], London MCMV, s. 335, har de så ställda kvadraterna slutande alldeles intill varandras kanter, den övres till de två undres.

Tagssons sons sigill. Ägaren har vetat, att rätta vapenbilden var ett tegeltak, ock därför låtit gravera ett otvetydigt sådant. Att antaga, att sonen skulle ha missförstått sin faders sigill, synes ej rimligt.

För frågan om »talande vapen» i allmänhet — ock utan särskild hänsyn till det gottländska Takston-namnet — är det medeltida danska nyss anförda fallet av stort intresse, även om namnet Tagsteen uppfattas som av genealoger gjort ock ej av släktmedlemmarna buret. Det förefaller mig nämligen i högsta grad sannolikt, att vapenbilden ett tak (som blivit täckt med tegel) uppkommit därigenom, att den släktmedlem, som först tagit sig (eller fått) vapen, hetat Tak eller Tag ock efter detta sitt förnamn bildat sig ett vapen på alldeles samma sätt, som i åtskilliga fall från Sverges medeltid varit förhållandet.[1] Vi ha ju nyss sett, att den förste kände medlem av den danska släkten med tegeltak i vapnet hette Esbern Taagsson eller Tagysøn (= Tagisøn). Hans fader har alltså hetat Tagi med biform Tag. Tagi är det gamla danska namnet Taki, som hade en sidoform Tak (skrives Taak 1408 [2]). Denna namnform sammanföll ju med appellativet i g.-da. thak, tak, senare tag, taag, nysv. tak. Likheten mellan personnamnet ock appellativet gav upphov till det »talande vapnet». På förfrågan av mig säger sig arkivar Thiset visserligen icke känna något fullt liknande danskt exempel; dock har »den danske Slægt, der förte en Björnelap i Vaabnet» — detta vapen finnes avbildat i Danm. Ad. Aarb. IV — »antaget dette Vaaben — uden Tvivl — fordi Fornavnet Björn var almindeligt i Slægten . . . .» De av mig anförda fallen från Sverge av liknande vapenbildningsprincip synas mig göra mitt antagande i detta fall högst sannolikt.

För Gottland har man ingen anledning antaga en dylik uppkomst av namnet Taksten, då ett namn Tak där ej är känt. Men ett vapen med takstenstäckt tak kan väl där såsom i Danmark ha givit upphov till namnet.

För de läsares räkning, som till äventyrs, oaktat vad som nu anförts av heraldiska skäl för min förklaring av tillnamnet T(h)aksten, äro mer böjda för den onekligen närmast till hands liggande förklaring av namnet, att det skulle vara ett gammalt

[1]) Se Personhist. tidskrift V: 84, VI: 20.

[2]) Se Nielsen, Olddanske Personnavne, s. 91.

äkta gårdsnamn, som sedan blivit personnamn, vill jag till vad jag mot sannolikheten av en sådan förklaring nämnt i min första uppsats lägga följande.

Ordet **taksten**, som för övrigt ej synes vara utdött, betyder naturligtvis älst sten av vad slag som hälst som användes till taktäckning, således kalkflisor, skiffer m. m. »Ännu i dag finnas i södra Gottland gamla byggnader, som hava kalkstensflisor till tak», meddelar mig kontraktsprosten CARL SIK. Man kunde då falla på den tanken, att gården **Taksten** fått sitt namn av ett å dess ägor befintligt kalkstensbrott — skiffer fås endast i södra Gottland —, varifrån **taksten** tagits, således ursprungligen **garþrin at þakstaini**, gården vid takstenen, gården där taksten finnes, ungefär som gården **Högstens** å Gottland (varom hr W. påmint mig) väl fått sitt namn — ursprungligen kanske **garþrin at haugstaini** — av något högt, i jorden stående stenblock. Denna förklaring vederlägges emellertid av det faktum, varom prosten SIK på förfrågan benäget upplyst mig, att »något stenbrott, hvarifrån till taktäckning lämpliga kalkstenflisor kunnat erhållas» veterligen icke finnes på Takstens egendom. Att åter namnet **Taksten** älst skulle avse »gården med det med taksten täckta huset», vilket så väl jag som flere av mina läsare tänkt på, synes alltför djärvt att antaga. Jag känner åtminstone inga fullgoda analogier till ett dylikt bildningssätt för gårdsnamn. Ingen gård finnes t. ex., som heter **Torv** eller **Tegel**, så nämnd efter sitt torv- eller tegeltak. Hos O. Rygh, Norske Gaardnavn (Krist. 1898) ser jag intet värkligen motsvarande. I äldre tider var det säkerligen också mycket vanligt på Gottland att nyttja stenflisor till taktäckning, varför det ej är troligt, att en sådan omständighet föranlett bildningen av ett gårdsnamn.

---

3. Om tillnamnet Ducka ock därav bildade gårdsnamn.

Mot min i min första uppsats om Taksteinar-sägnen (s. 18[14]) framställda förklaring av uttrycket **uxor Botulphi Ducka** i en medeltida gottländsk inskrift såsom havande tillnamnet oböjt, har blivit anmärkt, att **Ducka** i inskriften kunde föras till ett

annat ord i nominativ. Inskriften lyder så: **Anno Domini MCCCLI IIII Idus Marcii obierunt Botvi uxor Botulphi Ducka et eius filius Lifridus quorum anime quiescant in pace.** Genom att föra **Ducka** till **Botvi** skulle man undvika den förmenta svårigheten med det oböjda **Ducka**. En sådan konstruktion förbjudes dock dels av ordställningen, dels av den omständigheten, att en annan inskrift från 1294 omtalar **Johannes pater Botulfi Dukcur**. Den här nämnde **Botulf Ducka** är tydligen densamme, som i inskriften av 1351 nämndes, ock om han haft tillnamnet **Ducka** (som naturligtvis i denna form icke är något gårdsnamn, utan ett personligt tillnamn), kan ej, efter denna tids bruk, hustrun även ha hetat så. För övrigt skall jag till yttermera visso anföra följande bevis för mitt påstående, att tillnamnet kunde i latinsk översättning bli oböjt. I pärmebrev av åren 1408 ock 1409 förekomma i den svenska täxten i genitivform namnet **Olaffs Duwo (Dufwo)** av ett personnamn **Olaf Duwa**. I de vidhängda sigillen åter läses **S[igillum] Olavi Duva**, således med förnamnet böjt i gen., men tillnamnet oböjt! Se Silfverstolpe, Sv. Dipl., II: 11, 134.

Mot min förklaring, s. 18[18], av gårdsnamnet **Ducker** såsom uppkommet av genitiven **Duckur** har av en kännare av gottländska ortnamn, arkivarien WENNERSTEN, blivit anmärkt, att gården av äldre personer uttalas **Dukkare**, som tydligen är ett äldre **Dukkarve** (jämför att, enligt hr W., **Brosarve, Bopparve, Hallsarve** m. fl. nu uttalas **Bosare, Boppare, Hallsare**). Hr W. menar, att de nu även befintliga formerna **Dukkor, Dukkar, Dukker** alla utgå från ett **Dukkarve**. För min del skulle jag snarare tro, att man förr haft dubbelformer av gårdens namn, dels ett **Dukkur** (gen. av **Dukka**), dels ett **Dukkarve** (jämför att två gårdar, en i Näs, en i Linde nu så heta, efter vilka just ett **Dukkur** kan ha fått dubbelformen **Dukkarve**). Härmed kan jämföras, att flera gårdar heta **Boters, Boter**, andra **Botarve, Boterarve** (se Snöbohm). Formen **Dukkor** talar ju för härkomst av **Dukkur**. Ock **Dukker** återgår till ett **Dukkur** liksom, utom det av mig anförda **Längjers** på **Längjur**, gårdsnamnen **Dypler, Kyllver, Kälder, Möllner** (alla hos Snöbohm) tydligen återgå på genitivformen på -ur av **Dypla** (»djupt vattenhål», gottl. enl. Rietz), **Kylfa** (klubba, möjligen personligt tillnamn), **kälda, möllna**.

4. Om släktnamnet Apellegard, Abildgaard.

I Danmarks Adels Aarbog 1884 upptages under den medeltida danska adelsätten **Abildgaard**, som har ett talande vapen, bestående av 3 äpplen, ställda 2 ock 1, ock mellan dem en gärdesgård, bland en del släktmedlemmar, vilkas filiation är okänd, en **Klavs Abildgaard**, som »levede 1396 i Sverrig». Detta är tydligen samme man som den av mig, s. 29^{27}, från traktaten av 1396 anförde **Claus Apellegard**, vars tillnamn skrivits på danskt sätt i Aarbogen. Hr arkivar Thiset har benäget meddelat mig, att han fortfarande anser denne man vara en till Sverge kommen medlem av den danska släkten ock han »er senere bleven bestyrket i denne Formodning ved i den Langebekske Sigilsamling at finde et löst Sigil for en Fru Anne Claus Abildgaards Datter, og det viser netop den danske Slægts Vaaben.» »Noget nærmere om Manden kjender jeg ikke», tillägger hr T.

Jag vill till denna upplysning lägga, att **Claus Apellegard**, i nämnda svenska handling av 1396 uppräknas bland »mæn rikesens i Swerike» ock svenske män »aff wapn». Han får väl då anses vara infödd svensk. Om han tillhörde den danska adelsätten, får det väl antagas, att en gren av denna något eller några led före honom invandrat till Sverge. Det saknas icke antydningar i den danska Abildgaard-ättens stamtavla, som göra att sådant antagande sannolikt. Exemplet bör, då det åtminstone är osäkert, om det bör anses vara svenskt, utgå från de av mig samlade fallen med svenska tillnamn bildade efter gårdsnamn. Ett nytt dylikt exempel, **Nils Stang**, anföres av mig i Personhist. Tidskrift VI: 72.

---

5. Några smärre rättelser ock tillägg till första uppsatsen.

S. 3_{11}. Läs: trapezoidformad.

S. 9^{11}. Det anförda arbetets titel är: Andreae Svnonis filii archiepischopi Lvndensis Hexaëmeron . . . . edidit M. Cl. Gertz, Havniae MDCCCXCII.

S. 9_1. Läs: . . . icke beror på att man för tillfället sökt en nödfallsutväg för att undvika det metriska fel, som formen **Martiis**[18] skulle bilda, utan är . . .

S. 12^{11-12}. Jämförelsen mellan **Takstainar, Takstenar** ock fno. **Stainarr,** fsv. **stenar** bör utgå, då den senare namnformen nog intet har att göra med de förra, vilka väl utgå från gårdsnamnet **Takstain** (1), **Taksten** (1). Därav har bildats **Takstainaren, Takstenaren,** liksom t. ex. **Stockholmaren** av **Stockholm**; därav sedan namnet **Taksteinar, Takstenar.**

S. 13^{26}. Läs: den medeltida katolska kyrkan.

S. 20^{10}. På tal om medeltida gottländska adliga vapen hade kunnat erinras om att en silverskål från 1200-talet, funnen vid Kyrkobinga i Othems socken tillsamman med andra silverföremål ock inhemska mynt, i bottnen har en adlig vapensköld — med bild av en »framvänd» örn — ingraverad. Se avbildningen hos Hildebrand, Sv. Medelt. I: 548; sköldemärket liknar de a. a. II: 583 avbildade fastlandssvenska från 1200-talet.

S. 24, n. 5. En prästsläkt **Molinus** fanns på 1600-talet i Östergötland. — Härr prosten Sik har benäget meddelat mig, att ur Lärbro kyrkoarkiv, vars älsta kyrkoböcker börja med 1767, inga uppgifter om någon Molinus i Lärbro socken kunna erhållas.

S. 29, n. 46. Redan M. Lundgren har i sin avhandling »Om fornsvenska personnamn på -ing och -ung» (1886), s. 14, 15 anfört exempel på ortnamn använda som tillnamn. De av honom ur Dipl. Svec. anförda fallen äro följande: **Avidus Ludingxstadh, Jacobus Brelingæryth, Nicolaus Estlandh, Frederichus Finland, Gemo Rysenæs, Olawus dictus Tyerp.**

S. 30^{27}. **Mikiel** (så!) **Kastorp** förmodas av archivar Thiset, enligt benäget skriftligt meddelande, snarast vara medlem av den lybeckska patriciersläkten **Kastorp** eller **Castorp.**

S. 32^{23}. Läs: Boge, Follingbo ock Gammelgarn.

S. 32_{14}. Vad som yttras om den kvadratiska formen utgår; medeltidens tegelstenar voro nämligen stundom kvadratiska.

S. 34, n. 55. Det kan förtjäna anmärkas, att A. Noreen i den nyss utkomna tredje upplagan av sin Altnord. Gram. I alldeles uteslutit i-omljudet av ǫ, enligt enskilt meddelande emedan han ansett, att därpå intet säkert ex. finnes, varken i fsv. eller isl. I det här föreliggande fallet anser Noreen, att i-om-

ljud av ó (ej av ǫ́, vilket såsom nasalerat övergått till ó) föreligger liksom i fisl. **spøner**. Jag tillägger härtill blott, att det väl icke lär kunna bevisas, att övergången ǫ́ → ó skett före i-omljudet — liksom ej häller motsatsen!

S. 35, n. 74. Läs: nattvardsgångar.

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN

1906

UTGIFVEN AF

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

HOLGER ROSMAN

SAMFUNDETS SEKRETERARE

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1906

Personhistoriska Samfundet.

Årsmöte.

Den 26 mars 1906 höll Personhistoriska Samfundet sitt första årsmöte under det nya namnet, nästan på dagen 30 år efter Svenska Autografsällskapets stiftande. Mötet var anordnadt å Grand Hotel och leddes af friherre Bonde.

Sedan protokollet för decembersammanträdet justerats, föredrogs af kammarrättsrådet Wallensteen revisionsberättelsen öfver skattmästarens förvaltning, hvarefter ansvarsfrihet beviljades. Till funktionärer återvaldes samtliga de afgående. I styrelsen insattes sålunda friherre *Carl Carlson Bonde*, riksarkivarien *E. Hildebrand*, grefve *F. U. Wrangel*, friherre *Joh. Rudbeck* och doktor *H. Rosman* och i redaktionsutskottet de tre sistnämnda. Till revisorer valdes öfverkammarherren *G. Celsing* och kammarrättsrådet *J. A. Wallensteen* med kapten *Otto Bergström* såsom suppleant.

På förslag af doktor Alfred Levertin beslöt sällskapet att låta utreda möjligheten af att i Stockholm inrätta ett personhistoriskt institut, afsedt att samla genealogiska och biografiska anteckningar och hålla dessa tillgängliga för samfundets medlemmar. Frågans behandling uppdrogs åt en kommitté bestående af doktor *Levertin*, kapten *Bergström* och sekreteraren.

Efter förhandlingarnas slut höll kapten *W. Planting-Gyllenbåga* ett föredrag om de s. k. kavaljerskonserterna vid midten af 1700-talet, hvarvid han lämnade åtskilliga personhistoriska meddelanden om artister och amatörer, som uppträdde vid de å Riddarhuset anordnade musiktillställningarna under åren närmast före Musikaliska akademiens stiftande.

Utdrag ur revisionsberättelsen.

Behållning till år 1905	kr.	2,288: 51
Inkomster under året:		
af årsafgifter	»	2,898: 37
» försäljning af skrifter	»	685: 78
» räntor	»	64: 63
Summa	kr.	5,937: 29
Utgifter under året:		
för tryckning, teckning, etsning och autotypi .	kr.	2,670: 67
» distribution af tidskriften	»	208: 23
» inköp af tidskriftsårgångar och tidningsurklipp	»	29: 36
» skioptikonbilder	»	14: 25
» annonskostnader	»	15: 53
» renskrifning, postporto, papper m. m. . .	»	16: 52
» arfvoden	»	941: —
Behållning till år 1906	»	2,041: 73
Summa	kr.	5,937: 29

Nya medlemmar.

Januari—mars 1906.

Aminoff, L. F., vice häradshöfding. Nyköping.
Artillerimuseum.
Benzinger, F., direktör.
Berg von Linde, A. L. A., f. d. kapten. Källunda, Önnestad.
Berling, J., registrator. Malmö.
Bonde, C., grefve, godsägare. Mauritzberg, Ö. Husby.
Bäfverfeldt, K. E. A., kammarskrifvare. Animskog.
Decker, W., rentier. Helsingfors, Finland.
von Düben, G. H., friherre, kapten. Landskrona.
von Friesendorff, K., friherre, kontorsskrifvare.
Fåhræus, G. R., rektor.
Hult, O., läkare.
Insulandar, K., löjtnant.
Kugelberg, B., kapten. Ekeberg, Jönköping.
Leijonhufvud, S., friherre, aktuarie.
Lind af Hageby, E., f. *Hierta*, fru.
Lovén, S. A., f. d. löjtnant. Kristiania, Norge.
Löwenadler, C. O., disponent. Anneberg.
Nilsson, A., fil. kand. Uppsala.
Rehbinder, C. M. V., friherre, öfverste. Västervik.
Ribbing, B. E. L., f. d. ryttmästare.
Silfverswärd, G., öfverstelöjtnant. Karlskrona.
Spåre, A., hofrättsråd. Helsingfors, Finland.
Stockenberg, J., sekreterare i kommerskollegium.
Stärck, P. J., kandidat. Uppsala.
Sundborg, S., fröken, konsthandlare.
Troilius, C. R., vice häradshöfding.
Westrin, A., f. d. landssekreterare. Kalmar.
Wijk, C., f. *Dickson*, fru.
[illegible]

Stadgar

för

Personhistoriska Samfundet

antagna den 9 december 1905.

§ 1.

Samfundet, som stiftades den 25 mars 1876 under namn af Svenska Autografsällskapet, har till ändamål att väcka och underhålla intresset för svensk personhistoria, genealogi, heraldik, porträtt- och autograf-kunskap samt undan glömska eller förstöring bevara föremål, uppgifter, teckningar m. m. som därmed äger sammanhang.

§ 2.

Sällskapet utgöres af hedersledamöter samt de damer och herrar utom eller inom Sverige, hvilka efter behörig anmälan att vilja deltaga i Samfundets arbeten och bemödanden, därtill af Samfundet kallas.

§ 3.

För att blifva ledamot af Samfundet fordras att af en medlem föreslås till inträde inför styrelsen, hvilken i händelse af bifall, tillställer den utnämnde kallelsebref och ett exemplar af dessa stadgar. Till hedersledamöter nämner styrelsen personer, som gjort sig särskildt förtjänta om Samfundet eller dess syften.

§ 4.

Mellan Samfundets sammanträden besörjas dess angelägenheter af en styrelse, bestående af fem ledamöter, utsedde af Samfundet för ett år. Styrelsen utser inom sig ordförande, skattmästare och sekreterare.

§ 5.

Styrelsen vårdar Samfundets handlingar, protokoller och framtida samlingar, besörjer brefväxlingen, utfärdar kallelse till sammanträden, uppgör föredragningslistor, utfärdar kallelsebref för nya ledamöter, håller förteckningar öfver ledamöterna och besörjer i öfrigt allt hvad Samfundet beslutat till uppnående af dess i § 1 antydda ändamål.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

§ 6.

Samfundet sammanträder till ordinarie årsmöte i hufvudstaden inom utgången af mars månad å plats, som af styrelsen bestämmes och genom annons tillkännagifves. Dessutom äger styrelsen att, då anledning därtill gifves, utlysa extra sammanträden på sätt ofvan stadgas.

§ 7.

För ofvan antydda och öfriga utgifters bestridande beredas tillgångar genom ledamotsafgifter, antingen en årsafgift af fem kronor som erlägges vid utdelandet af hvarje ny tidskriftsårgångs första häfte, eller sjuttiofem kronor en gång för alla. Institutioner kunna emot årsafgiftens erläggande njuta ledamots rätt. Medlen upptagas och redovisas af styrelsen, och skall redovisning hvarje år skriftligen uppgöras samt undergå granskning af tvenne af Samfundet utsedda revisorer, hvarefter redovisningen jämte revisorernas utlåtande framläggas till granskning och godkännande inför Samfundet vid dess årsmöte.

§ 8.

Samfundet utgifver en tidskrift, innehållande uppsatser, meddelanden, personlängder, porträtt, vapenteckningar m. m., som ligger inom området för Samfundets verksamhet. Utgifvandet af tidskriften besörjes af ett särskildt redaktionsutskott af minst tre ledamöter, som på styrelsens förslag af Samfundet tillsättes. Utskottet äger att, i mån af tillgångar, besluta om ersättning för lämnade bidrag till tidskriften.

§ 9.

Ändring af eller tillägg till dessa stadgar kan såväl af Styrelsen som af enskild medlem i Samfundet föreslås. I senare fall skall förslaget, jämte motiver, skriftligen inlämnas till styrelsen, som efter tagen kännedom däraf, detsamma jämte eget skriftligt yttrande, till Samfundet vid dess sammanträde framlägger. Dylik fråga kan ej afgöras förrän vid ett följande sammanträde.

Adam Fredrik Netherwood.

Några anteckningar

af

Arthur Stille.

Adam Fredrik Netherwood, son af kaptenen Magnus Vilhelm Netherwood och Anna Elisabeth Stålhammar, var född på Byestads gård i Korsberga socken i Jönköpings län den 1 maj 1772.[1] Han kom i krigstjänst 1788 och deltog i Gustaf III:s finska krig. År 1793 blef han vice korporal vid drabantkåren. Hans militära bana i Sverige afbröts helt hastigt och genom hans eget förvållande, i det att han, såsom torde vara bekant, den 18 oktober 1795 sökte göra troligt, att ett attentat mot hertigen-regenten varit planlagdt och att mordförsöket af misstag riktats mot Netherwood, hvilken dock ej blifvit sårad utan endast fått en kula genom kappärmen. En undersökning visade strax, att det hela var ett påfund af Netherwood, och denne hade nu genom sitt obetänksamma tilltag gjort sig omöjlig. Han måste utträda ur drabantkåren och lämnade fäderneslandet för att gå i fransk krigstjänst.

Om Netherwoods öden i den franska armén finnas i Anreps Ättartaflor åtskilliga uppgifter och data. Det är ej osannolikt, att flera af dessa ytterst leda sitt ursprung från muntliga berättelser af Netherwood själf under det besök han senare gjorde i Sverige. Med hänsyn härtill behöfver man kanske ej betvifla uppgiften hos Anrep, att Netherwood varit adjutant hos generalerna Klein[2] och Salm, ehuru ingen anteckning därom finnes i den adjutantslista

[1] Anreps Ättartaflor hafva som hans födelsedatum den 1 maj 1771, men i såväl Netherwoods giftermalskontrakt som hans dödsattest uppgifves den 1 maj 1772.

[2] Dominique-Louis-Antoine Klein, född 1761, död 1845.

från ifrågavarande tid, hvilken förvaras i det franska krigsministeriets arkiv, en lista, som dock ej synes vara fullständig. Likaledes kan det nog vara riktigt, såsom Anrep uppgifver, att Netherwood tjänat vid det femte husarregementet, förrän han kom till det sjunde; däremot är det, såsom af det följande synes, med orätt som ättartaflorna låta honom redan år 1796 vara ryttmästare vid det förstnämnda regementet.[1] Uppgiften att Netherwood under det egyptiska fälttåget varit en af general Bonapartes adjutanter förefaller knappast riktig; han benämnes vid denna tid »capitaine adjoint à l'état-major», hvilket icke är precis det samma som adjutant. För Anreps uppgift, att han 1800 varit sänd såsom parlamentär till det turkiska högkvarteret i Egypten har jag ej kunnat finna någon bekräftelse i de handlingar jag genomgått i det franska krigsministeriets arkiv, men uppgiften kan ju det oaktadt vara riktig.

I nyssnämnda arkiv stå emellertid åtskilliga säkra, nya upplysningar om Netherwood att finna, och hvad som här nedan skall meddelas är hämtadt ur officiella handlingar, hörande till det franska krigsministeriets arkiv, såväl till dess administrativa som till dess historiska sektion. De följande anteckningarna göra emellertid ej anspråk på att gifva en uttömmande framställning af Netherwoods karriär i republikens arméer, utan endast att meddela några fakta.

Under Bonapartes egyptiska fälttåg var Netherwood, såsom nyss nämndes, »capitaine adjoint à l'état-major». Han deltog i expeditionen till Syrien 1799 och utmärkte sig därunder genom en glänsande tapperhet. Vid stormningen af Jaffa gick han med tio grenadjärer i spetsen för anfallskolonnen; äfven vid anfallen på Saint-Jean d'Acre var han en bland de främste och blef sårad, under det att han med sabeln i hand uppe i en bresch kämpade mot turkarne.[2] Det var således en välfortjänt belöning, att han

---

[1] I sjunde husarregementet tjänade vid denna tid äfven en annan svensk, om hvilken regementets rullor meddela följande: Mullin, Abraham, född i Sverige, tjänst i konungens af Sverige gardesdragonregemente 15 januari 1782, »maréchal des logis» i Östgöta kavalleriregemente 5 februari 1783, fänrik på Jämtlands dragoner 3 oktober 1787, löjtnant 14 december 1788, kapten i Ehrenmalms infanteribataljon 25 juli 1789, kapten på Jämtlands dragoner i mars 1791, utnämnd underlöjtnant i sjunde husarregementet 24 november 1792, har gjort kampanjerna 1788, 1789 och 1790 såväl mot de ryska som mot de danska trupperna, bevistat affären vid Barrösand i september 1789.

[2] Kopia af Netherwoods fullmakt som skvadronschef, bestyrkt af souschefen för arméns stab, Réné, i Kairo den 30 vendémiaire år IX (22 oktober 1801).

den 24 floréal år VII (13 maj 1799) af general Bonaparte utnämndes till skvadronschef.

Sedan Bonaparte lämnat Egypten, blef Netherwood adjutant hos den nye öfverbefälhafvaren, general Kléber. I de strider, som nu utkämpades mot turkarne, deltog han med samma bravur som i Syrien. I bataljen vid Heliopolis anföll han i spetsen för kavalleriet de turkiska skarorna och blef i denna chock sårad.[1]

Den 4:e komplementärdagen år VIII (20 september 1800) befordrades han af Klébers efterträdare, general Menou, till brigadchef »à la suite» vid sjunde husarregementet; i fullmakten säges särskildt, att öfverbefälhafvaren genom denna utnämning vill gifva ett vittnesbörd om de tjänster Netherwood gjort armén och om hans utmärkta tapperhet, framför allt vid Jaffa och Heliopolis. Äfven hos general Menou tjänstgjorde Netherwood såsom adjutant.

Öfver hufvud torde redan den omständigheten, att Netherwood, ehuru utlänning, anställdes i Bonapartes stab och därefter togs till adjutant åt de högstkommenderande generalerna, visa, att hos honom förutom den oförvägna tapperheten äfven funnos andra framstående militäriska egenskaper.

I den franska arméns sista strider i Egypten deltog Netherwood icke; han hade redan under senare delen af år 1800 sändts tillbaka till Frankrike med depescher till förste konsuln och skall då äfven hafva medfört troféer. Han var emellertid ej utan farhågor för att nu vid fredsslutet se sin bana i den franska hären afbruten, och han inlämnade därför den 16 pluviôse år IX (8 februari 1801) till förste konsuln en skrifvelse, hvilken med bibehållande af dess små ortografiska egendomligheter här återgifves:

Netherwood Chef de Brigade au Premier Consul Bonaparte.

Dans un tems qu'on reforme plusieurs officiers, j'ai peus de droit de vous demander, Citoyen Consul, la grace de continuer mes services en France, mais votre bontée pour les Egyptiens me donne beaucoup d'esperance.

Les offres du Roi de Svede les plus flatteurs ne pouront pas me décider de quitter vos armées — en Europe ou en Afrique au bout de monde permis les français je serai toujours heureux, je ne demanderai qu'un congé de deux mois pour aller chez moi.

Salut avec le plus profonde respect.

F. Netherwood.

[1] Anreps Ättartaflor uppgifva, att han »blef farligt blesserad af Ismaël pascha, hvilken han i detsamma högg hufvudet af samt tog hans sabel sasom segertecken».

Bonapartes resolution å denna ansökan kom med stor snabbhet. Den gafs samma dag och innehöll, att Netherwood till belöning för sitt utmärkta välförhållande skulle få bekräftelse på sin grad som brigadchef, hvarpå formlig fullmakt af förste konsuln skulle omedelbart utfärdas. Ansökan om två månaders permission beviljades nio dagar därefter, den 17 februari 1801, och Netherwood skulle under permissionstiden få uppbära full aflöning. Han afreste nu på ett kort besök till Sverige. Af hans ofvanstående bref med dess entusiasm för tjänsten i den franska armén framgår ganska tydligt, att han ej haft för afsikt att söka återinträda i svensk tjänst, utan att det endast varit fråga om ett kort besök i hemlandet. Han återvände också snart till Frankrike. Netherwood hade sagt sig skola vara lycklig »au bout de monde», blott han finge vistas bland fransmän, och han följde snart med en fransk expedition öfver oceanen. I en kort skrifvelse, daterad Hôtel de Chatelion, Rue de Lycée, Paris den 26 vendémiaire år X (18 oktober 1801), anhöll han hos krigsministern att blifva anställd i den armé, som skulle afgå på expeditionen till S:t Domingo. Denna ansökan beviljades, och Netherwood utnämndes redan den 2 brumaire år X (24 oktober 1801) till förste adjutant hos öfverbefälhafvaren för expeditionen, general Leclerc,[1] som bekant en svåger till förste konsuln. Netherwoods kamrater som adjutanter voro de senare generalerna Abbé och Dalton,[2] då skvadronschefer, skvadronschefen Musquinet-Beaupré, kapten Leclerc och löjtnant Perrin. Embarkeringen skedde i Brest på skeppet l'Océan.

Det blef ej synnerligen länge som general Leclerc fick föra öfverbefälet på S:t Domingo och leda striderna mot öns uppproriska negrer. Redan den 2 november 1802 bortrycktes han af döden. Under hans sista sjukdom var Netherwood i hans närhet; jämte generalstabschefen Boyer var han närvarande, då Leclerc designerade general Rochambeau till sin efterträdare.[3] Den 1 november, då Leclerc kände döden nalkas, befallde han, att efter hans död skulle hans änka Pauline Bonaparte på skeppet Swiftsure föras hem till Frankrike, och han uppdrog åt Netherwood att medfölja och taga generalskan under sitt beskydd. Det var ett

[1] Victor-Emmanuel Leclerc, född 1772, död den 2 november 1802.

[2] Jean-Nicolas-Louis Abbé, född 1764, död 1834. Alexandre Dalton, född 1776, död 1859.

[3] Donatien-Marie-Joseph Rochambeau, född 1761, stupade vid Leipzig 18 oktober 1813.

på sitt sätt ärofullt uppdrag och bar vittne om det företroende Leclerc hyste för sin förste adjutant. Antagligen skulle också Netherwood genom att till Frankrike återföra Pauline Bonaparte och därigenom träda förste konsuln personligen nära hafva ökat sina utsikter på den militära befordringsbanan. Emellertid afböjde han uppdraget och anhöll att få kvarstanna på S:t Domingo för att där dela sina kamraters öden i den kritiska situation, som rådde i kolonien. Från högkvarteret i Cap François riktade han den 18 brumaire år XI (9 november 1802) följande skrifvelse till krigsministern, general Alexandre Berthier:

Permettez Citoyen Ministre de vous présenter mes Respects par le citoyen Dalton, qui est chargé de me r'appeller a Votre souvenir. Je fus designé par mon malheureux Général avant sa mort d'accompagner son Épouse en France, mais la Collonnie attaquée sur tous les points, j'ai cru de mon devoir de faire le sacrifice de cete honneur, et partager la peine avec mes Cammerades.

Si Citoyen Ministre Vous agreez cette preuve de devouement je solicite auprès de Vous à être r'appeller au bout de 8 mois, les affaires de famille m'appellent en Svede, a cette époque les trouppes seront arrivées, les rébells soumisent et la Collonnie rendue à La France. Acceptez Citoyen Ministre mes Salutations les plus Respectueuses.

F. Netherwood.

Värfvet att ledsaga generalskan Leclerc hem till Europa öfvertogs af en annan af adjutanterna, Abbé. Han hade hittills varit chef för öfverbefälhafvarens garde, och denna post öfvertogs vid hans afresa af Netherwood; dennes utnämning till chef för gardet är daterad den 28 brumaire år XI (19 november 1802).

Netherwoods ansökan att efter åtta månaders förlopp få permission bifölls af krigsministern den 24 ventôse år XI (15 mars 1803), men då resolutionen därom ankom till S:t Domingo, var Netherwood ej längre i lifvet. Sin afsikt att åter besöka sitt fädernesland hann han alltså aldrig sätta i verket.

Den åstundan Netherwood i sin skrifvelse till krigsministern uttryckt att få dela krigets vedermödor med sina kamrater blef i rikt mått uppfylld. De upproriska negrernas anfall blefvo allt djärfvare och häftigare. I början af år 1803 kämpade man vid Cap François, och i dessa strider tog Netherwood en ärofull del.

Natten till den 16 pluviôse år XI (5 februari 1803) anföllo rebellerna flera af de förskansade positionerna vid Cap François och bemäktigade sig några af dem; franska truppafdelningar gjorde emellertid ett raskt motanfall och återtogo positionerna. Till den 17 pluviôse (6 februari) förberedde negrerna tydligen ett

nytt anfall och samlade sig i stora skaror vid Vaudreuil i närheten af Cap François. Den kommenderande divisionsgeneralen Clausel[1] beslöt att komma negrerna i förväg och skred å sin sida till anfall. I daggryningen lät han brigadgeneralen Claparède[2] med 300 man infanteri kasta sig mot fienden, under det att Clausel själf med Capdragonerna och öfverbefälhafvarens hästgarde ryckte fram för att rensa landsvägen på de närmast dem belägna »savannerna» från negrer. Claparède dref med ett häftigt anfall ut fienderna ur de förskansningar de gjort vid Vaudreuil, och kavalleriet högg gång på gång in mot de vikande negrerna och tillfogade dem svår manspillan. På landsvägen hade negrerna ryckt fram i tät massa, men här mötte dem Netherwood med kavalleriet och gjorde »une belle charge»; i Netherwoods närhet blef den tappre kaptenen vid hästgardet Laforge dödligt sårad. Rebellerna förlorade i denna strid 300 man.

Den 30 pluviôse (19 februari) blef Cap François åter utsatt för häftiga anfall. Tidigt på morgonen anryckte från olika håll negertrupperna i fyra kolonner. En viktig position, Fort Bélair, togs af dem, och i det närbelägna Hôpital des pères massakrerades en del sjuka franska soldater. Några franska förpostafdelningar kringgingos, och öfver hufvud var situationen rätt allvarlig. I flera timmar kämpades med största förbittring, men slutligen lyckades Clausel drifva fienden på flykten. Hästgardet och Capdragonerna fördes äfven nu af Netherwood och utmärkte sig särskildt. På »savannerna» vid Hôpital des pères gjordes chock mot negrerna, hvarvid dessa ledo svåra förluster, och vid Haut du Cap drefvo Claparède och Netherwood en af de fyra kolonnerna på flykten. Rebellernas förlust i döda anslogs till 500 man.

I öfverbefälhafvarens rapport af den 6 ventôse (25 februari) säges, att Netherwood öfverallt i denna strid visat sin lysande tapperhet och sin sedvanliga driftighet; och samma vitsord hade han fått i Rochambeaus bref till regeringen den 2 ventôse och i ett bref den 4 i samma månad från stabschefen Boyer.

Netherwood hade på sätt och vis gjort sig bofast på S:t Domingo. Han hade förvärfvat sig en tomt i Cap François och där på sin bekostnad låtit uppföra ett hus. Han fick dock snart lämna den nämnda staden: den 27 ventôse år XI (18 mars 1803) förlade general Rochambeau högkvarteret till Port-au-Prince.

[1] Bertrand Clausel, sedan marskalk af Frankrike, född 1772, död 1842.
[2] Michel-Marie Claparède, född 1770, död 1842.

Det var säkerligen ej ogärna, som Netherwood såg denna förflyttning. Då han anhöll att få stanna kvar på S:t Domingo, var det ej blott ärans utan äfven hjärtats röst han lydde. Han hade fattat kärlek till en kreolsk dam från Port-au-Prince och förlofvade sig med henne. Hon hette Marie-Thérèse Lemit och var född i Port-au-Prince den 22 juli 1774. Hennes föräldrar voro arkitekten Pierre Lemit och hans hustru Catherine-Thérèse Masson; vid tiden för hennes trolofning med Netherwood voro de ej längre i lifvet. Mlle Lemit bodde hos en sin kusin, advokaten Collignon, »défenseur public» i staden. Beträffande hennes förmögenhetsförhållanden uppgifves i hennes och Netherwoods giftermålskontrakt, att hon i kvarteret Petit Goave ägde ett hus, som var apteradt till kafé.

Den 6 germinal år XI (27 mars 1803) ägde vid dörren till en kyrka i Port-au-Prince den »publication» af Netherwoods och Mlle Lemits äktenskap rum, hvilken motsvarade lysningen. Bröllopet hade ännu ej hunnit firas, då den 8 germinal (29 mars) en häftig sammandrabbning mellan de franska trupperna och negrerna stod vid Petit Goave. Det var Netherwoods sista strid; han blef här illa sårad. Att han inlagt stora förtjänster i striden och visat sin vanliga bravur, framgår tillräckligt tydligt däraf, att general Rochambeau på samma gång han i en depesch af den 10 germinal år XI (31 mars 1803) meddelade, att Netherwood blifvit svårt sårad, begärde brigadgeneralsepåletterna för honom.

Blessyren uppfattades redan från början såsom farlig, om ej rent af dödlig, och Netherwood önskade då framför allt att så snart som möjligt gifva sitt namn åt sin trolofvade. I ett reglemente af den 6 ventôse år XI voro emellertid för ingående af äktenskap vissa, rätt tidsödande formaliteter föreskrifna. Netherwood fruktade att ej öfverlefva tidsutdräkten och anhöll därför hos öfverbefälhafvaren att utan hinder af det ofvannämnda reglementet och med kortaste uppskof få ingå äktenskap med Mlle Lemit. General Rochambeau resolverade redan den 11 germinal (1 april), att då motivet till denna ansökan vore den svåra blessyr Netherwood erhallit i striden vid Petit Goave, då reglementet endast afsåge att förebygga hemliga äktenskap och det här ej kunde vara tal om något sådant, då Netherwoods tillstånd ej väl stämde öfverens med den tidsutdräkt, som ett iakttagande af reglementets bestämmelser skulle vålla, och då man skulle visa en alltför ringa erkänsla för de utmärkta tjänster denne tappre chef gjort under kriget i kolonien och särskildt nu senast vid

Petit Goave, om man vållade uppskof med ingåendet af ett äktenskap, som han ifrigt önskade, så bemyndigades vederbörande civilstatstjänsteman att genast förrätta vigseln, och koloniens öfverdomare fick i uppdrag att ombesörja utförandet af denna resolution.

Generalens resolution expedierades omedelbart af öfverdomaren Ludot, och samma dag, den 11 germinal år XI (1 april 1803) stod i Port-au-Prince Netherwoods bröllop med Mlle Lemit. Den civila vigseln förrättades af »commissaire de l'état civil» Marie-Charles-Nicolas Coulon; ifall äfven kyrklig vigsel förekommit, har den antagligen förrättats af den apostoliske prefekten, père Lebrun, som var närvarande vid bröllopsfesten. Den »douaire» Netherwood gaf sin brud uppgick till 6,000 francs, och »le préciput en faveur du dernier mourant» bestämdes i giftermålskontraktet till 20,000 francs.

Det var ett lysande sällskap, som var närvarande vid bröllopet. Främst märktes öfverbefälhafvaren general Rochambeau, vidare den unge kolonialprefekten Hector Daure — det var en af Netherwoods vänner från det egyptiska fälttåget, under hvilket han var krigskommissarie —, brigadgeneralen Thouvenot,[1] öfverdomaren Ludot, viceamiralen Latouche-Tréville,[2] generalstabschefen Boyer, brigadgeneralen Denin, chefen för eskaderns stab kapten Renaud, brigadchefen Nero m. fl. officerare samt åtskilliga medlemmar af den kreolska societeten. Såsom släktingar till bruden nämnas bland bröllopsgästerna hennes onkel François Masson och tant Mme Masson samt kusiner Mlles Pauline och Lise Masson, vidare hennes kusiner Mme veuve Brick, Mr. Collignon, Mme Sollée Collignon och Mme Malingre, född Sollée. Dessutom var äfven en svensk närvarande bland gästerna, nämligen löjtnanten vid öfverbefälhafvarens hästgarde Axel Lagercrantz.[3]

Bröllopet firades i brudens hem hos Collignon i hans hus vid Rue des miracles, och här bodde Netherwood under den tid han ännu hade kvar att lefva.

Denna tid blef icke lång. Blessyren från Petit Goave var dödlig, och Netherwood dukade under för densamma. Klockan

[1] Pierre Thouvenot, född 1757, död 1817.

[2] Louis-René-Madeleine Latouche-Tréville, född 1745, död 1804.

[3] Axel Gustaf Lagercrantz, senare ryttmästare vid de Mörnerska husarerna, född 1781, död 1841. Giftermålskontraktet uppgifver, att han var kusin till Netherwood, men detta stämmer ej med de uppgifter, som finnas i Anreps Ättartaflor.

fyra på morgonen den 6 floréal år XI (26 april 1803) afsomnade han.

Den plats, som väntade Fredrik Netherwood bland det napoleonska kejsardömets generaler, hann han aldrig intaga, men han lämnade efter sig minnet af en skicklig, oförvägen och ridderlig officer. En ungdomsdårskap hade han med en ärofull krigarbana och glänsande bedrifter till fullo försonat.

Marie-Thérèse Netherwood, född Lemit, har genom sitt gifte blifvit införd i det svenska ridderskapets och adelns krets, och ehuru hon veterligen aldrig beträdt svensk jord, böra hennes senare lefnadsöden ej vara utan ett visst intresse för den svenska personhistorien; det är emellertid ej några mera rikhaltiga upplysningar, som kunnat vinnas om dem.

Situationen på S:t Domingo blef allt mer kritisk för den franska hären och den kreolska befolkningen, och allt flera af den senare begåfvo sig öfver till Frankrike. Bland dessa emigranter var äfven Mme Netherwood. Under omhvälfningarna på S:t Domingo hade hennes ekonomiska förhållanden blifvit mycket försämrade; antagligen har hon förlorat de fastigheter hon och hennes man ägt. I hvarje fall fann hon sig hänvisad till att för sin framtida utkomst framför allt lita till den pension hon såsom officersänka kunde erhålla af den franska staten. Ganska snart efter Netherwoods död begaf hon sig öfver till Frankrike och slog sig att börja med ned i Bordeaux, men var redan i augusti 1803 i Paris, där hon bodde först i Hôtel d'Angleterre, Rue des filles S:t Thomas, sedan (januari 1804) i Petit Hôtel de Portugal, Rue du Mail. Hennes vänner voro henne behjälpliga i försöket att skaffa henne pension. Inför notarien Massé i Paris afgåfvos af kolonialprefekten Daure, bataljonschefen vid Rochambeaus garde Lacombe, krigskommissarierna Guillaume och Carle intyg, att hon varit i äktenskap förenad med Netherwood och att äktenskapet upplösts först genom makens »för tidiga död». Själf vände sig Mme Netherwood personligen till krigsministern general Berthier med bön om pension. Hon åberopade därvid bland annat sin svåra ekonomiska ställning och den vänskap Berthier hyst för hennes aflidne make. Generalen lofvade att hos förste konsuln verka för en gynnsam resolution i ärendet.

Det fanns emellertid en förordning, hvars bestämmelser kunde anses innebära ett hinder för bifall till Mme Netherwoods begäran. Det hade under revolutionskrigen blifvit ej ovanligt, att illa sårade officerare på dödsbädden läto viga sig för att därigenom legalisera

[illegible]

oregelbundna förbindelser och göra makan pensionsberättigad. För att hindra sådant hade i en förordning af den 8 floréal år XI bestämts, att pension skulle beviljas endast åt den officersänka, som kunde styrka, att hennes äktenskap ingåtts före den tidpunkt, då hennes man fick den blessyr, som medförde hans död. Frågan var nu, om Mme Netherwood på grund af denna bestämmelse kunde vara berättigad till pension. Krigsministern hänsköt saken till regeringen under uttryckligt betonande af att Netherwoods äktenskap »publicerats» före striden vid Petit Goave, i hvilken han blifvit särad. Det drog emellertid något ut på tiden med afgörandet.

Att Mme Netherwood härunder lefde under mycket tryckande ekonomiska förhållanden framgår tydligt af de bref hon upprepade gånger tillskref ministern och i hvilka hon förklarade, att pensionen vore hennes enda resurs.

Den 24 frimaire år XII (16 december 1803) skref hon till Berthier följande bref:

Citoyen Ministre!

Encouragée par l'interet que vous avez bien voulu me témoigner j'ose réclamer l'effet de vos promesses mes malleurs me donne droit a votre indulgence vous estimiez mon mari, sa veuve dans la misere et vous implorans obtiendra de votre justice et de la bonte de votre cœur que vous présentiez au Premier Consul, le rapport qui est néssessaire pour obtenir sa pension et quelques indemnités qui sont dans ce moment son unique ressource, pardon Citoyen Ministre, de vous occupé de si peu de chose pour vous, mes helas qui est tout pour moi je compte sur vous et j'ai l'espoir que mon attente ne sera pas trompée, j'ai l'honneur de vous présenter mes hommages.

Ve Netherwood.

Redan fyra dagar därefter afgaf statsrådet, till hvilket saken remitterats, ett utlåtande, hvari uttalades, att om än Netherwoods äktenskap ingåtts först tre dagar efter det han fått den dödliga blessyren, så hade det dock proklamerats några dagar före striden, och Netherwood hade lefvat ungefär en månad, därefter, hvarför äktenskapet ej kunnat hafva till sitt enda eller ens hufvudsakliga ändamål att skaffa änkan statspension; statsrådet tillstyrkte därför bifall, under förutsättning att Mme Netherwood framlade vigselattest, dödsattest m. m. i original.

Mme Netherwood inlämnade den 23 nivôse (14 januari 1804) originalhandlingarna och lät dem beledsagas af följande bref, som bär vittne om hennes ställning och sinnesstämning:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Citoyen Ministre!

J'ai l'honneur de vous envoyer les titres originaux que vous me demandez j'espère qu'ils suffiront pour constater mes droits veuillez Citoyen Ministre joindre à toutes vos bonté celle d'abréger autant qu'il sera possible le moment ou je doit recevoir ma pension elle est néssessaire a ma triste existence, j'ose encore avoir l'espoir que le consul touché de mes malheurs y aura joint quelque indemnité, je réclame aussi un moment d'entretient avec vous si vous me l'accordez veuillez m'indiquer le moment ou je pourai avoir l'honneur de vous adresser mes remerciement, j'ai l'honneur de vous saluer.

Ve Netherwood.

Säkerligen var hennes ställning rätt bekymmersam, ty inom kort lät hon åter höra af sig i ett bref, som bär vittne om en viss otålighet. Hon skref den 6 ventôse (26 februari 1804) till Berthier:

Citoyen Ministre!

Vous avez eû la bonté de me promêtre de vous intéresser à moi auprès du premier Consul, cependant depuis cette époque je n'ai reçu aucune nouvelle favorable, je vous aurais prier de me recevoir si je ne craigner d'abuser de votre temp mes j'ai au moins l'espoir que vous n'oublierais pas ma nouvelle reclamation, il y a six mois que je sollicite la pension qui m'est due. C'est malheureusement ma seulle ressource pour exister, la bonté de votre cœur est l'amitié dont vous avez honnorê mon mari font espérer a sa veuve qu'elle peut égallement compter sur votre protéction, j'ose aussi vous demander une réponse qui me prouve que ma lettre vous ai parvenue, j'ai l'honneur de vous saluer.

Ve Netherwood.

När detta bref skrefs, hade emellertid förste konsulns resolution redan gifvits. Den 3 ventôse år XII (23 februari 1804) beviljades åt Netherwoods änka en årlig pension af 600 francs att utgå från och med samma dag, och den 11 ventôse (2 mars) underrättades hon genom bref från Berthier härom. Den anhållan hon framställt om en särskild »indemnité» villfors ej.

I det franska krigsministeriets arkiv finnes Mme Netherwood ännu några gånger omnämnd. Den 1 vendémiaire år XIII (23 september 1804) anhöll hon att återfå de originalhandlingar hon inlämnat, enär de voro absolut nödvändiga för henne. Hon bodde då vid Rue neuve des Mathurins.

Det resolverades på denna ansökan, att hon endast kunde återfå giftermålskontraktet.

Den 23 april 1806 inkom hon åter med en ansökan att få sina inlämnade originalhandlingar (dopattest, vigselattest och

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

mannens dödsattest) tillbaka, enär hon nödvändigt behöfde dem »pour terminer des affaires de famille». Hon bodde då i Rue Joubert n:o 9, Chaussée d'Antin.

Handlingarna kvarstannade emellertid i krigsministeriet, men hon erhöll bevittnade afskrifter.

Den 28 oktober 1830 nämnes hon för sista gången. Då utlämnades till henne hennes dopattest, general Rochambeaus tillståndsbref till vigseln, vigselattesten och mannens dödsattest; kopior af dessa dokument togos för att förvaras i krigsministeriets arkiv.

Någon ytterligare kännedom om Mme Netherwoods lefnadsöden har ej kunnat vinnas; ej heller om hennes dödsår. Då såväl staden Paris' civilregister som finansministeriets pensionshandlingar förstördes vid branden under kommunen 1871, torde det vara svårt och i viss mån beroende på tillfälligheter att vinna några upplysningar i detta afseende.

Grefve Johan Kristoffer von Düring,

Öfverståthållare i Stockholm 1753—59.

(Oljemålning, Tillhör Grefve Fredrik Bonde å Vibyholm.)

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Stockholms öfverståthållare.

Af N. v. D.

21. Grefve Johan Kristoffer von Düring.

Tillhörande en gammal, som det antages, från Böhmen invandrad adelssläkt, föddes Johan Kristoffer von Düring i Horneburg i det under Sveriges spira lydande hertigdömet Bremen. Fadern, som äfven bar förnamnen Johan Kristoffer, var till en början officer i svensk men öfvergick sedan i holsteinsk tjänst och slöt som öfverste. Modern hette Anna Sabina Grothusen. Som den blifvande öfverståthållarens födelseår uppgifves allmänt 1695. Då denna uppgifts riktighet emellertid blifvit betviflad, torde det ej vara utan intresse att lära känna, hvad Düring själf härutinnan kan hafva att upplysa. Vi finna då, att han i en 1736 af honom afgifven tjänsteförteckning uttryckligen förklarar sig vara 42 år gammal, hvilket synes antyda, att han måhända varit något om också obetydligt äldre än hvad som hittills antagits. Hur härmed än må vara förhållandet, säkert är, att han ovanligt tidigt beträdt krigarbanan och detta på fullt allvar. Enligt samma ofvan anförda källa gick han nämligen 1708 till Brabant som kornett under general Baudis' dragonregemente samt bevistade därstädes kampanjen 1709. Det var i det bekanta s. k. spanska successionskriget och på de allierades sida han sålunda endast 14- eller 15-årig gjorde sina första lärospån i det yrke, hvars högsta värdigheter han en gång skulle uppnå. 1710 befordrades han redan till kapten och kämpade tappert mot fransmännen i såväl detta som de två följande årens fälttåg. 1713 följde han den holsteinska truppstyrka, vid hvilken han hela tiden varit anställd, till Pommern, där densamma öfvergick i svensk tjänst. I denna befordrades nu Düring redan året därpå till öfverstelöjtnant vid Barthiska dragonregementet. 1715 stred han i det blodiga slaget vid Stresow på Rügen och var därefter en af de tappra kämpar, som under hjältekonungens befäl man-

ligen värjde det af öfvermäktiga fiender hårdt beträngda Stralsund. Särskildt utmärkte han sig nu vid ett tillfälle i så hög grad, att Carl XII, som varit åsyna vittne till hans bedrifter, samma dag utnämnde den 20- eller 21-årige ynglingen till öfverste. Enligt en flerstädes anförd uppgift skulle han sedan varit konungens följeslagare på dennes vådliga öfverfärd till Sverige. Själf uppgifver han emellertid i sin ofvannämnda tjänsteförteckning, att han vid stadens kapitulation 1715 »blef fången under konungen af Danmark», samt att han efter att följande år hafva erhållit Carl XII:s »befallning att söka tillfälle komma häröfver», så efterlefde densamma, att han i januari 1717 inställde sig i Lund inför monarken, som i augusti samma år utnämnde honom till öfverste för det s. k. Tyska dragonregementet. I spetsen för detsamma deltog han sedan i det norska fälttåget och Fredrikshalds belägring. Efter hjältekonungens fall blef han med sin trupp förlagd till Småland. Härifrån kallades han plötsligt 1719 genom ilbud till det af den ryska flottan hotade Norrköpings undsättning. I största hast samlade han sin skara, som vid denna tid endast räknade 157 man, och förenade sig med den styrka, som blifvit uppbådad till stadens försvar men som trots förstärkningen var alltför ringa att förmå förhindra fiendens förödande framfart. Två år senare blef hans regemente upplöst och han nödgades nu hålla till godo med öfverstelöjnantsindelningen vid Norra Skånska kavalleriet. 1727 befordrades han till chef för samma regemente och 1730 till generalmajor.

1719 hade han dessutom erhållit naturalisation som svensk adelsman och samma år jämväl upphöjts till friherre. Härmed var den till makt och ära nu i främsta rummet ledande parlamentariska banan för honom öppnad, och han dröjde icke att begagna sig af sagda förmån. Från denna tid synes han sålunda flitigt hafva bevistat samtliga riksmöten och äfven snart nog erhållit plats i åtskilliga deputationer, om han också icke till en början tagit någon lifligare del i striderna på riddarhuset. Fäderneärfda sympatier, måhända också andra orsaker, torde hafva fört honom till det holsteinska partiet och härmed jämväl till oppositionen mot konung Fredrik. Denne herre lärer äfven vid nu ifrågavarande tid hafva betraktat Düring med ett visst misstroende och i bref till sina anhängare uppmanat dessa att taga sig väl till vara för den »trofaste karolinen». Någon mera bemärkt ställning tyckes emellertid icke Düring under frihetstidens tidigare skede hafva uppnått. Men när efter de

första fredsårens för det utmattade riket så välbehöfliga hvila under det förenade inflytandet af nyvunna krafter och gynnsamma yttre politiska förhållanden krigiska känslor åter begynte vakna i nationen och med dem äfven hoppet att få hämnas på den grymme arffienden i öster samt tillika återställa Sveriges forna storhet, greps äfven Düring af denna medryckande patriotiska stämning och sågs snart i främsta ledet bland krigspolitikens förfäktare i den lagstiftande församlingen. Vid 1734 års riksdag blef han också af detta nu på riddarhuset triumferande parti insatt i det mäktiga sekreta utskottet, där han sedan under flera följande riksmöten jämväl hade säte. Med ifver arbetade han nu för de stolta drömmarnas förverkligande och synes härvid hafva trädt i nära förbindelse med franska sändebudet Casteja, som med hänsynslös energi fullföljde samma mål och för att vinna detsamma ej sparade på löften om Frankrikes verksamma bistånd vid en blifvande kamp mot moskoviten, löften, dem han genom Düring och andra vänner lät frambära till utskottet och hvilka därstädes gärna togos för goda. Trots alla ansträngningar lyckades dock icke krigsentusiasterna vid denna riksdag tillkämpa sig segern. Fredspartiets bepröfvade ledare, den store statsmannen Arvid Horn, förmådde ännu afvärja de hotande angreppen mot den politik, som efter envåldets hemsökelser återgifvit Sverige lugn, frihet och välstånd, ännu i sin fasta hand kvarhålla det svenska statsrodret, som han så länge och med så sällsynt framgång fört.

1738 möttes de två kämpande skarorna, för första gången bärande de sedan så ryktbara namnen hattar och mössor, ånyo och denna gång till en afgörande kraftmätning. På riddarhuset hade krigsvännerna från första stund en bestämd öfvervikt. En ej ringa del af partiet utgjordes emellertid af unga officerare utan politisk mognad och erfarenhet. För att lättare leda och sammanhålla denna skara förenade sig nu några generaler, bland dem Düring, att hålla gemensamt bord för sina unga kamrater. Denna förening, som fick namnet »lilla generalitetet», kom snart att utöfva ett stort inflytande i de krigiska idéernas tjänst. Den blef en »sjudande gryta» enligt Tessins ord. Hattpartiet, som förde stridslystnadens, rysshatets och den lågande patriotiska hänförelsens talan, samlade också alltjämt nya anhängare under sina fanor. Mot denna hastigt tillväxande mäktiga nationella rörelse förmådde mössorna ej hålla stånd; Horn tvangs att afgå, och rådet fylldes med den nya riktningens förkämpar.

[illegible]

[illegible]

Segern var sålunda vunnen, men nu inträffade det märkliga fall, att flera af dem, hvilka i väsentlig mån medverkat till densamma, i stället för att vidare fortgå på den så framgångsrikt inslagna banan, inom kort begynte skilja sig från sina triumferande vänner, ja efter hand rent af öfvergå på sina slagna motståndares sida. Orsakerna härtill voro nog flera. Den hätska förföljelse, för hvilken hattarne utsatt den störtade regimens främsta målsmän och bland dem äfven den frejdade Arvid Horn, den man, som af Düring själf en gång blifvit prisad som grundläggaren af Sveriges frihet, hade pinsamt berört flera af partiets ädlare representanter. Härtill kom äfven, att den brist på statsmannaegenskaper samt den alltmer öfverhandtagande böjelse för en äfventyrlig och lättsinnig konjunkturpolitik, som de nya maktinnehafvarne inom kort lade i dagen, när det omsider gällde att i handling omsätta det stolta programmet, måste hos de mera betänksamma inom partiet framkalla starka farhågor för utgången af en blifvande kamp mot den ryska öfvermakten, farhågor, som en snar framtid skulle rikligen bekräfta. Bland de klarsynta patrioter, som förutseende de många missräkningar och motgångar, hvilka skulle blifva följden af den för ögonblicket med så högröstadt bifall och så glada förhoppningar hälsade handlingspolitiken, nu öfvergingo att med all makt bekämpa den hotfullt tillväxande krigiska rörelse, som de en gång själfva så verksamt bidragit att framkalla, befann sig äfven Düring.

Också se vid honom vid ständernas nästföljande möte 1740 i mössornas led. Ehuru hattpartiet alltjämt var öfvermäktigt på riddarhuset, fick han dock behålla sin plats i sekreta utskottet, ja han insattes längre fram till och med i det vid denna riksdag särskildt utsedda s. k. sekretissimum, som nu fick sig ledningen af Sveriges hemligaste diplomatiska ärenden uppdragen. Fåfänga voro emellertid alla hans och hans vänners bemödanden att dämpa den krigiska hänförelsen. Den grep i stället med oemotståndlig makt alltmer omkring sig, och snart var det endast fråga om huru och af hvilka det på förhand gifna beslutet skulle fattas. Mot dem, som härvid förde hemlighetsmakeriets talan, och på grund häraf ville öfverlämna detta uppdrag åt sekreta utskottet eller sekretissimum, uppträdde nu Düring, förfäktande den mening, att det öppnaste förfaringssättet i detta fall äfven vore det klokaste, och att ständerna borde taga del i ett beslut af så stor betydelse. Hans af landtmarskalken understödda mening vann bifall. Ständerna uppdrogo emellertid afgörandet åt

sekreta utskottet, förstärkt med 25 bönder, och så stark var här den allmänna meningens påtryckning, att kriget af dem blef enhälligt beslutadt. Endast prästeståndets deputerade uppställde vissa förbehåll för sitt bifall, hvilka likväl sedan föga iakttogos. Med dem förenade sig äfven några af adeln, däribland Düring.

De stolta segerförhoppningar, under hvilkas förledande inflytande man sålunda i lättsinnig sorglöshet och naiv självöfverskattning skyndat till strid mot den ryska kolossen, blefvo ingalunda förverkligade. De utmynnade endast i nesa och nederlag. Regeringen fann sig också snart nödsakad att hemkalla den sitt höga värf så föga vuxne öfverbefälhafvaren C. E. Lewenhaupt samt att se sig om efter en lämplig efterträdare. Bland de framstående krigare, åt hvilka högsta ledningen af krigsmakten nu erbjöds, var äfven den 1740 till generallöjtnant befordrade Düring. Men han som de andra afböjde ett uppdrag, som icke syntes lämna utsikt till skördande af några lagrar ej heller att något af verkligt gagn för fosterlandet uträtta.

Krigets snöpliga utgång hade emellertid öfverallt i landet alstrat en stark förbittring mot de män, som genom sina obetänkta rådslag, sitt missriktade patriotiska nit och sin eländiga ledning bragt olycka och vanära öfver gamla Sverige. Under trycket af denna häftiga reaktion återvunno mössorna för en kort tid det herravälde, som genom krigspolitikens seger glidit dem ur händerna, och vid den riksdag, som 1742 sammankallades, besatte de det mäktiga sekreta utskottet till största delen med sina anhängare. Düring, som nu räknades till partiets ledande män, blef också helt naturligt där en af de mest betydande medlemmarne. Han begynte äfven nu taga en vida verksammare del i riksdagsdebatterna och förde med styrka och lifighet sitt partis talan i de ofta förekommande sammandrabbningarna på riksdagshuset. Med stränghet yrkade han jämväl på räfst med de talrika å motståndarnes sida såväl före som under kriget begångna felstegen och framställde sålunda redan vid sekreta utskottets första sammanträde den fordran, att de från hären hemkallade generalerna Lewenhaupt och Buddenbrock omedelbart efter hemkomsten skulle häktas. Men i denna sin straffande nitälskan förblef han dock alltid mån om ett noggrant iakttagande af lagens föreskrifter, och han protesterade också energiskt fastän förgäfves mot att Buddenbrock, som ej i likhet med sin olycksbroder begärt att blifva ställd inför en särskild af

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ständerna tillsatt kommission, skulle beröfvas sitt laga forum krigsrätten. Denna starka rättskänsla och därmed nära förbundna utpräglade motvilja mot alla extra ordinära domstolar utgör ett ofta framträdande och förvisso hedrande drag i Dürings parlamentariska verksamhet.

Äfven Dürings militära talanger blefvo emellertid nu anlitade, då efter den bedröfliga kapitulationen i Helsingfors man fann nödigt att till hufvudstadens skyddande dit sammandraga en truppstyrka. Jämte en annan högre officer erhöll han befälet öfver densamma. Följande år blef han befordrad till general. För att undgå den stränga straffdom, som nu syntes på väg att drabba hattpartiets ledare för deras många försyndelser, hade dessa emellertid med klok beräkning skyndat att kasta fram frågan om tronföljdens skyndsamma ordnande och därmed äfven lyckats i väsentlig mån vända den allmänna uppmärksamheten från det sorgliga förflutna till denna för Sveriges framtid så betydelsefulla och alla intresserande angelägenhet. Düring, som till en början synes hafva omfattat förslaget att till kung Fredriks efterträdare utse en prins af det hessiska huset, förenade sig, sedan detta måst öfvergifvas, med det hufvudsakligen af representanter för västra och södra Sverige äfvensom af flertalet af bondeståndets ledamöter sammansatta parti, som i en nära förening mellan de skandinaviska länderna sågo det bästa värn mot den fruktansvärda moskoviten och därför ville kora Danmarks kronprins till Sveriges blifvande konung. Hoppet om vinnande af billiga fredsvillkor genom att af ryska kejsarinnans hand mottaga den blifvande tronföljaren samlade emellertid snart majoriteten inom de tre högre stånden kring den af henne härtill utsedde Adolf Fredrik af Holstein. Förgäfves protesterade nu Düring mot en politik, som hotade att bringa Sverige i beroende af det mäktiga Ryssland, förgäfves varnade han för det olyckliga Polens öde och uppmanade sina landsmän att hellre följa Maria Theresias hjältemodiga exempel och strida till det yttersta mot den fruktansvärda öfvermakten. Hans vältalighet förmådde dock föga uträtta. Endast bönderna fasthöllo oryggligt den danska kandidaturen.

Den våldsamma jäsning, som alltsedan krigets olyckliga utgång varit i ständigt tilltagande inom sistnämnda samhällsklass, öfvergick nu i öppet uppror. Dalallmogen grep till vapen och tågade mot Stockholm för att med våld göra folkets vilja i rikets styrelse gällande. Bristen på en skicklig och kraftfull an-

förare ledde dock snart till företagets snöpliga misslyckande. Det berättas, att man haft för afsikt att erbjuda Düring denna post men afstått därifrån, enär man förmodat, att han icke skulle vilja åtaga sig densamma. Den starka känsla af vördnad för lag och rätt, som i allmänhet kännetecknar hans offentliga uppträdande, gör det också föga sannolikt, att han skulle kunnat förmås att träda i spetsen för en revolutionär folkrörelse. Så lifligt och så allmänt utbredt var likvisst missnöjet med de nu härskande, att om en man med Dürings anseende och militära talanger trädt i spetsen för den däraf framkallade rörelsen, utgången med mycket fog kan antagas hafva blifvit en helt annan.

Tronföljdsfrågans slutliga lösning hade emellertid uppväckt äfven det danska hofvets lifliga förbittring, en förbittring, som ingalunda minskats af den omständighet, att det var en holsteinsk furste, som korats till Sveriges blifvande konung. Från dess sida framställdes nu en bestämd fordran, att Adolf Fredrik skulle för sig och efterkommande afstå från alla anspråk på de holsteinska länderna. Då emellertid denne förmenade sig intet härvid kunna företaga utan ryska kejsarinnans och jämväl tronföljarens bifall, beslöt man att affärda Düring till Petersburg för att söka utverka vederbörandes medgifvande till de danska fordringarna. Trots »all den omtanka och försiktighet» han enligt sekreta utskottets intyg i detta diplomatiska värf ådagalade, ledde hans bemödanden dock icke till det åsyftade målet.

Hemkommen kastade han sig åter in i den skarpaste partikampen. Mössorna gjorde nu de största ansträngningar för att vid den riksdag, som 1746 skulle ånyo komma samman, verksamt fullfölja kampen mot de hatade motståndarne och tillfoga dem det afgörande nederlag, som dessa genom sin kloka taktik 1743 lyckats undgå. Vid denna riksdag blef Düring utsedd att jämte general Staël von Holstein vara mösspartiets ledare på riddarhuset, ett värf, som han icke synes hafva varit vuxen. Han befanns nämligen enligt ryske ministerns intyg alltför »facile, hetsig, otålig och snart modfälld» för att med framgång kunna bekämpa det mera energiskt och målmedvetet ledda motpartiet. Mer än allt annat bidrogo dock mössornas nära förbindelser med Ryssland och denna makts hotfulla och hänsynslösa uppträdande mot Sverige och dess regering att skänka en fullständig seger i den hätska striden åt de som förkämpar för en stolt och oförfärad fosterlandskärlek nu uppträdande hattarne. Fåfängt hade Düring såväl med ordets makt som genom ett rikligt utdelande

af Rysslands och Englands guld sökt förhindra sitt partis nederlag. Detta blef nu rent af förkrossande, mösspartiet hade i själfva verket för en tid upphört att existera.

Vid samma riksdag tog Düring äfven en liflig del i en annan strid, som af mindre afgörande betydelse för det allmänna dock synes i hög grad hafva berört hans egna intressen. Densamma gällde nämligen den nu väckta frågan om inrättande af ett brännvinsregale till förbättrande af statens inkomster. Düring, som var ägare till en af Gustaf II Adolf privilegierad krog, uppträdde med mycken häftighet häremot, vädjande i ett vältaligt anförande ej blott till de adliga privilegierna och frihetskänslan utan jämväl till fosterlandets stora minnen. Hans oratoriska förmåga till trots biföllo dock hans ståndsbröder förslaget, ehuru detsamma genom prästernas och böndernas motstånd fick förfalla.

Under de närmast följande åren synes Düring missmodig hafva dragit sig undan det politiska lifvets stormar. Af konung Fredrik, med hvilken han sedan länge torde blifvit försonad, blef han vid serafimerordens instiftande 1748 utsedd till en af de första innehafvarne af denna höga utmärkelse. Men då konungen äfven ville hugna honom med fältmarskalksvärdigheten, opponerade sig hattrådet så bestämdt mot sin gamle motståndares upphöjelse, att planen öfvergafs. Det förmäles, att Düring tagit sig denna motgång och sina mäktiga fienders sålunda ådagalagda ovilja så nära, att han varit betänkt att för alltid lämna Sverige, samt att ryska kejsarinnan för sådan händelse tillbjudit honom en fristad i sitt rike. Han lyckades dock bemästra denna sin misstämning och förblef i landet. 1751 erhöll han också sin belöning, då han af den nye konungen Adolf Fredrik upphöjdes till både fältmarskalk och grefve.

Tronskiftet hade i nationen åter väckt till lif en känsla af konungskhet, en frukt på en gång af nytända förhoppningar och af ett på många håll starkt missnöje med det nuvarande partiherraväldet. Kring det unga konungaparet uppväxte också på grund häraf inom kort ett nytt politiskt parti, bestående af både hattar och mössor och förenadt af gemensam sträfvan att utvidga den af regeringsformen inom väl snäfva gränser inskränkta konungamakten. Till detta s. k. hofparti slöt sig äfven Düring, och han deltog nu också med lif och lust i partiets angrepp på hattregeringen vid 1751 års riksdag. Hattarne, som nu stredo för frihetens heliga sak, behöllo dock segern. Hofvets vänner förlorade emellertid ej modet utan rustade sig till nya strider, och Düring

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

gick härvid så långt i sitt nit, att han utarbetade en detaljerad plan för de anstalter, som borde vidtagas för att bereda partiet öfverhand vid nästinstundande riksdag.

När emellertid denna riksdag omsider 1755 sammanträdde, befanns Düring redan hafva öfvergifvit hofvets sak och i stället stå i främsta ledet bland dess motståndare. Detta hans affall var för höga vederbörande nog så mycket kännbarare, som han nu beklädde posten som Stockholms öfverståthållare och i denna egenskap säkerligen skulle kunnat kraftigare än någonsin befordra deras planer.

Det var efter Rutger Fuchs' död 1753, som Düring kallades till detta maktpåliggande värf, hvilket han sedan i 6 år kom att utöfva. Bland märkligare tilldragelser under denna hans förvaltningstid kan anföras, att stadens renhållningsväsen, som hittills stått under dess myndigheters insende och som synes befunnit sig i ett mycket otillfredsställande skick, nu blef åt enskilda personer på entreprenad upplåtet. Måhända förtjänar det äfven påpekas, att Düring var förste upphofsmannen till förslaget att i hufvudstaden uppresa en minnesvård öfver konung Gustaf II Adolf och äfven vidtog de första åtgärderna till detsammas förverkligande, ehuruväl med frågans slutliga lösning skulle komma att dröja ännu nära fyra decennier.

Dürings återförening med hattarne hade till följd, att han på nytt insattes i sekreta utskottet. Äfven inom detta parti synes han hafva förstått att snart göra sig gällande, och han tog sålunda en verksam del i de åtgärder, som efter det misslyckade revolutionsförsöket 1756 funnos nödiga att vidtaga till förekommande af nya dylika tilltag från höga vederbörandes sida. Det blef emellertid det sista riksmöte, som den gamle politikern fick bevista. I början af år 1759 träffades han af döden, öfver 63 år gammal.

Än hatt än mössa, än hetsig krigsifrare än varm fredsvän, än på spänd fot med konung Fredrik än föremål för dennes stora bevågenhet, än nitisk befrämjare af det unga hofvets maktutvidgningsplaner än åter bestämd motståndare till desamma, framstår Johan Kristoffer von Düring för visso i mångt och mycket som en karakteristisk representant för det oroliga, ombytliga, oberäkneliga partitidehvarfvet med dess ständiga skiftningar, intriger och strider. Dock förefaller det icke, som om han i denna sin så växlingsrika politiska bana skulle varit ledd af någon af de mindre aktningsvärda bevekelsegrunder, som tyvärr utöfvade så

stort inflytande på så många af hans både vänners och motståndares handlingssätt. Ej af själfvisk maktlystnad, ty han lämnade vid hvarje öfvergång från ett parti till ett annat en ställning minst lika aktad och inflytelserik som den, han kunde göra anspråk på att bland sina nya bundsförvanter förvärfva. Ej heller af penningbegär, ty väl gick utländskt guld i myckenhet genom hans händer till andras bestickande, men för egen del tyckes han icke hafva mottagit något däraf. Åtminstone vitsordas hans oegennytta af ryske ministern v. Korff, som härvidlag väl kan betraktas som en auktoritet. Att likväl denna oegennytta ej alltid helt höll profvet, då det gällde att bevara välfångna privilegier oförkränkta, hafva vi ofvan sett. Af allt att döma torde emellertid Düring trots vissa fel och svagheter varit högt skattad af sin samtid både för heder och duglighet. Hans nit för det allmänna, hans rättrådighet och plikttrohet, hans frihets- och fosterlandskärlek hafva icke blifvit bestridda, lika litet som hans mod och militära talanger. Däremot tyckes han icke varit i besittning af de egenskaper, som kräfdes för att framgångsrikt kunna intaga en verklig anförare- och ledaretällning i den våldsamma partikampen. Hans hetta och ombytlighet, hans brist på själfbäherskning och kallblodig omdömesförmåga, ja kanske äfven hans ovanligt starkt utpräglade vördnad för lag och rätt och därmed nära förbundna motvilja mot alla våldsamma ingrepp i den bestående rättsordningen liksom ock mot våldsamma åtgärder öfver hufvud bidrogo nog att göra honom härtill föga lämplig. Men om han också på grund häraf icke kommit att förvärfva samma ryktbarhet som flera af sina medkämpar och motståndare, har han i stället efter sig lämnat ett mera aktadt och obefläckadt namn än åtskilliga af dessa.

Gift 1720 med Margareta Bonde, en syster till den framstående mösschefen grefve Gustaf Bonde, efterlämnade han två döttrar, af hvilka den äldsta blef förmäld med en af hattpartiets ypperste, riksrådet grefve Carl Scheffer.

Genealogiska anteckningar.

Af K. H. Karlsson.

2. Vapenmålningarna vid fru Ramborgs graf i Väster-Åkers kyrka.

Uti Monumenta Uplandica[1] meddelar Peringsköld tvenne teckningar af fru Ramborg Israelsdotters (And) till Vik graf i Väster-Åkers kyrka. Enligt dessa funnos i självfva grafnischen målade fyra sköldar, nämligen öfverst tvenne sköldar lutande emot hvarandra och innehållande den ena släkten Ands vapen, den andra ett krönt lejon, samt under dem, äfven på sned ställda, en sköld med Bjelke- och en med Sparre-vapnet. I texten lämnar Peringsköld följande beskrifning af dessa vapen: »Inne i grafhwalfs wäggen finnas 4 wapnar, öfwerst står ett wapn emot wenster handen förwändt med 3 grå fuglar på en hwit bielke i blått fiäld, hafwandes under sig ett Bielkewapn i blått fiäld. På wänstra handen emot står öfwerst ett hwitt leijon med gul krona i blått fiäld, under hwilket finnes ett rödt Sparre-wapn i brunt [ɔ: gult] fiäld. Och äre desse 4 skölder fru Ramborgs faders eller farfars och farmors samt dess moders eller morfars och mormors wapnar, hwilka också finnas på gamla altartafle-foten sosom och på taflan, doch där nyare tilsatte, med ett bielke och fleminge wapn på högre sijdan samt 3 roser och flemingewapnet på wänstre.»

Dessutom finnas dessa vapen afbildade i färger på en särskildt bifogad lapp, dels i samma ordning som de förekomma i nischen och med ungefär samma färger som Peringsköld anfört, dels ock i annan ordning och med lejonet gult i stället för hvitt.

Enligt Upplands Fornminnesförenings tidskrift[2] funnos 1787 af dessa vapen vid grafven endast tvenne i behåll, fru Ramborgs (And) och hennes andre mans (Sparre), hvilka dock öfverströkos 1851 samt såsom härstammande från 1600-talet vid kyrkans åter-

---

[1] Del. 2, fol. 270 och följande. (Handskr. i Kungl. Bibl.)
[2] Del 1, sid. 91.

ställande 1870 borttogos, då de ursprungliga kerubhufvudena (enligt Peringskölds teckning blommor), som voro öfvermålade med dessa vapen, åter framkommo.

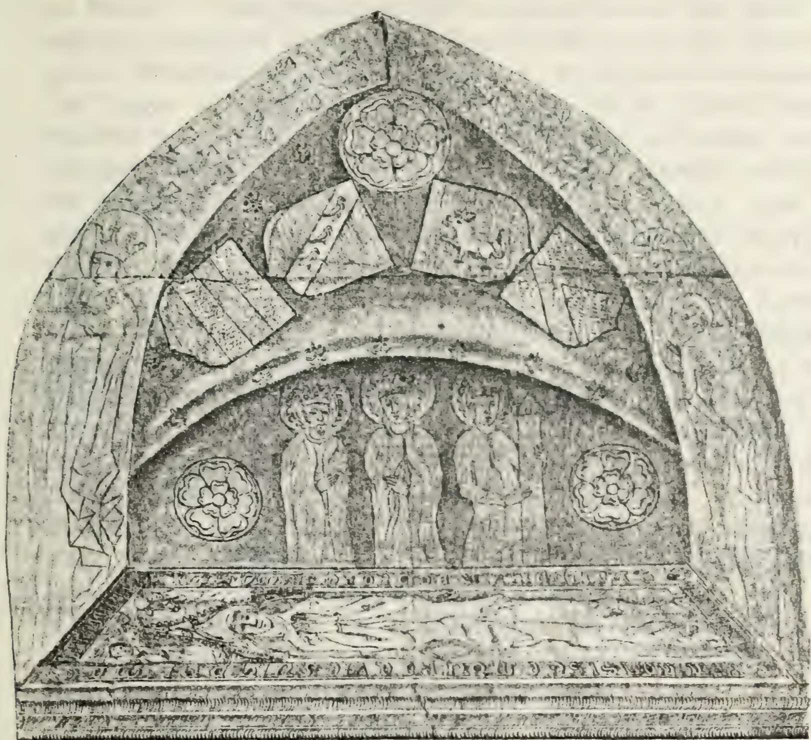
Att vapnen voro yngre än själfva grafhvalfvet framgår ju ovedersägligen af att de målats öfver dessa kerubhufvuden eller blommor, med hvilka nischen från början varit prydd, men att de tillhört 1600-talet vill jag bestrida. Peringskölds yttrande, att på altartaflan till dem fogats på högra sidan Bjelke- och Flemmingvapen samt på vänstra sidan Tre rosor och Flemmingvapen ådagalägger tydligen, att han förmått skilja mellan äldre och yngre vapen, och man har därför rätt att med honom anse vapnen i grafnischen tillhöra en äldre tid än dessa nytillsatta vapen. — På den ofvan anförda lappen förekomma vidare förutom dessa vapen endast sköldar, härstammande från medeltiden, och ej något enda yngre vapen. Tecknaren däraf har således också uppfattat dem såsom gamla. Då dessa andra vapen enligt Peringsköld efter kyrkans brand år 1662 öfverkalkades, måste teckningen vara äldre än detta år.

Fru Ramborgs fader var lagmannen Israel Andersson (And), hvars sigill[1] visar en sköld med tre änder på en snedbjälke. Tydligen är detta det ena af de båda öfversta vapnen i grafnischen, och i så fall bör det andra vapnet hafva tillhört fru Ramborgs moder. Hon hette Ramfrid Göstafsdotter och hennes sigill[2] visar fru Ramfrid knäböjande inför den heliga Katarina, men någon vapensköld förekommer ej i detsamma. — Genealogerna på 1500- och 1600-talen hade emellertid ingen kännedom om till hvilken släkt hon hörde. Det är därför otänkbart, att en vapenritare på 1600-talet utan ringaste anvisning skulle kunnat gifva henne lejonvapnet. Något särskildt intresse torde ej heller funnits under denna tid att smycka kyrkor med medeltida vapen, såframt de ej utgjorde nödvändiga led i något anträd, hvilket dessa ej äro. — Peringsköld anför visserligen vid sin förklaring öfver vapnen, att fru Ramfrid var af den kungliga folkungaätten, men denna uppgift har han tydligen hämtat från intet annat än just denna krönta lejonbild, och den är äfven oriktig, ty ingen medlem af den *kungliga* grenen af denna ätt har burit namnet Göstaf. — Vi skola emellertid i det följande söka klargöra, till hvilken släkt fru Ramfrid hörde och om hon ej möjligen haft rätt till lejonvapnet, dock utan krona.

---

[1] Hildebrand: Svenska Sigiller 3, n. 54.
[2] » » » 3, n. 147.

Uti sitt testamente af år 1302[1] väljer hon, om hon skulle dö i Västergötland, sin graf i Skara domkyrka bredvid sin fader, anslår till fullgörande af sina testamentsgåfvor sin gård Hwalffstadhir, nu i Hvalstad kyrkby i Västergötland, samt nämner såsom sin frände biskop Brynjulf i Skara. Allt detta häntyder på att hon själf var bördig från Västergötland. Till testamentsverkställare

Fru Ramborgs grafnisch, enl. Peringskölds teckning.

utses ärkebiskop Nicolaus i Uppsala, biskop Brynjulf i Skara, marsken Torkel Knutsson, som i vapnet förde ett lejon, och domprosten Andreas i Uppsala, broder till hennes aflidne make, herr Israel. Vidare år 1296,[2] då fru Ramfrid till sina barn och mågar, emot rätt till fri disposition af hvad hon bekommit i morgongåfva och ärft efter sin son i öfre Sverige, öfverlåter efter sin död alla sina fäderne- och mödernegods i andra delar af riket,

[1] Dipl. Svec. 2, n. 1373.
[2] » » 2, n. 1165.

beseglas detta bref förutom af konungen äfven af marsken Torkel Knutsson, Västgötalagmannen Bengt Hafridsson, hvilka båda förde lejon i skölden, samt Laurens Boberg (lilja mellan 2 hjorthorn). I dessa beseglande torde man hafva rätt att se fru Ramfrids närmaste fränder. Lagman Bengt var son till en Hafrid Sigtrygsdotter, som förde samma vapen som Laurens Boberg, och hon var antagligen en faster till denne. Då nu fru Hafrid 1286[1] på Baltak i Västergötland gör sitt testamente, anslår hon bland annat med samtycke af sin dotter Ramfrid till sin son herr Bengt en gård i Hvalstad, samma by som nämnes i fru Ramfrids testamente. Det ligger då nära till hands att antaga, att fru Hafrids dotter Ramfrid är identisk med Ramfrid Göstafsdotter och således syster till västgötalagmannen Bengt Hafridsson[2] samt sålunda berättigad till lejonvapnet. Emot detta antagande talar dock dels att denna Hafrids dotter *Ramfrid* ej kallas fru, hvilken titel rätteligen tillkom henne såsom gift med en riddare, dels ock att lagmannen Bengt bär tillnamnet Hafridsson efter modern men fru Ramfrid kallas efter fadern Göstafsdotter. Detta sista kan dock förklaras genom att fru Ramfrid vid faderns död redan varit fullväxt men Bengt åter då blott ett barn. Flera exempel finnas nämligen på att då en fader dött och lämnat ännu ej fullvuxna barn efter sig, dessa då tagit namn efter den öfverlefvande modern i st. f. efter fadern. Det första åter kan bero på vårdslöshet vid brefvets utskrifning. Huru härmed än må vara förhållandet, ådagalägga dock dessa handlingar, att fru Ramfrid var bördig från Västergötland samt stod i nära förbindelse till män, hvilka förde ett lejon i vapnet, hvarför det ej är omöjligt, att hon själf fört samma vapen, hvilket ock blir så godt som säkert, då man ser denna lejon-sköld i dottern fru Ramborgs grafnisch.

De båda öfversta vapnen tillhöra således fru Ramborgs föräldrar, Upplandslagmannen Israel Andersson och hans hustru Ramfrid Göstafsdotter.

Fru Ramborgs eget och hennes senare makes, riddaren Arvid Göstafsson (Sparre), vapen förekomma båda å fru Ramborgs nedanför nischen belägna grafhäll. Son till dem var riddaren Göstaf Arvidsson (Sparre), gift med Christina Petersdotter (3 rutor), hvilkas vapen äfven enligt teckningen å den ofvan anförda lappen

---

[1] Dipl. Svec. 2, n. 925.

[2] Härmed skulle emellertid mitt antagande om Bengt Hafridssons fader i Hist. Tidskr. 1885, sid. 172, förfalla. — Rörande hans ättlingar se för öfrigt Personhist. Tidskr. 1, sid. 160, 161, och om fru Ramfrids Sv. Autograf-Sällsk. Tidskr. 2, sid. 33—35.

funnits i kyrkan. Däremot saknas hvarje vapenbild för deras son, riddaren Arvid Göstafsson (Sparre), död före år 1380, och hans hustru Helena Magnusdotter (Sparre). Med denne Arvid Göstafsson utdog den manliga linien af denna Sparre-ätt och stamgodset Vik öfvergick nu till hans dotter Margareta Arvidsdotter (Sparre), gift med riddaren Ture Bengtsson (Bjelke), som afled år 1415. Till dem höra helt säkert de båda nedre vapnen, hvilka visa Bjelke- och Sparre-vapen, och jag förmodar, att antingen de eller deras son, väpnaren Sten Turesson (Bjelke), gift med Margareta Karlsdotter (Sparre), låtit måla dessa fyra vapen i fru Ramborgs grafnisch för att därmed såväl hedra minnet af de första kända ägarne af Vik, fru Ramborgs föräldrar, som hugfästa deras egen ätt, den nya släkt, som nu ägde stamgodset. Knappast 100 år hade då förgått, sedan herr Israel och fru Ramfrid afledo, och minnet af dem och deras vapen kunde således ännu lefva kvar hos deras ättlingar.

Då så få färglagda vapensköldar från vår medeltid finnas i behåll, kan man med skäl beklaga, att de sista resterna af dessa vid kyrkans restauration borttogos.[1] Låt vara, att de ej från början tillhört grafnischen, de utgjorde dock ett viktigt moment i dess utvecklingshistoria,[1] och nog försvarade de där lika väl sin plats som några med schablon målade kerubhufvuden.

---

[1] Handlingarna i Vitterh.-, Hist.- & Ant.-Akademien rörande Väster-Åkers kyrkas restaurering innehålla ingenting om dessa vapen.

Några porträtt från Fullerö.

Detta häfte innehåller afbildningar af fyra porträtt ur grefve Fredrik Cronstedts samling å Fullerö. Tre af dem äro släktporträtt. Margareta De Besche till Forsmark († 1694) var mor till brukspatronen Georg De Besche till Forsmark (1641—1711), och denne var svärfar till landshöfdingen och generallöjtnanten friherre Jacob Grundel (1657—1737), hvars dotter blef stammoder för den Cronstedtska släkten.

Alla tre äro signerade af Martin Mijtens d. ä., och bland de bästa porträtt den gode och alldeles för litet studerade konstnären målat. Stammande från hans kraftigaste tid — fru De Besches porträtt är dateradt 1677, och de andra antagligen samtida — skola de blifva af största vikt, då man en gång börjar den kritiska sofringen af den massa olikartade konterfej, som nu tillskrifvas honom.

Professor Levertin har i sin N. Lafrensen d. y. förnekat, att porträttet af Georg De Besche skulle föreställa denne. Grunderna härtill har jag icke kunnat finna, och undrar om det ej kan bero på någon sammanblandning med sonen, som bar samma namn.

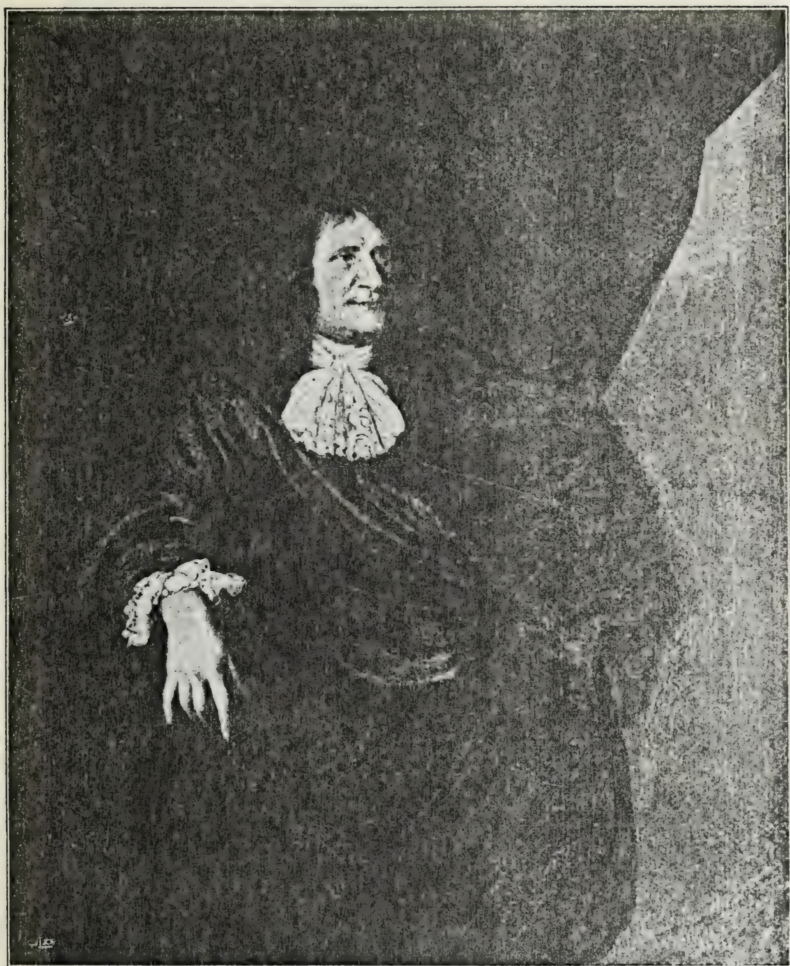
Hvad den lilla flickan beträffar, som i inskrift på baksidan kallas Christina Charlotta nata 165[?], är man ju närmast hågad tro det är en prinsessa, då hon ej har något tillnamn. Den enda samtidiga jag kunnat finna är Christina Charlotta, dotter af Eberhard III af Würtemberg och gift med prins Georg Christian af Ostfriesland. Hennes födelseår 1645 stämmer likväl icke med baksidans otydliga datum.

N. Sbg.

Fru Margareta de Besche,
född von Emersen † 1694.
(Oljemålning af M. Mijtens, tillhör Grefve F. Cronstedt å Fullerö.)

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Bruksägaren Georg de Besche f. 1641 † 1711.

(Oljemålning af M. Mijtens, tillhör Grefve F. Cronstedt å Fullerö.)

[illegible]
[illegible]

GENERALLÖJTNANTEN FRIHERRE JACOB GRUNDEL
F. 1657 † 1737.
(OLJEMÅLNING AF M. MIJTENS, TILLHÖR GREFVE F. CRONSTEDT Å FULLERÖ.)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

OKÄND, »CHRISTINA CHARLOTTA, NATA 165 . .».

(OLJEMÅLNING, TILLHÖR GREFVE F. CRONSTEDT Å FULLERÖ.)

Upplands ståndsdragonregementes officerskår.

Af major **Ernst Lind af Hageby.**

Nedanstående uppgifter äro samlade under ordnandet af nämnda regementes handlingar i Kungl. Krigsarkivet.

Öfverstar och regementschefer.

Steenbock, *Erik*, grefve; öfverste och chef 28/8 1700—27/11 1701.

Wennerstedt, *Anders;* öfverste och chef 26/6 1702—1709; fången vid Poltava.

Fersen, *Hans von*, grefve; öfverste och chef 30/4 1712, afgått från regementet, men återkom 1/2 1714; generalmajor 29/4 1719, generallöjtnant 1720.

Posse, *Mauritz*, baron, från Vestgöta dragonreg:te; öfverstelöjtnant 11/7 1716; öfverste och chef 10/8 1719.

Öfverstelöjtnanter.

Baneer, *Per*, baron; öfverstelöjtnant 3/11 1700.

Danckwardt (*Dankûart*), *Joacim;* kapten 5/9 1700; major 27/6 1703; öfverstelöjtnant 1705; dödsskjuten på slagfältet vid Gemeuertzhof 16/7 1705.

Rydingh, (adlad *Rydingsvärd*), *Erik;* öfverstelöjtnant 30/4 1712; (adlad 30/9 1712); fången i Moss, Norge 10/4 1716; återkom därifrån 18/1 1718; afsked 30/9 1719.

Günther, *Julis*, från adjutant vid konungens af Polen drabantkår; kapten 17/3 1712; major 19/6 1716; öfverstelöjtnant 11/11 1719.

Majorer.

Gyllenpamp, *Lars;* kaptenlöjtnant 5/9 1700; kapten 12/4 1701; major 1705.

Horn, *Gabriel*, baron; major 5/9 1700.

Swaben, *Johan von;* kapten 1700; major 1705.

Bröms, *Petter*, från ryttmästare vid Östgöta kavallerireg:te; major 30/4 1712; afgått från regementet utan afsked 2/2 1716 (afsatt).

Pauli, *Mauritz Wilhelm*, från Upplands infanterireg:te; kapten 11/7 1716; major s. å.

Voltemat, *Henrik Julius*, från kapten vid Upplands infanterireg:te; 1. major 2/2 1716; afsked från reg:tet 1719; därefter transporterad och avancerad till öfverstelöjtnant vid Upplands infanterireg:te 1720.

Hertz, *Henrik Adrian*, från Bohus dragonreg:te; major 2/11 1719.

Regementskvartermästare.

Brinckman, Anton Henrik; regementskvartermästare $^{11}/_{6}$ 1718 (se löjtnanter).
Falk, Erik; regementskvartermästare $^{21}/_{9}$ 1701 (se löjtnanter).
Gyllenhaal, Abraham Rudolf; regementskvartermästare $^{11}/_{7}$ 1716 (se kaptener).
Hannell, Anders Joacim; från löjtnant regementskvartermästare $^{17}/_{5}$ 1712 (se kaptener).
Jegerfelt, Samuel; regementskvartermästare $^{5}/_{9}$ 1700 (se kaptener).
Porten Carl Julius von (se kaptener).
Stjernmarck, Magnus, regementskvartermästare $^{25}/_{10}$ 1717 (se löjtnanter).
Zarth; kapten och regementskvartermästare 1721.

Regementsadjutanter.

Biörnram, Anders; regementsadjutant $^{25}/_{10}$ 1717 (se löjtnanter).
Hamnström, Petter; regementsadjutant $^{2}/_{2}$ 1716 (se löjtnanter).
Hårdh, Gustaf Adolf; flygeladjutant vid regementet då det var förlagdt i Laak 1704.
Höjer, Christian Henrik; regementsadjutant $^{23}/_{9}$ 1718.
Mollie, Abraham; har varit regementsadjutant (se löjtnanter).
Trygg, Olof, regementsadjutant 1705.
Adler, Niclas; regementsadjutant 1712.
Alleman, Adam Gabriel; regementsadjutant $^{2}/_{11}$ 1712. Afsked s. å.

Kaptener.

Bergudd, Petter; kapten $^{30}/_{4}$ 1712; inställde sig aldrig vid reg:tet, hvarför han afskedades 1715; hade förut varit sekundryttmästare vid generalmajor Gyllenstiernas reg:te, samt dessförinnan löjtnant vid Norra skånska kavalleriet.
Biörndahl, Petter, från drabant hos konungen af Polen; löjtnant $^{14}/_{5}$ 1712; blesserad; kapten $^{2}/_{3}$ 1716; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Bähr, Petter, från kapten vid Stanislaii trupper; kapten $^{17}/_{3}$ 1712; H. Maj:ts stadfästelse härå $^{2}/_{2}$ 1716; blesserad $^{27}/_{2}$ 1715.
Dammenhof, Christian Pusinna von; löjtnant $^{5}/_{9}$ 1700; kapten $^{21}/_{9}$ 1701; död i slaget vid Gemeuertzhof $^{16}/_{7}$ 1705.
Didron, Frans Carl von, från sergeant vid Dükers dragonreg:te; hemkommen från fångenskap i Ryssland; kapten $^{23}/_{6}$ 1720.
Farin (äfven *Farijn*); kornett $^{18}/_{2}$ 1713: löjtnant $^{2}/_{3}$ 1716; blesserad med öfverste Löwens parti 1715; kapten $^{26}/_{6}$ 1718.
Gahlen, Gustaf Reinhold von; kapten 1703; död $^{19}/_{6}$ 1705.
Gyllenhaal, Abraham Rudolf; regementskvartermästare $^{11}/_{7}$ 1716; kapten $^{25}/_{10}$ 1717; kompanichef i oktober 1718.
Gyntersbergh, Henrik Johan von; kapten $^{15}/_{3}$ 1702; kommenderad med regementet i Laak 1704; blesserad i slaget vid Gemeuertzhof $^{16}/_{7}$ 1705.
Göthzell, Ragwald, från kvartermästare vid Stanislaii drabantkår; kapten $^{17}/_{5}$ 1712, men ej erhållit H. Maj:ts konfirmation.

Hannell, *Anders Joakim;* regementskvartermästare; kapten $^{13}/_{4}$ 1713; transport till Skånska dragonreg:tet $^{2}/_{2}$ 1716.
Horleman, *Paco*, från ryttmästare vid Upplands 3-männingsregemente; kapten $^{8}/_{10}$ 1719.
Jegerfelt, *Samuel;* kapten 1705.
Jernfelt, *Crispin*, från korpral vid Lifreg:tet till häst; löjtnant 1715; kapten $^{16}/_{6}$ 1716; afsked 1719.
Kallmander (*Callmander*), *Jakob*, från sergeant vid Lifgardet; kornett $^{30}/_{4}$ 1712; fången vid Poltava, men ur fångenskapen »echapperat»; löjtnant $^{2}/_{2}$ 1716; kapten $^{2}/_{3}$ 1719; fången i Norge $^{17}/_{3}$ 1716, återkom därifrån $^{6}/_{9}$ 1718; död $^{3}/_{4}$ 1719.
Lejondahl, *Carl Johan*, från Jönköpings infanterireg:te; löjtnant $^{17}/_{3}$ 1712; kapten $^{2}/_{2}$ 1716, transport till Adelsfanan som major 1720.
Lewenhaupt, *Gustaf Adolf*, grefve; kapten $^{5}/_{9}$ 1700.
Loos, *Henrik;* kapten $^{2}/_{2}$ 1716; transport till Vermlands infanterireg:te $^{30}/_{7}$ 1718.
Meisell, *Jöran Johan;* löjtnant $^{5}/_{9}$ 1700; kaptenlöjtnant $^{12}/_{4}$ 1701; kapten och blesserad i Riga 1705.
Pahl, *Johan*, från fändrik vid Upplands infanterireg:te; löjtnant $^{4}/_{7}$ 1716; kapten $^{26}/_{6}$ 1718.
Pettivall, *Johan;* kapten $^{18}/_{10}$ 1718; afsked $^{1}/_{8}$ 1719.
Porten, *Carl Julius von*, från Gardet; regementskvartermästare $^{2}/_{2}$ 1716; kapten $^{11}/_{7}$ 1716; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Ramfeldt, *Fredrik;* kapten 1705.
Stackelberg, *Caspar;* kapten $^{27}/_{6}$ 1703.
Swedenheim, *David von;* löjtnant $^{11}/_{7}$ 1716; 2. kapten $^{13}/_{9}$ 1718; 1. kapten $^{30}/_{9}$ 1719; afsked $^{31}/_{5}$ 1720.
Taube, *Carl Didrik*, baron, från löjtnant vid Nyborgska reg:tet; 1. kapten $^{2}/_{2}$ 1716; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Tollstedt, *Georg* (*Göran*), från fändrik vid Nerikes och Vermlands reg:te; löjtnant $^{11}/_{7}$ 1716; kapten $^{23}/_{9}$ 1718; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Tornschöld; kapten $^{12}/_{4}$ 1701.
Wachslager, *Carl*, från kornett; löjtnant $^{30}/_{9}$ 1713; kapten $^{2}/_{2}$ 1716; erhållet majors afsked $^{30}/_{9}$ 1719.

Löjtnanter.

Anrep, *Jakob;* kornett $^{1}/_{10}$ 1700; löjtnant $^{27}/_{6}$ 1703.
Bagge, *Antoni;* löjtnant $^{5}/_{9}$ 1700.
Bergh, *Anders*, från drabant vid Stanislaii trupper; efter återkomsten från Turkiet och Bender; löjtnant $^{30}/_{9}$ 1713; afsked $^{14}/_{9}$ 1715.
Berger, *Anders Johan von;* från fändrik till löjtnant $^{17}/_{3}$ 1712.
Bildering, *Jakob Johan;* löjtnant $^{15}/_{1}$ 1702; kommend. i Laak 1704.
Biörnram, *Anders;* regementsadjutant $^{25}/_{10}$ 1717; löjtnant $^{13}/_{9}$ 1718.
Bonde, *Philip*, grefve; kornett $^{1}/_{10}$ 1700; löjtnant $^{27}/_{6}$ 1703.
Brinckman, *Anton Henrik;* löjnant $^{25}/_{10}$ 1717; regementskvartermästare $^{11}/_{6}$ 1718.
Coslofsky, *Frans Antonius;* från fändrik till löjtnant $^{12}/_{4}$ 1712.
Dahl, *Samuel;* kornett $^{2}/_{2}$ 1716; löjtnant $^{25}/_{10}$ 1717; afsked $^{8}/_{6}$ 1719.

Dahl, Carl; löjtnant 2/3 1716.
Du Flon, Johan; löjtnant 27/6 1703.
Düker, Ernest Johan von; 2. kornett 22/11 1717; 2. löjtnant 26/6 1718 och 1. löjtnant 24/8 1719.
Falk, Erik; löjtnant 1700; regementskvartermästare 21/9 1701.
Grefelt, Johan; löjtnant 5/9 1700.
Gyllenborg, Johan, grefve; kornett 1/10 1700; löjtnant 10/6 1703.
Hamnström, Petter; löjtnant 25/10 1717; afsked 22/5 1719, men kvarstår som volontär, enligt kungl. krigskollegii ordres.
Hasselgren, Carl Gustaf; löjtnant 23/6 1720.
Helling, Gustaf; 2. kornett 25/10 1717; 2. löjtnant 26/6 1718; 1. löjtnant 1719.
Hummel, Christian; kornett 25/10 1717; 2. löjtnant 13/9 1718; dödsskjuten i Norge den 22 november s. å.
Hurel, Jonas; löjtnant 25/10 1717.
Häij, Carl; löjtnant 27/6 1703.
Kabbe (äfven *Cabbe*), *Petter;* kornett 1718; löjtnant 1719; afsked s. å.
Lejondahl, Johan, från Smålands 3-männingsreg:te till fot; löjtnant 26/6 1718; afsked 30/9 1719.
Lindqvist, Johan; från underofficer kornett 17/5 1712; löjtnant 26/6 1718; afsked 30/9 1719.
Löfling, Johan Magnus; från förare kornett 25/10 1717; 2. löjtnant 13/9 1718; 1. löjtnant 1/8 1719.
Meisell, August; löjtnant 12/4 1701, från sergeant vid reg:tet.
Moback, Jöran, från fändrik vid Östgöta infanterireg:te; löjtnant 26/6 1718; afsked 8/6 1719.
Mollie, Abraham; från regementsadjutant löjtnant 5/4 1701.
Norin (äfven *Nourijn*), *Carl;* från kornett löjtnant 17/5 1712; »degraderad» till gemen soldat och därefter rymt.
Pyttner, Johan; kornett 2/3 1716; löjtnant 27/3 1718.
Rosenstierna, Gustaf Adolf; löjtnant 25/8 1702; var med regementet förlagdt i Laak 1704; erhöll transport som ryttmästare till Södra skånska kavalleriet den 12 juni 1705.
Segebaden (äfven *Segebad*), *Olof Ernst von,* från fändrik vid generalmajor Ekeblads reg:te; dessförinnan volontär vid general Möllers reg:te; korpral och sergeant under generalmajor Schultz; löjtnant 30/4 1712; afsked 30/9 1713.
Silfverlåås, Johan Gustaf; kornett 1/4 1701; löjtnant 27/6 1703.
Silfversparre, Johan; från kornett löjtnant 1704.
Siegeroth, David Fredrik von; från korpral vid Lifreg:tet till häst kornett 11/7 1716; löjtnant 26/7 1718.
Steenbock, Carl, grefve; kornett 1701; löjtnant 1/6 1703.
Stiernmarck, Magnus, från sek.-kornett vid Vestgöta kavallerireg:te; löjtnant 2/3 1716; regementskvartermästare 25/10 1717; död s. å.
Wennerstedt, Simeon Jakob; kornett 27/6 1703; löjtnant 1705.
Wäsenberg, Knut; från fältväbel vid reg:tet kornett 25/10 1717; löjtnant 23/9 1718.

Kornetter.

Arman, Carl; kornett 27/6 1703.

Barckenbohm, Daniel; kornett 30/8 1712; anhåller om dimission från reg:tet vid generalmönstringen 14/12 1715, för att »försöka sin lycka» vid infanteriet, hvilket honom beviljas; begått öfvervåld å kungsgården, Maria beb.-dag.

Bewerfeldt, Petter Gustaf; kornett 1/6 1703, kommenderad med reg:tet i Laak 1704.

Biörnram, Lars; från regementskvartermästare vid Lifregementet kornett 26/6 1718; afsked 30/10 1719.

Brom, Anders; kornett 1718; afsked 9/8 1719.

Bonde, Gustaf, grefve; kornett 1/10 1700.

Bubbe, Carl; från kvartermästare vid Adelsfanan kornett 13/9 1718; afsked 30/9 1719.

Creutz, Gustaf Otto; kornett 1/4 1701.

De Charlière, Jonas Georg; kornett 1703; dödsskjuten vid Gemeuertzhof 16/7 1705.

d'Elwij, Gustaf; från minör vid artilleriet kornett 11/7 1716; död 11/4 1717.

Eneqvist, Lars; från sergeant kornett 15/9 1704; kommenderad i Laak 1704.

Essen, Eberhard von; kornett 25/8 1702; kommenderad i Laak 1704; död vid Gemeuertzhof 16/7 1705.

Felix, Martin; från fältväbel kornett 13/9 1718; afsked 17/8 1719.

Flemming, Carl; kornett 22/12 1700.

Frejberg (äfven *Friedberg*), *Daniel;* kornett 27/6 1703.

Gardemin, Börje von; från fältväbel kornett 26/6 1718.

Giersdorff, Johan Christoffer; från kornett vid Buchwalds dragonreg:te kornett här 14/4 1713, men ej erhållit H. Maj:ts konfirmation.

Granfelt, Jonas; kornett 27/6 1718.

Göritz, Henrik; från fältväbel frivillig kornett 6/6 1718; 1. kornett 1/8 1719.

Köhler, Johan Wilhelm; från fältväbel kornett 13/9 1718.

Lindstedt, Johan; kornett 25/10 1717; transport till Helsinglands kavallerireg:te som löjtnant 1718.

Lundman, Erik; kornett 27/6 1703.

Mannerberg, Jakob; kornett 12/4 1701.

Meeden, Anton; från sergeant kornett 1716; afsked 14/7 s. å. i Norge.

Merker, Gottfried; från sergeant kornett 13/9 1718.

Norin, Carl; har varit kornett (se löjtnanter).

Pahl, Carl; från fältväbel kornett 26/6 1718.

Pihl (äfven *Pijhl*), *Johan;* kornett 27/6 1703; blesserad i Riga.

Planting, Gustaf Wilhelm; kornett 13/9 1718; afsked 30/9 1719.

Raabe, Johan Christian; från fältväbel kornett 23/9 1718.

Seinkneckt, Jan; kornett 26/6 1718; afsked s. å., men kvarstod vid reg:tet tills vidare, enligt kungl. krigskollegii ordres.

Steenbock, Erik, grefve; från sergeant kornett när regementet var förlagdt i Laak 1704.

Udde, Abraham; från kvartermästare vid Upplands 3-männingskavalleri-reg:te kornett $^{26}/_{6}$ 1718; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Winblad, Johan; från sergeant kornett $^{26}/_{6}$ 1718.
Wudd, Johan; kornett $^{1}/_{10}$ 1700.
Zapf, Zacharias; kornett 1705.
Åberg, Erik; från fältväbel vid Vestgöta ståndsdragonreg:te kornett $^{23}/_{9}$ 1718; afsked $^{30}/_{9}$ 1719.
Åkerman, Erik Helmig; från sergeant vid Karelska infanterireg:tet kornett $^{30}/_{9}$ 1713; afsked $^{14}/_{9}$ 1715.
Årman, Carl; kornett $^{30}/_{1}$ 1701; kommend. med reg:tet i Laak 1704.

Regements- och Skvadrons-präster.

Leeström, Sven; regementspräst $^{17}/_{9}$ 1700.
Galle, Olof; bataljonspräst 1700; regementspräst 1705.
Ledtström, Lars; regementspräst 1705.
Sandström, Petter; regementspräst 1713.
Ernster, Gustaf; regementspräst 1715.
Crucelius, Olaus; bataljonspräst 1715; regementspräst $^{2}/_{2}$ 1716.
Boström, Andreas; skvadronspräst $^{11}/_{7}$ 1716.

Regementsauditörer.

Jeger, Petter; regementsskrifvare $^{5}/_{9}$ 1700; regementsauditör 1705.
Humble, Mattias; regementsauditör $^{14}/_{2}$ 1712; afsked $^{8}/_{7}$ 1713.
Hörling, Johan Henrik; regementsauditör med senatens fullmakt $^{8}/_{7}$ 1713, med H. Maj:ts konfirmation $^{2}/_{2}$ 1716; afsked $^{9}/_{6}$ 1719.
Grandell, Isac; regementsauditör $^{8}/_{6}$ 1719.

Regementsfältskärer.

Berns, Christian Mathias; regementsfältskär $^{23}/_{9}$ 1700.
Faust, Petter Daniel; regementsfältskär 1705.
Kruus (äfven *Crus*), *Johan;* regementsfältskär $^{25}/_{10}$ 1717; afsked 1719.
Göhl, Johan Petter; regementsfältskär 1720.
Jehl, Johan; regementsfältskär 1721.

Regementskommissarier.

Orre, Nils; regementskommissarie $^{11}/_{3}$ 1715; fången i Moss $^{10}/_{4}$ 1716; död i Kristiania s. å.
Dahlgren, Johan; regementskommissarie $^{28}/_{6}$ 1716 (tjänstgjort till $^{23}/_{7}$ s. å.).
Upmark, Erik; regementskommissarie $^{23}/_{7}$ 1716; afsked $^{29}/_{2}$ 1720.
Cronander, Jakob; från Upplands 3-männingsreg:te regementskommissarie $^{30}/_{2}$ 1720.

Strödda släktanteckningar.

Oséen. Denna släkts ursprung framställes oriktigt i Wieselgrens Ny Smålands beskrifning. I enlighet med uppgifter i ortens kyrkoböcker härstammar släkten från:

Jonas Osander, kyrkoherde i Ljunga i Vexiö stift, f. 1688 † 1765. G. första gången 1723 18/10 i Ryssby m. *Anna Charlotta Wessman*, f. 1699 6/7 i Ryssby, dotter af kyrkoherden i Ryssby Carl Wessman och Helena Scarinia, biskopsdotter från Vexiö. Deras dotter, *Kristina Margareta Osander*, f. 1726 15/3, bodde 1747 i Bräkentorp Södregård, Tutaryds socken och 1762 i Boarp Västregård, Ljunga socken. Gift med bonden *Bengt Tuvesson*. De hade en son, som blef komminister och kallade sig *Oséen* samt blef denna släkts stamfader.

L. G. F. Norlander.

Pahl. (Adliga ätten n:r 1163.) I Anrep, Svenska Adelns Ättartaflor (III, sid. 128) uppgifves, att adliga ätten n:r 1163 Pahl skall hafva utdött på svärdssidan med styrmannen Carl Gustaf Pahl, † ogift 1769. Om dennes fader Marcus Pahl uppgifves endast, att han var brukspatron och f. 1702 4/7 »samt 2:ne gånger gift, men med hvilka är ej kändt». Här nedan meddelas några anteckningar om denne brukspatron *Marcus Pahl* och hans familj, hämtade ur Örebro stads kyrko- och rådhusarkiv, af hvilka framgår att ännu i slutet af år 1764 tre manliga medlemmar af ätten lefde, hvadan väl ett frågetecken får sättas för årtalet 1769 såsom den sista manliga medlemmens dödsår.

I Örebro kyrkas husförhörsbok för år 1762 finnes denna anteckning: »Välborne *Marcus Pahl*, brukspatron, f. 1702, † 1760. Hustru: *Johanna Cretzmer*, f. 1723, † 1761 20/11. Barn: *Anna Helena*, f. 1736, flyttade till Stockholm 1754; — *Johan*, f. 1740 16/6, flytt. till Stockholm 1756; — *Anton*, f. 1745, flytt. till Hallsberg 1760 27/5; — *Carl Gustaf*, f. 1747; — *Kristina Charlotta*, f. 1748, bortflyttad till Hallsberg 1760 27/5; — *Johanna*, f. 1750, flytt. till Hallsberg 1760 27/5; — *Marcus*, f. 1752 i Örebro; — *Elisabet*, f. 1757 15/8 i Örebro, flytt. till Hallsberg 1760 27/5.»

Brukspatron Pahl synes hafva i början af 1750-talet inflyttat till Örebro, hvarest endast de två sista barnen äro födda; sorgligt nog finnas inga dop- och dödböcker i Örebro för 1750-talet. Dessutom finnes i husförhörsboken den anteckningen, att brukspatron Pahl genom Svea hofrätts utslag af den 10 februari 1756 blifvit ställd under förmyndare såsom »oskickelig att öfver sig och gods sitt råda». Hans andra hustru, Johanna Cretzmer (namnet skrifves äfven Creutzmeur

och Kretzmer), var född 1723 9/3 i Örebro och dotter till källarmästaren därstädes Anton Cretzmer och Kristina de Besche.

Vid bouppteckningen efter båda makarne 1764 17/8 (förvarad i Örebro stads rådhusarkiv) lefde barnen »*Johan* på 23:dje året, soldat vid h. kgl. h. prins Fredrik Adolfs regemente, varandes i Svea Hofrätt behörig förfrågan gjord, om icke sonen af anförda orsaker kunde än vidare stå under förmyndare; *Sabina Kristina*, gift med guldsmeden *Lars Lundeqvist* i Stockholm och *Anna Lena*, dessa af förra giftet med *Anna Stiernkopf*, efter hvilken förrättades bouppteckning 1743 3/6; samt i andra giftet Anton, Carl Gustaf, Kristina Charlotta, Johanna och Elisabeth, alla omyndiga.»

Dessutom inhämtas af Kugelberg, »Postmästare i Sverige och Finland», att dottern Johanna, † 1796 28/6, blef gift med postmästaren i Hellestad, *Abraham Mothander*, f. 1753 14/10, † 1826 18/2.

Gustaf Elgenstierna.

Troilius. I Svenska slägtboken af Gabriel Anrep (I, sid. 262) är införd en synnerligen utförlig stamtafla öfver släkten Troilius. Ett och annat fel har dock insmugit sig, hvilket torde vara skäl att påpeka.

I tabell 4 bör giftermålsåret för *Jakob Troilius* och *Kristina Horneman* vara 1696. Angående Kristina Hornemans dödsår uppgifver Anrep, liksom förut J. F. Munktell i Västerås stifts herdaminne, detta till 1772. Som hon var född 1667 torde väl denna uppgift synas något tvifvelaktig, hvadan Anrep i en not angifver »att åtskilliga bestrida detta dödsår, dock utan att uppgifva något annat». Troligen beror allt på någon felskrifning, ty hon dog 1722 30/5, enligt hvad Husby sockens dödbok uppgifver. Dottern *Anna Kristina* föddes 1697 13/4 i Husby och gifte sig i samma socken 1720 15/3. Näst yngsta barnet var *Margareta*, enligt Anrep död ung. Hon föddes i Husby 1700 2/5 och dog därstädes s. å. 9/9.

I tabell 6 uppgifves *Margareta Elisabet Svedelias* andra bröllopsdag orätt. Den inföll 1764 8/7 då bröllopet stod i Husby. Leijonhufvud anger den till 2/8 i sin släktbok, hvilket således äfven bör rättas. Om hennes barn äro åtskilliga felaktiga uppgifter. Dottern *Elisabeth* föddes 14/1 1749. *Anna Kristina* föddes 1750 9/7 och dog s. å. 22/10. *Jakob* föddes 1751 30/7. *Uno* dog 1756 14/3. (Anrep uppger intet dödsår). *Margareta Kristina* föddes 1756 17/6. Yngsta barnet hette *Magnus* (Anrep uppger intet namn), föddes 1759 19/9 i Husby och dog där 1760 14/3.

Alla dessa uppgifter äro hämtade ur Husby sockens kyrkoböcker.

Ejnar Hanngren.

Personhistorisk litteratur.

Ny svensk släktbok, utgifven af *Karl A. K:son Leijonhufvud.* H. 7 och 8. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners förlag, 1904 och 1905. Under åren 1901—1903 höll förestående arbete det i anmälan afsedda antalet häften af 2 om året, men sedan dess har endast ett årligen utkommit. Väl är det sant, att den ene af utgifvarne friherre Gustaf C:son Leijonhufvud afgått med det sjätte häftet, men näppeligen kan orsaken sökas däri. Ej heller torde det vara beroende af minskade bidrag från medarbetare, ty dessa hafva i de senast utgifna häftena lämnat rikare och fylligare meddelanden än förut. Skulle det däremot vara utgifvarens självkritik, som vållat en försening af häftena, torde därom ej vara annat än godt att säga. Och man kan verkligen hafva anledning att tro något sådant, ty ofvanstående häften böra utan tvifvel räknas till de bästa i arbetet. (Jmfr årg. VI s. 107)

De i dessa häften upptagna släkter äro: Ahlqvist, Arborelius, Aurelius, Ericson, Hagberg, Robsahm, Schlüter, Schlytern, Schlyter, Sundius, Swartz, Wallenius och Älf samt Adam, Arhusiander, Bonvieur, Bonvier, Bonnevier, Brandenburg, Fagerlin, Fornander, Frunck, Kjörling, Körling, Sommelius, Stora Lyngås-släkterna: Lund, Schale, Månsson, Apelbom och Hultén, Sylvén, Thulin och Vasberg. Af dessa hafva 7 st. förut behandlats i Svensk släktkalender och Svenska ättartal, ett ovanligt ringa tal mot i föregående häften. Och af de nu för första gången tryckta släktutredningarne äro flera särdeles jämnt utarbetade och omfattande ovanligt stora släkter t. ex. Fornander med icke mindre än 66 tab. och Thulin med 32 tab. En annan stor ätt är Schlüter, Schlytern och Schlyter med 50 tab., men här har utgifvaren lyckats sämre, då manuskriptet ej förelåg färdigt utan måste kompletteras. Att den tryckta litteraturen ej alltid rådfrågats, t. o. m. sådana arbeten som Sveriges statskalender och Svensk adelskalender, af hvilka det senare arbetet åtminstone ej kan vara utgifvaren obekant, har redan många gånger förut framhållits, men måste ånyo påpekas. Meningen med ett arbete som Ny svensk släktbok är väl att på *ett* ställe finna samlade de uppgifter man annars måste söka på många.

En nyhet i åttonde häftet äro de »anteckningar», som lämnas om flera släkter. Vi tro, att utgifvaren här slagit in på riktig väg, ty forskningen har utan tvifvel större gagn af att få stommarne till allt flera släkter tryckta, än af de många gånger omtryckta och obetydligt tillökade genealogierna med biografiska uppgifter af ringa värde. Då stombyggnaden är färdig, kan det vara tid att tänka på data i officersfullmakter m. fl. lika viktiga uppgifter, hvilka nu så rikligen bjudas. Bättre äfven att ägna större uppmärksamhet åt källförteckningarna. Hvad sägs t. ex. om Strängnäs stifts herdaminne af Hagberg, Lunds stifts herdaminne af Wallin eller Cavalli, Skånska nationen af Sjöstrand?

Att föra klandertalan är mången gång lättare än att framhålla förtjänsten. Vi tro oss dock ej särskildt behöfva framhålla densamma, då den redan är känd af alla. Lärofäderna A. och Ö. kunna dock ännu med lugn åse framgången och erkännandet.

G. I.

Storfurstendömet Finlands Ridderskaps och adels kalender för år 1906. Utgifven af *Oskar Wasastjerna*, Riddarhusgenealog. Helsingfors 1905.

Den sjunde i ordningen sedan 1858, en omständighet som betecknar Finlands trånga förhållanden och vida demokrati, men som tyvärr äfven bär vittne att denna publikation icke förstått tillvinna sig allmänt intresse genom att stiga öfver kalendernivå. Såsom kalender är årgången 1906, i anseende till att smärre misstag icke kunna undvikas, klanderfri. — Däremot måste anmärkning göras mot bokens historiska del, de allmänna släktuppgifterna. De hafva tagits summariskt och i allra flesta fall utan vidare kopierats från äldre årgångar. Så kallas, till exempel, ätten Tavaststjerna alldeles oegentligt »egentligen en gren af ätten Tavast». Riddarhusgenealogen synes hafva förbisett friherre Carpelans arbete »Åbo i genealogiskt afseende», där ätten Tavaststjernas härstamning utredes. — Om ätten Norrmén heter det »finsk ätt från Åbo och Björneborgs län», då endast en half rad mera utrymme erfordrats att precisera hemorten ön Nurmisaari vid Raumo, hvilket på samma gång hade förklarat ättens namn. Trots denna grunda ton användes i fråga om utländska ätters härkomst det djupa ordet »ursprungligen», som leder tanken bortom folkvandringarna.

Revision af alla äldre släkters historiker till nästa upplaga af finska adelskalendern är en berättigad önskan, ehuru tidigt väckt. Till mönster kunna tjäna de enkom för denna årgång sammanställda uppgifterna om senast adlade ätter. Sakenliga och koncentrerade lämna de intet öfrigt att önska.

Sedan föregående adelskalender utkom år 1900, hafva på svärdsidan utgått: friherrliga ätten Tandefelt och den ena friherrliga ätten v. Willebrand, adliga ätterna De Geer, Torvigge, af Lindfors och Tudeer.

J. R—y.

Anteckningar i alfabetisk ordning om Wexiö stifts präster från äldsta tid t. o. m. 1875 af *N. Sellergren.* — ***Anteckningar om gymnasister i Wexiö åren 1800—1850*** af —*tw*—. — Vexiö 1902. 194 + 207 sid.

Under år 1902 lät redaktionen af Smålandsposten såsom utklippsbilaga införa förestående anteckningar af personhistoriskt intresse. Då desamma ej finnas upptagna i »Historisk bibliografi» och på den grund sannolikt för många äro obekanta, kan det anses lämpligt att påpeka deras förekomst.

Vexiö är det enda af de gamla stiften, som ännu väntar på ett herdaminne. En förteckning öfver detta stifts prästerskap bör därför vara särdeles välkommen för forskaren, synnerligast som förteckningen, hvilket ej synes af titelbladet, är fortsatt t. o. m. år 1906 och angifver fullständiga förnamn, tillträdes- och dödsår för de flesta af de upptagna personerna. Den är redigerad af komminister A. P. Björngren, som gjort stora förarbeten till det under arbete varande herdaminnet. Stiftets prästerskap tillsatte nämligen för ett eller par år sedan en kommitté för detsammas utgifvande, men ännu har ej, så vidt vi hafva oss bekant, någon del lämnat pressen.

Gymnasisternas historieskrifvare lär vara friherre Miles Fleetwood, som med en ingående kännedom om gymnasiets förhallanden under Esaias Tegnérs biskopstid skildrat de olika gymnasisternas lefnadsöden och lyckats följa de flesta. Gifvetvis är den biografiska sidan bättre tillgodosedd än den rent genealogiska, da det här varit fråga om en följetong i en tidning. Men anteckningarna komplettera i alla fall förträffligt Vibergs förteckning öfver de studerande i Växiö 1800—1878.

G. I.

Gottlands trupper 1811—1904. Biografiska anteckningar samlade af *Axel Wijkmark*, löjtnant vid Kungl. Gottlands infanteriregemente. Häft. 1, Stockholm 1904. Häft. 2—6, Uppsala 1905 och 1906.

Att fälla något omdöme om förestående arbete torde vara för tidigt, då endast några häften utkommit, hvilka behandla militärbefälhafvare, artilleribefälhafvare och t. f. chefer för Kungl. Gottlands artillerikår samt 77 officerare af Kungl. Gottlands nationalbeväring. Utgifvaren synes hafva tagit tillbörlig hänsyn till tjänste- och meritförteckningar för utarbetande af de ganska vidlyftiga biografierna, men borde bättre tillgodogöra sig den tryckta litteraturen. Så t. ex. kunna många kompletterande uppgifter erhållas ur Schlegel & Klingspors Den ej introducerade adelns ättartaflor och Sjöströms Skånska nationen. Arméns pensionskassas tryckta berättelser, som bland annat innehålla uppgift på pensionärernas dödsår, hafva äfven många tillägg att meddela.

G. I.

Sveriges bankmatrikel 1906 utarbetad af *C. H. Sjöstedt.* Uppsala 1905. XXV + 978 sid.

Denna matrikel utgör femte årgången af det arbete, som med fem års mellantid åren 1886, 1891 och 1896 utgifvits af Per Lidell och 1901 af nuvarande utgifvaren. Genom den mängd biografiska data om personer ur vidt skilda samhällsklasser, som här meddelas och hvilka merendels torde vara grundade pa egna eller från respektive banker lämnade uppgifter, bör denna matrikel blifva en värdefull uppslagsbok. Biografierna kunna likväl ej anses uttömmande och någon hänsyn vid deras utarbetande synes ej hafva tagits till andra liknande arbeten. Ett och annat fel hade då säkert kunnat undvikas.

G. I.

Om finska studerande i jesuitkollegier af *Henry Biaudet.* Historiallinen Arkisto XIX. Helsingfors 1905.

Här meddelade uppgifter afse att komplettera en lika benämnd uppsatts af professor K. G. Leinberg i finska historiska samfundets årsskrift XI. Samlade i förbigående, under forskning för annat ändamål i Vatikanens arkiv, gifva de upplysningar om finska adepter vid jesuitkollegierna i Braunsberg och Olmütz. Med den sanne forskarens känsla har författaren tänkt sig in i dessa några och tjugu ynglingars öden, därför väcker hans knappa uppsats lifligt intresse, och man hoppas att han ur utländska källor skall erfara mera om de finska jesuiterna. Till sin heder ändade de flesta af dem såsom landsflyktige martyrer. Fåfängt spåras därföre deras namn i Finlands handlingar.

Endast angående biskop Paul Juustens katolske son kan jag ur räkenskapsböcker och mantalslängder göra tillägg. Denne, Caspar Juusten, rymde från Braunsberg 1590 eller 91, — enligt herr Biaudet, som därefter återfunnit hans namn endast i en matrikel af 1602, där han nämnes såsom afliden: »Postea in Patria, Ser:mae Reginae aulicus factor, mortuus, ut putatur, catholicus». Af denna anteckning och emedan Juusten saknas i en lista öfver Sigismunds hoffolk, sluter herr Biaudet, att han antagligen varit anställd vid svenska hofvet och dödt luteran. — Likvisst menas Sigismunds gemål med Ser:ma Regina. Juusten var i hennes tjänst och blef använd i beskickning mellan Finland och hofvet i Polen. Han vistades på Åbo slott 1595 »stadder uti Finland uppå H. K. Maj:ts högvigtiga anlangandes värf». I januari 1596 var han åter i Åbo, i mars s. å. kvitterade han i Viborg, efter Klas Flemings invisning, sin lön af 10 läster spannmål, skrifvande sig »Caspar Juusten, Kngl. Mjsts i Sverige och Polen trotjänare, min nådiga Drottnings kammarjunkare». I maj 1597 fick han från Viborgs slott resekost till Polen. Hösten 1598 återfinnes han i samma slotts mantalslängd, därifrån han i januari 1599 spårlöst försvinner, denna gång utan resekost, måhända kallad af en potentat mäktigare än Sigismund.

Några bilagor, bland hvilka en intressant förteckning öfver svenska katoliker i utlandet, uppgjord 1599 eller 1600 af Joh. Vasthovius, åtfölja uppsatsen.

J. R—y.

Suomen maasotaväki Kustaa Vaasan ja Eerikki XIV:n aikana. (*Finlands landtarmé under Gustaf Wasas och Erik den XIV:des tid*) af *Werner Tawaststjerna.* Historiallinen Arkisto XIX. Helsingfors 1905.

Författaren, som tidigare publicerat en förteckning öfver finska krigsmakten under Johan III, redogör här, hufvudsakligast efter riksregistraturet och handlingar i finska statsarkivet, för finska militärens sammansättning, aflöning, beväpning och borgläger under föregående konungar. — Den innehållsrika uppsatsen eger personhistoriskt värde genom uppgifter om finska krigare och längder öfver ryttare och hofmän, hvars identifiering dock något försvåras genom förnamns och patronymers öfversättning till finska språket. — Såsom bilagor följa några svenska löningsregister och mönstringslängder ur krigsarkivet.

J. R—y.

Svenska bibliotek och ex libris. Anteckningar af *C. M. Carlander*. Andra omarbetade och tillökade upplagan. Förlagsaktiebolaget Iduna 1896—1904. Pris 150 kr.

Öfver första upplagan af detta arbete, som utkom under åren 1889—1894, har en recension meddelats i Svenska autografsällskapets tidskrift för december 1894, men då denna behandlat herr Carlanders bok uteslutande ur heraldisk synpunkt samt den nu föreliggande nya upplagan är omarbetad och väsentligt utvidgad, torde en anmälan af densamma vara på sin plats i denna tidskrift.

Om detta storslagna arbete har grefve C. Snoilsky yttrat: »arbetet innehåller ett ofantligt materiel till gagn för efterkommande forskare .... en verklig grufva af uppgifter, hvilka förgäfves skola sökas på andra ställen». Om verkets omfattning och rikedom på uppgifter får man ett begrepp genast vid första bekantskapen med dess sex digra band om tillhopa 3,102 sidor och 483 illustrationer; dessa senare utgöra afbildningar af ex-libris, pärmstämplar, porträtt, biblioteksbyggnader, bokband m. m. Första delen beskrifver kungliga personers bibliotek och bokägaremärken, offentliga bibliotek och lånbibliotek. Uti de följande delarna lämnas uppgifter om enskilda personer, hvilka haft bokägaremärken eller bibliotek, kronologiskt inordnade, så att andra delen, omfattande två band, behandlar medeltiden till början af 1800-talet, tredje delen förra hälften af 1800-talet och den sista delen, omfattande två band, tiden därefter till början af 1900-talet. I sista bandet omtalas äfven ej identifierade bokägaremärken samt lämnas förteckning å bokbindare i Sverige 1400—1900, hvarjämte här förekommer register m. m.

Om också detta verk i första hand är afsedt för ex-librissamlare och bibliofiler, torde detsamma för denna tidskrifts läsare hafva ett ej ringa intresse ur såväl personhistoriskt som heraldiskt hänseende äfvensom på grund af de många i detsamma reproducerade porträtten.

Om hvarje i arbetet upptagen person meddelas biografiska data, uppgifter om utgifna skrifter m. m.; ibland anföras citat ur andra arbeten, tidskrifter och tidningar, ja t. o. m. anekdoter äro här och där inströdda. Understundom blifva uppsatserna rätt utförliga såsom beträffande Carl Gustaf Tessin, Daniel Georg Nescher, Carl Christopher Gjörwell och Arvid David Hummel (alla dessa med porträtt). Vid artikeln om Anders Sigfrid Rålamb meddelas en förteckning öfver märkligare handskrifter i rålambska samlingen å Kungl. biblioteket i Stockholm. Att herr Carlander nedlagt ett högst betydande och värdefullt arbete på samlandet af alla dessa uppgifter är uppenbart, i synnerhet då man betänker, att en stor del af dem hämtats ur otryckta källor och från de mest skilda håll. Den, som något sysslat med dylikt, vet huru mödosamma och ofta resultatlösa dessa forskningar äro. Härpå lämnar äfven herr Carlander ett eklatant bevis uti sin redogörelse (del 4, sid. 724—727) för försöken att erhålla upplysningar ang. ägaren till ett visst bokägaremärke ifrån 1700-talet; visserligen anträffades efter flerårigt sökande anteckningen efter en person med det ifrågavarande namnet, men denne, som till yrket varit sillpackare, efterlämnade, hvad beträffar böcker, allenast en bibel, en

psalmbok och »3 st. div. böcker» och torde aldrig hafva ägt något ex-libris. Det hade varit till stort gagn för forskare, som velat kontrollera eller vidare fullfölja en viss, i arbetet meddelad uppgift, om författaren i vidsträcktare mån, än som är fallet, angifvit sina källor, men törhända hade härigenom volymernas antal och omfång måst ökas alltför mycket.

Reproduktioner lämnas af ex-libris och pärmstämplar från slutet af 1500-talet till början af 1900-talet. Bland de äldsta märkas Ture Bielkes ståtliga ex-libris med årtalet 1595 och Göran Posses stämpel 1598. Från 1600-talet äro, bland andra, afbildade Gabriel Oxenstiernas och M. G. de la Gardies intressanta vapenstämplar. Elias Brenners lika eleganta stämpel (del 2, sid. 157) användes icke allenast, såsom herr Carlander meddelar, på bokens pärmar utan äfven såsom ryggornament (s. k. miljöstämpel) och är ett vackert exempel på dessa föga använda stämplar. Från 1700-talet finnas många smakfulla ex-libris, graverade af Gillberg, Rhen, Floding, Heland, Martin m. fl. Många vackra bokägaremärken förekomma äfven från senare tider, af Agi Lindegren, Rob. Haglund, Carl Larsson, B. Almquist o. s. v.,

En nyhet för den senare upplagan äro porträtten, hvilka till ett ganska stort antal pryda verket. Jämte några kungliga personer möta vi här framstående personer från skilda delar af litteraturens område under de gångna seklen. Porträtten synas vara reproducerade efter väl valda original, dock borde t. ex. för Elias Palmskiölds porträtt hafva kunnat erhållas en bättre förebild. Den kände bibliofilen Carl Gustaf Warmholtz' bild är återgifven efter ett oljeporträtt å wachtmeisterska egendomen Kristineholm och här för första gången synlig i tryck.

En annan nyhet är den förteckning å bokbindare, som upptager sid. 767—887 i sista delen. Förteckningen meddelar en mängd namn, hvartill i allmänhet fogats ortnamn och årtal. Författaren anger själf, att namnlistan kan anses vara tämligen fullständig hvad angår skråtiden, »den tid då det fanns ordning här i landet», men ofullständig efter samma tid. Intressanta äro de många afbildningarna af äldre och nyare band, t. ex. Marcus Sigfridssons präktiga band från 1620 och Gustaf Hedbergs om stor smak och skicklighet vittnande band från vår tid (om Hedberg se del 4, sid. 421 och 806).

Då tryckningen af de sex volymerna fortgått från 1896 till 1904, har herr Carlander varit i tillfälle att i slutet af de olika delarna bifoga en icke obetydlig samling af rättelser och tillägg, hvilket haft till följd att samma person eller boksamling finnes omtalad på flera ställen; men då det vidlyftiga registret är gemensamt för alla delarna, föreligger ingen svårighet att finna allt hvad som kan vara meddeladt i ett visst afseende. Registret — såväl person- som sakregister — synes vara omsorgsfullt uppgjordt och upptager ej mindre än 261 spalter.

För en ex-libris-samlare eller för bokvännen är herr Carlanders arbete Svenska bibliotek och ex-libris säkerligen oumbärligt, för en forskare i personhistoria af synnerlig nytta.

Arbetet är, utom i en del svenska tidningar, recenseradt i följande utländska tidskrifter, nämligen i Ex-libris-Zeitschrift 1904 af den

[illegible]

bekante ex-libris-samlaren grefve Leiningen-Westerburg, i Archives de la société des collectionneurs d'ex-libris et de reliures historiques 1905 af Dr. L. Boulaud och i Journal of the ex-libris society 1905 af W. H. K. Wright.

M.

Tillägg.

Först sedan uppsatsen om Gustaf Hesselius i sista häftet af denna tidskrift för 1905 blifvit tryckt, fick undertecknad kännedom om att den tidigare af de två där refererade amerikanska artiklarna redan 1898 varit föremål för en utförlig redogörelse i Ny ill. tidn. af dess dåvarande redaktör bibliotekarien Olof Granberg. Till denna redogörelse, som bland annat ordagrannt återger citaten ur S:t Barnabas' kyrkobok, får jag härmed hänvisa Personhistorisk tidskrifts läsare.

Sigrid Leijonhufvud.

Fråga.

1. Har någon sig bekant, om en medeltida svensk frälsesläkt *Ruda* existerat, och hurudant vapen den fört? Alla upplysningar häröfver samt angående nämnda ätts sammanhang med 1700-talets småländska prästsläkt *Ruda* mottagas med tacksamhet.

Lübeck, Breitestr. 34, den 21 jan. 1906.

C. V. E. Björkman, rektor.

Insända porträttförteckningar.

Såsom svar på det af samfundet utsända cirkuläret hafva intill den 25 mars förteckningar inkommit från nedanstående ägare af porträttsamlingar:

K. Medicinalstyrelsen, *K. Kontrollverket* (gen. doktor A. Tamm), *K. Öfverintendentsämbetet* (gen. slottsarkitekten A. Lindegren), *K. Patent- och Registreringsverket* (gen. kammarherre A. Kuylenstjerna), *K. Landtmäteristyrelsen* (gen. aktuarien W. Härnqvist), *Generalstaben* (gen. kapten A. Lyström), *K. Lifregem. grenadjerers officerskår* (gen. kapten E. Silfversvärd), *K. Lifregem. dragoners officerskår* (gen. öfverstelöjtn. C. G. Platen), *K. Svea trängkårs officerskår* (gen. löjtn. A. W. Blix), *Björnlunda kyrka* (gen. kyrkoh. H. Wendell), *By k:a*

(gen. kyrkoh. A. E. Lefrin), *Elfdalens k:a* (gen. prosten C. W. Söderström), *Enköpings k:a* (gen. kyrkoh. E. Rydeman), *Fröjereds k:a* (gen. kyrkoh. A. L. Linder), *Hölö k:a* (gen. kyrkoh. C. R. Grandin), *Kristinehamns k:a* (gen. kyrkoh. O. Nordenhaag), *Löderups k:a* (gen. prosten J. Th. Malm), *Nora stads o. landsförsaml. k:a* (gen. kyrkoh. E. Låftman), *Norrköpings Hedvigs k:a* (gen. kyrkoh. J. P. Fogelqvist), *Skererids k:a* (gen. pastor A. L. Himmelstrand), *Ovikens k:a* (gen. prosten M. Bergman), *Stockholms finska församl. k:a* (gen. kyrkoh. V. Montell), *Söderala k:a* (gen. prosten A. W. Qvarnström), *Tryserums k:a* (gen. kyrkoh. P. A. Arnman), *Vimmerby k:a* (gen. kyrkoh. Hj. Tidman), *Vånga k:a* (gen. kantor C. F. Almroth), *Orberga k:a* (gen. kyrkoh. K. F. Hägerström), *Gyllenbjelkeska hospitalet*, Kvidinge (gen. kyrkoh. R. Helgesson), *Klippans bruksskola* (gen. A. P. Forkman), *Brand- och lifförsäkringsaktiebol. Svea*, Göteborg (gen. Ernst Bring).

Afzelius, C., disponent, Norrköping; *Ahlqvist, P.*, kyrkoh., Fliseryd; *Arbman, O. E.*, kyrkoh., Borgsjö; *Armfelt, G.*, grefve, Salo-Åminne, Finland; *Barchæus, G. W.*, komminister, Rättvik; *Berch, Ph.*, ryttmästare, Ösjö; *Björkman, C. A. T.*, f. d. landshöfding, Stockholm; *Brandell, I.*, f. d. inspektor, Nordingrå; *Brolin, A. W.*, kyrkoh., Veta; *Burenstam, C.*, f. d. minister, Tjelfvesta; *Colliander, N.*, löjtnant, Mengsholm; *Gellerstedt, A. T.*, f. d. öfverintendent, Stockholm; *Hamilton, G.*, grefve, godsägare, Hjälmsäter; *von Hofsten, N.*, godsägare, Kilagården; *Hogner, G.*, kyrkoh. Nyköping; *von Knorring, J. V.*, frih., öfverintendent, Göteborg; *Larsson, E.*, disponent, Glafva (gen. kyrkoh. Th. Peterson); *Leijonhufvud, B. A.*, frih , general (gen. följande); *Leijonhufvud, S. A:son*, frih., öfverstelöjtnant, Stockholm; *Lindeman, A. E.*, kyrkoh., Undersåker; *Ljunggren, V. J.*, kyrkoh., Arby; *Norberg, A. J.*, kyrkoh., Sparrsätra; *Norberg, R. E.*, f. d. kamrerare, Göteborg; *Nordencreutz, G. V.*, häradsskrifvare, Sala; *Noreen, A. G.*, professor, Uppsala; *Noréus, V.*; rådman, Stockholm; *von Platen, Ellen*, fröken, Stockholm; *Rung, C.*, fröken, Svartsjö; *Runstedt, A. F.*, kyrkoh., Gökhem; *Silfversparre, W.*, auditör, Vänersborg; *Silfversvärd, E.*, kapten, Örebro; *Silfversvärd, E. A. G.*, godsägare, Nolheden; *Silfversvärd, G.*, öfverstelöjtnant, Karlskrona; *Silfversvärd, L.*, fru, Sköfde; *Sparre, K. U.*, frih., landshöfding, Östersund; *Stackelberg, M.*, frih., Viborg, Finland; *Stenholm, E.*, f. *Silfversvärd*, fru, Stockholm; *von Strokirch, C.*, e. jägmästare, Liden; *Strömfelt, H.*, f. d. öfverste (saml. å Tärnö, gen. aman. S. Ambrosiani); *Svensson, A.*, handlande, Stockholm; *Tamm, A.*, fil. d:r, Stockholm; *Thordeman, J. V.*, kontraktsprost, Ununge; *Wachtmeister, G.*, grefve, f. d. ryttmästare, Knutstorp; *Westerling, G. J.*, fröken, Stockholm; *Wermcrantz, E.*, domprost, Skara; *Ydström, J. E.*, kyrkoherde, Ulfsbäck.

[illegible]

[illegible]

En borgerlig släktkrönika.

Af **Nils Sjöberg.**

Köpmannen i Stockholm Johannes Glock hade i kalendariet till sin almanacka eller »Zeit-Buch übers Jahr nach der heilsamen Geburt unsers Herren und Seligmachers Jesu Christi MDCLVII» gjort sina annoteringar öfver hvad han ansåg anteckningsvärdt. Vid slutet af året inträffade en för honom märklig händelse, i det hans förstfödde son kom till världen. I anledning häraf bestämde han sig för att använda sin almanacka till ett större ändamål: i den skulle den Glockska släktens historia skrifvas. Han lät därför inbinda den jämte rena blad i ett vackert svart svinskinnsband med guldpressningar.[1] Själf gjorde han början genom att anteckna hvad han visste om sin tyska släkt, berättade om sina läroår och om familjetilldragelser. Hans son Johan Glock ärfde boken och fortsatte att fylla den först med en afskrift af sin morfaders, vinskänken Hans Marschalk's, anteckningar och sedan med sina egna. Efter hans död öfvertogs släkthistorikerns kall af hans änka Birgitta Elisabeth Rombauts. Den första anteckningen är från 1657, den sista från 1752, det är således i det allra närmaste 100 år, som boken varit i användning. Här i korthet den släkthistoria boken ger oss.

Martin Glock, Gerichts Schöpfe i Bommersheim i grefskapet Hanau, hade åtskilliga barn, bland dem sonen Joachim (f. 1566, d. 1638), borgare och köpman i Frankfurt a. M. Denne var gift två gånger. Samtliga barnen i det första giftet dogo unga. I det andra giftet med Ester (f. 1593, d. 1645), dotter af köpmannen och rådmannen Conrad Emel och Helena Bauerin,[2] föddes 1) Anna Barbara, gift med köpmannen Michel Meyer, 2) Antonius, juris doktor, som två gånger var gift, 3) Hieronymus, sockerbagare i Pressburg i Ungern, och 4) Johannes.

Denne sistnämnde, *Johannes Glock*, påbörjaren af släktboken, föddes i Frankfurt a. M. den 18 november 1621. Af sina föräldrar blef han icke blott uppfostrad i gudsfruktan utan äfven tillhållen att flitigt besöka skolan för att lära räkna och

[1] Boken tillhör nu riddarhussekreteraren J. M. Stuart.

[2] Dennas far Jörg Bauer hade från Rotenburg a. d. Tauber flyttat till Frankfurt a. M., där han blef skomakare och rådman.

skrifva och andra dygder och uppfostrad att alltid uppföra sig som ett lydigt barn mot dem.

»A:o 1638, 39 och 40», berättar han vidare,[1] »reste jag flera olika gånger tillsammans med min svåger Michel Meyer till Frankrike för att där inköpa vin och hjälpa honom att föra det till Frankfurt. År 1640 hade jag kommit i tjänst hos Johan Henrich Scheffer och tjänade honom 4 år som 'Junger', stannade sedan i hans tjänst ända till år 1652 den 10 mars. Han handlade med vin och hade också en mängd bra kommissioner af tyger, papper, specerier och växlar, så att jag hos honom förvärfvade alla goda kunskaper och erfarenheter.» Under denna tid gjorde Glock affärsresor till Nürnberg, Cöln, Hamburg och Amsterdam.

Till slut reste han för sin principals räkning till Stockholm för att utkräfva en fordran hos Herman Camphausen. Ankommen hit den 14 augusti 1652 har han tämligen fort beslutit sig att stanna kvar, ty redan den 3 september samma år trädde han i tjänst som bokhållare hos drottning Kristinas lifmedicus Johannes von Wüllen.

»A:o 1657 den 1 februari», fortsätter Johannes Glock, »blef jag genom Guds skickelse förlofvad med fru Kristina, sal. Jacob Dietmars efterlämnade änka och äkta dotter till Hans Marschalk, borgare och förnäm vinhandlare i Stockholm, och den 10 samma månad lät jag anhålla om hennes hand genom Johannes von Wüllen och Abraham von Eijck. Den Allrahögste gifve därtill sin nåd och välsignelse. Den 22 lyste det för första gången i Tyska kyrkan och Maria. Den 10 mars var min förlofnings- och bröllopsdag, vigseln skedde i herr Hans Marschalks hus uppe i den stora salen och förrättades af magister Pfeiff. Gud förläne till detta påbörjade äktenskap sin nåd och välsignelse, hälsa och långt lif, frid och endräkt och slutligen därefter den eviga saligheten. Följande personer hafva på min bröllopsdag gjort sig besvär att vara 'Mansschaffer': Lorentz Alteneck och Joachim Losse; 'Gesellenschaffer': Jürgen Loss och Casper Ruberts; 'Brautfrau' Doct. Johannes von Wüllens fru; 'Vorgangsfrauen': Marten Hartman's hustru och Johan Becker's hustru; 'Vorgangsjungfrauen': Herr Carl Hanssons dotter Margretha och Herr Doktor Johannes von Wüllen's dotter Susanna[2]. Detta vårt bröllop varade två dagar och hölls

---

[1] Han skrifver liksom sonen och svärfadern på tyska, som jag öfversätter med vissa af sammanhanget betingade omkastningar.

[2] Sacklén uppger att J. v. Wüllen's dotter hetat Anna. Sv. Läkarhist. 1: 339.

i min svärfars Hans Marschalk's hus och bevistades af många herrar och vänner, så ock fruar och jungfrur, och gick allt i stillhet, frid och endräkt ända till slutet. Nota. På vår förlofningsdag gaf jag min käraste, eller lofvade henne genom magister Pfeiff, 400 rdr sp. och 100 dukater till förbättring.»

Hela denna beskrifning af ett borgarbröllop i Stockholm vid midten af 1600-talet är rätt intressant. Man ser, att då ännu kvarstod det gamla skicket, att, sedan man privat fått ja af den utvaldas föräldrar och möjligen också af henne själf, man ännu en gång måste offentligen begära henne till äkta genom bönemän. Ännu användes allt »förgångsfolket», »skaffaren» eller »förgångsmannen», som åtagit sig vara ett slags hofmästare och skulle förestå serveringen, mottaga gästerna, ordna dem efter rang och under hela bröllopet vara taleman, »brudfrun», som klädde bruden, »förgångsfruarna», som voro värdinnor och förestodo matlagningen, och till slut brudjungfrurna och brudsvennerna, som närmast motsvarade våra tärnor och marskalkar. Tidstypisk är också den lilla lättnadens suck öfver att det hela aflupit »i stillhet, frid och endräkt», hvilket, öfversatt på nutida svenska betyder: utan slagsmål.

Huru länge Glock stannade i tjänst hos d:r v. Wüllen uppger han ej, men i Tyska kyrkans vigselbok kallas han redan vid sitt giftermål för »Kaufmann», och förmodligen har han efter sin svärfars död (1660 $^{5}/_{2}$) öfvertagit hans rörelse som vinhandlare och munskänk; åtminstone tyder det på något dylikt, att han tre månader efter dödsfallet blef borgare i Stockholm — något som kostade honom 43 $^{1}/_{2}$ rdr sp. och en god måltid — och att han senare omtalar sin »Kellerknecht» som afliden. Själf dog han den 3 februari 1669 och begrofs den 11 i Maria kyrka. Hans änka gifte 1670 $^{11}/_{7}$ om sig med Johan Daniel Braun (död 1713 $^{6}/_{2}$).

Johannes Glocks enda barn, sonen *Johan Glock*, föddes den 17 december 1757. »Gud gifve honom mycken lycka och välsignelse, så att han blir from och stor, att han uppväxer i alla dygder och gudsfruktan, att han efterföljer sina föräldrar och förfäder i kristliga dygder, och gifve honom ändtligen den eviga saligheten», skrifver hans fader om honom. Själf börjar han sin lefnadsbeskrifning med sin första utländska resa:

»A:o 1678 den 19 juli reste jag första gången i Guds namn från mitt fädernesland till Amsterdam, och följde mig min styffar till Lenna krog, hvarest vi stannade till klockan 4 på mor-

gonen, då jag tog afsked af min fader och fortsatte min resa till Dalarö, dit jag ankom före kl. 6 och strax lät sätta mig öfver till skeppet. Där lågo vi för contrair vind till den 24, då vi lyfte ankar men ej kommo längre än till skansen, hvarifrån vi afreste tidigt följande morgon och uppnådde på kvällen lyckligen Elfsnabben, där vi måste stanna till nästa dag. På morgonen gingo vi med Gud och en god vind till sjöss och anlände lyckligt och friska den 6 augusti, Gud vare lof, till Travemünde, där jag, m:r Breuning, Lukas Bäcker's söner och Clas Mattissen strax läto sätta oss i land och där vi tillbragte natten, tills vi följande morgon i tre vagnar reste till Lübeck, dit vi ankommo kl. 11 middagen, och togo vi vårt logement vid torget vid Koburg Herberg i Konig von Schweden, hos en man vid namn Johan Weijgant, en präktig och glad karl; och där stannade vi till den 9 augusti om morgonen, då vi i Guds namn vidare fortsatte vår resa med postvagn till Hamburg och därifrån med farande posten till Amsterdam. Här stannade jag hos min patron ända till den 24 juli 1681.»

Han reste då hem men återvände till Amsterdam, där han 1683—85 hade egen affär. Om sin ställning efter hemkomsten till Stockholm nämner han ingenting, endast att han 1688 den 24 januari inlade sin »libell» i härvarande »Erb Collegio», för att börja process om sitt arf. Han dog 1729 $^{13}/_{6}$.

År 1699 $^{25}/_{4}$ gifte han sig med sal. Brodins änka, Maria Drissel, som i sitt förra gifte hade två barn: Lars och Maria. I detta äktenskap föddes Johannes f. 1701 $^{15}/_{6}$, gift 1725 $^{24}/_{8}$ med Johan Geists dotter och Erik f. 1702 $^{6}/_{12}$, död samma år $^{8}/_{12}$. Hustrun dog 1705 $^{29}/_{8}$ och begrofs i Klara kyrka.

Andra gången gifte han sig 1707 $^{23}/_{4}$ med Birgitta Elisabeth Rombauts, dotter af Rombaut Mattissen och Christina Backman, och hade med henne barnen 1) Johan Rombaut född 1708 $^{15}/_{3}$, död 1709 $^{7}/_{9}$, 2) Christina född 1709 $^{4}/_{3}$, gift 1726 $^{24}/_{11}$ med Samuel Eckerman, död 1738 $^{31}/_{1}$, 3) Maria Elisabeth född 1710 $^{4}/_{10}$, 4) Birgitta Elisabeth född 1718 $^{18}/_{8}$, död 1723 $^{5}/_{5}$, 5) Maria född 1719 $^{10}/_{11}$, gift 1739 $^{5}/_{7}$ med stadskassören Magnus Giöthe, farmor till bildhuggaren E. G. Giöthe.

Hans Marschalk, hvars anteckningar hans dotterson har afskrifvit, var enligt 1658 års mantalslängd munskänk och bosatt på söder; han hade 1636 $^{2}/_{4}$ aflagt borgareden och 1645 $^{11}/_{12}$ af drottning Kristina fått gäfvobref på tomten i hörnet af Södermalmstorg och Hornsgatan, på hvilken han låtit uppföra

ett fast stenhus, detta som ersättning för att hans »gård wed Malm Torget belägen, wid gaturnes reformation där på Mallmen är aldeles refwen och ruinerat». Förutom födelser och dödsfall inom familjen berättar Hans Marschalk hufvudsakligen om sitt förhållande till Tyska kyrkan, vid hvilken han tyckes varit mycket fästad. Så omtalar han alla gånger han gått med håfven (»Klingbeutel»), något som synes hafva betraktats som en heder att få göra. »A:o 1636 den 19 juli», säger han vidare, »har jag i Guds namn med godt hjärta och glädje låtit göra åt Tyska kyrkan en silfverskål för att gå omkring med här på Södermalm. Denna har jag öfverlämnat till Henrik Meurman för att den skulle införas i kyrkboken, den kära tyska församlingen till det bästa och Gud till ära. Den väger 62 lod, och 5 uns guld har åtgått till förgyllningen. De som första gången gingo därmed voro mäster Melcher Bruzel och mäster Hendr. Keyser. Gud gifve mycken lycka och välsignelse därtill. Amen.» Han dog 1660 den 5 februari i en ålder af 59 år, 2 månader och 8 dagar.

Han gifte sig 1630 30/8 med Kristina Olofsdotter (död 1668 25/2 i en ålder af 78 år och 9 månader), antagligen i hennes andra gifte, ty han säger: »A:o 1648 den 10 aug. kom min styfson i min kost, och jag gaf honom också min stora kredens på 80 lod för att däraf göra sitt mästerstycke.» Barnen voro 1) Friedrich född 1632 26/2, död 1633 24/7, 2) Johan född 1633 2/8, död 1657 2/3, 3) Kristina född 1635 4/5, gift 1654 5/3 med Jacob Dittmar och andra gången 1657 10/3 med Johannes Glock. Själf synes Hans Marschalk också varit gift en gång förut, då han uppgifver, att hans son Kristoffer 1637 reste till Tyskland.

Detta är det hufvudsakliga innehållet i Johannes Glocks släktbok. En modern människa tycker vid genomläsandet, att stilen är litet tung, då hvarje notis är åtföljd af långa nedkallanden af Guds välsignelse, och man kanske också drar på mun, då man märker, hur dessa ibland stelnat till endast formler. Så t. ex. säger Johan Glock: »A:o 1670 d. 11 juli förlofvade och gifte sig min salig moder för andra gången med Johan Daniel Braun. Den Högste Guden gifve dem sin välsignelse i alla deras dagar. Amen.» Notisen är tydligen nedskrifven efter moderns död! Men det är likväl alltid med en viss veneration man tar i sin hand en bok från den tid, då en släkts medlemmar ansågo släktens historia vara af något intresse och böra bevaras.

Lars Kaggs anträd.

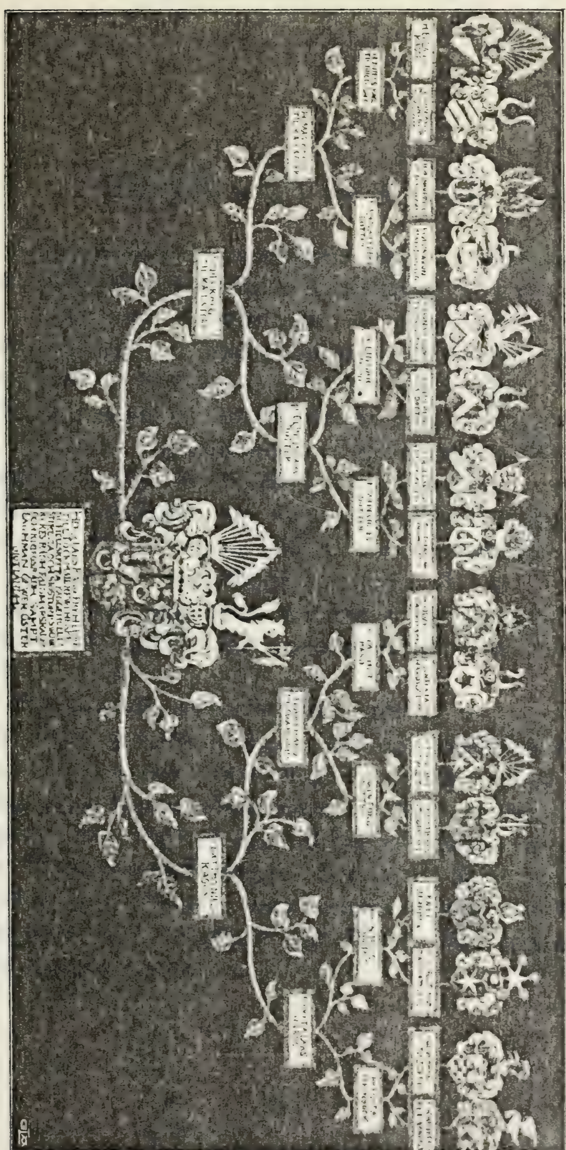
Medd. af **Govert Indebetou.**

På den gamla egendomen Skalltorp i Östra Vingåkers socken af Södermanlands län, hvilken fordom ägts af familjerna Rosenstråle, Kagg och Drake, förvaras fältmarskalken Lars Kaggs anträd. Då Lars Kagg blef friherre den 16 oktober 1651 och grefve den 2 oktober 1653 och han i anträdet endast angifves såsom friherre, synes dess tillkomst ligga mellan dessa tider.

Taflan, som är målad på duk, mäter en höjd af 55 och en längd af 115 cm. Bottnen är svart med rödkantade hvita skyltar för namnen, som äro präntade med svart. Sedan taflan blifvit restaurerad, ter den sig såsom vidfogade afbildning utvisar.

De öfversta sexton anorna hänföra sig till följande personer:

1. Herr Erland Kagg (Kagg n. 68).
2. Fru Carin, Axel Perssons dotter till Rossvik (Strömfelt n. 224).
3. Herr Peder Ericsson till Granhammar (Orntlycht n. 84).
4. Fru Carin, Aron Bengtssons dotter (tillbakaseende ulf).
5. Herr Brun Svensson till Häggetorp (Forstenasläkten n. 2).
6. Fru Gyrit Bengtsdotter (gul sparre i rödt fält).
7. Herr Sigge Larsson till Skofteby (Sparre af Rossvik n. 7).
8. Fru Brita, Bengt Anderssons dotter (öra).
9. Herr Olof Pedersson (röd sparre i blått fält, med en gul lilja nedanför och två halfva liljor ofvanför).
10. Fru Gunila, Lars Hårds dotter (Hård af Segerstad, n. 17).
11. Herr Tord Björnsson (Store n. 79).
12. Fru Kirstin, Bengt Krabbes syster (Krabbe af Svaneby, n. 46).
13. Herr Knut Ribbing (Ribbing n. 15).
14. Fru Kirstin, Göstaf Matssons dotter (ginstyckad röd och blå sköld med gul sexuddig stjärna).
15. Herr Olaf Arvedsson till Tofta (Stenbockska hjärnvaphet).
16. Fru Kari, Harald Lakes dotter (styckad blå sköld med half gul lilja och däröfver en hvit fågel).

Ett porträtt af Karl X Gustaf.

Den frejdade konung, som med sitt namn förenar minnet af Sveriges högsta politiska maktställning, är i dessa dagar föremål för en särskild uppmärksamhet. Den 18—20 juli 1906 infaller 250:e årsdagen af tredagarslaget vid Warschau — ett minne som äfven i Preussen torde komma att firas. För närvarande pågår en insamling för att den 26 februari 1908 hugfästa erinran om Sveriges fördelaktigaste fred genom en minnesstod öfver samme konung, hvars glänsande personlighet och hvars geniala ingripande särskildt för den praktiska skandinavismens sak en känslosam tankeriktning haft en viss benägenhet att undervärdera.

Intresset för anskaffande af bilder af Karl X Gustaf är gifvetvis för närvarande stort, och det är att hoppas, att genom Personhistoriska samfundets porträttcirkulär flera dylika skola blifva kända.

Det porträtt, som här offentliggöres, har haft rätt egendomliga öden. Efter en irrfärd genom Europa hamnade det slutligen i en lumpbod i Cannes (Alpes maritimes), där det på 1870-talet upptäcktes och köptes af dåvarande svensk-norske vicekonsuln John Freundt, från hvilken det sedermera genom arf öfvergått till familjen Planting-Gyllenbåga. Porträttet är osigneradt, men är sannolikt ett original. Det mäter 59 cm. i höjd och 49 cm. i bredd och är i vänstra hörnet försedt med det pfalziska vapnet under kunglig krona.

Johannes Palmberg.

Några anteckningar af **Oscar Nycander.**

Under rubriken *En svensk medicinisk folkskriftsförfattare på 1600-talet* har doktor Wilhelm Djurberg framlagt en förträfflig kulturbild i Hygiæas aprilhäfte år 1900, kompletterad i februarihäftet 1906. I denna skildras, huru Strängnäs-djäknen Johannes O. Robelius, alias Palmberg, med utmärkta rekommendationer från gymnasiirektorn i Strängnäs inskrefs vid Åbo universitet år 1663; huru han där ägnade sig åt mediciniska studier under den försumlige professorn i medicin Daniel Achrelius men samtidigt utöfvade en liflig verksamhet såsom praktiserande läkare, hvilken verksamhet åsamkade honom åtskilliga af konsistoriet afgjorda tvistemål angående läkararfvoden; vidare skildras, huru han genom värjemålsed måste fria sig från anklagelsen att hafva begått inbrottsstöld; huru han i Åbo satte många krafter i gång för att åt sig utverka rekommendationer till grefve Per Brahe d. y. för erhållande af stipendium till utrikes studieresa — hvilken dock aldrig kom till stånd —; huru han öfvergaf Åbo och sina utsikter att möjligen blifva Achrelius' efterträdare för att vid Strängnäs' gymnasium söka lektoratet i fysik; huru han med »Herr Pährs» hjälp, dock först efter långvariga strider med dåvarande biskopen i Strängnäs, Eric Emporagrius, tillträdde denna befattning samt slutligen efter talrika konflikter med konsistoriet, men med mäktiga herrars hjälp, »på kunglig befallning och grefve Erik Dahlbergs kallelse» fick kyrkoherdebefattningen i Turinge, där han tre år senare, år 1691, afled, varande då den ende svenske läkare, som på 1600-talet skrifvit populär medicin i almanackan.

Denna uttömmande och på många intressanta detaljer rika skildring, som grundats på ingående arkivstudier, har möjliggjorts genom de många anteckningar, som återfinnas i konsistoriiprotokollen i Åbo och Strängnäs om Palmberg. Denne var otvifvelaktigt en mycket begåfvad man, men hans begåfning öfverträffades af hans närighet och sällsporda energi, som hjälpte honom att öfvervinna svårigheter, för hvilka en annan gifvit vika; där-

vid skydde han ej att anlita intriger och vann så ofta sitt mål på omvägar. Härom vittna de rekommendationer, han lyckades förskaffa sig till regeringen. Han var ej heller rädd att öppet angripa sina öfverordnade; så angaf han sin egen lärare, professor Achrelius, för att denne »*decreterat*» Palmberg att få af sin patient »för sitt omak 5 d:r, där Palmberg dock förväntade 60 d:r och för medikamenter 30 d:r», och öfver den myndige och mäktige biskop Emporagrius' åtgärder i Strängnäs klagade han flerfaldiga gånger och med framgång. Det är denna Palmbergs stridslystnad och mindre vanliga energi, som lämnat så många minnesmärken efter sig i våra arkiv, och som därigenom gjort det möjligt för doktor Djurberg att nu efter seklers förlopp framlägga en så tydlig bild öfver Palmbergs lefnad, verksamhet och karaktär.

Naturligtvis ägnas i denna medicinsk-historiska skildring, skrifven för Hygiæa, hufvudintresset åt Palmbergs medicinska arbeten, bland hvilka särskildt refereras *Svenske Örtekrantzen*, som under många decennier var den enda använda läroboken i botanik, densamma i hvilken Carl v. Linné enligt egen uppgift inhämtade sina första botaniska kunskaper, samt de båda populärmedicinska uppsatserna »*Een kort medicinsk sundheetsskötsel tillsammandragen aff Johanne Palmbergh 1670*» samt »*Johannis Palmbergs Sundheetsskötsels Continuation Anno 1671*»; men för den ej medicinskt bildade allmänheten har uppsatsens rent biografiska innehåll otvifvelaktigt det största värdet. Det är äfven ur denna synpunkt, som författaren af dessa rader ansett sig böra hos redaktionen anhålla om plats för dem i och för komplettering af Palmbergs biografi med några af Djurberg ej kända fakta, om hvilka författaren under genealogiska forskningar angående sin släkts historia fått kännedom.

När Palmberg inskrefs vid Strängnäs' gymnasium, kallades han Johannes O. Robelius, och det var under detta namn han erhöll gymnasiirektorns, af Djurberg återgifna rekommendation till Åbo universitet. Att denna Robelius var indentisk med Palmberg har Djurberg tydligt ådagalagt, ehuru han samtidigt förklarar sig icke kunna påvisa sammanhanget mellan de båda namnen. Sammanhanget är emellertid tydligt nog. När Palmberg lämnade gymnasium, var hans far, Olaus Palmberg, kyrkoherde i Tuna församling, såsom äfven säges i förutnämnda rekommendationsskrifvelse, men denna befattning hade han tillträdt först år 1661, således endast 2 år före skrifvelsens affattande, medan han däremot åren 1641—1661 och således vid den tidpunkt, då sonen

blef gymnasist, var komminister i Råby.[1] I denna församlings komministergård var Johan Palmberg född och fostrad, och var det därför helt naturligt, att till hans namn Johannes Olai enligt gammal sed lades det latinska epitetet *Robelius*, d. v. s. en upplysning, att han var från Råby.

I sammanhang med beskrifningen af den långvariga striden om besättandet af lektorstjänsten i Strängnäs framhåller doktor Djurberg, huru uppgifterna om tiden för hans utnämning strida mot hvarandra, i det att *Catalogus Lectorum Regii Gymnasii Strengnensis* uppger, att hans utnämning skett 1672 $^{12}/_{7}$, medan enligt Strängnäs' konsistoriums protokoller striden om platsen ännu pågick i slutet af år 1674.[2]

Med platsens tillsättande förhåller det sig emellertid sålunda. Lektoratet söktes ej endast af Palmberg utan äfven af Palmbergs äldre studiekamrat från Åbo *Petrus Laurentii Nycander*. Denne hade aflagt examen i Åbo sannolikt sommaren 1667, enär han i Consistorii Academici Aboensis äldre protokoller, 1664—1671, står nämnd den 7 augusti 1677 att hafva kort förut hållit absolution (examensfest) å »Mertens kellare». Strax härefter anställdes han af borgmästaren i Brahestad, Henricus Corte, såsom »præceptor» för dennes söner, och enligt Westzynthius' likpredikan öfver Jacob Corte i Kungl. Biblioteket åtföljdes Nycander af dessa sina lärjungar, då han hösten 1668 öfverflyttade till Uppsala samt efter skedd prästvigning våren 1671, då han »affekterat att blifwa lector i Strängnääs», till denna plats. Enligt Lagus disputerade han härstädes 1672 samt nämndes eller valdes samma år af konsistoriet (se biskop Emporagrius' nedan anförda skrifvelse) till lektor i logik och fysik. I domkapitlets protokoll af den 8 juni 1672 läses: »Om successore till lectionem physicam talas om Palmberg och Nycander och präfereras Nycander Palmbergio, saken tages i betänkande och skall Nycander göra proof». Detta prof aflades, och Nycander fick platsen åtminstone på förordnande.

När Palmberg sålunda blef förbigången, söker han hos biskopen rekommendation till regeringen om tillstånd och understöd till att utge sitt förutnämnda botaniska arbete *Svenske Örtekrantzen*. Biskopen, som gärna ville gifva Palmberg någon ersättning för förlusten af lektoratet, utfärdar med nöje en dylik rekommendation, daterad den 25 juni 1672, och med denna skrifvelse reser Palmberg till Stockholm, uppvaktar regeringen och söker

[1] Se Strängnäs' stifts Herdaminne af Hagström, II, sid. 353.
[2] Se Hygiæa 1900, sid. 399.

[illegible]

icke allenast det med rekommendationen afsedda tillståndet utan, enligt biskopens egna ord, »tyder henne så uth lijka som wij (biskopen) därmed skulle gilla och äska honom till att blifwa professor och förtiger att han war funnen odugelig, säger icke heller något om then andre som utwald war, berättar ej heller uprichtigt alt hvad som till professionen hörde att förrättas effter kunglige stadga i scholeordningen, kommer altså til sitt måhl genom orätt berättelse och wår skrifts missbruk emot troo och sanning, sampt andra tiläfventyrs icke så rätta wägar, them han själf bäst weet»[1]

Alltnog, han vinner icke allenast det sökta tillståndet utan äfven, trots det att konsistoriet sedan gammalt hade utnämningsrätten,[2] kunglig fullmakt att vara medicinæ et plysices lector.[3] Med denna fullmakt återvänder Palmberg till Strängnäs och slår ner som en bomb i det biskopliga lägret, där Palmbergs botaniska kunskaper aktades mycket lågt vid sidan om de klassiska vetenskaperna och de teologiska dogmerna. Å ena sidan ville biskopen af sin »stoora wyrdnad till och emot Kungl. Maj:tz nådigaste breef» icke alldeles förvägra Palmberg lektoratet; men då å andra sidan Palmberg saknade erforderliga kunskaper i de till lektoratet hörande hufvudämnena, hvilka biskopen specificerar sålunda: »Physica generalis och specialis, hwartill komma til att betrachta corpora simplicia och mixta perfecte et imperfecte, så och j synnerheet den förnämliga traktat De anima, af hvilken then späda ungdomen skal ösa grunden til pilosophiæ practicæ, jurisprudentiæ, jaa siälfwa theologiæ», kunde konsistoriet icke låta honom undervisa i dessa högviktiga ämnen, så mycket mindre som Palmberg alldeles vägrade att aflägga prof, utan vidtog den förståndiga anordningen att åt Palmberg »blefwo lemnade the stycken ther af att läsa, utj hwilka han såsom en medicinæ studiosus, förmentes kunna ju någon förfarenhet hafwa infångit», medan Nycander, »mognare till ålder lärdom och förtjänster, then och icke allenast j the stycker som til thenne proffession höra, men ock andra genom giorda prof är worden swarsgod funnen», fick behålla undervisningen i de ofvannämnda hufvudämnena såsom vice lektor i logik.

---

[1] Biskopens förklaring af den 9 november 1673, förvarad bland Strängnäs konsistorii underdåniga skrifvelser å riksarkivet.

[2] Se Hygiæa 1900, sid. 399.

[3] Riksregistraturet 1672, sid. 711, å riksarkivet.

Trots det att Palmberg enligt biskopens försäkran »icke drog fiärde delen af embetzens bördo», erhöll han större delen af lektorslönen (icke hela lönen såsom Djurberg, efter ordalydelsen i fullmakten d. $^{11}/_{7}$ 1672, anger i februarihäftet af Hygiæa 1906, sid. 150), i det han fick åtnjuta »halfwa spanmåhlslönen, heela hemmanet, frij boning et cet.» jämte lönetillägg af befintliga medel. Biskopen tillägger: »så at honom lijtet skal kunna dömas feela utj den summa, som af heela lägenheten wore att wänta». Härmed åtnöjdes emellertid icke Palmberg — detta skulle varit emot hans natur — utan klagade hos regeringen i en skrift, öfver hvilken biskopens ofvan angifna förklaring af den 9 nov. 1673 infordrades, och hvilken föredrogs i senaten den 19 i samma månad. Trots biskopens vägande argument resolverade Kungl. Maj:t, såsom af Djurberg anföres, »at han (kungen) skulle giärna see det Palmberg blefwo vid kungl. breef ock fingo fulla löhn och där han intet woro förfaren att betiäna ungdomen uti logicis kunde en annan af lectoribus påläggas». På grund af denna resolution erhöll Palmberg lektoratet odeladt den 12 juli 1674 men tillträdde befattningen först hösten följande året, då Nycander förordnades att såsom vice pastor förestå Stigtomta pastorat. Den 10 nov. 1675 blef Nycander vice rektor för Nyköpings skola och tillträdde tjänsten såsom ordinarie rektor den 1 maj 1677. Han dog såsom sådan två år senare den 12 juni 1679.

Det kan förtjäna nämnas, att Palmberg år 1683 icke endast hos Collegium medicum, såsom doktor Djurberg uppger, utan äfven direkt hos Kungl. Maj:t begärde nödiga penningar till utgifvande af »Svenske Örtekrantzen».[1]

Då den ofvan flitigt citerade förklaringen från biskop Emporagrius är synnerligen upplysande angående lektorsbefattningens tillsättande, och då den dessutom med kraftiga uttryck återger den uppfattning, som biskopen hade om Johan Palmberg, torde den vara förtjänt af särskildt beaktande.

---

[1] Palmbergs anhållan härom finnes å riksarkivet, Biografica, Palmberg.

Svenska släkter.

Samlade af **Karl K:son Leijonhufvud.**

1. Botvid Borgmästares släkt (Rising).

Ättens förste kände stamfader var den under Tab. I nedan nämnde *Botvid*. Några af dennes afkomlingar kallade sig *Rising*, efter Risinge socken.

Utom dessa med namnet *Rising*, kunna följande personer, som efter nämnda socken tagit namnet *Rising*, här omnämnas, men de höra ej till *Botvid Borgmästares* släkt.

Samuel Rising, hvilkens föräldrar voro komministern i Risinge församling *Amundus Joannis Mychovius* och *Ingrid Bruntesdotter Rosenius*, hvilken senare var gift tre gånger, föddes 1639 och dog 1722. Han blef kyrkoherde i Hallingebergs församling 1679 och var gift tre gånger. Första hustrun var *Engela Johansdotter Wulfson*, som varit gift förut och som begrofs 1690 $^{20}/_{2}$. Andra gången gifte han sig 1690 $^{11}/_{11}$ med *Agneta Gyllenbreider*, döpt 1669 $^{30}/_{9}$ och begrafven 1698 $^{30}/_{3}$, samt tredje gången 1702 $^{25}/_{11}$ med *Kristina Wallerius*, född 1682.

Hans barn voro:

Katarina Rising, gift 1696 $^{15}/_{5}$ med *Per Andersson*.

Kristina Rising, som lefde 1703.

Johan Gustaf Rising, som 1745 var korpral, gift två gånger, och som dog 1764 $^{17}/_{9}$, 73 år gammal.

Henrik Rising, döpt 1693 $^{2}/_{3}$, fältväbel vid Kalmar regemente och död 1766 $^{21}/_{10}$. Han gifte sig med *Helena Maria Ehrenmarck* (adliga ätten n:r 1261), född 1697, död 1780 $^{8}/_{12}$.

Amund Rising, döpt 1695 $^{16}/_{7}$.

Daniel Rising, döpt 1695 $^{16}/_{7}$.

Beata Rising, döpt 1697 $^{24}/_{2}$.

Ingrid Bruntesdotter Rosenii son i tredje giftet *Amund*, som blef skollärare i Gusum 1700 och dog 1731, kallade sig ock *Rising*.

Vidare kunna anföras:

Johannes Gabrielis Rising, som var student i Uppsala 1648.

Per Rising, som var borgmästare i Öregrund och gift med *Ulrika Strang*. Deras dotter *Lovisa Albertina* föddes 1743 20/5, gifte sig 1789 13/4 med hofjunkaren *Gustaf Filip Malmerfelt* (adliga ätten n:r 1878) och dog 1841 29/1 på Gislarbo.

Johan Gabriel Rising, som var född 1796 i Göteborg samt kyrkoherde i Ljungby församling och dog 1847.

Erik Rising, som efter 1722 var landtmäterisekreterare.

Tab. I.

Botvid. Borgmästare i Norrköping i början af 1500-talet, lefde ännu 1524.

Söner:

Hans Botvidsson. Borgmästare. Se Tab. II.

Claudius Bothvidi, f. 1524 i Norrköping. Magister i Wittenberg 1551; blef slutligen kyrkoherde i Risinge församling 1559, † 1564 8/11. — G. m. *Anna Andersdotter* i hennes 1. gifte [g. 2:o m. kyrkoherden i nämnda församling *Abrahamus junior*, † 1566 6/5, 3:o m. kyrkoherden i Grebo församling *Nikolaus Johannis* i hans 1. gifte, † 1613].

Tab. II.

Hans Botvidsson (son af Botvid, Tab. I). Var borgmästare i Norrköping på 1530-talet.

Söner:

Claudius Johannis, f. 1534. Kyrkoherde, † 1579. Se Tab. III.

Botvid Hansson. Stadsskrifvare. Se Tab. VIII.

Tab. III.

Claudius Johannis (son af Hans Botvidsson, Tab. II), f. 1534. Magister i Wittenberg 1557; blef slutligen kyrkoherde i Tåby församling 1569; † 1579.

Son:

Andreas Claudii, f. 1561. Kyrkoherde; † 1607. Se Tab. IV.

Tab. IV.

Andreas Claudii (son af Claudius Johannis, Tab. III), f. 1561. Kyrkoherde i Kimstads församling; underskref Uppsala mötes beslut 1593; † 1607 24/11. — G. 1584 m. *Anna Rasmusdotter*, dotter af kyrkoherden Erasmus Erici.

Son:

Claudius Andreæ, f. 1585. Kyrkoherde; † 1635. Se Tab. V.

Tab. V.

Claudius Andreæ (son af Andreas Claudii, Tab. IV), f. 1585 i Östra Eneby socken i Östergötlands län. Kyrkoherde i nämnda församling 1615; † 1635.

Söner:

Andreas Enærus, f. 1615. Kyrkoherde; † 1647. Se Tab. VI.

Johannes Enærus, f. 1617 i Östra Eneby socken. Kallade sig sedermera *Een.*

Daniel Enærus, f. 1622. Kallade sig sedermera *Een;* student i Uppsala 1642.

Petrus Enærus. Brukspredikant. Se Tab. VII.

Tab. VI.

Andreas Enærus (son af Claudius Andreæ, Tab. V), f. 1615 i Östra Eneby socken. Kyrkoherde i Normlösa och Härberga församlingar 1644; † 1647 3/5. — G. 1644 m. *Anna Grubb*, dotter af kyrkoherden Petrus Clementis Grubb och hans andra hustru Ingrid Månsdotter.

Son:

Claudius Engren, döpt 1646 19/12 i Normlösa socken. Blef militär och stupade vid Wollin 1676.

Tab. VII.

Petrus Enærus (son af Claudius Andreæ, Tab. V), f. i Östra Eneby socken. Brukspredikant vid Gusum. — G. 1669 i Grebo socken m. *Sara Lohm*, dotter af kyrkoherden Jakob Lohm och Sara Jönsdotter.

Söner:

Andreas, † 1739 18/12 i S:t Johannes församling, 67 år gammal.

Jakob. Student i Åbo 1692.

Tab. VIII.

Botvid Hansson (son af Hans Botvidsson, Tab. II). Stadsskrifvare i Norrköping 1563—1600. — G. m. *Ingrid Göransdotter*, dotter af befallningsmannen öfver Bråborg och Bråbo härader Göran Sunesson.

Barn:

Claudius Botvidi, f. 1573. Prost; † 1646. Se Tab. IX.

Johannes Botvidi, f. 1575. Biskop; † 1635. Se Tab. XIII.

Anna Botvidsdotter. — G. 1:o m. kyrkoherden i Nykils församling *Mattias Cuprimontanus*, f. 1540, † 1608; 2:o m. kyrkoherden i nämnda församling *Jonas Åkerlund*, † 1638.

Tab. IX.

Claudius Botvidi (son af Botvid Hansson, Tab. VIII), f. 1573 i Norrköping. Kyrkoherde i Risinge församling 1607 och prost 1625; † 1646. — G. 1:o m. *Elisabet Johansdotter*, dotter af bokhållaren på Vadstena slott Johan Arvidsson; 2:o m. *Kristina Larsson*, dotter af en assessor i Göta hofrätt Larsson.

Barn:

1. *Botvidus Risingius*, f. 1608. Prost; † 1684. Se Tab. X.

1. *Georgius Risingius*, f. i Risinge socken i Östergötlands län, liksom syskonen. Amanuens i riksarkivet.

1. *Johan*, f. 1611 $^{22}/_{3}$ i Risinge prästgård. Guvernör i Nya Sverige 1654; assessor i sjörätten 1660; adlad 1653 $^{12}/_{10}$ med namnet *Rising;* † 1672 $^{28}/_{4}$ i Stettin. Stamfader för adliga ätten *Rising*, n:r 600.

1. En dotter. — G. m. kyrkoherden i Risinge församling *Benediktus Bruzæus* i hans 1. gifte [g. 2:o m. *Anna Prytz*; 3:o 1662 $^{19}/_{8}$ m. *Margareta Drysenius* i hennes 2. gifte], f. 1606, † 1693 $^{13}/_{4}$.

2. *Olof*, som intogs i Linköpings skola 1637 $^{9}/_{11}$.

2. *Johan Rising*, f. 1630. Auditör 1654; blef slutligen rådman i Göteborg 1677. — G. 1675 $^{3}/_{7}$ i nämnda stad m. *Metta Braun*, † 1681, dotter af handlanden Lorentz Braun och hans andra hustru Margareta Seth.

2. *Måns*, döpt 1635 $^{27}/_{12}$.

2. *Elisabet*, döpt 1639 $^{8}/_{12}$.

Tab. X.

Botvidus Risingius (son af Botvid Hansson, Tab. IX), f. 1608 i Risinge socken. Magister i Dorpat; kyrkoherde i Hällestads församling; prost 1674; † 1684 $^{5}/_{4}$. — G. 1:o i Risinge socken m. *Margareta Prytz* i hennes 3. gifte [g. 1:o m. kyrkoherden i nämnda församling *Ericus Johannis*, † 1623 $^{31}/_{8}$; 2:o m. kyrkoherden i samma församling *Mattias Norcopensis*, f. 1587, † 1634 i februari], begrafven 1637 $^{6}/_{4}$, dotter af kyrkoherden, prosten Johannes Prytz och hans första hustru Margareta Persdotter; 2:o 1638 m. *Anna Palumbus* i hennes 1. gifte [g. 2:o 1649 m. kyrkoherden i Jönköping, prosten *Nikolaus Juringius* i hans 2. gifte, f. 1590 i november i Jönköping, † där 1653 $^{27}/_{4}$], dotter af kyrkoherden Nikolaus Palumbus och Ragnhild Larsdotter Laurin.

Barn:

1. *Nils Rising*, f. 1636. Kyrkoherde; † 1683. Se Tab. XI.

1. *Johanna*, begrafven 1637 $^{6}/_{4}$.

1. *Kerstin*, döpt 1637 $^{12}/_{4}$.

2. *Rakel*, begrafven 1639 $^{18}/_{4}$.

Tab. XI.

Nils Rising (son af Botvidus Risingius, Tab. X), f. 1636 i Hällestads socken. Kollega i Linköping 1664; kyrkoherde i Åsbo försam-

ling 1673; † 1683. — G. 1673 i Åsbo socken i Östergötlands län m. *Magdalena Eosander* i hennes 2. gifte [g. 1:o m. kyrkoherden i nämnda församling *Petrus Warelius* i hans 2. gifte, † 1671 15/6; 3:o m. kyrkoherden i samma församling *Abraham Warling* i hans 1. gifte, f. 1650 i Björsäters socken i Östergötlands län, † 1717 i mars], döpt 1641 17/2, dotter af kyrkoherden Johannes Eosander och Elisabet Trana.

Barn:

Elisabet, döpt 1674 18/3 i Åsbo socken.

Botvid, f. 1676. Kyrkoherde och lektor; † 1742. Se Tab. XII.

Petrus, döpt 1678 25/5 i Åsbo socken, begrafven s. å. 6/10.

Magdalena, döpt 1679 22/10, †. — G. 1698 i oktober m. inspektoren på Ingemarstorp i Åsbo socken *Jonas Persson Dahlgren*.

Tab. XII.

Botvid (son af Nils Rising, Tab. XI), f. 1676 5/3 i Åsbo socken. Rektor i Vimmerby 1709; kyrkoherde i Skeda församling 1724; förste teologie lektor i Linköping 1728; † 1742 1/9. — G. 1:o 1708 m. *Anna Cecilia Stjernman*, † i Norrköping; dotter af borgmästaren i Nyen Olof Stjernman och Maria Blix; 2:o 1716 m. *Margareta Fahlsten* från Falun.

Barn:

1. *Nils*, f. 1709 8/4 i Åsbo socken. Student i Uppsala 1731; † 1733 i april i Linköping.

1. *Maria Magdalena*, f. 1710 3/2 i Vimmerby, † där 1712 25/11.

1. *Maria Margareta*, f. 1713 9/3 i Vimmerby. G. 1:o 1739 5/7 i Linköping m. kyrkoherden i Tryserums församling *Henrik Jakob Sivers*, från hvilken hon blef skild 1739, i hans 2. gifte [g. 1:o 1737 22/9 i Heda socken i Östergötlands län m. *Anna Maria Aschanius*, f. 1714 28/7, † 1738 29/8; 3:o 1740 8/10 m. *Helena Retzius* i hennes 2. gifte, f. 1714 3/5, † 1799 24/3], f. 1709 8/4 i Lübeck, † 1758 8/8; 2:o 1745 m. apotekaren i Vimmerby *Liborius Stockfisch*, † 1792 4/8 i Långemåla socken i Kalmar län, 88 år gammal.

Anna Katarina, f. i Norrköping, † 1770 22/11 i Linköping. G. där 1739 3/7 m. domkyrkosysslomannen *Knut Wahlberg*, f. 1707 3/2 i Söderköping, † 1769 13/3.

Tab. XIII.

Johannes Botvidi (son af Botvid Hansson, Tab. VIII), f. 1575 7/10 i Norrköping. Prästvigdes 1604; hofpredikant 1616 och slutligen biskop i Linköping 1630; † 1635 24/10. — G. 1618 m. *Katarina Nilsdotter* i hennes 1. gifte [g. 2:o 1648 m. historiografen *Arnold Johan Messenius* i hans 2. gifte, f. 1608 i Danzig, halshuggen 1651 22/12], † 1665, dotter af rådmannen Nils Jönsson och Brita Benktsdotter.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Barn:

Maria, † före 1675. — G. 1:o 1638 m. sekreteraren i Göta hofrätt *Lars Larsson Bohm*, f. 1609 18/8, † 1645 14/9; 2:o m. burggrefven i Göteborg *Israël Johannis Noræus*, adlad *Norfelt*, i hans 2. gifte [g. 1:o m. *Armika Siltman*, † 1646 16/6, dotter af borgmästaren i Nylöse Albert Siltman och Brita Andersdotter af Pastela], f. i Ångermanland, † 1677.

Samuel, f. 1623 29/8 i Stockholm. Tygmästare i Stockholm; faktor öfver alla kronans faktorier; adlad 1650 18/7 med namnet *Örn;* † 1693 17/5; begrafven i Maria kyrka i Stockholm. Stamfader för adliga ätten *Örn*, n:r 493.

Noak, f. på 1620-talet. Adlad jämte sin äldre broder.

En dotter, † vid späd ålder.

Källor: Komminister J. A. Setterdahl i Slaka församling har välvilligt lämnat ofvanstående uppgifter. Han har vid utarbetandet af denna släkt användt följande källor: Biografica i Linköpings stiftbibliotek; kyrkoarkiven i Risinge, Hallingeberg, Grebo, Normlösa, Söderköping, Hällestad, Skeninge, Eksjö, Åsbo, Vimmerby, Linköping, Heda och Gammalkil; Sundelius, Norrköpings minne; Anrep, Svenska adelns ättartaflor; Berg, Samlingar till Göteborgs historia; Odén, Östgötars minne; Andersson, Uppsala universitets matrikel; Lagus, Åbo studentmatrikel.

---

2. Tharmouth.

Ätten har engelskt ursprung. Den under Tab. I nedan nämnde *Per Jakobsson Tharmouths* fader var majoren *Jakob Tharmouth*.

Med namnet *Tharmouth* kunna följande personer nämnas. Deras släktskap med *Jakob Tharmouth* kan ej för tillfället påvisas.

Jörgen Otto von Tharmuth var major och lefde på 1600-talet, och hans son *Göran Tharmuth* tjänade som soldat vid garnisonen i Göteborg.

Hans Kristoffer von Tarmoo var korpral vid Ingermanländska adelsfanan 1650—1654.

Jürgen Tarmou var fältväbel och stupade i Polen 1656.

Wellam Tarmo blef fänrik vid Hans Henrik von Rappholtz dragoner 1674 30/11.

Tab. I.

Per Jakobsson Tharmouth. Kapten vid Skaraborgs regemente. — G. på 1620-talet med en tyska.

Söner:

Hans. Löjtnant. Se Tab. II.

Jakob, f. på 1620-talet i Västergötland. Kommendant på Kungsholms skans 1699; adlad 1694 3/12; † i början af 1700-talet. Stamfader för adliga ätten *Tharmouth*, n:r 1319.

Göran. Löjtnant; † 1678. Se Tab. III.

Johan. Fänrik; † 1719. Se Tab. IV.

Tab. II.

Hans (son af Per Jakobsson Tharmouth, Tab. I), f. på 1620-talet. Löjtnant. — G. m. *Anna Katarina von Jordan*, dotter af majoren Mikael von Jordan och Anna von Grüllen.

Son:

Kristoffer.

Tab. III.

Göran (son af Per Jakobsson Tharmouth, Tab. I). Kom i krigstjänst 1661; blef slutligen löjtnant vid Skaraborgs regemente 1677 i februari; stupade vid Bohus fästning 1678 i juli. — G. m. *Katarina Bartholdsdotter Hufwudskått*, † 1705 natten mellan den 29 och 30 april i Börstigs socken i Skaraborgs län, dotter af ryttmästaren Barthold Jakobsson Hufwudskått (adliga ätten n:r 415) och Margareta Richterin.

Barn:

Hans Georg. Korpral vid Skaraborgs regemente 1699 3/10; blef slutligen löjtnant 1707 4/5 och stupade vid Moskowitz i Mähren 1708 31/8.

Barthold, f. 1678. Ryttare under n:r 39 vid Lifdragonerna 1700; blef slutligen fänrik 1706 30/6; fången i Ryssland, hvarifrån han hemkom 1722; † 1725 20/4 i Stockholm. — G. där 1723 27/10 m. *Maria Andersdotter Söderblad* i hennes 2. gifte, † efter 1725 20/4.

Maria. — G. m. drabanten *Kohberg.*

Greta, lefde 1705.

Tab. IV.

Johan (son af Per Jakobsson Tharmouth, Tab. I). Kom i tjänst som gemen knekt vid Lifgardet 1666; blef slutligen fänrik vid Skaraborgs regemente 1677 18/3; afsked 1696 3/12; adlades 1685, men tog ej introduktion; † 1719 17/9 i Säfvare socken i Skaraborgs län. — G. m. *Agneta Bartholdsdotter Hufwudskått*, dotter af ryttmästaren Barthold Jakobsson Hufwudskått (adliga ätten n:r 415) och Margareta Richterin.

Barn:

Barthold. Adjutant vid Skaraborgs regemente 1706 27/2; blef slutligen löjtnant; stupade vid stormningen af Wiprek 1709.

Andreas, † ung.

Anna Maria, † 1758 14/12 på Kyrkebo i Hasslösa socken 81 år gammal. — G. 1702 15/10 i Hasslösa socken m. rusthållaren *Anders Nilsson Holm*, † före 1758 14/12.

Hans Georg, f. 1692. Fänrik; † efter 1755. Se Tab. V.

Margareta. — G. efter 1704.

Ursila. — G. m. kornetten vid Västgöta regemente *Jonas Rahl*.

Tab. V.

Hans Georg (son af Johan, Tab. IV), f. 1692. Volontär vid Västerbottens regemente 1711; fältväbel vid Västmanlands regemente 1715; erhöll slutligen afsked 1743 med fänriks karaktär; † efter 1755. — G. 1:o m. *Johanna Sofia Graman;* 2:o m. *Hedvig Eleonora Adlerbaum*, dotter af assessorn Hans Adlerbaum (adliga ätten n:r 1635) och hans första hustru Maria Westerhjelm (adliga ätten n:r 1201) i hennes andra gifte.

Barn:

1. *Jonas*.
1. *Johan Georg*, f. 1722. Faktor; † 1768. Se Tab. VI.
1. *Karl Erik*, f. 1728. Stadskassör; † 1781. Se Tab. VII.
1. *Lars*, f. 1729. Löjtnant. Se Tab. IX.
1. *Erik*, f. 1730. Grosshandlare; † 1806. Se Tab. XI.
1. *Hans*. Hökare. Se Tab. XII.
1. *Brita Kristina*.
2. En son.
2. En dotter.

Tab. VI.

Johan Georg (son af Hans Georg, Tab. V), f. 1722. Faktor i Köping; † där 1768 31/12. — G. 1751 m. *Brita Kristina Snidberg*, f. 1712 i augusti i Västergötland, † 1785 3/11 i Köping.

Son:

Johan, f. 1757 22/3, † strax efter dopet.

Tab. VII.

Karl Erik (son af Hans Georg, Tab. V), f. 1728 9/5. Stadskassör i Stockholm; † 1781 i juli; begrafven s. å. 31/7 i Jakobs församling i Stockholm. Ägde hus i nämnda stad. — G. 1770 22/4 i Stockholm m. *Anna Sofia Hemmendorph*, f. 1742 7/6, † 1783; begrafven s. å. 8/2 i Jakobs församling.

Barn:

Anna Johanna, † 1808 19/11. Ägde hus i Stockholm och Marieberg. — G. m. löjtnanten *Karl Appelquist*, från hvilken hon blef skild.

Sofia Karolina, f. 1762 25/7, † 1829 29/10 på Råckelsta i Södermanlands län.

Charlotta, f. 1762 25/7. — G. 1782 28/1 m. kaptenen *Per Appelquist*.

Johan Georg, f. 1763. Kanslist i bergskollegium; † 1786 $^{27}/_{5}$ i Jakobs församling; begrafven s. å. $^{1}/_{6}$.

Hedvig Eleonora, f. 1764, † 1832 $^{24}/_{3}$ i Stockholm; begrafven å norra begrafningsplatsen vid Stockholm.

Karl Erik, f. 1766. Löjtnant; † 1853. Se Tab. VIII.

Hans, f. 1768 $^{15}/_{1}$. Lärftskramhandlare; ryttmästare vid borgerskapets kavalleri; † 1825 $^{7}/_{5}$ i Jakobs församling; begrafven s. å. $^{14}/_{5}$.

Gustaf, f. 1773, † 1783 $^{17}/_{11}$ i Jakobs församling.

Gustafva Charlotta, f. 1774 $^{26}/_{12}$ i Jakobs församling, † efter 1800.

Fredrika Albertina, f. 1777 $^{3}/_{8}$ i Jakobs församling, lefde 1826, †; begrafven å norra begrafningsplatsen vid Stockholm.

En son, f. 1779 i Jakobs församling, † s. å.; begrafven $^{30}/_{9}$.

Jakobina, f. 1780 $^{1}/_{11}$ i Jakobs församling; begrafven 1781 $^{22}/_{3}$?

Maria, f. 1780 $^{1}/_{11}$ i Jakobs församling; begrafven 1781 $^{23}/_{4}$?

Nio barn dessutom.

Tab. VIII.

Karl Erik (son af Karl Erik, Tab. VII), f. 1766 $^{24}/_{9}$. Sergeant vid arméns flotta på Sveaborg 1781 $^{27}/_{4}$; blef fänrik 1790; löjtnant 1809 $^{22}/_{3}$; förde kofferdifartyg; † 1853 $^{25}/_{9}$. — G. 1797 $^{20}/_{4}$ i Stockholm m. *Sofia Lovisa Wester*, f. 1774 $^{1}/_{3}$.

Son:

Karl Ludvig, f. 1810 $^{5}/_{9}$. Var skollärare i Stockholm 1846.

Tab. IX.

Lars (son af Hans Georg, Tab. V), f. 1729. Volontär vid Västmanlands regemente 1746 i mars; blef slutligen löjtnant vid stadsvakten i Stockholm.

Barn:

Karl Gustaf, f. 1751. Se Tab. X.

Augusta Lovisa, f. 1753 $^{27}/_{12}$. — G. före 1777 m. landskamreraren i Gäfle *Johan Jakob Södergren*.

Jan Erik, f. 1758 i juli, † s. å. i december.

Hans Fredrik, f. 1761 $^{17}/_{10}$ i Köping, † där 1768 $^{4}/_{2}$.

Jan Erik, f. 1764 $^{17}/_{4}$ i Munktorps socken i Västmanlands län.

Sara Greta, f. 1770 i Grangärde socken i Kopparbergs län, † 1837 $^{2}/_{10}$ i Köping. — G. 1812 $^{22}/_{11}$ m. f. d. soldaten *Johan Wallbom*, i hans 2. gifte, † före 1837 $^{2}/_{10}$.

Tab. X.

Karl Gustaf (son af Lars, Tab. IX), f. 1751 $^{16}/_{4}$. Var gift.

Dotter:

En dotter, som var i tjänst hos öfverstelöjtnanten Arnold de Rees.

Tab. XI.

Erik (son af Hans Georg, Tab. V), f. 1730. Handelsbokhållare; grosshandlare i Stockholm; kamrerare vid Djurgårdsvarfvet; † 1806 före 29/4. — G. [lystes 1:o 1770 22/3 i Jakobs församling] m. *Vilhelmina Magdalena Carré*, † 1833 25/3.

Barn:

Sofia Vilhelmina, f. 1771 5/2 i Jakobs församling.

Erik Vilhelm, f. 1772 3/5 i Jakobs församling. Var 1790 elev vid målarakademien; † 1818 4/2 i Stockholm.

Karl Gustaf, f. 1777, † 1779 29/4.

Adolf Fredrik, f. 1780 6/5, † s. å. 6/6.

Hedvig Margareta, f. 1781 20/9, †.

Ulrika Maria, f. 1784, † 1787 8/3.

Karl Henrik, f. 1789 6/11 i S:t Nikolai församling, † 1791 6/1.

Tab. XII.

Hans (son af Hans Georg, Tab. V). Hökare i Stockholm. — G. 1765 26/6 m. *Katarina Jerner* i hennes 1. gifte [g. 2:o m. hökaren *Beyer*].

Son:

Gustaf Lorentz, f. 1766 1/6. Kom i krigstjänst 1788 16/9; fänrik vid arméns flotta 1790 6/3; † 1796 16/11 i Stockholm.

Källor: Meddelande om hela släkten af f. d. grosshandlaren C. M. Carlander; pastorsämbetena i Helgesta och Jakobs församling i Stockholm; landsarkivet i Vadstena; krigsarkivet; arkivforskaren Sahlström; Bergströms »Vadstena krigsmanshus».

---

3. Wallöf.

Ättens äldste kände stamfader var den under Tab. I nedan nämnde *Jakob Magnus Wallöf*.

Med namnet *Wallöf* kunna följande personer, hvilkas släktskap med *Jakob Magnus Wallöf* ej kan påvisas, i förbigående omnämnas.

Anders Wallöf i Löfånger och dennes dotter *Anna Wallöf*, gift med riksdagsmannen *Olof Persson Westermark*.

Johan Wallöf, som var postmästare i Umeå och som dog 1724, hade i sitt år 1717 ingångna äktenskap med *Elsa Torsell*, i hennes första gifte, dottern *Anna Charlotta*, som gifte sig med landskamreraren i Luleå *N. Bergström*.

Tab. I.

Jakob Magnus Wallöf, f. 1720. Blef vice häradshöfding 1748; † 1801 $^{18}/_{12}$ i Stockholm. Ägde Husby i Munsö socken i Stockholms län. — G. 1768 m. *Beata Sofia Rudebeck*, f. 1750 $^{2}/_{10}$, † 1795 $^{23}/_{4}$ på Husby, dotter af majoren Paul Rudebeck (adliga ätten n:r 872) och Charlotta Natt och Dag (adliga ätten n:r 13).

Söner:

Karl, † ung.

Jakob Johan, f. 1783. Egendomsägare; † 1812. Se Tab. II.

Paul Gustaf, f. 1787. Egendomsägare; † 1863. Se Tab. IV.

Tab. II.

Jakob Johan (son af Jakob Magnus Wallöf, Tab. I), f. 1783 i Stockholm, † 1812. Ägde Husby. — G. 1807 m. *Anna Elisabet Brandel* i hennes 1. gifte [g. 2:o 1815 $^{12}/_{9}$ på Husby m. majoren och postmästaren *Karl Adolf Silfverswärd* (adliga ätten n:r 184), f. 1787 $^{9}/_{2}$, † 1865 $^{22}/_{6}$ i Trosa], f. 1790 $^{10}/_{1}$, † 1880 $^{17}/_{4}$ i Trosa; dotter af bruksägaren Elias Brandel och Anna Maria Lenck.

Söner:

Karl Jakob, f. 1808. Egendomsägare; † 1857. Se Tab. III.

Johan Elias, f. 1810 $^{21}/_{3}$ i Munsö socken, † 1858 $^{14}/_{2}$ på Svinna i Hacksta socken. Ägde Svinna.

August Vilhelm, f. 1811 $^{28}/_{11}$ i Munsö socken, † ung.

Tab. III.

Karl Jakob (son af Jakob Johan, Tab. II), f. 1808 $^{19}/_{4}$ på Husby. Afgick som kadett från Karlberg 1825 $^{29}/_{9}$; † 1857 $^{15}/_{6}$ i Stockholm. Ägde Husby. — G. 1835 $^{21}/_{5}$ på Degersby i Hillersjö socken i Stockholms län m. friherrinnan *Emilia Katarina Lovisa Åkerhielm till Margretelund*, f. 1819 $^{5}/_{10}$ på Degersby, † 1876 $^{10}/_{8}$ i Stockholm, dotter af f. d. löjtnanten friherre Axel Adolf Åkerhielm till Margretelund (friherrliga ätten n:r 205) och Johanna Katarina Hjortonn.

Barn:

Karolina Matilda Elisabet, f. 1836 $^{18}/_{12}$ på Husby liksom syskonen, † 1898 $^{10}/_{11}$. — G. m. bryggaren i Stockholm *Olof A. L. Arenander*.

Amalia Cecilia Georgina, f. 1840 $^{9}/_{9}$. — G. 1874 $^{29}/_{11}$ i Stockholm m. f. d. verkställande direktören i aktiebolaget Jönköpings handelsbank, R. V. O., *Knut Sixten Nisbeth* (adliga ätten n:r 828), f. 1843 $^{24}/_{9}$ i Göteborg.

Anna Emilia Sofia, f. 1843 $^{19}/_{11}$. — G. 1:o 1870 $^{17}/_{11}$ i Stockholm m. löjtnanten vid Svea lifgarde *August Sebastian Vollrat Tham* (adliga ätten n:r 1508), f. 1843 $^{29}/_{11}$ i Stockholm, † där 1875 $^{19}/_{9}$; — 2:o 1885 $^{6}/_{7}$ i nämnda stad m. verkställande direktören i Nya Trollhätte kanalbolag, R. N. O., *Karl August Schwan* i

hans 2. gifte [g. 1:o 1869 7/10 på Laxå bruk m. *Hedvig Anna Mariana Cassel*, f. 1848 16/6, † 1871 20/12 i Stockholm; begrafven å norra begrafningsplatsen vid nämnda stad, dotter af med. doktorn Viktor Cassel och hans första hustru Hedvig Sofia Charlotta Burenstam (adliga ätten n:r 216)], f. 1834 19/3 i Stockholm, † 1898 24/7 i Karlsbad; begrafven å norra begrafningsplatsen vid Stockholm.

Abraham, f. 1846 29/9, Afgick som kadett från Karlberg 1864 22/1; blef slutligen distriktsläkare i Botkyrka distrikt 1886 14/1; † s. å. 29/3.

Aurora Maria, f. 1849 16/11, † 1906 11/4 i Stockholm; begrafven i familjegrafven å Johannes kyrkogård i Stockholm. — G. m. f. d. öfversten för Västmanlands regemente, K. S. O. 2. kl., *Karl Konrad Vogel*, f. 1845 4/6 i Stockholm.

Isak, f. 1851 8/6. Bokhållare vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg 1877. — G. m. *Elvira Rhodin*, f. 1832 19/2.

Tab. IV.

Paul Gustaf (son af Jakob Magnus Wallöf, Tab. I), f. 1787 1/1. Arrenderade Bona frälsesäteri i Munsö socken; † 1863 20/7 på Skottsila i Knifsta socken. Ägde Österby i Vallby socken. — G. 1:o 1809 m. *Lovisa Charlotta Brandel*, f. 1792, † 1821, dotter af bruksägaren Elias Brandel och Anna Maria Lenck; 2:o 1826 m. *Maria Fredrika Undén*, f. 1805 1/8 i Stockholm, † 1864, dotter af urfabrikören Gustaf Mikael Undén och Maria Helena Howenschöld i hennes första gifte.

Barn:

1. *Gustaf Magnus*, f. 1809. Bokhållare; † på 1860-talet. Se Tab. V.

1. *Anna Sofia*, f. 1810 19/12, † 1899 i Stockholm. — G. 1833 11/5 därstädes—1850 m. danske vice konsuln i Jönköping, R. D. D. O., *Albert Vilhelm Möller* i hans 1. gifte [g. 2:o 1850 4/9 i Paris m. *Augusta Charlotta In de Betou*, f. 1817 11/4 i Kungälf, dotter af majoren Thomas In de Betou och Polyxena Creutz], f. 1809 27/7 i Askers socken i Örebro län, † 1881 20/1 i Köpenhamn, där begrafven.

1. *Emilia Charlotta*, f. 1813 18/11, † 1882 på Drottningholm. — G. 1831 m. godsägaren och handlanden *Per Joackim Undén*, f. 1804, † 1867.

1. *Karolina Lovisa*, f. 1815 31/1 i Adelsö socken, † 1895 28/5. — G. 1844 m. med. doktorn *Johan Lechard Hegardt*, f. 1806 22/12, † 1871 26/2.

2. *Paul Gustaf Edvard*, f. 1827. F. d. bruksförvaltare; † 1900. Se Tab. VIII.

2. *Helena Paulina*, f. 1830 18/8 på Bona. — G. 1857 m. grosshandlaren i Stockholm *Rudolf Eugène Liepe*, f. 1828 i Berlin, † 1877 i Stockholm.

2. *Fredrik Joel Eberhard*, f. 1832 2/8 på Bona. Tullöfveruppsyningsman i Klintehamn; afsked; † 1897 16/10 på Hornet vid Stjernhof i Södermanlands län.

2. *Jacques Emil August*, f. 1834. F. d. smidesmästare. Se Tab. IX.

2. *Fredrika Henrietta*, f. 1836 på Österby i Uppland. — G. 1:o 1859 i Stockholm m. grosshandlaren *Georg Hjalmar Vougt*, f. 1826 $^{21}/_{2}$ i Västerås, † 1866 i Stockholm; — 2:o 1869 i sistnämnda stad m. grosshandlaren i Norrköping *Karl Fogelmark*, f. 1834 på Fylleskog i Kronobergs län, † 1902 $^{20}/_{9}$ i Helsingborg; begrafven å Norrköpings stads begrafningsplats.

Tab. V.

Gustaf Magnus (son af Paul Gustaf, Tab. IV), f. 1809 $^{29}/_{6}$. Bokhållare hos bryggaren Per Bjurholm i Stockholm; † på 1860-talet. Ägde Sätra i Adelsö socken. — G. m. *Dorotea Charlotta Levin*, f. 1811 $^{17}/_{6}$, †, dotter af löjtnanten Levin och Sara Dorotea Lampa.

Barn:

Charlotta Augusta, f. 1833.

Emilia Fredrika, f. 1835 $^{29}/_{3}$. — G. m. f. d. bokhållaren *Henning Gustaf Hasselström*, f. 1848.

Karl Vilhelm, f. 1836 $^{27}/_{8}$ i Adelsö socken. F. d. gardist; snickeriarbetare vid aktiebolaget J. O. Wengströms mekaniska snickerifabrik i Stockholm.

Paul August, f. 1836 $^{27}/_{8}$ i Adelsö socken. F. d. gardist; snickeriarbetare; † 1904 $^{5}/_{8}$ i Stockholm.

Ida Regina, f. 1838. — G. 1865 m. kvarnägaren i Uppsala *Gustaf Berglöf*, † 1886.

Erik Ture, f. 1839. F. d. polisöfverkonstapel. Se Tab. VI.

Axel Mauritz, f. 1842. Fanjunkare; † 1890. Se Tab. VII.

Tab. VI.

Erik Ture (son af Gustaf Magnus, Tab. V), f. 1839 $^{30}/_{12}$ i Adelsö socken. Gardist vid Svea lifgarde 1858 $^{19}/_{1}$; extra poliskonstapel vid Stockholms poliskår 1863 $^{7}/_{2}$; blef slutligen polisöfverkonstapel 1865 $^{1}/_{2}$; afsked 1884 $^{11}/_{2}$; innehar begrafningsbyrå i Stockholm. — G. 1:o 1866 i Stockholm m. *Sofia Gustafva Tallroth*, f. 1844 $^{3}/_{2}$ i Göta lifgardes församling i Stockholm, † 1874 $^{26}/_{12}$ i Adolf Fredriks församling därstädes, dotter af gardisten vid Göta lifgarde Karl Gustaf Tallroth och hans hustru Helena Gustafva; — 2:o 1884 $^{16}/_{11}$ i Stockholm m. *Emma Gustafva Andersson*, f. 1848 $^{11}/_{8}$ i Skeda socken i Östergötlands län, dotter af snickarmästaren Anders Magnus Andersson och hans hustru Katarina Charlotta.

Döttrar:

1. *Alma Erika Sofia*, f. 1867 $^{13}/_{1}$ i Adolf Fredriks församling, liksom de öfriga systrarna.

1. *Elin Maria Charlotta*, f. 1869 $^{13}/_{1}$.

1. *Thyra Alfrida Emelia*, f. 1871 $^{3}/_{6}$. Har modeaffär i Stockholm.

2. *Ragnhild Cecilia*, f. 1885 $^{7}/_{2}$.

Tab. VII.

Axel Mauritz (son af Gustaf Mauritz, Tab. V), f. 1842 $^{1}/_{12}$ i Adelsö socken. Gardist vid Svea lifgarde 1860 $^{4}/_{4}$; blef slutligen fanjunkare därstädes 1883 $^{1}/_{12}$ och svärdsman 1890 $^{15}/_{6}$; † 1890 $^{20}/_{12}$ i Svea lifgardes församling i Stockholm. — G. m. *Hilda Amalia Corall*, f. 1849 $^{29}/_{8}$ i Ekebyborna socken i Östergötlands län; dotter af korpralen vid Andra lifgrenadierregementet Anders Axel Corall och Kristina Eleonora Yngve. Hon är sedan 1896 köksföreståndarska vid allmänna barnhusinrättningen i Stockholm.

Dotter:

Hilda Charlotta Axelina, f. 1876 $^{6}/_{5}$ i Svea lifgardes församling. Kontorsbiträde vid Granbergs konstindustriaktiebolag i Stockholm.

Tab. VIII.

Paul Gustaf Edvard (son af Paul Gustaf, Tab. IV), f. 1827 $^{10}/_{3}$ på Bona i Munsö socken. Var bruksförvaltare vid Karlsdals bruk och öfverflyttade sedermera till Nordamerika; † 1900 $^{8}/_{7}$ i S:t Louis. — G. m. *Margareta Göransson*, f. 1831.

Söner:

Paul.
Edvard.
Charles.
William.
} Bosatta i Minneapolis i Nordamerika.

Tab. IX.

Jacques Emil August (son af Paul Gustaf, Tab. IV), f. 1834 $^{27}/_{6}$ på Bona. Smidesmästare först vid Hellefors bruk i Närke och sedan vid Finspong. — G. 1882 m. *Elin Gustafva Wahlström*, f. 1859.

Döttrar:

Ester Fredrika, f. 1882 $^{30}/_{12}$. — G. m. snickeriarbetsförmannen i Malmö *Johan Emil Johansson*.

Lilly Helena Teresia, f. 1889 $^{10}/_{8}$.

Källor: Meddelande af f. d. grosshandlaren C. M. Carlander om hela släkten; af fru E. Nisbeth, född Vougt, af polisordonnansen G. Tengblad.

Två bref från ofredstid.

Meddelade af **E. S. Tigerstedt.**

Enär det finns jämförelsevis få bref i behåll från de sista finska krigen, kunna måhända de här nedan upptagna ej sakna sitt intresse som tids- och stämningsbild. De äro skrifna af två i Savolax bosatta och befryndade personer, det ena 1789 af majoren vid Savolax infanteriregemente *Gustaf Adolf Tigerstedt* till hans svärmoder änkedirektörskan *Anna Donner*, och det andra 1808 af friherrinnan *Agatha Rehbinder* till hennes i kriget varande make, löjtnanten vid Rautalampi bataljon af Tavastehus infanteriregemente friherre *Adam Otto Rehbinder*.

Major G. A. Tigerstedt, född 1731, slutligen öfverstelöjtnant, död 1808, hade i sin ungdom tjänat vid lifdrabantkåren i Stockholm och där knutit hymens band med en aflägsen släkting Kirstin Sofia Donner, död 1790, dotter till direktören Alexander Donner och Anna Falander. Mellan de nu så nära besläktade familjerna, den ena å Meijerhof i Pieksämäki i Savolax, där G. A. Tigerstedt ägde rätt betydande possessioner, och den andra, boende först i Stockholm och senare i Gamla Karleby, fördes en liflig brefväxling. De Tigerstedtska brefven förvarades länge inom Donnerska familjen, men förstördes tyvärr vid en eldsvåda. Blott två bref hafva nått våra dagar och meddelats undertecknad af framlidne brukspatron G. A. Wasastjerna, befryndad med hvardera af de nyss nämnda familjerna. Båda brefven äro från G. A. Tigerstedt tlll hans svärmoder, och är det ena, skrifvet efter slaget vid Porrassalmi, det nedan meddelade och det andra, skrifvet »vid Stockholms bro», troligtvis 1764, kort efter bröllopet vid afresan från Sverige, en i djupt kända ord uttryckt tacksägelse för den framfarna tiden.

Friherrinnan Agatha Katharina Rehbinder, född 1768, död 1831, var dotter till kyrkoherden i Rautalampi, Gabriel Krogius, och Katharina Sirelius samt gift med ofvannämnde baron A. O. Rehbinder, död 1838. Familjen var bosatt å Haapasalmi i sagda

socken och bestod vid tiden för mannens aftågande i krig utom brefskrifverskan af tre döttrar och en son, sedermera geheimeråd och guvernör i Tavastehus län; en dotter föddes under kriget. Brefvet har meddelats af en dotterdotter till friherrinnan Rehbinder, den i år aflidna folkskollärarinnan Emilia Selén.

Min kära Svärmor!

Gud vare lof att iag än lefver och får efter en lång tjd skrifva min kära Svärmor till; att det ej för skiedt är ordsaken den, att iag icke velat bedröfva ehr om de svåra händelser mig öfvergådt i påstående fälttåg, och vilka äro följande, — d. 13:de Junj då wj hade den märkvärdiga afairen med 500 man, vjd Porrosalmi i St. Mickells socken 1 mihl ifrån min gård Emola, emot Ryska armén bestående af 6,000 D:o blef jag (sedan de flästa officerare blifvit dels dödsskutna och dels illa bleserade) comenderad att framföra vänstra flygelen; ifrån kl. 2 f. m. till kl. ½ till ett e. m. klädde iag den hårdaste Elden, men ock vjd detta klåckslag fick ett skått i Bröstet, och ut igienom Ryggen, af en stor passkula, så iag gienast föll till Iorden, samt en stund derefter ifrån fältet på bår bortburen en mil till Emola gård, varstädes kulan, som stannade i Ryggen blef bortskuren, iag förbunden och lagt under läkarehand, — min svåraste siukdom påstod i 14 veckor, och nu gudi lof! har iag börjat att gå uppe på 13:de dygnet, såret är mest helt, men krafterna äro svaga, — dagen efter iag blef skuten kom min k. hustru såsom af mig efterskickad till Emola och har varit min skiöterska hela tjden — 8 veckor låg iag eländig på Emola, är nu, sedan siukhuset flyttades till Iorois, äfven här med hustru, Dreng och piga, samt inqvarterad hos min syster och svåger Capitainen Veber[1] — min läkare är den allmänt berömde Doctor Amilon,[2] han har satt lif i mig ehuru alle gaf mig förlorad. — Vid denna afair drefvo vj Ryssen tillbaka med 900:de mans förlust, behöll segern endast med förlust af 3 döda officerare, 10 bleserade, 30 dödskutne soldater och 100 illa bleserade.

D. 16 augustj blef Gustaf[3] vjd en annan afair i Pumala illa skuten genom högra låret, han är med mig i ett Rum, och skiötes äfven af min goda Doctor, vilken om oss begge lemnar godt, men Gustaf är än svag — och kan ej sjelf röra sig, — mera om allt detta, när vj en gång råkas, ty dett blifver för vjdlöftigt om alla mina öfriga händelser att berätta. — Samma dag d. 13 Junj kl. 7 om qvällen kom Gen. vår Chef[4] och besökte mig, — såg på mitt sår, och beklagade

[1] Weber, Henrik Sebastian, kapten vid Savolax infanteri, död 1809, var gift med brefskrifvarens halfsyster Lovisa Margaretha Tavaststjerna.

[2] Ammilon, Anders Per, fältläkare, slutligen provinsialläkare i Tavastehus, död 1833, blef 1794 gift med en dotter till brefskrifvaren. Deras son öfversten och guvernören för kungl. krigsakademien A. A. J. Ammilon, född 1795 å Meijerhof i Pieksämäki, blef stamfader för svenska adliga ätten n:r 2316.

[3] Gustaf Adolf Tigerstedt, äldste son till brefskrifvaren, då nyss fyllda 16 år och löjtnant vid Savolax infanteri, sårades vid Pirttimäki, slutligen kapten och regementskvartermästare, död i fältsjuka 1809.

[4] Brigadchefen generalen C. von Stedingk.

mig — tog fram en Riddare stierna, och dubbade mig i flere off:s närvaro — iag som gaf mig förlorad sade honom, denne stiärnan jag fodt lärer iag alldrig bära, utan tänk på mina barns framtid; iag fick hans svar att de ej hos Kongl. Majestät skola glömas, och min död blir mig och dem altjd hedrande.

Capitainen Mejnander[2] lefver oskadd, han var hos mig här par dagar, reste med min hustru och lilla Erik[3] till Piexämäki, där har Lovisa[4] med sin son varit hela tjden, — Mejnander förestår nu Comendantskapet här i Jorois, den han för några dagar sedan fick — dervjd är väl mycket giöra — men i öfrigt fredlig.

Vad på medföljande nota af den berömda Doctorn är för mig tecknadt pålägger min k. Svärmor Svåger Joachim[5] laga hit, eller taga med sig, — om han efter sitt löfte komme hit med varor, vilka vore begiärliga, Spannemålen blir här dyr, armén tager allt vad härj orten fins m. m. — Jag beder om hälsning till mormor,[6] fredrika,[7] Bror Renjus[8] och Cousin Renja[9] med deras lille son, jemte öfriga af släckt och vänner derstädes — samt är altjd med vördnad min k. Svärmors

trogne Tjenare
Gust. Ad. Tigerstedt.

Med darrande hand och svaga krafter af —
Iorois d. 4 October 1789.

En dag, när Gustaf klagade sig, och hans mor satt vjd hans säng, sade hon honom, när du blir frisk vill iag att du skall taga afskied, men Gustaf svarade nej — och är af samma tanka som iag — gud jelpe oss till vår förra hälsa! nog skola vj än betala Ryssen hans skått.

Varken har iag sedt till Insp. Monjus eller de af Svåger sända askarna.

2:ne Svärmors bref äro ock oss tilstälte, varföre tackar.

Hapasalmi den 4 Juni 1808.

Ömma bästa vän! I går anlände Steffan och jag hade den innerliga glädjen at på en gång kråssa grafvuren af 2:ne Dina Sigill, dett

---

[1] Meinander, Johan Vilhelm, slutligen major vid Savolax infanteri, död 1903, var gift med brefskrifvarens äldsta dotter. En af deras söner blef stamfader för finska adl. ätten af Meinander.

[2] Erik Alexander Tigerstedt, son till brefskrifvaren, sedan löjtnant vid Svea garde och slutligen vid Savolax infanteri, stupade vid Revolax 1808.

[3] Anna Lovisa Tigerstedt, gift med J. V. Meinander.

[4] Joachim Donner, slutligen kommerseråd, död 1822.

[5] Fru Donners mor Sofia Frejtag, då 80 år gammal, död 1795.

[6] Magdalena Fredrika Donner, fru Donners enda då lefvande ogifta dotter, död i december 1789.

[7] Reinius, Herman Johan, handlande, död 1796, gift med fru Donners syster.

[8] Maria Elisabeth Falander.

ena af den 16 Maij och andra af den 1 Iuni, för några dagar sen ärhöll jag äfven Ditt 3 bref daterat den 10 maij, Tack älskade vän för alla dessa kära bevis af Din ömma hugkomst, läsningen af Dina bref är den enda värckliga glädje mitt klämda hjerta för dett närvarande niнter, både själ och sinnen äro i högsta behof af denna lättnad, dessutom kan Du ej föreställa Dig, hur — — — — — — — — — — — — — — — — — och jag mer än någonsin tilförne krasslig, men att mitt eget lidande skall jag näst Guds hjälp med lungn och tålamod uthärda, blått jag ägde den tröstande öfvertygelsen at än en dag återfå Dig frisk och fälig, Gud den aldra Högsta vare innerligen låfvad för dett Du åter är restituerad, måtte Hans godhet framdeles beskydda och bevara Dig, ack om en trogen makas bön någonsin blifvit uptagen må då ej eller min förkastas, dett gör mig ondt at Du utom egna lifsfaror, besvär och fatiquer ännu till skall hafva oro och bekymmer för oss. Om ödett så ville att Fjenden skulle komma at reterera härigenom skall jag visst enligt all min förmåga biuda till at bärga alt unnan, samt hästar och alla andra kreatur till ödemarcken jämte bevakning som där qvarhåller dem, alla Dina papper skall jag äfven på dett sorgfälligaste egenhändigt Conservera, vårt lilla silfver är redan nästan alt transporterat till Witasari.[1] Wi hafva här en Öfverst Löjtnant Falander,[2] Kapten Spåre[3] och några andra Offiserare jämte Hundrafemti man hvilcka campera i Mustanemi och Pakarila samt vänta dageligen förstärckning för at om så fordras möta och hindra Ryssen slippa öfver passen, den allgode Guden vände alt till det bästa. Jag skrifver nu detta med Fru Fieandt[4] som nu i draget jämte alla sina barn res till Witasari för at därstädes träffa sin Man som sjelf ålagt Henne denna resa, jag nödgas såleds vara så kort som möjligt är, ehuru mycket jag annars skulle hafva at säga Dig. Du skrifver ej i alla Dina bref något om afledne Kijlström[5] eller Sucksession efter Honom, förmodeligen lär dett blifva Du, dett vore väl mer än olyckligt om någon annan kunde få denna Lön ifall ej en änn bättre vore Dig ämnad. Som jag sagt så hinner jag blått denna gång omnämna hvad jag i hast kan ärhindra mig, alla härstädes hafva mått skäligen bra, våra barn äfvenså, de anmäla tusende tacksäjelser för böckerna jämte miljoner ömma hälsningar till deras goda Pappa. Tack äfven bästa vän för penningarne hvilka jag rigtigt ärhollit. Nu några ord om vår hushålning, sådden är gord, ängarne och hagen stängd — jag håller nu på med vårt lilla braxenfiske och har redan saltat något,

---

[1] I Viitasaari var en syster till brefskrifverskan, gift med kyrkoherden Johan Boxström, bosatt.

[2] Fahlander, Gustaf, chef för Kajana bataljon, adlad Edelstam, slutligen landshöfding i Västerbotten, död 1825. Vid ifrågavarande tillfälle var F. detacherad till Laukas och Rautalampi, där han vid Kivisalmi blef afskuren, men lyckades rädda sin hårdt ansatta trupp till den öfriga brigaden.

[3] Spåre, Karl Gustaf, kapten vid Kajana bataljon, död 1857.

[4] v. Fieandt, Ulrika Margareta, född friherrinna Rehbinder, gift med den bekante fördelningschefen öfversten Otto Henrik von Fieandt.

[5] Kihlström, Anders Georg, löjtnant vid Tavastehus infanteri, stupade vid Siikajoki.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

hvaraf jag nu sänder en bytta till Majoren tör hända Han kan få tillfälle at dela med Dig, om jag haft färdige skorpor skulle jag vist försökt at nu få dem till dig. Må väl ömmast älskade Vän och skrif så ofta Du kan till Din evigt

ömma trogna Hustru
Agatha.

P. S. 2:nne par sommar plagg följer till Dig jämte 2 skortor och litet kläd tvål. Från mor,[1] syskon och alla öfrige på Sahala[2] får jag oändeligen hälsa Dig. Vi skola aldrig underlåta at anropa Himmelen för Din välgång, hälsa Otto,[3] om Du träffar Honom, Gud välsigne Eder, farväl egen vän.

Till de vidstående porträtten.

Porträttet af den berömde fältmarskalken grefve Karl Gustaf Wrangel († 1676) ingår i den serie afbildningar af Wrangelska konterfej, som började i årg. 1905 af Personhistorisk tidskrift. Det är säkerligen att betrakta såsom Wrangels bästa porträtt och tillika ett bland den produktive svensk-holländske konstnärens mest karaktäristiska verk.

De fyra okända porträtten tillhöra den stora De Geerska samlingen å Leufsta, från hvilken en serie afbildningar förut i denna tidskrift (årg. II, III) varit synlig. Hvarken porträttföremålen eller konstnärerna äro kända. Möjligen kan porträttens publicerande åstadkomma något uppslag för deras identifiering.

---

[1] Kyrkoherdskan Krogius, enka sedan 1807, död 1822.
[2] Egendom i Rautalampi, där en syster till brefskr. änkefru J. M. Ahinger var bosatt.
[3] Otto Krogius, brefskrifverskans broder, löjtnant vid Savolax jägare, död under kriget 1808.

Konung Karl X Gustaf.

(Oljemålning).

[illegible]

[illegible]

Fältmarskalken Grefve Karl Gustaf Wrangel.

(Oljemålning af Abrah. Wuchters, tillhör Nationalmuseum, Stockholm).

[illegible]

[illegible]

1. OBEKANT.

(OLJEMÅLNING, TILLHÖR FRIHERRE CARL DE GEER Å LEUFSTA).

[illegible]

2. Obekant.

(Oljemålning, tillhör Friherre Carl De Geer å Leufsta).

3. Obekant.

(Oljemålning, tillhör Friherre Carl De Geer å Leufstad.)

4. Obekant.

(Oljemålning, tillhör Friherre Carl De Geer å Leufsta).

[illegible]

[illegible]

En tysk uppsats om stamtaflor.

I den förlidet år utkomna (70:e) årgången af »Jahrbücher und Jahresberichte des Vereins für mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde» har doktor H. Grotefend skrifvit en uppsats »Om stamtaflor». Uppsatsen har onekligen sitt intresse — kanske dock mera därför, att den emanerat från en vidtberömd vetenskapsman, än på grund af de nyheter den innehåller. Det är hufvudsakligen ett kåseri öfver släktforskningsmetoder, med en del anvisningar, hvilkas största värde måhända ligger i deras enkelhet.

Författaren framhåller släktkunskapens betydelse särskildt i en tid, som är full af upplösande och samhällsomstörtande element, och betygar sin aktning för dem, som syssla med dithörande forskningar. De råd han ger gå hufvudsakligen ut på att visa, huru de skriftliga uppteckningarna hafva betydligt större värde än traditionen — familjetraditionen, som vid första anblicken synes vara den bästa källan, är helt enkelt släktforskningens värsta fiende! Vidare tillråder han, att man vid forskningen skall utgå från de senaste leden och leta sig tillbaka. Anteckningar ur skriftliga källor böra icke göras för kortfattade, då man riskerar att ideligen få gå tillbaka till källan; intet får vid dylika undersökningar anses oväsentligt. Vid förfrågningar i arkiv, särskildt hos prästämbetena, bör man också noggrant angifva frågans syfte och precisera hvad man förut känner; det ökar förtroendet och ger arkivmannen intresse för saken!

Författaren framhåller närmare hvad han anser att en utförlig stamtafla bör innehålla: 1) alla förnamn med understruket tilltalsnamn, 2) födelsedag och födelseort, 3) dag och ort för vigseln, 4) den ingifte mannens (eller hustruns) namn med alla förnamn och understruket tilltalsnamn, 5) dag och ort för mannens (hustruns) födelse, 6) namnen på hustruns föräldrar, 7) för familjemedlemmarna dödsdag och dödsort. För de vuxna bör man biografiskt följa deras lefnadslopp men icke ängsligt anmärka hvarje öfvergående sysselsättning eller oväsentlig befordran.

Anteckningarna kunna lämpligen föras å lösa lappar — en för hvarje föräldrapar med barn. I en öfversiktstafla göras hänvisningar till lapparna. Om man så använder bokstäfver för att beteckna de olika generationerna och genomlöpande siffror för medlemsgrupperna under hvarje föräldrapar, så kan man lätt hålla ordning i lappsamlingen.

Register öfver ingifta släkter befordrar också i hög grad orienteringen, men däremot anser författaren ordnandet efter förnamn synnerligen olämpligt.

Författaren afslutar sin uppsats med en släktbeskrifning, ordnad efter antydda plan. Det nya vid stamtaflan är, att beskrifningen göres genomlöpande, grupp efter grupp inom samma led, så att säga horisontelt, icke vertikalt. Först behandlas generationen A, med alla dess grupper, så B, så grupperna i generationen C, etc. Det kan icke nekas, att en sådan uppställning har sina praktiska fördelar, i synnerhet om man vill leta efter personer, om hvilka man ungefär vet när de lefvat.

Taflan har för oss sitt intresse också därför, att den behandlar en svensk släkt, adliga ätten von Wachenfeldt n:r 1743. Det kan ju från den synpunkten vara lämpligt att såsom prof göra ett utdrag af de delar af densamma, som kunna komplettera Adelns Ättartaflor.

Författaren tillbakavisar först den flerstädes förekommande uppgiften, att släkten redan vid tiden för munkarnes utdrifvande skulle vara att anse som adlig. Den har utan tvifvel sitt namn från en liten plats Wachenhausen nära Northeim i Hannover, en by utan lämningar efter någon borg, under 1500-talat tillhörig augustinernunneklostret i Katlenburg.

Stamtafla öfver släkten Wachenhusen.

A. *Karl*,

f. 1600 i Northeim, på Wallensteins befallning installerad som pastor i Granzin (vid Lübz) 1628 den 7 september, bodde 1637—1641 med hustru och barn först i Schwerin, därpå i Holstein. † 1669 den 29 juni i Granzin. Gift med *Sophie Hoppe*, som lefde änka i Granzin, f. 1608.

Barn:

1. *Karl Theodor*, aflade 1656 teologisk examen, okänd.

B. 1. 2. *David Friedrich*, f. 1634. Öfverstelöjtnant, adlad von Wachenfeldt, † före 1702.

B. 2. 3. *Heinrich Christian*, f. 1642 i Granzin, pastor därstädes, † 1717 den 21 april i Granzin.

4. *Katharina* lefde ännu 1693. Gift omkring 1664 med *Daniel Koch* i Plau, hvilken 1673 köpte del i Karchow.

B. 1. *David Friedrich*, Fader A.

f. 1634, studerade först, gick 1656 i svensk tjänst med hertig Karls af Mecklenburg regemente till Polen, fänrik. Drog 1662 som regementskvartermästare med de kejserliga mot turkarna. Afsked 1665. Antogs 1672 som ryttmästare i hertig Fredriks af Mecklenburg kurbrandenburgiska regemente. Stod 1674 som svensk major under

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

general Wrangel i Wismar, förlorade vid ett utfall vänstra benet. 1677 dansk öfverstelöjtnant. Bodde 1678 i Hamburg, köpte 1679 Kl.-Bresen (Lübz), som han sålde 1698. † före 1702, sannolikt i Wismar, hvarest han hade byggt ett hus. Adlad 1688 *von Wachenfeldt.* (Ätten von Wachenfeldt introducerades 1720 på svenska riddarhuset och lefver ännu i detta land). Gift 1:o med *Agneta Langnickel.* 2:o 1679 den 26 juni i Güstrow med *Barbara Maria Kistmacher*, dotter af borgmästaren i Güstrow jur. doktor Joachim K. och Katharina Steffens. † före 1691. 3:o med *Anna Hedwig von Bülow*, dotter af Paul Andreas von Bülow, arrendator på Stieten, och Dorothea von Sperling.

Barn i första giftet:

1. *en dotter.* G. 1694 m. löjtnant *August Otto Eversen.*

Barn i andra giftet:

2. *Jochim Friedrich*, f. 1680 den 3 juni i Güstrow.
3. *Karl Friedrich*, f. 1681 den 30 september i Güstrow.
4. *Anna Katharina*, f. 1683 den 19 oktober i Güstrow, förklarades myndig 1702, flyttade till Schlesien.
5. *Anna Marie*, f. 1686 den 28 februari i Güstrow.
6. *David Friedrich*, f. 1687 den 27 maj i Güstrow.

En af sönerna var den kapten von Wachenfeldt, hvars hustru 1712 den 25 oktober i Granzin fick en dotter *Anna Katharina.*

B. 2. *Heinrich Christian* Fader A.

f. 1642, Pastor i Granzin, † 1717 [Stamfader för den ännu i Tyskland lefvande släkten Wachenhusen].

Personhistorisk litteratur.

Arméns rulla 1684. Utgifven af *Otto Bergström.* Stockholm 1906, med register 107 s.

Hvarje gång som den biografiske samlaren erhåller ett arbete af den framstående och nitiske forskaren inom vårt område, kaptenen Otto Bergström, fröjdas han uti sitt sinne. Detta lilla arbetes titel lyder: Rang och Förteckningh uppå Kongl. Maytz Regementz- och Comp. Officerare till Häst och Foth pro Anno 1684.

Någon s. k. rangrulla från 1600-talet är hittills icke tryckt, den äldsta tryckta rangrulla är af år 1757, säger utgifvaren i sitt företal. Det hela utgöres nu af ett *enkelt* uppräknande af namnen på de tjänstgörande officerarne med deras fullmakts datum, men kan äfven i denna enkla och anspråkslösa form tjäna mången till vägledning. Det är skada att ej *noterna* kunnat blifva fullständigare, i synnerhet rörande de *ofrälse* namnen, ty de andra finnas ju i Adelns Ättartaflor, men arbetet hade då räckt ut öfver de utstakade gränserna. Kanske utg. någon gång uti vår tidskrift kommer att på några sidor meddela upplysningar om de namn, han känner i denna rangrulla, till allas nytta och gagn. Vi få nu nöja oss med som det är, och med registrets tillhjälp blir det en god uppslagsbok.

A. L—n.

Svenska arméns rulla 1906. Stockholm 1906.

Arbetet, som började tryckas den 25. april, utkom under maj månad och liknar i hufvudsak föregående årets upplaga. Ögnar man igenom det, finner man dock, att de som förr benämndes Ekenstam, numera alla fått ett *af* framför namnet, därför att ättens medlemmar utan vidare skrifva sig af Ekenstam, ett namn som eljest endast tillkommer hufvud- eller adelsmannen. Två med namnet Ekström, far och son, ståta fortfarande med sitt *af*, ehuru adelsmannen af Ekström icke är militär. Af lika liten anledning kallas löjtnant C. F. Klintberg af Klintberg. Hos kusinerna af Edholm och Edholm samt af Kleen och Kleen är den rätta olikheten iakttagen. Löjtnant O. A. R. af Ström har i alfabetiska namnregistret beröfvats sitt af, ehuru han sedan farbroderns död 1904 är adelsman och heter af Ström. Kommendör J. W. L. Sidner — sedan 1904 $^{30}/_{9}$ dock konteramiral — hänvisas till afdelningsnummer 46, men återfinnes där lika litet i år som förra året. Kapten O. W. Howings namn förekommer ännu liksom 1905 i

registstret, men kan naturligtvis lika litet nu som då åter finnas på n:r 145, emedan han dog 1904. Dylika fel borde väl ej förekomma i en officiell bok, ty de bereda utan tvifvel nuvarande s. k. kalenderbitare och kommande forskare mycken förtret.

O. B.

Västmanland—Dala nation i Uppsala. Vårterminen 1901 —höstterminen 1905. Stockholm 1906.

Ett vackert album, likartadt med dem, som utgifvits af Stockholms nation och Södermanland—Nerikes nation. (Jfr Personhist. tidskr. VII sid. 155). Jämte porträtten förekomma biografiska notiser i samma omfattning som i de vanliga Tullbergska porträttgallerierna. Arbetet, som hufvudsakligen ombestyrts af nationens kurator fil. kand. A. Nilsson, kan rekvireras från nationen till ett pris af 14 kr. bundet, 12,50 häftadt.

Minnesord öfver Nils Rosén von Rosenstein. Utgifna af *A. O. Lindfors.* Separataftryck Ur Upsala Läkareförenings Förhandlingar Bd XI häft. 304, 17 s.

Tvåhundraårsdagen af Nils Rosén von Rosensteins födelse har högtidlighållits i Upsala Läkareförening, i Svenska Läkarsällskapet och i Lunds Läkarsällskap m. fl. Minnestalare i Upsala var professor A. O. Lindfors. Uti ett enkelt och flärdfritt språk framhåller förf. den store vetenskapsmannens och läkarens lefnadssaga. Skildringar af detta slag kunna nog hafva intresse äfven utom fackmännens krets och särskildt för läsare af en personhistorisk tidskrift.

A. L—n.

Der Deutsche Herold. Zeitschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde, herausgegeben vom Verein Herold in Berlin. XXXVII. Berlin 1906, N:o 1—5.

De under året utkomna häftena innehålla bl. a. följande uppsatser:

N:o 1. Die sogenannte Kornsche Lavaboschüssel des Breslauer Domschatzes; Die Universitätsmatrikeln als genealogische Quellen; Einige Inschriften und Wappen von Epitaphien in Stift Obernkirchen und Bückeburg. — N:o 2. Der Helm als Wappenbild; Die von Drakendorf = v. Drachsdorf? — N:o 3. Die Bau- und Kunstdenkmäler der freien und Hansestadt Lübeck; Ein Votum Heraldico-Chronologicum aus der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts; Heraldisch verzierte Bildnisse in der Breslauer Stadtbibliothek (Forts.); Das neue Norwegische Königswappen; Die Herkunft des Vornamens Manderup; Die Universitätsmatrikeln als genealogische Quellen. — N:o 4. Die Lehndorff-

Gräber in der Kirche zu Haffstrom bei Königsberg, Ostpr.; Ein Bericht über das Turnier der vier Lande zu Eisenach 1480; Verzeichnis der bisher erschienenen Handbücher über den Königlich Preussischen Hof und Staat und Königl. Preussischen Staatskalender (1794—1906); Zur Genealogie des Hauses Trauttmannsdorff; Freiherrndiplom für Friedrich Karl v. Strombeck. — N:r 5. Heraldisches aus der Nikolaikirche in Freienwalde a. d. Oder; Ein heraldischer Baedeker? Zusätze u. Ergänzungen zu dem Vortrag über das Geschlecht von Drachsdorf; Polonisierte Familiennamen; Die zwanzig ältesten Berliner evangelischen Kirchen und Ihre Kirchenbücher; Nachträge u. Berichtigungen zu Universitätsmatrikeln als genealogische Quellen; Die Universitätssiegel in Siebmacher.

Archiv für die Geschichte des uradlichen Geschlechts von Taube är ett arbete, som med snaraste börjar utgifvas af juris professorn i S:t Petersburg friherre *Michael von Taube*, som i åtskilliga år varit sysselsatt med forskningar i alla de länder, där släkten varit bosatt. Arbetet skall utkomma i fria häften och omfatta sju band, behandlande släktens ursprung, vapnets historia samt de olika släktgrenarnas genealogi och historia. Den svenska ätten af Odenkat är afsedd att ingå i band 3 och de öfriga svenska grenarna i banden 4, 6 och 7. Säkerligen har man här att emotse ett arbete, som kommer att intaga en rangplats inom den genealogiska litteraturen.

Fråga.

2. Finnas någonstädes porträtt af följande personer: öfverste Karl Fredrik Lillienberg († 1769), öfverste Baltzar Achates von Platen († 1782), generallöjtnant Johan Psilanderhjelm († 1799) och generallöjtnant Herman Th. Kristoffer Engelbrechten († 1818)?

B.

Nya medlemmar i Personhistoriska samfundet

april, maj 1906.

Arne, T. J:son, amanuens.
Barnekow, A., grefve, godsägare. Kristianstad.
Bellinder, S., hofrättsnotarie. Smedjebacken.
Bergh, A. f. *von Rosen*, fru. Linköping.
Björkman, M., häradshöfding. Haparanda.
Bonde, C., frih., t. f. legationssekreterare. London.
Bonde, H. F. f. *Falkenberg*, grefvinna. Hesselby, Spånga.
Eklund, C. G. K., öfverste. Eksjö.
Falkenberg, E. C., fröken.
Göransson, A. H., revisor.
Hernmarck, R. f. *Nisser*, fru.
Häger, L., fru. Ytter Eneby, Stockholm.
Klinckowström, E., frih., e. o. hofrättsnotarie.
Kullberg, A., grosshandlare. Katrineholm.
Långström, E., e. o. kammarskrifvare. Göteborg.
Palmqvist, C. G., frih., kapten. Linköping.
von Schulzenheim, C., kansliråd.
Sjöcrona, A. f. *Krook*, fru. Helgenäs, Kristianstad.
Stridsberg, V., med. doktor.
Svensson, U., notarius publicus.
Tornérhielm, G., löjtnant.
Wagnsson, G. Alingsås.
Wilkens, G. D., med. doktor.

Insända porträttförteckningar (2).

Porträttförteckningar tillhörande nedannämnda institutioner och personer hafva såsom svar på samfundets cirkulär inkommit 25 mars — 20 maj 1906:

K. Utrikesdepartementet (gen. grefve Adam Lewenhaupt), *K. Fångvårdsstyrelsen* (gen. registrator O. Rundberg), *K. Göta hofrätt* (gen. advokatfisk. C. M. Ericsson), *K. Krigshofrätten* (gen. frih. F. Lagerfelt), *K. Svea lifgarde* (flera olika samlingar, gen. löjtnant G. Tornérhielm), *Göteborgs stadsfullmäktige* (gen. Yngve Rasmussen), *Gärds o. Albo härads tingshus* (gen. häradshöfding A. Hagander), *Karlstads domkapitel* (gen. kons. not. K. Y. Andersson), *Bexheda k:a* (gen. kyrkoh. J. P. Forshell), *Björsäters k:a* (gen. prosten A. Rudberg), *Bredsäters k:a* (gen. prosten A. Rudberg), *Ekshärads k:a* (gen. kyrkoh. O. Frykman), *Elmeboda k:a* (gen. kyrkoh. C. Lind), *Hjersås k:a* (gen. kyrkoh. J. Källblad), *Kållereds k:a* (gen. kyrkoh. A. M. Sager), *Lugnås k:a* (gen. prosten A. Rudberg), *Lycksele k:a* (gen. kyrkoh. A. T. Frykholm), *Piteå landsförs. k:a* (gen. kyrkoh. A. Nygren),

Skellefteå k:a (gen. Ernst Åberg), *Sundborns k:a* (gen. prosten C. F. Pettersson), *Sundby k:a* (gen. skoll. A. G. Lundborg), *Örby k:a* (gen. kyrkoh. A. H. Block), *Hernösands h. a. läroverk* (gen. rektor H. Jacobsson), *Lunds h. a. läroverk* (gen. rektor C. Sprinchorn), *Sundsvalls h. a. läroverk* (gen. rektor Törnvall).

Arfwedson, N., kapten, Hedensö (gen. frih. K. Leijonhufvud); *Bobeck, R.* f. *Kylberg*, fru, Tun; *Carlson, F.*, f. d. bankkamrer, Vaxholm; *von Eckermann, E.* f. *Åkerhielm*, fru, Stockholm; *Egerström, F.*, ledam. i landtbruksstyr., Stockholm; *Falkengren, G.*, frih., f. d. öfverstelöjtnant, Linköping; *Fock, H.*, kammarherre, Höfverö; *Gyllenkrok, C. A. F.*, öfverjägmästare, Hagelsrum; *Gyllensvärd, G.*, f. d. kapten, Lamhult; *Hagberg, J. T. F.*, tjänsteman, Stockholm; *Hagberg, K. A.*, redaktör, Stockholm; *Hagberg, L. J.* f. *von Schwerin*, fru, Stockholm; *Hagman, A.* f. *Wahlbom*, fru, Kalmar; *Hygrell, A. W.*, häradshöfding, Lindesberg; *Hyltén-Cavallius, C. T. G.*, kapten, Jönköping; *Julin, J. T.*, prost, Ekeby; *Klingstedt, M. E.*, kyrkoh., Göteborg; *Lilliecreutz, C. A.*, frih., Lundboholm; *Lilliehöök, J.*, generalmajor, Körtingsberg; *Lindwall, F.*, Borgholm; *Möller, C. O.*, landtbrukare, Boarp (gen. kyrkoh. S. Widing); *Nilsson, H.*, e. provinsialläkare, Norsjö; *Platen, C. G.*, öfverstelöjtnant, Stockholm; *Roos, B.*, komminister, Voxtorp; *Sandström, Ch.*, fru, Stockholm (gen. f. d. landshöfding C. A. T. Björkman); *Schiött, E.*, lektor, Helsingborg; *Schultzberg, G. E.*, öfverstelöjtnant, Stockholm; *von Stedingk, S.*, frih., Gäringstorp; *Thomæus, R.*, prost, Gällstad; *Tornérhielm, G.*, löjtnant, Stockholm; *Ulfsparre, J. A.*, major, Helsingborg (äfven förteckn. å stamträd, släkepitafier m. m.); *Wachtmeister, G.*, grefve, f. d. landshöfding, Helsingborg; *Wachtmeister, G.*, grefve, f. d. ryttmästare, Knutstorp (gen. grefv. H. Wachtmeister); *Wallin, H.*, kyrkoh., Dannemora; *Walter, E. L.*, kyrkoh., Jörn; *Wigert, Severin*, Stockholm; *Wållgren, R.*, direktör, Stockholm; *Zoll, Nina*, fröken, Laholm.

Dödslistans tryckning.

För att den i föregående häfte omtalade tryckningen af Dödslistan 1904 och 1905 skall komma till stånd, är det nödvändigt att flera medlemmar anmäla sig till dess erhållande.

Förblandade släkter.

Af Jully Ramsay.

Då en finsk krigare, Klas Esping, år 1668 sökte introduktion såsom adelsman, skref han till vederbörande tjänsteman på riddarhuset: »Om sekreteraren vill mig godt besked förskaffa, lofvar jag honom en häst eller 30 daler in specie uppå ärlig kavaljersparoll.» Utslaget var ej svårt att fälla. Esping blef införd i matrikeln, och en stamtafla på riddarhuset visar hans förfäder, — om icke gripna ur luften, så dock från Åbo län, medan hans verkliga släkt var bofast i Nyland.

Sådan ärlig kavaljersparoll har jag ofta påmints om under släktforskning. Den förklarar mycket i adelns stamtaflor. Dock finnas äfven fall, hvilka häntyda på, att genealogen endast af kritiklös kärlek till sin vetenskap lockats till utsväfningar.

Det är öfverflödigt att orda om adelns stamtaflor i allmänhet, sådana de föreligga på riddarhuset och utgifvits i tryck. Jag vill här endast framdraga några exempel, för att genom dem uttrycka den åsikt, att tillägg och rättelser till dessa stamtaflor äro chimära, så länge grunden är den gamla, ohållbara.

Ett prof på vetenskapligt misstag företer stamtaflan för adliga ätten n:r 275, Boose. Den visar icke alls den finska släkt, som 1642 blef introducerad, utan i stället en från Holstein i början af 1500-talet till Finland inflyttad gren af den tyska uradliga ätt, Boose, som i skölden, liksom på hjälmen, förde en fembladig ros. I Finland blef denna familjs tillvaro lysande men kort. Redan år 1600 var svärdssidan utslocknad; gods och gårdar hade genom giften öfvergått till ätterna Slang och Stjernkors.

Denna tyska ätts stamtafla framställes i Anreps verk icke utan förtjänst, — om man frånser, att de sista manliga generationerna äro uppkonstruerade för att sträcka sig ända till introduktionsåret 1642.

Den fattige finske frälseman, Tomas Henriksson Boose, till Hemböle i Sagu socken, hvilken 1629 genom Åbo hofrätts domslut blef förklarad för »en rätt af adel», förekommer icke alls i någon riddarhusstamtafla. Han mäktade visserligen icke inspirera någon kanslistfantasi. Till hofrätten hade han inlämnat ett frälsebref af år 1407, som han öfverkommit, Gud vet huru. Detta bref, utgifvet af konung Erik af Pommern för en Olof Boosson, synes hafva föranledt tillnamnet Boose. Brodern och grannen på Hemböle, Klas Henriksson, torde varit den, som 1642 introducerades å ättens vägnar. Åtminstone bevistade han riksdagen i Stockholm samma år. Tomas Henrikssons son, Hans Tomasson, deltog i riksdagen 1664.

Denna rätta introducerade finska släkt, Boose, härstammade på mödernet från den finska släkt, som 1627 blef introducerad med namnet Finckenberg och som återigen var befryndad med svenska släkten Slatte, af hvilken en gren under 1500-talets första decennier ägde jordagods i Tavastland. Dessa tre släkter, Slatte, Finckenberg och Boose, hade samma sköldemärke: halfmåne och stjerna. Löjtnanten Karl Gustaf Boose ändade under Karl XII:s krig sin adliga ätt. År 1723 anförde nämnden i Raseborgs härad, att hans gods stod i ödesmål sedan 1710; hvar och när han själf slutat, visste ingen.

Ett fall, analogt med släkten Booses ättartal, är stamtaflan öfver adliga ätten n:r 72, Stubbe. Här föreligger äfven en fullständig förväxling af två lika benämnda släkter, desto mera besynnerlig som den Jakob Olofsson Stubbe, hvilken här i stamtaflan uppgifves hafva lefvat och vunnit introduktion år 1625, i själfva verket blef afrättad 1599 på hertig Karls befallning, sedan han i klubbekriget spelat en betydande roll. Han förde i signetet ett jägarhorn med en stubbe blott till hjälmprydnad.

Den uteslutna rätta släkten Stubbe, introducerad 1625. hvars vapen blef uppsatt på riddarhuset, kan sökas hos Schlegel och Klingspor, med orätt införd bland deras ättartal öfver ointroducerade släkter under namn af »Väkkjärvisläkten».

Således hafva här framlagts tvänne fall af total förblandning. Falsifikat, där en utgången stam blifvit ympad med falska grenar, äro naturligtvis vanligare. Munck af Fulkila och Agricola-Lejonmarck hafva tidigare af mig framhållits.[1] Bäck i Finland, Frille, Ram, Stjernkors kunna nämnas. Björnram, Spåre och Tawast

[1] Svenska Literatursällskapets i Finland uppsatser 1902; Personhist. Tidskrift 1905.

äro särskildt invecklade, emedan i deras tabeller, icke två utan tre släkter förmängts med hvarandra. Af dessa är Björnram utgången, Spåre fortlefver i Finland och kan, ehuru aldrig med rätta introducerad, likvisst stöda sig på gammalt frälse. Men hvad Tawast beträffar, så frågar man sig endast, huru många hästars värde denna försåtligt hoplänkade kedja betingat.

Förblandningarna Spåre och Tawast, liksom äfven Bäck i Finland, torde vara utförda under 1760-talet. Då lefde visserligen ännu den gamle riksheraldikern och genealogen Daniel Tilas. Men han medgaf själf, att han icke kunde utreda de finska släkterna. Han ansåg dem för vida trassligare än de svenska och hade väl däruti rätt.

Likväl behöfs icke lång letan för att bland svenska ätter finna liknande fall. Jag vill citera adliga ätten Svanfelt, hvars brist på sammanhang af ren tillfällighet en gång föll mig i ögonen.

Fältmarskalken grefve Erik Dahlbergs farbroder, räntmästaren Erik Eriksson, adlades 1641 med namnet Svanfelt. Han var gift med systern till Kristinas gunstling, grefve Anton von Steinberg, och hade två söner, Peter och Erik, uppförda i tyska kyrkans i Stockholm kristningslängd,[1] men eljest aldrig nämnda och med all sannolikhet döda späda. De saknas i stamtaflan. I stället fungerar där såsom räntmästaren Erik Eriksson Svanfelts ende son och ättelänk — majoren Isak Svanfelt, gift med Margareta Hästesko och försedd med två söner, Jakob och Johan. (Se Anreps ättartaflor, adl. ätten Svanfelt, tab 3.) Denne Isak Svanfelt, major vid Björneborgs infant. reg:te, var en oadlig finsk krigsman, hvars farfader, Gisle Jakobsson, var tullnär i Åbo 1595, och hvars fader, löjtnanten Isak Gislesson år 1624 fick frälse på sin hustrus arfgods, Mäkkylä, i Helsinge socken. Då Isak Gislesson år 1626 stupade i Livland, bekom änkan Anna Reiher lifstidsfrälse på Mäkkylä, som 1649 öfverläts till sonen, Isak Isaksson Svanfelt, under Norrköpings besluts vilkor, ehuru han icke var adelsman. Namnet Svanfelt tog han efter sin morfaders, borgmästaren Kaspar Reihers signet, en sjöfågel (= reiher), hvilket signet för öfrigt äfven gifvit upphof till adliga namnen Silfversvan och Svanström.

Major Isak Svanfelts epitafium uppsattes 1669 i Esbo kyrka, där äfven hans maka, Margareta Hästesko Fortuna (orätt Hästesko till Målagård, i Anrep) år 1711 blef jordfäst. Den äldre sonen,

[1] Meddeladt af kapten O. Bergström.

Jakob, enligt ättartaflorna ogift död 1716 såsom öfverstelöjtnant, tvistade 1692 om Mäkkylä gårds rår, och förekommer, kallad sergeant, 1698 vid Esbo ting anklagad för slagsmål. Den yngre sonen, Johan, hvilken 1724 var kommendant i Wismar, har jag icke anträffat i Finland och vågar därför icke gå i god för hans härstamning. Men med all sannolikhet är det just han, som ställt om arrangemanget på riddarhuset och i stamtaflan; han ingick gifte med en tysk fröken v. Tessin och skulle väl blifva jämngod med henne. Man måste våga antaga, att han känt sina föräldrars rätta namn. Ätten Svanfelt är i Sverige utgången, men fortlefver möjligtvis i Pommern.

Här uppräknade fall af förblandning och falsificering betyda föga för den erfarne forskaren, hvars misstankar och kritik ofta äro alltför skärpta. Men måhända kunna de tjäna till varning för dem, hvilka ännu hysa respekt för riddarhusets stamtaflor och uraktlåta att jämföra dem med säkrare källor.

[illegible]

[illegible]

Anteckningar om ätten von Platen.

Medd. af **H. S–n.**

Uti en gammal tysk andaktsbok — »Unterhaltungen in den Morgenstunden an jeden Tag des Jahres», von Ch. Ch. Sturm, tryckt 1784[1] — finnas nedan anförda, korta anteckningar rörande några medlemmar af ätten von Platen upptecknade. Ifrågavarande medlemmar höra till en gren af ätten, hvilken ej tagit introduktion hvarken å svenska eller finska riddarhusen, tillfölje hvaraf de ej återfinnas i ättartaflor, utgifna af G. Anrep och O. Wasastjerna. Likväl har denna gren sedan 1700-talet varit bofast i Sverige och Finland samt är af samma ursprung som de introducerade grenarna. Gemenskapen med dessa senare är följande:

Baltazar von Platen (se ättartaflor, tab. I) hade, förutom sönerna Pribbert Akates von Platen och Christoffer Ernst von Platen, en tredje son *Bogislaus Georg* (*Jürgen*) *von Platen*, som ej återfinnes i ättartaflorna och från hvilken här ifrågavarande gren härstammar. Han var landsfogde och hauptman på Rügen, ägare af godset Fresen på samma ö och gift med *Margaretha Eleonora von Krassow*. De tidigare, på tyska skrifna anteckningarna, äro af sistnämnda fru; fortsättningen af olika personer bland hennes efterkommande.

Anteckningarna äro följande:

1693, d. 24 August ist mein seeliger Man gebohrn. Sein Nahme war *Bogislau Georg von Platen*. Er starb 1766.

1715, d. 6 Januari bin ich, *Margaretha Eleonora von Krassow* gebohrn. — Sie starb d. ap. 1790.

1741, d. 6 Juni ist mein älster Sohn *Mauritz Johan v. Platen* gebohrn.

1747, d. 20 Maj ist mein zweiter Sohn *Philip Fridrich v. Platen* gebohrn. — Wie man glaubt solst er in Amerika gestorben.

1748, d. 15 Juni ist mein dritter Sohn *Johan Ernst v. Platen* gebohrn.

---

[1] Boken äges af generalmajor Hugo Schulman i Borgå.

1751, d. 31 Oktober ist mein vierter Sohn *Bogislaus Anton v. Platen* gebohrn.

1753, d. 6 Februari ist mein 5:ter Sohn *Frantz Carl v. Platen* gebohrn. Und starb bei einer Slacht in Zürich wo er zu Tode geschossen wurde in der Schweitz 1800.

1754, d. 20 Juli sechster Sohn *Carl August v. Platen* gebohrn.[1] Gestorben am 15 November 1836 in Tavastehus. Öfverste-Lieutenant och Riddare af Kl. Svenska Svärdsorden.

1758, d. 23 Aprill ist meine liebe Frau, *Helena Andrietta Wadenstjerna* gebohrn und den 26, 1833 selbigen Monads, 9 am abend selig und stille entschlafen, der gros Gott segne ihr, 75 jahr alt.[2]

Den 21 Sept. 1781 är min äldste son *Carl Adolf Acates von Platen* född. — Afskedad kapten sedan 1811. Gift och bosatt i Hedemora i Sverige. — Har tvenne söner i Militaire tjenst och en dotter. Han afled den 8 September 1847 i Hedemora. Hans äldste son dog på dårhuset i Stockholm 1858. Den andra sonen var gift och hade 3:ne minderåriga döttrar, då han 1859 om hösten dog i Götheborg.

Den 18 Augusti 1783 är min andra son *Otto Mauritz von Platen* född. — Anteckning: Öfverste-Lieutenant vid Westermanlands Rigemente, Riddare of Kejserliga Ryska S:t Annæ Ordens 2:ra Class. Kongl. Svenska Svärds Orden med Guldmedalj för tapperhet. Har afsked med pension. Gift med *Fredrika Linnerhjelm* och har endast tvenne Döttrar.[3]

Den 4 November 1785 är min tredje son *Gustaf Fredrik von Platen* född; den högste vare honom alltid barmhertig och nådig som han det förtiänt och sina föräldrars glädje varit. — Anm: Han var Major vid Södermanlands Reg:te och Riddare af Svärds Orden samt afled efter en kort sjukdom på Qvartinge egendom, nära Mariefred den 16 Februari 1846, utan att varit gift.

Den 21 Januari 1788 är min rara och bästa Flicka *Fredrica Margareta Elisabete von Platen* född. — Gift med Öfversten och Ridd. af Kejserl. S:t Annæ Ordens Andra klass *Carl Fredrik Schulman*. — Fredrica Margareta Elisabete von Platen, sedermera gift med Öfversten och Riddaren Schulman dog i Borgå stad som Encka den 29 mars 1858. Hennes Man dog i Januari 1849. De efterlefvas af Son och 2:ne döttrar. Sonen är Öfverste i Finsk tjänst[4] och gift med *Pauline Glansenstjerna.*

Den 27 Oktober 1791 är min aflidne son *Frantz Aug. von Platen* född, och dog i April 1792.

Den 19 Januari 1793 klockan half till tri om morgonen föddes min kära son *Lars August von Platen.* — Gift med *S. J. Munster-*

---

[1] Härefter äro anteckningarna skrifna med flera olika handstilar.

[2] Öfverstelöjtnant Carl August v. Platen gift med H. A. Wadenstjerna hade öfverflyttat till Finland, där han ägde Kalkis gård i Tavastland. Härefter följa deras barn.

[3] Den ena af nämnda döttrar, fröken *Hilma von Platen* lefver fortfarande och är bosatt i Arboga; hennes numera aflidna syster, *Leontina Andreetta Fredrika von Platen*, f. 1822, 18/7, var gift med Öfverstelöjtnant *Oskar Bergenstråle.*

[4] Han var slutligen generallöjtnant och divisionschef samt afled i Helsingfors 1890 25/9.

hjelm. Dog en krigares död uti fästningen Gergebelsk i Avarien den 20 November 1843. Efterlemnade Enka med Son *Carl Bogislaw* och dotter *Sophia.*[1] Sonen *Carl Bogislaus* var Löjtnant i Rysk tjänst. Dog i Finland i staden Björneborg vid några och 20 års ålder i april 1856.

Den 19 Dec. 1794 är min son *Jacob Reinhold von Platen* född. — År 1859, mars, dog min bror Magasinsförvaltaren *Jacob Reinhold von Platen* ogift i Heinola stad i Finland. Antecknadt af den enda lefvande brodern. O. M. v. P.[2]

Den 28 Juni 1798 är min son *Herman Hindrik* född. — Han var Capitain i Rysk tjenst. Hade afsked och dog i Tavastehus stad den 27 December 1856. Bar Turkiska Fälttågets Medalj. Var gift med *Wilhelmina Cavén.* Och hade 2:ne minderåriga döttrar, *Hélène* och *Ida von Platen.*

Den 20 Sept. 1803 är min son *Axel Knut* född. Död i dess tredje lefnadsår.

---

[1] I ättartaflor utgifna af O. Wasastjerna anföres att Sofia Johanna Munsterhjelms man, Lars August v. Platen, var kapten och postmästare i Nykarleby, död 1844. Som synes öfverensstämma nämnda uppgifter ej med anteckningarna.

[2] Otto Mauritz v. Platen, hvilken öfverlefde alla sina syskon.

Adam Fredrik Netherwood

än en gång.

Hos fränder till den Napoleonske krigare, om hvilken professor Stille i denna tidskrift meddelat en mängd värdefulla upplysningar, lefver ännu minnet af hans romantiska lefnadssaga. Netherwoods besök i hembygden var för hans närmaste en märklig händelse. Särskildt de yngsta behöllo ett starkt intryck af den nimbus, som låg kring den fräjdade mannen med den utländska uniformen, och sägnerna om honom hafva genom dem gått till nya generationer. Netherwood stod under flera år i korrespondens med de hemmavarande släktingarna, och äfven hans hustru trädde efter mannens död i förbindelse med dessa.

Kapten Gustaf Cederblad, som härstammar från Adam Fredriks syster Eva Kristina, har i sin ägo åtskilliga aktstycken, som en gång ägts af Netherwoods fader; exempelvis en samtida afskrift af Adam Fredriks äktenskapskontrakt, flera militära fullmakter, en beskrifning öfver hans krigsbedrifter samt några originalbref från änkan. Det sista af dessa, som 1809 tillsändes svärfadern, om hvars 1808 inträffade död hon tydligen ej varit underrättad, kan vara förtjänt att återgifvas:

À Monsieur le Captaine Netherwood, Bystad, Smaland.

Nancy le 1er Septembre 1809.

Mon Père!

I y a bien longtemps que j'ai le desir de vous presenter mes respects; l'attachement que j'avais pour mon mari m'en faisait un devoir et un plaisir bien vrai, le même désir m'a porté a vous écrire plusieurs fois, mais n'ayant que des renseignements tres indirects sur le lieu de votre séjour et ne recevant pas de réponse, j'ai supposé que mes lettres ne vous étoient point parvenues. Monsieur Wahlberg prisonnier suédois qui est maintenant à Nancy et à qui je me suis informée avec beaucoup d'interet d'une famille devenue la mienne par mon alliance avec monsieur Netherwood, a bien voulu se charger de vous en faire parvenir

Adam Fredrik Netherwood.

(Oljemålning, tillhör Prostinnan Sophie Pontén, Öster-Korsberga).

une, il m'a dit que monsieur son père était votre voisin. Je ne doute donc pas que cette voie que me parait bien sure, ne me procure enfin de vos nouvelles et de celles de toute ma famille. Il me serait bien doux de leur inspirer de l'intérêt, c'est mon — — le plus cher et vous particulierement, mon père, mon bon, mon excellent mari m'avait appris de vous aimer et respecter. Si j'avais eu le bonheur de le conserver, nous serions depuis longtemps après de vous. Le sort en a ordonné autrement, il m'a privé trop tot d'un ami qui eut fait mon bonheur par son attachement et les qualités que le distingoient. Je ne me consolerai jamais de cette perte irréparable, mais combien mes regrets seroient adoucis, si la tendresse que vous portiez à votre fils vous inspirait de l'interet pour sa veuve. Si j'avais été assez heureuse pour devenir mère pendant le peu de temps que nous avons été unis, j'eusse été vous presenter un être que nous eussions tous chéris et qui vous eut interessé en ma faveur, mais seule et étrangère comment oser entreprendre un aussi long voyage. J'espére au moins que vous voudrez bien m'honorer quelques fois de vos lettres. Si vous lisez la mienne avec bonté et indulgence, j'en conserverai bien de la reconnaissance et m'empresserai de vous la témoigne. Veuillez me rappeller un souvenir de mes soeurs et frères. J'ai l'honneur d'être avec les sentiments les plus respectueuses, mon père, votre très humble, très obéissante et devouée fille

Ve Netherwood.

Mon adresse Rue de la Constitution n:r 159 à Nancy.

Ett bland släktens värderikaste minnen från den allt för tidigt bortgångne är ett stort porträtt, som senast ägts af prostinnan Sophie Pontén, likaledes en ättling till Eva Kristina Netherwood. Af porträttet, som är helfigur i naturlig storlek med några turkiska ryttare i bakgrunden, återges här endast det öfre vänstra partiet, då en fotografi af det hela ej kunnat å platsen anskaffas. Fastän i stympadt skick, ger bilden med sin tidsfärg likväl en god föreställning om personen.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Om Bjäre-släkten Wennerberg.

Af **Vilhelm Ljungfors.**

Bjäre härad i nordvästra Skåne erbjuder ett i genealogiskt afseende synnerligen intressant arbetsfält. I Sveriges sjöfartshistoria ha de här belägna orterna Båstad och Torekov spelat en icke obetydlig roll. Man behöfver blott göra en flyktig undersökning i rullorna å sjömanshusen i Stockholm och Göteborg för att finna namnet på den ena sjökaptenen efter den andra med hemvist i denna trakt. Också var det en annan prägel särskildt på Torekov under 1700- och förra hälften af 1800-talet, så länge segelfartygen behärskade hafvet. Välståndet var betydligt större, än det nu är, sedan de närliggande städerna dragit till sig så godt som all handel och sjöfart och i många fall äfven dem, som ha sin utkomst därutaf.

De mest typiska sjömanssläkterna i Bjäre voro Wennerberg, Wulff, Romare, Höök, Graff, Schonberg, Kruse, Junker, Röjter, Wargren m. fl. Till dessa kommo sedan sådana, som inflyttat och som mer eller mindre valde det yrke, naturen utvisade, nämligen Engellau, Thulin, Kallenberg, Tiljander, Stridbeck m. fl.

Det bristfälliga materialet i kyrkoarkiven vållar emellertid stora svårigheter vid utarbetandet af en viss släkt. Sålunda brunno Båstads och Houfs kyrkoböcker upp vid den eldsvåda, som 1870 lade större delen af den täcka köpingen och badorten i aska. Torekovs äldsta kyrkobok förstördes på liknande sätt 1737. V. Karups böcker äro tämligen slarfvigt förda och Förslöfs och Grefvie böcker före 1814 ha på något mystiskt sätt försvunnit, ovisst är huru. Äfven i öfriga socknar är det illa beställdt med kyrkoarkiven.

På ett särskildt blad i Torekovsboken från 1738 finnas några äldre personalanteckningar, gjorda af klockaren på 1750- eller 60-talet, om några af de förnämligare i samhället. Främst bland dessa står *Edvard Benedict Wennerberg*, född 1719 9/9. Denne, som var »compagnie skrifvare» vid amiralitetet i Karlskrona, sedan

amiralitetskommissarie och slutligen äfven lotsinspektör, var äldste son till amiralitetskommissarien *Niclas Wennerberg*, hvilken lefde ännu 1755 och hans hustru *Elisabet Helena Graff* († 1742). Fader till denne åter var med tämligen stor säkerhet strandridaren *Bengt Wennerberg* i Båstad (som lefde 1706), och en broder till Niclas var nog auditören, sedan kassören och till slut kamreraren vid amiralitetet i Karlskrona *Sven Wennerberg* († 1753). Den sistnämnde var gift med *Catharina Lucretia Graff* († 1760), liksom Elisabet Helena dotter till handlanden Eberhard (Edvard) Graff i Karlskrona.

En af de intressantaste personligheterna i släkten är dock utan tvifvel Edvard Benedicts son, prosten *Hans Peter*, hvilken själf någon gång efter 1811 författat sin biografi. Denna återfinnes i afskrift i Förslöfs dödbok 1821 $^{8}/_{5}$ och lyder:

»År 1750 den 18 junii klockan 8 om morgonen är jag född i Torekow och var den tredje i ordningen af ellofva söner. Min fader var lots inspektören och amiralitets commissarien Edvard Benedict Wennerberg och min moder Margaretha Friedrichsson,[1] hvars faderliga och moderliga kärlek, som alltid varit mig i tacksam åtanka, jag hade den lyckan länge här äga, ty min far gick saligt hem år 1795 den 23 maii och min moder år 1786 den 27 april.[2]

Det är en stor nåd att veta med visshet, att de äro ingångne i Guds barnas salighet.

Under min och mina bröders uppväxt låg det föräldrarna ömt om hjertat att bibringa sina barn kundskaper och dygd och under nog knappa vilkor höllo de oss under privat information. Öfver 20 års tid voro informatorer i deras hus. Jag hade ej mindre än fem informatorer, den ene efter den andre. Men ehuru det kostade mina föräldrar öfver råd och tillgång, kan jag icke säga att jag med werkelig förbindelse kan ihogkomma mer än den ene ibland dem. I mina yngre år var jag flere gånger i stor fara, i synnerhet på båtar och sjön; en gång i synnerhet nära att drunkna och hade utom ett särdeles Herrans bestyrande icke blifvit bärgad. En släktinge räddade mig, som sedermera sjelf gick bort på sjön.[3]

År 1764 vid Michaelii tiden kom jag till Lund och blef inskrifven som student den 15 october i Blekingska nationen. — 2 terminer hade jag och två bröder[4] der informatorer, men råkadt en så vårdslös, att jag utan salig herr doctor och biskopp Hesléns då för tiden adjunct och informator för herrar Engström oförskylte ynnest och uppmärksamhet hade ingen ting lärt, snarare försämrats både till hjerta

---

[1] Dotter af skepparen *Friedrich Hansson* i Torekov.

[2] Enligt Torekovs dödbok dog modern $^{21}/_{4}$.

[3] Möjligen hans kusin, skepparen *Anders Wennerberg*, som omkom på resa mellan Reval och Stockholm 1811.

[4] *Fredrik Magnus* och *Niclas*.

och kunskaper. — Sedermera frequenterade jag academien alla terminer tills år 1769, då jag om hösten antog condition hos öfverst lieutenanten friherre Gustaf Wilhelm Kaulbars i Stralsund och ankom dit den 19 september, samt till herregården Hohendorf den 21 september, der herrskapet med sina fyra söner då vistades hos major herr baron Klodt. Jag var ung och oärfaren, okunnog i tyska språket och mitt inträde var i ett brillant hus. Aldrig glömmer jag den nåd Herren visade mig deruti, att jag fant ynnest för menniskor och under mitt vistande i detta hederliga hus nära fyra års tid var jag mer ansedd som barn än främling.

År 1770 den 12 december, då vi inflyttat till Stralsund, hände den olyckan, att ett af de största krut tornen vid Tribseer Port flög i luften, hvarvid icke allenast några hundrade menniskor blefvo dels dödade, dels skadade, utan och många hus helt och hållit förstörde. Här åter ett nytt skenbarligt prof af Guds ömma vård; ty hade krut tornet sprungit en half timme senare, så hade både jag och unge baronerna varit ihjälslagne, emedan vi genast från bordet, der vi spisade, ärnat oss åt den kanten.

Den 17 derpå följande hade vi öfver staden en ryslig åska, förmodligen starkare genom samlade krut particlar i luften, och denna slog in nästan i alla kyrko tornen. Jag ihogkommer att vid dessa tillfällen många, som annars icke vill hafva Gud i känsla, måste ropa: Herre! Herre! Tu äst Gud! var nådelig. Amos 7: 2.

Under mitt konditionerande i Stralsund reste jag öfver till Lund och hölt min gradual disputation den 26 october 1771 under herr professor Sommelii præsidio, blef och året derpå den 23 junii till philosophiæ magister promoverad.

1773, sedan jag besökt Greifsvald och andra orter, reste jag den 20 april directe sjöledes från Stralsund till Torekov och besynnerligt är det, att, då jag i barna åren hade mycken håg för sjön och tänkte bli sjöman, tills i Lund större böjelse infant sig för studier och prediko embetet, jag så mycket vistats på sjöresor. Under denna resa besökte jag Köpenhamn, der jag dock varit några år förut under en resa till Danzig. Jag for snart från Torekov till Götheborg och kom den 13 maij till Gammelstaden, der jag antagit condition hos capitainen vid Ostindiska compagniet herr Jacob Habicht. Han ägde twenne söner, begge nu i ewigheten. Året 1774 var mig ett särdeles vigtigt år, dels derföre, att då jag den 24 julii gjorde ett besök hos herr Nils Bredberg, som var informator hos directeuren vid Ostindiska compagniet herr Jonas Malm på säteriet Backa,[1] beredde Herren mig icke allenast en oväntad och oförskylt ynnest hos salig directeuren, att han allt ifrån den stunden fant en böjelse till min hjelp och befordran, utan ock en stadigt varande vänskap och broderligt umgänge mellan salig Bredberg och mig. Salig directeuren var en Guds och menniskovän, men hvarifrån denna ömhet för mitt väl, som haft så mycket inflytande på hela mitt lefnadslopp? Dels ock blef mig samma år tillbudit en förmånlig academisk condition och reste jag den 12 october till Lund med handelsman herr Niclas Mattssons och capi-

[1] I Nöddinge socken, Älfsborgs län.

taine Habichts söner och under min varelse i Lund bekom af herr general Kaulbars kallelse till prest vid Sprengtportska regementet och blef i Herrans Jesu namn efter föregången examen och oförgäteliga prof af Guds godhet ordinerad samma år den 7 december. — Vare den dagen för tid och evighet krönt med välsignelse.

År 1755 var jag vår terminen i Lund med mine disciplar, och just då en utrikes resa var tillämnad, behagade Herren hädankalla min patron, en Jesu vän och min ädle gynnare, herr Mattsson, och i följd af detta dödsfall upphörde min condition vid pingsttiden. Jag uppehöll mig sedermera hos mina föräldrar i afwäntan af Herrens winck. Vintern 1776 voro ock alla deras då lefvande barn, åtta söner, samlade, åtskiljdes den 18 martii, efter hvilken tid Herren hädankallat sex och deraf sorgeligen tvenne på hafvet.[1] Den 26 october detta år var jag i Ausås i förmodan att der stanna qvar som comminister, men här såg jag åter Herrens förunderliga vägar. Tungsint reste jag hem, men var ock vid hemkomsten glad att jag skyndat åter, ty nu vardt jag anmodad att genast komma upp till Götheborg, för att anmäla mig till rectoratet vid tyska scholan. Herren mente dock annat med min resa. Just, då jag tycktes vara säker om mitt ändamål att bli rector, tillböds mig såsom en följd af salig directeur Malms recommendation skeps predikant syslan vid Ostindiska compagniet. Den som agtar uppå Herrens verck hafver lust derutaf! Den 10 december utnämndes jag, skulle vara snart färdig, för att följa de utgående skepp; och vist antog jag denna kallelse med tacksamhet, ty herrar directeurer bemötte mig faderligen; men ej underligt om jag ock kände häpenhet. — Dock hur skall jag vedergälla all godhet Gud mig gjort! Genast reste jag till Torekov att göra mig resan lättare genom eqvipering och mina föräldrars välsignelse. — I det förra ärfor jag vanlig huldhet och välsignelse och ömhets-tårar följde mig till min resas både början och fulländande. — År 1777 den 14 januarii gingo vi om bord på skeppet Stockholms slott och den 20 seglade vi från Götheborg. Då jag kom till Cap de Bonne Esperance, blef jag anmodad att predika för der varande tyska Lutherska församligen och predika både Pingst och Annan dag, blef och så fägnad med ett mycket hederligt offer. — Wår resa var flere gånger farlig, elden var en gång lös i skeppet, och den 25 julii under en svår orcan storm i Chinesiska sjön nedslog åskan klockan 8 om morgonen i vårt skepp, skadade stormast, dödade tre man, gjorde flere döfhörde, gaf contusioner nästan åt alla och fylde skeppet med en qväfvande svafvelrök. — En tacksägelse predikan öfver de orden: »Wisserligen är Herren i detta rum och jag vistet icke» hölts och en allmän rörelse förspordes. Glade

[1] Tre hade dött i späd ålder. De öfriga 6 voro *Fredrik Magnus*, f. 1748, tullkontrollör i Halmstad, † 1802; *Sven* (vanligen kallad Sven Edvard [faderns dopnamn] till skillnad från en farbroder Sven), f. 1755, sjökapten i Båstad, † i Norrköping 1809; *Niklas*, f. 1752, sjökapten, omkom på resa mellan Reval och Stockholm 1779; *Johan Jacob*, f. 1757, sjökapten, sedan hamnkapten i Göteborg, † 1806; *Samuel Magnus*, f. 1765, sjökapten, omkom i Nordsjön på resa från Stockholm till S:t Malo 1791; *Edvard Benedict*, f. 1760, faderns efterträdare som lotsinspektor och amiralitetskommissarie, † 1809. — Dessutom *Olof*, f. 1768, jaktlöjtnant i Göteborg, afsked, † i Förslöf 1832.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

hunno vi med vårt bräckliga skepp till China den 8 augusti, sedan vi 201 dygn varit under utresan, men tre dar efter vår framkomst slog åskan åter in i vår förmast, dock Gudi lof, utan så svåre påföljder som förste gång.

1778 i januarii begåfvo vi oss på hemresan och hvilken Herrens nåd, att vi hela tiden ingen storm hade, ty skeppet var så gammalt, stormast så bräcklig, att vi varit förlorade, om sädana orcaner inträffat, som vid senare resor vi måste utstå.

Samma år blef jag åter tillsatt som skepps predikant på skeppet Lovisa Ulrica och besynnerligt, att min förtrogne vän Bredberg åter var på andra skeppet. Wi gingo om bord den 29 december; men seglade från Götheborg ej förr än den 7 martii 1779, och voro vi denna resa på Cadix, der jag erfor mycken vänskap af general consuln och flera. Vi hunno Canton den 29 september, seglade derifrån den 24 december och hunno till Götheborg den 21 junii 1780. Samma år blef jag åter ämnad till ny utresa med skeppet Gustaf III, gick ut den 2 februari 1781, kom till Canton den 1 september, seglade derifrån den 10 januarii 1782 och hant till Götheborg den 12 julii 1782.

Under denna sista resan var jag mycket sjuk, dock meredels kunde predika och det gjorde jag Gudi lof! gerna och ofta. I anseende till den kärlek, vänskap och förtroende jag på dessa resor åtnjutit, den embetets välsignelse, som stundom visade sig, kan jag vist säga, att Herren gjort öfver allt hvad jag kunde tänka och bedja. Det förra visade sig alltid i ömt bemötande och rika offer och som ett vedermäle af det senare må jag nämna, att jag under min sista hemresa sällan hörde en ed. Det är märkeligt för mig att jag predikat på vist sätt i alla fyra verldens delar: I Europa, Asien, Africa och äfven i America så vida, att jag hölt predikan om bord mellan Brasilien och öijarna Ascensare der utan för.[1] Måtte allt varit till Herrens ära och själars frälsning! Min hälsa led dock mycket af de ombytliga climater och det är mig ett under, att Herren förlängt mina dagar till närvarande tid.

Wid hemkomsten blef mig tillbudit att blifva pastor vid tyska församlingen i Götheborg; jag vet ej, om min vacklande hälsa eller snarare någon fördold Herrens styrelse betog mig frimodighet dertill. Wist tyckte jag, att jag dugde i hänseende till det stora förtroende, som mig visades, och jag föresatte mig att stilla afbida öfverherdens plan med mig usla.

Då min hälsa något förbättrades, reste jag ner till Lund, äfven att underrätta mig, om pastoral examen vore tillämnad för någon, men oförmodadt beslöto herrarne examen med mig ensam och jag undergick den den 26 october 1782. — Under Ostindiska directionens utmärkta recommendation och förord gaf salig konung Gustaf III mig nådigst löfte om Gladsax pastorat. Detta ställe sökte jag mera på vänners inrådan än efter egen böjelse, och jag var glad, när genom oförsedda händelser det gick mig undan. Hans Maj:t kom dock seder-

[1] Troligen *Ascension.*

mera ihog sitt löfte och då jag vardt nådigst försäkrad att få hvilket pastorat, jag nu ville söka, stannade min hog vid Förslöf och Grefvie, till hvilket pastorat jag allt från mina student år hade en aning. Ansökning och nådig resolution gick lätt, och oagtadt survivancer då voro högst ovanliga, hugnades jag med survivance fullmagt den 23 september 1783, och som dåvarande innehafvaren prosten Ingelgren i Förslöf ej lefde fullt ett år derefter, fick jag ytterligare konungens nådiga fullmagt den 13 december 1784. Och torde det vara rart nog att hafva tvenne kongliga fullmagter på ett och samma pastorat.

Jag har visserligen i allt detta igenkänt ett Herrans nådiga förande och under alla bekymmer kunnat trösta mig deraf, att Herren sändt mig hit. Ack! att jag i evighet ock må så lofsångsämnen af frukten utaf min hitkomst.

Vid min hitkomst var väl mycken okunnoghet och oordning i desse sockner, men Herren öpnade snart många hjertan, att de gåfvo acht på Herrens ord. Synliga embetsvälsignelser ha varit olika, men så vet jag att många äro saligt hemkomna och Herren samlar väl flera, ty Han skall se sina lust och nog hafva. Det har alltid varit mig ett vigtigt arbete med nattvards barnens undervisning och ehuru frukten deraf icke alltid har svarat emot mitt hopp, tror jag dock, att de utsådde frön hos många komma till växt och välsignelse. — Ack! Måtte jag i evighet få med många mina åhörare lofva Herran.»

Här slutar biografien. Vice pastorn, som afskrifvit den, har därefter tillagt åtskilligt om hans verksamhet, hvilket dock icke har samma intresse som de egna anteckningarna. Hans Peter Wennerberg blef titulärprost 1791 och hade länge haft förordnande som kontraktsprost öfver Bjäre, då han blef utnämnd därtill 1811. Han var en af de första som kallades till ledamot af Evangeliska sällskapet och blef äfvenledes medlem af Bibelsällskapen i Stockholm och Lund. Ortens prästänkekassa har honom till stiftare. Om hans verksamhet kan man äfven få höra talas af gammalt folk: hur han sysslade med besvärjelser, handpåläggning o. d. — Ett svårt näsblod 4 år före hans död samt tvenne slaganfall, det ena $^{11}/_{2}$ och det andra $^{4}/_{5}$ 1821 påskyndade hans död, som inträffade den $^{8}/_{5}$ s. å. Han begrofs å Förslöfs kyrkogård den 25 maj. Vid grafven utdelades ett minnesblad, tryckt hos Lars Wahlström, Göteborg.

Wennerberg gifte sig å Backa 1785 $^{9}/_{10}$ med direktör *Malms* yngsta dotter, *Anna Maria*, som dog 1841 å Rosenhult i Förslöfs socken. Med henne hade han 5 barn, af hvilka dock sönerna *Niclas Jonas* och *Jonas Magnus Eberhard* dogo tidigt. *Johanna Christina*, † på Rosenhult 1873 $^{8}/_{9}$, blef gift med öfverfältläkaren, professor *Magnus Wieslander*, och *Margareta Carolina*, f. 1797 $^{3}/_{8}$ (icke 1791 $^{8}/_{12}$), med dennes broder, kyrkoherden d:r *Johannes*

Wieslander. Sonen Svante Samuel dog 1833 barnlös som kyrkoherde i Herslöf.

I Förslöfs prästgård uppfostrades 1790—92 en ung brorson till prosten, *Nils Edvard Wennerberg.* Denne kom tidigt med sin fader *Sven Wennerberg* på sjön. Omkring 1800 blef under en resa till Medelhafvet deras fartyg jämte flera andra taget af sjöröfvare eller liknande och fördt till Tripolis samt där kvarhållet i tre års tid, tills lösen, hvilken skall ha erlagts af svenska staten, ankommit. Under denna fångenskap förde Nils Edvard en dagbok, som mycket omtalas af äldre Båstadsbor och släktingar. Den skall till sist ha varit tämligen nött genom utlåning. Tyvärr brann den upp 1870, annars skulle nog åtskilligt intressant kunnat meddelas. Vid samma tid förstördes en »plånbok» (portfölj) kantad med röd atlas, i hvilken förvarades bref och andra handlingar rörande medlemmar af Wennerbergska släkten.

Öfver Nils Edvard hölls 1815 i Båstad likpredikan, hvilken predikan förvarats i en uppteckning, som numera finnes å landsarkivet i Lund. Då det är den enda källan, som utom bouppteckningen har några data om honom, meddela vi här ett utdrag.

Vid minnet af coopvaerdie capitainen Nils Edvard Wennerbergs död.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Christelige åhörare! Det är ett sorgeligt tillfälle, som föranledt mig till dessa enkla betragtelser. Försvunnen ibland er är en yngling och medbroder, visserligen så saknad som känd utaf flera ibland er. Försvunnen är han ur den lilla husliga krets, där han som make och far en kort tid utbredde nöjet, glädjen och friden. Det är coopvaërdie capitainen Nils Edvard Wennerberg, som för någon tid sen reste bort från maka och barn, utan att kanske ana, det han icke mer här i verlden skulle få återkomma i deras famn. Vår aflidne vän var född den 15 november 1786, af christeliga föräldrar, coopvaërdie capitainen Sven Wennerberg och Gunila Maja Björsson, född Graff,[1] hvilka båda före denne sonen gått in i evigheten, och som, vi hoppas det genom Guds barmhertighet, med glädje vid himmelens tröskel mottagit denne ur en ond verld till en säll himmel ankommande unge resande.

[1] Hade förut varit gift med sjökaptenen, borgaren i Ystad, *Nils Björnsson,* † på sjön omkr. 1783. Själf dog hon 1788. Hon var dotter af sjökaptenen i Båstad Anders Nilsson Graff (hvilken släkt ännu fortlefver där) och Anna Catharina Schonberg. Wennerberg gifte 1792 om sig med sin kusin *Catharina Lovisa Friedrichsson* fr. Torekov, syster till kungl. sekreteraren och translatorn i Stockholm *Per Friedrichsson* (Sjöström Sk. N. 1961), och omkr. 1806 med *Anna Christina Stridbeck,* f. i Torekov 1757, † i Båstad 1826, dotter af tullinspektor Johan Stridbeck och Catharina Maria Wenster och syster till J. C. Stridbeck (Sk. N. 1979), hvilken sedan blef sekreterare och organist i S:t Michel i Finland.

Tidigt började vår vän den vådeliga bana, där han tidigt slutade sina dagar. Äfven dessa voro icke alltid mulna, då de i de sex sista lefnadsåren ömt delades af en god maka, nu i sorgen efterlefvande enkan, Catharina Petronella Wennerberg, född Schonberg,[1] med hvilken han den 13 september 1808 ingick ett kärt ägta förbund, och som under deras korta sammanlefnad skänkte honom barn, hvilka ännu äro för små att känna den saknad och förlust,[2] som trycker deras sörjande mor. Det var denna unga make och far nekat i Guds allvisa råd, att dö hemma i deras sköte, som voro honom kärast på jorden. Långt borta, fjerran från dessa stränder, hade våra ödens styresman utsett hans dödsplats. Det var i Holländska staden Amsterdam, där efter flera månaders tärande sjukdom, hans timliga lif som ett ljus slocknade. Han dödde natten emellan den 16 och 17 januarii, i en ålder af 28 år och 2 månader.

— — — — — — — — — — — — — — —

Släkten Wennerberg är nu, såvidt meddelaren vet, utdöd i Sverige. Från prosten Wennerbergs broder *Edvard Benedict* härstammar en gren, hvaraf talrika afkomlingar finnas i staten Massachusetts i Förenta staterna. Den yngre, från prosten Wennerbergs farbroder *Sven* utgående linjen utslocknade med sjökaptenen *Hans Peter Wennerberg*, som dog ogift i Torekov 1871. På mödernet finnas däremot många ättlingar i lifvet. Sålunda är nuvarande innehafvaren af Förslöfs pastorat, kyrkoherden *Sante Scholander*, dotterdotterson af prosten Wennerberg.

---

[1] Dotter af handl. Jöns Peter Schonberg i Båstad och Ingrid Pettersson. Mannens moder var hennes kusin. Hon var född 1791 och dog 1869 samt gifte 1826 om sig med handl. *Hans Mathias Sjöberg*, som afled året innan hon. Sjöberg hade två bröder i Varberg, konsuln Lars och handl. Magnus Peter S.

[2] De voro *Paulina Gustava*, † 1895, g. m. handl. *John Niclas Olander* (Sjöström Sk. N. 2903); *Svante Julius*, f. 1811, handlande, sjökapten, † i Båstad 1856, gift med sin syssling *Emilie Betty Graff*, f. 1823, hvilken ännu lefver barnlös i Båstad; *Edvard Benedictus*, † 7 år gammal 1820 7/4 i Båstad.

Adolf Fredrik Ristell.

Af C. M. C.

Den bekante författaren af *Characters and anecdotes of the court of Sweden*, London 1790 — samtidigt öfversatt på franska (3 uppl.) och tyska samt 1820 på svenska med titel *Anekdoter om konung Gustaf III:s hof och regering* — har i Biogr. Lex. XII erhållit en biografisk uppsats på en sida, men alldeles saknande data. Hofberg och Meijer lämna några data för hans avancemang och litterära verksamhet; Hammarsköld har inga andra data än de som röra hans bibliografi. Efterföljande biografiska uppgifter, hvilka undertecknad funnit, antecknade af Ristell, i hans bibel, äro därför af synnerligt intresse:

»Jag Adolf Fredrik Ristel är född i Upsala den 27 julij 1744. Min fader är academii språkmästaren[1] Carl Fredric Ristel, som igenom sin farmoder Elisabeth Dyk och hennes moder Brita Nilsdotter Grubb är en afkomling af förste Evangeliske Ärke Biskopen Laurentius Petri och dess hustru Elisabeth Upläning, hvars moder Brita Wase var enda dotter af konung Gustaf I:s farbroder R. R. Christer Johansson Wase till Örby. Min moder är Charlotta Cath. Jöransson hvars farfader Israel Jöransson von Finken var af adelig slägt ifrån Lybeck, men blef handlande och Rådman i Stockholm. — År 1777 i September blef jag Adolf Fredric Ristel af Hans Kongl. Maij:t antagen till dess Bibliothecarius vid Drottningholms Bibliotheque, men fick ej fullmakten förrän April 1778. — År 1778 i Februari anförtroddes mig äfven Konungens Bibliotheque i staden, efter Biörnstierna som hade fått beständig tjenstfrihet. År 1780 den 27 Martii ingick jag ett Gud ske låf lyckligt och ljufligt äktenskap med välborna Fröken Catharina Maria af Darelli, född 1757 den 1 Maij, äldsta dotter af assessorn Johan af Darelli och enligt sin Faders testamente och Håfrättens Bekräftelse Fidei Commissarfvinge till Wängsjöberg och Skursby för sig och sina efterkommande, näst efter sin Broder Välborne Hr Isak af Darelli och hans efterkommande. — År 1781 den 17 Maij föddes vår älsta dotter Charlotta Johanna och 1782 den 7 September föddes sonen Carl Johan † den 11 Dec. 1783. — 1783 den 18 October föddes dottern Catharina Amalia. — Min fäderneslägt är ifrån Liffland till Sverige inkommen med Otto Rist, hvilken sjelf härstammade från Lothringen och fört två svanhalsar i signetet. Han har också bygt Rist i Östergöthland[2] som länge tillhört slägten. Hans afkomling

---

[1] I Biogr. Lex. XV: 149 (noten) nämnes han *Hofdansmästaren*. Jfr Engeströms Minnen I: 81.

[2] Härom vet Hist. Geogr. Stat. Lex. (IV: 467) intet.

Laurentius Benedicti Rist som finnes inskrifven i Upsala Students Matrikel den 8 Oct. 1629[1] kallade sig sedan Ristelius: han blef kyrkoherde i Häradshammar och var min farfars farfar.»

Uti öfverstelöjtnant G. A. Wärnhjelms (otryckta) »*Upplysningar och tillägg till Anecdoter om Gustaf III:s Hof och Regering*» läses: »Pag. 255. Kongl. Bibliotek. Ristell hade som 'Garde de médaille' på Drottningholm så tillgripit Kongl. myntsamlingen, att det intet var ovanligt deraf se stora piecer pantsatta i kryddbodar. Och Konungen fick inlösa ej mindre än 200 lod guld uppå Banken[2]. Gustaf III, som aldrig ville göra någon olycklig, skilde honom väl från tjensten, men försåg dock hans bergning medelst inrättningen af dess Theater[3]. Slutligen bortrest för skuld har han uti England författat denna bok.»

Enligt Biogr. Lex. »måste Ristell för plundring af Kongl. Myntcabinettet, resa ur riket», hvilket skedde 1788. Han dog i landsflykt 1829 (Meijer, Sv. Litt. Lex. sid. 499.)

---

[1] Jfr. Aksel Andersson, Uppsala Univ. Matr., Upps. 1900, sid. 53.

[2] Om så skedde, var detta blott en del af Ristellska rofvet. 1853 återfanns af B. E. Hildebrand det af Ristell tillgripna myntpartiet pantsatt i Riksbanken. Wärnhjelms uppgifter torde få anses som »sägner».

[3] Om Ristells teaterförhållanden, se Upfostr. Sälsk. Tidn. 1787 del 2; Dahlgren, Ant. om Sthms theatr.; Flodmark, Stenborgska skådebanorna; Schück o Warburg, Ill. Sv. Litt. hist. II. 368, där hans porträtt efter Catons kopparstick är återgifvet.

Matts Gunnarssons ätt.

Meddel. af **W. P.-G.**

Tab. 1.

Gunnar i Näs. Ägde Öfre och Nedre Näs i Bro s:n, Grisegarn, Bälinge, Husinge (Väddö s:n), Andersvedja (Bro s:n), Gåsevik (Väddö s:n). Vid arfskiftet efter honom ärfde son i jord 3 öres land 7 tnr och dotter 1 öres land 15 1/2 tnr.

Barn:

Olof Gunnarsson
Jon Gunnarsson (Tab. 2)
Nils Gunnarsson
Matts Gunnarsson (Tab. 3)
Kerstin Gunnarsdotter
Brita Gunnarsdotter
Gertrud Gunnarsdotter.

Tab. 2.

Jon Gunnarsson. Gift med **Maria Persdotter** i hennes 1. gifte. Hon blef gift 2. ggn med *Lars*[1].....

Barn:

Lars Jonsson. Död ung. Han hölls i skola af farbrodern Matts Gunnarsson, hvilken för sina omkostnader för Lars skolgång, böcker och kläder m. m. lade sig till med hans arfvedel i Näs. Lösörena åter ärfdes af modern Maria Persdotter.

Ingrid Jonsdotter. Gift med **Lars Andersson i Marjum** i Söderby-Karls s:n.

Tab. 3.

Matts Gunnarsson. Adlad af konung Johan III den 11. juni 1581 för förtjänster under fejdetiden. Han fick därvid till vapen »een förgylt handboge uthi ith rödt fieldh. Item een öpen tornerehielm, cransen och hielmtäcket rödt och guldt, ther ofvan uppå een rydz pijhl, thenen gull, then ena fiedren hwijt och then andra röd med een försölfradt udd emellan twå ryttarefahnor fördelte uthi röde och hwite rutor.»

---

[1] Med honom hade hon döttrarna **Anna Larsdotter** (blef gift), död före 1615 och **Karin Larsdotter** gift med **Per** .....

Matts Gunnarssons vapen af 11/6 1581.

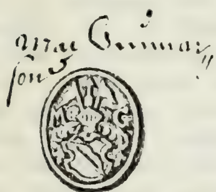
Han trolofvade sig 1575 med **Hebbla Månsdotter Balk.** Hon var dotter till *Måns Balk*, hvilken 1528 hade i förläning Utål, Tisslinge och Harön uti Bro s:n, 5 öres land i Bälinge (nu Billinge), i samma s:n, Åsby uti Edsbro s:n, Lamborgs ö uti Saltviks s:n på Åland, samt Marschböle i Finneströms s:n därstädes, allt så länge han kunde rida »färdug på marken med j godh hest och harnisk». Hebbla Balk var gift 1. ggn med en ofrälse hofman *Ambjörn Jönsson.*[1] Han fick med henne vid Måns Balks död dennes gods och tjänte för dem med sex hästar, till dess han stupade utanför Halmstad. — Efter tolf års trolofning och sedan Hebbla födt honom sonen Johan firade Matts Gunnarsson sitt bröllop med henne. Hon medförde då i boet Harön, Brenneström, Tisslinge och Bälinge. Bröllopet stod måndagen näst efter heliga tre konungars dag 1587. I morgongåfva erhöll hon då en gård, som räntade 3 pund korn årligen och till förbättring 20 ungerska gyllen. Matts Gunnarsson hade nämligen ärft i jord 3 öres

[1] De hade en dotter **Karin Ambjörnsdotter**, som 1587 blef gift med kyrkoherden i Väddö, herr **Olof.**

land 7 tnr, köpt 1582 3 öres land och 2 tnr samt efter brorsonen Lars Jonsson lagt sig till med 2 öres land och 4 2/3 tnr.

Morgongåfvobrefvet är bevittnadt af bl. a.: Arendt Karlsson Månesköld af Seglinge (n:r 62 †) till Eke, Erik Eriksson till Öön (sannolikt Cruus af Edeby n:r 69 † och son till Erik Nilsson gift med Brita Båät n:r 3 †), Gunnar Bengtsson i Utål och kyrkoherden herr Olof i Väddö. Bland bröllopsgästerna var ofvannämnda Erik Nilssons Cruus af Edeby hustru fru Brita Ulfsdotter Båät till Uddboö.

Efter Hebbla Balks död gifte Matts Gunnarsson om sig med **Barbro Nilsdotter**, hvilken öfverlefde honom. Hon köpte mannens bröders Jon och Nils Gunnarssöners arfvedelar i Näs. Hon lefde ännu 1624.

Matts Gunnarsson var död före 1603. Han har bland annat underskrifvit Adelns skrifvelser till Kungl. Maj:t 15/2 och 7/3 1590. Sigill och namnteckning synas här vidstående.

Söner:

1. **Johan Mattson** till Näs. Han var född 1575 och fick vid moderns död hennes gods på lifstid. Klen till hälsan var han länge förlofvad med **Margareta Nilsdotter Soop** (n:r 10) till Bottna (obs. ej upptagen å stamtaflorna) sannolikt dotter till den *Nils Ulfsson Soop* till Bottna, hvilken 1561 undertecknade ständernas bifall till Erik XIV:s engelska giftermål. Bröllopet stod först den 27. november 1603 på Bottna, då Johan sålunda var 28 år gammal. Det skulle hafva stått långt förut, om ej Margareta, som det säges, råkat i den »sorgelighe legenhed, som hon fick af sin älskeligh son, som hon miste».

I morgongåfva fick hon då af Johan Mattson hälften af hans fäderneärfda sätesgård Näs och af hans möderne Harön, Brenneström, Tisslinge, Bälinge samt dessutom 200 »slagna daler». Morgongåfvobrefvet är underskrifvet af bl. a.: Tönne Erikson Tott af Skedebo (n:r 88 †) till Benhammar, Kristoffer Vernstedt (n:r 78) till Utål, Krister Henriksson Lilliesparre till Kragstad (n:r 74 †) och dennes son Gustaf Kristersson (obs. ej upptagen å stamtaflorna).

Johan Mattson dog emellertid redan två dagar efter bröllopet eller den 29. november 1603. De lämnade inga barn efter sig.

Fru Margareta gifte sedan om sig med *Krister Karlsson Månesköld af Seglinge.* Hon förde då med sig i boet såväl hälften i Näs som de öfriga morgongåfvogodsen. Död före 1626. Som hon ej heller med honom hade några barn, ärfdes hon af systern fru Anna till Bottna (obs. saknas å stamtaflorna).

Å släkttabellerna finnes Margareta ej upptagen såsom Krister Karlssons hustru. Han var gift första gången med Brita Björnsdotter Båät. Att döma af en numera tämligen oläslig grafsten öfver henne och hennes man i Almunge kyrka i Uppland skulle hon aflidit strax efter yngsta sonen Krister Karlsson Måneskölds födelse den 26. februari 1597. Hon begrofs den 26. mars s. å.

2. **Per Mattson.** Han processade 1616 med halfbrodern Johan Mattsons efterlämnade hustru Margareta Nilsdotters andre man Krister Karlsson Måneskjöld angående de gods, hvilka hon fått i morgongåfva af Johan Mattson och fört med i boet i sitt senare gifte. Enligt hofrättens dom af den 9. juli 1616 dömdes emellertid Harön, Tisslinge, Brenneström och Bälinge till herr Krister. Hvad den ena hälften af Näs beträffar tyckes den tillfallit hans moder Barbro Nilsdotter, oaktadt fru Margareta äfven synes velat komma åt densamma. I en skrifvelse af 1624 varnar nämligen dåv. hofrättsrådet friherre Gabriel Gustafsson Oxenstierna af Eka och Lindö (n:r 1) fru Margareta för att söka drifva fru Barbro Nilsdotter från hennes gård.

Per Mattson var ryttare under Upplandsfanan. För att kunna uppehålla sin rustning hade han lånt pengar af styfmodern fru Margareta och sålde för att blifva kvitt sin skuld till henne den 28. februari 1621, då Upplandsfanan skulle öfverföras till Riga, sin hälft i Näs för 112 rdlr. Han afled barnlös sannolikt omkr. 1624. Då väcktes mot henne process om denna del i Näs af kaptenen sedermera majoren vid ett kompani västgötasoldater Anders Mattson, hvilken påstod sig hafva rätt att börda densamma. Han var nämligen sonson till en af Matts Gunnarssons systrar och ansåg sig därför hafva företräde till densamma:

Lars i Kuberga
gift med **N. N. Gunnarsdotter** från Näs

Matts Larsson i Kuberga

Anders Mattson major. — **Olof Mattson**

Vid fru Margaretas död ärfdes hon som nämnts af sin syster fru Anna på Bottna, och med henne fortsatte major Anders Mattson rättegången, hvilken slutade med att den 30. april 1632 fru Anna fick behålla den halfdelen af Näs, som systern fått i morgongåfva och väl efter fru Barbros död kommit i besittning af, men major Anders Mattson börda den halfdel, som Per Mattson afhändt sig genom försäljningen till fru Margareta.

Källor: Riksarkivet: Liber Causarum 1616 n:r 12, Svenska riksdagsakter 1575—92; Beskrifning på Almunge kyrka i Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademien.

Ur enskilda porträttsamlingar. I.

Då de porträttförteckningar, som influtit såsom svar på Personhistoriska samfundets cirkulär, redan uppgå till några hundra, kan tiden vara inne att efterhand göra en liten plockning ur de från personhistorisk eller konstnärlig synpunkt mest värdefulla samlingarna.

För dagen meddelas ett porträtt af Gustaf III, tillhörigt grefve Carl Alexander Armfelt på Åminne, hvars galleri är bland de dyrbaraste i Finland. En tryckt förteckning öfver samlingen, utarbetad under ledning af arkitekten Jakob Ahrenberg, ger en inblick i samlingens historia jämte fullständiga beskrifningar öfver de till ett antal af närmare 70 uppgående porträtten. Ett porträtt af Gustaf Mauritz Armfelt har från denna samling sedan varit återgifvet i Personhistorisk tidskrift (årg. VII), och i följande årgång kommer i ett arbete öfver Kalmar regementes chefer ett porträtt af friherre Erik Armfelt att inflyta. Porträttet af Gustaf III, som visar konungen i amiralsuniform med serafimerbandet, är måladt af C. F. von Breda, efter konungens död (Breda kom först 1795 hem från England) närmast med ledning af Sergels byst i svenska dräkten. Samma typ med bröstbild och i furstlig dräkt finnes på Drottningholm.

De fyra vackra porträtten från Hedensberg äro redan beskrifna i »Porträttsamlingen på Hedensberg» i föregående årgång af denna tidskrift.

Konung Gustaf III.

(Oljemålning af C. F. Breda, tillhör Grefve C. A. Armfelt, Åminne).

[illegible]

[illegible]

Öfverkammarherren Grefve Karl Gustaf Piper,
1737—1803.
(Pastell af G. Lundberg.
Tillhör Grefve G. M. Hamilton å Hedensberg.)

Öfverhofmästarinnan Hedvig Katarina Ekeblad,
född Piper, 1746—1812.
(Pastell af G. Lundberg.
Tillhör Grefve G. M. Hamilton å Hedensberg.)

GENERALLÖJTNANTEN ANDERS RUDOLF DU RIETZ,

1722—1792.

(PASTELL AF G. LUNDBERG.
TILLHÖR GREFVE G. M. HAMILTON Å HEDENSBERG.)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Fru Marie Susanne Roslin,

född Giroust † 1772.

(Oljemålning af Alexander Roslin.
Tillhör Grefve G. M. Hamilton å Hedensberg.)

Anton Frans Karl Anjou.

En länk uti den genealogiska forskarekedjan har brustit, Anton Anjou afled den 20 november 1906.

Anjou hade mig veterligt ej förut sysslat med genealogiska forskningar, innan af en händelse Odelbergs manuskript »Samlingar till Svea Hofrätts Historia» kom uti hans hand. Energisk och företagsam, som han var, beslöt han komplettera dessa och söka utgifva desamma. Han utförde detta arbete på ganska kort tid, visserligen ej som ett fullödigt mästarprof, men som ett förstlingsarbete betraktadt icke utan betydenhet.

Lusten att fortsätta på den nu beträdda banan väcktes och han har sedan dess utgifvit flere arbeten, som alla utmärkt sig genom stor reda och korrekthet i uppgifterna, ehuru många sådana saknas, som borde varit med. Efter *Kungl. Svea Hofrätts Presidenter samt ämbets och tjänstemän*, 1899, följde *Riddare af Konung Carl XIII:s Orden*, 1900. Så kom *Den Vallonska släkten Anjou* 1902, och visade hvilka stora framsteg Anton Anjou gjort. Emellan 1903—1905 var Anjou redaktör af *Svenska Frimurare, Stora Landtlogen*, 5 delar, innehållande öfver 4,000 biografier. Hans ande ville alltjämt vara verksam och söka sig nya fält. Uti maj, då jag senast såg honom, var han sysselsatt med forskningar för att utgifva ett litet »Herdaminne in petto», omfattande Östermalms eller Ladugårdslands präster, och samtidigt forskade han öfver den vidt utbredda släkten Planck.

Af Anjous hand kunde vi nog fått mycket mera, om ej döden så hastigt afklippt hans lifsträd.

Frid öfver hans minne.

Alfred Levertin.

Personhistorisk litteratur.

Ny svensk släktbok, utgifven af *Karl A. K:son Leijonhufvud.* Häft 9, 10. Stockholm 1906.

»Nemo nascitur artifex.»

Den genealogiska forskningens vänner kände sig ej så litet öfverraskade, då de emottogo sluthäftena af detta arbete. Det hade ju man och man emellan försports, att arbetet skulle afbrytas, det utlofvade registret skulle ej utkomma o. s. v. Men mången tänkte nog med mig, att så kan ej chefen för den aktade firman behandla allmänheten, och dessa våra tankar kommo ej på skam. Men jag antager, att afslutandet tämligen hastigt beslutats, och därför ej tillräcklig tid meddelats utgifvaren att i lugn meditera de släkter, som skulle uppfylla detta sista sluthäfte, och på grund häraf ger det hela åt läsaren ett något sporadiskt intryck.

Må det nu tillåtas mig att afgifva mitt personliga totalomdöme om detta arbete.

När Örnbergs Svenska Ättartal upphörde år 1898 stodo vi utan någon uppslagsbok, hvarur vi kunde rikta vårt forskningsbegär. Denna gång syntes verkligen ättartalens utgifvare ha menat allvar med afskedsorden i sitt 12 häfte. Hvarest skulle en ersättning skänkas? Man tänkte då närmast på vår autograftidskrift, men då vi nogsamt kände dess begränsade tillgångar, insågo vi genast att den ej i större skala skulle fylla vårt behof efter ett ökadt genealogiskt vetande. Vi hälsade också med en stor belåtenhet underrättelsen om, att en ny svensk släktbok skulle utgifvas af *Karl* och *Gustaf Leijonhufvud* på P. A. Norstedt & Söners aktade förlag. Första häftet utkom 1901.

Man kan väl yttra som sin mening, att en släktbok i denna stil var alldeles för storartadt anlagd för att i längden kunna fortgå på samma sätt. En form kunde väl tänkas, som stod emellan denna alltför spatiöst utrustade och Örnbergs väl torra publikation, en som hade utsikt att löna sig och kunna fortgå. För att bevisa mitt påståendes riktighet vill jag endast antyda uppräknandet af alla dessa minutiösa data för tjänstebefattningar, som upptaga ej blott ordinarie sådana utan äfven tillfälliga, som omfatta några månader. Långa excerpter från riksarkivet kunna, ehuru intressanta, hänvisas till monografiens område. Men det nya arbetet hade äfven en del förtjänster, som visst ej få af oss förbises. Främst bland dem vill jag ställa de för hvarje släkt meddelade stamtaflorna, de ytterst intressanta redogörelserna öfver hvarje släkts ursprung samt uppräknandet af andra bärare af samma namn, hvilka ej stodo i direkt frändskap med den nu publicerade familjen. Sådana funnos ju äfven ibland hos Örnberg.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

I Leijonhufvuds släktbok saknades ej födelse- och dödsdata, om de kunde meddelas. Huru mycket lättas ej ett kritiskt forskningsarbete härigenom och huru mycken tid kan ej härigenom besparas. Och så kom till sist det värdefullaste af allt, registret, där alla främmande, uti häftet nämnda namn infördes. Ett sådant register är af stor betydelse för forskaren. Hvilken lättnad skulle ej beredas, om ett sådant funnits för Örnbergs 12 delar. En anmärkning kan man ej tillbakahålla, att utgifvaren, hur *varm* och *entusiastisk släktforskare* han än var, saknade en mera vidtgående beläsenhet på detta område samt — last but not least — ej ägde tillgång till de stora biblioteken och ej, då han var bosatt på landet, ägde alla nödiga uppslagsböcker. Han måste således lita på andra, och det blir alltid ett fel, ett stort fel. Han måtte t. ex. ej haft tillgång till våra utmärkta läkarmatriklar — detta rör sig på ett område där jag kan kontrollera utgifvaren — ty hade så varit fallet, skulle just i afseende på läkarne många felaktigheter kunnat undvikas. Men utgifvaren var nybörjare och således i mina ögon rätt ursäktlig, och min åsikt var, att jag hellre önskade en fortsatt publikation, äfven om den i en viss detalj var felaktig, omogen och litet vårdslös, än *alls ingen sådan.* I alla fall, med hvarje nytt häfte kände sig utgifvaren allt sadelfastare och säkrare, han hade också skaffat sig pålitligare och mera vakna kontrollanter. En anmärkning vill jag dock framställa, som ej allenast drabbar denna släktboks utgifvare utan träffar flera af de nyare genealogiska författarne. Man skrifver t. ex. om den eller den personen, att han då gifte sig med en namngifven person, så följer alltsomoftast i en parentes meddelandet om hans föregående eller senare giften och slutligen kommer, sedan man vederbörligen tröskat igenom denna parentes, den ifrågavarande personens ålder. Härigenom ökas visst ej redigheten, min mening är, att man efter den nämnda personen skall meddela hans födelse- och dödsdatum och sedan i parentes meddela de andra giftena eller uti en *not.* Så finnes t. ex. alltid uti Örnbergs publikation, jag medger visserligen, att dessa noter hos honom äro ibland oresonligt orediga, uppgifterna kastade om hvarandra, så att äfven den vane forskarens öga behöfver en grundlig tid att sätta sig in uti dessa noter och så förstå dem, att de ej föranleda felaktigheter.

Nu har vår gamle Nestor på detta område, vår värderade f. d. arkivarie, utan att utsätta sitt namn, utgifvit den trettonde årgången af Svenska Ättartal. Han behöfver i sanning ej utsätta detta, ty endast en blick på förordet säger oss, att han är densamme som fordom. Detta häfte är onekligen ett betydligt framsteg, det hela är mera vetenskapligt ordnadt än i de förra årgångarna. Funnes här efter Leijonhufvuds mönster en liten stamtafla anbringad före hvarje släkt och ett register, där alla främmande namn uppräknas, bör enligt min uppfattning denna form för en släktpublikation vara mest tilltalande och kunna fortgå i tidernas längd. Gifvetvis bör den ej i framtiden vara så *ensidig* som denna, att den endast behandlar Östgötasläkter.

Nu till slut några ord om de nionde och tionde häftena. Jag antager förvisso att, som jag förut yttrat, här förelåg en icke så *liten* brådska för att kunna utgifva detta sista häfte, hvilket nog gjort,

att man intagit en och annan släkt i ganska ofullständigt skick. Detta gäller t. ex. om släkten Klerck och i ännu högre grad om Moderus och Modée, hvars ännu lefvande afkomlingar helt och hållet förbises. Men dessa nödiga utfyllningar och tillägg kunna ju af intresserade meddelas och införas i Personhistorisk tidskrift. Skelettet är i alla fall godt att hafva, mera kött kan ju härpå utfyllas, och jag för min del tror, att utgifvaren ej ser detta med oblida ögon. Hvarje forskare på genealogiens område finner här nya fakta och nya upplysningar, dem han ej själfviskt får behålla för sig, utan fastmer anse det som en skyldighet att snart meddela fyndet, så att ej andra råka ut för villfarelser. Tid och utrymme tillåta mig ej att i detalj granska hvarje släkt, och det vore i sanning ett verkligt jättearbete. Endast en fråga skulle jag vilja rikta till utgifvaren, hvarifrån han hämtat uppgiften under släkten Zimmerman, att apotekaren Erik Zimmerman, som dog 1721, var gift med Helena Hall, en dotter till *med. d:r Birger Hall.* Den af läkarne kände Birger Martin Hall var född 1741 $^{26}/_{8}$ och dog 1814 $^{10}/_{8}$ och gifte sig 1777 med Anna Engel Schenström. *Helena Hall har ej varit hans dotter.* Kanske har det funnits en äldre doktor Birger Hall? Upplysningar härom mottagas med största tacksamhet.

I utgifvarens 163 släkter kunna vi hitta åtskilligt nytt, värdefullt och beaktansvärdt, och man kan med fog vara honom tacksam för hans ädla och oegennyttiga sträfvan på genealogiens ofta så svårtillgängliga och törnbeströdda mark.

A. L—n.

Genealogisk öfversikt öfver de ofrälse Baggesläkterna i Sverige. Tryckt som manuskript. Stockholm 1906. 83 sid.

Förestående arbete kan närmast betraktas som tredje upplagan af »Genealogisk öfversigt öfver slägten Bagge (från Marstrand)», hvilket arbete utgafs 1872 af bibliotekarien L. B. Bagge och hvartill omkring 1876 utkom »Tillägg och Rättelser» i litografiskt öfvertryck samt 1893 en andra upplaga. Samme utgifvare är nu i tillfälle att framlägga nya och samlade resultat af sina mångåriga och noggranna forskningar rörande ofrälse personer med Bagge-namnet.

Ju allmännare ett släktnamn är, dess svårare är det att i en genealogisk ram sammanföra dess bärare. Ofta visar det sig, att de olika namnbärarna låta förena sig i större grenar eller grupper, men att sedan afgöra, om dessa äro grenar af ett och samma eller skilda träd, är vanligen synnerligen svårt för att icke säga omöjligt. Ännu torde dock ej våra svenska för släktforskning användbara källor vara så lätttillgängliga och ordnade, att man redan nu kan våga uppdraga gränsen för forskningens möjligheter att framlägga nya sanningar och upptäckter. Man kommer lätt på sådana tankar efter en blick på ifrågavarande bok.

Först behandlas i icke mindre än 95 tabeller släkten Bagge från Marstrand, hvars äldste kände stamfader, Nils Bagge, år 1575 nämnes

som kyrkoherde i Krokstad, Göteborgs stift och Bohus län, som vid denna tid ännu var förenadt med Norge. Släkten är sålunda liksom flertalet af de i Sverige adlade Baggeätterna af norsk härkomst men synes ej med dem äga gemenskap. Enligt Danmarks Adels Aarbog 1885, årg. 2, var Nils Bagge broder till den Peder (Jensen?) Bagge, som adlades den 21 juni 1582 och fick till vapen en röd lindorm i blått fält med två väpnade armar hållande ett svärd till hjälmprydnad, således ett helt annat vapen än en på två ben stående, till höger vänd bagge, hvilket vapen förts af medlemmar af Marstrandssläkten. Peder Bagge blef stamfader för ätten Bagge af Holmegaard i Norge och dog 1606, då han begrofs i Brastads kyrka i Bohus län, där ätten äfven ägt Toreby och Tömmersjö. Ätten anses för länge sedan vara utdöd.

Följa så två andra Bohuslänssläkter Bagge, Sven Olofssons och Olof Svenssons, hvilka säkerligen hafva samma ursprung som Marstrandssläkten, med hvilken de genom giftermål äro nära befryndade.

Skånesläkten Bagges ursprung ledes nu från Erska socken, Bjärke härad och Älfsborgs län. Från västra Sverige härstammar ock Värmlandssläkten. Om man tager i betraktande det förhållande, som under gångna århundraden ofta förekom, att en släkt bodde inom ett ganska begränsadt område, kan man ej undgå att tänka på möjligheten af gemensam härstamning för alla dessa släkter, ehuru några verkliga skäl därför ännu ej kunna framdragas.

Af synnerligt intresse är den 12 sidor omfattande förteckning å personer och familjer Bagge, som ej hafva något kändt samband med föregående släkter. Det kan i förbigående nämnas, att en däri upptagen G. W. Bagge tillhör adliga ätten Bagge af Söderby. En jämförelse mellan denna förteckning och första upplagans tillägg visar, huru många personer det lyckats utgifvaren att identifiera men också huru många nya okända som tillkommit. Ett register underlättar här högst väsentligt bokens användning. Än förtjänstfullare skulle arbetet hafva varit, om till de många säkert med stor möda hopsamlade årtalen och data om en persons födelse, giftermål och död fogats orten därför, hvilken ofta måste hafva varit utgifvaren bekant, liksom de ingifta fruarnas föräldrar, hvilka nu ej heller finnas nämnda.

Det vore glädjande, om den utförligare släktbok med förteckning på begagnade källor, som utgifvaren talar om i förordet, kunde blifva verklighet: *G. I.*

Minnesskrift i anledning af S:t Johannislogen S:t Eriks etthundrafemtioårsjubileum 1756 30/11 1906. Stockholm, K. L. Beckmans boktryckeri 1906. Kvart, 4 + 309 sid. + planscher. Pris 5 kr.

Under de senare åren hafva åtskilliga minnesskrifter utgifvits af svenska frimurarloger med anledning af firade jubileer i Stockholm, Göteborg, Kristianstad m. fl. städer. Ej allenast frimuraren utan hvarje personhistorisk forskare bör med tillfredsställelse hälsa dessa skrifter, hvilka innehålla ett rikt personhistoriskt material. Det sist utkomna

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

af dessa arbeten är det ofvannämnda rörande frimurarlogen S:t Erik i Stockholm. Den historiska afdelningen bjuder på biografiska meddelanden om logens ordförande samt intressanta upplysningar ur logens inre lif, och hör till denna afdelning porträtter af samtliga ordförandena. Tiden till 1803 är skildrad af pastor C. J. Bergö och tiden därefter af lektor Axel Jacobsson. Sid. 159—309 innehålla förteckningar öfver logens ämbetsmän och medlemmar under åren 1756—1906, redigerade af revisorn H. Schultzberg, hvilken därpå nedlagt ett samvetsgrannt och utan tvifvel mödosamt arbete. Hela antalet af de i logen under dessa år intagna medlemmarna uppgår till icke mindre än 4,073. För medlemmar intagna i logen från och med år 1801 äro i allmänhet födelsedata angifna, hvilket ju i väsentlig mån ökar värdet af förteckningen; af de felande födelsedata synas flera med lätthet hafva kunnat återfinnas i rullor, Anreps ättartaflor o. s. v. För hvarje medlem är jämväl angifven hans sysselsättning i den allmänna världen, sådan den uppgafs vid hans intagande i logen. Till dessa förteckningar hör ett fullständigt register. — Utstyrseln är vårdad och förtjäna de stora, i rödt och svart tryckta initialerna särskildt beröm. Illustrationerna äro på ett förtjänstfullt sätt utförda vid generalstabens litografiska anstalt, men fullt riktigt torde väl icke vara att, såsom här skett, afbilda medaljer i mera än två gånger verkliga storleken. Arbetet är tryckt i en upplaga af 350 numrerade exemplar.

J. R.

S:t Joh:s logen Sanctus Carolus i Karlstad 1806—1906. Minnesskrift af *C. V. Bromander*, logens förste talman. Karlstad, nya Vermlandstidningens aktiebolag, 1906. Kvart, 6 + 115 + 50 + 11 sid. + planscher. Pris 3 kr.

Denna festskrift, som utkommit ungefär samtidigt med den förut omnämnda, innehåller, utom historik, biografier öfver logens ordförande under de gångna hundra åren jämte porträtt äfvensom förteckningar å logens öfriga ämbetsmän, med porträtt af de nuvarande, samt å tjänande bröder. Med särskild paginering, 1—50, följer därpå logens matrikel, d. v. s. intagna medlemmar till antalet 1,200, vid hvars utarbetande författaren biträdts af kaptenen P. E. Ågren. För hvarje medlem angifves, titel eller yrke, födelse- och dödsår, och hör till denna afdelning, som synes vara omsorgsfullt behandlad, register. — Äfven detta arbete, som tryckts i 500 ex., har en vårdad utstyrsel och har för detsamma användts en papperssort af tilltalande utseende.

J. R.

Biografisk matrikel öfver Svenska kyrkans prästerskap 1902—1906. — Supplement utgifvet den 31 mars 1906 af *Håkan Theodor Ohlsson.* Lund 1906. 134 sid.

Föreliggande supplement är utarbetadt efter samma plan som den år 1902 utgifna »Biografisk matrikel öfver svenska kyrkans prästerskap» (se denna tidskrift 1902 sid. 145), och synes liksom denna utmärka sig genom tillförlitliga och noggranna uppgifter.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Registret är äfven nu upprättadt i 3 afdelningar, nämligen prästerskapet, prästfruarne och prästdöttrars giften. Vi vilja endast påpeka den oriktiga benämningen, ty svårligen kunna väl vare sig konsistorienotarier med juridisk examen eller jurister i svenska kyrkans missionsstyrelse räknas till prästerskapet. Respektive juristers familjer torde ej heller passa in under de båda andra registerrubrikerna.

Biografisk matrikel öfver Karlstads stift 1905, utgifven af *C. V. Bromander*, filosofie kandidat, pastoratsadjunkt. Karlstad 1906. Tidn.-A.-B. Värmlands Dagblad. 101 sid.

Utgifvaren, som gjort sig känd som författare af uppsatser om finnarnes lefnadsförhållanden i Sverige under de senast förflutna århundradena, har äfven såsom minnestecknare vid prästmötet i Karlstad 1905 och utgifvare af anteckningar om den finsk-svenska släkten Lindberger med framgång försökt sig som personhistorisk författare. Förestående matrikel synes icke jäfva detta påstående utan tvärtom gifva ett nytt bevis därför. Man finner däri upplysningar om respektive personers föräldrar, examina, befordringar, giftermål och barn, allt uppgifter, som i de fall vi försökt kontrollera desamma, synas vara både fullständiga och tillförlitliga.

Några småländska genealogier är titeln på några anteckningar af *L. G. F. Norlander*, tryckta i Kalmar 1905.

Så länge som Växjö stifts herdaminne ännu tillhör de otryckta arbetenas antal, kan man ej annat än med glädje hälsa hvarje bidrag till de småländska prästsläkternas genealogier. Det kan antecknas, att släktskap här påvisas mellan Carl von Linné och dennes biograf professor Thore Fries.

Kristinehamns kyrkas böcker. II. Födda och döpta 1645—1687. Med biografiska anteckningar af *Helmer Lagergren*, Förste postexpeditör. Kristinehamn, Grundels boktryckeri, 1906, S:o. sid. 39—87. Pris 1 krona.

Från det forna Kristinehamn. Kulturbilder af *Helmer Lagergren*. Kristinehamn, Grundels boktryckeri, 1906. 8:o. 196 sid. Pris kr. 1: 50.

Den framstående kännaren af Kristinehamns personalhistoria Helmer Lagergren har ånyo riktat vår litteratur med två värdefulla bidrag.

Första afdelningen af Kristinehamns kyrkas böcker utkom redan 1901. Att fem år förflutit, innan andra afdelningen kunnat utgifvas, beror, enligt hvad utgifvaren meddelar i förordet, på den ringa uppmuntran, som företaget rönt. Endast omkring 50 exemplar hafva näm-

ligen kunnat säljas. Det må därför ej förvåna, om utgifvaren misströstar om att kunna fortsätta arbetets utgifvande utöfver det utlofvade tredje häftet, som skall omfatta förteckning å döda 1645—1687. Måtte likväl den tid ej vara aflägsen, då herrar stadsfullmäktige komma till insikt om nyttan af och det berömvärda i att understödja tryckning af arbeten om respektive städers historia och därigenom möjliggöra ett fortsatt utgifvande af verk som detta! I denna tidskrifts årgång för 1901, sid. 174, har arbetets förtjänster redan framhållits. Den andra afdelningen synes väl försvara sin plats bredvid den första.

»Från det forna Kristinehamn» är en samling kulturbilder, som förut synes hafva publicerats i någon tidning, men nu hopförts och försetts med ett upplysande personregister.

Bidrag till frimureriets i Finland historia. Samfundet pro Fide et Christianismo och dess finske medlemmar. Svenska Uppfostringssällskapet och dess finske medlemmar. Arvid Eriksson Stålarm. Hälsingfors 1906.

Föreståënde uppsatser, som i form af särtryck ur Svenska Litteratursällskapets förhandlingar och uppsatser kommit redaktionen tillhanda, utgöra ett nytt bevis på det intresse, som nu ägnas den svensk-finska personhistoriens studium i Finland. Författare till de tre första uppsatserna är professor K. G. Leinberg. Den sista uppsatsen är en biografisk studie af P. Nordmann.

Finska forststaten. Biografiska anteckningar af *Carl Nummelin.* Hälsingfors 1906. 153 sid.

I och med föreståënde arbete, som utgör supplement till XXIII bandet af Finska forstföreningens meddelanden, har Finland erhållit ett intressant biografiskt verk, fullt jämförligt med och i flera afseenden öfverträffande det svenska »Kongl. Skogs- och jägeristaten» af Hugo Samzelius. Det svenska arbetets uppställning synes hafva varit förebilden för nu utgifna finska. Det inledes sålunda med en historik öfver finska skogsväsendet, hvilket först fick sin organisation 1851. Äfven af förhållandena därförut under svenska tiden lämnas en kortfattad öfversikt. För personhistorikern äro likväl biografierna af största intresset, då de äro särdeles utförliga och jämna och omfatta alla, som sedan 1851 tillhört skogsstaten. Då bland dessa träffas många svenska namn, och ett fullständigt personregister gör arbetet lätt att genomse, hafva vi velat påvisa dess förekomst. *G. I.*

Uppgifter angående slägten Hjelmman i Finland, för släktens medlemmar samlade af *Werner Hjelmman.* Kuopio 1906. 39 sid.

Med största samvetsgrannhet och flit har senator F. W. Hjelmman i detta arbete samlat allt rörande sin från Sverige härstämmande släkt, hvilken företrädesvis varit bosatt i Savolax och där talrikt representerad i underofficers- och lägre officersgrader vid Savolaxbrigaden. Under senare tiden hafva flera medlemmar ägnat sig åt juridiken. Arbetet afslutas med en släkttafla och uppgifter om den i Sverige kvarlefvande grenen. *E. S. T.*

Der deutsche Herold. Zeitschrift für Wappen-Siegel- u. Familienkunde, herausgegeben vom Verein Herold in Berlin. XXXVII. Berlin 1906. N:o 6—12.

De sist utkomna häftena (jfr sid. 85) hafva bl. a. innehållit:

N:o 6. Zur studentischen Heraldik; Zur ornamentalen Heraldik; Ein kleines interessantes Kapitel aus der Genealogie der v. Borcke; Ein Wappensteinschneider aus dem 16. Jahrhundert; Ein Beitrag Zur Geschichte der Familie v. Wedel. — N:o 7. Sind Wappenveränderungen gestaltet?; Unsere Abstammung von Karl dem Grossen; Aus Würtembergischen Kirchenbüchern; Zur Genealogie der v. Stülpnagel. — N:o 8. Die Universitätsmatrikeln als genealogische Quelle; Heraldisch verzierte Bildnisse in der Breslauer Stadtbibliothek; Zur Genealogie der Familie v. Stülpnagel. — N:o 9. Die Siegel und das Wappen der Stadt Ettlingen; Zusammenstellung von Familiennamen aus dem Familienbuche der v. Pressentin; Das Grabdenkmal eines Ritters v. Reifenberg. — N:o 10. Eine pommersche Ahnentafel im Nationalmuseum zu München; Bosniens jetziges Wappen; Frühgotische Grabsteine aus Rothenburg o. T.; Inschriften und Wappen des v. d. Malsburgischen Epitaphs in der Kirche zu Westuffeln. — N:o 11. Ein erloschener Zweig des von Sommerfeldtschen Geschlechts; Lüneburger Ornamentik aus dem 14 Jahrhundert; Das Wappen des Bischofs Adolf von Hildesheim; Wappen auf Wechselformularen; Die Ahnen Kaiser Heinrichs IV; Die 'v. Wolfstein' und Kaiser Wilhelm II. — 12. Einige Bemerkungen zu der pommerschen Ahnentafel des Peter Reinhard v. Hohenhausen; Das Reutlinger 'Patriziergeschlecht' Eisner; Eine Selbstadelung; Ein unediertes Grafendiplom; v. Budde.

Frågor.

3. Finnas någonstädes porträtt, i en eller annan form, af nedanstående f. d. chefer för Drottningens lifregemente eller Garnisonsregementet i Stralsund? Upplysningar torde godhetsfullt lämnas till Krigsarkivet, Generalstaben.

1. *Friherre Gustaf von Zülich* född den 18 april 1666, † den 16 juni 1743 och begrafven i Byenhorst i Pommern. Adlad den

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

7 dec. 1705 under n:r 1407. 1711 öfverste för Tavastehus reg., s. å. friherre, generalmajor och generallöjtnant. 1729 minister vid det Sachsiska hofvet. 11 maj 1730 öfverste vid Kalmar reg. 20 dec. 1732 vid Lifreg. och öfverkommendant i Stralsund. 5 aug. 1740 general af Infanteriet.

2. *Friherre Johan Reinhold von Trautvetter zu Altanzen*, född i Lifland 16 . ., † 1741. Kapten vid öfverste d'Albedyll's dragoner. 1701 major. 1703 öfverstelöjtnant vid nämnda regemente. 1704 vid generalmajor Meyerfelts värfvade dragonregemente. 1712 i nov. öfverste vid generalmajor Stuarts regemente. 14 april 1715 generalmajor och öfverste för änkedrottningens lifreg. till fot. 11 sept 1719. öfverkommendant i Stralsund och generallöjtnant. 2 maj 1720 friherre. Envoyé extra ordinarie till Storbritannien, Preussen och Polen. 20 dec. 1732 afsked. Ogift. Begrafven i det af släkten von der Osten köpta grafkoret i Mohrdorffskyrkan.

3. *Öfverste Ulrich Adelhjelm*, född i Stockholm den 10 april 1721, † i Stralsund 1805. 1738 volontär vid fortifikationen. 1739 transporterad till Upplands reg. 2 april fänrik därstädes. 1745 löjtnant. 17 maj 1753 kapten vid Upplands reg. 23 juni 1762 major i armén. 1772 major vid Drottningens lifreg. 23 april 1773 öfverstelöjtnant i armén. 16 maj s. å. öfverstelöjtnant vid Savolax och Nyslott infanterireg. 7 juni s. å. åter förflyttad till Drottningens lifreg. 6 maj 1778 öfverste och chef för reg. 11 juni 1784 afsked.

4. *Generalmajor Karl Gustaf von Quillfelt*, född i Stralsund 22 februari 1733, † därstädes 1814. 1 juni 1740 volontär vid Kungl. artilleriet i Stralsund. 9 maj 1749 fänrik vid herr grefven Stens reg. 10 maj 1753 löjtnant. 4 juli 1758 ryttmästare vid Kungl. husarregementet. 9 maj 1763 sekundmajor. 22 april 1766 premiermajor. 4 februari 1767 transporterad till Kungl. Nylands dragonregemente, s. å. R. S. O. 14 februari 1776 öfverstelöjtnant. 11 juni 1784 öfverste och chef för Drottningens lifregemente i Stralsund. 19 okt. 1792 generalmajor. 1799 K. S. O. och till följd häraf adlad. 9 dec. 1802 generallöjtnant. 13 mars 1805 afsked.

5. *Generalmajor Karl Axel von Norman*, född i Stralsund den 22 mars 1760, † 1835. 26 maj 1772 fourir vid Kungl. von Blixenska reg. 19 aug. 1778 stabsfänrik. 10 febr. 1779 sekundadjutant. 12 april 1786 löjtnant. 17 maj 1789 transporterad till öfverste von Hintzensterns bataljon som kapten och kompanichef. 10 juli 1789 major. 1791 sekundmajor vid Drottningens lifregemente. 1795 14 juni premiermajor. 5 nov. 1799 öfverstelöjtnant i armén. 31 jan. vid reg. 13 mars 1805 öfverste och chef för regementet. 1812 generalmajor i armén. 1816 afsked ur preussisk tjänst.

4. Finnas, och i så fall hvarest, porträtt af någon eller några af följande medlemmar af släkten *Lillie af Aspenäs*, nämligen:

Bengt, f. 1649, d. 1699, kapten; Carl, f. 1683, d. 1749, öfverste; Carl Georg, f. 1712, d. 1782, major, och Carl, f. 1747, d. 1787, öfverjägmästare?
Vidare af släkten *Natt och dag:* Carl, f. 1628, öfverstelöjtnant; Axel, f. 1666, d. 1736, kaptenlöjtnant; Johan Gustaf, f. 1703, d. 1760, major, och Jacob, f. 1733, d. 1788, major?

J. W.

5 Kan någon upplysning vinnas om fältcommissarien *Christian Magnus Aspelin*, f. den 5 febr. 1792, död den 28 januari 1820, samt huruvida någon samhörighet existerar med andra släkter, som bära samma namn? Hans föräldrar voro kungl. hofknappmakaren *Aspelin*, f. 1733 (?), d. 1804 i Storkyrkoförsaml. i Stockholm, och hans hustru *Christina Magdalena Himberg*, f. 1744 $^{3}/_{11}$, d. 1826 $^{26}/_{1}$. Han hade en syster *Charlotta Aspelin* f. 1789 $^{24}/_{12}$, d. 1861 $^{9}/_{10}$ i Enkehusförsaml. i Stockholm, gift med glasmästareåldermannen i Stockholm *Carl Erik Ålander*, f. 1774 $^{1}/_{11}$, d. 1848 ^{10}/..

I. R.

Svar.

Fråga 5 (här ofvan). Som ett bidrag till utredande af denna fråga kan följande anföras:

Eric Aspelin, som 1764 $^{31}/_{3}$ blef hofknappmakare, anhöll 1794 $^{28}/_{8}$ om tillstånd att hvar som helst i riket drifva sin rörelse. Han var då 63 år, hade hustru och 2 små barn. Vid borgätten i Stockholm hölls 1785 $^{6}/_{8}$ bouppteckning efter hofknappmakaren *Eric Aspelins* hustru, *Aponnonia Wahlberg*, död $^{19}/_{5}$ s. å., efterlämnande sonen *Petter* 12 år och dottern *Margareta Elisabeth* 17 år. Enligt Klerckerska genealogiska samlingen var *Apollonia Wahlberg* dotter af snörmakaren *Johan Wahlberg* och *Margareta*, samt gift med hofknappmakaren *Eric Aspelin*. Märk namnskillnaden! Knappmakareenkan *Margareta Christina Aspelin* född *Hindberg* afled 1826 $^{3}/_{11}$ i n:r 8 kvarteret Oxögat i Klara församling i Stockholm, 79 år gammal. I förmyndarekammarens arkiv finnes efter henne fattigbevis. Huruvida släktskap förefinnes med de släkter Aspelin, som behandlats i denna tidskrift år 1903, är för undertecknad obekant.

G. J.

Nya medlemmar i Personhistoriska samfundet

juni—december 1906.

Almqvist, R., biblioteksamanuens. Uppsala.
Bernhardt, R., löjtnant. Torp, Bettna.
Billing, C. L., krigskassör.
Fåhræus, O., godsägare. Vadsbro.
Granfelt, G., bankir. Vasa.
Hammarskjöld, Axel, amanuens.
von Hofsten, G., förvaltare. Kilagården. Kålltorp.
Hjort, E. G:son, jägmästare. Råstorp, Kisa.
Jansson, C., fröken.
Klingspor, A. kapten. Näsby, Bogsta.
von Kraemer, f. *Cedercreutz*, fru. Helsingfors.
Lilljebjörn, E. G., adjunkt.
Ottergren, F., bankkassör.
Petersson, A. G., redaktör. Kristinehamn.
von Post, G. L. E., kapten. Sollefteå.
Psilander, N. G., löjtnant. Sala.
Rogberg, A., ingenjör. Karlstad.
af Sandeberg, J. D. F., underlöjtnant, jur. stud. Vänersborg.
Stenman, Clara, fröken. Norrköping.
Tammelin, T., kamrer.
von Wackenfelt, H., kandidat. Uppsala.
Wallis, A., ryttmästare. Dybeck, Tofthög.
Wengström, R., ingenjör. Katrineholm.
Werngren, J. O., grosshandlare.
Ädelgren, N., amanuens.

Insända porträttförteckningar (3).

Svar på Personhistoriska samfundets porträttcirkulär inflyta fortfarande så godt som dagligen, och hitintills hafva 250 förteckningar ställts till samfundets förfogande, upptagande bortåt 2,000 porträtt. Likväl återstå ännu betydliga samlingar att förteckna. Samfundets egna medlemmar hafva, med få undantag, ansett tiden ännu icke vara inne; å större herregårdar och vid offentliga samlingar har man antagligen tvekat för besväret, och från privatvåningarna i Stockholm har blott en och annan förteckning inkommit. Nämnvärdt är det intresse, som mångenstädes visats för porträttsamlingar i kyrkorna; flera kyrkoherdar hafva också insändt förteckningar öfver privata samlingar inom deras församling. Landtbrukaren E. Durling har erbjudit samfundet att en gång få såsom gåfva mottaga hans porträttsamling, ett löfte som med tacksamhet emottagits.

De samlingar öfver hvilka förteckningar inlämnats 21 maj—1 december, tillhöra nedanstående institutioner och personer:

Svenska statens samling å Strömsholms slott (gen. friherre G. A. Klingspor), *K. Statskontoret* (gen. generaldirektören grefve Hans Wachtmeister), *K. Generalpoststyrelsen*, *K. Artilleri- och ingenjörshögskolan*, *K. Första lifgrenadjärregem:s officerskår* (gen. kaptenen frih. E.

Banér), *K. Kalmar regem:s officerskår* (gen. löjtnant F. Rudelius), *K. Kronobergs regem:s officerskår* (gen. major Gustaf Cavalli), *K. Norrbottens regem:s officerskår* (gen. kapten E. Rutberg), *K. Lifregem:s husarers officerskår* (gen. löjtnanten frih. G. A. Klingspor), *K. Vendes artilleriregem.* (gen. majoren frih. B. S. von Otter), *Borgholms stad* (gen. stadsstyrelsens ordf. L. F. Sjöbohm), *Kristianstads magistrat* (gen. frih. B. S. von Otter), *Angerums k:a* (gen. kyrkoh. H. Bergström), *Fjätherheds k:a* (gen. kyrkoh. A. Yllner), *Fjälkestads k:a* (gen. prosten J. Andersson), *Högsby k:a* (gen. prosten C. G. Herlin), *Kuddby k:a* (gen. prosten K. A. Kastman), *Lösens k:a* (gen. kyrkoh. H. Bergström), *Riseberga k:a* (gen. H. Forsberg), *Öveds k:a* (gen. kyrkoh. A. H. Nordstrandh), *Strängnäs h. a. läroverk* (gen. teckningsläraren K. Ek), *Askersunds samskola* (gen. rektor O. Charling), *Vänersborgs h. a. läroverk* (gen. rektor N. Lindskog), *Malmö h. läroverk för flickor* (gen. fröken Louise Zegolson), *Ridderskapet och adeln* (gen. riddarhussekreteraren J. Stuart), *Handelsföreningens fullmäktige i Göteborg* (gen. doktor J. C. Lembke), *Göteborgs sparbank* (gen. H. Estberg), *Hjälmare kanal- och slussverks aktiebolag* (gen. kamreraren M. Tibell), *Storfors bruks aktiebolag* (gen. lektor E. Herlerius), *Kristianstads frimurarloge* (gen. frih. B. S. von Otter), *Frimurarebarnhuset* vid Kristeneberg (gen. pastor Carl Bergö).

Bergius, A., fru, Stockholm; *Berselius, H.*, fröken, Tomtebo (gen. herr E. Durling); *Billman, C. J. V.*, f. d. disponent, Karlstad (gen. kyrkoh. C. V. Bromander); *Blum, C. H. A.*, kapten, Härnösand; *Bohnstedt, E.*, hofjägmästare, Rinkesta; *Bonde, F.*, grefve, Theleborg (gen. herr C. F. E. Brandberg); *Carlheim-Gyllensköld, A. T.*, kammarjunkare, Wallen; *Cederström, A. f. von Schéele*, frih:a, Fellingsbro; *Creutz, M.*, änkefru, Stockholm; *d'Albedyhl, M.*, f. *Åkerman*, frih:a, Stockholm (gen. frih. Ch. d'Albedyhl); *Danckwardt-Lillieström, A.*, godsägare, Solberga (gen. fröken Ulla Danckwardt-Lillieström); *von Dardel, F. L.*, öfverintendent, stärbhus, Stockholm (gen. v. häradshöfding N. v. Dardel); *von Dardel, G.*, f. d. major, Helsingborg; *de Ron, H.*, fröken, Stockholm; *Drangel, R.*, förste tullkontrollör, Stockholm (samlingen å Mossebo); *Durling, E.*, landtbrukare, Strömmen; *Edelstam, E. f. von Post*, fru, Stockholm (gen. aman. C. G. Edelstam); *Edelstam, Fr.*, hofjägmästare, Stockholm (gen. aman. C. G. Edelstam); *Ehrensvärd, A.*, grefve, godsägare, Liatorp; *Ekberg, O.*, trädgårdsmästare, Åsbo-Össjö; *Ekblad, E.*, kyrkoherde, Synnerby; *Frisell, A.*, f. *von Sydow*, fru, Kasenberg, Åmål; *Fröding, N. H. W.*, v. häradshöfding, Hjo; *Furuhjelm, E.*, generalmajor, Helsingfors; *Granath, W.*, redaktör, Stockholm; *Granfeldt, L.*, stationsskrifvare, Falköping (gen. kapten O. Mannerfelt); *Grönhagen, G. W.*, major, Jönköping; *Gullbergssonska släkten* (gen. häradsskrifvaren A. Gullbergsson, Dannemora); *Gyllenkrok, B.*, baningenjör, Göteborg; *Hagelin, L. C. A.*, änkefru, Unnerstad (gen. prosten K. A. Kastman); *Hallström, A.*, lektor, Karlstad; *Hamilton, M. f. Hamilton*, grefvinna, Stockholm (gen. fröken A. M. Hamilton); *Hammarskiöld, Axel*, amanuens, Stockholm; *Hyltén-Cavallius, H.* Växjö; *Insulander, D.*, f. d. major, Göteborg; *Jurell, A.*, Nyköping; *Kalmberg, W.*, provinsialläkare, Vingåker (gen. herr C. F. E.

Brandberg); *Kastman*, *K. A.*, prost. Kuddby; *Kindberg*, *E.*, godsägare, Västerstad (gen. kyrkoh. A. Sterner); *Kjörling*, *O.*, kyrkoherde, Misterhult (gen. A. Kjörling); *Klingspor*, *C.*, frih., godsägare, Råbäck (gen. löjtnanten frih. G. A. Klingspor); *Lagercrantz*, *J.*, trafikinspektör, Kiruna; *Lang*, *L.*, fröken, Visby; *Liedbeck*, *A.*, ingenjör, Stockholm (gen. fru Emma Liedbeck); *Liljencrantz*, *L.*, frih., öfverste, Hesselbyholm (gen. grefve A. Horn); *Lindahl*, *K. J.*, linjeingenjör, Luleå; *Lindbom*, *A.*, häradsskrifvare, Östraliden, Kuddby (gen. prosten K. A. Kastman); *Lindhé*, *S.*, f. *Zethelius*, fru, Stockholm (gen. kapten H. Blum); *Lundeberg*, *P. W.*, f. d. förvaltare, Vilhelmsro (gen. förvaltaren C. G. Lindmark); *Lundström*, *C. F.*, godsägare, Stockholm; *Mannerfeltska släkten*, Trestena (gen. kapten O. Mannerfelt); *Mannerfelt*, *Fr.*, major, Sköfde (gen. följande); *Mannerfelt*, *O.*, kapten, Borås; *Mörner*, *N. C.*, grefve, godsägare, Herrborum (gen. grefvinnan M. Mörner, f. Montgomery); *Nordenfelt*, *A.*, kapten, Höganäs (gen. R. Adlersparre); *Ohlsson*, *S. J.*, urmakare, Borgholm; *von Otter*, *B. S.*, frih., major, Kristianstad; *Petersson*, *H.*, handlande, Växjö (gen. herr H. Hyltén-Cavallius); *Petterson*, *S.*, fröken, Kristianstad; *von Platen*, *C.*, löjtnant, Växjö; *Rappe*, *Chr.*, frih., godsägare, Strömsrum; *Rappe*, *S.*, fröken, Strömsrum (gen. frih. Chr. Rappe); *Rudenskjöld* och *af Geijerstam*, medlemmar af ätterna, å Vestanfors (gen. löjtnant I. G. Bernhardt); *Rung*, *C. S.*, fröken, Stockholm; *Schmiterlöw*, *C. C.*, major, Kristianstad (gen. stud. O. Schmiterlöw); *Schulman*, *H.*, generalmajor, Borgå, Finland; *Skarstedt*, *M.*, fru, Falun (gen. W. Skarstedt); *Spak*, *C. H.*, registrator, Stockholm; *Stjernblad*, *E.*, frih., godsägare, Markiehage; *Strokirk*, *A. F.*, kapten, Örebro; *Swalin*, *W.*, f. d. protokollsekreterare, Stockholm; *Swederus*, *M.*, fröken, Stockholm; *Swensson*, *H.*, hemmansägare, Boarp (gen. kyrkoherde S. Widing); *Theorell*, *C.*, kapten, Hjelmsäter (gen. fru S. Theorell); *Toll*, *G. A.*, generalmajor, Stockholm; *Toll*, *K. O.*, major, Stockholm; *von Törne*, *H.*, kamrer, Hudiksvall; *Weber*, *C. A.*, bankofullmäktig, Stockholm; *Zegolsen*, *I.*, f. *Hedrén*, fru, Malmö (gen. följande); *Zegolsen*, *L.* fröken, Malmö.

PERSON-REGISTER.[1]

[1] Registret, utarbetadt af O. B., upptager icke namnen på dem, som inlämnat porträttförteckningar.

[illegible]

SKRIFTER UTGIFNA AF PERSONHISTORISKA SAMFUNDET. 1.

KÖPING STADS TJÄNSTEMÄN

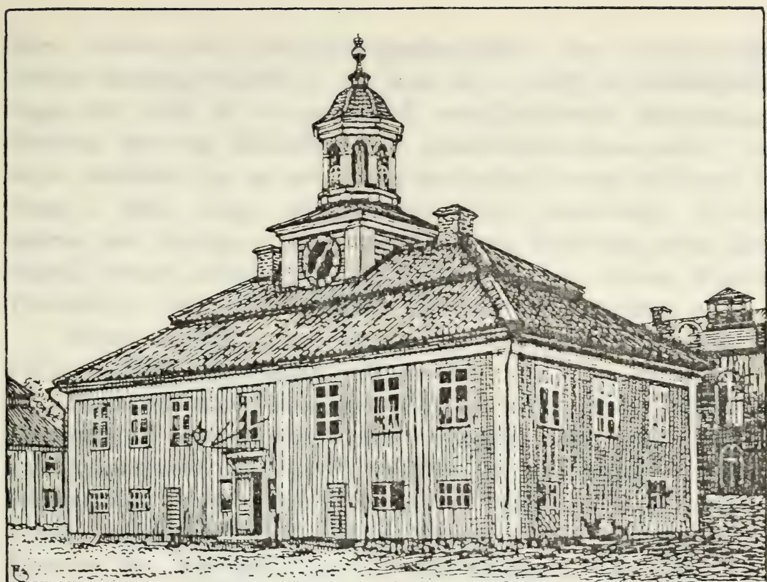
1605—1905

PERSONHISTORISKA ANTECKNINGAR

AF

GUSTAF ELGENSTIERNA

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1907

Under de två år, maj 1899—april 1901, som undertecknad i och för posttjänstgöring vistades i staden Köping, användes den lediga tiden till att ur de i stadens arkiv befintliga handlingarna göra de anteckningar, som syntes mig vara af intresse för stadens historia, och i synnerhet de personhistoriska anteckningar, som voro att hämta om stadens tjänstemän samt om deras och andra familjer, som under de sista 300 åren bott i staden. Af dessa personhistoriska anteckningar hafva sammanförts i det allra närmaste fullständiga serier — luckorna beroende på att handlingar saknas för vissa år — för åren 1605—1905 af följande kategorier af tjänstemän: borgmästare, magistratssekreterare, rådmän, vågmästare, stadskassörer, stadsläkare och stadsfiskaler samt postmästare och tulltjänstemän. Källorna till dessa anteckningar hafva helt naturligt ett ganska ojämnt flöde, och om form och färg kan ju icke vara mycken fråga, men sådana de föreliggande anteckningarna framträda, torde de dock utgöra ett nytt vittnesbörd om, hvilket rikt personhistoriskt material, som ligger förvaradt i våra stads- och kyrkoarkiv.

De otryckta källor som användts äro: Köpings stads domböcker för åren 1605—1800, hvilka fullständigt genomgåtts, hvarvid dock är att märka, att böcker saknas för åren 1626—1632, 1645—1653 och 1756—1773; samma handlingar för åren 1800—1900, hvilka endast, där så behöfts, rådfrågats; magistratens registratur och brefsamlingar för

åren 1800—1900; bouppteckningshandlingar 1690—1890; Köpings kyrkas räkenskapshandlingar för åren 1621—1688 och ministerialhandlingar från 1688 till innevarande år samt Hülpherska släktsamlingen i Västerås läroverks bibliotek och k. generaltullstyrelsens arkiv i Stockholm; dessutom har en och annan upplysning hämtats ur diverse handlingar i Riks-, Krigs- och Kammararkiven i Stockholm. Af tryckta arbeten som rådfrågats må nämnas: Hallman, Beskrifning öfver Köping, Anrep, Svenska adelns ättartaflor, Örnberg, Svenska ättartal, Kugelberg, Postmästare i Sverige och Finland, matriklar och kalendrar, m. fl.

Bilden härofvan visar Köpings gamla rådhus, uppbyggdt 1690, hvilket nedrefs och ersattes med ett nytt 1877.

Till herrar stadsfullmäktige i Köping, hvilka genom beviljande af ett anslag till tryckningskostnaden möjliggjort ifrågavarande anteckningars befordrande till trycket, anhåller jag att härmed få uttala mitt vördnadsfulla tack. Likaså ber jag få framföra min tacksamhet till herrar borgmästare S. E. A. R. Nordkvist och kyrkoherde K. A. Örström för den hjälp och det tillmötesgående, som visats mig vid forskningarna i Köpings stads- och kyrkoarkiv.

GUSTAF ELGENSTIERNA.

Borgmästare.

Köping hade i äldre tider i likhet med de flesta andra städer samtidigt tvenne borgmästare, en justitie- och en byggningsborgmästare, hvilka, i synnerhet hvad de senare beträffar, valdes på ett år eller par i sänder och alternerade i utöfvandet af ämbetet. Först med 1640-talet och sedan fullmakt å tjänsten börjat utfärdas, blefvo förhållandena mera stabila. — Det visade sig dock mot slutet af 1600-talet, att detta antal var obehöfligt för den tidens göromål och dessutom alltför betungande för stadens finanser, hvarför konung Karl XI, på borgerskapets besvär, år 1692 stadgade, att staden därefter skulle åtnöja sig med en justitie- och politieborgmästare; samtidigt öfverflyttades byggningsborgmästarens skyldigheter på en af rådmännen, som erhöll titel af byggningsrådman. Den dåvarande byggningsborgmästaren Hans Spaak kvarstod dock i denna befattning till år 1700, då han erhöll afsked.

Bland borgmästare i Köping före 1600-talets början kunna följande nämnas: *Jöns Antersson* har 1448 jämte andra personer sammanskjutit medel till en klosterkyrkas uppbyggande i Köping. — *Algot* ... var borgmästare i slutet af 1400-talet; en dotterdotter till honom var gift med borgaren i Stockholm Dirich Rost, hvilken jämte Wellam van Swollen 1528 $^{2}/_{7}$ erhöll privilegium att vid Norra Fästade (Fettsta) kvarn i Malma socken anlägga en hammar, veterligen den första i Sverige. — *Mons Olson* var jämte stadens byfogde Birgel pungemakare Köpings ombud vid den märkliga riksdagen i Västerås 1527. — *Eric Olson* har jämte kämnären Lasse Jogenson underskrifvit städernas förening på mötet i Stockholm 1531 $^{30}/_{9}$, i afseende på laga och olaga marknader (hvarvid bl. a. bestämdes, att af marknader i Köping endast Olofsmässomarknaden skulle få besökas af främmande köpstadsmän). — *Hans Ersson* var borgmästare i slutet af 1500-talet; han lefde ännu 1620 $^{28}/_{4}$. — *Hans Nilsson Myr*, likaledes i slutet af 1500-talet; två döttrar till honom äro kända: Katarina, gift med rådmannen Peder Abrahamsson, och Anna, gift med vägaren Jacob Schrymfier (se nedan).

Den äldsta anteckningen om borgmästarnes löneförmåner förekommer i domboken för år 1607, då vid rådstugan den 5 maj desamma bestämdes till 12 daler smt. År 1611 förhöjdes hvardera borgmästarens lön till 20 daler smt samt utgick år 1634: för justitieborgmästaren med 75 och för byggningsborgmästaren med 55 daler,

år 1645: för justitieborgmästaren med 500 och för byggningsborgmästaren med 280 daler, allt silfvermynt. I 1696 års stat, då staden endast ägde en justitie- och politieborgmästare, fastställdes hans lön till 500 daler smt, men förhöjdes 1721 till 600 daler. Aflöningsstaten för år 1819 bestämde lönen till 666: 32 rdlr rmt och för år 1850 till 816: 32 rdlr. — Enligt nuvarande lönestat för Köpings rådstufvurätt och magistrat, antagen af stadsfullmäktige den 16 maj 1899, utgör borgmästarens lön 4,800 kronor jämte ett ålderstillägg af 500 kronor efter 10 år.

I. Justitieborgmästare.

—1606 **Thomas Persson** är den förste borgmästare, som nämnes i Köpings bevarade domböcker. Han afgick 1606; kallas »salig» 1608 $^{1}/_{8}$.

1606—1607 **Nils Joensson** var byggningsborgmästare 1605 $^{30}/_{4}$ och efterträdde den föregående följande år $^{27}/_{4}$. Vid rådstugan 1607 $^{5}/_{5}$ »uppsade sig för rätten Nils Joensson med borgmästarevälde och uthi samma stadh igen utkoradhes aff fougden, Borgmästare och Råd samt gemene borgerskapitt att bliffua Borgmester».

1607—1618 **Michel Knutsson.** Han var en kraftfull och dugande man, som under de följande åren alltjämt omvaldes. Ett år (tjänsteåret räknades från Valborgsmässotiden ena året till samma tid följande år) var han till och med ensam borgmästare. Vid rådstugan 1613 $^{2}/_{6}$ »förhandlades med Michill Knuutsson, att han måtte blifva allena. Dertill samtyckte Rådet samt gemene man, att han skulle hafva tvenne borgmästares lön och vara skattfri för stadens tunga». År 1618 undanbad han sig omval, ovisst af hvad skäl; härom lyder anteckningen i domboken för detta år $^{4}/_{5}$: »stego upp för sittiande rätt Michil Knutsson och Matts Nilsson borgmästare och beddes orloff aff borgmästarekallet, hvilket dem beiakades». År 1623 $^{28}/_{4}$ valdes han ånyo och kvarstod denna gång i två år, det senare året ensam. Såsom förut är nämndt, saknas domböcker för tiden 1625—1633, så att ej är kändt, om han senare omvaldes. Han var död 1634 $^{4}/_{4}$.

1618—1620 **Michel Olsson Hisingh,** född på 1570-talet, troligen i Gäfle; son till konungsfogden i Ulfvesunds (Kungsörs) län Oloff Hisingh, † 1595, och Malin Halvardsdotter. Han nämnes i domböckerna första gången 1605 $^{1}/_{8}$, då han uppbjöd en gård i staden; 1606 $^{22}/_{12}$ instämdes han till rådstugan af sedermera borgmästaren Gabriel Larsson i ett ärekränkningsmål, hvilket dock förliktes. Rådman 1607 $^{5}/_{5}$ till 1611 $^{7}/_{5}$, då han blef byggningsborgmästare för ett år. Justitieborgmästare 1618 $^{4}/_{5}$—1620 $^{20}/_{4}$ och ånyo 1622 $^{10}/_{5}$—1623 $^{28}/_{4}$. Åter byggningsborgmästare 1637 $^{27}/_{4}$, från hvilket ämbete han tog afsked vid rådstugan 1639 $^{22}/_{4}$. Han var en mycket ansedd och förmögen man; den gård han ägde och bebodde var en af de största i staden och köpt af honom redan 1594 $^{4}/_{8}$. Till denna gård hörde åtskilliga »gatubodar», hvilka han köpt 1612 $^{16}/_{8}$, 1620 $^{10}/_{9}$ och 1629 $^{6}/_{8}$, en åkervret »norr på åsen» enligt köpebref 1615 $^{1}/_{7}$ samt diverse lotter i stadens donationsjordar: kolöten, bygärdet och Nibblegärdet. År 1614 $^{5}/_{5}$ uppbjöd han

den afsatte konungsfogden Anders Björnssons gård, som tillfallit honom såsom en af dennes kreditorer. Den s. k. Hisingska gården innehades af hans efterkommande i närmare etthundra år, tills densamma 1722 af brukspatronen Michel Hising donerades till staden till skolgård. Borgmästare Michel Hising d. ä., af hvars efterkommande icke mindre än fem efterträdde honom i ämbetet, är stamfader för den numera utdöda svenska adliga ätten Hisinger samt de ännu lefvande adliga och friherrliga finska ätterna med samma namn. Han dog 1640 (före $^{1}/_{8}$) och begrofs i Köpings kyrka, hvarest hans grafsten, mycket utplånad, ännu finnes i behåll.

Gift 1:o före 1610 med *Anna Andersdotter*, † 1630 $^{25}/_{7}$ enligt nämnda grafsten, dotter af rådmannen i Gäfle Anders Nilsson och Elin Köniksdotter samt syster till byggningsborgmästaren i Köping Oluf Andersson; 2:o 1632 $^{1}/_{6}$ i Västerås med *Kristina Kristoffersdotter;* 3:o 1638 $^{7}/_{1}$ i S:t Nicolai församling i Stockholm med *Sara Andersdotter*, i hennes tredje gifte [gift 1:o med N. N.; 2:o 1628 $^{30}/_{11}$ med kamreraren i Stockholm *Herman Hansson*, † 163(1); 4:o) 1642 med kyrkoherden i Köping *Mathias Nicolai Tunamontanus*, f. omkr. 1590, † 1646 $^{3}/_{5}$], † 166(3), dotter af kyrkoherden i Rättvik Andreas Nicolai (Svedelius) och Kristina Persdotter. — Barn: *Olof*, f. 1609, † 1666, justitieborgmästare, se nedan; *Kristina*, f. 161., gift 163. med borgmästaren i Stockholm *Hans Olofsson Törne*, † 1671; *Barbro*, f. 1619, † 1682 $^{24}/_{1}$, gift 164. med rådmannen i Västerås *Jakob Hindersson Jernstedt*, f. 1612, † 1667 $^{23}/_{1}$; *Malin*, f. 162., lefde 1660, gift 1643 med borgaren i Köping *Oluff Oluffsson.*

Matts Nilsson antogs till stadens gästgifvare 1608 $^{27}/_{5}$, till 1620—1622
kämnär 1613 $^{2}/_{6}$ samt valdes till rådman 1614 $^{5}/_{5}$ i den till borgmästare utsedde Gabriel Larssons ställe. Byggningsborgmästare första gången 1616 $^{3}/_{5}$, men »beddes orloff af borgmästarekallet» jämte sin ämbetsbroder, justitieborgmästaren Michel Knutsson, 1618 $^{4}/_{5}$. Justitieborgmästare 1620 $^{20}/_{4}$—1622 $^{10}/_{5}$; ånyo byggningsborgmästare 1623 $^{28}/_{4}$—1624 $^{7}/_{5}$ och åter justieborgmästare i maj 1625 efter den då afgångne Michel Knutsson. Efter 1633 återfinnes hans namn icke vidare i handlingarna. Att döma af de förtroenden, med hvilka han af borgerskapet hedrades, synes han hafva varit en omtyckt och dugande man.

Michel Olsson Hisingh. Se ofvan. 1622—1623

Michel Knutsson. Se ofvan. 1623—1625

Matts Nilsson. Se ofvan. 1625—(1632)

Nils Hansson. Var justitieborgmästare här 1633, men finnes (1632)—1643
ingenstädes omnämnd i den äldsta domboken. Det var under hans tid, som genom drottning Kristinas bref 1641 $^{30}/_{9}$ det öster om ån belägna Prästgärdet blef doneradt staden till byggnadsplatser och den s. k. nya staden började uppstå. Han lät anskaffa den i rådhusarkivet befintliga domboken, omfattande åren 1633—1644, hvilken är försedd med följande anteckning: »Thenna Boock haffuer then wijse oc lagfarne Man W:tt Nills Hansson Borgmästare i Köpingh låtit beställa och förordnat stadzens Rättegångz domskriffter i henne inskriiffuas motte och åhr 1633 then 26 Januarij kiöpt för stadzens penningar fyra daler kop. mynt.» Nils Hansson var därjämte brukspatron och ägde Ny-

hammars bruk i Grangärde socken i Kopparbergs län, hvilket han genom köpebref af 1643 $^{24}/_{7}$ sålde till brukspatronen Per Månsson.* Död i slutet af år 1643; han satt i rådet $^{4}/_{10}$, men var död $^{11}/_{12}$. — Hustrun, som efterlefde honom, var bördig från Västerås. Barnen, af hvilka dottern *Anna* nämnes 1637 och sonen *Hans Nilsson* 1657, sålde sin faders gård i staden 1658 $^{21}/_{6}$ till borgaren och kyrkovärden Johan Hermansson (Asswer).

1644—1666 **Olof Michelsson Hisingh,** f. 1609 $^{25}/_{7}$ i Köping, var son till justitieborgmästaren Michel Olsson Hisingh och Anna Andersdotter. Borgare vid unga år, blef han kämnär 1634 $^{24}/_{4}$, rådman 1639 $^{22}/_{4}$, och byggningsborgmästare 1642 $^{27}/_{4}$. Utnämndes till justitieborgmästare i juni 1644. Han var en nitisk och omtänksam man, som hos regeringen lyckades utverka många förmåner för staden. En stadskällare inrättades 1645 $^{31}/_{1}$, åtskilliga förordningar utfärdades för förhindrande af det för staden fördärfliga landsköpet, hvarjämte staden 1660 $^{2}/_{8}$ af landshöfdingen Lorentz Creutz erhöll tillstånd att hålla egen utridare i bergslagen och genom k. resolutionen 1664 $^{16}/_{9}$ uteslutande rätt att å marknaderna försälja »främmande drycker». År 1649 $^{31}/_{3}$ donerades en backe uti kronans äng nere vid ån till stadens kyrka för anläggande af ett tegelbruk, och 1652 $^{24}/_{12}$ erhöll staden i donation den skatt, som årligen utgjordes till kronan af stadens åker »till publike byggnaders opprättande och vidmakthållande samt stadens betjäntes lön och underhåll». Olof Hisingh var därjämte en klok och driftig handelsman, som betydligt förökade sin ärfda förmögenhet förnämligast genom affärer i bergslagen. Utom Hisingska gården i Köping, hvilken han ärfde efter faderns död, och å hvilken han erhöll fastebref 1642 $^{13}/_{12}$, samt Bernshammars bruk i Heds socken i Västmanlands län, som han erhöll med hustrun, förvärfvade han bl. a. Västerby hemman i Söderbärke socken, flera hamrar och bruk i Heds och Skinnskattebergs socknar, däribland Bäcks och Holms numera nedlagda hamrar samt Karmansbo bruk, som han till sig förpantat af landshöfdingen Gustaf Ribbing. Han skattade själf sin lösa och fasta egendom i en skrifvelse 1664 $^{1}/_{7}$ till den då för tiden betydliga summan af 208,600 daler kop. mynt. Död 1666 $^{6}/_{7}$ och begrafven bredvid sin fader midt under korsgången i Köpings kyrka, hvarest hans grafsten, vackert arbetad, fordom legat, medan midt öfver grafven ännu hänger en af hans hustru till kyrkan skänkt vacker ljuskrona med följande inskrift: »Gudz namn till ähra och Gudz hus till prydning föräras efter Borgmester Olof Hisingh af hans kära hustru h. Anna Leffler denna krona till Kiöpings kyrkia anno 1665.» Vid rådstugan dagen efter hans död förekom följande ärende: »Sedan, emedan Gud den allra högste uthi en sal. stund, i näst förlidne gårdag nådeligen behagade från denna jemmerdalen till sig uthi den eviga himmelska frögdesalen genom den timmeliga döden hädankalla fordom Ehreborne och denna Wår stads Wälbetrodde Borgmästare Oluf Hisingh, alltså det till att förekomma, att icke någon Borgmästare Uthi den framlednes ställe må staden owetterligen och

---

* Denne instämdes till rådstugan 1644 $^{3}/_{6}$ af änkan, emedan köpevillkoren ej blifvit fullgjorda.

emot dess vilia påträngd varda, hölts för råd sampt derom skrifva H:s Excell:t Högvälb. H:r Landshöfdingen till, och alldenstund stadzens medel äro ringa till de betjentes aflöningar, dy kunde det väll låta giöra sig att staden Kiöping vore betjent med en borgmästare härefter.» Denna begäran föranledde dock icke till någon åtgärd, utan staden måste ännu i 34 år aflöna tvenne borgmästare.

Gift 1645 $^{5}/_{7}$, »enligt sina föräldrars råd», med *Anna Leffler*, f. 1615 $^{6}/_{3}$, † 1668 /6, dotter af konungsfogden i Ulfvesunds län, Hans Leffler och Kristina Erlitz. — Barn: *Carl*, f. 1646, † 1702, justitieborgmästare, se nedan; *Michel*, f. 1647, † 1676, justitieborgmästare, se nedan; *Johan*, f. 164., † 1676, byggningsborgmästare, se nedan; *Anna*, gift med handlanden i Stockholm *Jacob Kahlmeter*, † 1669; *Katarina*, gift med rådmannen i Stockholm *Hans Kahlmeter*; *Margareta*, gift med inspektoren *Erik Balk*; *Barbro*, † 1670 $^{6}/_{7}$, gift med rådmannen i Köping *Jöns Persson*, se nedan; *Gertrud*, gift med postmästaren i Köping *Knut Magnus Dreffling*, se nedan; *Sara*, gift 1675 $^{26}/_{10}$ i Stockholm med vinskänken därstädes *Georg Hindrich Fädher*, i hans andra gifte [gift 1:o 1674 $^{15}/_{11}$ med *Margareta Tormöhlen*, f. 1648 $^{14}/_{3}$, † 1675, begr. $^{21}/_{5}$, dotter af Johan Tormöhlen och Elsa Kohlmäter].

Magnus (Måns) Knutsson Dreffling, f. 1607 $^{10}/_{1}$, son till 1666—1673
Knut Johansson Dreffling, som härstammade från en urgammal tysk adlig ätt, hade 1644 utnämnts till byggningsborgmästare här och vid rådstugan s. å. $^{1}/_{8}$ uppvisat sin fullmakt. Efter rådmannen Joen Månssons död 1657 blef han antagen till stadens postmästare. Justitieborgmästare 1666, † 1673 $^{15}/_{8}$. — Vid rådstugan s. å. $^{24}/_{9}$ beslöts att till Dresslings efterträdare såsom borgmästare begära hans son Knut Månsson samt, om detta ej kunde bifallas, befallningsmannen i Ulfvesunds län Peter Zachariasson Wreman (sedermera borgmästare i Arboga 1674—1695), men intetdera af dessa förslag vann vederbörandes bifall.

Gift 164. med *Katarina Johansdotter*, f. 1625 $^{19}/_{5}$ i Västerås, † 1692, i slutet af året, omgift 1674 med mannens efterträdare *Michel Hising*. Hon erhöll 1673 $^{14}/_{10}$ ett nådår på borgmästarebefattningen, »som vanligit är», och innehade postmästaretjänsten 1673—1677. — Barn: *Johan*, f. 1648, † 1698, artillerikapten vid amiralitetet, adlad Anckarfelt, n:r 1105; *Knut Magnus*, postmästare i Köping, se nedan.

Michel Hising, f. 1647, var son till borgmästaren Olof Michelsson 1673—1675
Hisingh och Anna Leffler. Redan vid 20 års ålder, innan han ännu blifvit borgare, utnämndes han till byggningsborgmästare 1667 $^{26}/_{2}$; s. å. $^{9}/_{3}$ aflade han sin borgareed. Justitieborgmästare 1673 $^{14}/_{10}$, emot borgerskapets önskan, hvilket petitionerat om företrädarens son. Några månader förut, $^{21}/_{3}$, hade han utsetts till direktör för stadens skuteväsende. Michel Hising d. y. var från barndomen sjuklig och uppgjorde redan 1674 $^{20}/_{11}$ sitt testamente. Han valdes 1675 $^{17}/_{7}$ till riksdagsman vid den samma år i Uppsala hållna riksdagen samt utverkade därunder k. resolution af $^{28}/_{9}$ s. å. på två för stadens handel viktiga förmåner, nämligen bekräftelse på stadens gamla privilegium att ensam handla med kringliggande bergslager, och att de, som ägde bruk i närheten af staden och inom dess privilegierade gebit skulle förpliktigas att utskeppa sitt järn i Köping och genom dess våg. Under arbetet vid

riksdagen förvärrades sjukdomen, och den 24 december 1675 afled han vid endast 28 års ålder samt begrofs i sina förfäders graf i kyrkan 1676 11/2. — Utom sin betydliga ärfda förmögenhet efterlämnade han en del fasta egendomar inom och strax utanför staden, hvilka han inköpt 1674.

Gift 1674 med borgmästaren Måns Drefflings änka *Katarina Johansdotter.* Inga barn.

1676—1680 **Christian Nycop** var son till dåvarande teologie professorn i Åbo, sedermera biskopen i Viborg Nicolaus Laurentii Nycopensis, † 1666, bördig från Nyköping. Han var »handskrifvare» eller landssekreterare, såsom Hülphers uppgifver, vid landskansliet i Västerås, då han genom k. fullmakt, dat. Kalmar 1673 8/9, utnämndes till byggningsborgmästare i Köping; aflade sin ed s. å. 14/10. De föregående borgmästarne, som voro förmögna män samt dessutom driftiga affärsmän, hade icke så mycket behöft taga i betraktande löneförmånerna, hvilket däremot naturligt nog blef förhållandet med Nycop, som utom sin borgmästarebefattning, märkligt nog för den tiden, icke synes hafva haft någon annan syssla; han söker därför — och med framgång — tid efter annan förhöjning af sin lön. År 1675 2/6 uppvisade han inför magistraten K. M:ts bref af den 24 febr. s. å. af innehåll, att han skulle åtnjuta lika stor lön som justitieborgmästaren, nämligen 600 daler smt, men lät sig dock vid rådstugan s. å. 12/8 åtnöja med 450 daler, emedan rådmännen klagade öfver de svåra tiderna. S. å. 9/6 erhöll han Tobakshandelskontorets fullmakt att vara ensamförsäljare af tobak i Köping — hans enda befattning utom tjänsten. Han vann 1675 burskap som borgare, erhöll s. å. 25/11 fastebref på en åkervret norr om svingärdet och 1676 18/3 fastebref på tre åkrar belägna på samma ställe. Genom k. fullmakt, dat. Vänersborg 1676 10/1, utnämndes han till justitieborgmästare samt erhöll genom landshöfdingens bref 1679 8/8 100 daler smt:s förhöjning på sin lön, hvilket bekräftades af rådstugan s. å. 3/9. Död i sina bästa år i början af juli 1680 (lefde den 1, men var död den 14); begr. s. å. 11/9.

Gift med *Emerentia Bergström*, dotter af borgmästaren i Sala Anders Persson och Anna Andersdotter (Svan). — Barn: *Anders*, † 1726, landträntmästare i Västerås, gift med *Elisabeth Ehrenholm*, i hennes första gifte [gift 2:o 1737 med biskopen i Åbo *Johan Browallius*, f. 1707, † 1755]; *Katarina*, gift med landsfiskalen i Västerås *Erik Westberg*, f. 1677 13/11, † 1736; *Kristian*, † ogift; *Anna Kristina*, gift med valsmästaren vid Bjurfors bruk i Avesta socken *Johan Jansson; Emerentia*, f. 168., † 1721, gift 170. med ägaren af Månsbo gård och kvarn i Grytnäs socken i Falu län, expeditionskronofogden *Petter Gagner*, f. 1682, † 1722 /3.

1680—1702 **Carl Hising,** f. 1646 13/11, var son till borgmästaren Olof Michelsson Hisingh och Anna Leffler. Student i Uppsala 1664. Byggningsborgmästare 1676 14/6 och justitieborgmästare genom k. fullmakt, dat. 1680 29/7. Det var under hans tid, som staden ändtligen nådde sitt i så många år efterlängtade mål: indragning af byggningsborgmästarebefattningen. Konung Karl XI:s resolution härom är utfärdad 1692, men först vid dåvarande byggningsborgmästarens, Hans Spaak, afskedstagande 1700 blef

Hising ensam (justitie- och politie-)borgmästare. Han var en för stadens bästa mycket verksam man. Såsom kyrkovärd var han jämte den kraftfulle prosten Petrus Browallius den, som mest verkade för Köpings nya kyrkas uppbyggande, men hvars fullbordande han dock icke fick upplefva, och det var på hans initiativ, som det gamla förfallna rådhuset nedrefs och ett nytt uppbyggdes, fullbordadt 1690. Såsom stadens ombud vid 1680, 1682 och 1693 års riksdagar utverkade han kungl. resolutioner till handelns upphjälpande: 1680 $^{10}/_{12}$ erhöll staden ånyo rätt att för hvarje skeppund genom staden fördt bergsmansjärn uppbära 1 öre silfvermynt mera än Västerås och Arboga mot skyldighet att hålla ån trafikabel genom pålning och rensning, och 1693 $^{5}/_{12}$ inrättades provinsialfiskaltjänsten för Västmanlands städer för hämmande af det olofliga landsköp, som bedrefs af kringliggande bruks ägare, arrendatorer och betjänte. Likaså beviljades nådår för stadens betjäntes änkor 1693 $^{5}/_{12}$. Hising var, okändt af hvad skäl, afsatt från sin tjänst en tid under år 1692, men han blef af K. M:t restituerad s. å. i december. Från 1694 till sin död var han jämväl stadens postmästare. »Efter en stilla och berömlig vandel» afsomnade han i början af november 1702 (före den 18) och begrofs den 28 i samma månad i sina förfäders graf i kyrkan, till hvilken gafs tvenne stora silfverljusstakar i testamente efter honom.

Gift 1680 $^{28}/_{11}$ med *Barbro Petre*, dotter af brukspatronen Robert Georgsson Petre och Margareta Lorentzdotter Höijer. — Barn: *Olof*, borgmästare i Köping, se nedan; *Johan Vilhelm*, f. 1685 $^{10}/_{7}$, † 1751 $^{8}/_{6}$, kapten och brukspatron, gift med *Maria Kristina Lezin; Michael*, f. 1687 $^{22}/_{4}$, † 1756 $^{15}/_{10}$, brukspatron, gift 1717 $^{30}/_{5}$ med *Margareta Frodbom*, f. 1694 $^{15}/_{7}$, † 1761 $^{30}/_{6}$; *Margareta*, f. 1688, † 1772 $^{18}/_{9}$, gift 1711 med borgmästaren i Stockholm *Johan Leijel*, adl. ätten n:r 1531, f. 1564 $^{1}/_{1}$, † 1744 $^{24}/_{11}$; *Carl Robert*, f. 1684, † 1710 i Riga, löjtnant vid fortifikationen.

II. Byggningsborgmästare.

Nils Joensson. Se justitieborgmästare. —1606

Adam Dein var af tysk extraktion och till yrket guldsmed samt 1606—1609 kallas i handlingarna merendels »Adam Gulsmed», men äfven Deghen, Dejen och Dein. I det äldsta befintliga rådstuguprotokollet för 1605 $^{30}/_{4}$ nämnes han bland rådmännen. Byggningsborgmästare 1606 $^{1}/_{7}$—1609 $^{8}/_{5}$. Gästgifvare 1610 $^{6}/_{5}$. Ånyo byggningsborgmästare 1612 $^{9}/_{6}$—1613 $^{2}/_{6}$ och åter rådman 1616 $^{3}/_{5}$—1623 $^{28}/_{4}$. Stadsbyggmästare 1621 $^{17}/_{5}$. Han lefde 1625, men var död följande år. — »Mäster Adam» ägde gård vid Västerlånggatan. År 1614 kom han i tvist med magistraten om en åkervret, som han erhållit löfte om. Protokollet härom vid rådstugan s. å. $^{5}/_{5}$ lyder: »Kom för rätten Jon Larsson åklagade Adam Gulsmed om en vret, som Adam var lofvad af borgmästare och råd, på det han skulle hålla soldatgästning år 1603, när till gästning kom i staden ett kompani tyska soldater, och hafver Adam kostat efter sin räkning 20 daler 2 öre; på den tiden gällde en tunna

råg 5 daler.» Domen löd i all sin korthet: »Thz är affsacht, at Adam skall behålla vreten.»

Gift med *Cecilia* . . ., † 1651. — Barn: *Abel Adamsson*, f. 1611, † 1693, rådman, se nedan; *Karin*, † före 1674 $^{10}/_{8}$, gift med handlanden och borgaren i Köping *Per Hansson Myr*, hvars förra hustru *Brita Månsdotter*, blef dömd till döden för hor 1648 $^{7}/_{4}$; hon var änka 1658 $^{21}/_{3}$ och blef omgift med borgaren *Jöns Knutsson*.

1609—1610 **Nils Joensson.** Se justitieborgmästare.

1610—1611 **Oluff Andersson,** f. 1576, var son af rådmannen i Gäfle Anders Nilsson och Elin Köniksdotter. Han nämnes bland de nyvalda rådmännen vid rådstugan 1605 $^{30}/_{4}$, var byggningsborgmästare 1610 $^{6}/_{5}$ till 1611 $^{7}/_{5}$, då han återgick till sitt »rådmansvälde». Afgick därifrån 1616 $^{3}/_{5}$, då han flyttade till Stockholm. Borgmästare där. † 1627. Om honom, hans giften och barn se Örnberg, Sv. Ättartal 7: 431.

1611—1612 **Michel Olsson Hisingh.** Se justitieborgmästare.

1612—1613 **Adam Dein.** Se ofvan.

1613—1614 **Michel Knutsson.** Se justitieborgmästare.

1614—1615 **Gabriel Larsson.** Rådman 1605 $^{30}/_{4}$ till 1614 $^{5}/_{5}$, då han för ett år valdes till byggningsborgmästare. Gästgifvare 1609 $^{8}/_{5}$; ånyo byggningsborgmästare 1618 $^{4}/_{5}$—1620 $^{28}/_{4}$. »Innetialerna till hans och hans hustrus namn (G. L. S. — A. C. D.) stå med silfverbokstäfver på en sammetskappa, som hänger omkring döpelsefunten» (Hallman). † 1622. — Hustrun *Anna Carlsdotter*, som lefde ännu 1637, ägde 1635 tre af de största gårdarna i staden med nummer 114, 149 och 165, af hvilka de två senare under hela 1700-talet innehades af medlemmar af familjen Strang.

1615—1616 **Hans Persson.** Rådman 1605 $^{30}/_{4}$; byggningsborgmästare 1615 $^{28}/_{4}$—1616 $^{3}/_{5}$; ånyo rådman 1620 $^{28}/_{4}$, men afled troligen s. å. År 1611 $^{7}/_{5}$ och 1618 $^{4}/_{5}$ hade han förordnats till gästgifvare för ett år. Han bör ej förväxlas med sin namne Hans Persson eller Pedersson, förut kallad »Sillesta-Hans» efter sin gård i Köpings socken, men sedermera såsom rådman antagande tillnamnet Gafle.

1616—1618 **Matts Nilsson.** Se justitieborgmästare.

1618—1620 **Gabriel Larsson.** Se ofvan.

1620—1623 **Erich Jöransson** nämnes i handlingarna första gången 1610 $^{6}/_{5}$, då han för ett år antogs till kämnär, men innehade icke sedan någon befattning i stadens tjänst, förrän han valdes till rådman 1618 $^{4}/_{5}$. Följande år $^{10}/_{5}$ blef han jämväl gästgifvare. Byggningsborgmästare 1620 $^{28}/_{4}$—1623 $^{28}/_{4}$ och omvaldes ånyo därtill i maj 1625. Efter 1633 träffas han icke vidare bland stadens tjänstemän; däremot är han under åren 1636 och 1637 gästgifvare. Hans gård, å hvilken han erhållit fastebref 1595 $^{8}/_{5}$ och till hvilken (1635) hörde två lotter i bygärdet, tre lotter i Nibblegärdet, två vretar bredvid kolöten, en lott i denna löt, två hagar bredvid Djurgården och fyra bodar på Vågbodsplatsen, var en af de största i staden; den fick sedermera nummer 190 och var i slutet af 1700-talet borgmästaregård. På den fjärde ljuskronan öfver stora gången i Köpings kyrka läses följande inskription: »Gudz nampn till ähra hafver jag Erich Jöransson med min kära hustru Kirstin Nils Dotter uti Testamente gifvit thenna krona til Kiöpings kyrkia anno 1640.»

Gift med *Kerstin Nilsdotter.* — Döttrar: *Kristina,* som lefde änka 1669, gift 1631 19/9 med assessorn i Åbo hofrätt *Pehr Vigelius,* adlad *Ekenberg,* n:r 476, f. 1603, † 1656, kyrkoherdeson från Köping; *Sara,* f. 1628 2/1, † 1669 16/4, gift 1646 20/5 med tullinspektoren *Jakob Andersson,* adlad *Gyllenstake,* n:r 620, som lefde ännu 1670.

Matts Nilsson. Se justitieborgmästare. 1623—1624

Michel Knutsson. Se justitieborgmästare. 1624—1625

Erich Jöransson. Se ofvan. 1625—(1633)

Jacob Larsson blef kämnär 1607 5/5, antogs till vikarierande rådman i Gabriel Larssons ställe för ett år 1613 2/6 och valdes till rådman 1616 3/5, hvilken befattning han, med undantag för året 1619—1620 innehade, tills han utsågs till byggningsborgmästare. Efter 1635 saknas hans namn i befintliga handlingar. Hans gård, å hvilken han erhållit fasta 1508 15/6, är numera komministergård. — Son: *Daniel Jacobi Copingensis,* f. 1616, † 1662 24/6, kyrkoherde i Odensvi församling i Västerås stift. (1633)—1635

Oluff Ericsson nämnes första gången i handlingarna 1608 27/5, då han antogs till kämnär för ett år. Under de följande åren, med undantag af 1619—1620, då han vikarierade såsom rådman i Jacob Larssons ställe, innehade han före 1626 ingen befattning i stadens tjänst. Vid rådstugan 1633 25/4 är han rådman samt kallas då och sedermera alltid »gamble rådmannen». Byggningsborgmästare 1635 28/4 —1637 27/4. Honom tillkommer äran att hafva upprättat stadens äldsta tomtbok i oktober 1635. Oluff Ericsson lefde ännu 1647, hvilket år 3/5 han antogs till gästgifvare. 1635—1637

Michel Olsson Hisingh. Se justitieborgmästare. 1637—1639

Joen Erichsson var son till rådmannen Erich Joensson och antogs vid unga år till sin faders vikare 1634 24/4. Ordinarie rådman 1635 28/4; byggningsborgmästare 1639 24/4—1642 27/4. Efter Nils Hanssons död uppehöll han justitieborgmästarebefattningen från december 1643 till juni 1644, då Olof Hising erhöll fullmakt på platsen. † 1658, omkr. 50 år gammal. 1639—1642

Gift med *Kerstin Nilsdotter,* som lefde 1654 22/7.

Olof Michelsson Hisingh. Se justitieborgmästare. 1642—1644

Måns Knutsson Dreffling. Se justitieborgmästare. 1644—1660

Michel Hising. Se justitieborgmästare. 1660—1673

Christian Nycop. Se justitieborgmästare. 1673—1675

Johan Hising, broder till Carl och Michel d. y. samt son till borgmästaren Olof Michelsson Hisingh, föddes på 1640-talet. Student i Uppsala 1654. Rådman 1674 20/7; byggningsborgmästare efter Christian Nycop med fullmakt 1676 10/1. Han erhöll då samma löneförmåner som sin antecessor, »doch cederade han till sin sahl. broders Enkia dhen Engehagen honom bredhe wid tiensten tillfallin (är), wäll förståendes på nåde åhret». Knappt ett halft år fick han verka på denna post; han afled mycket hastigt i juni s. å.; vid rådstugan den 8 satt han i rådet, men redan vid följande rådstuga den 12 nämnes »borgmästaren sahl. Johan Hisingh, som nu ligger på Båhren». Den vid så unga år aflidne borgmästaren dog troligen ogift; åtminstone finnes i handlingarna ingen anteckning om änka eller barn efter honom. 1676 10/1—14/6

1676—1680 **Carl Hising.** Se justitieborgmästare.

1680—1682 **Johan Remmer,** f. 165 ., var stadssekreterare i Västerås, då han 1680 29/7 utnämndes till »stads- och handelsborgmästare», såsom titeln då lydde, i Köping. Här stannade han dock ej längre än halftannat år. År 1682 4/2 utnämndes han till slottsfogde på Västerås slott, och den 24 april s. å. kallas han landträntmästare. Mellan åren 1686—1689 är han kronobefallningsman (= konungsfogde, såsom titeln förut lydde) vid Kungsör, blir 1688 borgmästare i Västerås och dör såsom sådan därstädes 1710.

Gift 1:o med *Katarina Schult*, † 1689, dotter af kyrkoherden i Skultuna församling i Västerås stift Widichindus Joh. Grangius och Margareta Möller; 2:o med en syster till prostinnan Catharina Torner, f. Söderholm, i Nora; 3:o 169. med *Magdalena Wulff*. — Barn: *Sara*, † 1701, gift 1687 med inspektoren, sedermera landträntmästaren i Västerås *Jonas Hwalström*; *Widich*, student 1684, provinsialfiskal i Västmanlands län 1693 5/12, † 1709, gift med *Brita Berg*; *Kristina*, f. 1673 i Västerås, † 1738 19/2, gift 1:o 1689 med brukspatronen på Nyhammars bruk i Grangärde socken *Jacob Strang*, f. 1666, † 1706, 2:o 1708 med likaledes brukspatronen därstädes *Anders Persson Julin*,* f. 1666, † 1738 10/2; *Mauritz*, f. 1678 /3; *Johan*, f. 1680 15/2, student 1695, disp. 1703, »notarie i hofrätten», † 1709; *Carl*, f. 1684, † 1728, magistratssekreterare, se nedan; *Margareta*, f. 1692; *Maria*, f. 1696; *Lars*, f. 1697, † 1699; *Gustaf*, f. 1699, † 1701; *Beata Lisa*, f. 1700 11/11, † barn; *Elisabet*, f. 1705 24/4, gift med fältsekreteraren *Kessel*.

1682—1700 **Hans Spaak.** Född på 1630-talet och son till borgmästaren i Karlstad Olof Ersson och Kerstin Börjesdotter, tillhörde Hans Spaak en ansedd Värmlandssläkt, som utgrenat sig i adliga ätterna Ehrencrantz, Gyllenspaak, Gyllentorner och Risellsköld. Han kallas kronofogde 1665 och bodde då på Ullvi i Ihrsta socken i Västmanlands län samt efterträdde Remmer genom k. fullmakt, dat. 1682 4/2. Spaak var den siste byggningsborgmästaren i Köping. Sedan befattningen indragits 1692, kvarstod han dock i åtta år i ämbetet; han sökte och erhöll afsked med pension af 200 daler smt genom k. bref, dat. Pernau i Kurland 1700 16/10. Följande år d. 4/3 tog han på rådstugan afsked af magistraten. Lefde 1708, men var död 1712 /9.

Gift 1:o 166 . med *Elisabet Hylting*, f. 1632, † 1697 30/7; 2:o 1698 med sin hushållerska *Anna*. — Barn: *Olaus*, f. 1665 (icke 1668, såsom Herdaminnet uppgifver); slottspredikant vid Kungsör och komminister i Kungs-Barkarö församling i Västerås stift, † 1692 26/11 i Köping, ogift; *Johan*, drabant (1701), gift 1698 »med sin piga».

III. Justitie- och politieborgmästare.

1700—1702 **Carl Hising.** Se justitieborgmästare.

1703—1714 **Eric Thuen,** f. omkr. 1660. Var först skrifvare hos häradshöfdingen i Skinnskattebergs härad i Västmanlands län Per Gyllenhöök,

* Son: den bekante hofintendenten och bruksägaren Peter Julinsköld f. 1709, † 1768.

därefter notarie under häradsrätterna. År 1689 7/2 föreslogs han till stadsnotarie i Köping utan att därtill blifva vald. Följande år utnämdes han till landssekreterare i Västerås och, enligt k. fullmakt dat. Woidsikowa (i Polen), 1703 16/1 till justitie- och politieborgmästare i Köping. Sjuklig redan i januari 1709, förvärrades hans onda i januari 1713, och den 17 november sistnämnda år meddelade han rådet, att han ville begära provinsialfiskalen Olof Hising till vikarie. Han var död 1714 2/3. Ogift.

Olof Hising Carlsson, f. i början af 1680-talet och son till borgmästaren Carl Hising och Barbro Petre, var den sjätte och siste borgmästaren af denna släkt i Köping. Student i Uppsala 1693. Han antogs till kämnärsnotarie och stadskassör 1703 28/1 och till stadssekreterare 1708 30/9. År 1704 blef han äfven postmästare, hvilken befattning han bibehöll äfven sedan han i december 1711 blifvit landsfiskal och året därpå provinsialfiskal i Västmanlands län. År 1713 26/11 förordnades han till vikarie för borgmästare Thuen under dennes sjukdom, och efter hans död erhöll han regeringens fullmakt på borgmästarebefattningen i Köping 1714 2/3, »confirmerad» genom k. fullmakt, dat. Demotika s. å. 16/6. Han var dessutom gästgifvare, men vid rådstugan 1718 5/12 tillkännagaf han för magistraten, att han till nästkommande maj månad (1719) »tänkte öfvergifva postmästaretjänsten och gästgifveriet», hvilket också skedde. Till den märkliga riksdagen 1719 valdes Hising på rådstugan 8/1 till stadens ombud; han utverkade då flera rättigheter åt staden till handelns och näringarnas upphjälpande, hvarjämte stadens gamla fri- och rättigheter bekräftades och staden erhöll tillstånd att hålla sig med egna utridare i bergslagen samt att å aflöningsstaten få upptaga en stadsfältskär och en stadskassör. Ovisst af hvad skäl, gjorde han tre år därefter tjänstebyte med provinsialfiskalen Anders Risell och uppvisade vid rådstugan 1722 17/12 sin fullmakt på den nya tjänsten. Sedan han »sig med vackert loford uti sin syssla skickat», afled han vid några och fyrtio års ålder i september 1728. 1714—1722

Gift med *Maja Stina Rydelia*, f. 1688, † 1766 14/2, efterlämnade han inga barn.

Anders Risell, tillhörande en värmländsk släkt af samma stam som adliga ätten Risellsköld, var född 1685 16/8 och son till kyrkoherden i Hesselskogs församling i Karlstads stift Nicolaus Christophori Risell och Christina Welin. Han efterträdde 1714 Olof Hising såsom landsfiskal och blef genom byte med samme man borgmästare i Köping 1722 samt installerades i sitt ämbete s. å. 22/12. Följande år var han stadens riksdagsman med 12 dlrs lön i veckan. Redan i april 1729 måste han taga tjänstledighet för sjukdom. Visserligen begärde han följande år 15/1 att åter få tillträda borgmästarebefattningen, emedan han då var fullt återställd till hälsan, men borgerskapet ville behålla den t. f. borgmästaren; landshöfdingen måste infinna sig i Köping för att bilägga den härigenom uppkomna tvisten, hvilken slutade så att Risell vid rådstugan den 30/4 begärde sitt afsked, för »sjukdom», såsom det hette, med anhållan om någon pension af staden. S. å. 29/10 erhöll han äfven k. bref på 300 dlr smt:s pension af stadens öfverskotts- 1722—1730

och besparingsmedel. Han befann sig i staden ännu i maj 1735, men hans vidare öden äro obekanta; † 1753.

Gift 1721 med *Catharina Charlotta Croning*, f. 1697, † 1775 $^7/_2$, dotter af kyrkoherden i Munktorps församling af Västerås stift Lars Croning och hans första hustru Elisabet Löfgren.

1730—1737 **Jonas Siöman,** troligen son till den »monsiör» Eric Siöman, som nämnes i härvarande domböcker 1703, var kronobefallningsman i Kungsörs fögderi, då han under borgmästare Risells sjuklighet enligt k. bref 1729 $^8/_4$ förordnades till vikarie för denne; han infann sig vid rådstugan den 21 i samma månad och aflade sin ed. Vid det 1730 $^{18}/_4$ hållna borgmästarevalet erhöll Siöman, som gjört sig särdeles omtyckt af borgerskapet, första förslagsrummet med 54 vota, medan rådman Brander erhöll andra rummet med 6 och rådman Caveel tredje rummet med 4 vota, hvarpå Siöman s. å. den $^6/_{11}$ erhöll k. fullmakt på tjänsten. Riksdagsman 1731 (med 10 plåtar i veckan) och 1734 verkade han mycket för stadens bästa. Hans borgmästaretid inföll under frihetstidens bästa dagar, då regeringen genom uppmuntrande af inhemska näringar sökte upphjälpa landets välstånd. Siöman ifrade mycket för inrättande af ett »tröj-, strumpe- och ylletygsväfveri» i staden, hvartill han också vid 1734 års riksdag lyckades utverka ett statsanslag på 800 daler smt, hvarjämte han af egna medel tillsköt 1,458 daler kpmt; väfveriet kom också till stånd 1735. Den kraftfulle mannen fick dock icke verka länge på sin post. Vid rådstugan 1737 $^{19}/_9$ lät han berätta borgerskapet, »att han nu i fjorton dagar måst hålla sig vid sängen af allehanda tillstötande bräckligheter, begiärandes, det ville öfriga magistraten besörja, att allt väl och ordentelig blifver expedierat, så länge han måste hålla (sig) vid sängen». Hans dödsdag inföll den 28 oktober s. å.

Siöman arrenderade Torshälla kronokvarn, för hvilken sista årets arrende med 600 daler smt utsöktes i sterbhuset. Hans fasta egendom i staden såldes af arfvingarna genom köpebref 1738 $^{18}/_{11}$ till friherrinnan Maria Eleonora Ribbing.

Gift med *Margareta Ragge*, f. 1672, † 1757, dotter till kaptenen vid »Arboga slussar» Erik Arfvidsson Ragge, hvars tre söner adlades Reuterstierna. — Barn: *Eric*, f. 1705, beridare vid Strömsholms stuteri, bodde under åren 1750—1760 på Höcksta i Köpings socken, gift 173(9) med *Kristina Elisabet Örncrona*, adl. ätten n:r 1643, f. 1721, † 1775; *Eva Charlotta; Margareta Elisabet*; *Fredrika*.

1738—1757 **Petter von Werdt.** F. 1693 $^{22}/_1$ i Västerås och son till rådmannen och postmästaren därstädes Abraham von Werdt (f. 1669, † 1733) och Christina Borre (f. 1672, † 1744) härstammade von Werdt från en gammal brabantsk adlig ätt, som på 1630-talet med skeppsklareraren och handlanden i Stockholm Wilhelm von Werdt inflyttat till Sverige. Efter afslutade studier blef han postmästare i Västerås efter fadern 1715, provinsialfiskal i Västmanlands län 1718 och rådman i Västerås på 1720-talet. Vid borgmästarevalet i Köping 1737 fick von Werdt bland 18 sökande de flesta rösterna och erhöll 1738 $^{16}/_1$ fullmakt på tjänsten; han intog sin plats bland magistraten vid rådstugan $^{13}/_2$ och aflade sin ed $^6/_3$ s. å. Såsom riksdagsman lyckades han åt

staden utverka några mindre fördelar; under hans tid flyttades den förnämsta marknaden, Olofsmässan, från den 29 juli till den 31 augusti (k. resolution 1756 $^{26}/_{11}$). Från 1750 $^{1}/_{4}$ var han tjänstledig, hvarunder sonen, t. f. stadssekreteraren Abraham von Werdt, enligt k. Svea hofrätts konstitutorial 1750 $^{13}/_{6}$ uppehöll tjänsten. Död 1757 $^{2}/_{9}$.

Gift 1715 $^{24}/_{11}$ med *Gertrud Margareta Barck*, f. 1695 $^{22}/_{1}$, † 1766 $^{10}/_{4}$, dotter af borgmästaren i Västerås Anders Barck och biskopsdottern Gertrud Margareta Brodin. — Barn: *Maria Stina*, f. 1717 $^{19}/_{4}$, † före fadern; *Margareta*, f. 1719 $^{24}/_{7}$, † 1778 $^{19}/_{4}$, gift 1758 $^{10}/_{12}$ med rektorn vid Köpings skola *Pehr Hellenius*, f. 1710 $^{10}/_{12}$, † 1770 $^{6}/_{11}$; *Christina Elisabet*, f. 1722, † 1732; *Anna Maria*, f. 1723 $^{30}/_{3}$, † 1750 $^{17}/_{4}$, gift 1740 $^{25}/_{11}$ med auditören *Lars Odhelius*, f. 1700, † 1769; *Abraham*, f. 1725 $^{20}/_{8}$, t. f. magistratssekreterare i Köping, † 1755 $^{2}/_{10}$, ogift; *Petrus*, f. 1731, † ung.

Anders Kijhlman, f. 1708 $^{21}/_{1}$ i Taxinge-Näsby socken i Söder- 1758—1784
manlands län. Föräldrar: häradsskrifvaren Anders Kihlman († 1725) och Margareta Siljeström. Efter afslutade studier och tjänstgöring i hofrätten utnämndes han till borgmästare i Sigtuna 1736. Efter von Werdts död sökte han transport till Köping, men vid borgmästarevalet 1758 $^{28}/_{11}$ erhöll han endast tredje förslagsrummet. De flesta rösterna tillföllo vice häradshöfdingen Anders Moulin, Olofsson, hvilken skött tjänsten under det sista året af von Werdts tid och nu uppehöll vakansen; han rekommenderas äfven af magistraten till erhållande af platsen. Men valet öfverklagas — och den 5 mars 1759 skrifver magistraten till Kijhlman och lyckönskar honom i anledning af hans utnämning till borgmästare i Köping, »hvilket de erfarit af Posttidningarne». Den 24 april underrättar magistraten landshöfdingen, att Kijhlman den 7 i s. m. blifvit installerad i sitt ämbete. — År 1765 erhöll han 100 daler sm:ts tillökning på lönen. Från 1770 års början åtnjöt han ständig tjänstledighet med sonen Erik Wilhelm såsom vikarie. Död 1784 $^{5}/_{11}$.

Från hans tjänstetid är att anteckna att staden 1765 $^{24}/_{7}$ erhöll tillstånd att, förutom den allmänna eller frimarknaden den 31 augusti och den torgmarknad, som hölls den 2 mars, till handelns upphjälpande hålla en årlig torgmarknad under dagarna den 29 och 30 november, och att staden s. å. $^{3}/_{12}$ tilläts fri seglation på alla svenska orter. Under hans tid var det också, som den stadsjord, som magistratspersonerna haft sig på lön anslagen, fråntogs dem genom k. resolutionerna 1772 $^{7}/_{7}$ och 1776 $^{27}/_{2}$.

Gift 1:o 1739 $^{6}/_{1}$ med *Ulrika Bergstedt*, f. 1715 $^{5}/_{5}$, † 1746 $^{6}/_{5}$; 2:o 1749 $^{29}/_{5}$ med *Eva Beckman*, f. 1707, † 1753, dotter af borgaren och slaktareåldermannen i Stockholm Olof Bengtsson Beck, sedan Beckman, och Katarina Roth; 3:o 1755 $^{24}/_{6}$ med *Christina Catarina Starin*, f. 1729, † 1793 $^{6}/_{3}$. — Barn: *Erik Vilhelm*, f. 1743, † 1815, borgmästare, se nedan; *Johan Harald*, f. 1758 $^{7}/_{3}$, † 1732 $^{12}/_{7}$, komminister i Folkärna församling af Västerås stift; *Lars Fredrik*, f. 1760 $^{17}/_{2}$ i Köping, † 1836 $^{5}/_{3}$, kyrkoherde i Kumla församling i nämnda stift; *Carl Daniel*, f. 1761 $^{29}/_{4}$, † s. å. $^{15}/_{5}$; *Andreas*, f. 1763 $^{22}/_{4}$,

† 1844 22/5, komminister i Stora Skedvi församling i nämnda stift; *Maria Margareta*, f. 1764 31/7, † 1765 23/1.

1785—1800 **Erik Wilhelm Kihlman,** son till företrädaren, var född 1743 8/5 i Sigtuna. Efter i nio år bedrifna studier vid Uppsala universitet aflade han juridisk examen 1760 30/5, antogs till ausskultant i Svea hofrätt s. å. 15/10 och till kanslist i borgarståndets kansli vid riksdagen 1762. E. o. kanslist i nämnda hofrätt; extra notarie vid criminelprotokollet 1765 21/6; vice notarie vid civilprotokollet 1767 28/2; förordnad att förrätta ett urtima ting 1768 11/8; t. f. landssekreterare i Stockholms län under vakans 1769 12/2 och t. f. häradshöfding under häradshöfding Olof Malmerfelts vistande vid riksdagen s. å. 4/4. Sedan fadern 1769 1/12 begärt tjänstledighet, blef Erik Vilhelm t. f. borgmästare härstädes samt efter faderns död ordinarie borgmästare 1785. År 1800 utnämndes han till häradshöfding i Väster Bergslagens domsaga och afflyttade härifrån samt dog 1815.

Gift 1772 med *Eva Maria Paqvalin*, f. 1747 9/4 i Stockholm, † 1833 3/5, dotter af assessorn Hans Gustaf Paqvalin och Anna Juliana Beckman. — Barn: *Eva Maria*, f. 1773 24/1, † 1799 4/6, gift 1795 25/8 i Köping med borgmästaren i Västerås, lagmannen *Anders Ekholm*, f. 1765 2/1, i hans första gifte; *Eric Vilhelm*, f. 1774 15/4, skolpräst i Grangärde, † 1857 19/4; *Ulrika Juliana*, f. 1775 29/3; *Margareta Katarina*, f. 1777 6/1, † 1812, gift 1798 16/8 med kyrkoherden i Lindesberg *Pehr Södersten*, f. 1765 17/2, † 1803 17/7; *Helena Wilhelmina*, f. 1778 9/10; *Lovisa Barbro*, f. 1779 25/12, † 1838, gift 1:o 1804 2/8 med apotekaren i Hedemora Anton Arvid Ruth, f. 1771 4/20, † 1817 3/4, 2:o 1821 med likaledes apotekaren därstädes Per Gustaf Stolpe, f. 1796 13/4, † 1847 7/3; *Fredrik Adolf*, f. 1781 2/7, vice häradshöfding; *Anna Sofia*, f. 1782 25/8; *Sara Beata*, f. 1785 18/11, † 1789 22/8; *Anders Olof*, f. 1786 13/12; *Christina Rebecka*, f. 1789 15/6, † s. å. 18/9.

1801—1825 **Jonas Petter Schenström,** f. 1774 1/6 i Västerås. Föräldrar: Borgmästaren därstädes Johan Magnus Schenström och Anna Margareta Steinholtz. Vid borgmästarevalet 1800 14/5 erhöll han de flesta rösterna, men utnämndes icke förrän 1801 och tillträdde befattningen s. å. 13/4, sedan stadssekreteraren Arvid Holmqvist uppehållit tjänsten sedan d. 17/3 föregående år. Riksdagsman för Köping och Torshälla 1809, 1812 och 1815. Magistraten i Köping hemställer i skrifvelse till landshöfdingen den 3/8 1812, att han måtte utverka, att borgmästare Schenström, med bibehållande af borgmästarebefattningen, måtte utnämnas till häradshöfding i Åkerbo härad efter den s. å. 9/2 aflidne häradshöfding Per Ekbom, hvilket äfven skedde s. å. Lagmans titel (före 1815 1/1). Han ägde och bebodde Ulfvi i Köpings socken. Död 1825 19/3.

Gift 1801 24/11 i Munktorps socken med *Helena Catharina Wiksell*, f. 1779 27/1 i Munktorps prästgård, † 1832 14/5 på Ulfvi, dotter af kyrkoherden i Munktorps församling i Västerås stift Johan Wiksell och Ulrika Uggla.* — Barn: *Ulrika Margareta*, f. 1802 17/11, † 1837 27/5, gift 1825 5/1 med frih. *Gerdt Isak Gustaf Lowisin*, i hans första gifte, f. 1790, † 1859, major, R.S.O; *Carolina Charlotta*, f.

* Syster till En af Rikets Herrar, öfverståthållaren grefve Samuel af Ugglas.

1804, † 1830, gift med häradshöfdingen *Per Eric Bosæus*, f. 1804. † 1873, se nedan; *Johan Samuel*, f. 1805 24/10, † 1806 8/11; *Lovisa Christina*, f. 1808 31/7, † 1888 22/1, gift 1837 30/9 med kyrkoherden i Köping, k. hofpredikanten *Olof Rudolf Bellander*, f. 1794 26/10, † 1873 9/8; *Engel Mathilda*, f. 1810 25/8, † 1811 22/9; *Carl Magnus Oscar*, f. 1812, † 1900, borgmästare, se nedan; *Maria Julia Theresia*, f. 1814 16/10, † s. å. 30/12; *Sophia Augusta*, f. 1817 26/5, † 1858 14/11, gift 1841 27/7 med godsägaren *Carl Jacob Mauritz Hollström*, f. 1818 3/1, † —.

Axel Fredric Grandelius, f. 1795 16/5 i Nyköping. Föräldrar: 1825—1841
Prosten och kyrkoherden i Nyköpings östra församling Nils Grandelius och hans 2:a hustru Maria Fidelia Hallström. Auskultant i Svea hofrätt 1813 18/6; e. o. notarie 1817 23/12; vice notarie 1818 29/9; fiskal 1823; häradshöfdings n. h. o. v. 1823 4/7. Häradshöfding i Åkerbo härad 1825 22/11 och tillika borgmästare i Köping 1826 21/9. Afsked 1841 23/7. Död 1847 25/3 i Köping, barnlös.

Gift 1824 19/6 med *Maria Catharina Westin*, i hennes andra gifte, f. 1779 8/5, † 1840 18/12, dotter af garfvareåldermannen i Stockholm, stadsmajoren Johan Westin och Elisabeth Norling samt änka 1821 efter öfverfältläkaren *Samuel Frölich*.

Per Erik Bosæus, f. 1804 25/3 i Karbennings by i Norbergs 1841—1852
socken i Västmanland. Föräldrar: Bruksinspektoren, tit. assessorn Anders Bosæus (f. 1767 11/8 i Östervåla socken i Västmanland, † 1850 5/1 i Köping) och Helena Olander († 1832). Han var hofrättsnotarie, då han, sedan magistratssekreteraren i Köping S. G. Ranscher år 1828 afgått från denna befattning, sökte dit och vid valet 1829 9/1 erhöll de flesta rösterna; två dagar senare hemställde magistraten om utfärdande af fullmakt för honom. Sedan Ranscher s. å. 26/1 äfven begärt afsked från rådmanssysslan, valdes han d. 3/4 till rådman. År 1841 9/6 utfärdade k. hofrätten förordnande för Bosæus på borgmästarebefattningen, sedan Grandelius s. å. begärt afsked. Ordinarie borgmästare 1842 13/4. Satt såsom ordförande å rådstugan sista gången 1852 23/3, utnämndes till häradshöfding i Öster Dalarnes domsaga s. å. 20/3 och afflyttade till Leksand d. 24/9. R.N.O. 1869. Död 1873 15/1 på sin egendom Tibble i Leksands socken.

Gift 1:o 1828 24/11 i Köping med *Carolina Charlotta Schenström*, f. 1804 17/6, † 1830 1/8, se ofvan; 2:o 1832 20/3 med *Ulrika Vilhelmina Hultberg*, f. 1809 15/2 i Arboga socken, † 1874. — Barn: *Anders Petter*, f. 1830 8/6, † 1848 21/2; *Erik Vilhelm*, f. 1833 20/4, † 1843 19/11; *Agnes Maria*, f. 1835 23/2, † 1853; *Rudolf Valdemar*, f. 1836 8/10 i Köpings socken liksom följande syskon, † 1900 20/5 i Stockholm, borgmästare i Arboga, R.W.O., gift 1864 med *Hulda Maria Amalia Littorin*, f. 1841; *Axel Bernhard*, f. 1839 23/7, † 1899 18/3, ogift, häradsskrifvare i Väster Dalarnes fögderi; *Hilma Charlotta*, f. 1841 21/1.; *Ernst Leonard*, f. 1843 8/3, kapten i Dalregementets reserv, R.S.O, gift 1889 10/12 med *Helena Augusta Brandberg*, f. 1861 13/8; *Nils Valfrid*, f. 1847 20/2, bergsingeniör, gift 1875 med *Olga Hulda Maria Haller*, f. 1847.

Carl Magnus Oscar Schenström, f. 1813 16/2 på Ulfvi gård 1852—1900
i Köpings socken, var son till lagmannen Jonas Petter Schenström och

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Helena Catharina Wiksell. Genomgick Västerås gymnasium; student i Uppsala 1835; aflade kameral- och hofrättsexamen 1838; auskultant i Svea hofrätt och e. o. kanslist i justitierevisionen; rådman och magistratssekreterare i Köping 1842 29/6; ordförande i Köpings stads sparbanksstyrelse 1852; var redan under 1851 tidtals t. f. borgmästare och utnämndes till ordinarie 1853 12/4; riksdagsman i borgarståndet 1853—1863; ledamot af bevillningsutskottet vid riksdagarna 1853—1854 och 1856—1858 samt af konstitutionsutskottet vid riksdagarna 1859—1860 och 1862—1863; vice ordförande i lasarettsdirektionen i Köping och ledamot af Västmanlands läns landsting 1863; R.W.O. 1866 3/7; ledamot af riksdagens andra kammare 1882—1887; R.N.O. 1883 30/11. Död 1900 19/2 i Köping.

Gift 1842 2/8 med *Johanna Kristina Ottilia Regnell*, f. 1817 7/12, † 1875 3/1, dotter af bruksläkaren vid Ramnäs bruk, kirurg. magister Adolf Ulrik Regnell och Anna Brita Schenström. — Barn: *Oskar Ludvig Maximilian*, f. 1843 25/8, häradshöfding i Västmanlands läns norra domsaga, R.N.O., gift 1885 15/6 med *Marie Julie Johansen*, f. 1854 20/9; *Rolf Oskar Alexander*, f. 1845 14/7, major i armén, R.S.O., R.W.O. m. fl. ordnar, gift 1880 med *Vilhelmina Holmboe; Anna Helena Ottilia*, f. 1851 18/1, † 1858 14/11.

1900— **Sven Erik August Reinhold Nordkvist**, f. 1867 26/5 i Göteborg, är son till grosshandlanden S. A. Nordqvist och Sofia Ahlgren. Studerade vid Göteborgs latinläroverk; aflade studentexamen 1884 26/5; inskrefs vid Uppsala universitet s. å. 13/9; aflade preliminärexamen 1885 7/11 och examen till rättegångsverken 1890 12/12; e. o. notarie i Svea hofrätt s. å. 16/12; vice häradshöfding 1894 20/12; tjänstgjort vid olika rådhusrätter samt på landskansli och vid detektiva polisen i Stockholm; borgmästare i Köping 1900 6/7.

Gift 1901 23/5 med *Hildur Teresia Andersson*, f. 1878 7/6 i Köping, dotter till kamreraren Axel Andersson och Hilda Teresia Bergman. — Barn: *Ingvar Erik Gustaf Axel*, f. 1902 7/6; *Stig Erik Sante Halvor*, f. 1904 15/8; *Brit Eivor Hildur*, f. 1906 26/4.

Magistratssekreterare.

Dessa tjänstemän kallades stadsskrifvare till inpå 1700-talet och därefter under omkring hundra år stadssekreterare. En tid i början af 1600-talet var befattningen förenad med vägaretjänsten. I slutet af 1700-talet gjordes ett försök att få sysslan indragen. Sekreterarevalet den 10 januari 1785 öfverklagades af åtskilliga af stadens invånare med den påföljd, att landshöfdingeämbetet i Västerås i skrifvelse den 22 i s. m. hemställde till kommerskollegium, om icke stadssekreteraresysslan kunde förenas med borgmästarebefattningen. Då skrifvelsen härom remitterades till magistraten, afslogs framställningen på rådstugan den 13 april s. å. under hänvisning till stadens gamla privilegier, vid hvilka borgerskapet »begärde att få förblifva», men först 1786 $^{16}/_{11}$ utfärdades fullmakt för den valde sekreteraren. Trettiofem år senare upptogs denna fråga ånyo, i det öfverjägmästaren och riddaren P. G. von Unge 1819 $^{14}/_{6}$ framställde förslag om hela magistratens omorganisation, innefattande borgmästare- och stadssekreteraresysslornas förening, kämnersrättens upphörande och inskränkning af rådmännens antal. Denna gång instämde stadens invånare häruti vid sakens behandling å rådstugorna s. å. $^{25}/_{10}$ och 1820 $^{12}/_{6}$. Förslaget vann dock *icke*, hvad borgmästare- och stadssekreteraresysslornas förening beträffar, K. M:ts bifall. Däremot bestämdes genom k. brefvet 1821 $^{6}/_{7}$ att magistratssekreteraren — såsom titeln nu blir — tillika skulle vara rådman.

Den ende stadsskrifvare, som är känd från medeltiden, är *Mathias Stadsskrifvare*, hvilken jämte andra personer år 1448 sammanskjutit medel till en klosterkyrkas uppbyggande i Köping. Under de sista åren af 1500-talet var *Michel Olsson*, sedermera rådman, stadsskrifvare här, och år 1601 *Henrik Nilsson*, endast känd till namnet.

Magistratssekreterarens lön utgjorde 1607 12 dlr, 1611 20 dlr, 1634 50 dlr, 1645 200 dlr, 1696 150 dlr och 1721 200 dlr, allt silfvermynt samt fastställdes 1819 till 433: 16 rdlr rmt och 1850 till 583: 16 rdr b:co. Dessutom innehade stadssekreteraren under åren 1642—1776 besittningsrätten till en del af stadens donationsjord, den s. k. »sekreterarebuten». Nuvarande lönen, som fastställdes 1899 $^{16}/_{5}$, utgör 3,200 kronor med ett ålderstillägg af 300 kronor efter 10 år.

Hartvik Sävenbom var tysk till börden och förekommer redan 1613—1624
i de äldsta rådsprotokollen från 1605. Han vann burskap som borgare 1608 $^{27}/_{5}$, blef vikarierande rådman 1608 $^{31}/_{5}$ och 1609 $^{1}/_{5}$, stadsskrifvare 1613 $^{2}/_{6}$, från hvilken syssla han tog afsked 1624 $^{25}/_{5}$.

Från och med år 1633 träffas han såsom ordinarie rådman, tills han 1639 $^{22}/_{4}$ »uppsade sitt ämbete». Död 1645 $^{4}/_{10}$, enligt inskriften å grafstenen i Köpings kyrka, där hans namn skrifves »Sövenbom».

Hans hustru, † 1655, finnes äfven å nämnda grafsten angifven, men namnet och dödsdagen äro så utplånade, att de numera icke kunna läsas; troligen var hon dotter till den Simon Grelsson, † 1602 $^{8}/_{9}$, hvilken med sju sina barn legat i samma graf, och hans hustru Valborg (Mardegs?) dotter, hvilken lät göra grafstenen 1654. — Barn: *Hans* och *Remar*, båda rådmän i Köping, se nedan; *Hartwig*, lefde ännu 1688 $^{14}/_{7}$, bokhållare vid Kungsörs och Strömsholms stallstater, gift med *Stina Hansdotter Gafle.**

1624—(1633) **Markus Erichsson** blef stadsskrifvare 1624 $^{25}/_{5}$; för öfrigt okänd.

(1633)—1640 **Hans Erichsson** var både stadsskrifvare och vägare här 1633 till 1637 $^{27}/_{4}$, då tjänsterna åter skildes från hvarandra och särskild vägare valdes, medan Hans Erichsson kvarstod såsom stadsskrifvare till 1640 $^{29}/_{4}$; han valdes då till rådman. Han blef dock redan följande år den $^{6}/_{5}$ afsatt från sitt ämbete »för slagsmål, träta och okvädingsord». — Broder till kyrkovärden Olof Erichsson Tätting, † 1668.

Änkan blef omgift omkring 1650 med borgaren *Johan Hermansson*, kyrkovärd och gästgifvare, † omkring 1680, stamfader för släkten Aswer. — Barn: *Per Hansson*, hvilken efter farbrodern upptog namnet Tätting, borgare och kämnär, † 1719, gift med *Kerstin Eriksdotter*, [omgift 1723 med skeppareåldermannen *Petter Nilsson Krus*, † 1725]; *Olof Hansson*, borgare; *En dotter*, † 1693 $^{19}/_{3}$, gift 167 . med rådmannen *Hans Helliesson*, † 169 .

1640—1641 **Svän Jonsson.** Endast känd till namnet.

1641—1642 **Arfved Andersson.** »prästson från Skara stift», var handlande och borgare i Köping samt valdes till stadsskrifvare 1641 $^{5}/_{5}$, men hade redan från d. $^{15}/_{9}$ s. å. vikarie för sig och afgick från tjänsten 1642 $^{16}/_{7}$. Han skall, enl. Hallman, hafva blifvit rådman 1642, men förekommer icke såsom sådan i de nu befintliga domböckerna.

Gift med *Lisa Mårtensdotter.* — Son: *Johan Emporelius*, f. 1660 $^{10}/_{2}$ i Köping, † 1739 $^{9}/_{3}$, kyrkoherde i Mora.

1642—1655 **Oluff Pedersson Rask** var accisskrifvare här 1638 $^{19}/_{6}$ och vikarierade från 1641 $^{15}/_{9}$ såsom stadsskrifvare samt antogs till ordinarie 1642 $^{16}/_{7}$. Efterträdaren valdes 1655 $^{1}/_{8}$; huruvida Rask s. å. aflidit är ej kändt; emellertid var han död 1657 $^{9}/_{3}$.

1655—1681 **Aron Joensson,** f. 1609, var såsom »Wälachtat Willem Strangs (brukspatron på Västanfors) factor» bosatt i Köping på 1650-talet samt tillspordes vid rådstugan 1654 $^{28}/_{2}$, om han ville blifva borgare, men nekade. Valdes till stadsskrifvare 1655 $^{1}/_{8}$ och aflade sin ed s. d.; kämnärsskrifvare 1658 $^{10}/_{6}$; var faktor ännu 1662 $^{2}/_{8}$, men icke 1667 $^{15}/_{6}$, då han vann burskap och aflade sin borgareed, »eger

* Son: Johannes, f. 1651, † 1711, kyrkoherde i Svedvi församling i Västerås stift.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

liggande grund i staden». Han erhöll på ansökan afsked från stadsskrifvaretjänsten 1681 6/6 och blef s. d. rådman och præses på kämnärskammaren, »så länge han vill och förmår», med 40 daler silfvermynts lön. Död 1698 17/1, begr. s. å. 29/3, 88 år gammal.

Förutom en gård, som han själf förvärfvade 1666, erhöll han genom testamente 1673 25/5 af sin hustrus broder, borgaren i Köping Lars Danielsson, en gård vid Österlånggatan och hans hustru en åkervret i Östanåsjorden, »Stenvreten benämnd». Dessutom brukade han en lott i Östanåshemmanet, ett markland jord, som donerades till staden genom konung Johan III:s bref 1568 15/12 och sedan delades i 10 lotter, som tid efter annan utarrenderades till borgerskapet.

Gift med *Margareta Danielsdotter*, dotter till komministern i Rättvik Daniel Dalecarlus (Svedelius) och Margareta Beronia. — Barn: *Aron*, kryddkrämare och handlande först i Stockholm, sedan i Västerås, gift 1:o 1693 23/4 i Stockholm med *Elisabet Schappirou*, 2:o med *Barbro Elling*, i hennes tredje gifte, [gift 1:o 1692 30/11 med kyrkoherden i Stora Skedvi församling i Västerås stift *Laurentius Skult*, f. 1652, † 1702 16/4, 2:o med arrendatorn *Esbjörn Persson*, f. 1649, † 17.., stamfader för adliga och friherrliga ätterna Reuterholm], f. 1674, † 1737, dotter af rådmannen i Västerås Sven Andersson; *Lars*, † 1719, kämner 1704 25/3, men »gaf sig s. å. strax efter mantalsskrifningen under krigsstaten och sedan någon tid därefter följde med rekryterna ut», återkom och blef skräddaremästare, gift 169. med *Brita Nyman*, † 1719, dotter af borgaren Anders Henriksson och Anna Olofsdotter; *Jöns; Anders*, f. 1666, † 1694 1/4, ogift, uppbördsman för stadens kassor 1691 31/1, »war en redlig och uprictig handelsman»; *Byrgila*, gift med stadsskrifvaren *Magnus Rönbergh*, se nedan; *Daniel*, f. 166., † 1718, se rådmän.

Carl Cartilien blef stadsskrifvare 1681 6/6, men för iråkad 1681—1687
balans afsatt i augusti 1687. Bodde ännu 1693 27/5 i Köping, men blef sedan mönsterskrifvare vid Dalregementet; † 1708 /6, »sotdööd» vid Mohilew i Ryssland.

Gift; en hans lilla dotter begrafven i Köpings kyrka 1689 16/3.

Johan Wadner, f. 1644 /12 hade förut varit inspektor och 1687—1689
troligen äfven tjänstgjort en tid vid landskansli, ty han tituleras äfven »notarie». Stadsskrifvare i Köping 1687 14/9, men dog redan 1689, begr. 31/4.

Magnus Rönbergh, f. 1663. Vid stadsskrifvarevalet 1689 7/2 1689—1699
föreslog magistraten sedermera borgmästaren Eric Thuen, men i stället utnämnde landshöfdingen Rönbergh till tjänsten s. å. 30/5. Stadskassör 1691 8/6, men tog afsked från denna befattning 1694. Han valdes fjorton dagar före sin död till e. o. rådman, men satt aldrig i rådet, hvadan han icke upptagits bland rådmännen. Död 1699 27/12, begr. 1700 8/3.

Gift 1689 10/10 med *Byrgila Aronsdotter*, dotter till rådmannen Aron Joensson och Margareta Danielsdotter. — Barn: *Aron*, döpt 1690 4/11, begr. 1693 8/10; *Petrus*, döpt 1692 31/5, begr. s. å. 15/7; *Helena*, f. 1694 5/8, † s. å. /10; *Margareta*, f. 1695 29/9, † 1696 10/2; *Helena*, f. 1697 3/2; *Magnus*, f. 1698 21/5.

1700—1708 **Haqvin Lindstedt** blef stadsskrifvare 1700 10/3 och rådman 1708 25/8; præses på skomakareämbetet 1713 12/12; kyrkovärd 1715 26/2, † s. å. /3.

Gift 170 . med *Anna Prosperia*, som lefde änka 1726, i hennes andra gifte [gift 1:o med borgaren och kämnären (1703 12/5) *Jonas Ström*, med hvilken hon hade barnen Erik Ström och Maria Ström, gift med kungl. lifdrabanten Appelgren].

1708 1711 **Olof Hising Carlsson** erhöll fullmakt på tjänsten efter Lindstedt 1708 30/9; afsked härifrån, då han blef landsfiskal i Västmanlands län 1711. Se borgmästare.

1712—1725 **Carl Remmer,** son till borgmästaren Johan Remmer och Catharina Vidichsdotter Schult, var f. 1684 12/10 i Västerås. Student 1698, var han »notarie» i Sala, då han valdes till stadskassör i Köping 1708 19/12; aflade sin ed 1709 15/3. Stadsskrifvare 1711 30/12; postmästare 1719 /9; rådman 1725 16/1; aflade sin ed s. å. 20/4. Vid rådstugan 1728 4/5 är han antecknad som sjuk, och dog troligen den 12 i samma månad, ehuru dödboken säger den 2 maj.

Gift 1721 med *Helena Charlotta Sahlman*, i hennes första gifte (gift 2:o 1731 med rådmannen *Michael Neiktern*, f. 1703, † 1780, se nedan) f. 1695 på Dömsta i Bro socken, † 1770 1/12, dotter af löjtnanten vid lifregementet till häst Lars Sahlman och Elisabeth Appelbom (adl. ätten n:r 325). — Barn: *Catharina Elisabet*, f. 1722 2/1 i Bro socken, † 1783 4/12 i Köping, gift 1750 30/1 därstädes med tobaksfabrikören *Johan Wiberg*, i hans andra gifte, [gift 1:o 1735 med *Catharina Kock*, † 1749], f. 1709 /2, † 1781 19/8; *Christina Charlotta*, f. 1722 2/11, † 1758 14/3 i barnsäng, gift 1757 19/4 med handlanden *Isaac Molin*, i hans första gifte, [gift 2:o 1758 med *Christina Ståhlborg*, f. 1716 17/8 i Stockholm, † 1789 i Arboga]. f. 1724, † 1772 1/3; *Johan*, f. 1724 14/3, † 1796 28/7, kyrkoherde i Odensvi församling af Västerås stift; *Carl*, f. 1726 25/7, † 1745 17/5 »af ett slag af tornklockan i Tumbo kyrka»; *Sara Maria*, f. 1728 24/6, † 1733, begr. 27/5.

1725—1759 **Carl Hellerstedt,** f. 1686 8/2 i Köping, var son till skeppareåldermannen Petter Nilsson Krus († 1725) och hans första hustru Maria Berg. Student i Uppsala; stadsnotarie och kassör i Arboga 1711, men gick sedan i krigstjänst och blef fänrik vid Östgöta tremänningsregemente. Regementskommissarie vid Västmanlands tremännings kavalleriregemente 1716; regementsadjutant därstädes 1717; transport till lifregementet till häst och förste kornett därstädes vid Kungsörs kompani 1718 2/4; afgick med löjtnants karaktär vid placeringen 1722 25/1. Han kallas då ännu Cruus och Kruuse, men då han 1723 11/2 antogs till kämnärsnotarie i Köping, har han ändrat namnet till Hellerstedt. Stadssekreterare 1725 16/4; valdes till e. o. rådman 1730 14/4, men synes redan 1733 hafva lämnat detta ämbete, troligen af samma orsak, som nedan nämnes och blef aldrig ordinarie rådman. Han afstod 1739 9/11 på grund af »ögonpassion» sin stadssekreteraretjänst till notarien Jonas Ahlmarker, såsom sitt »substitut», dock så att han fortfarande kvarstod som ordinarie stadssekreterare

och behöll en del af lönen, hvartill magistraten samtyckte s. å. 12/11 och landshöfdingen s. å. 19/11.* Död 1759 17/4.

Gift 1721 19/10 med *Hindrina Barckman*, f. 1700, dotter af kyrkoherden i Heds församling i Västerås stift Daniel Barckman och Elisabet Gisler. — Barn: *Daniel*, f. 1724 11/1, trilling, † 1725 16/3; *Susanna Catharina*, och *Maria Lisa*, ff. 1724 11/1 tr., en af dessa båda begr. 1728 21/11; *Greta Stina*, f. 1729 26/5, begr. 1734 18/7; *Carl*, f. 1731 29/9, † 1733 6/5; *Hindrina*, f. 1735 13/1, † 1801 24/7, gift 1760 17/5 med råd- och handelsmannen *Erik Löfborg*, f. 1730, † 1785, se nedan.

Jonas Ahlmarker, f. 1692, blef mönsterskrifvare vid lifregementet till häst 1718 10/9 och var efter fredsslutet bosatt i Björskogs socken i Västerås län, tills han sökte och genom fullmakt 1735 20/2 erhöll stadskassörs- och kämnärsnotarietjänsterna i Köping. Genom ofvannämnda öfverenskommelse med Hellerstedt vice stadssekreterare 1739 9/11; vägare 1741; lämnade stadskassörs- och kämnärsnotarietjänsterna s. å. 9/7; ordinarie stadssekreterare 1759. Han ägde ett halft hemman eller mantal om 4 öres- och 4 penningeland skattejord i Heljeby i Munktorps socken och köpte en gård med hel lötlott och kålgård i staden 1736 14/7. Död 1765 2/3. 1759—1765

Gift 1:o 1717 med *Margareta Holm*, f. 169., † 1737 24/7; 2:o 1738 med *Hedvig Gestrinia*, f. 1709, † 1764 5/8. — Barn (de fem första födda i Björskog i första giftet): *Erik*, handlande i Rotterdam, var död 1780 /3; *Anna; Catharina; Maria; en dotter*, gift med klockaren i Björskog *Erik Kihlberg; Christina*, f. 1739 31/7, † 1740 5/8; *Hedvig Christina*, f. 1741 2/1; *Jonas Ernest*, f. 1742 /10, † s. å. 22/11; *Fredrik Alexander*, f. 1743 11/12; *Carl Ernest*, f. 1745 12/12; *Anna Ulrika*, f. 1749 29/5, † s. å. 30/7.

Magnus Norberg, f. 1727 29/9, var son till postmästaren och rådmannen Petter Norberg och Maria Bredenberg. Han kallas ausskultant, då han 1753 31/7 på 3 månader förordnades till stadssekreterare. Stadssekreterare efter Ahlmarker 1765—1774, då han valdes till rådman; installerades och aflade sin ed 1775 20/2; begärde och erhöll afsked från rådmanstjänsten 1788 5/5. Död 1789 4/6 »af långvarig gikt». 1765—1774

Gift 1755 med *Inga Elisabet Böök*, f. 1732, † 1792, dotter till kyrkoherden i Skinnskattebergs församling i Västerås stift Lars Böök och Anna Petræus. — Barn: *Anna Maria*, f. 1757 5/8, svagsint; *Inga Sofia*, f. 1758 30/9, † 1823 25/10, gift 1:o 1774 20/11 med handlanden i Köping *Fredrik Hollström*, f. 1748 18/6, † 1795 24/7, 2:o 1801 28/6 med snickaremästaren därstädes *Henrik Ramström*, f. 1769 24/12 i Hernösand, † 1834 5/3; *Petter Lorentz*, f. 1760 18/1, † s. å. 25/4; *Christina Elisabet*, f. 1761 19/5, † 1773 2/3, ogift; *Lars Magnus*, f. 1771 8/6, stadsbetjänt, bokhållare; flyttade till Stockholm 1803; *Elisabet Christina*, f. 1774 7/1.

Olof Dahl, f. 1744 3/12 i Sala, var son till »mäster» Mårten Dahl och Maria Norling. Valdes till stadssekreterare 1774 och förde proto- 1774—1784

* Detta förordnande innehades under åren 1749—1755 af borgmästarens son Abraham von Werdt.

kollet första gången s. å. 28/11, men installerades och aflade sin ed först 1775 20/2. Han suspenderades 1782 26/7 till följd af slarf, oordentlighet och försummelse att, oaktadt upprepade uppmaningar, insända protokollen till hofrätten; begärde afsked 1784 7/8, hvilket af landshöfdingen beviljades s. å. 4/10. Bortflyttade från Köping.

Gift 1772 27/12 med *Margareta Catharina Granqvist*, f. 1746 21/1 i Sala, dotter af orgelnisten Lars Granqvist och Margareta Lavers. — Barn: *Anna Sofia*, f. 1769 19/9 i Sala, liksom de två följande; *Stina Elisabet*, f. 1773 31/3; *Olof Fredrik*, f. 1775 18/12, † 1776 4/4; *Maria Margareta*, f. 1777 28/8 i Köping, † 1778 25/12 där; *Eva Maria*, f. 1780 1/1 i Köping, † s. å. 3/1.

1785—1801 **Arvid Holmqvist**, f. 1754 28/9 enligt dödboken, men 1756 22/9 enligt husförhörsboken, i Götened socken i Västergötland. Notarie vid hallrätten i Köping. Efter Dahls suspension förvaltades ämbetet 1782 26/7—1784 14/4 dels af borgmästaren, dels af notarien vid auktionsverket i Köping, sedermera landsfiskalen Carl Lind samt af Holmqvist från 1784 14/4. Vid valet 1785 10/1 erhöll Holmqvist de flesta rösterna, men valet öfverklagades af Lind m. fl. hos landshöfdingeämbetet, som, såsom förut är nämndt, hos kommerskollegium hemställde om tjänstens förenande med borgmästarebefattningen. Denna hemställan afslogs och fullmakt på stadssekreteraretjänsten utfärdades för Holmqvist 1786 16/11; han installerades och aflade sin ed 1787 14/3. I början af år 1801 inlämnade han sin afskedsansökan, som beviljades med årets utgång. Död 1822 27/1.

Gift 1787 14/8 med *Maria Löfborg*, i hennes andra gifte [gift 1:o med häradsskrifvaren i Strömsholms fögderi i Västmanland *Johan Gustaf Branting*, f. 1750, † 1783 11/11], f. 1761 26/2, † 1820 9/7, dotter af rådmannen Eric Löfborg och Hindrina Hellerstedt. — Barn: *Carl Arvid*, f. 1787 2/9 i Köping, liksom syskonen, handlande, † 1828 16/11, gift 1819 3/4 med *Sofia Ulrika Fabritius*, f. 1794 15/2, † 1825 22/3; *Henrica Christina*, f. 1789 12/12; *Bengt Erik*, f. 1792 3/4, † 1793 6/5; *Gustaf Reinhold*, f. 1797 17/11; *Ulrika Vilhelmina*, f. 1797 18/9; *Cajsa Lotta*, f. 1800 15/8.

1802—1827 **Sven Gustaf Ranscher**, f. 1776 9/5 i Västra Tollstads församling i Östergötlands län; fadern var skogvaktare på Omberg. Efter afslutade studier ausskultant i Svea hofrätt 1800; kom till Köping följande år såsom vice stadssekreterare samt erhöll vid valet efter Holmqvist 1801 30/12 de flesta rösterna, hvarpå magistraten hemställde om fullmakt på tjänsten för honom 1802 29/1. Efter rådman A. Söderqvists död 1809 3/7 uppehöll Ranscher rådmanstjänsten till 1811 29/4, då nytt val förrättades och han erhöll de flesta rösterna samt fullmakt s. å. 13/5; tillika kämnärspræses. Tit. häradshöfding 1810. År 1827 15/10 anhöll han om afsked från magistratssekreteraretjänsten och 1829 26/1 från rådmansbefattningen; han var den siste præses i kämnärsrätten, som enligt k. brefvet 1821 6/7 skulle indragas, så snart endera af tjänstemännen afginge; notarien — Svederus — hade s. m. valts till rådman, och magistraten anmälde till Svea hofrätt 1829 10/4, att kämnärsrätten till följd däraf upphört att fungera. — Ranscher dog 1841 24/7 i Köping, ogift.

Per Erik Bosæus. Se borgmästare. 1828—1842

Carl Magnus Oskar Schenström. Se borgmästare. 1842—1853

Carl Fredrik Abenius, f. 1815 $^{4}/_{2}$ vid Högfors bruk i Ljusnarsbergs socken i Örebro län, var son till bruksägaren Johan Abenius och Margareta Jonsdotter. Aflade kameralexamen i Uppsala 1836 $^{30}/_{5}$; hofrättsexamen s. å. $^{7}/_{6}$; tjänstgjorde i Svea hofrätt och justitierevisionen; t. f. domhafvande i Åkerbo härads domsaga 1840 $^{7}/_{5}$; rådman och magistratssekreterare i Köping 1853 $^{26}/_{8}$; häradshöfding i Södra Roslags domsaga 1861 $^{15}/_{1}$ och i Lifgedingets domsaga 1867 $^{30}/_{3}$. R.N.O. 1870 $^{11}/_{6}$. Tjänstledig sedan 1879. Död 1895 $^{23}/_{6}$ i Södertälje. 1853—1861

Gift 1841 $^{19}/_{8}$ med *Haralda Andersson*, f. 1819 $^{1}/_{4}$ i Stockholm, † 1901 $^{17}/_{3}$ i Södertälje prästgård. — Barn: *Maria Margareta Haralda*, f. 1842 $^{9}/_{7}$ på Oppeberg i Fellingsbro socken i Västerås län, gift 1:o 1863 $^{28}/_{5}$ med öfverjägmästaren i Västmanlands län *Johan Anton Ludvig Berndes*, f. 1834 $^{27}/_{2}$, † 1877 $^{15}/_{7}$, 2:o 1881 $^{28}/_{7}$ med läroverksadjunkten i Örebro *Hjalmar Fredrik Linder*, f. 1845 $^{20}/_{2}$; *Hildur Fredrika*, f. 1843 $^{18}/_{10}$ i Köping, gift 1864 $^{17}/_{11}$ med verkställande direktören i försäkringsbolaget »Skandia» *Elis Fischer*, f. 1834, † 1889 $^{20}/_{8}$; *Alma Matilda*, f. 1845 $^{8}/_{5}$ i Köping, gift 1871 $^{13}/_{7}$ med kontraktsprosten i Södertälje *Lars Johan Linder*, f. 1838 $^{8}/_{3}$; *Knut Felix*, f. 1848 $^{14}/_{1}$ på Oppeberg, † 1897 $^{2}/_{9}$ i Stockholm, vice häradshöfding, inspektör hos »Skandia», gift 1883 $^{15}/_{3}$ med *Anna Valborg Louise Wilhelmi*, f. 1861 $^{26}/_{2}$.

Friherre **Bror Fredrik Fägerskiöld,** f. 1827 $^{23}/_{9}$ på Dannäs i socken med samma namn i Jönköpings län. Föräldrar: kammarherren frih. Karl Bernhard Fägerskiöld och Eva Eleonora Dahlgren. Student i Lund 1848 $^{20}/_{12}$; examen till rättegångsverken 1853; ausskultant i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge s. å. och i Göta hofrätt 1854; e. o. kanslist därstädes s. å.; e. o. notarie 1857; v. häradshöfding s. å.; rådman, magistratssekreterare och notarius publicus i Köping 1861 $^{6}/_{5}$; afsked med pension 1901. Han var under en följd af år t. f. borgmästare under den ordinaries tjänstledighet; bosatt i Västerås. 1861—1901

Gift med *Torborg Augusta Vilhelmina Schelin*, f. 1845 $^{19}/_{11}$, † 1901 $^{29}/_{11}$ i Köping, dotter af faktoren Fredrik Vilhelm Schelin och Hildegard Josefina Henning. — Barn: *Anna*, f. 1868 $^{30}/_{3}$ i Köping, liksom syskonen, † 1904 $^{9}/_{1}$ i Västerås, gift 1901 $^{15}/_{5}$ med landskanslisten i Västerås län *Carl August Danström*, f. 1870; *Märta Augusta Ingeborg*, f. 1872 $^{20}/_{12}$, † 1873 $^{12}/_{4}$; *Bror Vilhelm*, f. 1874 $^{10}/_{3}$, † s. å. $^{20}/_{3}$; *Ingrid Fredrika* f. 1875 $^{8}/_{5}$; *Ivan Sixten Fromhold*, f. 1877 $^{26}/_{6}$, ingeniör vid elektriska aktiebolaget Magnet i Ludvika; *Per Åke Fredrik*, f. 1881 $^{18}/_{5}$, bergsingeniör, ingeniör vid Avesta järnverk.

Per Vilhelm Englund, f. 1866 $^{27}/_{8}$ i Skogs socken i Gäfleborgs län. Föräldrar: handlanden Per Englund och Johanna Elisabet Larsson. Mogenhetsexamen i Gäfle 1885 $^{23}/_{5}$; student i Uppsala s. å. $^{4}/_{9}$; preliminärexamen därstädes 1886 $^{15}/_{9}$; hofrättsexamen därstädes 1890 $^{12}/_{12}$; e. o. notarie i Svea hofrätt s. å. $^{16}/_{12}$; tjänstgjort såsom t. f. borgmästare i Hudiksvall 3 år och 4 månader, såsom t. f. tillsynings- 1901—

man vid kronohäktet därstädes 2 år och 8 månader, samt dessutom såsom rådman, krono- och stadskassör samt stadsfogde i Hudiksvall längre tider under åren 1891—1900; t. f. domhafvande år 1900 sammanlagdt 2 månader och 16 dagar och har under denna tid samt därförut förrättat åtskilliga urtima ting; rådman, magistratssekreterare och notarius publicus i Köping 1901 5/10.

Gift 1903 31/10 med *Hilda Maria Vallberg*, f. 1872 13/5 i Gäfle.

Rådmän.

Antalet rådmän i Köping har växlat betydligt under århundradenas lopp. År 1459 nämnes staden såsom ägande »half stadsrätt», d. v. s. den styrdes af två borgmästare och sex rådmän, men vid den äldsta rådstuga 1605 $^{20}/_{4}$, om hvilken anteckningar finnas bevarade, sutto i rätten sju »gamla» rådmän, medan tre nyvaldes. Några år därefter var antalet åtta, hvaraf rådet sedermera bestod till 1692, då på borgerskapets besvär konungen gaf staden tillstånd att inskränka rådets medlemmar till en borgmästare och sex rådmän. Redan följande år fann dock landshöfdingen önskligt, att två e. o. rådmän funnos för att vid förfall tjänstgöra för de ordinarie; härvid förblef det till år 1784, då de två e. o. rådmanstjänsterna uppflyttades på ordinarie stat. Sedan stadens invånare å rådstugorna 1819 $^{25}/_{10}$ och 1820 $^{12}/_{6}$ beslutat biträda öfverjägmästaren von Unges framställda förslag om bl. a. inskränkning af rådmännens antal, fastställde K. M:t detta till tre, förutom magistratssekreteraren, som tillika skulle vara litterat rådman. Efter stadsfullmäktigeinstitutionens införande 1882 blef detta antal icke vidare behöfligt, och i och med den nya lönestatens antagande af stadsfullmäktige 1899 $^{16}/_{5}$ reducerades antalet till, förutom den lagfarne rådmannen magistratssekreteraren, två borgerliga rådmän.

Rådmanslönen utgjorde: 1607 3 daler »till Rådmanneklädhe»; 1634 10 daler, 1645 32 dlr, 1696 66 dlr och 1721 100 dlr, allt smt. År 1819 blef lönen 100 rdlr samt utgår f. n. med 500 kronor.

Henrik Simonsson. Denne jämte de sex följande voro vid rådstugan 1605 $^{30}/_{4}$ »gamla rådmän». Han »uppsade sitt rådmansvälde» 1613 $^{2}/_{6}$. (1605)—1613

Knut Clemetsson var broder till konungsfogden på Kungsör 1596 Ivar Clemetsson, som sedermera fick burskap som borgare i Köping. Knut var till yrket skeppare, men därjämte äfven handlande, såsom synes däraf att han vid rådstugan 1605 $^{1}/_{8}$ anklagade Anders i Ulfvi för att hafva slagit honom hemma i hans bod, hvarför bonden sakfälldes till 5 dalers böter. Han afgick som rådman 1608 $^{7}/_{5}$; lefde ännu 1617 $^{20}/_{5}$. Hustrun *Ingeborg* nämnes 1610 $^{2}/_{8}$. (1605)—1608

Lars Persson. Afgick 1607 $^{7}/_{5}$. (1605)—1607

Jakop Andersson. Mellan åren 1613 och 1616 bevistade han icke rådets sammanträden och nämnes ej heller på annat sätt, men då efterträdare till honom valdes först 1616 $^{3}/_{5}$,* är det troligt, att han (1605)—1613 (1616)

ändock under dessa år kvarstått såsom rådman och först sistnämnda år afgått eller aflidit.

Son: *Daniel Jakopsson*, f. omkr. 1585, antogs till gästgifvare 1614 5/5.

(1605)—1635 **Erich Joensson** var son till Jon eller Jöns Erichsson, som 1597 var fogde öfver Arboga och sedan öfver Ulfvesunds (Kungsörs) län 1601—1605, han satt som fogde vid rådstugan här sista gången 1605 11/12, men lefde ännu 1608 och var då borgare i Köping. — Erich Joensson blef gästgifvare 1620 28/4. År 1634 24/4 var han gammal och bräcklig, så att sonen Joen Erichsson antogs till vice rådman i hans ställe; han var då äldste rådman och præses på kämnärskammaren. Han ägde gården n:r 160, som han köpt 1592 24/3.

(1605)—1608 **Hans Michelsson.** Afgick 1608 27/5.

(1605)—1606 och 1620—1623 **Adam Dein.** Byggningsborgmästare 1606 31/7; åter rådman 1620 28/4; »uppsade sitt rådmansvälde» 1623 28/4. Se byggningsborgmästare.

1605—1610 och 1611—1616 **Oluff Andersson.** Nyvald rådman 1605 30/4; byggningsborgmästare 1610 6/5; ånyo rådman 1611 7/5—1616 3/5. Se byggningsborgmästare.

1605—1614 **Gabriel Larsson.** Nyvald rådman 1605 30/4. Se byggningsborgmästare.

1605—1615 och 1620—1621 **Hans Persson.** Nyvald rådman 1605 30/4; byggningsborgmästare 1615 28/4; åter rådman 1620 28/4—1621 17/5. Se byggningsborgmästare.

1607—1611 **Michel Olsson, Hisingh,** valdes till rådman 1607 7/5 efter Lars Persson; byggningsborgmästare 1611 7/5. Se justitieborgmästare.

1608—1616 **Abrahm Persson.** Handlande; valdes till kämnär 1607 5/5, till rådman 1608 27/5 efter Knut Clemetsson och antogs till gästgifvare 1612 9/6. Han var med all sannolikhet fader till Peder Abrahamsson, stamfader för adliga ätten n:r 1817 med detta namn och ägare till Wiks gård i Söderbärke socken i Kopparbergs län.

1608—1613 **Michel Olsson** valdes till rådman 1608 27/5 efter Hans Michelsson; han hade under de sista åren af 1500-talet varit stadsskrifvare i Köping. Var död 1626.

1608—1621 **Jöran Mattsson.** Kämnär 1605 30/4; nyvald rådman 1608 27/5, afgick 1621; lefde ännu 1626.

Gift med *Ingeborg Olofsdotter*, änka efter komministern i Odensvi församling af Västerås stift Petrus Olai, († 1624 /9).

1611—1636 **Engelbrecht Olofsson.** Kämnär 1605 30/4; gästgifvare 1608 27/5; nyvald rådman 1611 7/5. Han köpte gården n:r 121 enligt köpebref dat. 1610 13/2. Död 1636.

1613—1638 **Erich Thordsson** eller **Thoorsson.** Kämnär 1611 7/5; rådman 1613 2/6 i Henrik Simonssons ställe; herredagsman vid riksdagen 1621, därtill vald å rådstugan s. å. 17/5 med 4 öre silfvermynt af hvarje borgare i herredagspenningar; uppsade sitt rådmansämbete för ålderdoms skull 1638 27/4. — »Unge» Erich Thoorsson, som 1636 25/4 blef kämnär och 1640 29/4 gästgifvare, var antagligen en sonson till »gamle» Erich Thoorsson.

Sven Hansson. Vald 1613 2/6 efter Michel Olsson; afgick 1613—1617
1617 26/5. — Gift med en dotter till kyrkoherden i Bro församling af
Västerås stift Laurentius Widichindi († 1599 18/3).

Matts Nilsson. Vald 1614 5/5 i Gabriel Larssons ställe. Bygg- 1614—1616
ningsborgmästare 1616 3/5. Se justitieborgmästare.

Erich Ersson. Kämnär 1608 27/5; rådman 1615 28/4 i Hans 1615—1620
Perssons ställe, men återlämnade ämbetet till honom 1620 28/4.

Jacob Larsson. Vald 1616 3/5. Se byggningsborgmästare. 1616—(1625)

Johan Larsson. Gästgifvare 1614 5/5; nyvald rådman 1617 1617—1618
26/5, men »uppsade sitt rådmansvälde» redan 1618 4/5. Köpte gården
med nummer 22 1608 4/1. Död 1633 eller 1634.

Olof Benktsson. Kämnär 1616 3/5; nyvald rådman 1617 26/5; 1617—(1625)
kyrkovärd 1622 10/5. Lefde 1626, men synes varit död 1634.

Erich Jöransson. Vald i Johan Larssons ställe 1618 4/5; 1618—1620
byggningsborgmästare 1620 28/4. Se byggningsborgmästare.

Per Söffringsson nämnes första gången i rådstuguprotokollet 1621—(1625)
för 1609 6/12 af följande orsak: »Steg opp för sittande rätten Michill
Knutzson, Borgmäster och kärade att Per Söffringsson hafver ryckt
honom skägget utaf och eljest gifvit honom skälsord. Blef ransakadt
och gafs dom efter Per Söffringsson af hastighet gjort hafver sakfältes
efter såramålsbalken i det 15 cap. och efter det 22 capitill i Konungs-
balken och *ändock efter nådom på Konungens vägnar* till penningar
5 daler. Och Michill Knutzson för han slog Per Söffringsson pust
igen fäldes penningar 3 ♀.» — Gästgifvare 1616 3/5; kämnär 1618
4/5; rådman efter Jöran Mattsson 1621 17/5. Han lefde ännu 1635,
då han likväl icke längre innehade sin rådmanstjänst samt ägde gården
n:r 93—94, som han innehade genom urminnes häfd.

Olof Månsson var son till byfogden Måns Månsson. Kämnär 1621—(1649)
1619 10/5; rådman efter Hans Persson 1621 17/5; gästgifvare 1624 25/5.
Köpte 1623 3/8 gården n:r 122. Han lefde ännu 1649, men synes
vara död före 1654.

Gift 164. med *Sara Dalecarlia*, i hennes andra gifte, [gift 1:o
1615 med kyrkoherden i Bro församling i Västerås stift Widichindus
Laurentius, f. 1581, † 1642], f. 1591 7/8, † 1676 8/9, dotter till kyrko-
herden i Bro Olaus Petri Hedemorensis * och Margareta Hansdotter
samt syster till hofrådet, skalden Johan Stjernhöök.

Hans Persson Gafle. Bondson från byn Sillesta i Köpings 1623—1637
socken och kallas därför ofta »Sillesta-Hans»; kämnär 1620 28/4; gäst-
gifvare 1622 10/5; rådman efter Adam Dein 1623 28/4. Han erhöll
1620 1/3 fastebref å gården n:r 116. Död 1637 (före 27/4).

Dotter: *Kristina Hansdotter* gift med bokhållaren vid Kungsörs
och Strömsholms stallstater Hartvig Säfvenbom, som lefde ännu 1688
14/7, rådmansson från Köping.

(gamle) **Oluff Erichsson** hade redan 1619 vikarierat såsom råd- 162.—1635
man, innan han efter Per Söffringsson valdes till ordinarie; byggnings-
borgmästare 1635 28/4. Se byggningsborgmästare.

Hartvik Sävenbom. Se magistratssekreterare. (1633)—1639

* Sonson till konung Gustaf I:s höfvidsman Peder Svensson i Wibberboda.

1633—1639 **Ivar Biörnsson** var gästgifvare 1633, då han vikarierade som rådman »i Didriks ställe» (se nedan) samt var ordinarie 1634; ånyo gästgifvare 1639 $^{22}/_{4}$, i slutet af hvilket år han afled. — Söner: *Måns Ifvarsson*, rådman 1684—1703, och *Erich Ifvarsson*, stadsfiskal 1674—1676 och kämnär 1681 $^{23}/_{5}$.

1634—1639 **Joen Erichsson** valdes till rådman i sin faders, Erich Joensson, ställe 1634 $^{24}/_{4}$, det första året, som det vill synas, endast såsom vikarie; byggningsborgmästare 1639 $^{22}/_{4}$. Se byggningsborgmästare.

1635—1662 **Erik Svensson** var till yrket kopparslagare; kämnär 1623 $^{23}/_{4}$; rådman i g. Oluff Erichssons ställe 1635 $^{28}/_{4}$; tillika gästgifvare 1641 $^{6}/_{5}$. Vid rådstugan 1659 $^{7}/_{6}$ beslöts att »eftersåsom de tvenne rådmänner Erik Svensson och Remmer Sävenbom så vanföre och sjuklige äro, att de ingen tjenst kunna göra; ty pröfvas nödigt att förordna andra i deras ställe, hvilket skall ske, när H. N. Högvälb. Hr. Landshöfdingen kommer tillstädes». Erik Svensson kvarstod dock, fastän vid de följande rådstugorna antecknad såsom »sjuk», ända till 1662 $^{28}/_{5}$, då först annan rådman förordnades i hans ställe, och lefde ännu i 6 år. Han ägde gården n:r 111 genom urminnes häfd. Död 1668 /12.

1636—1666 **Didrich Albrechtsson** var son till Albrecht skomakare, som 1611 och 1620 var gästgifvare och lefde ännu 1635, då han ägde gården med nuvarande n:r 157, hvilken han köpt 1606 $^{4}/_{3}$, samt hans hustru Margareta. — Kämnär 1622 $^{10}/_{5}$; han torde redan före 1633 (men efter 1625) hafva varit rådman, ty Ivar Biörnsson valdes 1633 $^{25}/_{4}$ till rådman »i Didrichs ställe»; rådman efter Engelbrecht Olofsson 1636 $^{25}/_{4}$, kvarstod han såsom sådan till sin död, som inträffade i början af år 1666.

Hans hustru dog 1665. — Son: *Gabriel Didrichsson*, som blef borgare 1669 $^{4}/_{3}$.

1637—1639 **Peder Larsson** eller Guldsmeds-Peder var, såsom namnet antyder, till yrket guldsmed. Rådman 1637 $^{27}/_{4}$—1639 $^{22}/_{4}$ är han icke vidare nämnd i handlingarna.

1638—1640 **Peder Abrahamsson,** f. 1600 $^{29}/_{9}$ på Vik i Söderbärke socken, var med all sannolikhet son till rådmannen i Köping Abrahm Persson. Gästgifvare »till mat och ööl» 1635 $^{28}/_{4}$; rådman i g. Erich Thoorssons ställe 1638 $^{27}/_{4}$. Död 1640 $^{16}/_{5}$. Han ägde Kolsva hammarplats i Bro socken i Västmanlands län, som af änkan såldes till borgmästaren Olof Hisingh, hvilken erhöll privilegium å en »hammar» därstädes 1641 $^{1}/_{8}$, den första upprinnelsen till det nuvarande Kolsva bruk.

Gift 1631 med *Kerstin Myr*, † 1672 $^{6}/_{8}$ och begrafven i Köpings kyrka, dotter af borgmästaren i Köping (i slutet af 1500-talet) Hans Nilsson Myr. — Son: *Abraham Persson*, f. 1632, † 1680, handlande i Stockholm, var fader till häradshöfdingen *Peter Abrahamsson*, f. 1668, † 1741, adlad *Abrahamsson n:r 1817*.

1639—1646 g. **Erich Svensson Noor** var borgare 1626; blef gästgifvare »till mat och ööl» 1635 $^{28}/_{4}$; rådman efter Peder Larsson 1639 $^{22}/_{4}$. Ägde gården n:r 161. Lefde 1647 $^{3}/_{5}$.

Embiörn Jönsson. Kämnär 1633 $^{25}/_{4}$; gästgifvare 1636 $^{25}/_{4}$; rådman i u. Joen Erichssons ställe 1639 $^{22}/_{4}$. Han ägde gården n:r 86 och 87, som han köpt 1628 $^{12}/_{10}$. Död 1644 $^{11}/_{8}$ enligt grafstenen i Köpings kyrka. 1639—1644

Gift med *Elisabeth Eriksdotter*, † 1666 $^{11}/_{7}$. — Barn: *Anders Embiörnsson*, f. 1618, † 1690, begr. $^{21}/_{12}$, skräddaremästare, kämnär 1658 $^{10}/_{6}$; *Per Embiörnsson*, † 1674 /5; *Susanna* och *Elisabet*, döda ogifta före modern.

Hans Erichsson, stadsskrifvaren, blef rådman 1640 $^{29}/_{4}$, men afsatt redan följande år $^{6}/_{5}$. Se magistratssekreterare. 1640—1641

Olof Michelsson Hisingh. Rådman efter Hartvik Sävenbom 1639 $^{22}/_{4}$; byggningsborgmästare 1642 $^{27}/_{4}$. Se justitieborgmästare. 1639—1642

Markus Tomasson blef kämnär 1623 $^{28}/_{4}$ och rådman 1640 $^{1}/_{8}$ i den aflidne Peder Abrahamssons ställe. Redan följande år måste han dock afstå denna tjänst till Nils Joensson Reiff. 1640—1641

Nils Joensson Reiff, son till konungsfogden öfver Ulfvesunds (Kungsörs) län Joen Joensson och Gunilla Pedersdotter, († 1653 $^{8}/_{1}$ på Ulfsunds gård) var kronofogde i Norbergs och Väster Fernebo socknar, innan han blef rådman här 1641 $^{6}/_{5}$. Han valdes till riksdagsman 1654 $^{14}/_{4}$ till den s. å. $^{2}/_{5}$ i Uppsala sammanträdande riksdagen. Död 1665. 1641—1665

Gift med *Susanna Gabrielsdotter*, som lefde ännu 1675. — Barn: *Anna*, f. omkr. 1640, lefde ännu 1698, gift 1:o 1659 $^{25}/_{7}$ med kyrkoherden i Näsby församling af Västerås stift *Johan Erwallius*,* f. 1611, † 1672, 2:o 1674 $^{8}/_{1}$ med mannens efterträdare såsom kyrkoherde i Näsby *Olaus Lindelius*, f. 1634, † 1688; *Johan*, f. 1647, k. lifdrabant, † 1699 $^{8}/_{5}$.

Hans Hartviksson Säfvenbom, son till stadsskrifvaren Hartvik Sävenbom, nämnes första gången 1636 $^{5}/_{8}$, då han köpte en gård i staden; kämnär 1638 $^{27}/_{4}$, rådman 1641 $^{6}/_{5}$ i den afsatte Hans Erichssons ställe. Han utsågs vid rådstugan 1657 $^{7}/_{4}$ till en af stadens fullmäktige vid riksdagen i Arboga s. å. $^{28}/_{4}$. Död 1666. 1641—1666

Hustrun, med hvilken han var gift före 1637, dog 1666.

Johan Olufsson var borgare 1626; blef kämnär 1636 $^{25}/_{4}$ och rådman efter Olof Michelsson Hisingh 1642 $^{27}/_{4}$. Han ägde gården n:r 35. Död 1657. 1642—1657

Remmer Säfvenbom eller **Sevenbom,** broder till Hans Hartviksson, blef kämnär 1642 $^{27}/_{4}$ och rådman 1645 i den då aflidne Embiörn Jönssons ställe. Vid rådstugan 1659 $^{7}/_{6}$ framställdes förslag att välja ny rådman i hans ställe, emedan han en längre tid varit sjuklig, men häraf blef intet, ty följande år satt han ånyo i rådet och kvarstod sedan till sin död. Han valdes till stadens ombud vid riksdagen 1668 och blef præses på kämnärskammaren 1671. Död 1677 /6. 1645—1677

Gift 1:o med *Ilin Anfusdotter*, † 165(6); 2:o 1657 med *Kerstin Pedersdotter*, dotter till bonden Peder i Svensbro i Köpings socken och Barbro Jönsdotter; 3:o med *Malin Joensdotter*, som lefde ännu

* I detta gifte moder till den tappre ryttmästaren under Karl XII:s krig, slutligen majoren vid Lifregementet Jakob Elfsberg.

1705, dotter till borgmästaren Joen Erichsson och Kerstin Nilsdotter. — Dotter: *Maria*, lefde ännu 1722 13/6, ogift, skänkte genom gåfvobref 1715 5/1 en gård i staden till »höraregård».

1646—1654 **Lars Larsson** blef kämnär 1635 28/4 och rådman 1646. Han ägde gården n:r 162. Död 1654.

164(7)—1651 **Joen Månsson,** f. i Ullvi i Köpings socken, blef kämnär 1633 25/4; var Köpings förste postmästare, säges nyss hafva tillträdt denna befattning, då han 1639 4/10 erhöll frihet å ett skattehemman om 10 öresland i Ullavi i Köpings socken; såsom postmästare uppbar han i lön 25 daler »hvitt mynt» 1644. Gästgifvare 1641 6/5; rådman 164(7). Han ägde ett fädernehemman i Ullvi och gård i staden. Död 1651 7/7 enligt grafstenen i Köpings kyrka.

Gift med *Ingeborg Olufsdotter*, i hennes första gifte [gift 2:o med borgaren *Petter Joensson* gästgifvare 1662 28/5], lefde 1678, men var död 1687 1/10. — Barn: *Christina*, f. 1638, † 1670, gift 1658 med rådmannen *Antonius Parment*, † 1684, se nedan; *Jacob Joensson Cöping* eller *Coping*, kallas löjtnant 1661 och ryttmästare 1682, lefde ännu 1684 3/3; *Johan Joensson*, var död 1661; *Katarina*, gift med *Johan Bossart*.

1654—1691 **Jöns Hermansson,** af samma släkt som grefliga ätten von Hermansson,* var son till borgaren och rådmannen i Vadstena Herman Persson och född på 1620-talet. Han blef kämnär 1648 17/5; rådman och gästgifvare 1654 27/4. Död 1691.

Hans hustru, som var dotter till rådmannen i Köping Lennart Andersson, dog 1666.

1654—1665 **Jöran Carlsson (Süderman),** f. 1599 4/8 i Weissenfels i Tyskland. Inkom till Sverige och blef inspektor vid Ferna bruk i Västmanland; borgare i Köping och rådman efter Lars Larsson 1654 24/4; riksdagsman 1655; afsade sig rådmansämbetet 1665 9/5 och flyttade härifrån, troligen till Stockholm, hvarest han dog 1679 29/10.

Gift 164. med *Catharina Jakobsdotter Schrymfier* eller *Skrymsier*, dotter till vägaren och förpaktaren af »lilla tullen» i Köping (1634) Jakob Schrymfier, vanligen kallad Jakob Skotte, och Anna Hansdotter Myr, borgmästaredotter från Köping. — Son: *Carl Süderman*, f. 1651 29/1, † 1728 14/6, bergsfogde och bruksförvaltare på Söderfors bruk i Uppland, adlad *Gyllenstedt* 1687, gift med *Catharina Elisabeth Leijoncrona*, med hvilken han hade flera barn, men slöt själf sin adliga ätt.

1657—1684 **Lennart Andersson,** f. 160., var 1634 borgare och ägde då gården nummer 101; kämnär 1640 23/4; vald vid rådstugan 1657 7/4 till stadens fullmäktig vid riksdagen i Arboga s. å. 28/4; rådman s. å. 22/5 i sal. Johan Olufssons ställe; gästgifvare 1659 7/6. Han kallas vid rådstugan 1682 12/6 »en innemot sine 80 år gambal man». Död 1684.

Gift 1:o med *N. N.*, † 1665; 2:o 1668 med *Kerstin Persdotter*, f. 1646, † 1690, begr. 15/5. — Döttrar: (i första giftet) *Catharina Lennartsdotter*, f. 1642, † 1695 30/6, gift med rådmannen *Anders Persson Copiander*, f. 1626, † 1695, se nedan; *N. N. Lennartsdotter*, † 1666, gift med rådmannen *Jöns Hermansson*, † 1691, se ofvan.

* Han var farfars broder till riksrådet och serafimerriddaren grefve Mathias von Hermansson, f. 1716, † 1789.

Abel Adamsson Dein, f. 1611 23/6, var son till byggnings-borgmästaren Adam Dein och h. h. Cecilia. Han nämnes i dom-böckerna första gången 1644 25/4, då han kallas borgare och köpte en åkerlott af borgaren Engelbrecht Oloffsson; kämnär 1647 3/5; kallas »stadens fullmächtige och kämnär» 1648 12/1. Redan 1658 12/8 vikarierade han som rådman i Remmer Säfvenboms ställe, men valdes härtill först 1662 28/5: »Thå waldes uti rådmannen Erich Svenssons ställe, som af sjukdom och eljest ålderdomssvagheter nu i några år hafver legat till sängs Abel Adamsson Dejen till Rådman och aflade sin Eedh med hand å Book»; gästgifvare s. d. År 1664 valdes han till herredagsman till Stockholm s. å. med 12 daler kopparmynt i veckan; detta var dock tydligen för litet, så att han klagade, ty vid rådstugan 1665 15/4 är antecknadt: »Men lijkwähl opå dess ahnhållande är honom bewijljadt ock opå hvar weka tillökat 4 pngr kmt; facit Uthi 22 Wekr à 16 pnr kmt, pnr 352 kpmt.» Præses på kämnärs-kammaren 1665 och 1666; kyrkovärd 1674 11/5—1678 15/5. Död 1693 3/8 kl. 3 f. m., »då han här i wärlden i 82 åhr 1 månat och 10 dagar lefuat hafwer». 1662—1693

Några år innan han valdes till rådman var hans rykte långt ifrån oklanderligt. Under åren 1656 och 1657 var han flera gånger tilltalad för oärlighet vid vägning af försålda varor — han fortsatte nämligen sin faders yrke, guldsmedsyrket — hvilka alla slutade med att han fick plikta 20 daler silfvermynt och lämna till de fattiga 8 daler samma mynt, därför att — heter det — »han icke bättre har achtat sitt bisman uthan låtit thet af Råsten frätas». — Utom sin ärfda gård vid Västerlånggatan ägde Abel Dein »en vret norr på åsen», som han köpte 1656 7/7, och Skärsta hemman i Malma socken, som han köpte 1681 af pastor Salani änka Catharina Simonia. Dessutom brukade han en lott i stadens donationsjord Östanååhemmanet.

Gift omkring 1650 med *Kristina Larsdotter*, f. 1628, † 1701 23/2, begr. 30/6, dotter af borgaren och brukspatronen på Hagge bruk i Norrbärke socken af Kopparbergs län Lars Månsson. — Barn: *Adam*, f. 1651, borgare, kämnär 1683 22/5, men afsattes följande år 23/1 för förskingring af kronans medel, köpte och bosatte sig på egendomen Kramsta i Köpings socken, † 1718, begr. 20/11, gift 1:o 1682 med *Gunilla Pärsdotter Reiff*, f. 1654, † 1703 23/10, dotter af konungsfogden vid Ulfvesund Peder Joensson Reiff, († 1667) broder till rådmannen Nils Joensson Reiff, 2:o 1707 1/12 med *Margareta Johansdotter*, † 1737, begr. 20/8, dotter af Johan Larsson Cremer och Elisabeth Hansdotter; *Barbara*, f. 165., † 1694 11/1, gift 1671 /3 med borgaren i Köping, brukspatronen och ägaren af Semla bruk i Norrbärke socken *Tidich Gunnarsson*, i hans första gifte [gift 2:o 1704 6/1 med Anna Catharina Timm], f. 1645, † 1713 30/4 på Semla, begr. 23/7 i Köpings kyrka, där hans epitafium finnes*; *Jonas*, † 1682, handlande; *Abel*, f. 165., † 1704, begr. 4/4 i sin faders graf, bruksbokhållare vid Hagge bruk, gift; *Peter*, † 1723, rådman, se nedan; *Catharina*, f. 1660, † 1742 4/5, gift 1:o 1684 med trumpetaren *Niclas*

* Barnen antogo namnet Wendelin.

Hagelbäck, 2:o 1696 med majoren vid Lifdrabantcorpsen *Bengt Bergman*, † 1714 i fält; *Christina*, f. 166., † 171. (före 1721 $^{1}/_{11}$), gift med hofkommissarien vid Kungsör *Johan Nycop* (broder till borgmästaren Christian Nycop); *Lorentz*, † 1670, begr. $/_{10}$.

1665–1679 **Olof Sverkersson**, f. 160.. Var borgare 1626; gästgifvare 1638 $^{27}/_{4}$ och 1661 $^{26}/_{6}$; rådman 1665 $^{9}/_{5}$ efter Jöran Carlsson; ånyo gästgifvare 1666 $^{23}/_{5}$. Han köpte 1624 $^{10}/_{4}$ gården n:r 138. Död 1679, begr. $^{1}/_{3}$.

1666–1684 **Jöns Persson**, f. 1623 $^{16}/_{4}$, var son till borgaren Per Jönsson, († 1650) och broder till rådmannen Anders Persson Copiander. Kämnär 1658 $^{10}/_{6}$; gästgifvare 1660 $^{2}/_{6}$; rådman efter Didrich Albrechtsson 1666 $^{23}/_{5}$. Tillika brukspatron, ägde Gisslarbo bruk i Malma socken. Död 1684 $^{17}/_{5}$ och begrafven i stadens kyrka, hvarest hans grafsten ännu finnes.

Gift 1:o med *Susanna Staffansdotter*, † 1664 $^{17}/_{11}$, dotter af kyrkoherden i Skinskattebergs församling af Västerås stift Stephan Olai Ungius; 2:o 166. med *Barbro Hising*, † 1670 $^{6}/_{7}$, dotter till borgmästaren Olof Michelsson Hisingh och Anna Lefller; 3:o 167. med *Anna Schrymfier*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1659 $^{10}/_{7}$ i S:t Nicolai kyrka i Stockholm med borgaren i Stockholm och Köping, brukspatronen på Flohammar i Heds socken i Västmanlands län *Hercules Strangh*, som lefde 1669 $^{21}/_{1}$, men var död 1674 $^{11}/_{2}$ och begr. i egen graf i Köpings kyrka], f. 1635 $^{31}/_{1}$, lefde ännu 1716 $^{30}/_{1}$, dotter till vägaren m. m. Jacob Schrymfier och Anna Hansdotter Myr. — Barn: (i 1:a och 2:a giftena) *Johan*, † 1656 $^{25}/_{9}$; *Petter*, † 1656 $^{11}/_{10}$; *Elisabet*, † 1661 $^{8}/_{6}$; *Sara*, † 1661 $^{7}/_{9}$; *Anna*, † 1670 $^{30}/_{6}$; *Petter*, † 1670 $^{27}/_{9}$; *Nils Joensson Söderman*, gästgifvare 1682 $^{27}/_{5}$, † 1685; (i 3:e giftet) *Carl Jönsson Enstedt*, f. 167., † 1704, brukspatron på Gisslarbo.

1666–1674 **Lars Johansson Liten**, tillhörande en gammal Köpingssläkt, var son till »Lille» Jon Persson; gästgifvare 1655 $^{8}/_{5}$; kämnär 1661 $^{26}/_{6}$; rådman 1666 $^{23}/_{5}$ efter den aflidne Hans Hartviksson. Död 1674 $/_{2}$.

Hans hustru, † 1683, begr. $^{14}/_{7}$, var dotter till borgaren och brukspatronen Lars Månsson. — Son: *Johan Larsson Liten*, gästgifvare 1672 $^{2}/_{5}$.

1666–1695 **Anders Persson Copiander**, f. 1626, var broder till rådmannen Jöns Persson. Borgare och handelsman; kämnär 1662 $^{28}/_{5}$; rådman 1666 $^{23}/_{5}$, † 1695 $^{30}/_{6}$ på samma dag som hustrun och begr. samtidigt med henne, med det vitsordet i likboken, »att de begge voro gudfruchtige borgare».

Gift 166. med *Catharina Lennartsdotter*, f. 1642, † 1695 $^{30}/_{6}$, dotter af rådmannen Lennart Andersson. — Barn: *Brita*, f. 166., † 1729, begr. $^{4}/_{5}$, gift 1693 $^{12}/_{11}$ med organisten *Olof Hiller*, † 1715 $^{23}/_{3}$; *Peter*, borgare och handlande, bisittare i stadens rätt 1708, † 1719, begr. $^{26}/_{3}$, barnlös, gift 1710 med *Anna Johansdotter Emena*, i hennes första gifte [gift 2:o 1721 $^{25}/_{5}$ med borgaren Johan Risingh, † 1733], f. 1684, † 1741 $^{5}/_{7}$, dotter till skomakareåldermannen och kämnären Johan Mårtensson och Anna Andersdotter; *Lennardt*; *Johan*.

1674–1675 **Johan Hising** blef rådman 1674 $^{20}/_{7}$ och byggningsborgmästare 1676 $^{10}/_{1}$. Se byggningsborgmästare.

Antonius Parment var 1657 bokhållare och kassör vid Ferna bruk; förvaltare därstädes 1659 och ännu 1664; borgare i Köping 1667 15/6 och inflyttade då troligen till staden. Han åtnjöt så stort förtroende af sina medborgare, att han, ehuru endast borgare, valdes till herredagsman 1675 17/7 till riksdagen i Uppsala s. å. 15/8. Följande år 3/4 beslöts att begära honom till rådman, och redan tio dagar därefter 13/4 ankom landshöfdingens bref med bekräftelse härå; præses i kämnärsrätten och gästgifvare s. å. 8/5. Af rådstugan 1682 6/3 föreslogs han till borgmästare efter den befordrade Remmer, men hade då redan Hans Spaak fått k. fullmakt; »blef dock antecknadt, att han skulle blifva befordrad vid nästa ledighet»; detta fick han dock aldrig upplefva. Död 1684, lefde 20/6, men var död 18/8. —1677

Rådman Parment köpte 1670 30/4 sal. Olof Månssons (en broder till hans första svärfader) gård på Österlånggatan jämte en åkervret på åsen norr om staden för 1,000 daler kmt eller 333 daler smt, hvarå han erhöll fastebref först 1675 10/4. Genom en »transaction» 1675 16/2 med sin styfsvärfader Peter Joensson blef han jämte sina barn ägare till 3/4-delar uti hammaren vid Skinnskatteberg. Efter hans död uppstod en långvarig arfstvist och processer emellan hans senare hustru och barnen i första giftet, hvilka afslötos först efter tio år 1694 13/8.

Gift 1:o 1658 18/9 med *Christina Joensdotter*, f. 1638 19/7, † 1670 26/1 i barnsäng, dotter af rådmannen Joen Månsson och Ingeborg Olufsdotter; 2:o 167. med *Sara Aronia*, lefde änka 1696 30/4, dotter af kyrkoherden i Skinnskatteberg Aron Olai Helsingius; hon erhöll genom testamente 1683 1/8 af sin fader hälften i dennes gård i Köping. — Barn: *Maria*, f. 1659, † 1700 6/11, gift 1679 med rådmannen *Hans Bredenberg*, f. 165., † 1723, se nedan; *Antoni*, »borgare här i staden» (1700); *Ingeborg*, f. 1668, † 1752 ogift; *Jakob*, f. 1670 /1, † 1691, begr. 22/2, »war 20 åhr o. 8 dagr gamal»; *Aron*, f. 167., kryddkrämare i Stockholm, † 1723, gift 1704 med *Maria Hubert*, f. 1680, † 1735; *Sara Catharina*, f. 1678, † 1759 17/6, gift 1698 /7 med rådmannen *Peter Dein*, † 1723, se nedan; *Lisa*, f. 168., † före mannen, gift 1712 med mantalskommissarien i Stockholm *Herman Kohl*, f. 1687, † 1756 2/9.

Erik Andstedt valdes till rådman efter Remmer Sävenbom 1677 18/5, men dog redan följande månad. 1677

Petter Larsson Åhs, f. 163., borgare och handlande; bisittare i rådet 1671; stadskassör 1676 3/3 »oc skal medh beskedh slutha stadsens rechning — skal härför niuta 30 dlr smt i löhn om åhret»; kyrkovärd s. å. 8/5 och 1677 19/5; rådman 1678 15/5; † 1684 /3 (före den 14). 1678—1684

Gift omkring 1660 med *Anna Holstenia*. — Barn: *Eric Pehrsson Åhs*, »som utrest är» vid arfskiftet efter fadern 1698 17/8; *Anna*, gift med handelsmannen från Stockholm *Christopher Hintz; Catharina*, f. 1669 12/5, † 1750 23/10, gift 1:o 1691 1/1 med rådmannen *Hans Neucter (Neiktern)*, f. 1657, † 1708, se nedan, 2:o 171. med rådmannen *Jacob Caveel*, † 1731, se nedan; *Brigitta*, lefde änka 1698 17/8, gift med handlanden *Daniel Fors; Elisabet*, gift 1:o 168. med stadsfält-

skären *Holger Klint*, f. 1652, † 1692 $^{23}/_{3}$, 2:o 1693 med handlanden från Stockholm *Thomas Lecleer*, som var död 1698 $^{17}/_{8}$, 3:o 170. med komministern i S:t Jakobs församling i Stockholm *Georg Tillæus*, † 1732 $^{6}/_{6}$.

1679—1683 **Hans Helliesson,** son till Anders Helliesson och Karin Persdotter, (f. 1614, † 1690), och broder till kamreraren i Stockholm Lars Helljersson, blef rådman efter Olof Sverkersson 1679 $^{28}/_{6}$. År 1683 $^{22}/_{5}$ valdes Claes Norberg i hans ställe, hvarför är antagligt, att han detta år blef kronobefallningsman, som han sedermera kallas. Död 169..

Gift 167(7) med en dotter, † 1693 $^{19}/_{3}$, till rådmannen Hans Erichsson. — Barn: *Jakob Hansson*, † 1693 $^{7}/_{5}$; *Hans Hansson Staaf*, skräddare i Stockholm; *Anna Staaf*, gift med skräddaremästaren i Stockholm *Erik Udd*.

1681—1698 **Aron Joensson,** stadsskrifvaren, blef vid afskedstagandet från denna tjänst rådman 1681 $^{6}/_{6}$. Se magistratssekreterare.

1683—1684 **Claes Norberg** var faktor för ett af bruken i bergslagen 1678 och blef »vice» rådman efter Hans Helliesson 1683 $^{22}/_{5}$ samt ordinarie 1684 $^{14}/_{3}$, men dog inom en månad därefter (före $^{12}/_{4}$ s. å.). Han blef stamfader för en talrik släkt, hufvudsakligen bosatt i Västmanland; en hans sonsons son var den kände mekanikern, byggaren af Revals hamn, ryska verkl. statsrådet *Johan Erik von Norberg*, f. 1749, † 1818.

Gift med *Margareta Olofsdotter*, † 1707, begr. $^{28}/_{11}$. — Barn: *Magnus*, f. 1673, bruksinspektor vid Ekeby hammar i Fellingsbro socken i Örebro län, † 1742 $^{29}/_{6}$, gift med *Sofia Groll*, f. 1686, † 175., syster till öfversten Petter Riddergroll; *Johan*, f. 1683, tullvaktmästare i Köping, † 1753 $^{20}/_{11}$, gift 1712 med *Anna Johansdotter*, f. 1688, † 1745 $^{22}/_{10}$; *Catharina*, gift med slottsinspektoren *Ström*.

1684—1691 **Jacob Hansson Caveel,** f. 1648 i Köping. Föräldrarne voro borgaren Hans Mattsson (f. omkr. 1620, död före 1683 $^{21}/_{4}$) och Anna Jacobsdotter; farfadern Matts Carlsson, likaledes borgare i Köping, köpte gården nummer 8, å hvilken han erhöll fastebref 1626 $^{10}/_{4}$, hvilken gård ärfdes af sonsonen Jacob. Denne sistnämnde erhöll burskap som borgare 1675 $^{9}/_{8}$, blef stadskassör 1677 $^{15}/_{5}$, hvilken befattning han innehade till sin död; kyrkovärd 1683 $^{22}/_{5}$ och rådman efter Claes Norberg 1684 $^{12}/_{4}$. † 1691, begr. $^{29}/_{3}$. Utom fädernegården ägde han Lars Larsson Åhls gård, som han inköpte 1675 $^{16}/_{8}$, men varnades vid rådstugan $^{21}/_{8}$ s. å. »att se sig visligen före, efter gården är i creditorernas våld»; köpte skepparen Lars Nilssons gård på skeppsbroen [illegible] gård i hörnet af stora gatan 1681 [illegible]. Då han dog [illegible] söner, upptogs namnet Caveel af svågern Olof Jacobssons barn.

Gift med *Christina Jöransdotter*, syster till rådman Olof Jacobssons hustru, och omgift 1694 med skrifvaren hos hennes aflidne man, svågerns broder, *Lars Jacobsson*, sedermera e. o. rådman, se nedan. — Dotter: *Anna*, omyndig vid arfskiftet efter fadern 1694.

1684—1704 **Måns Ifvarsson,** son till rådmannen Ivar Biörnsson, blef kämnär 1657 $^{22}/_{5}$, gästgifvare 1665 $^{9}/_{5}$ och rådman 1684 $^{23}/_{6}$ efter den aflidne Lennart Andersson. Vid rådstugan 1703 $^{25}/_{9}$ är antecknadt,

att han var »mycket gammal och blind, så att han ej kan göra tjänst», hvarför vikarie anskaffades i hans ställe. † 1704.

Christian Bredenberg må här upptagas i denna serie såsom vald till rådman, ehuru han aldrig kom att tillträda ämbetet. Han var född 1625; okändt är huruvida han var bördig från staden eller inflyttat dit, hvilket senare dock är det troligaste. På hvad grund han 1665 15/4 fordrade arf efter den då aflidne borgaren Anders Larsson och dennes första hustru Karin Persdotter, † 1650, har icke kunnat utredas; troligen var dock släktskapen på hustruns sida. Han valdes till stadens organist efter Måns Månsson 1645 och var tillika handlande, men låter under de närmast följande åren föga tala om sig. Gästgifvare första gången 1667 15/6 och stadskassör 1674. År 1675 2/6, då han åter antogs till gästgifvare, beslöts att gästgifverirättigheterna hädanefter skulle gälla för två år åt gången; de förnyades för Bredenberg 1677 19/5, 1679 28/6 och 1683 2/6. Bisittare i rådet 1678 20/4 och 30/10 samt 1683 22/5. »Mäster» Christian, som hade ett oroligt och stridigt sinne, låg från midten af 1670-talet ofta i delo både med landshöfdingen, rådet och sina medborgare i staden. Redan 1675 hade han råkat i tvist med magistraten rörande organistlönen och vid rådstugan s. å. 27/7 afsagt sig tjänsten, emedan han icke erhöll önskad påökning å lönen: »organisten Christian Bredenberg sade sigh offentligen intet wele längre blifva organist här i Köpingh, uthan nu fullkomligen renuncierandes». Denna hans afsägelse beviljades ej. Vid Valborgsmässorådstugan följande år 8/5 anhåller han att utfå sin resterande lön samt upprepar sin begäran om afsked från organisttjänsten, såvida ej lönen förhöjdes till 600 daler kmt. Utgången häraf synes ej i protokollen, men vid rådstugan 1677 21/4 erbjöds honom 100 daler smt i lön, om han ville kvarstå vid tjänsten; han svarade dock, att 400 daler kmt vore det minsta han ville nöja sig med. Slutligen gaf han efter, och den två år långa striden slutade med att han behöll tjänsten mot 100 daler smt 1677 19/5. När den nya lönestaten infördes 1683 11/6, bestämdes organistlönen till 150 daler smt. Men jämt ett år därefter dyker lönefrågan ånyo upp. Bredenberg valdes nämligen till rådman 1684 23/6, men afsade sig befattningen och begärde i stället åter förhöjning af organistlönen. Men nu var magistratens tålamod slut, och svaret blef »ord och inga visor»: »Efter såsom han nu Absolute vedersakat den goda benägenhet och tillbudne Honeur, som Hans Nåde (Landshöfdingen) med Magistraten honom gunsteligen offererat hafver, neml. till att blifva Rådman, så må han ock hafva detta sig till rättelse, att han aldrig skall härefter dertill komma heller förhulpen blifva, ifall han sådant härefter skulle affectera, hvarmed ock det af honom begärte Augment och tillökning på dess organistlön skall vara honom aldeles afslagit.» — Som ett exempel på Bredenbergs tvister med sina medborgare må följande anföras: Vid rådstugan 1679 28/4 tilltalade han kornetten Bengt Bark, emedan dennes pojke, då Bredenbergs hustru och hennes systerdotter, jungfru Anna Clijsendorff en söndag gingo från högmässan i stadens kyrka, först ryckt jungfru Clijsendorff i kläderna, och efter att hafva fått den mindre fina anmaningen: »du bälghundh, weth thu intet huut?», kastat

en näfve skarn på hennes kläder. Bark svarade, att han intet visste härom, och »eljest hade Pojken med häst och Pistoler rymbt åt helfwetet, den som ville hafvan igen, så kunde han gå dith efter honom.» Förlikning ingicks.

Bredenberg köpte en lott i Bygärdet för 1,000 daler »enkelt» kmt 1665 25/9 och en gård i staden 1668 9/11, hvilken han pantsatte till inspektoren Carl Hindersson för 1,000 daler kmt 1688 7/2. År 1675 6/9 erhöll han fastebref på en annan gård, som han köpt, och 1685 4/3 fastebref på Måns Larssons gård vid Stora gatan nära västra tullporten jämte en Nibble-lott. Dessutom brukade han en lott i stadens donationsjord Östanåhemmanet. — Sista gången hans namn förekommer i domböckerna är vid den ofvannämnda pantsättningen 1688. Bredenberg dog i början af år 1690, bisattes s. å. 2/3 och begrofs d. 4/5; han var då »på sitt 65:te år gambal». Ett epitafium öfver honom med hans och hans båda hustrurs porträtt finnes i Köpings kyrka.

Gift 1:o omkr. 1650 med *Brita Hansdotter*, i hennes andra gifte [gift 1:o med organisten *Måns Månsson*, † 1649], † 167., dotter till befallningsmannen Hans Pädersson i Brijdinge; 2:o 1678 27/1 med *Wendla Touscher*, f. 1662, † 1705 10/10 (hon testamenterade all sin fasta och lösa egendom till sin brorsdotter Christina Touscher, † 1714, gift 1707 24/11 med faktorn, borgaren och kämnärsnotarien i Köping Isac Groth, † 1716). — Barn: *Hans*, † 1723, rådman, se nedan; *Paul*, f. 165., »bardberare» eller fältskär (redan 1680 25/14), lefde vid arfskiftet efter fadern 1695 18/6; *Susanna*, † före 1695 18/6, gift med handlanden *Abraham Knutsson*, borgare i Köping 1668, hvilken lefde ännu 1701 10/2, då han fick sitt burskap upplöst; *Catharina*, † 1707, var 1695 änka efter korpralen *Sven Bergendal*, gift 2:o 1705 14/2 med »bardberaren, konstfarne» Hr *Paul Schutz*.

1685—1710 **Casper Schultz**, son till Påvel Schultz, som 1640 och 1656 var skinnare i Nyköping, var troligen född i nämnda stad och hade inflyttat till Köping i början af 1670-talet. På rådstugan 1675 9/8 tillfrågades han, om han ej ville aflägga sin borgareed, men nekade därtill: »skulle i annat fall sälja sin gård och åker och på en annan ort sig försökia». Han fick uppskof att betänka sig till mormässotiden och vann burskapet 1676 31/1. Kopparslagare till yrket; bisittare i stadens rätt 1678 1/2—1683 22/5; stadskassör 1679 16/7; kämnär 1680 12/6; kyrkovärd 1684 26/5; rådman 1685 12/1, hvilket stadfästes genom landshöfdingens bref s. å. 24/2; »de hospitalsfattiges» föreståndare 1689 29/5 och præses på kämnärskammaren 1694 12/5. Schultz eller »Mäster Casper», som han oftast kallas, synes, att döma af alla de förtroendeuppdrag, med hvilka han hedrades, hafva varit en framstående och högt ansedd man i staden, och hvarhelst han förekommer i de gamla handlingarna får man af hans uppträdande intrycket af en allvarlig och kraftfull personlighet. Död 1710 2/4.

Gift 1:o 167(0) med *Catharina Biörn*,* f. 164., † 1672 /6, dotter af klock- och grytgjutaren i Västerås Björn Olofsson, »Björn

---

* Syster till kyrkoherden i Kumla församling i Västerås stift Oluff Biörn, f. 1640, † 1709.

Grytgjutare» kallad, och Karin Larsdotter samt änka efter *Erich kopparslagare* i Västerås, † 1669; 2:o 1674 med *Anna Jonsdotter Barck*, † före 1716 $^{20}/_{6}$, då bouppteckning hölls efter bägge makarna. — Barn: *Johan*, f. 1676, † 1742, rådman, se nedan; *En Dotter*, † före 1712, gift med borgaren i Köping *Johan Fallström; Anna*, *Catharina* och *Dorotea*, alla liksom den följande ogifta vid bouppteckningen 1716 $^{20}/_{6}$; *Magdalena*, gift 172. med byggmästaren *Daniel Bergqvist; Brita*, döpt 1690 $^{4}/_{5}$, begr. 1691 $^{3}/_{8}$.

Christopher Spaak, f. 1641 och broder till borgmästaren Hans 1686—1695
Spaak, var gårdsfogde på kungl. ladugården vid Västerås, då han valdes till rådman här efter Antonius Parment 1685 $^{9}/_{3}$, hvarå landshöfdingens »confirmation» erhölls s. å. $^{26}/_{3}$. † 1695 $^{24}/_{2}$, begr. $^{20}/_{6}$.

Gift med *Anna Mårtensdotter*, som efterlefde. — Dotter: *Anna*, änka 1704 efter borgaren i Köping *Johan Larsson*.

Vid rådstugan 1688 $^{1}/_{6}$ erhöll magistraten af landshöfdingen rätt att antaga två extra ordinarie rådmän att vid förfall tjänstgöra för de ordinarie, och från och med 1693 $^{16}/_{3}$, sedan de ordinarie rådmännens antal föregående år inskränkts från 8 till 6, fingo dessa — fastän lönlösa — ständig tjänstgöring vid rådstugorna.

Hans Bredenberg, f. i början af 1650-talet, var son till orga- 1693—1723
nisten Christian Bredenberg (se ofvan) och hans första hustru Brita Hansdotter. Han ägnade sig först åt handel med bergslagen och kallas faktor, då han 1682 $^{14}/_{4}$ köpte en tomt i staden af handelsmannen från Stockholm Egidius Pinciers fullmäktige, rådmannen från »Salberget» Petter Josefsson, hvilket köp efter en långvarig rättegång återgick genom dom 1685 $^{22}/_{6}$. Handlande och borgare 1683 $^{8}/_{9}$, gästgifvare efter fadern 1684 $^{26}/_{5}$ och kyrkovärd 1692 $^{21}/_{5}$. Han blef en af de två första e. o. rådmännen 1693 $^{16}/_{3}$ och ordinarie rådman efter Abel Dein 1694 $^{9}/_{2}$; ånyo gästgifvare 1710 $^{22}/_{6}$; præses på skräddareämbetet 1713 $^{12}/_{12}$. Vid den fördelning af ämbetssysslorna mellan magistratens medlemmar, som antogs på rådstugan 1720 $^{24}/_{9}$, bestämdes att »rådman Bredenberg skall draga försorg om wägarnes reparation och wijdmachthållande öster om stadhen». — Hans Bredenberg var en förmögen och omtyckt man, helt olik sin trätgirige och myndige fader, samt skänkte stora penningsummor och prydnader till kyrkan vid den genomgripande reparation, som denna undergick i början af 1700-talet. Åtskilliga silfverljusstakar med hans namn erinra ännu därom. Han ägde och bebodde Ulfvi gård i Köpings socken. Död 1723, begr. $^{20}/_{6}$.

Gift 1:o 1679 med *Maria Antoniidotter Parment*, f. 1659, † 1700 $^{6}/_{11}$; i dödboken står antecknadt om henne: »Ehrborna matrona, Maria Pärmänt, för detta Hr Rådman Hans Bredenbergs sal. k. maka, dhenna dygdesama matrona hon war en gudälskande quina altså är hennes namn berömeligit. Högehrewyrdig Probsten i Arboga predikade. Textus 42 V 1 och 2»; hon var dotter till brukspatronen och rådmannen Antonius Parment och Christina Joensdotter; 2:o 1702 $^{24}/_{11}$ i Köping (lyst i Bro kyrka) med *Helena Folkern*, dotter till kyrkoherden i St. Tuna församling i Dalarne Laurentius Johannis Folkernius och borgmästaredottern från Sala Anna Johansdotter Sahlabergius samt

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

syster till landshöfdingen Jonas Folkiern, adlad och friherre Cedercreutz. — Barn: *Christian*, f. 1680, prost och kyrkoherde i Björskogs församling af Västerås stift, † 1734 $^{2}/_{6}$, gift med *Anna Olsdotter Caveel*, f. 1685, † 1746, dotter af rådmannen Olof Jacobsson, se nedan; *Anthoni*, f. 1683, blef i januari 1708 regementsauditör vid Västmanlands regemente till 1709 $^{1}/_{9}$, då han jämte regementet tillfångatogs vid Dnieperströmmen och fördes först till Moskwa, sedan till Sibirien, där han dog 1711 (Fredenberg, Västmanlands regementes historia i manuskript i k. krigsarkivet); *Brita*, f. 1684, † 1698 $^{28}/_{6}$; *Hans*, f. 1685, † 1698 $^{19}/_{12}$; *Vändla Maria*, döpt 1689 $^{20}/_{4}$, † 1700 $^{12}/_{10}$; *Karin*, döpt 1690 $^{17}/_{3}$, begr. 1691 $^{23}/_{5}$; *Maria*, döpt 1693 $^{15}/_{4}$, † 1765 $^{20}/_{2}$, gift 1727 med postmästaren i Köping *Petter Norberg*, f. 1707, † 1773 $^{1}/_{12}$, se nedan; *Christina*, f. 1695 $^{7}/_{6}$, gift med rådmannen *Andreas Enroth*, † 1734, se nedan; *Catharina*, f. 1696 $^{26}/_{11}$, gift med rådmannen och postmästaren (1733—1738) i Piteå *Erik Swedman*; *Helena*, f. 1703 $^{31}/_{10}$, † 1704 $^{11}/_{3}$.

1693—1729 **Olof Jacobsson**, f. 1662, var son till vägaren Jacob Olufsson och Ingeborg Larsdotter. Redan vid unga år blef han faderns efterträdare såsom vägare, hvartill han antogs å rådstugan 1681 $^{12}/_{2}$: »Efter såsom Wägaren Jacob Oluffsson nyligen genom döden är afgången worden, hafver Magistraten nu bewilliat hans son Oluf Jacobsson succedera uti faderns ställe att förestå wägaretjensten och till prof på ett år efter han är temmelig ung.» Konfirmerades och aflade vägareeden s. å. $^{6}/_{6}$; vann burskap som borgare 1683 $^{6}/_{10}$ samt erhöll s. d. 60 daler kmts förhöjning på lönen »förutan de 300 daler han eljest för detta årligen åtniutit hafver, och skall han derför vara förplichtad att räkna alt det stångjern till sjelfva stångtalet, som hädanefter genom Köpings stad föres och uppå dess våg vägit och utskeppat warder och derföre all god reda och räkenskap giöra.» Tillika gästgifvare 1689 $^{29}/_{5}$; tog afsked från vägaretjänsten 1692 $^{13}/_{12}$; e. o. rådman 1693 $^{16}/_{3}$; kyrkovärd 1694 $^{12}/_{5}$; ordinarie rådman 1695 $^{26}/_{5}$; præses på kämnärskammaren. Han utsågs till stadens riksdagsman 1710 $^{26}/_{3}$ och 1713 $^{2}/_{12}$ samt blef »byggningsrådman» 1715 $^{24}/_{1}$. Vid fördelningen af ämbetssysslorna mellan magistratens medlemmar 1720 $^{24}/_{9}$ uppdrogs åt Oluf Jacobsson, »som är kämnärspræsis på lifstid, att draga försorg om publique Bygnigars värkställande och reparationer uppå alt det som af stadsens medel bör underhållas samt att eljest wijd private Bygningar en behörig regularitet observeras. D:o att månateligen Taxor giöras på alla Pertsedlar i staden som säljas, hwaröfver ock om samma Taxors behöriga efterlefvande han åtminstone 2:ne gångor om Månaden bör hålla inqvisition». Rådman Jacobsson, som var en mycket aktad och ansedd man, men som dock icke kunde väl förlikas med sin svåger, den myndige prosten i Köping f. d. krigsprästen Petrus Browallius, afled 1729 $^{26}/_{6}$. Han ägde graf i kyrkan, till hvilken han skänkte tvenne ljusarmstakar 1705.

Rådman Jacobsson köpte Petter Joenssons gård på skeppslöten för 200 »koppardaller» 1675 $^{25}/_{3}$, men sålde den ett par år därefter. Af sin moder köpte han 1682 $^{20}/_{5}$ hennes gård vid Västerlånggatan för 1,500 daler kmt, men erhöll ej fastebref därå förrän 1683 $^{15}/_{9}$;

år 1694 förvärfvade han Matts Pädersson Hags gård af notarien Magnus Rönbergh. När han 1699 $^{20}/_{4}$ ånyo åtog sig gästgifveriet, hvilket på den tiden var förenadt med mycket besvär och omkostnader, erhöll han af magistraten för dess skötande i arrende den s. k. hushagen (en staden tillhörig utjord, hvari Köpingshus fordom legat).

Gift 1:o 168 . med *Barbro Jöransdotter;* 2:o 1719 $^{26}/_{1}$ med *Catharina Browallia*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1696 med rådmannen *Daniel Aronsson*, f. omkr. 1660, † 1718], f. 1677 $^{27}/_{11}$, † 1768 $^{24}/_{6}$, dotter af kyrkoherden i Gagnef Erik Browallius och Brita Ericsdotter. — Barn (hvilka efter sin mosters förste man kallade sig *Caveel): Anna Olsdotter Caveel*, f. 1685, † 1746 $^{28}/_{10}$, gift 1:o 1706 $^{21}/_{1}$ med kyrkoherden i Björskogs församling i Västerås stift *Christian Bredenberg*, f. 1680, † 1734 $^{2}/_{6}$, 2:o 1738 $^{17}/_{9}$ med *Johan Ernest Jutscher*, f. 1674 i Kurland, † 1746 $^{4}/_{5}$ i Köping, k. lifdrabant, kapten och regementskvartermästare vid öfverste Hjelms regemente; *Jacob Olofsson Caveel*, f. 1688, † 1731, rådman, se nedan; *Jöran Olofsson Caveel*, f. 1691, † 1734, rådman, se nedan.

Hans Neiktern (Neukter). Denna vallon-släkt, hvars namn i 1694—1708
de äldre handlingarna skrifves Neucter och Neu(c)kter, inkom till Sverige under konung Gustaf II Adolfs tid med sedermera rådmannen i Lindesberg, ägaren af Vedevågs bruk i Västmanland Hans Neukter, hvilken i sitt gifte med Maria Dress, dotter till brukspatronen och ägaren af Vedevåg Petter Dress, likaledes tillhörande en inflyttad vallonsläkt, blef fader till Hans, f. 1657 på Vedevåg. Denne inflyttade till Köping på 1680-talet och blef borgare och handlande därstädes 1692 $^{1}/_{3}$; e. o. rådman och kyrkovärd 1694 $^{9}/_{2}$; gästgifvare 1697 $^{5}/_{5}$; ordinarie rådman 1698 $^{16}/_{5}$ efter Anders Persson Copiander. Han utsågs till præses på kämnärskammaren 1708 $^{27}/_{7}$, men dog redan s. å. $^{6}/_{8}$, begr. $^{11}/_{8}$.

Rådman Neukter köpte 1693 en bygärdslott (för 1,000 daler kmt), 9 st. vretar (åkrar) i Vretbosterjorden och en stallgård utanför västra tullporten samt 1704 $^{14}/_{11}$ borgmästaren Hans Spaaks gård på »gärdet» för 800 daler kmt. — Bouppteckning hölls efter honom 1712 $/_{2}$. År 1714 $^{20}/_{9}$ resolverade magistraten, »att handelsmannen uti Stockholm Johan Lindman skulle tillskrifvas med begäran att han måtte påtaga sig förmynderskapet för afl. rådman Hans Neucters omyndiga barn, efter han å deras sida är den närmaste af släkten. som till en sådan beställning är skickelig».

Gift 1691 $^{1}/_{1}$ med *Catharina Pärsdotter Åhs*, f. 1669 $^{12}/_{5}$, † 1750 $^{23}/_{10}$, dotter af rådmannen Petter Larsson Åhs och Anna Holstenia samt omgift med rådmannen *Jacob Caveel.* — Barn: *Petter Hansson*, döpt 1691 $^{11}/_{10}$, begr. s. å $^{28}/_{10}$; *Hans Hansson*, döpt 1693 $^{17}/_{3}$, begr. s. å. $^{20}/_{7}$; *Anna Margareta*, f. 1694 $^{4}/_{3}$, † 1734, begr. $^{30}/_{6}$, gift 170 . med rådmannen *Jöran Caveel*, f. 1691, † 1734, se nedan; *Johannes*, f. 1696 $^{15}/_{7}$, † 1701, begr. s. å. $^{24}/_{2}$ på samma gång som syskonen Catharina och Carl; *Catharina*, f. 1697 $/_{12}$, † 1701; *Carl*, f. 1698 $^{20}/_{12}$, † 1701; *Maria*, f. 1700 $^{23}/_{3}$, † 1723, begr. $^{14}/_{6}$, gift 1720 $^{3}/_{1}$ med handelsmannen (rådmannen) *Jonas Waselius*, f. 1692, † 1764, se nedan; *Holstinius*, f. 1701 $^{22}/_{6}$, faktor och borgare i Köping 1728 $^{2}/_{11}$, † 1734, begr. $^{25}/_{7}$; *Michael*, f. 1703, † 1780, rådman,

se nedan; *Daniel*, f. 1704 $^{14}/_{5}$, † ung; *Jacobus*, f. 1705 $^{16}/_{10}$, † 1764 $^{14}/_{5}$, kyrkoherde i Näsby församling af Västerås stift, gift 1733 med *Maria Gisler*, f. 1708, † 1781 $^{15}/_{1}$; *Gustaf*, f. 1707 /4 (mellan den 14 och 18), † 1766 i Björksta socken, akademibefallningsman, bosatt på Ullvi akademihemman i Köpings socken under 1730- och 1740-talen, gift 1733 med *Margareta Fries*, f. 1703 /8 i Dingtuna socken i Västmanland, † 1786 $^{25}/_{1}$ i Köping.*

1696—1720 **Berndt Pettersson Palm**, f. på 1650-talet, hitkom såsom tullskrifvare på 1680-talet samt blef sedermera tullinspektor. Borgare 1695 $^{20}/_{5}$; e. o. rådman 1696 $^{6}/_{5}$; ordinarie rådman 1698 $^{16}/_{5}$; kyrkovärd s. d.; præses på kämnärskammaren 1708 $^{15}/_{8}$. Han arrenderade kyrkans tegelbruk för 240 daler smt 1719 $^{21}/_{3}$. † 1720, begr. $^{21}/_{4}$.

Gift med *Helena Brita Medrén*, *Olsdotter*, † 1723, begr. $^{12}/_{9}$. — Barn: *Berndt*, f. 168., † 1723, begr. $^{19}/_{12}$, accisskrifvare i Köping; *Claes*, döpt 1688 $^{21}/_{5}$, † 1727 $^{6}/_{2}$, tullinspektor; *Carl*, döpt 1691 $^{9}/_{6}$, † 1694 $^{28}/_{3}$; *Helena Brita*, f. 1692 $^{18}/_{12}$, † 1783 $^{14}/_{4}$, gift 1727 $^{3}/_{9}$ med *Johan Bergman*, f. 1693 $^{2}/_{11}$ i Skinnskattebergs socken, † 1764 $^{2}/_{5}$ i Köping, korpral vid k. lifdrabantkåren 1709 $^{20}/_{10}$, ryttmästare; han och hans hustru (barnlösa) testamenterade, att vid endera makens död utfalla, till kyrkan 1,000 daler kmt och till stadens hospital och till andra »husfattiga» hvardera 1,000 daler samma mynt; *Gustaf*, f. 1695 $^{28}/_{4}$, † 1697 $^{29}/_{5}$; *Hedvig*, f. 1698 $^{1}/_{10}$, † 1700 $^{10}/_{12}$.

1696—1702 **Lars Jacobsson**, f. på 1650-talet och broder till rådmannen Olof Jacobsson, var först skrifvare hos rådmannen Jacob Hansson Caveel och sedermera på 1690-talet faktor för inspektoren vid Ferna bruk Reinhold Tersmeden. Sedan han genom sitt giftermål erhållit gård i staden, »eger liggande grund», blef han borgare 1694 $^{17}/_{10}$ och gästgifvare 1695 $^{23}/_{5}$ och 1698 $^{16}/_{5}$; e. o. rådman 1696 $^{6}/_{5}$. Han reste 1701 ur staden, och då han på ett helt års tid icke lämnat någon underrättelse om sig, afsattes han från rådsämbetet 1702 $^{25}/_{9}$; han återkom sedermera till Köping samt bodde 1709 i staden, dock utan att innehafva någon tjänst.

Gift 1694 i början af året med sin broders svägerska *Christina Jöransdotter*, änka efter rådmannen Jacob Caveel, f. 1648, † 1691, se ofvan.

1698—1718 **Daniel Aronsson**, f. omkr. 1660 och son till rådmannen Aron Joensson och Margareta Danielsdotter, blef handlande och borgare här 1695 $^{4}/_{3}$; e. o. rådman 1698 $^{16}/_{5}$; kyrkovärd 1700 $^{2}/_{5}$; gästgifvare 1703 $^{12}/_{5}$ och ordinarie rådman efter Måns Ifvarsson 1704 $^{25}/_{5}$; † 1718 $^{27}/_{1}$. — Han efterlämnade enligt bouppteckningen 1719 $^{16-17}/_{2}$ den för sin tid ansenliga förmögenheten af 30,629 daler kmt.

Gift 1696 med *Catharina Browallia*, i hennes första gifte [gift 2:o 1719 $^{26}/_{1}$ med rådmannen *Olof Jacobsson*, f. 1662, † 1729 $^{26}/_{6}$, se ofvan], f. 1677 $^{27}/_{11}$, † 1768 $^{24}/_{6}$, dotter af kyrkoherden i Gagnefs församling af Västerås stift Eric Browallius och Brita Ericsdotter. — Barn: *Aron*, f. 1698 $^{15}/_{1}$, † 1701 $^{13}/_{1}$; *Daniel*, f. 1700 $^{1}/_{1}$, † s. å.;

* Bland deras barn märkes den kände akademibibliotekarien och professorn i Uppsala *Jacob Fredrik Neikter*n, f. 1744, † 1803.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Daniel, f. 1701 $^{26}/_{3}$, † 1719, begr. $^{5}/_{6}$; *Petter*, f. 1703, † 1748, kallade sig *Wretmarck*, rådman, se nedan; *Göran*, f. 1704 $^{10}/_{7}$, † ung; *Johannes*, f. 1706 $^{27}/_{2}$, † 1707, begr. $^{22}/_{12}$; *Christina*, f. 1707 $^{2}/_{4}$, † ung; *Brita*, f. 1710 $^{30}/_{3}$, var död 1722 $^{2}/_{10}$; *Stina Maja*, f. 1711 $^{21}/_{9}$, gift i Stockholm; *Christina Helena*, f. 1713 $^{24}/_{3}$, † barn; *Anna Catharina*, f. 1715 $^{30}/_{4}$, † s. å. $^{13}/_{9}$; *Juliana*, f. 1716 $^{13}/_{12}$, † 1717 $^{26}/_{3}$; *Barbro Elisabet*, f. 1718 $^{26}/_{7}$, postuma, † s. å., begr. $^{10}/_{8}$.

Jonas Israelsson blef e. o. rådman 1702 $^{25}/_{9}$ efter den bort- 1702—1724
reste Lars Jacobsson och ordinarie rådman efter Haqvin Lindstedt 1715 $^{2}/_{6}$. Handlande. † 1724.

Gift med *Birgitta Jacobsdotter*, syster till rådmännen Olof och Lars Jacobsson. — Magister *Jacob Wahlstedt* och »madame» *Ingeborg Beckman* kallas hans barn 1724.

Robert Strangh tillhörde en skottsk släkt, som med Hans eller 1703—1715
Johan Strangh inkom till Sverige under konung Johan III:s tid. Denne Hans var under konung Sigismunds tid ryttmästare »vid Uplandsfanan» och dog »den 4 dag jul, som var den 28 decembris år 1609», enligt grafstenen i Hults kyrka i Småland, hvarest han ligger begrafven. I sitt gifte med Carin Bagge af Berga, adl. ätten n:r 118, ägde han flera barn, af hvilka sonen Albrecht, † 1651, som nämnes i härvarande domböcker redan 1633 $^{20}/_{11}$, och som skänkte 1,000 daler kmt till de »husfattiga» i Köping 1650, var handlande och borgare i Stockholm. Dennes son Hercules var borgare först i Stockholm och sedan i Köping; han blef efter farbrodern Welam Strangh ägare af Flohammars bruk i Västmanland; lefde 1669 men var död 1674 och begrofs å Köpings kyrkogård; gift 1659 $^{10}/_{7}$ i S:t Nicolai församling i Stockholm med Anna Jacobsdotter Schrymfier, i hennes första gifte (se under rådman Jöns Persson), hade flera barn, bland hvilka sönerna Alexander, † 1692, bruksarrendator, och Jacob, † 1706, brukspatron och ägare af Nyhammars bruk i Grangärde socken, bägge voro borgare i Köping. En tredje son var Robert, f. 1667 $^{16}/_{5}$. Denne var faktor för Flohammars bruk och bosatt i Köping, innan han blef borgare därstädes 1694 $^{25}/_{4}$; kämnär 1695 $^{18}/_{2}$; gästgifvare 1696 $^{2}/_{5}$; kyrkovärd 1698 $^{16}/_{5}$ och 1703 $^{17}/_{1}$; vikarierande rådman 1701 $^{18}/_{9}$; e. o. rådman 1703 $^{12}/_{5}$ och ordinarie rådman 1710 $^{6}/_{5}$. Han köpte 1694 $^{7}/_{11}$ gård i staden och var därjämte brukspatron samt ägare af Gisslarbo nedre hammar i Heds socken, som han inköpte efter styfbrodern Carl Enstedts död 1704. — Död 1715 $^{14}/_{5}$, begr. $^{12}/_{6}$ i faderns graf på Köpings kyrkogård.

Gift 1693 $^{4}/_{5}$ i Köping med *Maria Norman, Nilsdotter*, f. 1674 $^{24}/_{9}$ i Stockholm, † 1763 $^{28}/_{5}$ i Köping, dotter af råd- och handelsmannen i Stockholm Nils Jönsson Norman och Helena Starck. — Barn: *Anna Greta*, f. 1694 $^{24}/_{5}$, † s. å. $^{1}/_{6}$; *Maria*, f. 1695 $^{15}/_{7}$, † s. å. $^{15}/_{9}$; *Nicolaus*, f. 1696 $^{6}/_{10}$, † s. å. 8 dagar gammal. begr. s. å. $^{3}/_{11}$; *Elisabeth*, f. 1697 $^{30}/_{10}$, † s. å. $^{6}/_{11}$; *Regina*, f. 1698 $^{11}/_{12}$, † s. å. $^{19}/_{12}$; *Robert*, f. 1700 $^{23}/_{1}$, † 1704, begr. $^{19}/_{6}$; *Magdalena Sofia*, f. 1701 $^{10}/_{4}$, † 1759 $^{3}/_{3}$, gift 1719 $^{13}/_{1}$ med kaptenen vid Västmanlands regemente »wälborne» *Leonard Nääf*, † 1736 $^{28}/_{5}$; *Jacob*, f. 1702 $^{22}/_{7}$, † 1760 $^{13}/_{6}$, borgare i Köping 1728 $^{18}/_{11}$, brukspatron på Gisslarbo

bruk; gift 1724 24/9 med *Maria Cederborgh*, f. 1706 15/2, † 1789 3/6; *Maria Catharina*, f. 1704 17/5, † 1768 10/2, gift 1:o 1722 med korpralen och lifdrabanten *Niclas Möller*, f. 1702 6/1, † 1727; 2:o 1728 5/12 med tullskrifvaren i Köping *Samuel Hallman*, f. 1702, † 1756 3/10; *Charlotta*, f. 1705 28/6, † s. å., begr. 14/7; *Kristina Juliana*, f. 1707 /5, † 1758 6/10, ogift; *Anna Beata*, f. 1709 8/3, † 1758 14/5, gift 1:o 1726 19/7 med kaptenen vid Västmanlands regemente *Erik Dubbe*, *Larsson*, f. 1686, döpt söndagen »Dmca 3 post trinit.» i Folkärna församling i Kopparbergs län, † 1731 15/4 på sitt hemman i Björke by i Munktorps socken, begr. s. å. 11/5 i Köpings kyrka, 2:o 1732—1734 med kammarskrifvaren i krigskollegium *Per Christiernin*, f. 1713, † 17(47); *Robert*, f. 1710 23/6, † före 1715; *Carl*, f. 1712 26/10 tv., begr. 1719 18/1; *Helena Emerentia*, f. 1712 26/10 tv., † ung (före 1715).

1708—1715 **Haquin Lindstedt**, stadsskrifvaren, blef rådman 1708 25/8. Se magistratssekreterare.

1710—1723 **Petter Dein**, son till rådmannen Abel Adamsson Dein och Kristina Larsdotter, köpte sin faders gård i staden 1698 och kallas faktor 1704; borgare 1705, gästgifvare 1707, e. o. rådman 1710 23/3, ordinarie rådman 1715 /6. Vid arbetsfördelningen mellan magistratens medlemmar 1720 24/9 kom på rådman Deins del »att egentligen hafva Disposition öfver Stadsmedlen samt nyckel till Stadskassan, kommandes han äfven att hafva uppsicht på Båtsmans Casseuren och att de Taxerade Båtsmanspenningarne i tijd uppbäras och indrifvas samt Båtsmännerna beklädas och aflönas». † 1723, begr. 17/12.

Gift 1698 /7, »reste till Stockholm och vigdes», med *Sara Catharina Parment*, f. 1678, † 1759 17/6, dotter af rådmannen i Köping Antonius Parment och Sara Aronsdotter. — Barn: *Peter*, f. 1699 17/6, † s. å. 30/7; *Christina*, f. 1700 18/9, † 1781 30/5, gift 1743 17/3 med kornetten och lifdrabanten *Gustaf Hult*, i hans andra gifte [gift 1:o 1721 20/10 med *Brita Elisabeth Bergman*, f. 1689 21/3, † 1742 14/5], f. 1691 14/4, † 1765 24/10; *Sara*, f. 1702 9/1, † 1778 3/11, ogift; *Abel*, f. 1704 5/5, † 1782, handlande i Gäfle; *Elisabet*, f. 1705 18/10, † 1789, gift med rådman *Hedengren* i Hedemora; *Petter*, f. 1706 26/10 † 1743 /1, begr. 3/2, handlande och borgare i Köping 1735 31/5, gift 1735 med *Anna Catharina Gother*, i hennes första gifte [gift 2:o 1745 21/4 med borgaren i Köping *Martin Sund*], f. 1715 i Stockholm, † 1768 30/4 i Köping; *Anna Catharina*, lefde vid bouppteckningen efter fastern Catharina Bergman 1742 28/5; *Anthon*, f. 1708 25/1, † 1791 24/11, handlande i Hedemora, gift 1:o med *Maria Hedengren*, 2:o med *Elisabet Levén* från Falun, 3:o 1748 med *Christina Westman*, f. 1719, † 1751, 4:o 1764 med *Maria Margareta Beckman*, f. 1714, † 1786 6/4; *Jonas*, f. 1709 26/4, † 1718, begr. 1719 2/1; *Maria Regina*, f. 1710 24/12, †, gift med inspektoren på Husby i Dalarne *Jean Nezert*; *Helena Brita*, f. 1712 5/5, † 1783 13/10 ogift; *Margareta*, f. 1715 7/7, † s. å. 26/7; *Helena Margareta*, f. 1717 18/2, † 1792, gift med kontrollören »utanför Stockholm» *Anders Blomberg*.

1715—1719 **Johan Wadsten d. ä.** var bruksskrifvare (1693 21/6) vid och sedermera faktor för Ferna bruk i Köping. Han köpte gård i staden och blef borgare där 1707 samt arrenderade »Nähla hammar» 1708. Vid

borgerskapets indelning i tvenne kompanier 1709 blef Wadsten s. å. 9/3 kapten för andra kompaniet (yngre borgare); kämnär 1711 22/3, gästgifvare 1712 31/3, e. o. rådman 1715 2/5 och ordinarie rådman 1718 24/2. — Rådman Wadsten, som 1711 14/8 köpte Petter Sommars gård i staden för 4,000 daler kmt, var en mycket ansedd och förmögen man; † 1719 27/3.

Gift 1698 13/6 med *Sara Medéen*, f. 1672 i Falun, † 1740 1/3 i Köping, sedan hon varit sängliggande sjuk i öfver 20 år, dotter till borgmästaren i Falun Bengt Hansson, († 1683 20/1) och Margareta Teet, adl. ätten n:r 550, (f. 1628 22/6, † 1694). — Barn: *Johan*, f. 1701, † 1752, rådman, se nedan; *Margareta*, f. 1705 11/3, † s. å. 16/11; *Andreas*, f. 1707 30/8, † före modern.

Petter Groll blef tullnär vid Gisslarbo bergstull omkring 1680 1715—1716
och innehade denna befattning ännu 1711, men hade tagit afsked därifrån 1715 11/4 och såsom handlande bosatt sig i Köping. Han blef där e. o. rådman 1715 (satt i rådet första gången s. å. 4/7) efter den till ordinarie rådman befordrade Petter Dein, men dog redan 1716 /9 — han satt i rådet den 3 men ej den 7, och bouppteckning efter honom förrättades den 24 september. Han efterlämnade i fast egendom: en gård vid Österlånggatan med kålgård och lötlott, som han köpt af borgmästare Carl Hisings änka 1707, 1/2 Nibbles-lott samt hemmanet Guttsta i Malma socken, »som tillika med allt der varande afvel och redskap utsättes till det värde som arfvingarne nu detsamma till Herr Öfverstelöjtnanten (Petter Riddergroll) oplåtit, nembl. 1,600 daler kmt.»

Gift 1:o med *Christina Wessman*, † 1715 18/9, änka efter korpralen och k. lifdrabanten *Olof Larsson Ström* (med hvilken hon hade sonen, tullnären vid Gisslarbo tull Nicolaus Ström, och en dotter, gift med ryttmästaren Lorentz Ekenberg); 2:o 1716 med *Catharina Sohlberg*, i hennes tredje gifte [gift 1:o med *Johan Olsson Sund;* 2:o med borgaren i Köping *Ifvar Ersson*, † 1713]. — Barn: *Petter*, f. 168 . vid Gisslarbo i Malma socken, öfverste, adlad *Riddergroll* n:r 1497, 1715 29/12, † 1727 2/5 och begrafven i Köpings kyrka. Här må anmärkas, att uppgiften i Hallman, »Beskrifning öfver Köping», att »hans vapen lärer blifva der (i Köpings kyrka) uppsatt», och i Anrep, Adelns Ättartaflor, att så skett, är oriktig; hans vapen har aldrig funnits i kyrkan; öfverste Riddergroll begärde vid rådstugan 1727 13/1 att blifva antagen till borgare i Köping för att kunna drifva handel i bergslagen och aflade skriftligen sin borgareed s. å. 30/1; *Sofia*, f. 1686 vid Gisslarbo, † 175 . vid Ekeby hammar i Fellingsbro socken, gift 170 . med bruksinspektoren vid Ekeby *Magnus Norberg*, f. 1673, † 1742 29/6, rådmansson från Köping.

Lars Beckman antogs till stadskassör 1712 /1 och aflade sin 1716—1724
ed s. å. 5/2; kämnärsnotarie 1715 /9 och rådman 1719 12/11. Han utsågs till stadens ombud vid riksdagen i Stockholm 1719 20/1. Vid fördelningen af ämbetssysslorna mellan magistratens medlemmar 1720 24/9 bestämdes att rådman Beckman »skulle hafva Charta Sigillata om händer och derför årligen och i Rättan tijd giöra behörig reda och Räkning.» † 1724 /5.

Gift med *Ingeborg Persdotter*, f. 1687 17/9, † 1776 27/2. — Barn: *Jonas*, f. 1713 4/11; *Brita*, f. 1714 28/11; *Magdalena*, f. 1717 15/5, † 1787 18/6, gift 1745 med handlanden i Köping *Carl Magnus Gother*, f. 1715 i Stockholm, † 1752 21/11 i Köping; *Jacob*, f. 1720 21/1, faktor i Köping, † 1770 28/11, ogift; *Anna Lisa*, f. 1722 19/11.

1718—1731 **Jacob Olofsson Caveel,** döpt 1688 25/9, var son till rådmannen Olof Jacobsson och Barbro Jöransdotter. Borgare och handelsman; e. o. rådman 1718 22/2; kyrkovärd och ordinarie rådman 1720 och præses på kämnärskammaren efter sin fader 1729 16/7. »Rådman Jacob Caveel skall åliggia så länge han är kiörkvärd, kiörkans medell och inkomster att infordra och dem efter föreståndarens assignationer utgifva, men ej enär någon af dem enskylt assignerar något. Skall ock hafva att beställa med inqvarteringarne här i staden och dem emellan Borgerskapet rätteligen utdela och proportionera» beslöts 1720 24/9. Död 1731, begr. 28/2, barnlös.

Gift 1712 i början af året med *Catharina Pärsdotter Åhs*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1691 1/1 med rådmannen *Hans Neiktern*, f. 1657, † 1708, se ofvan], f. 1669 12/5, † 1750 23/10 rådmansdotter från Köping.

1720—1721 **Sven Florén** antogs till vägare eller vågmästare här 1698 och blef gästgifvare 1713. Han arrenderade samtliga tullmedlen i Köping för 1,900 daler kmt 1718 5/7 och kallas då tullkontrollör; e. o. rådman 1720. † 1721, begr. 7/11. Barnlös.

Gift 1708 2/1 med *Christina Felt*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1699 med lifdrabanten *Andreas Biörk*, † 1706 i fält], f. 1674, † 1749 11/5; hon tillhörde en gammal Köpingssläkt, hvars äldsta kända stamfader Nils Felt omtalas i härvarande domböcker 1617 7/1; hennes föräldrar voro Nils Felt, Nilsson, borgare i Köping, kämnär 1655 8/5 och gästgifvare 1658 10/6, och dennes hustru Anna.

1720—1740 **Anders Toresson,** f. 1662 på Djurgården i Köpings socken, var son till »djurvaktaren» vid Grönö gård, Tore Jonsson, som lefde ännu 1687 5/11. Han var först bruksskrifvare vid Gisslarbo bruk 1692, blef handlande och borgare i Köping 1695 4/3 och antogs af magistraten till vägare s. å. 8/12, hvarå han erhöll landshöfdingens fullmakt 1696 29/1. Vid borgerskapets indelning i tvenne kompanier 1709 blef han löjtnant vid första kompaniet (äldre borgare). E. o. rådman 1720 13/8, ordinarie rådman 1723 /11. Honom tillhörde såsom rådman enligt arbetsfördelningen 1720 24/9 »att hafva inseende om wägarnes och broarnes widmakthållande wester om staden, hvarjemte han tillika med rådman Hans Bredenberg kommer alternatim att äga upsikten öfver ö-arbetet (arbetena vid Köpingsön i Köpings socken) att dermed rätt och ordenteligen tillgår». Död 1740 5/5.

Gift 1698 med *Anna Groth*, f. 1674, † 1740, begr. 30/12, dotter af borgaren och faktorn i Köping Stephan Groth och Anna Olofsdotter. — Barn, hvilka kallade sig *Ekman: Stephan*, kronolänsman (1742); *Magdalena*, † före 1742, gift 1:o 1719 25/10 med trumpetaren vid Nerikes regemente *Johan Hindrich Vilhelm von Battram*, »af amerikansk nation», 2:o 1729 med hofjägaren *Christopher Ahlbrant*, som lefde 1745 och då bodde på bostället Skansen vid Ladugårds-

gärdet utanför Stockholm (Samzelius, »Skogs- och jägeristaten»); *Jonas*, gårdsfogde hos hofjunkaren Schönström (1742); *Anders*, f. 1705, † 1750 19/6, borgare och handlande i Köping, gift 1735 14/10 med *Anna Maria Barckman; Catharina*, f. 1707, † 1774, gift 1:o 1727 24/8 med rådmannen *Jakob Hollström*, f. 1701, † 1769, se nedan, 2:o 1773 15/10 med rådmannen *Carl Erik Esseen*, f. 1738, † 1812, se nedan; *Anna*, lefde 1742 och var då gift med remsnidaren vid Strömsholms kungsgård *Petter Reuterström; Brita*, f. 1711, † 1749 8/4, gift 1733 med kopparslagaremästaren och borgaren i Köping *Stephan Schröder*.

Fredrik Brander. Släkten härstammade från Hans Ersson på 1721—1736
Åsen vid Falun, † 1669, hvars son Hans, handelsman och rådman i Falun, antog namnet Brander. I sitt gifte med Margareta Swab hade denne bland andra barn sonen Eric, f. 1667, bergsman i Falun, som blef fader till Fredrik, f. 1693. Denne sistnämnde vann burskap som handlande härstädes 1718 31/3, blef e. o. rådman 1721 /11 och ordinarie rådman 1724 /1; † 1736 12/5. Han köpte guldsmeden Johan Ritzmans gård i staden för 1,200 daler kmt 1720 4/2. I sitt sigill förde han ett adligt vapen med ett eldsprutande berg i skölden och till hjälmprydnad en stjärna mellan tvenne vingar.

Gift 1:o 1717 med *Maria Elisabet Sahlman*, f. 1700, † 1722 i barnsäng, dotter af löjtnanten Lars Sahlman och Elisabet Appelbom, adl. ätten n:r 325; 2:o 1723 med *Maria Törnberg*, borgmästaredotter från Eskilstuna. — Barn: *Christina Elisabet*, f. 1718 11/8, † 1769 12/9, gift 1736 4/7 med *Ägidius Esseen*, f. 1711, † 1774, faktor nch borgare i Köping 1736 29/5; *Carl Fredrik*, f. 1719 16/8 på Ströö i Köpings socken, † barn; *Anna Maria*, f. 1721 30/6, † barn; *Erik*, f. 1722 16/11, † 1814 27/1 i Stockholm, tit. kommerseråd, skald, adlad 1767 med namnet *Skjöldebrand;* hans epitafium finnes i Köpings kyrka; *Olaus*, f. 1724, † 1799, rådman i Köping, se nedan; *Anna Catharina*, f. 1726 25/5, † s. å., begr. 9/10; *Barbro Magdalena*, f. 1729 16/3, † s. å., begr. 4/9; *Fredrik*, f. 1730 5/9, † s. å., begr. 25/9.

Abraham Fabrel, son till kyrkoherden i V. Skedvi församling 1723—1738
i Västerås stift Jacob Fabrelius och Sara Fellenius, var född 1677, antogs till stadens »bardberare» eller fältskär 1710 13/8 samt valdes till e. o. rådman 1723 /11 och till ordinarie rådman 1726 16/1; † 1728 30/3. Han köpte 1720 sal. brukspatronen Tidich Gunnarssons gård vid kyrkan i hörnet af torget »med alla dess appertinentier och tillhörigheter, hvilka voro: 2:ne åkerlotter i Nibbles-jorden, kålgårdar, lada och trenne sjöbodar samt dessutom en Nibbleslott för tillsammans 3,600 daler kmt af Lorentz och Maria Wendelin; erhöll härå fastebref 1720 12/12.

Gift 1712 18/10 med *Wendla Tuscher*, f. 1682 i Stockholm, † 1748 12/7 i Köping. — Barn: *Jacob*, f. 1714 3/9, bruksinspektor, † 1793 13/6, ogift; *Sara Christina*, f. 1716 4/10, † 1746 28/2, gift 1737 14/8 med byggmästaren och borgaren i Köping (1738 25/2) *Anders Boman*, i hans första gifte [gift 2:o 1748 17/1 med *Margareta Hellman*, f. 1716, †], f. 1712, † före 1755.

Andreas Enroth, äfven kallad Eneroth och Enroot, blef hand- 1724—1734
lande och borgare här 1718 31/3, stadskassör 1719, e. o. rådman 1724 /1 och ordinarie rådman 1728 23/5; † 1734, begr. 21/7.

Gift 171(8) med *Christina Bredenberg*, f. 1695 7/6, †, dotter af rådmannen Hans Bredenberg och Maria Parment. — Barn: *Anna Maria*, f. 1718 20/12; *Maria Elisabet*, f. 1720 8/7.

1725—1730 **Petter Brunnmark** var född i Träskogs by i Gunnarskogs socken i Värmland och son till bonden Olof Elofsson därstädes. Han hade först anställning hos en inspektor i Örebro, blef därefter faktor för ett af bruken i bergslagen samt hitflyttade och vann burskap som borgare 1717 12/8; aflade sin borgareed 1718 1/2. Bisittare i rådet 1720 15/2; kämnär 1723 11/2; e. o. rådman 1725 16/1; stadskassör efter Eneroth 1726, men begärde afsked från denna tjänst 1727 1/12; ordinarie rådman 1728 11/10; † 1730 30/3.

Gift 1717 28/2 med *Kristina Ekebohm*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1714 med faktorn och kämnärsnotarien i Köping *Isac Groth* [gift 1:o 1707 24/11 med *Christina Tuscher*, † 1714], † 1716, 3:o 1732 med rådmannen *Petter Jäderstedt*, f. 1701, † 1753 9/3, se nedan], f. 1692, † 1774; hon försålde 1731 sin aflidne mans andel i arfvet efter föräldrarne till dennes broder fältväbeln Anders Brunnmark. — Barn: *Petrus*, f. 1717 22/8 (ej 11/11, såsom Västerås stifts Herdaminne uppgifver), † 1794 31/10, teol. doktor, kyrkoherde i Falun, L. N. O., gift 1758 10/10 med Sara Brita Swedelius, f. 1741 18/9, † 1825 8/10; *Christina Magdalena*, f. 1719 16/9, † ung; *Anna Maria*, f. 1721 17/6; *Brita*, f. 1723 14/7, † 1725 30/12; *Gustaf*, f. 1726 1/4, stadsnotarie och föreståndare för auktionskammaren i Köping, † 1780 29/5, gift 1760 med *Margareta Charlotta Irving*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1745 24/6 med kyrkoherden i Bro församling i Västerås stift *Nicolaus Sundel*, f. 1692 16/7, † 1757 29/5], f. 1728 27/7, † 1765 14/3, dotter af majoren Johan Gustaf Irving, adl. ätten n:r 308, († 1744) och Maria Elisabet von Ros, (f. 1696, † 1772 16/2 i Köping); *Greta Lisa*, f. 1728 4/5, † 1729, begr. 1/6; *Ulrika*, f. 1730 19/5, postuma, † s. å., begr. 16/8.

1725—1728 **Carl Remmer** blef rådman 1725 16/1. Se magistratssekreterare.

1728—1742 **Johan Schultz**, f. 1676 i Köping, var son till rådmannen Casper Schultz och Anna Jonsdotter Barck. Han var först »landtjägare» och bosatt på Djurgården i Köpings socken, men inflyttade sedan till staden, där han blef stadsfiskal 1724 24/8; e. o. rådman 1728 23/5 och tog då afsked från stadsfiskalstjänsten; ordinarie rådman 1729 30/10; kyrkovärd 1731—1738; † 1742 1/11.

Gift 1:o 1710 med *Christina Falck*, † 1713; 2:o 1713 med *Sara Schreij*, f. 1683, † 1774. — Barn: *Anna Susanna*, f. 1714 26/8, † 1768 16/9, gift 1737 1/3 med tullskrifvaren i Köping *Magnus Kierner*, f. 1708 15/6, † 1751 2/1 i Köping; *Johan*, f. 171., lefde vid faderns död, handlande och borgare i Köping 1739 6/10; *Sara Catharina*, f. 1717 23/11, † 1792 3/1, gift 1741 24/2 med handlanden i Köping *Johan Samuel Felt*, i hans andra gifte [gift 1:o 1735 med *Lisa Fahlborg*, f. 1707 i Falun, † 1740 10/9], f. 1705 18/8, † 1753 15/4.

1728—1741 **Carl Dickson**, f. 1690 22/9 i staden Forfar i Skottland, där fadern Jacob Dickson var borgmästare. Modern hette Helena Strangh, dotter till brukspatronen på Flohammar Hercules Strangh och Anna Schrymfier samt syster till rådmannen Robert Strangh. Handlande i Köping synes han icke hafva innehaft någon befattning i stadens tjänst,

[illegible]

förrän han valdes till e. o. rådman 1728 $^{11}/_{10}$; ordinarie rådman 1730 $^{29}/_{8}$; kyrkovärd 1738; † 1741 $^{9}/_{2}$; barnlös.

Gift 1721 $^{26}/_{2}$ med *Märta Helena Mouritz*, f. 1686 i Eskilstuna, † 1749 $^{10}/_{6}$, dotter af prosten och kyrkoherden i Eskilstuna Elias Alexander Mouritz och Kristina Lundberg.

Petter Persson Nohrman, f. 1687 vid Odensjö i Västanfors 1729—1763
socken i Västmanland, var handlande i Köping, då han valdes till båtsmanskassör därstädes 1725, från hvilken befattning han begärde afsked 1727; e. o. rådman 1729 $^{30}/_{10}$; ordinarie rådman 1731 $^{3}/_{8}$; † 1763 $^{10}/_{3}$.

Gift 1722 med *Maria Biörk*, f. 1700 $^{10}/_{3}$, † 1766 $^{9}/_{8}$, dotter till lifdrabanten Andreas Biörk och Christina Felt samt styfdotter till rådmannen Sven Florén. — Barn: *Sara Elisabet*, f. 1726, †, gift 1753 $^{4}/_{11}$ med stadsfiskalen *Erik Nordstrand*, f. 1720, † 1786, se nedan; *Eva Maria*, f. 1732; *Johan*, f. 1739; *Maria Catharina*, f. 1745.

Carl Hellerstedt, stadssekreteraren, var e. o. rådman 1730— 1730—1733
1733, men blef aldrig ordinarie. Se magistratssektreterare.

Michael Neiktern, f. 1703 $^{19}/_{3}$; föräldrar: rådmannen Hans 1731—(1774)
Neiktern och Catharina Persdotter Åhs. Han studerade först vid Uppsala akademi, men slog sig sedan ned som handlande i Köping, där han vann burskap 1724 $^{22}/_{8}$ samt blef notarie vid accis- och kämnärsrätterna 1725 $^{16}/_{6}$. Han begärde 1729 $^{28}/_{7}$ och erhöll magistratens rekommendation till den ledigblifna provinsialfiskalsbefattningen i Västmanlands län; huruvida han erhöll denna tjänst är ej kändt, dock nämnes han aldrig med denna titel. Bisittare i accisrätten 1731; e. o. rådman s. å. $^{30}/_{8}$; ordinarie rådman 1735 $^{31}/_{1}$ och præsis i accisrätten 1740. Sedan han åtskilliga gånger och vid förefallande tillfällen presiderat i kämnärsrätten, förordnades han af landshöfdingen till ständig præses vid samma rätt 1749. År 1757 $^{5}/_{10}$ begär han afsked på grund af ögonsjukdom »samt andra tillstötande bräckligheter» med hela rådmanslönen i pension, hvilket tillstyrkes af magistraten och beviljas af landshöfdingen 1758 $/_{2}$. Neiktern inrättade auktionskammaren i Köping 1735. Han var äfven bruksägare och kallas under de sista åren af sin lefnad »direktör»; † 1780 $^{15}/_{1}$ i Köping.

Gift 1731 $^{21}/_{9}$ med *Helena Charlotta Sahlman*, f. 1695, † 1770 $^{1}/_{12}$, dotter af löjtnanten Lars Sahlman och Elisabet Appelbom, adl. ätten n:r 325, samt änka efter magistratssekreteraren *Carl Remmer*, † 1728. — Barn: »*En liten son*», begr. 1732 $^{29}/_{7}$.

Jöran Olofsson Caveel kallas alltid i handlingarna Georg, 1733—1734
ehuru han var döpt 1691 $^{2}/_{2}$ till Jöran; son till rådmannen Olof Jacobsson och Barbro Jöransdotter. Han sökte redan 1711 $^{29}/_{4}$ att blifva antagen till borgare, men erhöll icke burskap förrän 1712 $^{7}/_{2}$, således först sedan han uppnått myndig ålder; båtsmanskassör 1712 $/_{3}$; kämnärsnotarie 1717 $^{15}/_{11}$; vägare eller järnvräkare enligt bergskollegii fullmakt 1720 $^{13}/_{8}$, installerad i detta ämbete 1721 $^{30}/_{1}$. Han kom på balance och gjorde cession 1723, men fick behålla sin tjänst; e. o. rådman 1733 $^{16}/_{11}$; † 1734, begr. s. å. $^{23}/_{7}$, knappt en månad efter sin hustru.

Rådman Caveel ägde hemmanet Engeby i Köpings socken, hvarest han dog; han förde i sitt sigill ett adligt vapen: i skölden tvenne fåglar (tranor?), ofvan hjälmen trenne blomster.

Gift 1709 med *Anna Margareta Neiktern*, f. 1694 4/3, † 1734, begr. 30/6, dotter af råd- och handelsmannen Hans Neiktern och Catharina Persdotter Åhs. — Barn: *Barbro Catharina*, f. 1709 18/10, gift 1734 25/4 med bokhållaren vid Ströö gård i Köpings socken *Olof Bergqvist*, sedermera borgare och gästgifvare i Köping 1738; *Anna Margareta*, f. 1710 29/9; *Maria*, f. 1711 5/11, † ung; *Christina*, f. 1713 13/1, † ung; *Elisabet*, f. 1714 13/8; *Brita Maria*, f. 1715 9/8; *Olaus*, f. 1719 16/5; *Jacob*, f. 1721 23/12; *Christina*, f. 1724 13/4; *Eleonora*, f. 1726 13/10; *Giöran Johannes*, f. 1729 18/7; *Magdalena*, f. 1732 25/11.

(1733) **Jonas Waselius**, f. 1692 i Vasa stad i Finland, var son till råd- och handelsmannen därstädes Mathias Waselius och Margareta Hallenia, omgift med likaledes rådmannen i Vasa Petter Mornie. Han hitkom jämte sin moder och styffader omkr. år 1714 efter att hafva flytt från sin fädernestad undan de inträngande ryssarne, samt blef handlande och borgare här 1720 23/3. År 1731 föreslogs han till rådman men blef förbigången; när han sedan vid valet 1733 19/9 ånyo uppsattes på förslag till rådman, denna gång i första förslagsrummet, nekade han alldeles, oaktadt borgerskapets enträgenhet, att mottaga förtroendet. Han befullmäktigade 1736 sin aflidne hustrus, Agneta Eleonora Christiernin, morbroder (sic!) Carl Cottlieb Galitschy att tillvarataga hans intressen vid ett arfs utfallande i staden Scheneck i Tyskland och erhöll s. å. 30/8 magistratens intyg att han är rätt bördsman; † 1764 27/3.

Gift 1:o 1720 3/1 med *Maria Neiktern*, f. 1700 23/3, † 1723, begr. 14/6, dotter af rådmannen Hans Neiktern och Catharina Åhs; 2:o 1726 med *Agneta Eleonora Christiernin*, f. 17(10), † 1731, begr. 19/10, dotter af majoren Johan Christiernin och Hedvig von Seefeldt; 3:o 1732 med *Anna Maria Westberg*, f. 1715 i Knutby socken, † 1758 9/1, dotter af kyrkoherden i Knutby församling i Uppsala stift Jonas Westberg och Hedvig Eleonora Kiön; 4:o 1761 15/2 med *Eva Christina Laurin*, i hennes första gifte [gift 2:o 1765 med handlanden *Georg Nyberg*], f. 1729 27/3, † 1777 10/4, dotter af Gottfrid Laurin och Christina Stadig. — Barn: *Petrus*, f. 1721 10/2, † ung; *Margareta*, f. 1723 12/2, † 1726, begr. 1/11; *Johan Carl*, f. 1726 6/11, † 1729 26/1; *Anna Maria*, f. 1727 18/11, † 1792 31/7 i Västervik, gift 1:o 175. med kramhandlanden i Stockholm *Peter Reincke*,* f. 1713, † 1769, 2:o 1768 6/9 med bergsrådet *Peter Christopher Bauman*, adlad *Cederbaum* n:r 2035, f. 1733, † 1795; *Erik*, f. 1728 24/10, † 1729 21/8; *Andreas*, f. 1730 5/1, † s. å. 24/4; *Jean Christian*, f. 1731 20/7, † 1740 19/7; *Hedvig Christina*, f. 1733 23/8, † 1802 28/2, gift 1756 17/10 med råd- och handelsmannen i Köping *Daniel Sæfbom*, f. 1729, † 1788, se nedan; *Johanna Margareta*, f. 1735 15/2; *Jacob*, f. 1736 11/11; *Beata Sofia*, f. 1740 4/11, † barn; *Agneta Eleonora*, f. 1744 17/4, † 1748 11/4; *Jonas*, f. 1745 10/5 tv.; *Beata Maria*, f. 1745 10/5

---

* Sonen Peter, f. 1756, † 1785, blef adlad och adopt. Cederbaum, n:r 2035.

tv., † 1747 25/5; *Isaac*, f. 1748 13/3; *Abraham*, f. 1750 13/3; *Mathias*, f. 1752 27/10, † 1756 20/6; *Peter*, f. 1755 12/2, † 1756 8/4; *Beata Sofia*, f. 1757 11/12, † 1768 23/11; *Mathias*, f. 1761 25/2, † s. å. 15/7; *Eva Maria*, f. 1763 3/4; † s. å. 24/9.

Johan Wadsten d. y., son till rådmannen Johan Wadsten d. ä. 1735—1752
och Sara Medéen, var f. 1701 6/3 vid Orsa bruk i Dalarne. Han blef efter fadern faktor för Ferna bruk i Köping samt vann burskap såsom handlande därstädes 1729 29/10; e. o. rådman 1735 7/2 och ordinarie rådman 1737 21/6, † 1752 1/10.

Gift 1728 med *Elisabet Barckman*, f. 1704 i Heds socken i Västmanland, † 1755 24/6, dotter af kyrkoherden i Heds församling Daniel Barckman och Elisabet Gisler. — Barn: *Sara Lisa*, f. 1731 18/6, † 1761 11/3, gift 1753 30/10 med handlanden i Köping *Lorentz Petter Ohland*, i hans första gifte [gift 2:o 1761 28/8 med *Ulrica Groth*, f. 1739, † 1767 1/4], f. 1724 14/7, † 1769 27/2; *Johannes*, f. 1733 20/2, begr. 1738 14/9; *Margareta* f. 1735 15/6, † s. å. 1/7; *Greta Stina*, f. 1736 12/6, † 1739 27/12; *Johannes*, f. 1739 27/10, † 1798 17/5, handlande i Köping, gift 1763 29/5 med *Brita Christina Junander*, f. 1745 2/9, rådmansdotter från Köping; *Petter*, f. 1742 15/2, var 1755 i lära hos kopparslagaren i Stockholm Lorentz Jernström; *Jacob*, f. 1744 21/12, † 1751 26/4; *Stina Maria*, f. 1748 7/10, † 1809 31/8, gift 1780 med vaktmästaren vid krigskollegium i Stockholm *Jonas Lindahl*, † 1782.

Cornelius Aulijn, f. 1694 i Gillberga socken i Södermanland, 1735—1757
tillhörde en gammal sörmländsk prästsläkt, känd redan från början af 1600-talet, och var son till kyrkoherden i Gillberga församling Johan Aulinus († 1710) och Agnes Haning (f. 1659, † 1727). Han blef stadskassör här 1728 10/1; båtsmanskassör s. å. 26/3; kämnärsnotarie 1733 15/4; begärde afsked från stadskassörs- och kämnärsnotarietjänsterna 1734 18/12; föreslogs å rådstugan 1735 27/1 till erhållande af den lediga vägare- och järnvräkaretjänsten, erhöll bergskollegii fullmakt härå s. å. 12/2; e. o. rådman s. å. 7/2; ordinarie rådman 1740 29/10 och tog då afsked från vägaretjänsten; † 1757 4/3.

Gift 1728 14/11 med *Anna Horn*, f. 1701, lefde änka 1774. — Barn: *Lars Fredrik*, f. 1729 4/4; *Carl*, f. 1731 4/4; *Anna Greta*, f. 1733 16/5; *Ullricka*, f. 1736 9/8; *Jeremias*, f. 1741 22/9, † 1767 28/3, ogift.

Petter Wretmarck, f. 1703 12/2; föräldrar: råd- och handels- 1736—1748
mannen Daniel Aronsson och Catharina Browallia. Han vann burskap som handlande 1729 29/10, blef e. o. rådman 1736 och ordinarie rådman 1740 30/5; † 1748 15/12, ogift.

Petter Norberg, f. 1705 26/3 vid Ekeby i Fellingsbro socken i 1740—1773
Västmanland, var son till bruksinspektoren på Ekeby Magnus Norberg och Sofia Groll samt sonson till rådmannen Claes Norberg. Han blef vid unga år bokhållare på postkontoret i Köping först hos borgmästaren Olof Hisingh d. y. och sedan hos Carl Remmer samt blef efter den sistnämndes död postmästare 1729; vann burskap såsom handlande 1732 och köpte 1735 rådman Eneroths gård i staden för 3,000 daler kmt; e. o. rådman 1740 29/10; ordinarie rådman 1742 21/12; † 1773 1/12.

Gift 1727 med *Maria Bredenberg*, f. 1693 13/4, † 1765 20/2, dotter till rådmannen Hans Bredenberg och Maria Parment. — Barn: *Magnus*, f. 1727, † 1789, se magistratssekreterare; *Maria Sofia*, f. 1730 1/1, † ung; *Anna Stina*, f. 1733 2/7, † ung; *Hedvig Eleonora*, f. 1735 11/7, † 1736; *Petter*, f. 1736 17/12, † 1737, begr. 11/8.

1741—1769 **Jakob Hollström d. ä.**, f. 1701 14/11 i Köping, var son till tullskrifvaren vid sjötullen Sven Hollström († 1727), hvilken inflyttat från Karlskrona samt tillhörde en släkt från Holje by i Blekinge, hvaraf namnet är taget; modern hette Jacobina von Schoting (f. 1674, † 1763). Han vann burskap såsom handlande 1725; blef först tullskrifvare och sedermera tullkontrollör; e. o. rådman 1741 /8; installerad och aflade rådmanseden s. å. 3/9; ordinarie rådman 1749 24/1; † 1769 9/10, sedan han »varit under flera år orolig till sina sinnen».

Gift 1727 24/8 med *Catharina Ekman*, f. 1707, † 1774, dotter af råd- och handelsmannen Anders Thoresson och Anna Groth. — Barn: *Anna Christina*, f. 1728 20/1, † 1795 3/12 på Ullvi i Köpings socken, gift 1749 12/9 med apotekaren i Kalmar *Johan Norstedt*, † 1771; *Svän*, f. 1729 4/12, † 1730, begr. 18/6; *Eva Lotta*, f. 1731 7/6, † 1732, begr. 12/10; *Magdalena*, f. 1733 10/12, † 1734, begr. 27/10; *Maria Margareta*, f. 1735 28/9, gift 1757 8/2 med handelsmannen i Arboga *Johan Cleophas*, f. 1723, † 1772; *Jakob*, f. 1737, † 1797, rådman i Köping, se nedan; *Carl*, f. 1744 11/3, † s. å. 6/5; *Andreas*, f. 1745 8/5, † 1747 19/6; *Fredrik*, f. 1748 18/6, † 1795 27/4, barnlös, handlande i Köping, gift 1774 20/11 med *Inga Sofia Norberg*, i hennes första gifte [gift 2:o 1801 28/6 med snickaremästaren *Henric Ramström*, f. 1769 24/12, † 1834 5/3], f. 1758 30/9, † 1823 25/10, dotter af magistratssekreteraren Magnus Norberg och Inga Elisabet Böök.

1742—1753 **Petter Jäderstedt**, f. 1701, blef borgare 1728 3/6, kämnär 1735 15/1 och e. o. rådman 1742 21/12; han synes icke hafva blifvit ordinarie rådman; † 1753 9/3.

Gift 1732 med *Kristina Ekebohm*, i hennes tredje gifte (gift 1:o 1714 med faktorn *Isac Groth*, † 1716; 2:o 1717 28/2 med rådmannen *Petter Brunnmark*, † 1730, se ofvan), f. 1692, † 1774.

1753—1778 **Isaac Eckman**, f. 1703 23/8 vid Norrhammars bruk i Västra Skedvi socken i Västmanland, härstammade från en i Dalarne och Västmanland vidt spridd präst- och bruksssläkt, hvars svenska stamfader var handelsmannen i Stockholm Pehr Eckman, f. 1621, † 1681, hvilken inflyttat dit från Pommern; han var gift med borgmästaredottern från Köping Magdalena Hisingh, f. 1641, † 1682. Dessa makars son Petter, f. 1672, † 1732 10/4, brukspatron och ägare af Karmansbo bruk, var i sitt gifte med Anna Le Moine fader till rådmannen Isaac Eckman. Denne började sin bana såsom Karmansbo bruks faktor i Köping, blef handlande och borgare därstädes 1737 24/1, kyrkovärd på 1740-talet; e. o. rådman 1753 20/4; var ordinarie rådman 1757; † 1778 1/9.

Gift 1:o 1744 med *Christina Funck*, f. 1719 vid Västanfors bruk i socknen af samma namn i Västmanlands län, † 1759 24/2, dotter af bruksinspektoren därstädes Magnus Funck (f. 1684 på Skärviken i Skinnskattebergs socken, † 1759 20/9 i Köping, af samma släkt som

adl. och frih. ätterna Funck) och Helena Ternsten (f. 1700 i Norrbärke socken i Västmanlands län, † 1762 10/6 i Köping); 2:o 1760 15/5 med *Anna Stockberg*, f. 1722 i Hudiksvall. — Barn: *Magnus*, f. 1745, † 1794, rådman i Köping, se nedan; *Isaac*, f. 1747 6/2, † 1781 17/7, handlande i Köping, gift 1776 med *Elisabet Dorotea Lindbom*, f. 1758 i Västerås, dotter af kyrkoherden i Köping Olof Lindbom och Christina Catharina Hülphers; *Anna Christina*, f. 1748 18/7, † 1749 9/6; *Petrus*, f. 1749 5/8, † 1787 2/5, först sergeant vid Västmanlands regemente, sedermera handlande i Köping, gift 1785 24/6 med *Regina Elisabet Junander*, f. 1757 7/1, rådmansdotter från Köping; *Olof*, f. 1751 20/1, † 1753 12/3; *Carl*, f. 1753 26/3, † 1755; *Helena Catharina*, f. 1756 19/6; *Christina Margareta*, f. 1757, † 1789, gift 1780 med rådmannen *Johan Gustaf Hjelm*, f. 1751, se nedan; *Anna Rebecka*, f. 1761 21/2, tv., † 1762 5/5; *Ulrika*, f. 1761 21/2 tv., † s. å. 24/12; *Johanna*, f. 1762 14/5.

Mårten Ahlander, f. 1714 30/11 vid Ortala bruk i Roslagen, var 1753—1796
son till bruksarrendatorn först vid Ortala, sedan 1719 vid Koskis bruk i Finland Martin Alander (f. 1676, † 1748, son af borgmästaren i Sundsvall Johan Georg Alander) och Johanna Lucia Westberg. Handlande i Köping; t. f. stadskassör 1747; ordinarie stadskassör 1753 18/1; e. o. rådman s. å. 14/5; ordinarie rådman 1757 17/10; afsade sig stadskassörstjänsten 1779 17/5; vald härtill ånyo 1781, men begärde åter afsked härifrån 1785 24/1. Han var stadens ombud vid riksdagen 1756; † 1796 12/12.

Gift 1:o 1736 1/8 med *Catharina Gertrud Eckman*, f. 1711 28/11 vid Karmansbo bruk, † 1750 18/7, dotter till brukspatronen Petter Eckman och Anna Le Moine samt syster till rådmannen Isaac Eckman; 2:o 1786 2/11 med *Brita Christina Wicander*, f. 1743 21/6, † 1792 9/1, dotter af kyrkoherden i Arboga Lars Wicander och Margareta Ekling. — Barn: *Mårten Wilhelm*, f. 1737 23/6, † före fadern, handlande i Norrköping; *Petter Ludvik*, f. 1738, † s. å., begr. 3/10; *Olof Reinhold*, f. 1739 15/10, † 1810 4/6 i Köping, ogift, kapten vid arméns flotta; *Johan Fredrik*, f. 1742 17/1, † s. å. 24/3; *Petter Fredrik*, f. 1743 20/2, † späd; *Peter Fredrik*, f. 1744 12/3, † s. å. 1/12; *Ulrika*, f. 1746 3/10, † barn; *Anna Catharina*, f. 1748 2/10, † 1749 14/6.

Ägidius Esseen, f. 1711, var son till postkommissarien Erik 1757—1774
Esseen (f. 1662, † 1742, kyrkoherdeson från Sala) och dennes tredje fru Elisabet Strauch. Han var först faktor i Köping; vann burskap som handlande 1736 29/5 och blef stadsfiskal 1756, från hvilken befattning han afgick, då han valdes till e. o. rådman 1757 30/9 efter rådman Aulijn; ordinarie rådman. Död 1774.

Gift 1736 4/7 med *Christina Elisabet Brander*, f. 1718 11/8, † 1769 12/7, dotter af rådmannen Fredrik Brander och Maria Elisabet Sahlman. — Barn: *Carl Erik*, f. 1738, † 1812, rådman, se nedan; *Fredrik*, f. 1740 24/11; *Elisabet Charitas*, f. 1742 20/10, † 1744 23/11; *Christina*, f. 1744 5/10, † 1812 19/5, änka, gift med grosshandlaren *Söderström* i Göteborg; *Martin Magnus*, f. 1747 29/1, † s. å. 18/5; *Edvalda*, f. 1748 2/10, † 1749 8/6; *Mamertus*, f. 1750 11/5, † 1752 15/7; *Mathias*, f. 1752 28/3, † 1777 3/7, ogift, handlande och faktor i

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Köping; *Ulrika*, f. 1755 9/3, † s. å. 20/4; *Johanna*, f. 1758 28/8, † 1759 13/2; *Olof*, f. 1761 26/12, † 1768 23/11.

Olof Brander, f. 1724 2/9, var son till rådmannen Fredrik Brander och Maria Törnberg. Handlande och rådman, men afgången från rådsämbetet före 1774; † 1799 18/1, barnlös.

Gift 1770 /12 med *Emerentia Juliana Unéer*, f. 1740 30/10, † 1787 25/12, dotter af ryttmästaren Samuel Andreas Unéer och Birgitta Emerentia Browallia, kyrkoherdedotter från Köping.

1758—(1774) **Emanuel Sonneman d. ä.**, f. 1718 7/3 i Stockholm, var handlande i Köping; e. o. rådman 1758 31/5 efter Ahlander men hade tagit afsked före 1774; † 1792 7/11.

Gift 1750 med *Rebecka Groth*, f. 1730 i Söderbärke socken i Västmanland, † 1809 24/1. — Barn: *Sara Margareta*, f. 1751 31/8, † 1793 9/11, gift 1:o 1771 12/12 med apotekaren i Köping *Hindrich Paschen Pohl*, i hans andra gifte [gift 1:o 1764 1/1 med *Maria Molin*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1759 5/6 med källarmästaren *Anders Langstedt*, f. 1734 31/1, † 1760 18/2), f. 1738 6/5, † 1769 25/4], f. 1730 i Pommern, † 1775 12/4; 2:o 1786 18/5 på makens dödsbädd med likaledes apotekaren i Köping *Carl Wilhelm Scheele*, f. 1762 9/12 i Stralsund, † 1786 21/5 »i lungsot» enligt dödboken, den världsberömde kemisten; 3:o 1788 14/12 med de båda föregående männens efterträdare som apotekare i Köping *Mathias Georg Bolchow*, i hans första gifte (gift 2:o med *Hedvig Catharina Lindberg*, f. 1770 i Lennäs socken i Nerike, † 1814 28/8, hvilken »conserverade» apoteket i Köping genom giftermål med två af mannens efterträdare), f. 1753 i Rostock, † 1804 6/2; *Emanuel*, f. 1754, † 1817, rådman, se nedan; *Catharina Lovisa*, f. 1755 11/9, † s. å. /11; *Johanna Fredrika*, f. 1757 29/8, † 1836 16/12, gift 1784 4/4 med fabrikören och rådmannen *Carl Olof Wiberg*, f. 1751, † 1816, se nedan; *Gustafva Carolina*, f. 1759 26/6 tv., † 1808 16/6, gift 1789 18/10 med handlanden i Köping *Gustaf Eckman*, f. 1766; *Johan Henrik*, f. 1759 26/6 tv., † s. å. 4/12; *Ulrika Albertina*, f. 1760 16/11, gift 1787 3/8 i Stockholm med handlanden därstädes *Anders Thorell; Kristina Elisabet*, f. 1762 3/7, † 1829 21/9, gift 1795 23/8 i Norberg med rektorn för Köpings skola *Carl Gustaf Svedberg*, f. 1752 24/12 på Gäsjö bruk i Norbergs socken, † 1810 23/10 i Simtuna socken i Västmanlands län; *Maria Lovisa*, f. 1764 3/8, † s. å. 13/9, »af amman förqväfd»; *Rebecca Charlotta*, f. 1766 16/8, † 1767 25/2; *Sofia Magdalena*, f. 1768 17/8, † s. å. 14/10.

1769?—1783 **Hercules Philip Strangh**, sonson till rådmannen i Köping Robert Strangh och son till borgaren därstädes brukspatronen Jakob Strangh och Maria Cederborgh, föddes 1731 28/3 på Gisslarbo bruk i Odensvi socken i Västmanland. Han blef borgare i Köping och rådman, troligen efter J. Hollström 1769, men tog afsked från rådsämbetet 1783; ägde Gisslarbo bruk, men var mantalsskrifven och bodde i Köping; † 1800 8/9 i nämnda stad och begr. i Odensvi kyrkogård s. å. 9/10; ogift.

(1774)—1784 **Bengt Junander**, f. 1715 i Nyköping, inflyttade hit och vann burskap såsom karduansmakare; var rådman här 1774; † 1784 6/4.

[illegible]

Gift 1743 23/5 med *Anna Öhman*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1733 med borgaren i Köping *Nils Ström*), f. 1712 20/5, † 1787 11/2, dotter af borgaren Petter Öhman och Maria Larsdotter. — Barn: *Anna Catharina*, f. 1744 12/4, † 1811, gift 1:o 1765 10/11 med kollegan vid vid Köpings pedagogi, sedermera komministern i Björksta församling i Västerås stift *Anders Westgren*, f. 1713 26/11, † 1792 14/12, 2:o med läderhandlanden i Västerås *C. J. Hansson*; *Brita Christina*, f. 1745 2/9, gift 1763 29/5 med handelsmannen i Köping *Johan Wadsten*, f. 1739 27/10, † 1798 17/5; *Beata Greta*, f. 1747 12/12, † 1808 3/12 i Köping, gift 1769 26/10 med komministern i Malma, sedermera kyrkoherden i Bro församling af Västerås stift *Petrus Sandberg*, f. 1734 3/3 i Köping, † 1805 12/11; *Anders*, f. 1750 9/7, † 1753 26/7; *Samuel*, f. 1752 14/8; *Bengt*, f. 1755 5/10; *Regina Elisabet*, f. 1757 7/1, flyttade såsom änka till Arboga 1832, gift 1:o 1785 24/6 med handlanden i Köping *Petter Eckman*, f. 1749 5/8, † 1787 2/5, 2:o 1789 19/4 med råd- och handelsmannen *Eric Stenberg*, f. 1750, † 1827, se nedan; *Petter*, f. 1758 3/12, † 1791 13/10, borgare och karduansmakare i Köping, gift 1788 med *Elisabet Löfborg*, i hennes första gifte (gift 2:o 1793 2/6 med s. m. adjunkten *Eric Stenberg*, f. 1766 11/2 i Falun, † 1798 23/3), f. 1763 11/1, † 1811 5/12, dotter till rådmannen Eric Löfborg och Hindrina Hellerstedt.

Olof Aurell, f. 1730 10/6 i »Södermanland» tillhörde en gammal 1775—1797
ansedd släkt, känd sedan slutet af 1400-talet, var son till löjtnanten vid Västgöta kavalleriregemente Jonas Aurell och Maria Törnberg. Han tituleras »kommissarie»; blef kämnärspræses och rådman 1775 16/1; † 1797 20/9.

Gift 1:o 1771 22/12 med fru *Märtha Kristina Lindberg*, f. 1748 i Västergötland, † 1791 2/11; 2:o 1794 23/1 med *Christina Enelius*, i hennes första gifte [gift 2:o 1800 7/12 med *Nils Petter Lindbohm*, i hans första gifte (gift 2:o 1810 23/12 med *Johanna Maria Söderqvist*, f. 1780 23/1, † 1850 11/10, rådmansdotter från Köping), f. 1768 27/3 i Svennevads socken i Örebro län, † 1815 5/9, först inspektor i Björskogs socken i Västmanland, sedan faktor i Köping (omkr. 1802)], f. 1771 5/6 i Hellestads socken i Östergötlands län, † 1803 11/11. — Barn: *Olof Magnus*, f. 1773 30/7, † 1791 23/3; *Pehr Olof*, f. 1795 18/4, † 1826 2/11, ogift, handlande i Köping; *Jakobina Christina Carolina*, f. 1797 22/1, † 1798 30/5.

Eric Löfborg, f. 1730 i Ramsbergs socken i Västmanland. 1775—1785
Handlande; rådman 1775, installerad och aflade sin rådmansed s. å. 20/2; † 1785 10/10.

Gift 1760 17/5 med *Hindrina Hellerstedt*, f. 1735 13/1, † 1801 24/7, dotter af stadssekreteraren Carl Hellerstedt och Hindrina Beckman. — Barn: *Maria*, f. 1761 26/2, † 1820 9/7, gift 1781 24/6 med häradsskrifvaren i Strömsholms fögderi *Johan Gustaf Branting*, f. 1750, † 1783; *Eric*, f. 1762 7/2, † 1764 6/6; *Elisabet*, f. 1763 11/1, † 1811 5/12, gift 1:o 1788 med karduansmakaren *Petter Junander*, f. 1758, † 1791, 2:o 1793 2/6 med s. m. adjunkten *Eric Stenberg*, f. 1766 11/2, † 1798 23/3; *Carl*, f. 1764 7/1, † 1766 23/6; *Eric*, f. 1765 13/4, † s. å. 4/7; *Hindrina*, f. 1766 22/10, † 1842 5/3, gift 1:o med *N. N. Walle-*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

rius, † före 1829; 2:o med stadsfiskalen i Köping *Carl Fredrik Ahlbom*, f. 1787, † 1832, se stadsfiskaler; *Ulrika*, f. 1767 18/9; *Katarina Kristina*, f. 1768 17/11, var gift 1801 med brukspatronen *Thom. R. Linnman; Sofia Magdalena*, f. 1770 29/11, † 1771 17/2; *Peter Gustav*, f. 1773 18/1, var 1801 »grossörsbokhållare».

1775—1788 **Daniel Sæfbom**, f. 1729 25/9 i Stockholm. Handlande; rådman samt installerad och aflade sin rådmansed på samma gång som den föregående 1775 20/2. Han arrenderade kyrkans tegelbruk i Köpings socken och ditflyttade 1782; † 1788 5/8 därstädes.

Gift 1756 17/10 med *Hedvig Christina Waselius*, f. 1733 23/8, † 1802 28/2, dotter till handlanden Jonas Waselius och hans tredje hustru Anna Maria Westberg. — Barn: *Mathias*, f. 1757 30/3, † 1793 25/11, »fraktvagnskommissarie» i Köping, gift 1780 1/10 med *Anna Catharina Norstedt*, f. 1753 26/2 i Kalmar, dotter af apotekaren därstädes Johan Norstedt och Anna Christina Hollström, rådmansdotter från Köping; *Anna Margareta*, f. 1758 18/6, var vid bouppteckningen efter modern 1802 gift med trädgårdsmästaren i Stockholm *Johan Hult; Carl Daniel*, f. 1760 22/8, kallas 1802 porträttmålare i S:t Petersburg; *Maria Christina*, f. 1761 2/10, var 1802 gift med mältaren i Arboga *Johan Holmström; Johanna Gustafva*, f. 1763 16/8, var 1802 änka efter svärdsfejaren vid Virå bruk i Uppland *Pehr Wahlberg; Hedvig*, f. 1767 12/7, gift med kronolänsmannen *Gustaf Schenmark; Johan Christoffer*, f. 1769 14/2, † före 1802, ogift; *Gustafva Vilhelmina*, f. 1773 2/8, lefde ogift 1802.

1775—1788 **Magnus Norberg** blef rådman 1775. Se magistratssekreterare.

1778—1781 **Jakob Hollström d. y.**, f. 1737 11/12, var son till rådmannen Jakob Hollström d. ä. och Catharina Ekman. Handlande; valdes till rådman 1778 13/11; erhöll fullmakt å tjänsten 1779 21/1 och installerades s. å. 12/2; tog afsked från rådsämbetet 1781 /8; † 1797 25/12.

Gift 1:o 1764 med *Anna Katarina Kumblæus*, f. 1748 i Stockholm, † 1790 2/7; 2:o 1791 18/11 med *Anna Charlotta Lampadius*, i hennes första gifte [gift 2:o 1799 31/1 i Kungsör med *Per Reuterhell*, f. 1755 10/12 vid Björk i Köpings socken, † 1815 4/2 i Köping, inspektor], f. 1772 9/5 i Stockholm, † 1849 15/7 i Köping. — Barn: *Johan Jacob*, f. 1766 18/5, † 1802 2/4; svagsint, dränkte sig i ån nedanför Byslättsgrinden, återfanns s. å. 10/5 och blef enligt kämnärsrättens dom »ärligen» begrafven s. å. 11/5; *Carl Friedrich*, f. 1769 19/10, † 1772 2/4; *Adolf Philipp*, f. 1773 16/9; faktor omkr. 1800 och slutligen källarmästare i Köping, † 1823 15/6, gift 1799 20/12 med *Wilhelmina Fahlberg*, i hennes första gifte [gift 2:o 1824 12/8 med traktören och spannmålshandlanden i Köping *Johan Jacob Fabritius*, i hans första gifte (gift 2:o 1837 15/5 med *Carolina Maria Brogren*, f. 1804 14/3 i Hjulsjö socken, †, dotter af ekonomidirektören N. N. Brogren och Hedvig Catharina Gravander, f. 1778 31/7 i Nora, flyttade till Arboga jämte dottern 1843 3/10), f. 1785 14/6, † 1842 5/5], f. 1781 20/5 i Torshälla, † 1836 25/4; *Anna Catharina*, f. 1776 17/2, † 1788 30/12; *Christina Sofia*, f. 1779 29/7, † 1780 10/10; *Jakobina Charlotta*, f. 1792 5/11, † 1831 25/3, gift 1813 18/11 med vågmästaren och organisten *Johan Fredrik Björkman*, f. 1788, † 1830, se vågmästare; *Oliva Elisabet*,

f. 1796 6/10 på Ullvi i Köpings socken, gift 1815 14/11 med handelsmannen i Köping *Pehr Ceder*, f. 1786 6/6 i Heds socken i Västerås län.

Magnus Eckman, f. 1745 26/3. var son till rådmannen Isaac 1781—1794
Eckman och Christina Funck. Handlande; e. o. rådman 1781 4/10 och ordinarie rådman 1784 16/7 efter Junander; † 1794 10/6.

Gift 1771 30/3 med *Margareta Beata Hjelm*, f. 1753 i »Småland», syster till rådmannen Johan Gustaf Hjelm. — Barn: *Pehr Isaac*, f. 1772 5/8; *Elisabet Margareta*, f. 1773 22/11; *Christina Charlotta*, f. 1775 29/1; *Juliana Rebecka*, f. 1776 13/3; *Johan Magnus*, f. 1777 17/12, † 1778 25/7; *Gustaf Adolf*, f. 1779 21/2, † 1782 1/3; *Beata Sofia*, f. 1781 25/9, flyttade till Arboga 1847, ogift; *Gustafva Fredrika*, f. 1783 12/5; *Ulrika Lovisa*, f. 1784 24/9, † 1785 21/7; *Olof Fredrik*, f. 1785 24/12; *Maria Lovisa*, f. 1787 2/11, † 1793 11/3.

Pehr Arhusius, härstammande från en gammal prästsläkt inom 1783—1694
Västerås stift, känd sedan slutet af 1500-talet, och son till komministern i Gunnilbo församling Johan Arhusius och Anna Christina Fellenius, föddes 1745 30/1 i Ljusnarsbergs socken. Han vann burskap såsom handlande här på 1770-talet, blef kyrkovärd omkring 1780 och e. o. rådman efter H. Ph. Strangh 1783 samt uppflyttades till ordinarie rådman 1785 9/5, sedan genom ny aflöningsstat af 1784 5/11 stadgats att magistratens antal skulle ökas med två ordinarie ledamöter; † 1794 10/10.

Gift 1:o 1774 24/4 med *Maria Elisabet Brickman*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1765 med läderhandlanden i Köping *Pehr Sævelin*, f. 1738, † 1773 12/3], f. 1746 20/3, † 1788 30/5, dotter af svarfvaremästaren Olof Brickman och Catharina Öhman; 2:o 1789 25/8 med *Maria Christina Widberg*, f. 1755 25/3 i Vasa stad i Finland. — Barn: *Peter Olof*, f. 1775 21/5, † 1776 17/6; *Anna*, f. 1777 24/1, † 1784 2/8; *Helena Elisabet*, f. 1778 1/10, † 1780 18/7; *Sara Regina*, f. 1779 6/12, † 1788 7/9; *Johan Jacob*, f. 1783 5/7, † 1838 11/11, kopparslagaremästare, gift 1:o 1817 8/11 med *Brita Haglund*, f. 1782, † 1827 14/7, 2o 1828 17/8 med *Christina Charlotta Sommargren*, f. 1803 7/6 i Stockholm, † 1859 4/10; *Margareta Christina*, f. 1785 13/9, † s. å. 24/12; *Susanna Gustafva*, f. 1786 30/10, † 1788 29/9; *Carl Erik*, f. 1788 25/5, † s. å. 8/7; *Maria Catharina*, f. 1791 1/6, † 1792 19/9.

Carl Erik Esséen, f. 1738 23/12; föräldrar: råd- och handels- 1785—1812
mannen Ägidius Esseen och Christina Elisabet Brander. Handlande och faktor i Köping; vald till rådman efter Junander 1785 7/3; erhöll landshöfdingens fullmakt på sysslan s. å. 16/6; installerades och aflade sin rådmansed s. å. 29/8; † 1812 9/3.

Gift 1:o 1773 15/10 med *Magdalena Catharina Ekman*, † 1774, dotter till handlanden i Köping Anders Ekman (f. 1705, † 1750 19/6 och son till rådmannen Anders Toresson) och Anna Maria Barckman; 2:o 1775 26/10 med *Susanna Catharina Kumblin*, i hennes andra gifte [gift 1:o 1769 14/9 med stadsfältskären i Köping *Petter Fridsberg*, f. 1727, † 1773, se stadsläkare], f. 1747, † 1778 26/2, dotter af kyrkoherden i Gunnilbo församling Erik Kumblin och Maria Hellenius; 3:o 1779 med *Maria Margareta Tillæus*, f. 1756 /7 i Söderbärke socken,

dotter till kyrkoherden därstädes Andreas Tillæus och Anna Setræus. — Barn: *Christina Emerentia*, f. 1774 $^{12}/_{5}$; *Susanna Catharina*, f. 1778 $^{25}/_{2}$, flyttade 1836 till Bergs socken, gift 1812 $^{13}/_{10}$ med rådmannen *Johan Fredrik Winterqvist*, f. 1787, † 1826, se nedan; *Anders Olof*, f. 1780 $^{23}/_{5}$, † 1786 $^{29}/_{6}$; *Anna Christina*, f. 1781 $^{16}/_{5}$, † 1786 $^{6}/_{4}$; *Carl Erik*, f. 1782 $^{2}/_{7}$, † 1786 $^{17}/_{4}$; *Elisabet Margareta*, f. 1784 $^{10}/_{2}$, † 1816 $^{11}/_{4}$, gift 1812 $^{2}/_{1}$ med stadsläkaren i Köping, professor *Johan Lars Ringensson*, f. 1780, † 1855, se stadsläkare; *Carl Anders*, f. 1786 $^{19}/_{8}$, † 1787 $^{18}/_{11}$; *Hedvig Charlotta*, f. 1789 $^{9}/_{3}$, † 1879, gift 1816 $^{14}/_{5}$ med sin fyrmänning, kryddkramhandlanden i Stockholm *Gustaf Esseen*, f. 1779 $^{16}/_{4}$ i Köping, † 1847; *Sofia Ulrika*, f. 1792 $^{25}/_{1}$, † 1869, gift 1817 $^{23}/_{6}$ med vice häradshöfdingen, sedermera lagmannen i Västernorrlands lagsaga R.N.O. *Johan Wretman*, f. 1789 $^{19}/_{10}$, † 1856; *Carolina*, f. 1797 $^{22}/_{2}$, †, gift 1818 $^{18}/_{5}$ med kyrkoherden i Västra Skedvi församling af Västerås stift *Johan Petter Lejdström*, f. 1787 $^{16}/_{3}$, † 1858 $^{26}/_{12}$.

1786—1809 **Anders Enochsson Söderqvist**, f. 1743 $^{13}/_{9}$ i Stora Mellösa socken i Örebro län; hade varit fältväbel vid Västmanlands regemente, då han blef vice stadsfiskal i Köping 1770 och ordinarie 1774. Rådman 1786 $^{27}/_{2}$; samtidigt hemställer magistraten på Söderqvists begäran, att han måtte få behålla stadsfiskalssysslan, hvilket beviljas. Från s. å. $^{7}/_{7}$ erhåller han dock för sjukdom tjänstledighet från denna syssla till 1798 $^{24}/_{8}$, då magistraten anhåller hos landshöfdingeämbetet, att dåvarande vikarien, Wiberg, som sedan 1789 skött tjänsten utan lön, måtte konstitueras till ordinarie stadsfiskal. Vid riksdagen i Norrköping 1800 var Söderqvist stadens riksdagsman; föreståndare för auktionskammaren. Död 1809 $^{3}/_{7}$.

Gift 1773 $^{28}/_{10}$ med *Johanna Magdalena Svanström*, f. 1755 $^{12}/_{11}$ i Kungsör, † 1812 $^{6}/_{7}$. — Barn: *Enoch Johan*, f. 1774 $^{7}/_{8}$, † 1839 $^{5}/_{2}$, komminister i Norrbärke församling i Västerås stift, gift 1:o 1810 med *Beata Christina Hillbom*, f. 1786, skild från henne; 2:o 1823 $^{17}/_{5}$ med *Gustafva Fredrika Elisabet Norgren*, f. 1790 $^{16}/_{5}$; *Edla Regina*, f. 1777 $^{14}/_{1}$, † s. å. $^{1}/_{4}$; *Johanna Maria*, f. 1780 $^{23}/_{1}$, † 1850 $^{11}/_{10}$, gift 1810 $^{23}/_{12}$ med faktorn *Nils Petter Lindbohm*, i hans andra gifte [gift 1:o 1803 $^{7}/_{12}$ med *Christina Enelius*, i hennes 2:a gifte (gift 1:o 1794 $^{23}/_{1}$ med rådmannen *Olof Aurell*, f. 1730, † 1797, se ofvan), f. 1771 $^{5}/_{6}$, † 1803 $^{11}/_{11}$], f. 1768 $^{27}/_{3}$, † 1815 $^{5}/_{9}$; *Charlotta Lovisa*, f. 1783 $^{28}/_{1}$, † 1818 $^{16}/_{8}$, gift 1805 $^{24}/_{5}$ med rådmannen *Daniel Svanström*, f. 1761, † 1841, se nedan.

1788—1791 **Carl Johan Mörtling**, färgerifabrikör, valdes till rådman 1788 $^{29}/_{9}$ efter M. Norberg; † 1791.

1790—1796 **Johan Gustaf Hjelm**, f. 1751 i Småland, vann burskap som handlande här 1778 $^{20}/_{2}$. Han blef i början af 1780-talet auktionsnotarie och sedermera underexekutor samt förordnades 1786 $^{7}/_{7}$ till vice stadsfiskal för Söderqvist, hvilken befattning han uppehöll till 1789 $^{7}/_{12}$, då han valdes till rådman efter Sæfbom. Därjämte blef han stadskassör 1792. År 1796 tog han afsked från alla sina befattningar utom rådmanstjänsten, om hvilken »han lofvade att framdeles yttra sig», och flyttade till Vik i Söderbärke socken. Följande år

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

$^6/_2$ och $^6/_3$ skrifver magistraten till honom angående hans rådmanstjänst, men då intet tillfredsställande svar erhålles, förklaras han afsatt, och rådmansval förrättas efter honom 1797 $^{22}/_4$. Han synes därefter varit bosatt dels i Vik och dels i Sala samt lefde ännu 1809.

Gift 1:o 1780 $^7/_{12}$ med *Christina Margareta Eckman*, f. 1757 $^2/_{12}$, † 1789 $^{16}/_9$, dotter af rådmannen Isaac Eckman och Christina Funck; 2:o 1790 $^8/_7$ med *Anna Helena Åmark*, f. 1771 $^{21}/_{10}$ i Söderbärke socken. — Barn: *Carl Petter*, f. 1791 $^{17}/_{10}$; *Gustaf Adolf*, f. 1793 $^{10}/_3$; *Olof Fredric*, f. 1795 $^{12}/_1$; *Axel August*, f. 1796 $^{23}/_8$, alla dessa i Köping; *Pehr Gustaf*, f. 1798 $^{11}/_{10}$ i Nerikes Kils socken, † 1861 $^9/_{11}$, vågmästare, se nedan.

Fredrik Tillée, tillhörande den gamla ansedda prästsläkten Tillæus, känd sedan slutet af 1500-talet, var son till kyrkoherden i Köping Olof Tillæus och hans första fru Catharina Aulæwill.* Han föddes 1749 i Stockholm, hitkom såsom handlande på 1770-talet, blef stadskassör 1785 $^4/_4$ och kyrkovärd; rådman 1791 $^{19}/_{12}$ efter Mörtling och afgick följande år från stadskassörstjänsten; innehade befattningen såsom charta sigillata-försäljare t. o. m. år 1809. Död 1819 $^{21}/_{12}$. 1791—1819

Gift med *Hindrica Lovisa Tavelin*, f. 1762 $^{29}/_5$ i Stockholm, † 1824 $^{24}/_5$ i Köping. — Barn: *Anders Fredrik*, f. 1793 $^{24}/_7$, handlande i Köping, † 1824 $^1/_{10}$, ogift; *Catharina Lovisa*, f. 1796 $^{10}/_2$, † 1797 $^6/_4$; *Lovisa Fredrika Carolina*, f. 1799 $^7/_1$, † 1801 $^2/_4$; *Carl Martin*, f. 1801 $^{15}/_4$; *Pär Olof*, f. 1804 $^6/_2$, först båtkarl, sedan matros och slutligen arbetskarl, † 1856 $^{10}/_{12}$, barnlös, gift 1834 $^{30}/_{10}$ med *Christina Olsdotter*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1815 $^{29}/_3$ med afskedade grenadjären *Lars Lindholm*, som afhände sig lifvet genom hängning 1831 $^{29}/_1$), f. 1792 $^{16}/_1$ i Björskogs socken, † 1859 $^5/_4$.

Carl Olof Wiberg, f. 1751 $^7/_5$ i Köping. Föräldrar: tobaksfabrikören därstädes Johan Wiberg och hans andra hustru Catharina Elisabet Remmer. Wiberg var tobaksfabrikör och nummerlotterikollektör, då han 1790 antogs till vikarie för stadsfiskal Söderqvist under dennes sjukdom; valdes till rådman 1795 $^{13}/_4$ och blef ordinarie stadsfiskal 1798 $^{24}/_8$. 1795—1816

Här må nämnas några ord om den under senare hälften af 1700- och i synnerhet i början af 1800-talet mest betydande fabriksanläggningen i Köping, nämligen tobaksfabriken. Anlagd på 1750-talet af ofvannämnde Johan Wiberg, öfvertogs den efter hans död 1781 af sönerna Carl Olof och Gustaf samt efter den sistnämndes död 1792 af Carl Olof ensam till 1806 $^1/_7$, då denne öfverlät sin rättighet till tobaksspinneritillverkningen till dåvarande adjutanten, sedermera öfverjägmästaren och R.W.O. P. G. W. von Unge. Denne verksamme man — han inrättade dessutom efter vederbörligt tillstånd 1811 en strump- och mössfabrik i staden — satte nytt lif i tobakstillverkningen, hvilken uppdrefs betydligt. Men jordmånen kring staden var icke riktigt lämplig för tobaksodlingen, konjunkturerna blefvo dåliga, och 1819 var

* Hon var dotter till den bekante justitieborgmästaren i Stockholm R.N.O. Peter Aulævill, som påstås varit son till konung Karl XI och som erhöll adliga privilegier — sönerna adlades under namnet von Aulæwill — och Anna Maria Spect.

fabrikationen i aftagande och upphörde så småningom under år 1820. Sistnämnda år gjorde von Unge konkurs och flyttade i oktober till Stockholm, och under det följande året utlystes auktion å hans fasta egendomar och fabrikerna, hvarest tillverkningen uppehölls af sysslomännen i konkursen. Med 1821 års slut hade dock all tobakstillverkning upphört.

Wiberg dog 1816 $^{8}/_{4}$.

Gift 1784 $^{4}/_{4}$ med *Johanna Fredrika Sonneman*, f. 1757 $^{29}/_{8}$, † 1836 $^{16}/_{12}$, dotter till råd- och handelsmannen Emanuel Sonneman och Rebecca Groth. — Barn: *Johanna Rebecca*, f. 1785 $^{6}/_{1}$, † 1793 $^{10}/_{3}$; *Emanuel*, f. 1786 $^{12}/_{2}$, † s. å. $^{4}/_{5}$; *Carl Wilhelm*, f. 1787 $^{10}/_{3}$, † 1789 $^{7}/_{3}$; *Johan Gustaf*, f. 1788 $^{7}/_{6}$, † s. å. $^{20}/_{7}$; *Carl Ulrik*, f. 1789 $^{23}/_{7}$, † 1790 $^{23}/_{8}$; *Ulrika Sofia*, f. 1791 $^{21}/_{4}$, † 1868 $^{22}/_{9}$, gift 1823 $^{23}/_{9}$ med f. d. fältväbeln, läderhandlanden i Köping *Johan Hagström*, f. 1789 $^{20}/_{5}$ i Stockholm, † 1843 $^{5}/_{12}$; *Maria Lovisa*, f. 1792 $^{8}/_{4}$, † 1793 $^{22}/_{4}$; *Olof Fredrik*, f. 1793 $^{14}/_{6}$, † 1843 $^{22}/_{5}$, ogift, handlande i Köping; *Pehr Conrad*, f. 1795 $^{22}/_{5}$, † 1837 $^{10}/_{8}$, ogift, handlande i Köping; *Carl August*, f. 1800 $^{27}/_{7}$, † 1861 $^{12}/_{6}$, handlande i Köping, gift 1827 $^{25}/_{11}$ med *Christina Catharina Humble*, f. 1801 $^{28}/_{2}$, † 1849 $^{22}/_{11}$, dotter af tullinspektoren och rådmannen Jonas Humble och Christina Gustafva Hedin.

1795—1817 **Emanuel Sonneman, d. y.**, f. 1754 $^{30}/_{7}$, var son till rådmannen med samma namn och Rebecca Groth. Handlande; rådman 1795 $^{13}/_{4}$; † 1817 $^{5}/_{8}$.

Gift 1786 $^{1}/_{11}$ med *Margareta Sofia Norstedt*, f. 1768 $^{9}/_{8}$ i Lennäs socken i Örebro län, † 1814 $^{4}/_{6}$. — Barn: *Sofia Rebecca*, f. 1787 $^{1}/_{9}$, gift 1817 $^{5}/_{10}$ med urmakaren *Anders Lundvall*, f. 1790 $^{11}/_{9}$ i Fellingsbro socken; *Lovisa Albertina*, f. 1789 $^{26}/_{2}$; *Emanuel*, f. 1790 $^{11}/_{5}$, † s. å. $^{21}/_{10}$; *Maria Fredrika*, f. 1798 $^{12}/_{6}$; *Julius Ferdinand*, f. 1809 $^{10}/_{11}$.

1797—1817 **Jonas Humble**, son af jägmästaren Sven Humble och Katarina Karlström, var född 1769 $^{5}/_{2}$ i Moheda socken i Småland och tillhörde »en gammal sedan 1500-talet med Torp som stamgods där bosatt släkt». Student i Uppsala 1789 $^{2}/_{10}$; aflade hofrättsexamen 1792; ausskultant i Svea hofrätt s. å. Han var tullinspektor i Köping, då han 1797 $^{22}/_{4}$ valdes till rådman där, i hvilken tjänst han kvarstod äfven sedan han 1805 bosatt sig i Munktorps socken. År 1809 tjänstgjorde han som kapten vid landtvärnet men blef ånyo tullinspektor 1812. År 1817 $^{25}/_{4}$ insänder magistraten till landshöfdingeämbetet Humbles afskedsansökan från rådmanstjänsten samt tillstyrker densamma, dock »utan någon Rådmannen Humble tilläggande rättighet till halfva lönens årliga uppbärande, sedan bemälde Rådman på flera år Rådmanstjensten icke bestridt och stadens intrader utomdess inga pensionsafgifter tillåta». Han återinflyttade till staden 1822 samt sökte 1825 utan framgång stadsfiskalssysslan efter Getzhult; han erhåller då det vitsordet af magistraten, »att han väl icke saknar skicklighet i kunskapsväg framför öfriga medsökanden, men han saknar den i utöfning förmedelst sin fallenhet för starka drycker och genom sitt kända hetsiga lynne». Humble flyttade 1827 från Köping och dog på Äskås i Småland 1829 $^{1}/_{4}$.

Gift 1800 1/3 med *Christina Gustafva Hedin*, f. 1777 12/11 i Kräklinge socken i Örebro län, † 1873 2/5 i Köping, i den höga åldern af 95 1/2 år, dotter af vice häradshöfdingen, godsägaren Gustaf Wilhelm Hedin och friherrinnan Gunilla Christina von Düben. — Barn: *Christina Catharina*, f. 1801 28/2, † 1849 22/11, gift 1827 28/2 med handlanden i Köping *Carl August Wiberg*, f. 1800 27/7, † 1861 12/6; *Carl Wilhelm*, f. 1802 26/11, † ung; *Axel Ulrik*, f. 1804 28/10 i Munktorps socken, fanjunkare vid Västmanlands regemente; bodde i Kolbäcks socken 1857; *Gunilla Gustafva*, f. 1806 11/10, † 1899 23/6, gift 1838 27/10 med rådmannen *Lars Fägersten*, f. 1793, † 1861, se nedan; *Anna Sofia*, f. 1809 15/5 i Munktorps socken, lefde änka 1873 2/5, gift med *N. N. Ödman* i Ronneby.

Eric Stenberg, f. 1750 i Björksta socken i Västerås län. Handlande i Köping; rådman 1797 22/4; † 1837 28/6. 1797—1827

Gift 1789 19/4 med *Regina Elisabet Junander*, i hennes andra gifte (gift 1:o med handlanden *Petter Eckman*, f. 1747, † 1787), f. 1757 7/1, flyttade till Arboga 1832, dotter till råd- och handelsmannen Bengt Junander och Anna Öhman. — Barn: *Bengt Eric*, f. 1790 5/4, handlande i Arboga, gift med *Johanna Gustafva Naijström; Britta Helena*, f. 1792 21/5; *Carl Gustaf*, f. 1794 18/1, flyttade såsom bokhållare till Örebro 1813, sedermera handlande i Arboga, gift med *Maria Kristina Westlund.*

Johan Petter Hambn, f. 1765 12/9 i Björskogs socken. Släktens äldste kände stamfader var rådmannen i Karlshamn Christopher Eric Hambn, f. 1654, † 1704, gift 1690 med komministerdottern Christina Roman, f. 1666, † 1730; deras son Johan, f. 1698, † 1747, bergsfogde i Leke och Karlskoga bergslager i Örebro län 1732 25/2, hade i sitt andra gifte 1736 2/9 med Kristina Elisabet Hoffman, f. 1711 16/3, dotter af justitieborgmästaren i Örebro Jonas Hoffman och Elisabet Starck, bland andra barn sonen Erik, f. 1741 28/3 i Örebro, där föräldrarne då bodde, som var mönsterskrifvare vid Kungsörs kompani af k. Lifregementet till fot och bodde i Björskogs socken, men flyttade något före sin död till Köping; i sitt första gifte 1764 4/11 med Anna Elisabet Fridsberg, syster till stadsfältskären i Köping Pehr Fridsberg, blef han fader till rådmannen Johan Petter. Denne började sin bana som lärling hos garfvaren Öström i Köping, blef sedermera garfvaremästare, borgerskapets kassör på 1790-talet, valdes till rådman 1800 3/3 och blef stadskassör s. å.; begärde och erhöll afsked från sistnämnda tjänst 1814 17/1. Han antogs till charta sigillata-försäljare från 1810 1/1, men afsade sig denna befattning 1822; tituleras k. kamrerare 1829. Död 1837 2/1. 1800—1837

Gift 1794 21/4 med *Sara Lovisa Machlin*, f. 1759 9/2 i Sevalla socken i Västerås län, † 1842, dotter till kyrkoherden i Sevalla Johan Machlin och dennes tredje hustru Brita Catharina Lifsdahl. — Barn: *Catharina Elisabet*, f. 1796 14/2, † 1853, gift 1813 19/10 med brukspatronen *Gustaf Wilhelm Hedin*, f. 1779, † 1860; *Johanna Lovisa*, f. 1797 30/11, † 1798 5/7; *Jan Eric*, f. 1800 28/1, extra ordinarie hofrättsnotarie, † 1826 29/1, ogift; *Anna Charlotta*, f. 1803 21/8, † 1813 15/7.

1811—1829 **Gustaf Ranscher,** f. 1776, † 1841. Magistratssekreterare, se ofvan.

1818—1826 **Johan Fredrik Winterqvist,** f. 1787 $^{16}/_{11}$ i Hölö socken i Nyköpings län. Handlande i Köping; rådman 1817 $^{22}/_{12}$ efter Humble. Död 1826 $^{17}/_{4}$.

På konkursauktionen å öfverjägmästaren G. von Unges fabriker och fasta egendomar 1820 $^{8}/_{9}$ inköpte Winterqvist den af von Unge 1811 anlagda strump- och mössfabriken med därtill hörande inventarier samt erhöll s. å. $^{21}/_{11}$ kommerskollegii tillstånd att inrätta en fabrik för förfärdigande af bomulls- och yllestrumpor samt mössor, hvilken fabrikation, sedan han 1821 $^{10}/_{12}$ uppvisat sitt tillståndsbevis hos hall- och manufakturrätten i Köping, följande år kom till stånd. Den nedlades dock efter hans död.

Gift 1812 $^{13}/_{10}$ med *Susanna Catharina Esseen*, f. 1778 $^{25}/_{2}$, flyttade till Bergs socken i Västerås län 1836, dotter af rådmannen Carl Eric Esseen och hans andra hustru Susanna Catharina Kumblin. — Dotter: *Fredrika Susanna Maria*, f. 1815 $^{3}/_{10}$, † 1817 $^{3}/_{7}$.

1818—1841 **Daniel Swanström,** f. 1761 $^{12}/_{12}$ i Gunnilbo socken i Västerås län. Handlande; valdes till rådman 1818 $^{13}/_{4}$ efter Sonneman; † 1841 $^{21}/_{1}$.

Gift 1805 $^{24}/_{5}$ med *Charlotta Lovisa Söderqvist*, f. 1783 $^{23}/_{1}$, † 1818 $^{16}/_{8}$, dotter af rådmannen Anders Söderqvist och Johanna Magdalena Svanström. — Barn: *Johanna Carolina Augusta*, f. 1806 $^{25}/_{5}$, † s. d. strax efter undfånget nöddop; *Emilia Charlotta Wilhelmina*, f. 1807 $^{1}/_{6}$, flyttade till Grangärde socken 1840, gift med bruksinspektoren därstädes *P. A. Engeström; Albert Wilhelm Ferdinand*, f. 1809 $^{2}/_{5}$, † s. å. $^{17}/_{9}$; *Uno Carl Ferdinand*, f. 1810 $^{27}/_{7}$, † 1811 $^{26}/_{8}$; *Johan Oscar Mauritz*, f. 1811 $^{5}/_{11}$, † 1812 $^{3}/_{3}$; *Cecilia Lovisa Bernhardina*, f. 1812 $^{22}/_{12}$, † 1886 $^{29}/_{8}$, gift med stadsfiskalen *Lars Wikström*, f. 1812, † 1855, se nedan; *Carl Daniel August*, f. 1814 $^{7}/_{6}$, bruksbokhållare; *Johan Ferdinand Teodor*, f. 1815 $^{7}/_{8}$, † s. å. $^{9}/_{12}$; *Maria Antonia Mathilda*, f. 1818 $^{16}/_{8}$.

1829—1842 **Karl Magnus Swederus,** härstammande från en gammal inom Västmanland vidt spridd släkt, känd sedan början af 1600-talet, var född 1783 $^{8}/_{7}$ i Klosters socken i Nyköpings län och son till proviantmästaren, en tid äfven t. f. stadssekreterare i Köping, Johan Magnus Swederus (f. 1750 i Kungs Barkarö församlings prästgård, † 1796 $^{26}/_{10}$ i Köping, hvarest han varit bosatt sedan 1787) och Elisabet Enroth (f. 1758 i Kungs Barkarö, † 1798 $^{28}/_{12}$ i Köping). Karl Magnus blef vid unga år anställd hos magistraten i Köping, sist såsom kämnärsnotarie och blef den siste innehafvaren af denna tjänst; då han valdes till rådman 1829 $^{14}/_{1}$, indrogs kämnärskammaren s. å. $^{10}/_{4}$. Död 1842 $^{12}/_{7}$.

Gift 1812 $^{30}/_{3}$ med *Johanna Catharina Hamnell*, f. 1788 i Bro socken i Västerås län, flyttade jämte dottern till Västerås 1842 $^{3}/_{10}$. — Barn: *Amalia Mathilda*, f. 1812 $^{28}/_{10}$ tv., † s. d.; *Wilhelmina Augusta*, f. 1812 $^{28}/_{10}$ tv., † s. å. $^{29}/_{10}$; *Carl Albert*, f. 1815 $^{23}/_{2}$, † s. å. $^{20}/_{8}$; *Albert Johan*, f. 1816 $^{10}/_{12}$; *Emelie Matilda*, f. 1822 $^{21}/_{9}$.

1829—1841 **Per Erik Bosæus,** f. 1804, † 1873. Rådman och magistratssekreterare 1829—1841. Se borgmästare.

Lars Fägersten, f. 1793 3/8 i Vänersborg, inflyttade till Köping 1837—1861
såsom handlande; blef sedermera rederiinspektor, föreståndare för Mälareprovinsernas enskilda banks afdelningskontor i Köping, då detta först inrättades därstädes, samt innehade flera kommunala förtroendeuppdrag; valdes efter J. P. Hambn till rådman 1837 22/2. Död 1861 4/11.

Gift 1838 27/10 med *Gunilla Gustafva Humble*, f. 1806 11/10, † 1899 23/6, dotter af rådmannen Jonas Humble och Christina Gustafva Hedin. — Barn: *Lars Gustaf*, f. 1841 7/5, öfverflyttat till Nordamerika, hvarest han innehar kemiskt laboratorium, gift; *Carl August*, f. 1843 25/4, kassör å större handels- och fabrikskontor i Stockholm intill 1900, bor i Stockholm, gift 1876 25/4 med *Gerda Virginia Englund; Maria Gustafva*, f. 1845 22/2, gift 1865 28/5 med rådmannen *Carl Edvard Thörnqvist*, f. 1832, † 1904, se nedan; *Erik Rudolf*, f. 1847 21/1, † s. å. 16/11.

Isak Ullberg, son af bagaren i Köping Erik Ullberg och Kri- 1841—1848
stina Keiser, var född 1778 24/3 i nämnda stad. Han öfvertog efter faderns död 1804 dennes bageri och erhöll burskap s. å., valdes till kronouppbördsman och stadskassör efter Zedritz 1824 och till rådman efter Swanström 1841 22/2; afsked från krono- och stadskassörstjänsterna 1847 11/10. Död 1848 28/7.

Gift 1807 31/10 med *Katarina Nilsdotter Hjulenius*, f. 1774 i Hjulsjö socken i Örebro län, † 1832 25/10 i Köping. Utan barn.

Carl Magnus Oscar Schenström, f. 1813, † 1900; magistrats- 1842—1853
sekreterare och rådman 1842 29/6. Se borgmästare.

Johan Erik Möller, f. 1811 13/4 i Köping, var son till bagare- 1842- 1881
mästaren därstädes Anders Möller och Anna Elisabet Abenius. Möller aflade studentexamen i Uppsala 1834 samt dimissionsexamen 1836 och praktisk examen för biträde i prästämbetet 1837, men fullföljde ej sin afsikt att ägna sig åt kyrkans tjänst utan blef i stället vikarierande rektor vid Köpings skola 1837—1841. Han valdes till rådman 1842 15/8, hvilken befattning han innehade till och med år 1881, samt till stadskassör 1847 11/10, från hvilken tjänst han afgick 1864. På 1840-talet öfvertog han och dref den strumpfabrik, som anlagts af och dittills ägts af vågmästare Hjelm. År 1842 inrättades en sparbank för Köpings pastorat, som sedermera blef gemensam för hela häradet. Ända från bankens grundläggning och till 1886 års slut var Möller dess kamrerare, hvilken befattning han flera år skött utan arfvode. Dessutom innehade han åtskilliga kommunala uppdrag inom samhället.

Tidningen Köpings-Posten afslutar sin dödsruna öfver honom med dessa ord: »Uti utöfningen af sina tjänstebefattningar ådagalade han städse den största redbarhet, ordning och plikttrohet, hvadan hans namn städse skall nämnas med aktning och vördnad inom detta samhälle. Att hans trägna arbete och förtjänstfulla verksamhet äfven uppskattades på högre ort, bevisas däraf att Kungl. Maj:t den 1 december 1885 tilldelade Möller guldmedaljen af åttonde storleken »för medborgerlig förtjänst».

Möller dog 1887 13/12, ogift.

Carl Fredrik Meijer, f. 1796 18/10 i Köping; föräldrar: källar- 1848—1864
mästaren därstädes Johan Fredrik Meijer (f. 1749 24/11, † 1807 11/6)

och hans andra hustru Hedvig Vahlström (f. 1766 $^{27}/_{6}$, † 1853 $^{9}/_{5}$). Handlande i Köping; valdes till rådman efter Ullberg 1848 $^{8}/_{9}$, erhöll fullmakt på tjänsten s. å. $^{23}/_{9}$; † 1864 $^{26}/_{12}$.

Gift 1826 $^{10}/_{10}$ med *Charlotta Carolina Carleman*, f. 1797 $^{29}/_{4}$ i Kungs Barkarö socken i Västmanlands län, † 1879 $^{22}/_{12}$ i Köping, dotter af fältväbeln och klockaren i Köping Anders Leonard Carleman och Rebecca Öhman. — Dotter: *Hedvig Carolina*, f. 1828 $^{21}/_{10}$, gift 1857 $^{28}/_{7}$ med komministern i Köping *Isak Göran Stenman*, i hans andra gifte (gift 1:o 1848 med *Hedvig Johanna Rinman*, f. 1815, † 1854, dotter af rådmannen i Stockholm, lagmannen och R.N.O. Rafael Ulrik Rinman och Brita Sofia Wahlberg), f. 1816 $^{8}/_{1}$, † 1867 $^{25}/_{4}$.

1853—1861 **Carl Fredrik Abenius**, f. 1815, † 1895. Rådman och magistratssekreterare 1853 $^{26}/_{8}$. Se magistratssekreterare.

1861—1901 Friherre **Bror Fredrik Fägerskiöld**, f. 1827. Rådman, magistratssekreterare och notarius publikus 1861 $^{6}/_{5}$; afsked med pension 1901. Se magistratssekreterare.

1861—1882 **Gottfrid Arbman**, f. 1822 $^{14}/_{6}$ i Offerdals socken i Jämtlands län. Föräldrar: kontraktsprosten och kyrkoherden, doktor Johan Olof Arbman och Sofia Johanna Dillner. Efter undervisning i Frösö skola och vid Härnösands läroverk antogs han till elev å apoteket i Hudiksvall 1836 $^{14}/_{3}$; aflade farmacie-studiosi-examen därstädes 1839 $^{26}/_{10}$ och apotekareexamen 1843 $^{8}/_{11}$; förestod filialapoteket i Torp från juli 1844 till 1849 $^{1}/_{5}$, då han tillträdde det af honom inköpta apoteket i Köping, å hvilket han erhöll privilegium sistnämnda år $^{5}/_{10}$; erhöll tillstånd 1855 $^{26}/_{4}$ att inrätta filialapoteket i Strömsholm och 1875 $^{5}/_{7}$ ett dylikt apotek i Skinnskatteberg. Han valdes till rådman efter Fägersten 1861 $^{4}/_{11}$; erhöll fullmakt å denna tjänst 1862 $^{10}/_{1}$; föreståndare för auktionskammaren i Köping; tog afsked från rådmansbefattningen 1882 samt flyttade till Nora s. å. R.W.O. 1886. Död 1889 $^{11}/_{5}$ på sin egendom Bergsäng i Nora socken i Örebro län.

Gift 1847 $^{23}/_{9}$ i Brunflo socken i Jämtlands län med *Ingeborg Ulrika Dillner*, f. 1823 $^{23}/_{3}$ i nämnda socken, dotter af kyrkoherden i Brunflo församling i Härnösands stift, kontraktsprosten, L.V.O. Olof Dillner och Brita Margareta Svedberg. — Barn: *Ernst Olof*, f. 1848 $^{29}/_{11}$ i Torp, † 1852 $^{27}/_{3}$ i Köping; *Hilda Margareta*, f. 1850 $^{28}/_{3}$ i Köping liksom de följande barnen, gift 1870 $^{14}/_{7}$ med stationsinspektoren *David Gustaf Hugo Scharin*, f. 1839 $^{5}/_{7}$, † 1870 $^{18}/_{11}$; *Gustaf Emanuel*, f. 1852 $^{31}/_{1}$, † 1905 $^{1}/_{10}$ i Bettna socken i Södermanlands län, apotekare i Köping 1881—1896, gift 1:o 1877 $^{25}/_{6}$ i Ljusdals socken i Gäfleborgs län med *Maria Karolina Granbom*, f. 1856 $^{18}/_{9}$, † 1879 $^{21}/_{10}$, dotter af häradshöfdingen Carl Olof Granbom och Brita Karolina Dillner; 2:o 1885 $^{15}/_{7}$ i Köping med *Ellen Maria Eriksson*, f. 1867 $^{2}/_{3}$, † 1890, dotter af grosshandlanden i Köping Johan Alfred Eriksson och Nanny Maria Lennqvist; 3:o 1901 $^{7}/_{2}$ med *Ester Bergvall*, dotter af kyrkoherden i Simtuna församling af Ärkestiftet Erik Hjalmar Bergvall och Alma Margareta Arbman; *Arnhold Gotthold Sigfrid*, f. 1853 $^{14}/_{7}$, med. kand., praktiserande läkare i Stockholm; *Olivia Göthilda*, f. 1855 $^{16}/_{11}$; *Halfdan Severin*, f. 1856 $^{18}/_{12}$, kamrer i lifförsäkringsbolaget Valand i Stockholm; *Ingeborg Olga Elvira*, f.

1858 9/2, gift 1892 16/6 med kyrkoherden i Grundsunda församling i Härnösands stift *Karl Jonas Erik Hasselberg*, f. 1856; *Herta Torborg Octavia*, f. 1860 19/1, † s. å. 4/4; *Tekla Antonia*, f. 1861 11/1, † s. å. 24/2; *Fanny Maria*, f. 1862 25/3, † 1880 27/7; *Ellen Helena*, f. 1864 19/8, † s. å. 22/8.

Carl Johan Östgren, f. 1818 22/9 i Falun, var till yrket må- 1866–1867
laremästare. Han förordnades under åren 1865 och 1866 att uppehålla den efter Meijer ledigblifna rådmansbefattningen samt valdes sistnämnda år 17/12 till ordinarie rådman; erhöll fullmakt på tjänsten 1867 30/1 men anhöll s. å. om afsked, hvilket tillstyrktes af magistraten 14/5. Död 1869 15/4.

Gift 1842 11/10 med *Catharina Charlotta Trädgård*, f. 1817 6/9 i Köping, † 1890 13/6 därstädes, dotter af kopparslagaren Trädgård och Maria Lovisa Hjulbom. — Barn: *Hedvig Maria*, f. 1845 11/9 tv., gift 1866 12/8 med boktryckaren i Köping *Johan Fredrik Säfberg*, f. 1833 9/11 i Konungssunds socken i Linköpings län; *Johanna Charlotta*, f. 1845 11/9 tv., † 1852 16/2; *Julia Lovisa Amalia*, f. 1848 19/10, † 1852 1/2; *Catharina Augusta*, f. 1852 11/12; *Carl Victor*, f. 1855 10/2, boktryckare och utgifvare af Arboga Tidning, gift med Anna Andersson, f. 1865 17/8; *Johan Axel*, f. 1857 8/12, † 1858 26/7; *Anna Carolina*, f. 1860 9/4, gift 1893 22/10 med kamreraren *Karl Johan Pettersson*, f. 1863 4/1.

Carl August Malmqvist, f. 1820 20/6, son till åkerjägaren Erik 1867–1883
Larsson Malmqvist och Catharina Granqvist, var handlande i Köping och innehade under flera år en större järn- och läderaffär därstädes. Han var under åren 1851—1873 kyrkovärd, valdes till rådman 1867 30/9, å hvilken tjänst han erhöll fullmakt s. å. 31/10, samt var äfven rederiinspektor och under sin verksammaste tid mycket använd i kommunala värf; arrenderade därjämte kronolägenheterna Byslätten och Djurgården i Köpings socken. Död 1883 16/5.

Gift 1855 13/11 med *Amalia Ulrika Schultz*, f. 1831 20/4, † 1866 18/8, dotter af tullinspektoren i Köping Per Jacob Schultz och Catharina Ulrica Lemon. — Barn: *Carl Jacob Mauritz*, f, 1856 22/9, med. lic., regementsläkare vid Västerbottens regemente; *August Vilhelm*, f. 1858 21/6, kapten och kompanichef vid Västmanlands regemente, R.S.O.; *Jenny Catharina Amalia*, f. 1860 7/4, gift 1881 7/9 med grosshandlaren *Emil August Svalling*, f. 1848 3/10 i Eskilstuna; *Gustaf Arvid*, f. 1861 15/7, † 1868 24/6; *Julia Augusta Sofia*, f. 1862 15/11, † 1864 22/1; *Fanny Helena*, 1864 17/5, gift 1:o 1883 20/9 med disponenten för Köpings mekaniska verkstad, R.W.O. *Ivar Gustaf Hallström*, f. 1850 23/2 i Stockholm, † 1896 8/1 i Köping; 2:o 1901 20/6 med landshöfdingen i Norrbottens län, K.N.O. 1:a kl. m. m. *Karl Anders Isak Johan Bergström*, f. 1858 5/5; *Karolina Maria*, f. 1866 7/2, † 1874 29/7.

Vilhelm Valfrid Hedberg, son af kakelugnsmakaren Olof Hed- 1882—1899
berg och hans andra hustru Charlotta Gillberg, var född 1823 27/7 i Köping. Efter sin fader öfvertog han och dref under sin krafts dagar en mindre kakelugnsmakerirörelse, som han nedlade ett par tiotal år före sin död. Ledamot af fattigvårdsstyrelsen från 1860-talet; ledamot

i stadens drätselkammare 1870—1898; kammarens vice ordförande 1873—77 och 1881—85; dess ordförande 1878 och 1886—1894, då han på grund af hälsoskäl och sin framskridna ålder undanbad sig återval. År 1859 hade han ingått i stadens fabriks- och handtverksförening, hvars ordförande han var under åren 1875—1896, och 1870 deltog han i stiftandet af Köpings sjuk- och begrafningskassa, i hvilken han äfven under flera år var ordförande och vice ordförande till sin död. År 1882 valdes han med stor majoritet till rådman. Död 1899 $^{18}/_{3}$, ogift.

Köpings-Posten gifver honom följande eftermäle: »Rådman Hedberg har alltså inom detta samhälle utöfvat en mångsidig och gagnande verksamhet. Det råder icke mera än en åsikt därom, att han var en verklig hedersman i detta ords sannaste bemärkelse. Lifligt intresserad för allt, som kunde vara gagnande för samhället, hyste han i all synnerhet ett varmt intresse för sin kära 'kammare'. På den festtillställning, som i början af 1895 var för Hedberg anordnad å rådhuset, fick han också mottaga mångfaldiga bevis på det varma erkännande, samhället ägnade honom för hans oförtrutna arbete. Samvetsgrann uti uppfyllandet af sina plikter, redbar och oegennyttig i alla sina sträfvanden, blid och vänlig i umgänget, kommer han helt säkert att med saknad minnas af alla dem, som lärt känna och värdera honom.»

1882—1904 **Carl Edvard Thörnqvist,** f. 1832 $^{28}/_{5}$ i Nyköping, kom till Köping 1856 och idkade klädes- och manufakturaffär till 1873, då han flyttade till Stockholm, men återvände efter några år till Köping. År 1882 valdes han till rådman; var därjämte under en följd af år till 1899 köpmannaföreningarnas ombud samt hade inkassobyrå och bedref enskildt kommissionärsskap. Thörnqvist var i 24 år styrelseledamot och kassakontrollör i Köpings mekaniska verkstads aktiebolag, innehade flera kommunala förtroendeuppdrag, såsom ledamotskap i kyrko- och skolråd, i åtskilliga kommittéer m. m. »samt var både intresserad och energisk i all sin verksamhet». Han afled på sitt sommarställe Mariehill invid staden 1904 $^{6}/_{8}$.

Gift 1865 $^{28}/_{5}$ med *Maria Gustafva Fägersten*, f. 1845 $^{22}/_{2}$, dotter af rådmannen Lars Fägersten och Gunilla Gustafva Humble.

1883—1885 **Axel Bernhard Rasell,** f. 1840 $^{26}/_{10}$ i Malma socken i Västmanland, kom till Köping såsom handlande 1863. »Under sin krafts och hälsas dagar var han en mycket anlitad kommunalman. Så fungerade han i flera år såsom ordförande inom fattigvårdsstyrelsen och blef därefter ordförande i drätselkammaren samt stadsfullmäktig under en kortare tid efter nämnda institutions införande.» (Köpings-Posten.) Rasell valdes 1883 $^{16}/_{10}$ af stadsfullmäktige till rådman efter Malmqvist. Snart därefter nedlades han på sjukbädden och dog 1885 $^{7}/_{10}$; ogift.

1886— **Anders Ludvig Johansson,** f. 1837 $^{12}/_{4}$ i Boo socken i Örebro län. Föräldrar: landtbrukaren Johan Johansson och h. h. Brita Katarina. Kom i handel i Örebro 1854; flyttade till Köping 1857; öppnade egen affär därstädes 1864 $^{1}/_{4}$, med hvilken han upphörde 1885; disponent för lysoljebolaget i Köping 1876; vald till rådman efter Rasell 1886 $^{19}/_{1}$. Han har varit ledamot af stadsfullmäktige och drätselkammaren samt är fortfarande ledamot af hälsovårdsnämnden,

byggnadsnämnden m. fl. stadens förvaltningsgrenar samt har innehaft en hel del kommitté- och andra uppdrag; äger gård i staden samt innehar arrenderätten till åtskilliga kronolägenheter, anslagna till Strömsholms hingstdepot.

Gift 1864 26/10 med *Amelie Augusta Widmark*, f. 1842 12/5 i Nyköping, dotter af landträntmästaren i Södermanlands län Nils Widmark och Aurore Hercules. — Barn: *Nils Ludvig Hippolytus*, f. 1865 13/8 i Köping, liksom syskonen, telegrafkommissarie i Örebro och t. f. telegrafinspektör i Södra telegrafinspektörsdistriktet; *Carl Axel Henrik*, f. 1867 19/1, † 1871 24/3; *Gerda Torborg Amalia*, f. 1867 27/12, † 1868 3/9; *Gerda Charlotta Amalia*, f. 1869 12/5; *Seth Anton Theodor*, f. 1872 16/10, † 1874 18/1; *Ketty Maria*, f. 1875 20/3, † 1878 9/3; *Knut Axel Fredrik*, f. 1876 19/9, † 1879 13/1; *Bertha Monica*, f. 1878 4/5; *Ester Charlotta*, f. 1882 12/5, † s. å. 11/9; *Anna*, f. 1884 18/8, † s. å. 8/9; *Signe Ludovika*, f. 1887 20/1.

Per Vilhelm Englund, f. 1866. Rådman, magistratssekreterare 1901— och notarius publikus 1901 5/10. Se magistratssekreterare.

Johan Erik Östman, f. 1840 24/10 i Svedvi socken i Västman- 1904— lands län; fadern soldat; aflade folkskollärareexamen 1860 31/5 i Västerås och organistexamen 1863; lärare vid Vikmanshytte buksskola i Hedemora socken i Dalarne 1860 1/10—1865 31/12; tillträdde folkskoleläraretjänst i Köping 1866 1/1, förste lärare därstädes 1880, afgick från denna tjänst 1900 31/12; var redaktör för Köpings Tidning 1867—1891; stadsfullmäktig 1882—1904 15/11, fullmäktiges vice ordförande 1900—1904 15/11 samt är dess sekreterare sedan stadsfullmäktigeinstitutionens införande 1882; valdes till rådman 1904 18/10. Rådman Östman är dessutom sekreterare i byggnads- och hälsovårdsnämnderna sedan 1874, var ledamot af fattigvårdsstyrelsen 1870—1884 och är ordförande i styrelsen sedan sistnämnda år, ledamot i skolrådet sedan 1890, vice ordförande sedan 1900 och skolkassör, ledamot i kyrkorådet och kyrkovärd sedan 1896, kyrkokassör sedan 1903, ledamot i drätselkammaren sedan 1896, ordförande där sedan 1897, var ordförande i stadens hamnstyrelse 1897—1898 och landstingsmannasuppleant 1903—1906 samt har dessutom innehaft en mångfald kommittéuppdrag m. m.

Gift 1868 10/5 med *Maria Charlotta Sillén*, f. 1844 27/12 i Västerås. — Döttrar: *Maria Erika*, f. 1869 4/5, † 1887 27/12, ogift; *Märta Johanna*, f. 1873 28/12, slöjdlärarinna vid Köpings folkskola och tekniska skola.

Vägare eller Vågmästare.

Vägare och järnvräkare, sedermera från slutet af 1700-talet vågmästare, kallades förr tjänstemän, »som af kronan tillsattes för att kontrollera mängden och beskaffenheten af det järn, som skeppades från järnvågarne. Redan på Magnus Ladulås' tid utöfvades en sådan kontroll, nämligen af fogden i Bergslagen, men flyttades till följd af Norrköpings riksdags beslut 1604 sedermera till städerna, där edsvurna vräkare anställdes, hvilkas uppgift var att konfiskera eller med böter belägga järn, som vid syning befanns felaktigt, vare sig till egenskaper, dimensioner eller stämpel. Järnvräkeriet, som var ett tvång på järnhandteringen, upphäfdes 1860».

Vägarens lön fastställdes: 1634 till 50 daler, 1645 till 48, 1696 till 100 och 1721 till 120 daler, allt silfvermynt, 1819 till 105 rdlr rmt och 1850 till 105 b:co rdlr.

1606—1613 **Oluf Olufsson** blef vägare 1606 27/4. Han afsattes 1613 2/6 af följande orsak: »Kom för Rätten Anders Larsson, berättade på borgerskapets vägnar uppå vägaren Oluf Olufsson, att han hafver sagt, att de fattiga sätta honom intet af med sitt embete, icke heller skola de rika sätta mig af med det, så borgerskapet klagade svårliga och många till vittnes: som Jakop Andersson och Hans Persson vittna, att han hafver sagt att Peder Andersson hafver mera järn utfatat, än som finnes i vägareboken, och hela borgerskapet hafver misstankar på honom, att han var orättrådig i Embete sino och Blef så afsatt med sitt embete.» Lefde ännu 1621 27/8, då han kallas »gammal». — Gift med *Gertrud.*

1613—1618 **Sven Larsson** tillsattes i Olufs ställe 1613 2/6 »och gjorde sin ed för vägareembetet på lagboken». Han kallas »salig» 1618 1/8.

1618?—162. **Anders Larsson Skräddare** var vägare 1621 17/5.

162.—(1633) **Jacob Schrymfier,** som var bördig från Skottland och öfverallt i domböckerna endast kallas Jacob Skotte, var vägare här på 1620-talet. Han var därjämte handlande samt arrenderade och förpaktade tull och accis (= lilla tullen) i Köping 1634; gästgifvare 1636 25/4 och 1637 27/4; troligen död omkring 1640, ty änkan var omgift 1642 13/4.

Gift med *Anna Hansdotter Myr*, i hennes första gifte (gift 2:o med vägaren *Peder Erichsson*, 3:o med borgaren *Tomas Pedersson*, † 1656, 4:o före 1660 2/4 med *Töres Andersson* i Sålmyra i Köpings socken, som lefde 1678 27/7), dotter af borgmästaren i Köping Hans Nilsson Myr. — Fem barn lefde vid faderns död, däribland döttrarna: *Kerstin*, † 1668, gift 1:o med *Hans Hansson*, † 1658; 2:o 1658 6/12

i S:t Nikolai församling i Stockholm med handlanden därstädes *Jacob Mesterton; Catharina*, gift 164. med rådmannen i Köping *Jöran Carlsson Söderman*, f. 1599 4/8, † 1679 29/10, se rådmän; *Anna*, f. 1635 31/1, lefde 1716 30/1, gift 1:o 1659 10/7 i S:t Nikolai församling i Stockholm med brukspatronen *Hercules Strangh*, 2:o 167. med rådmannen i Köping *Jöns Persson*, f. 1623 16/4, † 1684 17/5, se rådmän.

Hans Erichsson var vägare och stadsskrifvare här 1633 till 1637 27/4, då dessa ämbeten skildes från hvarandra. Se rådmän. (1633)—1637

Anders Hindersson. Vid rådstugan 1637 27/4 beslöts: »Till vägare sattes Anders Hindersson och gjorde Eed å book och lofvades honom 60 daler kmt pengar förutan sina allidentier, som sig ock belöpa till 60 daler, men om han dessa allidentier icke bekommer, skall han hafva 80 daler af staden och sedan svara till hela vågens inkomst.» Gästgifvare 1640 29/4; afgick från vägareämbetet 1641 6/5; kämnär 1645 2/5. 1637—1641

Peder Erichsson var vägare 1641 6/5—1643 2/5; kämnär 1644 8/5. 1641—1643
Gift före 1642 13/4 med borgmästaredottern *Anna Hansdotter Myr*, i hennes andra gifte, se ofvan.

Lars Ezekiesson antogs till vägare 1643 2/5; afgick 1669 27/3. Från 1663 4/5 hade han till vikare sonen Ezekias Larsson, hvilken sistnämnda år 12/5 aflade vägareeden. Gästgifvare 1663 4/5; † 1672, begr. /10. 1643—1669

Nils Olofsson. Fadern var borgaren i Köping Oluff Marchusson, † 1666, f. d. »krigsman», hvilken genom k. bref 1643 11/9 bekom eftergift med 8 L㎗ för den på hans åkerstycke belöpande skatten af arrendestångjärnet; modern hette Anna Michelsdotter, † 1674. Nils Olofsson var handlande och borgare här samt antogs till vägare 1669 26/4, men blef afsatt 1673 9/1. Han blef sedermera tullskrifvare i Arboga och lefde ännu 1690, då staden kräfde honom för den balans, för hvars skull han blef afsatt. — Hans hustru och ett barn begrofvos här 1671 /12. 1669—1673

Daniel Olofsson blef vägare efter brodern 1673 23/1; ihjälslagen på marknaden i Arboga Tomasmässodagen 1677. 1673—1677

Gift 1:o med *Giörilla Andersdotter*; 2:o med *N. N.*, omgift med korpralen *Henrik Björn*. — Barn: *Jonas Danielsson; Olof Danielsson*, var gästgifvare i Norrbärke socken 1698 26/9 och kallas bergsman därstädes 1709 15/11.

Jacob Olofsson, broder till de två föregående, erhöll 1651 anställning vid Ferna bruk, med hvars ägare Hans Nyman han 1653 uppgjorde kontrakt, att han skulle erhålla 230 daler kmt jämte åtskilliga in-naturaförmåner i lön om året. Brukets faktor i Köping 1654—1676; gästgifvare i Köping 1656 8/5; vägare 1778 13/4. Död på nyåret 1681. 1678—1680

Gift omkr. 1650 med *Ingeborg Larsdotter*, f. 1629, † 1700 6/10. — Barn: *Lars Jacobsson*, e. o. rådman, se ofvan; *Olof Jacobsson*, rådman, se ofvan; *Jacob Jacobsson*, lefde 1692; *Anna Jacobsdotter*, gift 1:o med borgaren och gästgifvaren (1692 21/5) *Zacharias Holm*, som var död 1693 11/9, 2:o 1708 med glasmästaren *Johan Olsson; Birgitta Jacobsdotter*, gift med rådmannen *Jonas Israelsson*, † 1724.

[illegible]

1681—1692 **Olof Jacobsson**, son till den föregående, antogs till faderns efterträdare såsom vägare 1681 $^{12}/_{2}$; tog afsked från denna tjänst 1692 $^{18}/_{12}$. Se rådmän.

1692—1696 **Tobias Westphal**, f. 1640, vann burskap som handlande 1685 $^{7}/_{12}$ och blef »föreståndare för de hospitalsfattiga» s. å. $^{14}/_{12}$, men fick på begäran afsked därifrån 1688 $^{7}/_{4}$; kämnär 1690 $^{29}/_{5}$; vägare 1692 $^{18}/_{12}$; afsatt för balans 1696 $^{4}/_{1}$; † 1698 $^{26}/_{9}$.

Gift med *Kerstin Andersdotter*, † 1695, begr. $^{12}/_{3}$. — Son: *Johannes*, f. 1693 $^{11}/_{6}$.

1696—1720 **Anders Toresson** antogs till vägare 1696 $^{6}/_{5}$ och erhöll afsked 1720 $^{13}/_{8}$, då han valdes till rådman. Se rådmän.

1720—1734 **Jöran Caveel** erhöll bergskollegii fullmakt såsom vägare och järnvräkare 1720 $^{13}/_{8}$ och installerades i ämbetet 1721 $^{30}/_{1}$; kom på balans och gjorde cession 1723, men fick behålla tjänsten. Se rådmän.

1735—1740 **Cornelius Aulijn** föreslogs af magistraten till vägare 1735 $^{27}/_{1}$ och erhöll bergskollegii fullmakt s. å. $^{12}/_{2}$; rådman 1740 $^{29}/_{10}$ och afgick från vägaretjänsten med årets utgång. Se rådmän.

1741—1765 **Jonas Ahlmarker** efterträdde Aulijn såsom vägare och behöll tjänsten till sin död, men skötte den under de sista åren af sin lefnad genom vikare. Se magistratssekreterare,

1765?—1772 **Lars Fredrik Fabritius**, f. 1720 $^{5}/_{1}$ i Jäders socken i Södermanland, var son till kyrkoherden i Öfverselö församling af Strängnäs stift Samuel Fabritius och Beata Wendela Wreman. Han var bokhållare i Köping och synes hafva efterträdt Ahlmarker som vägare; afgick från tjänsten 1772; † 1783 $^{26}/_{9}$.

Gift 1748 $^{21}/_{6}$ med *Rebecka Funck*, f. 1721, † 1792 $^{3}/_{9}$, dotter af bruksinspektoren Magnus Funck (f. 1684, † 1759 $^{20}/_{9}$) och Helena Ternsten (f. 1700, † 1762 $^{10}/_{6}$); hon hade med rådmannen Mårten Ahlander en oäkta son, hvilken af mannen adopterades: *Eric Fabritius*, f. 1746 $^{14}/_{12}$, † 1790 i Karlskrona, mönsterskrifvare, gift 1773 med *Sara Charlotta Heijser*, f. 1747 i Arboga, † 1832 $^{9}/_{3}$.

1772—1786 **Per Löfberg**, f. 1745 $^{10}/_{8}$ vid Strömsholm, blef vågmästare här 1772 och postmästare 1779 $^{22}/_{2}$; begärde och erhöll afsked från vägaretjänsten 1786 $^{24}/_{2}$; † 1790 $^{10}/_{8}$.

Gift 1774 med *Anna Hedvig Wirell*, f. 1751 $^{17}/_{2}$ i Nyköping, † 1821 $^{4}/_{10}$, dotter af komministern i Nyköpings västra församling Andreas Wirell * († 1765) och Beata Margareta Scharff (f. 1731 $^{19}/_{2}$ i Stockholm, † 1811 $^{15}/_{10}$ i Köping). — Son: *Claes Petter*, f. 1776 $^{19}/_{1}$ i Köping, scholaris 1795, vikarierande organist s. å., ordinarie 1804; † 1811 $^{7}/_{7}$, ogift.

1786—1810 **Johan Björkman**, f. 1752 $^{1}/_{8}$ vid Strömsholm och halfbroder till den föregående, var e. o. kammarskrifvare i statskontoret, men afstod redan 1779 från lön och befordringsrätt inom detta verk för att biträda Löfberg, i hopp att erhålla hans tjänst efter honom. Då Löfberg begärde afsked 1786 skedde det med förbehåll att halfbrodern skulle få efterträda honom; denne rekommenderades äfven af magistra-

---

* Broder till vice presidenten, R. N. O. Claës Wirell, adl. Lagerstråle, f. 1716, † 1799.

ten och redan den $^{28}/_{2}$ s. å. är bergskollegii fullmakt för honom på vägare- och järnvräkaretjänsten i Köping utfärdad; erhöll begärdt afsked med hela lönen i pension 1810 $^{15}/_{10}$. Död 1814 $^{27}/_{10}$.

Gift 1786 $^{29}/_{10}$ i Arboga med *Maria Margareta Rochus*, f. 1751 $^{9}/_{5}$ i nämnda stad, † 1812 $^{19}/_{7}$ i Köping, dotter af tenngjutaren och rådmannen i Arboga Baltzar Rochus och Christina Elisabet Albrechsdotter. — Son: *Johan Fredrik*, se nedan.

Johan Fredrik Björkman, f. 1788 $^{23}/_{2}$ var son till den före- 1810—1830
gående; efter faderns afskedstagande var han, som då under vakansen förordnats att förestå vägaretjänsten, ende sökande; hans antagande tillstyrktes af magistraten 1810 $^{21}/_{12}$ och på nyåret erhöll han bergskollegii fullmakt på vägare- och järnvräkaretjänsten; tillika stadens organist 1811. Död 1830 $^{7}/_{1}$.

Gift 1813 $^{18}/_{11}$ med *Jakobina Charlotta Hollström*, f. 1792 $^{5}/_{11}$, † 1831 $^{25}/_{3}$, dotter af råd- och handelsmannen Jakob Hollström och Anna Charlotta Lampadius. — Barn: *Hedvig Maria Charlotta*, f. 1814 $^{7}/_{9}$, † 1815 $^{14}/_{4}$; *Fredrika Carolina*, f. 1816 $^{29}/_{6}$, flyttade till Harbo socken i Västmanland 1838; *Sofia Wilhelmina*, f. 1820 $^{17}/_{5}$, flyttade till Öja socken i Södermanland 1838; *Maria Charlotta*, f. 1824 $^{25}/_{12}$, flyttade till Arboga 1838.

Pehr Gustaf Hjelm, son till rådmannen i Köping Johan Gustaf 1830—1861
Hjelm och hans 2:a hustru Anna Helena Åmark, var född 1798 $^{11}/_{10}$ i Kils socken i Närke. Han inflyttade hit och blef faktor här på 1820-talet för grefve von Hermansson på Ferna bruk. Sedan den af rådman Winterqvist drifna strump- och mössfabriken efter hans död nedlagts 1826, begärde Hjelm och erhöll s. å. $^{11}/_{7}$ kommerskollegii tillstånd till anläggande af en dylik fabrik, hvilken kom i gång på hösten s. å.; han sålde den sedermera på 1840-talet till rådman Möller. Bland 9 sökande till vägaretjänsten efter Björkman föreslogs Hjelm af magistraten till erhållande af denna befattning 1830 $^{15}/_{3}$ och erhöll bergskollegii fullmakt s. å. Död 1861 $^{9}/_{11}$, var han den siste vägaren eller vågmästaren i den gamla bemärkelsen.

Gift 1834 $^{28}/_{12}$ med *Christina Johanna Nordahl*, f. 1806 $^{7}/_{3}$ i Nora, † 1883 $^{5}/_{5}$ i Köping, dotter af handlanden i Nora Johan Gottfrid Nordahl och Christina Catharina Ahlbom. — Barn: *Johan Gustaf*, f. 1835 $^{24}/_{9}$, † 1901 $^{10}/_{9}$, öfverjägmästare i Västmanlands län, R. V. O., gift 1871 $^{22}/_{10}$ med *Ebba Maria Norrman*; *Betty Augusta*, f. 1837 $^{7}/_{7}$, † 1857 $^{19}/_{4}$, ogift; *Jenny Christina*, f. 1848 $^{26}/_{8}$, † 1879 $^{7}/_{11}$, gift 1874 $^{20}/_{8}$ med häradsskrifvaren i Kungsörs fögderi m. m., R. V. O. *Gustaf Magnus Vilhelm Wijkman*, f. 1841 $^{31}/_{7}$.

Stadsläkare.

1652— **Henrik Wolter** erhöll 1652 $^{13}/_{3}$ privilegium på en »barberstuga» i Köping. (Sacklén).

(1672)—(1686) **Herman Hack,** »bardberare», var 1672 $^{2}/_{5}$ stadsfältskär i Köping.

1686—1692 **Holger Klint,** f. 1652, kom till Köping 1684; antogs till stadens »bardberare» 1686 $^{30}/_{8}$; undergick »de chirurgiska förhören» 1690. »War studerat och i sin konst wählfärdig», säger dödsboken; † 1692 $^{23}/_{3}$; »warth dödh den 23 marsii, war 39 åhr och 7 månader gambal».

Gift 168(0) med *Elisabet Åhs*, i hennes första gifte [gift 2:o 1693 med handelsmannen i Stockholm *Thomas Lecleer*, som var död 1698 $^{17}/_{8}$, 3:o före 1715 med komministern i S:t Jakobs församling i Stockholm *Georg Tillæus*, † 1732 $^{6}/_{6}$], dotter af rådmannen i Köping Petter Larsson Åhs och Anna Holstenia. — Son: *Peter*, jämte modern enda arfvingen vid bouppteckningen efter fadern 1693 $^{6}/_{5}$.

1692—1696 **Erich Erichsson Lindhe** var son till mästerkocken i Stockholm Eric Persson (som ägde hus vid Hornsgatan i nämnda stad) och Ingel Jonsdotter († 1695 $^{1}/_{2}$). Han var jämväl »bardberare vid H. K. M:ts Drabanter till häst» 1695; † 1696 (bouppteckning efter honom s. å. $^{18}/_{3}$).

Gift 1694 $^{18}/_{12}$ i Köping med *Anna Clysendorff* eller *Clijsndorff*, † 1695, barnlös.

1696—1710 **Johan Michael Leijbing** blef stadsfältskär efter Lindhe; † 1710 $^{13}/_{3}$.

Gift 1704 $^{23}/_{2}$ med *Maria Johansdotter Aswer*, dotter af faktorn och borgaren i Köping Johan Johansson Aswer (f. 1653, † 1704 $^{19}/_{3}$) och Anna Andersdotter († 1714). — Barn: *Anna Maria*, f. 1705 $^{29}/_{1}$, † 1736, gift 1720 $^{13}/_{10}$ med borgaren *Johan Persson Rahm*, f. 1686, † 1745; *Carl*, f. 1706 $^{4}/_{9}$; *Johannes*, f. 1710 $^{22}/_{9}$, posthumus.

1710—1728 **Abraham Fabrel** antogs till stadsfältskär 1710 $^{13}/_{8}$. Se rådmän.

1728—(1760) **Anders Thorijn,** f. 1688. Han erhöll »chirurgorum attest, att han är behörigen examinerad» 1717 $^{2}/_{5}$; k. fullmakt på regementsfältskärsbefattningen vid Östgöta tremänningsinfanteriregemente s. å. $^{25}/_{2}$; afsked därifrån 1724 $^{13}/_{3}$; stadsfältskär i Köping 1728 $^{2}/_{3}$. Vid rådmansvalet efter Olof Jacobsson 1719 $^{29}/_{10}$ var han ifrågasatt till rådman och hade landshöfdingens rekommendation, men häremot protesterade borgerskapet och anförde, dels att han varit allenast ett år i staden, dels att de »för ingen del, fältskärskonsten angående, voro med honom belåtna». Hans bristande skicklighet torde äfven hafva varit orsaken till att de två närmast efterföljande på 1750-talet praktiserade som stadsläkare, ehuru ovisst torde vara, om de i laga ordning voro därtill antagna. Enligt Sacklén skall han hafva flyttat till Stock-

[illegible]

holm 1757, men han har i så fall återkommit hit, ty han dog här 1760 $^{10}/_{7}$.

Gift 1718 $^{21}/_{1}$ med *Petronella Christiernin*, f. 1697, † 1760 $^{8}/_{4}$, dotter till bruksförvaltaren Magnus Christiernin och Christina Mesterton. — Barn: *Anders Magnus*, f. 172 .; *Johan Adolf*, f. 1729 $^{4}/_{1}$, † 1730 $/_{7}$; *Petronella Christina*, f. 1731 $^{30}/_{6}$; *Anna Lisa*, f. 1733 $^{6}/_{9}$, † s. å. $/_{10}$; *Anna Maria*, f. 1736 $^{22}/_{2}$; *Ulrika Rebecka*, f. 1739 $^{7}/_{8}$, † s. å. $/_{9}$.

Frans Michael Steinfeldt, praktiserade här som stadsfältskär under förra hälften af 1750-talet; var äfven »bergsfältskär». Han bortflyttade härifrån.

Gtft 1753 $^{25}/_{2}$ med *Brita Sofia Hiortman*, f. 1733 $^{25}/_{5}$ i Fellingsbro socken, † 1798 $^{28}/_{10}$ i Köping, dotter af stadskassören och kämnärsnotarien Eric Hiortman och Catharina Norberg. — En dotter lefde vid moderns död.

Carl Fredrik Bluth, f. 1708. »Praktiserade i Köping som stadskirurg efter Thorins bortflyttning 1757, men blef sedan expeditionskirurg vid amiralitetet i Karlskrona och dog slutligen 80 (sic!) år gammal 1790. I sitt gifte med Brita Christina Stadig hade han sonen Carl Gottfried.» (Sacklén). 1757—1760

Gift 1739 med *Brita Christina Stadig*, i hennes andra gifte (gift 1:o med *Gottfrid Laurin)*, f. 1703 $^{24}/_{8}$, † 1768 $^{25}/_{7}$ i Köping.

Petter Fridsberg, f. 1726 i Säter. Föräldrar: rektorn i nämnda stad Pehr Fridsberg och Helena Hesselius. »Lärde chirurgien af grufchirurgen Zacharias Schlu i Falun, hvilken han biträdde i praktiken tills han 1757 följde såsom underfältskär armén till Pomern. Reste därifrån 1760 till Stockholm, undergick chirurgiska förhören och blef samma år stadschirurg i Köping, hvarest han med allmänt bifall praktiserade till sin död 1773 $^{6}/_{3}$.» (Sacklén). 1760—1773

Gift 1769 $^{14}/_{9}$ med *Susanna Catharina Kumblin*, i hennes första gifte (gift 2:o 1775 $^{26}/_{10}$ med rådmannen *Carl Erik Esseen*, f. 1738, † 1812, se rådmän), f. 1747, † 1778 $^{26}/_{2}$, dotter till kyrkoherden i Gunnilbo församling i Västerås stift Erik Kumblin och Maria Hellenius. — Döttrar: *Helena Maria*, f. 1771 $^{1}/_{2}$, † 1840 $^{9}/_{4}$, gift 1795 $^{25}/_{10}$ med postmästaren och hofkamreraren *Johan Samuel Djurman*, f. 1763, † 1821, se postmästare; *Petronella Catharina*, f. 1772 $^{24}/_{5}$, † s. å. $^{30}/_{5}$.

Christoffer Samuel Woss »examinerades af chirurgiska societeten 1773 uppå kallelse af Umeå stad, men blef i stället stadschirurg i Köping; † 1774 $^{1}/_{7}$, 33 år». (Sacklén). 1773—1774

Eric Esséen, af samma släkt som rådmännen i Köping Ägidius och Carl Erik Essen (tremänning med Carl Erik), föddes 1739 $^{20}/_{9}$ i Heds socken i Västmanlands län; fadern var kyrkoherden i Grytnäs församling i Västerås stift Johan Esseen; modern hette Brita Katarina Kiönman. Han började sin bana 1760 såsom assistent åt regementsfältskären Pfeiffer i Stockholm; blef sedermera bruksfältskär vid Söderfors bruk i Uppland, under hvilken tid han efter aflagda förhör 1770 fick chirurgiska mästerdiplomet; stadschirurg i Köping 1774; † 1791 $^{6}/_{6}$. 1774—179

Gift 1777 $^{4}/_{3}$ med *Elisabet Groth (Groot)*, f. 1753 $^{17}/_{5}$ i Vada socken i Stockholms län, † 1829, dotter af kyrkoherden i Hedesunda

församling i Uppsala stift Martin Groot och Margareta Åmarck (f. 1720 i Hamrånge socken i Gäfleborgs län, † 1791 21/5 i Köping). — Barn: *Jan Eric*, f. 1778 15/2, † s. å. 26/6; *Gustaf*, f. 1779 16/4, kryddkramhandlande i Stockholm, † 1847, gift 1816 14/3 med sin 4. männing *Hedvig Charlotta Esseen*, f. 1789 9/3, † 1879, rådmansdotter från Köping; *Carl Eric*, f. 1780 7/8, † 1781 18/1; *Johan*, f. 1782 13/1, † s. d.; *Fredrik*, f. 1784 30/9, † 1855 /6, kyrkoherde i Kung Karl och Torpa församling i Strängnäs stift, gift 1834 med *Sofia Ulrika Rinman*, f. 1812, † 1865, dotter af lagmannen, R. N. O., Raguel Ulrik Rinman och Brita Sofia Wahlberg; *Margareta Elisabet*, f. 1786 16/7, † 1787 13/6.

1792—1796 **Lars Medén**, f. 1763 22/2 i Medåkers socken i Västmanlands län, där fadern var soldat. Student i Uppsala 1787; chir. stud. 1788; underläkare vid k. lifregementet 1791; aflade »chirurgie förhören» 1792: stadschirurg i Köping s. å., men lämnade sysslan 1796; stadschirurg i Hernösand 1797 29/3; † 1801 28/1. (Sacklén).

Gift 1800 med *Anna Sofia Lindström*. — Barn: *Jonas Fredrik* stud.; *Brita Laura*.

1796—1804 **Gustaf Fredrik Estler**, f. 1751 19/6 i Anklam i Pommern. Examen 1779; bruksfältskär i västra bergslagen; stadschirurg i Köping 1796; † 1804 4/6.

Gift 178 . med *Ängela Maria Arenius*, f. 1766 19/8 i Gunnilbo socken i Västmanlands län, † 1821 12/10. — Barn: *Jan Fredrik*, f. 1789 4/10 i Skinnskattebergs socken i samma län, bruksinspektor; *Per Anders*, f. 1791 1/3 i Gunnilbo socken, handlande; *Otto Göran*, f. 1796 9/3 i Gunnilbo socken, bruksbokhållare, † 1832 3/4 i Köping, ogift; *Joachim Wilhelm*, f. 1794 24/4 i Skinnskattebergs socken, † 1800 18/7 i Köping; *Engela Sofia*, f. 1798 23/9, † 1802 18/11.

1804—1807 **Erik Borin(g)**, f. 1770 i Vadstena. Chir. kand.; underchirurg vid flottan; antogs till stadschirurg i Köping 1804 3/9; erhöll fullmakt af K. Med. Koll. s. å. 13/9; begärde entledigande från denna tjänst 1807 /5; uppbördsläkare vid flottan; † 1809 8/7 i Karlskrona.

1807—1837 **Johan Lars Ringensson**, f. 1780 22/12 i Slätthögs socken i Kronobergs län. Föräldrar: kyrkoherden därstädes Anders Ringen och Kristina Katharina Santhesson. Student i Lund 1798; med. kand. 1802; med. lic. 1804; med. doktor 1806 23/6; chirurg. magister 1807; begärdes af magistraten till stadschirurg i Köping 1807 22/6; inrättade Johannisdals hälsobrunn och badanstalt i Köpings socken 1811; läkare vid Strömsholms stuteri och slott 1812 10/10; afsked därifrån 1820; professors namn, heder och värdighet 1819 27/3; afsked från stadsläkaretjänsten 1837 /9; återtog läkaretjänsten vid Strömsholm 1823 och innehade den till 1852. Död 1845 27/3 på Mölntorp i Säby socken i Västmanlands län.

Gift 1:o 1812 2/1 med *Elisabet Margareta Esséen*, f. 1784 10/2, † 1816 11/4, dotter af rådmannen i Köping Carl Eric Esseen och Maria Margareta Tillæus; 2:o 1817 21/10 med *Elisabet Eleonora Schenström*, f. 1794 26/4 på Nortuna i Romfartuna socken i Västmanlands län, † 1855 6/3 på Västerkvarn i Kolbäcks socken i samma län; dotter af ryttmästaren Isaac Schenström och Maria Gustafva Edman. — Barn: *Carl Anders*, f. 1813 7/10, teol. kand., fil. doktor, kyrkoherde i Engsö

församling i Västerås stift, † 1862 29/7, gift 1854 med *Mathilda Wilhelmina Vennberg*, f. 1830; *Johan Lorens*, f. 1815 9/12, † 1816 31/7; *Johan August*, f. 1818 25/8, farm. stud. 1837 16/3, † 1870 3/12; *Engel Maria Elisabet*, f. 1820 17/11; *Knut Wilhelm*, f. 1822 13/1, sjökapten, † 1857 17/9; *Amalia Karolina*, f. 1823 18/7, † 1868 17/10, gift 1843 14/6 med possessionaten, R. V. O., *Per Magnus von Unge*, adliga ätten n:r 1465, f. 1809, † 1878.

Carl Otto Holm, Johansson, f. 1801 22/7 i Uppsala, var son till kronofogden Johan Holm och Johanna Sofia Bergen. Student i Uppsala 1818, i Åbo 1821 och fil. kand. därstädes 1826; med. kand. i Lund 1830; med. lic. 1834 31/5; med. doktor s. ä. 21/12; chirurg. magister 1836 2/3; bruksläkare vid Gysinge 1831; t. f. regementsläkare vid lifregementets grenadierkår 1836 1/5; stadsläkare i Köping 1837 1/11; afsked därifrån 1843 20/3, men antogs för andra gången 1845 9/1 och kvarstod till 1851 3/11. Järnvägsläkare vid Köping—Uttersbergsbanan från 1862, vid Köping—Hults järnväg sedan 1865 och vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg sedan 1874 intill 1884, då han vid uppnådda 84 års ålder upphörde med all praktik och bosatte sig i Köping, hvarest han af staden åtnjöt pension. Död 1890 20/6, ogift. 1837—1851

Pehr Gustaf Kihlstedt, f. 1806 15/5 på Larsbo bruk i Söderbärke socken i Kopparbergs län. Föräldrar: bruksinspektoren därstädes Johan Erik Kihlstedt och Erika Gustafva Berg. Student i Uppsala 1826; med. fil. kand. 1836 18/6; med. kand. 1843 19/6; med. lic. 1851 24/5; chirurg. magister 1854 30/12; med. doktor 1860 1/8. Efter åtskilliga förordnanden såsom stads- och bruksläkare antogs han till stadsläkare i Köping 1851 29/12; förste bataljonsläkare vid Västmanlands regemente 1855 8/5; R. V. O. 1873 14/5; † 1886 25/2, ogift. 1851—1886

Anders Gustaf Ericsson, f. 1860 21/8 i Moheda socken i Kronobergs län, var son till landtbrukaren Johannis Ericsson och Elin Jonasdotter. Student i Uppsala 1881; med. fil. ex. 1882; med. kand. 1886; med. lic. 1890; t. f. stadsläkare i Köping 1886; stadsläkare därstädes 1890 28/11. 1886—

Gift 1900 21/2 i Stockholm med *Sigrid Maria Lovisa Toll*, f. 1879 27/6, dotter af generalmajoren och hofmarskalken m. m. Gustaf Axel Toll, adliga ätten n:r 2078, och Hedvig Elisabet Ottiliana Charlotta von Post, adliga ätten n:r 687. — Barn: *Elin Hedvig Margareta*, f. 1900 31/10; *Gunvor Ebba Kristina*, f. 1902 24/7, båda i Köping.

Fältskärer, som praktiserat i Köping under 1600- och 1700-talen, utan att vara stadsfältskärer.

»Mäster» **Jan von Bergen,** fältskär, † 1689, »widh pass om sine 30 åhr gambal», begrofs 1690 25/9, efter att ett helt år hafva stått obegrafven.

(**Paul Schutz,** gift 1705 14/2 i Köping med »enkiematronan» *Catharina Bredenberg*).

Johan Hahn, »regementsfeltschier», gift med *Maria Kling.* — Dotter: *Catharina Maria*, f. 1720 $^{22}/_{2}$ i Köping.

Johan Lilja, chirurg, hade förut varit »i preussisk tjenst»; erhöll tillstånd af landshöfdingen att nedsätta sig i Köping 1731 $/_{1}$; begr. 1734 $^{5}/_{8}$.

Gift 1733 $^{20}/_{9}$ i Köping med *Catharina Bergström.*

Johan Christian Wilsnak, stadsfältskär i Nora och gift med *Helena Catharina Söderberg*, bodde här i slutet af 1700-talet, hvarest nedanstående barn voro födda: *Margareta Helena*, f. 1791 $^{21}/_{9}$; *Catharina Charlotta*, f. 1800 $^{11}/_{12}$.

Stadskassörer.

Före år 1676 synes borgmästaren jämte två stundom flera vid hvarje rådstuga särskildt utsedda rådmän hafva handhaft stadens kassa, utan att därför hafva åtnjutit någon aflöning. Undantag härifrån gjordes visserligen redan 1674, då Christian Bredenberg detta år utsågs till »kassör öfver stadens kassa», men detta var endast ett förtroendeuppdrag utan särskild godtgörelse; först 1676 $^{3}/_{3}$ utsågs särskild stadskassör, med lön af 30 daler smt årligen och befattningen upptogs i stadens utgiftstat, ehuruväl under åren 1678—1683 tjänsten uppehölls såsom förr af borgmästare och rådmän. Tjänsten var under de närmast följande åren förenad med kämnärsnotarietjänsten och lönen förhöjdes 1696 till 50 daler smt, men först genom k. resolutionen 1710 $^{29}/_{8}$ erhölls tillstånd att i aflöningsstaten särskildt upptaga stadskassören. Lönen fastställdes 1721 till 120 daler smt, 1819 till 266: $_{32}$ rdr rmt och 1850 till 266: $_{32}$ b:co rdr.

Petter Larsson Åhs antogs 1676 $^{3}/_{3}$ till »kassör för stadens 1676—1677
kassa»; afgick följande år. Se rådmän.

Johan Persson Westman var stadskassör för året 1677 $^{18}/_{5}$ 1677—1678
—1678 $^{15}/_{5}$, blef gästgifvare 1680 $^{12}/_{6}$ och kämnär 1694 $^{19}/_{5}$; hans vidare öden äro obekanta.

Se ofvan. 1678—1683

Jacob Caveel blef stadskassör 1683 $^{22}/_{5}$ och innehade tjänsten 1683—1691
till 1691. Se rådmän.

Magnus Rönbergh uppehöll jämte stadsskrifvaretjänsten äfven 1691—1694
denna befattning från 1691 $^{8}/_{6}$—1694 $^{19}/_{5}$. Se magistratssekreterare.

Johan Fraxel antogs till stadskassör och notarie på kämnärs- 1694—1702
kammaren 1694 $^{19}/_{5}$, men afgick 1702, då han valdes till stadssekreterare i Örebro; † 1713 $^{24}/_{9}$ i Örebro.

Gift med *Helena Boman*, dotter af inspektoren vid Göksholm i St. Mellösa socken i Örebro län Zacharias Boman. — Barn: *Catharina Maria*, f. 1702 $^{5}/_{8}$ i Köping; *Zacharias*, f. 1705 $^{22}/_{3}$ i Örebro, † 1709 $^{1}/_{8}$ där; *Johannes*, f. 1706 $^{17}/_{8}$ i Örebro.

Carl Remmer, stadsnotarie i Sala, antogs till stadskassör och 1709—1711
kämnärsnotarie 1708 $^{19}/_{12}$ och aflade sin ed 1709 $^{15}/_{3}$, men frånträdde sysslan, då valdes till stadssekreterare 1711 $^{30}/_{12}$. Se magistratssekreterere.

Lars Beckman var stadskassör 1712—1716. Se rådmän. 1712—1716

Gilius Willmoth efterträdde Beckman 1716 $^{15}/_{11}$, men kom 1716—1719
snart på balans och blef afsatt 1719; hans vidare öden äro okända.

Anders Enroth bestridde stadskassörstjänsten här från 1719 1719—1726
till 1726, då han blef rådman. Se rådmän.

1726—1727 **Petter Brunnmark,** som efterträdde Eneroth, innehade tjänsten allenast ett år; 1727 $^{1}/_{12}$ begärde han afsked från densamma. Se rådmän.

1728—1734 **Cornelius Aulijn,** stadskassör 1728 $^{10}/_{1}$, begärde afsked 1734 $^{18}/_{12}$. Se rådmän.

1735—1741 **Jonas Ahlmarker** valdes till stadskassör 1735 $^{20}/_{2}$. Då han i början af 1740-talet dessutom innehade stadssekreterare-, vägare- och kämnärsnotarietjänsterna, torde detta arbete hafva blifvit honom för drygt, ty 1741 $^{9}/_{7}$ öfverlämnade han med magistratens tillstånd stadskassörs- och kämnärsnotarietjänsterna till efterföljande. Se magistratssekreterare.

1741—(1749) **Eric Hiortman,** f. 1705, tituleras kammarskrifvare, då han 1741 $^{9}/_{7}$ blef »vice» stadskassör och kämnärsnotarie. Huruvida han blef ordinarie och i så fall huru länge han innehade stadskassörstjänsten är ej af handlingarne kändt, endast att han lämnat den före 1749; notarietjänsten däremot torde han hafva bestridt till sin död 1763 $^{27}/_{10}$.

Gift 1732 i Fellingsbro socken med *Catharina Norberg*, f. 1708 $/_{6}$ i nämnda socken, † 1785 $^{4}/_{12}$, dotter af bruksinspektoren Magnus Norberg och Greta Lena Almqvist. — Barn: *Brita Sofia*, f. 1733 $^{26}/_{5}$ i Fellingsbro socken, † 1798 $^{28}/_{10}$ i Köping, gift 1753 $^{25}/_{2}$ med bergs- och stadsfältskären i Köping *Frantz Michael Steinfeldt; Magnus*, f. 1734, † 1817, tullskrifvare i Köping, se tullskrifvare; *Maria Lovisa*, f. 1742 $^{12}/_{11}$, † 1779 $^{4}/_{6}$, gift 1768 $^{16}/_{10}$ med bruksinspektoren och handlanden i Köping *Per Nordsten*, f. 1737 i Norrbärke socken, † 1793 $^{21}/_{5}$ i Köping.

(1749)—1753 **Carl Gustaf Nyberg** var stadskassör här 1749; blef afsatt för balans 1753. Han bodde i Köping ännu 1762, men hans vidare öden äro okända.

Gift 1750 $^{27}/_{3}$ med *Elisabet Sofia Hallman*, f. 1729 $^{20}/_{7}$, † 1761 $^{9}/_{10}$, dotter af tullskrifvaren Samuel Hallman och Maria Catharina Strangh. — Barn: *Carl Gustaf Samuel*, f. 1751 $^{10}/_{9}$, † s. å. $^{29}/_{10}$; *Samuel Hercules*, f. 1753 $^{9}/_{8}$, † 1755 $/_{10}$; *Carl Wilhelm*, f. 1756 $^{20}/_{1}$, † 1762 $^{27}/_{4}$; *Maria Lovisa Sophia*, f. 1760 $^{24}/_{1}$, † 1762 $^{5}/_{6}$.

1753—1779 **Mårten Ahlander** efterträdde Nyberg som stadskassör, men afsade sig befattningen 1779 $^{17}/_{5}$. (Vägaren Lars Fredrik Fabritius var vikarie för honom under många år på 1770-talet). Han återtog på magistratens begäran sysslan efter Printz' afsättning 1781, men begärde åter och erhöll afsked 1785 $^{24}/_{1}$. Se rådmän.

1779—1780 **Per Ahlander,** f. 1721 $^{18}/_{7}$ vid Ortala bruk i Roslagen och broder till föregående, hade förut varit bruksägare, men inflyttat till Köping; antogs till stadskassör efter brodern 1779 $^{17}/_{5}$, men dog redan 1780 $^{10}/_{1}$. Ogift.

1780—1781 **Abraham Bernhard Printz,** * f. 1745 $^{2}/_{8}$, son till kyrkoherden i Simtuna församling af Ärkestiftet Abraham Printz och Catharina Wåhlberg, blef, enligt sin till magistraten inlämnade meritlista, kammarskrifvare i krigskollegii artillerikontor 1769 $^{19}/_{12}$, förordnades att på ett års tid förestå mantalskommissariesysslan i Västerås norra fög

* Farbroder till statssekreteraren Abraham Roland Prinzencreutz, f. 1780, † 1836.

deri 1774 12/9 och var vid ansökningens ingifvande vice mantalskommissarie. Han valdes till stadskassör 1780 1/5, men fick icke öfvertaga tjänsten, på grund af bristande caution; dock tilläts honom att aflägga sin ed 1781 12/2. Hvad borgerskapet hade emot honom, framgår icke af protokollen, men fastän han sedermera presterade tillräcklig borgen, förklarades han af magistraten afsatt 1781 29/10. Han skulle öfverklaga beslutet härom, men hördes ej vidare utaf.

Mårten Ahlander. Se ofvan. 1781—1785

Fredrik Tillée valdes till stadskassör 1785 4/4. Medsökanden, 1785—1792
dåvarande kämnärsnotarien, sedermera landsfiskalen och slottsinspektoren vid Strömsholm Carl Lind skulle öfverklaga valet, men »återkallade sitt missnöje» s. å. 11/4, och samma dag antogs och konstituerades Tillée till tjänsten; afgick då han valdes till rådman 1792. Se rådmän.

Johan Gustaf Hjelm antogs till stadskassör 1792 /10, men 1792—1796
afsade sig tjänsten 1796. Se rådmän.

Johan Peter Nordqvist var auktionsnotarie och underexekutor 1796—1800
i Köping, då han antogs till stadskassör 1796; kom på balans och afsattes i början af år 1801, men afvek från staden i juli s. å., sedan magistraten 20/4 till landshöfdingeämbetet insändt protokoll rörande balansen, hvilken utgjorde 3,286 rdr rgs; till att ersätta detta fanns endast borgen till ett belopp af 1,333 rdr rgs och gården n:r 205 i staden. Målet mot Nordqvist fortfor ännu 1806; slutdom föll 1807 31/1 i rådhusrätten, men först 1808 21/6 i hofrätten. Efter straffets utstående återkom han till Köping och var extra tulluppsyningsman därstädes 1818.

Gift 1794 med *Maja Lisa Reef*, f. 1759, † 1804 22/4 i Köping. — Barn: *Reinhold*, f. 1799 21/9; *En son.*

Johan Peter Hambn blef stadskassör efter Nordqvists afsätt- 1801—1813
ning 1801; begärde och erhöll afsked 1814 17/1. Se rådmän.

Carl Fredrik Zedritz, f. 1769 17/11 i Sala, son till bergsfiskalen 1814—1824
därstädes Henrik Zedritz och Beata Elisabet Efvert, var faktor i Köping, då han af magistraten antogs till stads- och kronokassör 1814 17/1; nummerlotterikollektör efter Wiberg 1816, men afgick från denna befattning med årets slut. Död 1824 12/8.

Gift med *Brita Catharina Örn*, f. 1784 9/6 i Värmland, † 1835 13/3. — Barn: *Carl Edvard*, f. 1805 25/6 i Alingsås, fil. mag., slutligen professor i romersk vältalighet och poesi vid Uppsala universitet 1852; † 1859 17/3, gift 1838 med *Eriana Elisabet Nyström; Sofia Charlotta*, f. 1814 9/8 i Köping.

Isak Ullberg, som efterträdde Zedritz 1824, erhöll afsked från 1824—1847
kronouppbördsmans- och stadskassörstjänsterna 1847 11/10. Se rådmän.

Johan Erik Möller, antagen 1847 11/10, afgick från denna tjänst 1847—1864
1864. Se rådmän.

Viktor Napoleon Gustafsson, f. 1825 4/2 i Stockholm. Han 1864—1874
antogs omkring år 1855 till förvaltare vid Ferna bruk och blef sedan dess faktor i Köping, hvarest han antogs till stadskassör 1864; tillträdde denna tjänst s. å. 1/10; kamrer vid Köping—Uttersbergs järnväg; † 1874 1/12 i Köping.

Gift 1:o 1854 $^{30}/_{10}$ vid Gäsjö i Norbergs socken i Västmanlands län med *Wilhelmina Olivia Gustafva Esseen*, f. 1831 i Heds socken, † 1864 $^{2}/_{9}$ vid Gäsjö, dotter af bruksförvaltaren vid Gäsjö bruk C. E. Esseen; 2:o 1865 $^{12}/_{10}$ i Grangärde socken i Kopparbergs län med *Maria Elisabet Esseen*, f. 1835 $^{21}/_{10}$ i Rättviks socken, dotter af komministern Per Anders Esseen och Kristina Elisabet Klingius. — Barn: *Anna Carolina Wilhelmina*, f. 1855 $^{22}/_{8}$ vid Ferna bruk i Gunnilbo socken, liksom helsyskonen, gift 1901 $^{23}/_{9}$ med bruksägaren, R. N. O. m. m. *Knut Henrik Falk*, f. 1836; *Viktor August*, f. 1858 $^{25}/_{12}$, tv., vistas i Buenos Aires i Syd-Amerika; *Viktorina Elisabet*, f. 1858 $^{25}/_{12}$, tv., gift 1881 $^{21}/_{9}$ i Köping med bankkassören *Per Gunnar Esseen*, f. 1853 i Orsa socken, † 1905 $^{8}/_{7}$ i Falun; *Emma Matilda*, f. 1861 $^{26}/_{1}$, gift 1881 $^{21}/_{9}$ i Köping med handlanden *G. A. Murelius*, f. 1855 $^{2}/_{5}$ i Särna socken i Dalarne; *Knut Fritiof*, f. 1862 $^{26}/_{9}$, † 1866 $^{21}/_{7}$ i Köping; *Per Gunnar*, f. 1867 $^{16}/_{6}$ i Köping, liksom helsyskonen, † s. å. $^{17}/_{10}$; *Gurli Maria*, f. 1868 $^{9}/_{10}$, † 1877 $^{18}/_{5}$; *Judith Olivia*, f. 1870 $^{4}/_{9}$, kontorist, ogift.

1875— **Gustaf Magnus Vilhelm Wijkman,** f. 1841 $^{31}/_{7}$ i Romfartuna socken i Västmanlands län. Föräldrar: kronolänsmannen Per Magnus Wijkman och hans 2:a hustru Elisabet Sofia Törnstrand. Student i Uppsala 1860 $^{24}/_{5}$; kameralexamen 1862 $^{8}/_{12}$ därstädes; e. o. landskontorist i Västmanlands län s. å. $^{13}/_{12}$; kronolänsman i Åkerbo härads 3:e distrikt 1874 $^{23}/_{1}$ och i Kungsörs fögderis 3:e distrikt 1883 $^{12}/_{2}$; häradsskrifvare i Kungsörs fögderi 1884 $^{5}/_{12}$. Drätselkamrerare i Köping 1869 $^{12}/_{4}$—1886 $^{1}/_{10}$; syssloman vid lasarettet 1872 $^{13}/_{2}$—1898 $^{15}/_{11}$; stads- och kronouppbördskassör 1875 med tillträde s. å. $^{1}/_{2}$; ordförande i bevillningsberedningen i Köping 1876—1902; ordförande i styrelsen för Mälarprovinsernas enskilda banks afdelningskontor därstädes 1903; dessutom ledamot af drätselkammaren och kyrkorådet under olika tider samt har innehaft åtskilliga andra kommunala förtroendeuppdrag; äger fastigheterna n:r 183 och 184 i staden.

Gift 1:o 1874 $^{20}/_{8}$ i Köping med *Jenny Christina Hjelm*, f. 1848 $^{26}/_{8}$, † 1879 $^{7}/_{11}$, dotter af vågmästaren Per Gustaf Hjelm och Christina Johanna Nordahl; 2:o 1884 $^{11}/_{6}$ med *Elisa Eugenia Eneqvist*, f. 1860 $^{30}/_{8}$ i Visby, dotter af handlanden därstädes Oskar Eneqvist och Matilda Ihre. — Barn: *Signe Jenny Elisabet*, f. 1875 $^{19}/_{6}$ i Köping, liksom alla barnen, † 1879 $^{16}/_{10}$; *Carl Gustaf Magnus*, f. 1878 $^{7}/_{6}$, löjtnant i Lifregementets grenadierers reserv, e. o. landskontorist i Västmanlands län 1898 $^{18}/_{12}$—1906 $^{15}/_{10}$, då han blef tjänstförrättande landskontorist i Uppsala län, gift 1904 $^{27}/_{10}$ i Stockholm med *Karin Beckman*, f. 1883 $^{23}/_{3}$ på Malingsbo bruk i socknen af samma namn i Kopparbergs län; *Elsa Mathilda Sofia*, f. 1885 $^{2}/_{11}$; *Anny Nadine Elisa*, f. 1888 $^{14}/_{6}$; *Magnhild Assli Maria*, f. 1889 $^{10}/_{11}$; *Petrus Gustaf Adolf*, f. 1895 $^{22}/_{12}$.

Stadsfiskaler.

Stadsfiskalstjänsten, som under 16- och början af 1700-talen var förenad med befattningen som »utridare i bergslagen», inrättades hufvudsakligen för att bättre tillgodose stadens intressen vid dess handel med omkringliggande bergslag, så att icke i denna gjordes intrång af närliggande städer och järnbruk. Vid Valborgsmässorådstugan 1674 4/5 tillsattes tjänsten första gången med

»Unge» Olof Hansson Tätting, son till stadsskrifvaren och 1674
rådmannen Hans Erichsson; borgare i Köping; afgick från tjänsten redan s. å.; lefde ännu 1720.

Gift med *N. N.* — Son: *Jacob Olsson*, † 1737, bonde i Jemmertuna by i Köpings socken, gift 1:o 17.. med *Karin Larsdotter;* 2:o 1726 15/11 med *Anna Andersdotter Taberman*, i hennes andra gifte [gift 1:o 171. med borgaren och handlanden i Köping *Petter Aswer*, f. 168., † 1725 30/1; 3:o 1739 20/2 med befallningsmannen vid Stäholm i Munktorps socken *Hans Krönich*, f. 1697, † 1740 26/3 (broder till Zacharias Krönich, f. 1686, † 1737, kapten, adl. Kröningssvärd, n:r 1566)], f. 1690 vid Semla bruk i Västanfors socken i Västmanlands län, † 1746 21/12, dotter till brukssmeden Anders Taberman; Jacob Olsson bevakade vid bouppteckningen efter farbrodern, kämnären Per Hansson Tätting 1720 29/3 sin svågers, majoren *Wollmar Blosenhielm*, rätt.

Erik Ifvarsson, son till rådmannen Ivar Biörnsson, efterträdde 1674—1676
Tätting 1674; kämnär 1681 28/5 och gästgifvare 1688 1/6.

Gift med *Brita Olofsdotter*, dotter till kyrkovärden och gästgifvaren Olof Erichsson Tätting († 1668) och Brita Henriksdotter.

Erik Andstedt antogs till stadsfiskal 1676 8/5. Se rådmän. 1676—1678

Olof Larsson 1678 15/5, endast känd till namnet. 1678—1679

Daniel Nilsson De Wigge, »monsiör», antogs till stadsfiskal 1679—1684
1679 10/10 och erhöll landshöfdingens fullmakt å tjänsten s. å. 20/10 med lön af 100 daler smt; † 1684.

Gift med *Elisabet Larsdotter*, nämnes änka 1685 22/1.

Erik Linnander efterträdde De Wigge, men begärde och erhöll 1685—1690
redan 1690 4/6 afsked »för den ringa löns skull»; ej vidare känd.

Huruvida under dessa år tjänsten varit indragen, har icke kunnat 1690—1723
utredas, men någon stadsfiskal nämnes icke efter Linnander före

Nils Ridberg, f. d. expeditionsbefallningsman, hvilken antogs 1723
1723 /6, men af okänd anledning afsattes redan s. å. 1/8; bergsfogde.

Gift med *Anna Agneta Sahlstedt*, f. 1689, † 1731, dotter af inspektoren Abraham Henrik Sahlstedt och Margareta Christiernin. — Barn: *Peter; Greta Lisa.*

Johan Gabrielsson antogs »ad interim» 1723 1/8 i den afsatta 1723—1724
Ridbergs ställe.

1724—1728 **Johan Schultz** erhöll tjänsten 1724 24/8, men afgick från densamma, då han valdes till rådman 1728. Se rådmän.

1728—1737 **Anders Ramsell,** fältväbel, antogs 1728 30/4; † 1737.

1737—(1755) **Carl Fredrik Falk** blef vice stadsfiskal 1736 5/5 och ordinarie 1737 efter Ramsell; var kvar ännu 1755.

(1755)—1757 **Ägidius Esseen** var stadsfiskal innan han blef e. o. rådman 1757 30/9. Se rådmän.

1757—1759 **Bengt Wessman,** som varit t. f. stadskassör i Köping, var häradsskrifvare, då han antogs till interimsstadsfiskal efter Esseen 1757 /12; 1759 16/3 anmälde magistraten till landshöfdingen att Wessman afsagt sin tjänsten.

1759—1763 **Thure Haglund,** f. 1716 vid Karlsfors i Los socken i Gäfleborgs län, student i Uppsala och sedermera anställd på regementsskrifvarekontor; bevistade finska kriget 1741—43 såsom extra mönsterskrifvare vid k. lifregementet; interimsmönsterskrifvare vid Kungörs kompani af berörda regemente 1745; ordinarie mönsterskrifvare där 1747; tog afsked på grund af svår giktsjukdom 1752; antogs till stadsfiskal i Köping 1759 16/3, men lämnade denna tjänst på grund af otillräcklig lön 1763 /10, samt antogs till vice tullskrifvare i början af 1764; var sedermera »pedagogus» vid Köpings skola; † 1781 8/12.

Gift 1747 med *Inga Collman*, f. 1712, † 1778 13/3. — Barn: *Catharina Charlotta*, f. 1748 i Björskogs socken; *Brita Maria*, f. 1756 21/8 i Köping; bägge lefde ogifta vid faderns död.

1763—1768 **Magnus Rodin,** f. 1718 23/8, antogs till interimsfiskal 1763 7/11 och till ordinarie stadsfiskal 1764 12/11; afsked och bortflyttade jämte hustrun 1768.

Gift 1:o 1749 6/6 med *Dorotea Avander*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1731 med handlanden i Köping *Jacob Molin*, f. 1693 i Nordmalings socken i Västerbottens län, † 1746 21/9 i Köping), f. 1710 1/5 i Ava by i Nordmalings socken, † 1762 21/1; 2:o 1765 31/12 med änkan *Christina Nör(e)nberg*. — Barn: *Carl Magnus*, f. 1766 13/8, † s. å. 30/10; *Alexander Magnus*, f. 1767 17/9, † 1768 26/12.

1768—1770 **Erik Nordstrand,** f. 1720 11/11 i Munktorps socken och son till soldaten Lars Spännare i Norsta by i nämnda socken, hvaraf sonen tog namn, och Carin Nilsdotter, hade förut varit faktor och handlande, då han antogs till stadsfiskal 1768 23/4, men blef redan 1770 18/6 afskedad med bibehållande af lönen; † 1786 2/1.

Gift 1753 4/11 med *Sara Elisabet Norman*, f. 1726, dotter af rådmannen Petter Norman och Maria Biörk.

1770—1798 **Anders Enochsson Söderqvist** var stadsfiskal 1770—1798. Under åren 1785—1789 var dock sedermera rådmannen J. G. Hjelm tillförordnad. Se rådmän.

1798—1816 **Carl Olof Wiberg** förordnades i slutet af december 1789 till vice stadsfiskal under Söderqvists fortsatta tjänstledighet och blef ordinarie 1798 24/8. Se rådmän.

1816—1824 **Erik Getzhult,** f. 1779 24/10 i Lundby socken i Västmanlands län. Föräldrar: frälseinspektoren vid Johannesberg i nämnda socken Carl Erik Getzhult och Anna Greta Lindholm. Till yrket kopparslagare, föreslogs han efter Wibergs död att förestå tjänsten under

vakansen 1816 12/4 och blef efter ansökningstidens utgång bland tre sökande antagen till stadsfiskal s. å. 23/8. Efter någon tid visade det sig dock, att han icke var denna befattning vuxen. Genom skrifvelse 1823 30/5 anställde K. M:ts befallningshafvande i Västerås län åtal mot Getzhult »för engelska couriren Rosendals obehöriga anhållande (d. 6/4) med det mera, som syntes ligga Getzhult till last». Detta oaktadt anhöll han s. å. 23/9 en norsk kurir Halvor Olssen, hvarom magistraten den 7/11 underrättade landshöfdingeämbetet med hemställan om justitiekanslärsämbetets underrättande; d. 28/11 öfverlämnar magistraten utslaget i de båda kurirmålen, och hemställer, med framhållande af Getzhults vid flera andra tillfällen ådagalagda oskicklighet och okunnighet i kännedomen om författningarna och att varningar icke hjälpa, huruvida han är lämplig att vidare innehafva tjänsten. Justitiekanslären lät dock denna gång bero vid »föreställningar och varning», men redan följande år var en ny rättegång anhängiggjord mot honom, och då han dessutom 1824 7/9 blef sakfälld för fylleri var måttet rågadt; tre dagar senare anhåller magistraten att Getzhult så skyndsamt som möjligt måtte skiljas från sin innehafvande fiskalstjänst, hvilket skedde s. å. 9/11. Hans slut blef sorgligt; sedan hustrun begärt hans ställande under förmyndare 1826 26/6 — hon vann på hösten s. å. boskillnad — anhåller magistraten 1827 6/8 på grund af Getzhults förargelseväckande uppträdande samt »då han sysslolös och under hotelser ströfvar omkring på gatorna samt på grund af sitt — af allt att döma — sinnesförvirrade tillstånd är en fara för staden», att han måtte försändas till korrektions- eller allmänt arbetshus; några månader senare skar han halsen af sig med en knif 1828 19/1.

Gift 1807 med *Catharina Elisabet Carlbom*, f. 1784 i Söderbärke socken. — Barn: *Eric Gustaf*, f. 1808 6/3; *Lena Gustafva*, f. 1810 20/3; *Carl Alfred*, f. 1820 10/11.

Carl Fredrik Ahlbom, f. 1787 24/9 i Jonshult i St. Åby socken 1825—1832
i Östergötlands län. Efter Getzhults afsättning förordnades stadskassören Isak Ullberg att uppehålla fiskalstjänsten under vakansen 1824 12/11 och efter ansökningstidens utgång föreslogs han äfven bland fyra sökande till tjänsten 1825 7/3, men i stället utnämnde justitiekanslärn Ahlbom, som hitkom från Vaxholm; underexekutor; † 1832 19/7.

Gift med *Hindrina Löfborg*, i hennes andra gifte (gift 1:o med *N. N. Wallerius*), f. 1766 22/10, † 1842 5/3, dotter till rådmannen i Köping Erik Löfborg och Hindrina Hellerstedt.

Johan Ulrik Amatius Hök, f. 1801 4/11 i Söderbärke socken. 1832—1843
F. d. handlande, då han af magistraten föreslogs att bestrida tjänsten under vakansen 1832 22/7; stadsfiskal och t. f. underexekutor s. å.; † 1843 7/5.

Gift 1827 med *Eva Beata Hökerberg*, f. 1806 24/5, † 1865 18/11, dotter af häradshöfdingen i Åkerbo härad Anders Jakob Hökerberg (f. 1769 22/1, † 1811 18/1) och Magdalena Sofia Du Rietz, adl. ätten n:r 666 (f. 1773 2/11, † 1832 8/1). — Dotter: *Eva Gustafva Sofia*, f. 1828 15/6.

Carl Olof Hammarström, f. 1808 29/7 i Ållsta i Munktorps 1843—1852
socken och son till smeden Carl Hammarström och Maria Charlotta

Enrot, var handlande och underexekutor i Köping, då han, sedan Hök genom ett slaganfall blifvit sängliggande sjuk, förordnades att t. v. under Höks sjukdom bestrida fiskalstjänsten 1842 12/9; förordnades 1843 8/5 på tjänsten under vakansen och föreslogs efter ansökningstidens utgång, då han var ensam sökande, af magistraten till stadsfiskal s. å. 6/7; ägde gård i staden. Död 1852 28/3.

Gift 1833 12/7 med *Charlotta Augusta Zetterström*, f. 1814 17/6 i Köping, † 1854 29/5 där, dotter af timmermannen Anders Zetterström och Christina Cathrina Tidstrand. — Barn: *Carolina Augusta*, f. 1832 12/9; *Lovisa Charlotta*, f. 1833 16/12, † 1890 14/6; *Carl Oskar*, f. 1836 24/11; *Amalia Sofia*, f. 1839 4/9; *Betty Maria Julia*, f. 1844 9/1, † 1866 30/10; *Wilhelmina Desideria*, f. 1846 22/5, † s. å. 6/6; *Gustaf Leopold*, f. 1847 23/9.

1853—1885 **Lars Wikström**, f. 1812 6/8 i Vintrosa socken i Örebro län. Kronolänsman i Kung Carls och Torpa socknar; erhöll magistratens förord till fiskalsbefattningen efter Hammarström 1852 14/6, men kunde för sjukdom icke infinna sig i Köping förrän följande år 25/4, då han uppvisade sitt af justitiekanslärsämbetet utfärdade konstitutorial och aflade sin ed; måste på grund af sjuklighet anhålla om tjänstledighet i slutet af år 1884. Död 1885 4/6.

Gift 1848 med *Cecilia Lovisa Bernhardina Svanström*, f. 1812 22/12, † 1886 29/8, dotter af rådmannen i Köping Daniel Svanström och Charlotta Lovisa Söderqvist. — Son: *Axel*, f. 1850 2/8, † 1858 22/11.

1885—1902 **August Ludvig Vogel**, f. 1853 25/8 i Gunnilbo socken. Stadsfogde i Köping 1878; t. f. stadsfiskal under vakansen efter Wikström 1885, ordinarie stadsfiskal s. å. 5/10; afgick från sistnämnda befattning på grund af sjuklighet 1902, men kvarstår som stadsfogde. Han innehar sedan 1875 inkasserings-, rättegångs- och affärsbyrå i Köping, blef kontrollant vid Mälarprovinsernas enskilda banks expeditionskontor därstädes 1893 och verkställande direktör i Örebro handelsbanks afdelningskontor i samma stad 1898 samt var under sin krafts dagar mycket använd i kommunala värf.

Gift 1878 5/7 med *Maria Charlotta Andersson*, f. 1859 23/2 i Bro socken. — Barn: *Ester Maria Adelaide*, f. 1881 14/5, gift 1903 5/9 i Stockholm med *Adolf Birger Fredrik Silfverling*, f. 1879 26/10; *Julia Teresia Charlotta*, f. 1883 9/1, † s. å. 4/2; *Carl August Vilhelm*, f. 1884 27/1; *Sally Elsa Maria*, f. 1886 6/6; *Ernst August Waldemar*, f. 1888 4/6, † 1891 23/1; *Ejnar August Ludvig*, f. tv. 1889 13/9; *Ingrid Maria Charlotta*, f. tv. 1889 13/9; *Erik August Magnus*, f. 1891 27/6; *Ragnar Erik August*, f. 1895 18/5; *Ernst August Gunnar*, f. 1897 8/9.

1902— **Alfred Herman Lindstedt**, f. 1869 14/2 i Arboga, son af garfverifabrikören Johan Gustaf Wilhelm Lindstedt och Katarina Georgina Nyström, innehade anställning å stadsfogde och stadsfiskalskontor 1885 —1902, då han antogs till stadsfiskal efter Vogel; innehar juridisk byrå i Köping.

Gift 1897 22/3 med *Juliana Josefsson*, f. 1869 19/12 i Köping, dotter af lokomotivföraren Josef Josefsson och Maria Karolina Nordqvist. — Barn: *Sonja Elisabet*, f. 1898 3/1; *Gunhild Maria*, f. 1894 9/4.

[illegible]

Postmästare.

Joen Månsson antogs till Köpings förste postmästare 1639 och erhöll s. å. 4/10 frihet å ett skattehemman om 10 öresland i Ullavi i Köpings socken; år 1644 uppbar han i lön 25 daler »hvitt mynt». Han afgick från postmästaretjänsten med 1646 års utgång, då han valdes till rådman. Se rådmän. 1639—1646

Måns Knutsson Dreffling antogs till postmästare 1647, då han s. å. 22/8 erhöll besittningsrätt å ett hemman Norsa i Köpings socken. Se justitieborgmästare. 1647—1673

Efter Drefflings död 1673 15/8 innehades postmästaretjänsten till 1678 af hans änka *Katarina Johansdotter*. 1673—1677

Knut Magnus Dreffling, son af företrädaren, blef student 1660 och skötte såsom faderns biträde och efter hans död postkontoret. Han föreslogs af rådstugan 1673 24/9 till byggningsborgmästare efter fadern, men blef icke utnämnd; postmästare 1678 före 8/6; afsatt 1694 för förskingring af kronans medel, hvarom uppstod en långvarig rättegång. År 1697 17/2 ankom landshöfdingens bref angående f. d. postmästare Drefflings balans med förnyad begäran om förklaring från Dreffling å k. kammarrevisionens bref af 1696 24/10. Först två år senare synes saken vara afgjord, ty 1699 28/2 ankom landshöfdingens bref att den halfva gård, som Dreffling ägde i staden, skulle försäljas till balansens täckande. — Dreffling, som sedermera blef mantalskommissarie och inspektor öfver Stora Kopparbergs konst- och grufvefält, lefde ännu i september 1709, men var död 1717. 1678—1694

Gift med *Gertrud Hising*, † före 1717 1/6, dotter af justitieborgmästaren Olof Michelsson Hising och Anna Leffler. — Barn: *Olaus*, f. 1688 3/8, var död 1717 1/6; *Maria*, f. 1694 4/6, † ung; *Anna Catharina*, svagsint, inlöst på Danvikens dårhus 1720; *Christina*, lefde 1717 1/6, men var död 1719 23/7, då bouppteckning hölls efter henne och modern; *Beata*, gift före 1717 med räntmästaren i Kalmar *Isac Nyman; Magdalena*, gift 1719 med mästerkocken hos grefve Tessin *A. Fraxin.*

Carl Hising, justitieborgmästaren, åtog sig postmästarebefattningen efter Drefflings afskedande 1694. Se justitieborgmästare. 1694—1702

Olof Hising, Carlsson, efterträdde fadern såsom postmästare; tog afsked från postmästaretjänsten 1719 1/5. Se borgmästare. 1703—1719

Carl Remmer blef postmästare 1719. Se magistratssekreterare. 1719—1728

Petter Norberg, se rådmän. 1728—1773

Ernst Fredrik Scharff, f. 1739 i Torpa socken i Södermanlands län. Föräldrar: kyrkoherden i Karlskyrka församling af Strängnäs 1773—1779

stift Florentinus Scharff och Hedvig Corte. Postmästare 1774; afsked och flyttade till Stockholm 1779.

Gift 1:o 1773 24/10 med *Christina Maria Böök*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1767 med komministern i Skinnskattebergs församling i Västerås stift *Lars Zimmerman*, f. 1708 4/2, † 1770 23/10), f. 1734 2/11, † 1775 21/8, dotter af kyrkoherden i Skinnskatteberg Lars Böök och Anna Petræus; 2:o 1776 med *Anna Catharina Rhollff*, f. 1749 i Stockholm. — Barn: *Florentin Samuel*, f. 1777 29/4, † 1779 28/1; *Maria Elisabet*, f. 1779 4/3.

1779—1790 **Per Löfberg**, vågmästare i Köping, blef jämväl postmästare 1779 22/2. Se vågmästare.

1790—1813 **Johan Samuel Djurman**, f. 1763 31/1 i Björksta socken i Västmanlands län, där fadern Samuel Djurman var kyrkoherde; modern hette Christina Nordlindh. Postmästare 1790 1/10; afsked 1813 8/11; hofkamrerare. Död 1821 3/4.

Gift 1795 25/10 med *Helena Maria Fridsberg*, f. 1771 1/2, † 1849 9/4, dotter af stadsfältskären i Köping Petter Fridsberg och Susanna Catharina Kumblin. — Barn: *Catharina Christina*, f. 1796 16/12, † 1875 14/7, ogift; hon testamenterade bl. a. 1,500 rdr rmt till en fond, hvaraf årliga räntan skulle tillfalla trenne behöfvande fruntimmer af medelklassen i Köpings stads församling samt 1,000 rdr rmt till ett barnhem för flickor i Köping; *Charlotta Maria*, f. 1802 7/8, † 1860 1/10, ogift.

1813—1830 **Jakob Wahrenberg**, f. 1789 24/5 i Arboga, son af rådmannen och postmästaren därstädes Gerhard Wahrenberg och Brita Catharina Ahlborg, blef e. o. postexpeditör 1813 2/2; t. f. postmästare i Dalarö s. å. 26/5 och postmästare i Köping s. å. 8/11; postinspektors n. h. o. v. 1829 18/7; 1:ste kontrollör vid Stockholms postkontor 1830 20/2. Död 1847 22/2 i Stockholm.

Gift 1816 3/9 med *Christina Fredrika Malmgren*, f. 1786 26/7, † 185., dotter af tullinspektoren på Dalarö Johan Anders Malmgren och Cornelia Lund. — Ett dödfödt barn 1824 11/10.

1830—1832 **Per Larsson Agelin**, f. 1775 i Asks socken i Malmöhus län; mönsterskrifvare vid Konungens eget värfvade regemente 1794; fältpostmästare vid armén i Pommern 1805 29/10 och vid södra armén i Skåne 1808 4/4; 1:e kontrollör vid Stockholms postkontor 1812; postmästare i Köping 1830 20/2 genom tjänstebyte med föregående. Död 1832 6/5 på Kvartinge i Kernbo socken i Södermanlands län.

1832—1838 **Karl Gustaf Karlström**, f. 1795 5/7 i Bergs socken i Östergötlands län. Föräldrar: kaptenen Johan Georg Karlström och grefvinnan Eleonora Elisabet Lagerberg. Löjtnant vid Lifregementets grenadierkår 1815 4/4; kapten 1826 11/5; R. S. O. 1829; majors afsked; postmästare i Köping 1832 27/10. Död 1838 6/9 i Köping.

Gift 1817 27/7 med *Fredrika Charlotta Sofia von Unge*, f. 1793 2/12 i Odensvi socken i Västmanlands län, † 1859 12/4 i Köping, dotter af öfverjägmästaren Pär Gustaf von Unge och Catharina Charlotta von Greiff. — Barn: *Elisabet Charlotta Georgina*, f. 1818 11/11 i Köping, † 1887 4/8 i Västerås; *Carl Georg Wirich*, f. 1825 14/1 i Köping, † s. å. 24/12; *Carolina Augusta Wilhelmina*, f. 1830 8/8 i Bro

socken, † 1902 22/12 i Västerås, gift 1857 4/6 med borgmästaren i Västerås, R. N. O. m. m. *Eric Wilhelm Abenius*, f. 1825 19/12 i V. Skedvi socken i Västmanlands län, † 1903 4/10 i Västerås.

Ernst Reinhold von Post, f. 1782 24/10 på Frängsäter i Skedevi 1839—1850
socken i Östergötlands län. Föräldrar: majoren Ernst von Post och friherrinnan Hedvig Carolina Fleetwood. Fänrik vid Lifgrenadierregementet 1799; löjtnant 1810; kapten 1812, majors afsked 1816; deltog i fälttågen i Pommern 1806, i Norge och Finland 1808 och 1809 samt i Norge 1814, då svårt blesserad; postmästare i Köping 1839 22/3. Död där 1850 29/9.

Gift 1811 15/12 med *Emilie Ulrica Borgstrand*, f. 1792 14/6 på Finspong i Risinge socken i Östergötlands län, † 1883 4/3 i Köping, dotter af direktören Erik Borgstrand (f. 1751 16/10) och Beata Elisabet Gisler (f. 1756 25/6 i Risinge socken, † 1841 27/8 i Köping). — Barn: *Ernst Johan Emil*, f. 1812 19/10, † 1835 29/3, ogift, auskultant i Göta hofrätt; *Erik Reinhold*, f. 1814 3/6, † 1868 14/1, postmästare i Västervik; *Hedvig Charlotta*, f. 1816 2/7, † 1870 30/6, ogift, i Köping; *Wilhelm Mauritz*, f. 1818 1/4, † 1902 24/2, ogift, major i armén; *Augusta Margareta Elisabet*, f. 1821 15/2, † 1888 29/6 på Ströö i Köpings socken, gift 1847 24/7 med löjtnanten *Carl Axel Reutercrona*, f. 1820 16/6, † 1893 3/6; *Hampus Adolf*, f. 1822 15/12, professor; *Stafs Gustaf*, f. 1825 29/1, † 1900 30/3, ogift, registrator i fångvårdsstyrelsen: *Rikard Ulrik*, f. 1827 1/4, † 1864 25/6, ogift, förvaltare.

Carl Greger Leijonhufvud, f. 1786 9/6 på Nykvarn i Turinge 1851—1857
socken i Stockholms län. Föräldrar: öfversten friherre Sebastian Leijonhufvud och grefvinnan Eva Charlotta Cronstedt. Öfverstelöjtnant vid Helsinge regemente 1831; öfverste i armén 1839; postmästare i Köping 1851 29/4; innehade guldmedaljen för tapperhet i fält och Carl XIV Johans medalj. Död 1857 27/5 i Köping.

Gift 1:o 1817 19/1 med *Eleonora Ulrika Silfverstolpe*, f. 1797 19/1, † 1843 3/4, dotter af riddarhussekreteraren Axel Gabriel Silfverstolpe och Hedvig Charlotta Brakel; 2:o med *Johanna Amalia Lundberg*, f. 1810 7/1 i Göteborg, † 1855 11/4 i Köping. — Barn: *Catharina Ulrica Charlotta*, f. 1817 10/11, † 1821 13/7; *Axel Christer*, f. 1819 14/5, † 1904 9/12, öfverste; *Märta Christina Eleonora*, f. 1821 14/4, † 1825 10/10; *Knut Eric Otto*, f. 1823 27/4, † 1848 5/6, ogift, löjtnant; *Hedvig Margareta Gabriella*, f. 1825 10/3, † s. å. 30/7; *Märta Charlotta Gabriella*, f. 1826 8/6, gift 1861 10/9 med presidenten grefve *Karl Göran Detlof Mörner till Morlanda*, f. 1808 31/10, † 1878 12/5; *Eleonora Karolina Sofia*, f. 1828 29/2, gift 1860 29/5 med generalfälttygmästaren *Carl Victor Gustafsson Leijonhufvud*, f. 1822 21/8, † 1900 8/3; *Beata Elisabet Augusta*, f. 1830 9/5, gift 1853 26/7 med f. d. statsrådet *Per Jacob von Ehrenheim*, f. 1823 4/8; *Eva Margareta Amelie Fanny*, f. 1842 31/8.

Henrik Adolf Nauckhoff, f. 1799 12/10 på Åsby i Rytterns 1857—1874
socken i Västmanlands län. Föräldrar: häradshöfdingen Adolf Fredrik Nauckhoff och Maria Helena Jönsson. Major vid Västmanlands regemente 1845; öfverstelöjtnant i armén 1854; postmästare i Köping 1857 30/10; afsked från postmästaretjänsten 1874 18/9. Död 1885 4/9 i Köping.

Gift 1:o 1841 $^{1}/_{8}$ på Beckershof i Ö. Vingåkers socken i Södermanlands län med *Maria Karolina Charlotta Arfwedson*, f. 1817 $^{9}/_{3}$ på nämnda egendom, † 1842 $^{9}/_{6}$ i Sala, dotter af bruksägaren Martin Abraham Arfwedson och Maria Charlotta Gjers; 2:o 1845 $^{11}/_{3}$ i Arboga med *Agnes Karolina Montan*, f. 1820 $^{1}/_{8}$ i nämnda stad, † 1887 $^{15}/_{4}$ i Stockholm, dotter af lagmannen Erik Vilhelm Montan och Kristina Charlotta Wahrenberg. — Dotter: *Anna Charlotta*, f. 1842 $^{13}/_{5}$ i Sala, gift 1872 $^{6}/_{11}$ i Stockholm med kaptenen *Henrik Alexander Sebastian Tham*, f. 1831 $^{15}/_{8}$, † 1890 $^{22}/_{9}$.

1875—1892 **Anders Leonard Gellin,** f. 1826 $^{22}/_{12}$ i Sala, blef e. o. postexpeditör 1844 $^{9}/_{1}$, postmästare i Åsen (Vingåker) 1857 $^{23}/_{11}$, i Torshälla 1866 $^{28}/_{3}$ och i Köping 1875 $^{30}/_{7}$; afsked 1892 $^{12}/_{2}$. Död 1904 $^{29}/_{10}$ i Stockholm.

Gift 1863 med *Anna Crispina Boman*, f. 1833 $^{5}/_{12}$. — Dotter: *Anna*, f. 1864 $^{28}/_{8}$.

1892— **Carl Johan Lindqvist,** f. 1847 $^{28}/_{1}$ i Västerås. Föräldrar: fiskaren Johan Lindqvist och Anna Maria Lindqvist. Postskrifvare 1869; e. o. postexpeditör s. å. $^{5}/_{8}$; extra biträde i Köping 1871 $^{30}/_{12}$; postexpeditör 1874 $^{24}/_{12}$ och postmästare därstädes 1892 $^{20}/_{4}$; R. V. O. 1905 $^{1}/_{12}$.

Gift 1875 med *Wilhelmina Amalia Andrea Sax*, f. 1846 $^{24}/_{8}$. — Barn: *Anna Thora Maria*, f. 1876 $^{27}/_{2}$; *Andrea Ulrika*, f. 1879 $^{13}/_{2}$; *Carl Gustaf*, f. 1881 $^{21}/_{1}$, bankbokhållare.

Tulltjänstemän.

I. Tullinspektorer och arrendatorer eller förpaktare af tull och accis (den s. k. lilla tullen).

Matts Brynielsson nämnes i en förteckning öfver stadens handlande 1639 3/4, där det om honom heter: »hafver varit arrendator öfver lilla tullen och accisen och under tiden vistas på sitt skattehemman i Munktorps socken och sin handel drifver i staden».

Jacob Schrymfier var arrendator och förpaktare af lilla tullen 1634; † omkr. 1640. Se vägare.

Oluf Erichsson var tullinspektor 1655.

Bengt Mattsson 1657 och 1658.

Petter Schaij eller **Schaeij,** f. 1613 22/9 i staden Bommel i Geldern, inkom till Sverige och blef handlande och rådman i Arboga; k. faktor vid Jäders kronobruk; † 1673 7/3 i Arboga. Vid rådstugan 1659 9/4 »publicerades kongl. kammarkollegii bref att Köpings stads lille Tull och Accis arrende på två års tid uppdragits åt arrendator Petter Schaij»; detta fortfor ännu 1665 30/4. — Han var stamfader för adl. ätten *von Schaeij*, n:r 1941.

Gift 164 . med *Margareta Heijdrath*, dotter af anläggaren af Jäders bruk Hans Heijdrath.

Lars Henriksson Kröger 1666—1679 var f. 163 . i Skärmarboda i Nora socken i Örebro län. Fadern Henrik Larsson, som genom inköp af sina bröders lotter 1642 10/3 besatt fädernegården i Skärmarboda, var gästgifvare eller krögare därstädes, hvaraf sonen antog namnet (han kallas ömsom Krög och Kröger). Farfadern Lars Torkelsson, † 1634, var häradsdomare i Noraskog i början af 1600-talet, riksdagsman vid 1627 års riksdag och bondeståndets fullmäktig 1628. — Lars Henriksson var tullinspektor och -arrendator 1666 23/5 och ännu 1679 1/7, troligen tillsammans med de två följande; landsfiskal i Närke och Fellingsbro 1678 11/2; borgmästare i Lindesberg 1687 16/9; riksdagsman vid riksdagarna 1689, 1693 och 1697. Död 1716. — Genom broderns, häradsdomaren och riksdagsmannen Abraham Hindersson, f. 1627, † 1718, afkomlingar, hvilka förändrade namnet till Crug, fortlefver släkten ännu.

Dottern *Brita* var gift med postmästaren och tullinspektoren i Arboga *Gustaf Olofsson Unge*, f. 1673, af samma släkt som adl. ätten von Unge, n:r 1465.

Mathias Insulander 1669 och 1672.

Peder Larsson Bärg var tullarrendator 1678 och 1681 28/5; 1687 före 28/6.

Johan Cortsson, son af tullnären Casper Cortsson, var tullnär vid Gisslarbo bergs- och landstull 1669 5/1, vice tullinspektor 1672; tullinspektor 1675 och ännu 1678 7/10; var död 1684 30/2.

Berndt Pettersson Palm, tullinspektor 1687—1718. Se rådmän.

Sven Florén arrenderade samtliga tullmedlen i Köping för 1,900 daler kmt 1718 5/7; kallas kontrollör; † 1721. Se rådmän.

Johan Stenier var tullinspektor här 1721—1725; han synes hafva bortflyttat sistnämnda år.

Gift med *Christina Luuth*, dotter till bergsfogden i Norberg Johan Luuth (f. 1664 13/2, † 1745 /5) och Anna Rollff (f. 1680 10/10, † 1718 16/8). — Dotter: *Cathrina*, f. 1730 14/9, begr. s. å. 1/10.

Johan Strandbom, f. 1693 i Östergötland; tullinspektor 1726; † 1748 14/2.

Gift med *Catharina Sneckenberg*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1763 med kaptenen vid Närke-Värmlands regemente *Erik Drysander*, † 1707 i fält), f. 1685 21/10 på Västlandaholm i Västra Skedvi socken i Västmanlands län, † 1766 11/2 i Köping, dotter af kornetten vid Adelsfanan, brukspatronen och ägaren af Västlandaholm Johan Sneckenberg, adl. ätten n:r 843, och Märta Löfling, adl. ätten n:r 255. — Barn: *Catharina*, f. 1723 i Stockholm, † 1771 5/5 i Köping, gift 1752 26/3 med klockaren i sistnämnda stad *Johan Weström*, i hans andra gifte (gift 1:o 1736 12/2 med *Catharina Böhlmark*, f. 1713 8/8 vid Åmots bruk i Ockelbo socken i Gäfleborgs län, † 1751 23/7 i Köping, dotter af bokhållaren vid nämnda bruk Petter Böhlmark och Sara Sylvander), f. 1712 31/10 i Sala, † 1772 10/3 i Köping; *Märta Charlotta*, f. 1728, † 1810 15/7, gift 1756 22/4 med kyrkoherden i Garpenbergs församling i Västerås stift *Erik Graan*, f. 1729 29/12, † 1787 3/3.

Samuel Hallman, tillhörande den gamla ansedda prästsläkten i Strängnäs stift, hvilken härstammade från »norrlandsfiskaren» Frans Davidsson, som 1556 bosatte sig i Strängnäs, föddes 1702 i Sköldinge socken i Södermanlands län, hvarest fadern Gustaf Samuel Hallman var kyrkoherde; modern hette Margareta Elisabet Willhelmi. Han genomgick gymnasium i Strängnäs och blef student i Uppsala; extra kontorsskrifvare vid general-arrende-landt-tullkontoret 1739; tullskrifvare i Arboga 1740; tull- och accisskrifvare i Köping 1742; tullinspektor där 1748 /2. Död 1756 3/10.

Gift 1728 5/12 med *Maria Katarina Strangh*, i hennes andra gifte (gift 1:o 1722 med korpralen vid lifskvadronen af k. lifregementet till häst, k. lifdrabanten *Nils Möller*, f. 1702 6/1, † 1727), f. 1704 17/5, † 1768 10/2, dotter af brukspatronen, rådmannen i Köping Robert Strangh och Maria Norman, Nilsdotter. — Barn: *Sofia Elisabet*, f. 1729 20/9, † 1761 9/10, gift 1750 27/3 med stadskassören i Köping *Carl Gustaf Nyberg*; *Jacob Gustaf*, f. 1732 17/11, † före fadern; *Johan Wilhelm*, f. 1734 27/2, † 1765 22/6, vikarierande tullinspektor i Köping, ogift; *Christina Juliana*, f. 1739 7/10, † 1740 3/6; *Juliana Ulrika*, f. 1744 16/4, † 1745 12/1.

Petter Bergman, f. 1718, genomgick Söderköpings läroverk och innehade sedan anställning på häradsskrifvarekontor; kontorsskrifvare vid stora sjötullkammaren i Norrköping 1736 och vid landttullkamma-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ren i samma stad 1740; bokhållare vid ett sockerbruk 1743; extra kontorsskrifvare vid general-landt-tullkammarkontoret 1748; tullskrifvare i Arboga 1749 och i Köping 1751; tullinspektor där 1756; transport till Örebro 1760 (ännu 1766).

Gift med *Christina Törnberg*, f. 1719. — Barn: *Johan*, f. 1742 i Norrköping; *Anna Margareta*, f. 1743 där; *Brita Catharina*, f. 1745 där; *Petrus*, f. 1751 19/12 i Köping, † 1752 2/2; *Nicolaus*, f. 1752 26/11 där, † 1753 31/1; *Maria Elisabet*, f. 1755 8/1 där, † s. å. 16/2; *Samuel*, f. 1758 20/8 där, † 1759 29/4; *Sara Elisabet*, f. 1761 i Örebro.

Johan Brun, f. 1725 i Sala. Student i Uppsala; e. o. kontorsskrifvare vid general-arrende-landt-tullkontoret 1749; tullskrifvare i Arboga 1750, i Köping 1756 /11; tullinspektor här 1760 /3; t. f. tullinspektor i Västerås 1766; ordinarie tullinspektor där 1767 22/1; afsked med pension och öfvertullinspektors karaktär 1781 /3; bodde sedan i Stockholm och lefde ännu 1798.

Gift 1756 7/3 med *Anna Kristina Brettman*, f. 1736, dotter af tullskrifvaren här Bengt Brettman och Babba Dorotea Carlheim. — Barn: *Johan Gustaf*, f. 1757 16/2, † s. å. 7/9; *Johan Adolf*, f. 1758 18/1, † 1762 1/5; *Ulrika Katarina*, f. 1763 18/3; *Johanna Kristina*, f. 1765 9/12.

Richard Ryberg, f. 1712 i Kristianstad; mönsterskrifvare vid ett indelt kavalleriregemente 1733; afsked därifrån 1745; e. o. tullkontorsskrifvare s. å.; ordinarie tullskrifvare 1747 /11; tullinspektor i Norrtälje 1750, men sökte och blef 1755 tull- och accisskrifvare i Jönköping för att komma närmare födelseorten; blef dock sedan mot sin vilja transporterad till tullinspektor i Strömstad 1761; t. f. tullinspektor här 1766 /3 och ordinarie 1767 22/1; afsked 1778 och flyttade då till Himmeta socken i Västmanlands län.

Samuel Hartwig Knagge, f. 1734 i Näflinge socken i Kristianstads län, ingick i tullverket och tjänade under pommerska sjuårskriget på extra stat vid artilleristaten och amiralitetet; ingick efter krigets slut i tjänst vid preussiska tullväsendet såsom accis-licent- och tullinspektor; öfvertulluppsyningsman i Stockholm 1777; tullinspektor i Vaxholm s. å., i Mariefred 1778 och i Köping s. å.; genom byte transporterad till tullinspektor i Uppsala 1780; var kvar såsom sådan 1784 /1 men ej 1785.

Gift 175. med *Maria Dorotea (Dordi) Gode*, f. 1734 i Wollgast i Pommern. — Dotter: *Dorotea Henriette*, f. 1761 i Wollgast, gift 1782 med tullinspektoren *Ephraim Northun*, se nedan.

Jacob Strandberg, f. 1722 7/12 i Mariefred, var son till kronofogden i Selebo härad i Södermanland Olof Strandberg (f. 1688 6/10, † 1730 5/2) och Vivika Sparrman (f. 1698 23/4, † 1741 16/3). Han blef mönsterskrifvare på fregatten Carlberg 1743, men öfvergaf denna bana följande år och blef extra kontorsskrifvare i tullkontrollörskontoret 1744 23/4; tullskrifvare vid Kristinehamns södra tull s. å. 5/11; vid västra tullen i samma stad 1747; ordinarie kammarskrifvare i landttullkontrollörkontoret 1755; tull- och accisskrifvare med tullinspektors karaktär vid sjötullen i Karlstad; transport till Arboga 1771; tullinspektor i Uppsala enligt fullmakt 1772 14/9; transport hit genom

byte med föregående 1780 $^{2}/_{8}$; öfvertullinspektors karaktär 1791 $^{7}/_{7}$ »i anseende till alltid ådagalagd skicklighet, trohet och pålitlighet vid alla ombetrodda göromål under en tjänstetid af mellan 40 och 50 år». Död 1796.

Gift 1746 med *Agneta Barck*, f. 1729 $^{21}/_{1}$ i Strömstad, † 1800 $^{7}/_{7}$. — Barn: *Adolf*, student i Uppsala, † 1780 därstädes af »slag»; *Olof*, handlande i Filipstad; *Ludvik*, f. 1770 i Karlstad, flyttade till Filipstad 1784.

Jonas Humble blef tullkammarföreståndare i Köping 1796 $^{28}/_{11}$ och ordinarie tullinspektor 1797; afsked 1806. Se rådmän.

Johan Henrik Rosengren, f. 1765 $^{2}/_{9}$ i Halmstad, var först anställd på häradsskrifvarekontor i 3 år, blef landskontorist i Älfsborgs län 1786; magasinskommissarie vid rikets västra gräns 1788; stadsfiskal i Vänersborg 1790; resetullinspektor 1792; tullinspektor i Halmstad 1795 $^{3}/_{9}$; sjö- och landttullkammarföreståndare i Torneå 1806 $^{20}/_{3}$; tullinspektor i Köping s. å. $^{8}/_{5}$. Död 1814 $^{7}/_{4}$ där.

Gift 1797 med *Kristina Justina Hallongren*, f. 1777 $^{28}/_{8}$; † 1812 $^{29}/_{12}$. — Barn: *Olof*, f. 1798 $^{16}/_{8}$ i Halmstad; *Justus Richard*, f. 1805 $^{2}/_{9}$ i Halmstad.

Carl Gustaf Schultz. Denna tyska släkts svenska stamfader var Christoffer Schultz från Torgau i Kur-Sachsen, hvilken 1712 inkom till Sverige och bosatte sig i Arboga såsom garfvare. Hans son Johan, kyrkoherde i Torsångs församling af Västerås stift, hade i sitt gifte med Kristina Maria Hoppe bland andra barn sonen Carl Gustaf, f. 1760 $^{28}/_{1}$ i Arboga. Han började sin bana såsom »köpmansbetjänt» i lärftskramhandel 1776; blef skepps- och mönsterskrifvare vid arméns flotta 1788 och bevistade sjöaffären vid Fredrikshamn s. å., sjöbataljen vid Elgsjö 1789 och slaget vid Svensksund 1790; e. o. kammarskrifvare i tullstyrelsens 1:a kammarkontor 1791; tull- och accisskrifvare vid Köpings östra tull 1792 $^{11}/_{10}$; tullinspektor i Hedemora 1813 $^{8}/_{11}$; transport hit 1814 $^{7}/_{5}$; erhöll afsked med full pension och öfvertullinspektors n. h. o. v. 1825. Död 1836 $^{3}/_{7}$.

Gift 178(6) med *Anna Christina Dandernel*, f. 1762 $^{1}/_{9}$ i Arboga, † 1824 $^{5}/_{9}$, dotter af perukmakaremästaren Jakob Dandernel och Brita Söderman. — Barn: *Johan Gustaf*, f. 1787 $^{23}/_{9}$ i Stockholm; *Carl Jacob*, f. 1793 $^{15}/_{1}$, † 1794 $^{13}/_{7}$; *Adolf Fredrik*, f. 1794 $^{24}/_{2}$, † 1801 $^{18}/_{2}$; *Matths Wilhelm*, f. 1795 $^{27}/_{5}$, handlande och rådman i Västerås, † 1856 $^{1}/_{12}$ därstädes, gift där 1824 $^{6}/_{4}$ med *Anna Sofia Sebardt*, f. 1804 $^{7}/_{11}$ i Västerås, † 1892 $^{12}/_{2}$, dotter af handlanden och rådmannen i nämnda stad Johan Casper Sebardt och Maria Sofia Utterström; *Carl Eric*, f. 1797 $^{13}/_{5}$; *Per Jacob*, f. 1799, † 1883, se nedan; *Lars Samuel*, f. 1800 $^{28}/_{4}$; *Anders Gabriel*, f. 1801 $^{22}/_{12}$; *Gustafva Christina*, f. 1803 $^{7}/_{12}$, † 1804 $^{12}/_{1}$; *Fredrik Christopher*, f. 1805 $^{21}/_{11}$, studerande, † 1826 $^{18}/_{9}$, ogift.

Per Jacob Schultz, f. 1799 $^{4}/_{2}$ i Köping, ingick i tjänst vid tullkammaren i Köping 1813; ordinarie tullvaktmästare där 1816; förordnad att förestå tullkammaren med titel af tullförpassningsinspektor 1817; efterträdde fadern såsom tullinspektor 1826; afsked från befatt-

ningen, då tullkammaren i Köping från och med 1866 års utgång indrogs. Död 1883 4/11.

Gift 1821 23/4 med *Katarina Ulrika Lemon*, f. 1798 24/4, † 1881 13/1, dotter af bokbindaren Johan Petter Lemon (f. 1774, † 1799 3/9) och Eva Catharina Hjulbom (f. 1756 17/3, † 1838 26/4). — Barn: *Julia Kristina Jacobina*, f. 1821 5/7, † 1877 6/6 i Köping, ogift; *Carolina Catharina*, f. 1824 21/3, † 1836 5/4; *Carl Jacob*, f. 1825 8/11, handlande i Köping, † 1899 9/12, gift 1860 8/11 med *Carolina Andersson*, f. 1837 15/12 i Lindesberg, dotter af bergsmannen Anders Andersson; *Johan Gabriel*, f. 1827 23/10, † 1828 7/1; *Amalia Ulrika*, f. 1831 20/4, † 1866 18/8, gift 1855 13/11 med rådmannen *Carl August Malmqvist*, f. 1820, † 1883; *Johan Wilhelm*, f. 1834 14/6, bokhandlare i Uppsala; *Sofia Carolina*, f. 1837 30/1, † 1882 25/7, ogift; *Axel Gustaf*, f. 1839 30/10, f. d. handlande i Uppsala.

II. Tullskrifvare.

Casper Cortsson var tullskrifvare vid Gisslarbo tull 1633. — Son: *Johan*, tullinspektor, se ofvan.

Olof Andersson, accisskrifvare, var »nykommen» 1635 27/1; afsatt 1636 4/5.

Olof Pedersson Rask var accisskrifvare 1638 19/6. Se magistratssekreterare.

Pär Olufsson var accisskrifvare 1639 8/10 och tullnär 1656. Måhända densamme Per Olufsson, som 1667 4/2 var tullskrifvare vid Östra tullen.

Peder Andersson var tullnär 1640.

Mårten Mattsson var tullskrifvare 1654 4/2.

Johan Pedersson var »sjöbomstullskrifvare» 1657 1/8.

Anders Olufsson vara accis- och kvarntullsskrifvare 1659 9/4 och ännu 1667 16/4.

Johan Persson var tullskrifvare vid sjöbommen 1659 9/4.

Bengt Svensson, tullskrifvare vid Västerport 1659 9/4; † 1672. — Son: *Hans Bengtsson*, se nedan.

Per Tomesson var tullskrifvare vid Österport 1659 9/4.

Oluff Erichsson var tullskrifvare vid Gisslarbo lands- och bergstull 1659 9/4.

Anders Jacobsson, tullskrifvare vid Östertull, blef borgare 1673 8/11, »eger fast grund i staden».

Johan Jacobsson, accisskrifvare, blef 1670 9/5 kontrollör på acciskammaren, hvilket förordnande förnyades ännu 1674 11/5.

Hans Bengtsson, son af tullskrifvaren vid Västerport Bengt Svensson, blef tullskrifvare därstädes efter fadern 1672 14/3; † 1677.

Gift med *Kerstin Svensdotter*, dotter af bagaren Sven Mårtensson.

Barthold Lauterbach var tullskrifvare 1678—1681.

Johan Cortsson, son af tullinspektoren med samma namn, var tullnär vid Gisslarbo tull 1700 5/9.

Petter Uppman köpte 1678 21/5 gård i staden och blef då borgare; var tullnär här 1683 2/9; † 1706 11/6, »vart hastigt död af ett fall från en vagn», säger dödboken.

Gift med *Brita Larsdotter*, f. 1653, † 1707 10/3. — Son: *Anders*, f. 1681, † 1701 12/6, »hade fallandesjukan».

Hinrich Berndt, f. 1657. Borgare; köpte gård i staden 1683 15/10; tullskrifvare 1684 före 3/9 vid Västerport. Namnet skrifves äfven Bärnt och Berent; † 1694 16/1.

Gift 168. med *Margareta Algotsdotter Stöök*, f. 1666, † 1702 2/7, omgift med efterföljande. — Barn: *Helena*, döpt 1688 22/5, begr. 1691 15/3; *Kerstin*, döpt 1690 13/9, begr. 1691 26/10; *Helena*, f. 1693 13/2.

Anders Larsson Bredman, tullskrifvare vid Västerport 1694; köpte gård i staden 1708; borgare s. å.; † 1730 15/2.

Gift 1:o 1695 5/1 med företrädarens änka *Margareta Algotsdotter Stöök*, f. 1666, † 1702 2/7; 2:o 1704 20/11 med *Christina Ersdotter*, † 1737, begr. 29/11. — Barn: *Kierstin*, f. 1695 11/8, † 1696 8/4; *Anders*, f. 1701, † 1754, se nedan; *Brita*, f. 1705 25/11; *Isak*, f. 1706 /12, † 1707, begr. 24/3; *Magdalena*, f. 1708 /8, † s. å. 1/9; *Carl*, f. 1711 4/3.

Anders Jönsson, tullskrifvare här på 1690-talet.

Gift med *Maria Christoffersdotter*. — Dotter: *Christina*, f. 1696 1/6.

Sven Hollström ankom hit från Karlskrona, där han ägde hus, som han synes hafva bekommit genom sitt gifte; tullskrifvare vid sjötullen 1706; hans egendom blef 1716 15/8 utmätt i anledning af en skuld å 100 Caroliner jämte ränta från 1701 10/7—1716 1/6 till kappelanen i Uppsala Georg Gråberg, för ett lån till Gråbergs svärfader, hofmusikanten Christian Kraan; † 1727, begr. 17/8.

Gift 1693 med *Jacobina von Schoting*, f. 1674, † 1763 3/11. — Barn: *Jacob*, f. 1701 24/11, † 1769 9/10, rådman i Köping; *Stina*, f. 1703 13/2, † 1705 9/9; *Johannes*, f. 1705 2/9, grosshandlare i Stockholm; *Kristina*, f. 1706 20/10, † s. å. /12; *Anna Maria*, f. 1721 16/7, † före modern; *Carl*, f. 1708 3/1, † s. å. /3; *Kristina*, f. 1709 27/4, † före modern, gift 1720 med tullskrifvaren *Jonas Rosling*, † 1737; *Isak*, f. 1710 25/9; *Johan*, f. 1711 23/12; *Olaus*, f. 1713 27/6; *Jacobina Christina*, f. 1715 26/1; *Petter*, f. 1717 6/5; *Sven*, f. 1718 4/11, alla dessa döda före modern.

Petter Burnius, först »besökare» vid Norra tullen, sedan tullskrifvare vid Öster Tull 1706; † 1713.

Christopher Jacobsson Mornie var son till bruksförvaltaren Jacob Mornie († 1699), hvars namn äfven skrifves Morney och Mornäij. Christopher, som först var »besökare» vid norra tullen, anhöll 1704 16/3 förgäfves att blifva borgare, men vann, sedan han blifvit tullskrifvare, burskap och aflade sin borgareed 1706 24/11; synes snart hafva erhållit transport.

Hustrun hette *Elisabet*. — Dotter: *Helena*, f. 1706 18/9.

Carl Granberg, finsk flykting, var tullnär här omkring 1720.

Gift med *Maria Salander*. — Dotter: *Margareta*, f. 1720 10/7.

Anders Bredman, son af tullskrifvaren Anders Larsson Bredman, var f. 1701 21/1; tullskrifvare 1727 3/3 och borgare 1730 7/10; blef för begångna förseelser suspenderad vid juli månads slut 1748, men sedermera efter skedd undersökning afskedad s. å. 12/9. † 1754 5/1.

Gift 1:o 1724 med *Helena Belitz*, f. 1699 i Sexmäders by och socken i Nylands län i Finland, † 1745 16/5, dotter af Christopher Belitz; 2:o 1746 med *Cajsa Schröder*, f. 1711 /2 i Västerås, † 1791 12/1. — Barn: *Kristina*, f. 1726 23/8, † 1728, begr. 19/11; *Carl Fredrik*, f. 1729 19/2, † s. å., begr. 9/3; *Helena*, f. 1730 6/6; *Christina Regina*, f. 1746 8/10; *Kristina*, f. 1748 8/11; *Eleonora Catharina*, f. 1749; *En son*, f. 175..

Jacob Hollström, f. 1701, blef tullskrifvare efter fadern Sven Hollström 1727; † 1769. Se rådmän.

Olof Næström (Näsström), f. 1700, hitkom såsom tullskrifvare från Enköping, och blef borgare här 1728 29/4.

Gift 1741 med *Maria Elisabet Holm*, f. 1714 i Stockholm, † 1770 16/12. — Barn: *Maria Elisabet*, f. 1744; *Kristina*, f. 174., gift 1765 27/10 med ryttaren vid Örebro kompani af Närke och Värmlands regemente *Petter Lundberg*.

Jonas Rosling, blef tullskrifvare här omkring 1728; † 1737, begr. 13/3.

Gift 1729 med *Kristina Hollström*, f. 1709 27/4, dotter af tullskrifvaren Sven Hollström och Jacobina von Schoting. — Barn: *Jonas*, f. 1730 15/7, † s. å., begr. 21/10; *Carl*, f. 1731 2/8, † 1732, begr. 23/4; *Anna Kristina*, f. 1732 14/12, † 1733, begr. 8/4; *Ulrika*, f. 1734 7/4, † s. å., begr. 5/9; *Fredrika*, f. 1735 26/9.

Olof Norling, f. 1705 i Västerås, blef tullskrifvare i Strömstad 1727, i Köping 1730, vid Sands bergstull i Västmanland 1735 och tullinspektor i Nora 1740. Död där före 1753 3/11.

Gift 1730 20/11 i Köping med *Bolla* eller *Beata Tegner*, f. 1707. — Barn: *Conrad*, f. 1730 28/9 i Köping; *Jonas Adolphus*, f. 1732 13/1; i Köping, † 1792 13/2 i Nora, notarie, gift med *Kristina Nordahl*, f. 1734 i Nora, † 1812 4/4 där, dotter af handlanden och borgaren i Nora Olof Johansson Nordahl och Elisabet Norin; *Charlotta Sofia*, f. 1733 7/9 i Köping; *Carl*, f. 1738, † 1745 25/7 i Nora; *Maria Elisabet*, f. 1741; *Petter*, f. 1744 7/11 i Nora, † 1753 3/11 där; *Carolus*, f. 1747 3/9 i Nora; *Olaus*, f. 1749 27/9 i Nora, † s. å. 13/11.

Simon Gottfried Ungerath, f. 1682 i Polen, blef krigsfånge under Karl XII:s krig och förd till Köping, men gick sedan i svensk tjänst och var k. lifdrabant omkring 1720 samt blef tullskrifvare i Köping omkring 1730. Han var därjämte rusthållare i Köpings socken, hvarest han efter svärfaderns död 1736 var bosatt på dennes boställe Biörk; † 1756 20/5 genom drunkning i Köpingsån under en resa till Stockholm.

Gift 1:o 1723 10/1 med *Anna Christina Wijkström*, f. 1694, † 1738, begr. 28/9, dotter af öfversten Pehr Wijkström och Catharina Petre; 2:o 1739 med *Anna Wigström* eller *Wikström*, i hennes första gifte (gift 2:o 1762 11/3 med vice skogvaktaren öfver Snefringe härads allmänning *Petter Bergmark*), f. 1714. — Barn: *Gustaf Fredrik*, f.

1723 1/7 på Biörk, liksom syskonen; *Simon Petrus*, f. 1724 29/10 ryttare 1749, † 1753 15/4, barnlös, gift 1750 26/8 med *Christina Larsdotter; Anna Catharina*, f. 1725 16/12, begr. 1726 2/2; *Carl Gabriel* f. 1726 27/12; *Gottfried*, f. 1729 27/4; *Salomon*, f. 1731 2/7, begr. s. å. 21/11; *Jacob*, f. 1733 23/6; *Greta Regina*, f. 1736 23/2; *Samuel*, f. 1739 26/10; *Daniel*, f. 1741 8/8; *Johan*, f. 1742 9/4; *Andreas*, f. 1746 9/4; *Sven*, f. 1749 19/1, »halfskeppare» i Köping, † 1780, gift 1772 18/10 med *Greta Hedström*, f. 1744 i Heds socken i Västmanlands län, † 1824 28/11; *Christina*, f. 1751 7/3, † s. å. 13/4; *Clara*, f. 1752 8/8, † 1813 3/12, gift 1:o 1775 /9 i Västerås med snickaren *Eric Aspman*, f. 1745 8/3, † 1787 2/4, 2:o 1796 31/1 med murmästaren *Johan Nyberg*, f. 1755; *Eric*, f. 1755 12/4.

Magnus Kierner, f. 1708 15/6 i Horns socken i Linköpings län, genomgick gymnasium i Linköping; student i Uppsala; e. o. kanslist vid Stockholms läns kansli; e. o. kontorsskrifvare vid general-landttullkontoret 1735; utridare vid Gäfle tullkammare 1736; tull- och vågskrifvare i Köping s. å. /6. Död 1751 2/1.

Gift 1737 1/3 med *Anna Susanna Schultz*, f. 1714 26/8, † 1768 16/9, dotter af stadsfiskalen och rådmannen Johan Schultz och Sara Schreij. — Barn: *Johannes*, f. 1738 13/1; *Magnus*, f. 1740 30/3; *Olof*, f. 1742 29/7, † 1762 13/11; *Sara Margareta*, f. 1744 22/8.

Daniel Beckenström, f. 1707 i Kolbäcks socken i Västmanlands län och son till klockaren därstädes Christian Andersson och Brita Olofsdotter, antog namnet efter födelseorten; tullskrifvare i Köping 1735; † 1745 30/3.

Gift 1735 11/11 med *Christina Eriksdotter Dahlman*, i hennes andra gifte (gift 1:o 172 . med handlanden och borgaren i Köping *Daniel Bidich*, † 1735 16/7; 3:o 1747 14/6 med perukmakaren *Erik Åhman*), f. 1703 23/1 vid Strömsholm i Kolbäcks socken, † 1790 8/1, dotter af Eric Staffansson och Carin Samuelsdotter. — Son: *Carl Johan*, f. 1736 7/5, † 1737, begr. 17/4.

Petter Gahlin, f. 1707, antogs till extra kontorsskrifvare 1731; tullskrifvare i Eskilstuna 1733 21/8, i Enköping vid västra tullen därstädes 1735 14/10, tullskrifvare här 1754 och åter till Enköping 1756.

Gift med *Brita Margareta Mitzin*, f. 1709. — Barn: *Christina Margareta*, f. 1739; *Petter*, f. 1746.

Bengt Brettman, tillhörande en gammal värmlandssläkt, var f. 1701 vid Gullspång i Råda socken i Värmlands län, genomgick gymnasium i Karlstad; tullnär i Gullspång 1719, men blef sedan »betjänt» hos en häradsfogde och därefter anställd vid postkontoret i Karlstad; e. o. kontorsskrifvare i tullverket 1747 och tjänstgjorde vid stora viktualievågen i Stockholm; tullskrifvare i Köping 1748 29/8. Död 1762 30/10 där.

Gift 172 . med *Babba Dorotea Carlheim*, af samma släkt som adl. ätten Carlheim-Gyllensköld, f. 1699, † 1763 17/10, dotter af kommissarien i Örebro Johan Carlheim och Anna Sparff. — Barn: *Johan Ulrik*, f. 1731, volontär; *Anna Christina*, f. 1736, gift 1756 7/3 med tullinspektoren *Johan Brun*, f. 1727; *Carl Erik*, f. 1741.

Abraham Ljung, f. 1723 i Kristianstad; var i ungdomen anställd på häradsskrifvarekontor; e. o. kontorsskrifvare vid general-

arrende-landt-tullkontoret 1744; tullskrifvare i Skeninge 1745 5/9; tull- och accisskrifvare här 1748 3/11, i Västerås 1754, därefter i Arboga och sedan i Norrköping, hvarest han var tullskrifvare vid norra tullen med tullinspektors karaktär 1766.

Gift 1750 25/3 med *Maria Catharina Möller*, f. 1727 11/4 på Hagelsberga i Köpings socken, dotter till drabanten Nils Möller och Maria Catharina Strangh. — Barn: *Maria Christina*, f. 1751 3/5 tv.; *Juliana Ulrika*, f. 1751 3/5; *Andreas Nicolaus*, f. 1752 1/4, † s. å. 27/4; *Samuel Abraham*, f. 1753 6/4, † s. å. 20/4; *Beata Lovisa*, f. 1754 11/7, † s. å. 5/10.

Carl Norberg, sonson till rådmannen Claes Norberg och son till tullvaktmästaren i Köping Johan Norberg och Anna Johansdotter, var f. 1725 2/3; tullskrifvare här 1758 /7 och borgare; † 1768 14/12.

Gift 1752 29/12 med *Catharina Felt*, f. 1732 27/12, † 1785 17/1, dotter af borgaren Anders Felt och Margareta Jonsdotter samt omgift 1772 26/11 med tunnbindaren *Johan Lindblad*. — Barn: *Anna Margareta*, f. 1754 20/10; *Johan*, f. 1758 4/1, † 1759 3/3; *Carl*, f. 1761 7/9; *Samuel*, f. 1764 21/11.

Lars Fredric Falck, f. 1737 i Västerås, tullskrifvare här i början af 1760-talet; † 1765 22/6.

Gift 1764 19/6 med *Barbro Catharina Dein*, i hennes första gifte (gift 2:o 1769 5/3 med trumpetaren *Erik Granberg*, † 1790), f. 1739 16/12, dotter af handelsmannen Petter Dein och Anna Catharina Gother. — Dotter: *Maria Catharina*, f. 1764 27/7.

Hindric Norling, f. 1727 i Södermanland, blef tullskrifvare här 1765 26/3, men erhöll transport härifrån omkring 1775.

Hustrun *Rebecca Norling*, var f. 1735 i Stockholm. — Barn: *Judith Fredrika*, f. 1766 21/9, † 1767 8/2; *Catharina Albertina*, f. 1767 15/12, † 1768 8/6; *Isaac*, f. 1770 3/11, † 1771 18/1; *Hindrina Maria*, f. 1773 10/10.

Jacob Boman, Carlsson, f. 1733 i Engelholm och troligen son till postmästaren och tullskrifvaren därstädes Carl Boman (f. 1706, † 1742 10/6) och Ingrid Greta Cronholm, hitkom såsom tullskrifvare från Filipstad omkring 1775 och erhöll transport till Nora som tullinspektor, dit han med familj bortflyttade 1779.

Gift med *Helena Maria Broman(der)*, f. 1743 i Vadstena. — Barn: *Edla Sofia*, f. 1768 i Vadstena; *Carl Jacob*, f. 1771 i Vadstena; *Elisabet Christina*, f. 1773 i Filipstad; *Knut Salomon*, f. 1778 18/4 i Köping; *Johan*, f. 1781 10/4 i Nora.

Magnus Hiortman, f. 1734 i Stockholm, var son till stadskassören och stadsnotarien i Köping Eric Hiortman och Catharina Norberg; besökare i Stockholm 1765 /2; tullskrifvare vid Köpings västra tull s. å. /6; tull- och vågskrifvare här 1768; afsked med pension 1798; † 1817 22/4.

Gift 1769 med *Brita Kristina Broman*, f. 1742 20/9 i Arboga, † 1805 27/1, dotter af handlanden Sven Broman och Sabina Forsberg. — Barn: *Maria Catharina*, f. 1769 12/12, † 1770 29/11; *Johanna Christina*, f. 1772 25/1; *Magnus*, f. 1774 1/4, † 1775 30/4; *Magnus*, f. 1778 13/1, † s. å. 31/10; *Eric*, f. 1779 10/11; varit sjöman; »besökare»

vid tullen i Köping 1799; *Carl Gustaf*, f. 1783 $^{10}/_{8}$; »besökare» vid tullen i Köping 1798; *Olof*, f. 1785 $^{6}/_{9}$, † 1787 $^{30}/_{7}$.

Jonas Hellström, f. 1737 $^{29}/_{9}$ i Munktorps socken i Västmanlands län, son af fältväbeln Hällström, blef e. o. kontorsskrifvare 1764 $/_{6}$; tull- och accisskrifvare i Köping s. å. $^{27}/_{9}$; transport till Hernösand 1773, men återkom hit 1780; tulluppsyningsman i Stockholm 1786 $/_{11}$; tullskrifvare vid Gislarbo bergstull i Västmanland, hvilket han var ännu 1805.

Gift 1764 $^{13}/_{11}$ med *Maria Elisabet Næström*, f. 1742 på Värmdön i Stockholms län, dotter af tullskrifvaren i Köping Olof Næström och Maria Elisabet Holm. — Barn: *Petter Erik*, f. 1766 $^{1}/_{2}$ i Köping; *Jonas*, f. 1767 $^{3}/_{12}$ ibm, † 1768 $^{27}/_{1}$; *Christina Maria*, f. 1771 $^{6}/_{2}$ ibm; *Maria Elisabet*, f. 1774 i Hernösand; *Christina Charlotta*, f. 1776 i Hernösand.

Christian Gisler, f. 1725 $^{22}/_{3}$ i Bro socken i Västmanlands län, var son till kyrkoherden Pehr Gisler och Catharina Torner; hade »freqventerat akademien»; extra tullskrifvare vid tullkammaren 1761 $/_{3}$ »för att hålla bevakning vid Alfvesta och skaffa tullen till rätta vid Gislarbo»; tull- och vågskrifvare vid sjötullen i Köping 1764 $/_{6}$. Död 1776 $^{24}/_{10}$, barnlös.

Gift med *A. Ch. Svanström*, f. 1739.

Johan Gröning, tillhörande en släkt, hvars äldste kände stamfader var bonden Per Larsson i Trögesunds by i Gunnilbo socken i Västmanlands län, hvilken lefde i början af 1600-talet, var f. 1737 i Malma socken i samma län; föräldrarne voro gästgifvaren vid Östuna i Köpings socken Deinert Gröning, f. 1712, † 1757 $^{24}/_{12}$ och Anna Brita Kollberg, f. 1700. — Han antogs i tullverkets tjänst som »besökare» i Köping 1760 $^{25}/_{7}$; tullskrifvare vid Gislarbo tull 1765 och i Köping 1771; tullskrifvare vid slottstullen och tulluppsyningsman i Uppsala 1778; var kvar såsom sådan 1787 men ej 1788.

Gift 1772 $^{1}/_{11}$ med *Anna Catharina Fröberg*, f. 1737 i Fellingsbro socken. — Barn: *Johanna Lotta*, f. 1772 $^{6}/_{2}$; *Carl Gustaf*, f. 1773 $^{20}/_{9}$, tv.; *Peter Niclas*, f. 1773 $^{20}/_{9}$, tv.; *Anna Charlotta*, f. 1775 $^{18}/_{7}$, † 1776 $^{26}/_{3}$.

Lars Hagbom, f. 1740 $^{16}/_{3}$ och son till järndragaren och stadsbetjänten Lars Hagbom och Elisabet Ersdotter, var först skomakaregesäll; blef »besökare» i Köping 1772; därefter specialförare vid tullen, sedan tullskrifvare; † 1806 $^{17}/_{2}$.

Gift 1778 $^{23}/_{5}$ med *Anna Andersdotter*, f. 1749 i Torpa socken i Västmanlands län. — Barn: *Gustaf*, f. 1778 $^{18}/_{11}$, † 1779 $^{9}/_{4}$; *Johan Eric*, f. 1781 $^{23}/_{4}$; *Anna Elisabet*, f. 1786 $^{27}/_{9}$, † 1793 $^{2}/_{4}$; *Margareta*, f. 1789 $^{5}/_{10}$, † s. d.; *Lars*, f. 1791 $^{25}/_{5}$; *Maria Margareta*, f. 1794 $^{15}/_{3}$, † s. å. $^{16}/_{7}$.

Ephraim Northun, f. 1733 $^{25}/_{11}$ i Sala, var son till handlanden därstädes Eric Northun (f. 1700 $^{2}/_{4}$, † 1780 $^{8}/_{5}$) och Elisabet Rolff (f. 1708 $^{17}/_{4}$, † 1770 $^{28}/_{3}$). Han var först köpman i Stockholm, men gjorde konkurs och blef tullvaktmästare i Köping 1777; tullskrifvare där 1781; benådad med tullinspektors fullmakt 1783; tullskrifvare i Uppsala vid Svartbäcks tull s. å. $/_{10}$; var kvar där 1788, men ej 1789.

Gift 1782 med *Dorotea Henriette Knagge*, f. 1761 i Wolgast i Pommern, dotter af tullinspektoren Samuel Hartwig Knagge och Maria Dorotea Gode. — Dotter: *Henriette Maria*, f. 1783 $^{1}/_{9}$ i Köping.

Christopher Tibell, f. 1729 $^{20}/_{11}$ i Stockholm. Fortifikationsofficer med löjtnants afsked, blef tullskrifvare i Köping 1783 $/_{10}$, hvarest han dog 1786 $^{2}/_{10}$; se vidare Anrep: Svenska adelns ättartaflor.

Gift 1765 $^{5}/_{2}$ med *Catharina Elisabet Nordenfelt*, f. 1739 $^{29}/_{7}$ i Kils socken i Örebro län, † 1786 $^{8}/_{10}$ i Köping, sex dagar efter mannen. — Deras son var den bekante generalen och presidenten *Gustaf Wilhelm af Tibell*, f. 1772, † 1832.

Anders Lejon, f. 1760 i Hjo, »besökare» i födelsestaden 1776; transport till Lidköping 1780; tullvaktmästare i Västerås 1781; tullskrifvare vid Salbo bergstull 1784; accisskrifvare i Västerås 1785; tulluppsyningsman i Stockholm 1786; tull- och accisskrifvare här s. å. $/_{11}$; transport till Hjo 1790, och därifrån till Brattfors bergstull i Värmland 1796 $^{28}/_{11}$.

Gift 1782 $^{22}/_{12}$ med *Anna Wretman*, f. 1760 vid Avesta bruk i socken med samma namn i Kopparbergs län, dotter af »saxsmeden» vid nämnda bruk Anders Wretman (f. 1731 $^{13}/_{4}$, † 1781 $^{27}/_{8}$), och Anna Sellberg (f. 1739, † 1806 $^{18}/_{4}$). — Barn: *Anna Märta*, f. 1784 i Västerås; *Helena Nora*, f. 1785 $^{25}/_{11}$ i Västerås; *Sven Anders*, f. 1787 $^{15}/_{11}$ i Köping, † 1788 $^{22}/_{11}$ där.

Nils Fredrik Dahlström, f. 1763 $^{22}/_{3}$ i Sundsvall, hade varit student; blef tullskrifvare i Raumo i Finland 1781, i Sundsvall 1786 och i Köping 1790 $/_{6}$; blef för bristande uppbördsleverering suspenderad och sedan för »tullvarors uteslutande» dömd sysslan förlustig s. å., hvarefter han med familj flyttade till Stockholm 1791.

Gift 1783 med *Sara Ahlbom*, f. 1760 i Stockholm. — Barn: *Sara Christina*, f. 1784 $^{19}/_{8}$ i staden Raumo i Finland; *Samuel Fredrik*, f. 1787 $^{21}/_{8}$ i Raumo.

Nils Lindblad, f. 1751 i Tjärstads socken i Östergötland län; »besökare» i Linköping 1777; tullskrifvare i Trosa 1784; tull- och accisskrifvare i Enköping 1785, i Köping 1786 $/_{11}$. Död 1795 $^{21}/_{3}$.

Gift 1:o 1774 med *N. N.*; 2:o 1782 med *Anna Sundberg*, f. 1751 i Krigsbergs socken i Östergötlands län, † 1792 $^{6}/_{5}$ i Köping; 3:o 1793 $^{19}/_{5}$ i Köping med *Elisabet Nyström*, f. 1751 i Alunda socken i Upplands län. — Son: *Anders Nicolaus*, f. 1790 $^{23}/_{10}$, † 1791 $^{20}/_{3}$.

Johan Henrik Ressin, f. 1756 $^{20}/_{9}$ i Stockholm, kontorsskrifvare i tullverkets 2:a kammarkontor 1773 $^{20}/_{12}$, i brand- och försäkringskontoret 1777 och i förpassningsrevisionskontoret 1779; tullskrifvare vid Köpings västra tull 1795 $^{1}/_{5}$; transport till Västerås 1802; år 1810 föreslås han till uppflyttning på expektant stat.

Gift 1795 $^{10}/_{5}$ med *Margareta Christina Holmberg*, f. 1765 $^{28}/_{3}$ i Stockholm. — Barn: *Margareta Sofia*, f. 1796 $^{7}/_{12}$; *Johan Henrik*, f. 1797 $^{22}/_{6}$; *Catharina Charlotta*, f. 1801 $^{8}/_{12}$.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Svante Gustaf Billinggren, f. 1767 i Stockholm, blef extra »besökare» där 1787; ordinarie »besökare» i Hedemora 1788; tullskrifvare i Köping 1796 2/2; erhöll transport till Lindesberg 1807 och var den siste tullskrifvaren här.

Gift 1800 23/11 med *greta Ekholm*, f. 1779 i Björskogs socken i Västmanlands län. — Son: *Jan Gustaf*, f. 1800 9/12, † 1802 14/2.

Register.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Bilaga.

Köping stads tjänstemän 1605—1905. Personhistoriska anteckningar af *Gustaf Elgenstierna.*

Porträtt.

Johan Kristoffer von Düring, Margareta De Besche, Georg De Besche, Jacob Grundel, »Christina Charlotta», Karl X Gustaf, Karl Gustaf Wrangel, Adam Fredrik Netherwood, Gustaf III, Karl Gustaf Piper, Hedvig Katarina Ekeblad, Anders Rudolf Du Rietz, Marie Susanne Roslin, 4 obekanta ur samlingen å Leufsta.